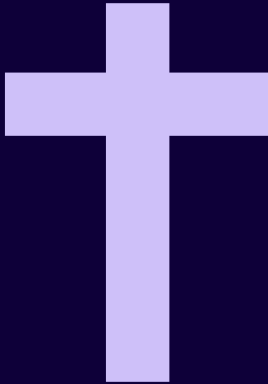

Yesus Aqa Anjam Bole

2014

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,

2014 revision

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585

Contents

Matyu	1
Mak	84
Luk	134
Jon	219
Aposel	277
Rom	359
1 Korin	397
2 Korin	432
Galesia	455
Efesus	468
Filipai	480
Kolosi	489
1 Tesalonaika	498
2 Tesalonaika	506
1 Timoti	511
2 Timoti	522
Taitus	530
Filemon	535
Hibru	538
Jems	567
1 Pita	577
2 Pita	588
1 Jon	595
2 Jon	604
3 Jon	605
Jut	607
Uli Anjam	611

MATYU

Yesus Kristus aqa moma nanjo ñam kalil

¹ Endi Yesus Kristus aqa moma nanjo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa len na ñambabej. Devit a Abraham aqa len na ñambabej.

² Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanji ti nanjo abu. ³ Juda a Peres Sera wo nanjo abu. Nanjo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu. ⁴ Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵ Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶ Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai a nami Uria aqa ñauñ soqnej. ⁷ Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸ Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹ Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesekia aqa abu. ¹⁰ Hesekia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaia aqa abu. ¹¹ Josaia a Jehoiakin aqa was nanji ti nanjo abu. Aqa bati qa jeu tamo nanji na Israel nanji tontnjrsib joqsib Babilon qureq di taqatnjresoqneb.

¹² Babilon qureq di nanji tontnjrnab sonabqa Jehoiakin aqa angro Sealtiel a ñambabej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³ Serubabel a Abiut aqa abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴ Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵ Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶ Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbuluñ.

Maria aqa miligiq na Yesus a ñambabej. Nanji a qa mareqñub, a Kristus.

¹⁷ Deqa Abraham aqaq dena bosiq Devit a ñambabej di moma 14. Devit aqaq dena bosiq Israel nanji Babilon qureq di soqneb di dego moma 14. Nanji Babilon qureq di soqneb dena bosiq Kristus a ñambabej di dego moma 14.

Yesus Kristus a ñambabej

¹⁸ Yesus Kristus a endegsi ñambabej. Aqa ai Maria Josep na oqajqa saga qameb. Ariya Josep a Maria ombla ñereñosaisonabqa Mondor Bole a Maria aqaq ainaqa a gumañej. ¹⁹ Onaqa Maria aqa gumbuluñ Josep a endegsi quej, “Maria a gumañqo.” Josep aqa kumbra tulañ boledamu deqa a endegsi are qalej, “E lumu na Maria uratqai. E boleq di uratqasai. Maria a jemaiyo uge.” ²⁰ Degsi are qaleqnaqa

Tamo Koba aqa laŋ angro bei a Josep aqaq ainaqa ŋeiobilqei na unej. Unnaqa laŋ angro na minjej, “O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaa'im. Ni que. Mondor Bole a Maria aqaq aiqoqa a gumaŋqo. ²¹ Deqa a angro mel oqas. Amqa bunuqna angro dena aqa segi tamo ungasari naŋgo une kobotetnrsim naŋgi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam.”

²² Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ²³ “Niŋgi quiy. Bunuqna duŋgeŋge bei a tamo ombla ŋerenosaisosimqa a gumaŋosim angro mel oqas. Amqa naŋgi aqa ñam Emanuel waiyqab.” Ñam di aqa damu, “Qotei a iga koba na unum.”

²⁴ Onaqa Josep a qutuosiqqa Tamo Koba aqa laŋ angro na anjam minjej qaji di dauryosiqqa Maria ej. ²⁵ Bati deqa a Maria ombla ŋerenosai'oqneb. Gilsil gilsiq Maria a angro mel ej. Onaqa Josep na angro di aqa ñam Yesus waiyej.

2

Bongar sisiyo qaji tamo naŋgi Yesus unqajqa beb

¹ Yesus a Betlehem qureq di ŋambabej. Qure di Judia sawaq di unu. Bati deqa Mandor Herot a Judia sawa taqatesoqnej. Yesus a ŋambabonaqa bongar sisiyo qaji tamo qudei naŋgi seŋ oqo sawaq na walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosisib tamo qudei naŋgi endegsib nenemnjroqneb, ² “Juda naŋgo mandor koba ŋambabej qaji a qabi unu? Iga seŋ oqo sawaq di aqa bongar unsimqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa deqa bonum.” ³ Onaqa Mandor Herot a naŋgo anjam di qusiqa a are koba qaloqnej. Tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji naŋgi dego are koba qaloqneb. ⁴ Deqa Herot a Israel naŋgo atra tamo kokba ti naŋgo dal anjam qalie tamo naŋgi ti kalil metnjrnaqa naŋgi bosib koroonaqqa a na naŋgi endegsi nenemnjrej, “Kristus a qabia ŋambabqas?” ⁵ Onaqa naŋgi na kamba minjeb, “Kristus a Betlehem qureq di ŋambabqas. Qure di agi Judia sawaq di unu. Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami endegsi nengrenyej, ⁶ ‘O Betlehem tamo ungasari, nuŋgo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji naŋgi na nuŋgo qure bunyqasai. Di kiyaya? Nuŋgo qureq dena gate koba bei tigelosimqa a na ijo segi Israel tamo ungasari naŋgi taqatnjrqas.’ ”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo naŋgi lumu na metnjrnaqa naŋgi aqa areq bonabqa nenemnjrej, “Bati gembu bongar di brantej?” ⁸ Onaqa naŋgi bongar brantej qaji aqa bati di ubtosib Herot minjnbqqa a na kamba minjrej, “Niŋgi Betlehem aisib angro deqa gegerere ŋamoiy.

Ŋamosib a tal qabi unu di unsib bosib e merbiy. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanġi Mandor Herot aqa anjam di qusib Betlehem aiyeb. Aisib ŋam atsibqa bongar nami seŋ oqo sawaq di uneb qaji di namo aisiq anġro soqnej qaji tal di tiŋsi sonaq uneb.

¹⁰ Unsib nanġi tulaŋ areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanġi tal miligiq gilsib anġro aqa ai Maria wo sonab unġrsibqa anġro aqa areq di siŋga pulutosib a qa loueb. Osib nanġo qasaŋ iŋgi iŋgi qudei ti gol ti goren ti qa ti walaqaja quleq bole bole di elenosisib anġro atraiyeb. Iŋgi iŋgi di nanġi nami silali kokba na awaiyelenjeb. ¹² Ariya nanġi tal uratosib olo puluqa laqnaqqa Qotei a ŋeiobilqei na minjrej, “Niŋgi olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjraqa nanġi gam bei dauryosib nanġo segi qure utruq aiyeb.

Josep na Yesus aqa ai wo joqsiq Isip sumeb

¹³ Nanġi ainabqa bati di Tamo Koba aqa laŋ anġro bei a Josep aqaq gilsiq ŋeiobilqei na minjej, “Herot a bosim anġro Yesus qalsim moiyoqajqa ŋamqas. Deqa ni tigelosim anġro aqa ai wo joqsim Isip sawaq sumiy. Sumsib di soqnaqqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bqaq.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosiq anġro aqa ai wo joqsiq Isip sawaq sumeb. ¹⁵ Sumsib di sonabqa bunuqna Herot a moiyej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo anġro mel a Isip sawaq di soqnaqqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq bqaq.”

Qaja tamo nanġi na anġro mel nanġi ŋumelenjeb

¹⁶ Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanġi qa tariŋonaq ugeiyonaq qalieej, nanġi a gisaŋyeb. Deqa a minjin ani oqeton-aqa aqa qaja tamo qudei nanġi qarinjraqa aisib Betlehem qureq di anġro mel kiŋilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanġi kalil ŋumelenosisib moiyoqnej. Qure qure Betlehem jojomq di soqneb qaji dia dego anġro mel kiŋilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanġi kalil moiyoqnej. Herot a bongar brantej qaji aqa bati dauryosiq kumbra degyej. ¹⁷ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ “Rama qureq di Resel a akamkobaoqnsiq pailoqnej. Aqa anġro kalil nanġi ŋumnab morejeb deqa akameqnaqa tamo unġasari nanġi aqa are latetqa yeqnaq a nanġo anjam quqwa uratoqnej. Di kiyaaq? Aqa anġro kalil nanġi morejkrateb deqa.”

Josep na Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq beb

¹⁹ Bati Herot a moinaqa Tamo Koba aqa laŋ anġro bei a Isip sawaq di Josep aqaq di brantosiqqa ŋeiobilqei na minjej, ²⁰ “Ni

tigelosim angro kiñala Yesus aqa ai Maria wo joqsim olo Israel sawaq gile. Tamo nanği Yesus qalsib moiyoṭṭa maroqneb qaji nanği moreñekriteb deqa ni olo gile.”²¹ Onaqa Josep a tigelosiqa Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq gilej.²² Bati deqa Arkelaus a na aqa abu Herot aqa sawa osiq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusiqa Judia sawaq gilqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep ñeiobilqei na minjej, “Ni Galili sawaq gile.”²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qure bei aqa ñam Nasaret di soqnej. A di soqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanği nami maroqneb qaji di aqa damu brantej. Nanği endegsib maroqneb, “Nanği a qa maroqnqab, ‘A Nasaret tamo.’”

3

Jon yansnjro qaji a Qotei aqa anjam palontoqnej

¹ Bunuqna Jon yansnjro qaji a Judia nanngo wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjroqnej,² “Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ninği taqatngwajqa bati jojomqo. Deqa ninği are bulyiy.”³ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanği endegsim minjroqnqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingitetiy.’”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosiqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosisq laqnej. A inği uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej.⁵ Bati deqa tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nanği ti Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji nanği ti tigelosib Jon aqa areq boqneb.⁶ Boqnsibqa nanngo une kalil babteq nab Jon na Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulan gargekoba nanği Jon na yansnjrqqa marsibqa aqa areq beq nabqa unjrsiqa nanği endegsi minjroqnej, “Ninği kumbra uge yo qaji tamo. Ninği amal uge bul. Ninği yai na merngwoqa mondon Qotei aqa minjin nungoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?”⁸ Ninği are bulyosib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, ninği are bulyonub.’ Osiy ninği yansngwai.⁹ Ninği endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole.’ Ninği degsib are qalaib. Ninği quiy. Qotei na marimqa menin kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab.¹⁰ Qotei na tapor qalat ojsiqa

nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole ato-saieqnu b qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim njamyuwoq di breinjrqas.

¹¹ “Ninji are bulyqajqa deqa e ya na ninji yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti njamyuwo na ti ninji yansjgwas. ¹² A bem sum ñoqoryosim damu elenosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim njamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiq wal-welosiq Jordan yaq gilej. A Jon na yansqa marsiq aqa areq gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq minnej, “Ni e yansbqam di kere. Kiyaqa e ni yansmq marsim ijoq bonum?” ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ungum. Ni ijo anjam dauryosim e yansbe. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areqalo kalil keretosim dauryqom.” Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiq a yansej.

¹⁶ Yesus a yanso osiq a yaq na tigelosiq tarosiq lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoonaq unej. ¹⁷ Unnaqa lan goge dena Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Endi ijo angro qujai. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa tulan areboleboleibeqnu.”

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹ Onaqa bati deqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiq walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo 40 Yesus a wadau sawaq di soqnej. Sosiq ingi uratoqnsiq qurien ti soqnej. Deqa bati 40 di koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq bosiq minnej, “Ni Qotei aqa Niriamqa menin kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanji ingi uyo na segi nambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena nanji nambile sqab.’”

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiq Qotei aqa qure koba Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minnej, ⁶ “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lan angro nanji minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lan angro

nanği bosib ban na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.’ ” ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nenğrençq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila laña tenemtqa osim a gisanıyaim.’ ”

⁸ Degsi minjnaqa Satan a Yesus olo osıqa mana goge kobaq oqsıq dia Yesus tigeltosıqa sawa sawa kalil mandor kokba nanği na taqatejunub qaji nanço singila ti ñoro ti di Yesus osoryosıqa minjej, ⁹ “Ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louımqa sawa sawa kalil di nanço singila ti ñoro ti ni emqai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Satan, ni ulañ. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenjyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsımqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosıq ulañej. Onaqa Qotei aqa lañ anğro nanği bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a olo Galili sawaq gilej

¹² Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a di qusıqa olo tigelosıq Galili sawaq gilej. ¹³ Gilsıq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosıqa Kaperneam qureq gilsıq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu kobaquja qalaqsi unu. Ya agu jojomq di Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ “Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena aiyejunu qaji di Galili sawa ambleq na aiyejunu. Aisiq yuwalq di diñejunu. Gam qalaq di Sebulun ti Naptali ti unub. Sawa bei bei qaji nanği beleñosib Galili di unub. ¹⁶ Deqa tamo unğasari ambruq di unub qaji nanği pulon kobaquja unqab. Tamo unğasari padalo gam dauryosib ambruq di unub qaji nanği pulon dena suwantnırqas.”

Yesus na tamo qolqe nanği metnjrnaq a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsıqa tamo unğasari nanği endegsi minjroqnej, “Qotei lañ qureq di unu qaji a nunço Mandor Koba sosim niñgi taqatñğwajqa bati jojomqo. Deqa niñgi are bulıyiy.”

¹⁸ Osıqa a Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsıqa ñam atej di Saimon aqa ñam bei Pita aqa was Andru wo sonab unjrej. Nanği aiyel qe o qaji tamo soqneb deqa nanği kakan waiyeqñab unjrısqı minjrej, ¹⁹ “Niñgi e daurbıy. Niñgi qe o qaji tamo unub deqa niñgi qe eqñub. Dego kere e wau enğıtqa niñgi olo tamo oqñqab.” ²⁰ Yesus a nanği degsi minjnınaqa nanği nanço kakan uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Onaqa Yesus a olo walwelosıq aisiqa Sebedi aqa ñiri Jems aqa was Jon wo nanği aiyel qobun miligiq di nanço abu ti kakan branço qandimeqñabqa unjrısqı metnjrej.

²² Metnjrnaqa nanjo abu Sebedi a qobun miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nanji boletnjroqnej

²³ Yesus a dena walweloşiqa Galili sawa keretoqnsiqa Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnej. Oşiqa tamo ma utru segi segi kalil nanji boletnjroqnej.

²⁴ Yeqnaqa tamo ungasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nanji Yesus qa quocnsib deqa tamo ma utru segi segi joqsib aqa areq boqneb. Tamo jejamu jaqatiñjro qaji nanji ti tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanji ti tamo nanarioqnsib mangaloqneb qaji nanji ti tamo jejamu lainjro qaji nanji ti kalil joqsib beqnab Yesus na boletnjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji Yesus dauryoqnsib laqneb. Galili sawa nanji ti Dekapolis sawa nanji ti Jerusalem qure nanji ti Judia sawa nanji ti qure qure Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanji ti kalil Yesus dauryoqnsib laqneb.

5

Yesus a manaq oqsiq dia anjam palontej

¹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanji di unjrsiqa a manaq oqsiq di awesonaqa aqa segi angro nanji aqa areq beb.

² Bonabqa a Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjrej, ³ “Tamo ungasari qudei nanji poinjrco, nanji Qotei aqa ñamgalaq di sougetejunub. Tamo ungasari nanji di areboleboleinjreme. Qotei lañ qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas.

⁴ “Tamo ungasari akam ti unub qaji nanji dego areboleboleinjreme. Qotei na nanjo are olo boletetnjrqas.

⁵ “Tamo ungasari lawo na sosib nanjo segi ñam aguq ateqnub qaji nanji dego areboleboleinjreme. Qotei na mandam kalil osim nanji enjrqas.

⁶ “Tamo ungasari kumbra bole dauryqajqa arearetnjreqnu qaji nanji dego areboleboleinjreme. Nanji tulan kere na sqab. Iga ñgi ti ya ti uyqajqa arearetgeqnu dego kere.

⁷ “Tamo ungasari duleqñub qaji nanji dego areboleboleinjreme. Qotei a kamba nanji qa duloqñqas.

⁸ “Tamo ungasari nanjo are miligiq di jiga bei saiqoji unub qaji nanji dego areboleboleinjreme. Nanji Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ “Tamo ungasari jeu turyeqñub qaji nanji dego areboleboleinjreme. Qotei a nanji qa marqas, ‘Nanji ijo segi angro bole.’

10 “Tamo ungasari qudei nanği kumbra bole dauryeqnub deqa jeu tamo nanği na nanği gulbe enjreqnub. Tamo ungasari nanği di dego areboleboleinjreme. Qotei lan qureq di unu qaji a nanžo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.

11 “Ninği ijo ñam ti unub deqa bunuqna tamo qudei na ninği misilingoqnsib ugeugeinjoqnsib nunžo jejamu lanja gisanjoqnaqab. Di unğum. Ninği areboleboleinğeme. ¹² Od, nunžo are tulan boleinğim soqniy. Nunžo awai bole agi lan goge di unu. Nami jeu tamo nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği dego degsib ugeugeinjroqneb.”

Ninği bar ti pulon ti bul soqniy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninği mandamq endi bar bul soqniy. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inği kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanği bosib sinğa na sosqab.

¹⁴ “Ninği mandamq endi pulon bul soqniy. Ninği are qaliy. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. ¹⁵ Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanği warum gegerere unqab. ¹⁶ Dego kere ninği pulon bul sosib boleq di kumbra bole bole yoqniy. Yoqniqbqa tamo ungasari nanği na nunžo kumbra di unoqnsib nunžo Abu lan qureq di unu qaji aqa ñam soqtoqnaqab.”

Yesus a dal anjam qa marej

¹⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “E Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanžo anjam ti kalil dauryosiy keretqajqa deqa mandamq aiyem. Ninği endegsib are qalaib, ‘Yesus a dal anjam di taqal waiyqajqa bej.’ Di sai. ¹⁸ E bole mernğwai. Lan ti mandam ti koboosaisoqnimqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai. Dal anjam soqnim soqnim Qotei na aqa wau kalil keretqas. ¹⁹ Deqa ninği quiy. Tamo bei a dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsim tamo ungasari nanği dego titnjroqnim nanği uge qa marqab tamo di aqa ñam tulan aguq aiqas. Deqa Qotei lan qureq di unu qaji a na tamo di taqatqasai. Osim aqa Mandor Koba sqasai dego. Ariya tamo bei a dal anjam kalil dauryosim tamo ungasari nanği dego dauryqa minjroqnaqas tamo di aqa ñam tulan kobaqas. Deqa Qotei na tamo di taqatosim aqa Mandor Koba sqas. ²⁰ E ninği endegsi mernğwai. Ninği kumbra tulan bolequja yoqniy. Yoqniqb nunžo kumbra bole dena dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi ti nanžo kumbra bole bunjoqneme. Bunjoqasai di Qotei lan qureq di unu qaji a nunžo Mandor Koba sosim ninği taqatnğwasai.

Yesus a niriŋ kumbra qa anjam palontej

²¹ “Niŋgi dal anjam endegsib queb, ‘Niŋgi tamo bei moiyo-taib. Niŋgi tamo bei moiyoŋqab di niŋgi une ti sŋab.’ Dal anjam di nuŋgo moma naŋgi nami minjreb. ²² Ariya e dal anjam di buŋyosiy niŋgi endegsi mernŋwai. Tamo bei na aqa was niriŋŋqas di a une ti sŋas. Tamo bei na aqa was misilinyŋqas di une kobaquja aqa jejamuŋq di sŋas. Deqa a ojsib anjam pegiyo talq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Tamo bei na aqa was minjŋqas, ‘Ni tulaŋ nanari, areqalo saiŋoŋji,’ degyŋqas di aqa une deqa Qotei na a osim ŋamyuwoq waiyŋqas di kere.

²³⁻²⁴ “Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa niriŋ ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo iŋgi iŋgi mati atra bijal qalaq di uratosim ino was aqaŋ gile. Gilsim a ombla anjam gereiyekritosim dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵ “Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa niŋgi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloŋqnsibqa gamq di niŋgi segi aiyel na anjam urur gereiyoŋqajatiy. Yosib anjam moiyoŋtosib a ni osim anjam pegiyo talq gilŋqasai. Ariya niŋgi gamq di anjam gereiyŋqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuŋq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo naŋgo baŋq di atŋas. Yimqa naŋgi na ni osib tonto talq di waimqab. ²⁶ Deqa e bole mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedŋqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa qaja tamo naŋgi na ni uratmib oqedqam.

Yesus a uŋa jejamu ojetqajqa kumbra qa anjam palontej

²⁷ “Niŋgi dal anjam endegsib queb, ‘Niŋgi tamo bei aqa uŋa jejamu ojetaib.’ ²⁸ Ariya e dal anjam di buŋyosiy niŋgi endegsi mernŋwai. Tamo bei a uŋa bei laŋa kokoŋyosiqa are prugyŋqo di aqa are miligiq na a uŋa di aqa jejamu ojetqo.

²⁹ “Ino ŋamdamu wo na ni titmosim uneŋq waimqa laqnimqa ŋamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino ŋamdamu qujai loumimqa ni une yŋqasai di kere. Ariya ni ŋamdamu aiyel ti soqnimqa Qotei na ni ŋamyuwoq waimŋqas di keresai. ³⁰ Ino baŋ wo na ni titmosim uneŋq waimqa laqnimqa baŋ di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino baŋ qujai loumimqa ni une yŋqasai di kere. Ariya ni baŋ aiyel ti soqnimqa Qotei na ni ŋamyuwoq waimŋqas di keresai.

Yesus a uŋa uratqajqa kumbra qa anjam palontej

³¹ “Nami naŋgi dal anjam endegsib mareb, ‘Tamo bei na aqa uŋa uratqa osimqa pepa bei nenŋrenyosim yosim di a uratŋas.’ ³² Ariya e dal anjam di buŋyosiy niŋgi endegsi mernŋwai. Tamo bei na aqa ŋauŋ laŋa uratim a olo tamo bei oŋas di tamo dena aqa ŋauŋ kumbra ugeŋq waiyŋqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaqa? Uŋa di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.

Niingi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

³³ “Niingi dal anjam endegsib queb, ‘Ni anjam bei singilatosim Tamo Koba minjqam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ Dal anjam di nunngo moma nanqi nami minjreb. ³⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy niingi endegsi merngwai. Niingi anjam bei singilataib. Niingi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Lan qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa niingi lan qure aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa singa atqajqa sawa. Deqa niingi mandam aqa ñam na anjam bei singilataib. Jerusalem a Mandor Koba aqa segi qure koba. Deqa niingi Jerusalem aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate na anjam singilataim. Ni segi na marimqa ino gate banqa sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. Deqa ni ino gate na anjam singilataim. ³⁷ Niingi od qa segi marsib said qa dego segi mariy. Niingi anjam bei totoryosib marqab di niingi Satan aqa areqalo dauryqab.

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim

³⁸ “Niingi dal anjam endegsib queb, ‘Tamo bei na tamo bei aqa ñamdamu ugetetqas di niingi kamba aqa ñamdamu ugetetiy. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di niingi kamba aqa qalagei ugetetiy.’ ³⁹ Ariya e dal anjam di bunyosiy niingi endegsi merngwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim. Tamo bei na ula ponmimqa belosim waline bei osoryimqa ponyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqnim ino gara jugo yaimqajqa mermimqa ni na saidyaim. Olo ino gara olekoba dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim singila na mermqas, ‘Ni ijo ingi ingi qoboiyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni aqa anjam di bunyosim aqa ingi ingi qoboiyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino ingi bei yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mermimqa ingi di ye. A saidyaim.

Niingi na jeu tamo nanqi geregereinjroqniy

⁴³ “Niingi dal anjam endegsib queb, ‘Ni ino was nanqi qalaqalainjroqne. Osim ino jeu tamo nanqi qoreinjroqne.’ ⁴⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy niingi endegsi merngwai. Niingi nunngo jeu tamo nanqi dego qalaqalainjroqniy. Tamo qudei na niingi ugeugeingibqa niingi olo nanqi qa Qotei pailyoqniy. ⁴⁵ Niingi kumbra degyqab di niingi nunngo Abu lan qureq di unu qaji aqa angro bole sqab. Niingi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti nanqi turtnjroqnsiq kumbra bole bole enjreqnu. Agi a na aqa sen qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanqoq

aiyeqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanngoq aiyeqnu. ⁴⁶Tamo ungasari ningi qalaqalaingeqnuq qaji nanngi segi ningi kamba qalaqalainjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunngo kumbra deqa Qotei a ningi awai bole engwasai. Takis o qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnub. ⁴⁷Ningi nunngo was nanngi segi gereinjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunngo kumbra dena ningi na tamo qudei bunjrqasai. Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi dego nanngo segi was nanngi gereinjreknub. ⁴⁸Nunngo Abu lan qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole bole keretoqnsiq yeqnu. Deqa ningi dego nunngo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole bole keretoqnsib yoqniy.

6

Ningi lanja baban na kumbra bole yaim

¹“Tamo qudei nanngi endegsib are qaleqnuq, ‘E lanja baban na kumbra bole yoqnit tamo nanngi e nubognsib ijo ñam soqtetboqnaqab.’ Ariya ningi degyai. Ningi degyqab di nunngo Abu lan qureq di unu qaji a ningi awai bole engwasai.

²“Ningi gisan tamo nanngo kumbra dauryaib. Gisan tamo nanngo kumbra agiende. Nanngi na tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrqa oqnsib tamo qudei qarijnjreknab nanngi qa namooqnsib gul anjameqnuq. Gul anjameqnuq tamo ungasari nanngi na gisan tamo nanngi di unjroqnsib nanngo ñam soqtetnjreknub. Gisan tamo nanngi di Qotei tal miligiq di, gam kokbaq di kumbra degyeqnuq. Deqa e bole merngwai. Qotei a tamo nanngi di awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreknub di kere. ³Deqa ni degyai. Ni tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrqa osimqa ban qonan a uli na aqaryainjrimqa ban wo a qalieqasai. ⁴Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrimqa tamo ungasari kalil nanngi qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnaqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnaqas.”

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

⁵Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi Qotei pailyqa osibqa gisan tamo nanngi pailyeqnuq degsib pilyaib. Gisan tamo nanngi Qotei pailyqa oqnsib tamo ungasari kalil nanngo ñamdamuq di tigeleqnuq unjroqnsib nanngo ñam soqtetnjreknub. Tamo nanngi di Qotei tal miligiq di, qure ambleq di, gam kokba qalaq di kumbra degyeqnuq. Deqa e bole merngwai. Qotei a nanngi awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreknub di kere. ⁶Deqa ni degsi pilyaim. Ni Qotei pailyqa osimqa ino segi warum miligiq gilsim siran

qandimtosim ino Abu uliejunu qaji a pailyimqa tamo kalil nanği ni numqasai. Ni kumbra di uli na yoqnm ino Abu a segi unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnqas.

⁷ “Tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanği laña laña pailyo olekokba yoqnsibqa endegsib are qaleqnub, ‘Iga pailyo olekokba yoqnmqa Qotei a gago pailyo quqwas.’ Di gisanj. Deqa ninği Qotei pailyqa osibqa degsib pailyaib. ⁸ Ninği nanğo kumbra di dauryaib. Ninği inği bei qa truquosib nunğo Abu pailyosaisoqnibqa a nami qalieqo.

⁹ “Deqa ninği endegsib Qotei pailyoqniy, ‘O gago Abu, ni lañ qureq di unum. Ino ñam tulan getento.

¹⁰ Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

Lañ qureq di nanği ino areqalo dauryeqnub dego kere iga mandamq endi ino areqalo dauryoqnqom.

¹¹ O Abu, gago inği uyo bati gaigai keretgoqnime.

¹² Tamo nanği iga qa une ateqnub qaji nanğo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgime.

¹³ Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnmqa ni iga aqaryaigime.

Yim Satan na iga ugetgwasai.’

¹⁴ “O ijo anğro, ninği degsib Qotei pailyoqniy. Ninği quiy. Ninği tamo bei qa anjam soqnmqa ninği na aqa une kobotiy. Yimqa nunğo Abu lañ qureq di unu qaji a na kamba nunğo une kalil kobotetngwas. ¹⁵ Ninği aqa une kobotetqasai di nunğo Abu a dego nunğo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurienj qa anjam palontej

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninği qurienjqa marsibqa gisanj tamo nanği qurienjeqnub ninği degsib qurienjaib. Gisanj tamo nanği qurienjoqnsibqa ulatamu ugeinjreqnu. Tamo unğasari kalil nanği na unjrsib nanğo ñam soqtetnjrqajqa deqa nanği kumbra degyeqnub. Deqa e bole mernğwai. Tamo nanği di Qotei na awai bole enjrqasai. Nanğo awai agi tamo unğasari nanği na nanğo ñam soqtetnjreqnub di kere. ¹⁷ Ariya ni kumbra degyaim. Ni qurienjqa osimqa ino ulatamu geregere yansoqnsim ino gate banğa pranjoqnsim ino jejamu gereiyosim laqne. ¹⁸ Yimqa tamo unğasari kalil nanği ni numoqnsib ni qurienj ti unum di nanği qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnm ino Abu a segi na unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim awai bole emoqnqas.”

Ninği mandam qa inği inği koroiyayib

19 Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi mandam qa ingi ingi koroiyaib. Di sisimbin na ugetqab. Baisuwi ojgas. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqab. 20 Deqa ningi lan qure qa ingi ingi koroiyiy. Di sisimbin na ugetqasai. Baisuwi ojgasai. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqasai dego. 21 Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas.”

Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulon bul

22 Osiqa Yesus a olo marej, “Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulon bul. Deqa ino ñamdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. 23 Ariya ino ñamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. Deqa pulon ino are miligiq di unu qaji a olo ambruqas di ino are miligi kalil ambruekritqas.”

Ni tamo kokba aiyel nanngi wauetnjrqa keresai

24 Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanngi wauetnjrqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalayosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanngi wauetnjrqa keresai.”

Ningi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

25 Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. Ningi ingi uyo na segi ñambile oqasai. Ningi gara jugoqnqab dena segi nungo jejamu bole sqasai. 26 Ningi qebari nanngi unjriy. Nanngi ingi yagosaieqnub. Ingi otorosib talq di atosaiieqnub. Ariya nungo Abu lan qureq di unu qaji a na qebari nanngi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nanngi qunun saiqoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi na qebari nanngi tulan bunjnjrejunub. 27 Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

28 “Deqa ningi kiyaaqara gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnub? Ningi ñam so unjriy. Nanngo wala kiyersib branteqnub di ningi qaliesai. Nanngi segi wauosaieqnub. Nanngo segi wala gereiyosaieqnub. 29 Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. 30 Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanngi na ginjenyosib ñamyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaaqara Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poingem, Qotei a ningi dego gara engoqnqas. 31 Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib,

‘Iga inġi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Niġi deġsib maraib. ³² Tamo uṅgasari Qotei qaliesai qaji naġi inġi inġi deqa are koba qaleqnub. Ariya niġi deqa are koba qalaib. Nuṅgo Abu laṅ qureq di unu qaji a qalie, niġi laṅa sqa keresai. Niġi inġi inġi deqaji oqnsib sqab. ³³ Deqa niġi kumbra qujai endi yoqniy. Niġi Qotei na taqatṅosim nuṅgo Mandor Koba sqajqa ti aqa kumbra bole bole dauryqajqa ti siṅgilaoqniy. Niġi degyqab di Qotei na kamba inġi uyo ti gara ti dego enġoqnqas. ³⁴ Deqa nebe kumbra kiye nuṅgoq di brantqas niġi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulbe di aqa segi gulbe. Bati segi segi aqa gulbe di naṅgo segi segi. Deqa niġi are koba qalaib.”

7

Niġi na tamo qudei naġi peginjraib

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Niġi na tamo qudei naġi peginjraib. Niġi peginjrqasai di Qotei a kamba dego niġi pegiṅwasai. ² Ariya niġi na tamo naġi peginjrqab kere dego Qotei a kamba niġi pegiṅwas. Niġi na tamo naṅgo jejamuq di une qametnjrqab kere dego Qotei a kamba nuṅgo jejamuq di une qametṅwas. ³ Kiyaqa ni ino was aqa ṅamdamuq di ṅam ṅeṅgi kiñala unu di unsimqa ino segi ṅamdamuq di ṅampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaqa ino segi ṅamdamuq di ṅampan kobaquja soqniṅqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ṅamdamuq di ṅam ṅeṅgi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisaṅ tamo. Ni mati ṅampan kobaquja ino segi ṅamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ṅamdamu suwanmimqa ariya degam ṅam ṅeṅgi kiñala ino was aqa ṅamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.

⁶ “Niġi ṅoro bole bole oqnsib baun naġi enjroqnaib. Enjrqab di naġi ṅoro di taqal waiyosib bosib niġi uñiṅwab. Niġi kolilei bole bole oqnsib bel naġi enjroqnaib. Enjrqab di naġi kolilei di mandamq di waiyosib naṅgo siṅga na soselenqab.”

Niġi Qotei pailyqab di a na niġi aqaryaiṅwas

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Niġi inġi bei qa Qotei pailyqab di a na enṅwas. Niġi inġi bei oqa marsibqa ṅamqab di itqab. Niġi siranme kindokindonqabqa Qotei na siran waqtetṅwas. ⁸ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji naġi inġi eqnub. Tamo kalil inġi qa ṅameqnub qaji naġi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji naġi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

⁹ “Tamo bei aqa anġro a mamym inġi qa minjimqa a inġi yqas. A meniṅ yqasai. ¹⁰ A na qe qa minjimqa a qe yqas. A amal yqasai. ¹¹ Deqa niġi quiy. Niġi tamo bolesai. Ariya

ninigi nunngo angro nanngi ingi bole bole enjreqnub. Ninigi nanngi saidnjrosaeqnu. Nunngo kumbra dena ninigi endegsi poinngem, nunngo Abu lan qureq di unu qaji a dego ninigi saidnjgosaieqnu. Ninigi pailyqab di a na ingi bole bole ninigi enngoqnas. A na ninigi saidnjgwasai bole sai.

12 “Kumbra bole bole tamo nanngi na ninigi enjwajqa arearetngreqnu qaji di ninigi na olo nanngi enjroqniy. Ninigi degyqab di ninigi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil keretosib dauryqab.”

Ninigi siranme kiñala miligiq giliy

13 Osiga Yesus a olo marej, “Ninigi siranme kiñala miligiq giliy. Ninigi siranme kobaquja miligiq gilqab di ninigi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nanngi gam di dauryeqnub. 14 Ninigi siranme kiñala miligiq gilqab di ninigi gam kiñala dauryosib nambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub.”

Ninigi gisan anjam maro tamo nanngi qa nam atoqniy

15 Osiga Yesus a olo marej, “Ninigi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na bosib gisanosib merngwab, ‘Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Di sai. Tamo nanngi di kaja bul lawo na boqnsib ninigi walawalaingoqnsib anjam merngeqnu. Ariya nanngo are miligiq di nanngi tamo uge. Nanngi baun juwan kaja nanngi ñumeqnu dego bul. 16 Ninigi nanngo kumbra di geregere tenemosib poinngwas, nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Ninigi are qaliy. Tamo nanngi sil luwit marinq dena wain gei osib uyeqnu e? Sai. Man luwit marinq dena qura gei osib uyeqnu e? Sai. 17 Ninigi qalie, nam bole nanngi gei bole ateqnu. Nam uge nanngi gei uge ateqnu. 18 Nam bole nanngi gei uge atosaeqnu. Nam uge nanngi gei bole atosaeqnu. 19 Nam kalil gei bole atosaeqnu qaji di tamo nanngi na qomelenoqnsib namyuwoq di breinjreqnu. 20 Dego kere ninigi gisan tamo nanngo kumbra geregere tenemosib poinngwas, nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.

21 “Ninigi endegsib are qalaib. Tamo ungasari nanngi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metbqab di Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo ungasari ijo Abu aqa areqalo dauryeqnu qaji nanngi segi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Qotei agi lan qureq di unu. 22 Mondon diño bati bamqa tamo ungasari gargekoba nanngi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab, ‘O Tamo Koba, iga ino ñam na anjam mare mare laqnem. Iga ino ñam na mondor uge uge winjroqnsimqa manjwa gargekoba yoqnem.’ Nanngi e degsib merbqab. 23 Merbibqa e kamba

minjrqai, 'Ningi tal qabe? E ningi qaliesai. Deqa ningi jaraiyyi. Ningi kumbra uge yo qaji tamo.' "

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, "Tamo a ijo anjam kalil endi qusim dauryqas di a tamo bei meniñ quraq di aqa tal atej a bul sqas. ²⁵ Bunuqna awa jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaaqa? A meniñ quraq di tal atej deqa. ²⁶ Ariya tamo a ijo anjam kalil endi qusim olo dauryqa uratqas di a nanari tamo bei laña sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa jagwa ti bosiqqa ya meli dosiqa tal di qamsiq reñginñtosiq putonaq aisiq tulañ niñaqej. Od, tal di a torei padalej."

²⁸ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nañgi queb. Qusib nañgi prugugeteb. ²⁹ Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nañgo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu.

8

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹ Yesus a manaq dena aiyeqnaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nañgi a dauryosib aiyeq. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqa minnej, "O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqniñqa e boletbe." ³ Degsi minjnaqa Yesus a bañ waiyosiq tamo di ojsiqa minnej, "E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minnej, "Ni que. Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nañgi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inñgi inñgi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nañgi ni numsiñ marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.' "

Yesus na qaja tamo gate aqa kañgal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walweloñsiq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. A Yesus aqa areq bosiqqa pailiyosiq minnej, ⁶ "O Tamo Koba, ijo kañgal tamo a makobaiyqo. Aqa tanu kalil laiyoñsiq jejamu tulañ jaqatinñyoqqa talq di ñeiejunu." ⁷ Onaqa Yesus na minnej, "E gilsiy boletqai." ⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo gate na olo minnej, "O Tamo Koba, e tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. Ni anjam segi marimqa ijo kañgal tamo a boleqas. ⁹ E dego tamo kokba qudei nañgo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nañgi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, 'Ni gile.' Yimqa a gilqas. Bei minjqai, 'Ni au.' Yimqa a bqas. Ijo kañgal tamo bei minjqai,

‘Wau di ye.’ Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.”¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanği minjrej, “E bole mernğwai. Qaja tamo gate endi a e qa aqa areqalo tulan şingilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo şingilato qaji bei unosai.

¹¹ “Deqa e niği endegsi mernğwai. Tamo ungasari gargekoba nanği sawa guta na guma na ti bosib koroosib Abraham, Aisak, Jekop nanği koba na awoosib iği uyoqnqab. Yimqa Qotei lan qureq di unu qaji a nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnrqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei a nami taqatnrqa osiq metnjrej qaji nanği a qa nanço areqalo şingilatosai deqa a nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnrqasai. A na nanği osim qalaq di breinjrimqa nanği sawa ambruq di sqab. Sawa dia nanği akamkobaoqnsib pailoqnsib nanço jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

¹³ Osiqa Yesus a qaja tamo gate di minjej, “Ni gile. Ni e qa ino areqalo şingilatunum deqa ni gilsim unime. Ino kanğal tamo a boleosiq unu.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa kanğal tamo aqa ma koboonaqa a boleej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

¹⁴ Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetosiqa Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanğanyonaq bijalq di neiesonaq unej. ¹⁵ Unsiqa aqa ban ojsiqa tigeltonaqa aqa jejamu kanğal di koboonaqa a tigelosiq iği goiyetej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanği boletnjroqnej

¹⁶ Şen aiqa laqnaqa tamo ungasari mondor uge uge na ojeleno qaji nanço was nanği na joqsib Yesus aqa areq osi boqneb. Osi beq nabqa Yesus a anjam segi minjreqnaqa mondor uge nanği aqa anjam quoqnsib jaraiyoqneb. Tamo ma utru segi segi so qaji nanği dego osi beq nab Yesus na boletnjroqnej. ¹⁷ A kumbra di yoqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Kristus a gago ma utru segi segi kalil yayietgoqnsiq taqal waiyeqnu.”

Tamo qudei nanği Yesus dauryqajqa minjeb

¹⁸ Bati deqa Yesus a nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanği aqa areq di koroesonab unjrej. Deqa a na aqa anğro nanği minjrej, “Iga qobun gogetosim jaraiyosim ya agu taqal beiq gilqom.” ¹⁹ Degsi minjrşiqqa nanği joqsıq koba na gilqa laq nabqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq bosıqa minjej, “O Qalie Tamo, ni sawa sawaq giloqnimqa e ni daurmoqnqai.” ²⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Bauñ juwan nanği tal ti. Ağı sub miligiq di nereneqnub. Qebari nanği simi ti. Deqa

nanği simiq di nereneqnub. Ariya e Tamo Anğro n̄eiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ²¹ Onaqa Yesus aqa anğro bei na minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tarinjoqnqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqai.” ²² Onaqa Yesus na minjej, “Unğum. Tamo moiyo qaji nanği segi na tamo moiyo qaji nanği subq atelenjoqnqab. Ariya ni bosim e daurbe.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²³ Osiqa Yesus a qobun gogetonaqa aqa anğro nanği a dauryosib koba na qobun gogetosib gileb. ²⁴ Nanği gileqnabqa Yesus a qobun miligiq di n̄eisiq qambumtej. Onaqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiq qobun qaloqnsiq morman miligiq aieqnaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa anğro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga aqaryaige. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosiq minjrej, “Ninği e qa nunço areqalo sinğilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ninği kiyaaqa ulaonub?” Degsi minjrnsiq jagwa ti ya ti n̄irinjn̄rnaqa nanği laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği are koba qalsib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo aiyel nanço jejamuq na mondor uge gargekoba winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanço sawaq di tiryeb. Tiryonabqa tamo aiyel nanği tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nanği di mondor uge uge na ojelenço qaji. Nanği aiyel qaja ani. Deqa tamo kalil nanği gam dena walwelqa keresai. ²⁹ Nanği aiyel Yesus aqa areq bosib lelenkobaosib minjeb, “O Qotei aqa N̄iri, ni iga kiyergwajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaqa ni laña ambleq di iga jaqatin egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tulan gargekoba nanği suwaroqneb. ³¹ Deqa mondor uge nanği sinğila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanço jejamuq gilelenqom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ninği jaraiyosibqa bel nanço jejamuq gilelenoiy.” Degsi minjrnaqa mondor uge nanği na tamo aiyel di uratn̄rsib bel nanço jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nanği gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib morenejeb.

³³ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsi-bqa jaraiyosib qure miligiq aiyeb. Aisib bel qa ti tamo aiyel mondor uge uge na ojelenço qaji nanği qa ti saqnsib laqneb. ³⁴ Onaqa qure deqaji kalil nanği qusibqa Yesus unqajqa aqa

areq beb. Bosib Yesus unsib minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

9

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq aisib Yesus aqa segi qureq di branteb.

² Brantosib sonabqa tamo qudei na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a nanqo areqalo unej di nanqo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum.”

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei mis-ilinyqo.”

⁴ Nanqi degsib are qaleqnabqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiq minjrej, “Ninqi kiyaaqa areqalo uge di onub?

⁵ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninqi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ⁶ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanqo une kobotetnrqa kere. Ninqi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrsiq tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minjej, “Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tulan ulaosib Qotei aqa ñam soqtoqneb. Di kiyaaqa? Qotei na singila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjej, “Ni e daurbe”

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam Matyu a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osiqa minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanqi ti Matyu aqa talq gilsib awoosib ingi uyoqneb. Nanqi segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tulan gargekoba nanqi dego bosib awoosib Yesus aqa angro nanqi ti ingi uyoqneb. ¹¹ Onaqa Farisi qudei nanqi bosib Yesus a takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na ingi uyeqnab unjrsibqa Yesus aqa angro nanqi nenemn-jreb, “Nunqo Qalie Tamo a kiyaaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na awoosib ingi uyeqneb?”

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanqo anjam di qusiq minjrej, “Tamo ma saiqoji nanqi yu qanqra tamo aqaq gilosaieqneb. Tamo ma ti nanqi segi yu qanqra tamo aqaq gileqneb.

¹³ Qotei aqa anjam bei nami nenjrenyeb qaji di ningi sisiyosib geregere poinjem. Agi endegsib nenjrenyeb, ‘Ningi e laña atraibeqnub. E nunjo kumbra deqa arearetbosaieqnu. Ariya ningi tamo nanji qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqñqab di e tulañ arearetbqas.’” Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

¹⁴ Bati bei Jon aqa anjro nanji Yesus aqa areq bosib minjeb, “Iga ti Farisi nanji ti ingi uratoqnsim qurieneqnum. Kiyafa ino anjro nanji qurienosaieqnub?”

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a uña ban ojqa bati qa aqa was nanji ti soqñibqa nanji are gulbeinjqas e? Sai. Bunuqna nanjo was a nanji uratnjrimqa bati deqa nanji qurienoqnsib sqab.

¹⁶ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanjranjosiq singilaej deqa tamo dena wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanji ombla bole sqab.”

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anjro moiyej qaji a tigeltej

¹⁸ Yesus na Jon aqa anjro nanji yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq sinja pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo anjro sebiñ a endego moiqo. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo ñambile sqas.” ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo di odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa anjro nanji dego nanji aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanji gileqnabqa uña bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Uña di a nami bai na unej leñ aiyoqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²¹ A endegsi are qalej, “E Yesus aqa gara mutu segi ban na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. ²² Ojnaqa Yesus a bulosiq uña di unsiqa minjej, “O ijo anjro, ni are lawo soqnime. Ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino

ma agi koboqo.” Onaqa bati qujai deqa aqa len aiyoqnej qaji di koboej.

²³ Yesus a dena walwelosiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiqa nam atej di tamo ungasari nanqi yumba anjamoqn-sib akam murqumyeq nab unjrej. ²⁴ Unjrnsiq minjrej, “Ningi sasaloiy. Angro sebin di a moiyoasai. A laña neisiq qambumte-junu.” Degsi minjrnaqa nanqi Yesus kikiyeb. ²⁵ Osib nanqi sasalosib tal uratonabqa Yesus a angro moiyej qaji aqa warum miligiq gilsiq angro aqa ban ojsiq soqtonaqa a olo nambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa bunuqna sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanqi Yesus aqa manwa deqa saoonsib laqneb.

Yesus a tamo qudei nanqi boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq walwelosiq gileqnaqa tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanqi gam na Yesus dau-ryosib giloqneb. Nanqi giloqnsib lelenoqnsib Yesus minjo-qneb, “O Devit aqa Niri, ni iga qa are ugeimeme.” ²⁸ Degsib Yesus minjeq nabqa a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa nanqi aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, “E ningi bo-letngwa kere ningi degsib are qalonub e?” Onaqa nanqi aiyel na minjeb, “Od, Tamo Koba.” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi e qa nungo areqalo singilatosib ijoq bonub deqa e ningi boletngwai.” Osiqa aqa ban waiyosiq nanjo namdamu ojej. ³⁰ Ojnaqa nanjo namdamu poinjrnaqa nanqi sawa uneb. Onaqa Yesus a singila na minjrej, “Nunjo namdamu boleqo deqa ningi tamo qudei nanqi ubtosib minjraib.” ³¹ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a nanqi aiyel boletnjrej deqa nanqi gilsib mare mare laq nab sawa deqaji tamo ungasari kalil nanqi quekriteb.

³² Nanqi aiyel gileq nabqa tamo bei mondor uge na ojnaq medabu getenjej qaji a tamo qudei na osib Yesus aqa areq beb. ³³ Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa men otyonaqa medabu waqtosiq anjam maroqnej. Onaqa tamo ungasari kalil nanqi manwa di unsibqa are koba qaloqnsib maroqneb, “Israel sawaq endi tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiognem.” ³⁴ Onaqa Farisi nanqi maroqneb, “Mondor uge nanjo gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanqi winjreqnu.”

Yesus a tamo ungasari nanqi qa dulej

³⁵ Yesus a dena walwelosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiq Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnsiq Juda nanqi minjroqnej.

Osiqa tamo ma utru segi segi so qaji nanġi boletnjroqnej. ³⁶Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi Yesus aqa areq beqn-abqa unjroqnsiq a nanġi qa duloqnej. Di kiyaaqa? Nanġi tulaġ sougetesoqneb deqa. Nanġi kaja bul mandor saiqoji. ³⁷Deqa Yesus na aqa anġro nanġi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Wauq di inġi gargekoba melionub. Ariya inġi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. ³⁸Deqa ninġi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanġi qarinjrimqa nanġi aqa wauq gilsib inġi meli bunuj otorelenqab.”

10

Yesus aqa anġro 12 nanġo ñam

¹ Onaqa Yesus na aqa anġro 12 nanġi metnjrnaqa aqa areq beb. Bonabqa a na nanġi sinġila enjrej. Nanġi na tamo unġasari nanġo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaqqa ti tamo unġasari nanġo ma utru segi segi kalil kobotetnjrqajqa ti deqa marsiq nanġi sinġila enjrej.

² Aqa anjam maro tamo 12 sinġila enjrej qaji nanġo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanġi aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. ³ Ariya Filip Bartolomyu wo. Bei Tomas nanġi takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa njiri Jems nanġi Tadius wo. ⁴ Bei Saimon agi Rom nanġi winjrqaqqa maroqnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanġo banq di ateq qaji.

Yesus na aqa anġro 12 nanġi wau enjrej

⁵ Osiqa Yesus na aqa anġro 12 nanġi di qarinjnrqa osiqa minjrej, “Ninġi qure qureq giloqniy. Ninġi sawa bei bei qaji nanġoq giloqnaib. Samaria nanġo qureq dego giloqnaib. ⁶Ninġi Israel nanġo segiq giloqniy. Israel nanġi sougetejunub. Nanġi kaja bul mandor saiqoji. ⁷ Deqa ninġi giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniy, ‘Qotei laġ qureq di unu qaji a nunġo Mandor Koba sosim ninġi taqatnjwajqa bati jojomoqo.’ ⁸ O ijo anġro, ninġi na Israel nanġi degsib minjroqnsibqa nanġo ma tamo nanġi boletnjroqniy. Tamo morenjoqniqna olo tigeltnjroqniy. Tamo nanġo jejamu yu na ugeelenjo qaji nanġi olo gereinjroqniy. Mondor uge uge nanġi dego tamo unġasari nanġo jejamuq dena winjroqniy. E sinġila enġonum qaji di ninġi awaiyosai. E laġa enġonum. Deqa ninġi dego tamo nanġi laġa gereinjroqniy. Nanġi awai bei yainjraib.

⁹ “Ninġi meniġ silali agi gol ti silva ti kapa ti di osib gilaib. ¹⁰ Ninġi walwelosib nunġo qaqun aib. Gara jugo aiye aiyel aib. Sinġa tatal aiye aiyel aib. Walwelqajqa toqon ojaib. Ninġi

Qotei aqa wau tamo unub deqa ninḡi qure qureq giloqnibqa nanḡi na inḡi inḡi deqaji ninḡi enḡoqnqab.

¹¹ “Ninḡi qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniy. Dia sosib dena tigeloqnsib olo qure beiq giloqniy. ¹² Ninḡi tal bei gogetoqnsibqa tamo unḡasari tal miligiq di unub qaji nanḡi endegsib minjroqniy, ‘Ninḡi lawo na soqniy.’ ¹³ Degsib minjroqnibqa nanḡi ninḡi joqsib gereinḡibqa nunḡo lawo anjam di nanḡoq di uratib soqnem. Ariya nanḡi ninḡi gereinḡosaiabqa nunḡo lawo anjam di olo puluosim nunḡoq bem. ¹⁴ Tamo bei a ninḡi gereinḡwa uratimqa kiyo nunḡo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ninḡi qure di uratqa oqnsib nunḡo sinḡa tumberum butuyoqniy. ¹⁵ E bole merḡwai. Mondonḡ Qotei a tamo unḡasari nanḡo une qa peginḡrqa batiamqa Qotei na qure deqaji nanḡi tulanḡ padaltnḡrougetqas. Sodom qure ti Gomora qure ti nanḡi Qotei na mondonḡ degsim padaltnḡrḡasai. A nanḡi gulbe kiñala enḡrḡas.”

Gulbe bei bei brantoqnqab

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi quiy. Ninḡi kaja du du bul unub deqa e na ninḡi qarinḡitqa gilsib bauḡ juwanḡ nanḡo ambleq di wauoqnqab. Deqa ninḡi amal nanḡo kumbra dauryiy. Agi amal nanḡi gaigai ḡam atoqnsib laqnuḡ. Ninḡi binonḡ nanḡo kumbra deḡo dauryiy. Agi binonḡ nanḡi kumbra bole segi yeqnuḡ. Nanḡi kumbra uḡe yosaieqnuḡ. ¹⁷ Deqa ninḡi tamo nanḡi qa geregere ḡam atoqniy. Nanḡi bosib ninḡi ojelenḡosib anjam pegiyo talq di ninḡi tigeltḡgoqnqab. Osib nanḡo Qotei tal miligiq di ninḡi kumbainḡoqnqab. ¹⁸ Osib ninḡi olo joqoqnsib Rom nanḡo gate ti nanḡo mandor ti nanḡo ulatamuq di ninḡi tigeltḡgoqnqab. Yimqa ninḡi ijo anjam bole palontoqnsib nanḡi minjroqnqab. Osib sawa bei bei qaji nanḡi deḡo ijo anjam minjroqnqab. ¹⁹ Nanḡi na ninḡi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltḡgoqnibqa ninḡi ulaaib. Osib endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersim minḡrḡom?’ Ninḡi degaib. Bati deqa Qotei na powo enḡimqa ninḡi kamba anjam minḡrḡab. ²⁰ Ninḡi segi na anjam minḡrḡasai. Nunḡo Abu aqa Mondor na nunḡo medabu sinḡilatetḡnim ninḡi anjam marḡab.

²¹ “Bati deqa kumbra uḡe endeqaji brantelenḡas. Tamo quḡdei na nanḡo segi was nanḡi ojoqnsib jeu tamo nanḡo banḡ di atoqnibqa nanḡi na nanḡi ñumoqnib moreḡoqnqab. Tamo quḡdei na nanḡo segi anḡro nanḡi deḡo degsib ojoqnqab. Anḡro quḡdei na nanḡo segi ai abu nanḡi ojoqnsib jeu tamo nanḡo banḡ di atoqnibqa nanḡi na nanḡi ñumoqnib moreḡoqnqab. ²² Ninḡi ijo ñam ejunub deqa tamo unḡasari kalil nanḡi ninḡi qa tulanḡ uḡeoqnsib jeutḡgoqnqab. Ariya ninḡi ijo ñam sinḡila na

ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ninḡi elenqas. ²³ Ninḡi qure bei beiq di brantqonibqa tamo unḡasari nanḡi na ninḡi ugeugeinḡoqonibqa ninḡi nanḡo qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniy. E bole merḡwai. Ninḡi Israel nanḡo qure kalil keretosaisoqonibqa e Tamo Anḡro olo bḡai.

²⁴ “Skul anḡro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. Kanḡal tamo na aqa tamo koba a bunyqa keresai. ²⁵ Skul anḡro a kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab. Kanḡal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. E tal aqa abu bul. Jeu tamo nanḡi na e merbeqnub, ‘Ni Satan.’ Degsib ñam merbeqnub. Ninḡi ijo talq di unub deqa jeu tamo nanḡi na ninḡi dego ñam tulanḡ ugedamu merḡgoqnqab.”

Ninḡi Qotei segi ulaiyiy

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi jeu tamo nanḡi di ulainjraib. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dḡas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanḡi qusib poinjrḡas. ²⁷ Deqa anjam e ambruq di merḡgeqnum qaji di ninḡi olo suwanḡoq di maroqniy. Anjam ninḡi lumu na queqnub qaji di ninḡi olo bijal gogeq di tigelosib palontoqniy. ²⁸ Ninḡi jeu tamo nanḡi ulainjraib. Nanḡi nunḡo qununḡ moiyoḡta keresai. Nanḡi nunḡo jejamu segi moiyoḡta kere. Deqa ninḡi nanḡi ulainjraib. Qotei a segi ulaiyiy. A na qujai tamo nanḡo qununḡ ti jejamu ti turtnjrsim ḡamyuwoq di breinjḡqa kere.

²⁹ “Ninḡi qalie. Tamo nanḡi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqnub. Silali kiñala na awaiyeqnub. 10 toea dego. Ariya nunḡo Abu a na qebari sinjir nanḡi geregere taqatnjreqnu. A na marimqa bei a ulonḡosim mandamḡ aiqa keresai. ³⁰ Dego kere Qotei a nunḡo gate banḡa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. ³¹ Deqa ninḡi ulaaib. Ninḡi qebari kalil nanḡi tulanḡ bunḡjrejunub.”

Ninḡi Yesus aqa ñam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi mandam tamo nanḡo ulatamuḡ di ijo ñam boleq atsib marqab di mondonḡ e kamba ijo Abu lanḡ qureq di unu qaji aqa ulatamuḡ di nunḡo ñam boleq atsiy marqai. ³³ Ariya ninḡi mandam tamo nanḡo ulatamuḡ di ijo ñam marqajqa asḡinḡwas di mondonḡ e kamba ijo Abu lanḡ qureq di unu qaji aqa ulatamuḡ di nunḡo ñam marqajqa asḡibqas.”

Iga Yesus tulanḡ qalaqalaiyoqnqom

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninḡi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo unḡasari nanḡi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo unḡasari nanḡi pupoinjritqa nanḡi jeu jeu sqajqa deqa

bem. ³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa angro mel nanği na nanço segi abu nanği jeutnjroqnqab. Angro sebiñ nanği na nanço segi ai nanği jeutnjroqnqab. Aiñ yala nanği na nanço segi aiñ qeli nanği jeutnjroqnqab. ³⁶ Tamo ungasari tal qujaiq di unub qaji nanği jeu jeu sqab.

³⁷ “Deqa ningi quiy. Tamo bei na aqa ai abu nanği tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. Tamo bei na aqa angro mel nanği ti aqa angro sebiñ nanği ti tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁸ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa angro gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na ningi osim geregereiñgwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaqa? A na Qotei aqa medabu o qaji tamo di gereiyqo deqa. Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaqa? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo di gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a ijo angro bei unsim endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa angro.’ A degsi are qalsimqa ijo angro di osim ya ulili tigsim anaiyyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. E bole mernğwai. A ijo segi angro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqas qaji di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Jon yansjro qaji aqa angro qudei nanği anjam bei Yesus nenemyeb

¹ Yesus na aqa angro 12 nanği anjam degsi minjrsiq koboon-aqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansjro qaji a tonto talq di soqnej. Sonaqa wau kalil Kristus a yoqnej qaji di tamo qudei nanği unsib deqa mare mare laqnaab Jon a quej. Qusiqa aqa angro qudei nanği qarınjnraq Yesus aqa areq gilsib endegsib nenemyeb, ³ “Kristus agi Qotei na nami qarınym bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarınqom kiyo?”

4 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi aisib anjam ningi queqñub qaji deqa ti kumbra ningi uneqñub qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. 5 Endegsib minjiy, ‘Tamo ñam qandimnjro qaji nanği olo ñam poinjreqnaqa sawa uneqñub. Tamo jeku jamu lainjro qaji nanği olo walweleqñub. Tamo nanğojek jamu yu na ugeelenjo qaji nanğojek yu kalil koboeqñu. Tamo dabkala getenjnro qaji nanğojek dabkala olo waqeqñu. Tamo moreno qaji nanği olo tigeleqñub. Tamo sougetejunub qaji nanği Qotei aqa anjam bole queqñub. 6 Tamo nanği e qa nanğojek areqalo singilatoqnsib olo ijo ñam ulontosaieqñub qaji nanği tulan areboleboleinjreqñu.’ ”

7 Onaqa Jon aqa angro nanği Yesus aqa anjam di qusibqa olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqñabqa Yesus na tamo unğasari gargekoba a ombla soqñeb qaji nanği Jon qa endegsi minjrej, “Ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo silai aqa banğa bul jagwa na pileteqñabqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. 8 Deqa ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ningi tamo gara bole walaosi laqñu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaeqñub qaji nanği mandor kokba nanğojek talq di unub. 9 Deqa ningi kiyaqqa wadau sawaq gileb? Ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ningi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi mernğwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği tulan bunjnrejunu. 10 Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. 11 Deqa e bole mernğwai. Jon yansjnro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği tulan bunjnrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji nanği Qotei na taqatnjroqnsiqa nanğojek Mandor Koba unu deqa nanği olo Jon tulan bunyejunub.

12-13 “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanğojek anjam ti maroqñeb dena bosiq bosiq Jon yansjnro qaji aqa bati brantej. Dena bosiq bini tamo unğasari nanği Qotei na taqatnjrsim nanğojek Mandor Koba sqajqa tulan singilaeqñub. Qotei agi lan qureq di unu. 14 Ningi quiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija a olo bqas. Anjam di nengrenq di unu. Elaija agi bej. E Jon qa mernğwai osimqa Elaija aqa ñam na yawo anjam merngeqñum. Ningi ijo anjam di quqwa are soqñimqa quiy. 15 Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam di geregere quem.

16 “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğojek kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? E nanğojek kumbra qa

endegsi marqai. Nanġi anġro du du bul qure ambleq di alañoqnsib anġro qudei na qudei minjreqnub, ¹⁷ 'Iga yumba anjamonumqa niġi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa niġi akamosai.' ” ¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon a bosiq a iġi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo nanġi a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti unu.’ ” ¹⁹ Ariya e Tamo Anġro bosimqa iġi ti wain ti uyeqnamqa tamo nanġi e nuboqnsib mareqneb, ‘Niġi uniy. Yesus a qunjaŋ ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na walweleqneb.’ ” Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo unġasari nanġi aqa wau kalil unoqnsib dena nanġi bole qalieeqnub, aqa powo tulaŋ kobaquja.”

Yesus na tamo unġasari are bulyosai qaji nanġi niriŋtnjrej

²⁰ Qure qudei Yesus a dia maŋwa gargekoba yoqnej qaji nanġi are bulyosai deqa a nanġi qa niriŋej. ²¹ Osiqa minjrej, “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, niġi tulaŋ padalougetqab. Di kiyafa? Maŋwa e nuŋgoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nuŋgoq di brantej qamu nanġi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib ŋam sumq di awoeb qamu. ²² Deqa e niġi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei a tamo unġasari naŋgo une qa peginjrq a batiamqa a na niġi tulaŋ padaltŋgougetqas. Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti nanġi degsim padaltnjrqasai. A nanġi gulbe kiŋala enjrqas. ²³ O Kaperneam tamo unġasari, niġi laŋ qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na niġi breiŋgimqa moiyo qureq aiqab. Di kiyafa? Maŋwa e nuŋgoq di yoqnem qaji di Sodom qure naŋgoq di brantej qamu nanġi bini unub qamu. Nanġi padalosa qamu. ²⁴ Deqa e niġi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei a tamo unġasari naŋgo une qa peginjrq a batiamqa a na niġi tulaŋ padaltŋgougetqas. Qotei na Sodom qure nanġi degsim padaltnjrqasai. A nanġi gulbe kiŋala enjrqas.”

Yesus na niġi aqaryaiŋgimqa niġi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, “O Abu, ni segi laŋ qa ti mandam qa ti Koba. E ino ŋam soqteqnum. Di kiyafa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanġi qa ulitoqnsimqa tamo nanġi anġro du du bul unub qaji nanġi segi qa babteqnam nanġi poinjreqnu. ²⁶ Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na iġi iġi kalil ijo baŋq di ateleŋej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanġi ijo Abu osornjrq a areibqas di osornjrqai. Yim nanġi dego ijo Abu qa qalieqab.

28 “Ninigi gulbe qoboioqnsib waukobaeqnum qaji ninigi kalil ijoq babqa e na aqaryaingitqa ninigi aqaratqab. 29 E ijo segi ñam aguq atoqnsim tamo nanği lawo kumbra enjre-qnum. Deqa ninigi e qa geregere qalieosib ijo anjam dauryoqniy. Yim ninigi aqaratqab. 30 Ninigi ijo anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. Wau e na ninigi engeqnum qaji di dego gulbe sai. Di oto.”

12

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

1 Yori bati bei Yesus aqa anğro nanği ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa anğro nanği mamjnraqa bem sum gei elenjoqnsib uye uye giloqneb. 2 Nanği degsib gileq nabqa Farisi qudei nanği bosib nanği unjrsib Yesus minjeb, “Ni une. Ino anğro nanği gago dal anjam groteqnum. Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” 3 Onaqa Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamjnraqa kumbra yeb qaji di ninği buk miligiq di sisiosai kiyo? 4 Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem osiq aqa wau tamo nanği koba na uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanço segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. 5 Dal anjam bei dego nenğrenq di unu. Anjam agiende. Atra tamo nanği yori bati gaigai atra tal miligiq di waueqnum. Nanço kumbra dena nanği dal anjam groteqnum. Ariya nanği Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninği anjam di nami buk miligiq di sisiosai kiyo? 6 Ariya e ninği endegsi mernğwai. Bini tamo bei atra tal tulan bunyejunu qaji a nunço ambleq di unu. 7 Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenğrenyeb unu, ‘Ninği e lanja atraiqebqnum. E nunço kumbra deqa arearetbosaieqnu. Ninği tamo nanği qa duloqnsib kumbra bole bole enjroq nab di e tulan arearetbqas.’ O Farisi, ninği Qotei aqa anjam di sisiosib poinço qamu ninği tamo une saiqoji nanği gulbe enjrosai qamu. 8 E Tamo Anğro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

9 Onaqa Yesus a dena walwelosiq qure beiq di brantosiqa Juda nanço Qotei tal miligiq gilej. 10 Qotei tal miligiq di tamo bei ban qandamyey qaji a soqnej. Deqa tamo qudei nanği Yesus aqa jejamuq di anjam lanja qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, “Iga yori bati qa tamo boletqom di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi março?” 11 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei aqa kaja a yori bati qa ulonşim subq aiyimqa a uratqasai. A na aqaryaiyosim olo subq dena osim goge atqas. Di ninği qalie. 12 Ariya tamo nanği kaja sai. Nanği tamo

qunun ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaiyim a bole sqas di kumbra bole.”¹³ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa tamo ban qandamyey qaji di minnej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. Aqa ban bei ombla na kerekereeb.¹⁴ Onaqa Farisi nanngi Qotei talq dena oqedosib nanngi gam kiyersib Yesus qalib moiqaqqa deqa qairoqneq.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Farisi nanngi Yesus qalqajqa qairoqneq di qalieosiqa qure di uratosiq walweloq gilej. A gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi a dauryeqnab a nanngo ma tamo kalil nanngi boletnjroqnej.¹⁶ Osiqa a na nanngi saidnjroqnej, “Ninngi ijo ñam ubtosib maraib.”¹⁷ Yesus a kumbra di yey deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A anjam endegsi marej,¹⁸ “Endi ijo wau tamo e segi na giltem qaji. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa areboleboleibeqnu. E ijo Mondor aqaq di atitqa a na sawa bei bei qaji nanngi endegsim minjroqnaqas, ‘Ninngi kumbra bole dauryiy.’¹⁹ A njirin anjam maroqnaqasai. A lelenkobaoqnaqasai. Gamq di tamo ungasari nanngi aqa kakro quoqnaqasai.²⁰ Silai aqa banqa genqa laqnimqa a na torei gentqasai. Wanjal aqa pulon kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim lawo na wauoqnsim gilsim gilsim kumbra bole torei singilatqas.²¹ Yimqa sawa bei bei qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatosisib a na nanngi aqaryainjrqaqqa deqa tariñoqnsib sqab.”

Tamo qudei nanngi maroqneq, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na medabu getentosiq ñam qandimyej qaji a soqnej. Sonaqa tamo qudei na a osib Yesus aqa areq beb. Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa men otyonaqa aqa ñamdamu boleosiqa a sawa unsiqa anjam bole maroqnej.²³ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugetosisib maroqneq, “Tamo di a Devit aqa Niri kiyo?”²⁴ Onaqa Farisi nanngi nanngo anjam di qusibqa maroqneq, “Sai. Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanngi winjreqnu.”

²⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. Nanngi niñaqosib koboqab. Tamo nanngi qure qujai kiyo tal qujai kiyo di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai.²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi winjrqaq di nanngi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanngi

olo taqatnjrqas? Di keresai. ²⁷ Ningi mareqñub, 'Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjreñnu.' Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di yai aqa singila na nunğo anğro nanği mondor uge winjrqab? Deqa nanği segi na mernğwab, ninği anjam groteqñub. ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di ninği endegsi poinğwas, 'Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatğwajqa bati brantqo.' Ningi degsi poinğwas.

²⁹ "Tamo bei a kiyersim tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa inği inği kalil bajinğwas? E marğai. A mati tamo di sil na tontim soqñimğa di aqa inği inği kalil bajinğwas. Tontğasai di aqa inği inği bajinğa keresai.

³⁰ "Tamo bei na e beterbğasai di a na e jeutbğas. Tamo bei a e ombla wauğasai di a na ijo wau ugetetbğas.

³¹ "Deqa e ninği endegsi mernğwai. Tamo unğasari nanğo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Nanğo misilin anjam mareqñub qaji une di dego Qotei na kobotetnjrqas. Ariya nanği Qotei aqa Mondor misilinğqab une di Qotei na kobotetnjrqasai. ³² E Tamo Anğro. Tamo a e misilinğwas une di Qotei na kobotğas. Ariya tamo a Mondor Bole misilinğwas une di Qotei na kobotğasai. Bini bati endeqa Qotei na kobotğasai. Mondon dego Qotei na kobotğasai."

Nam uge nanği gei uge ateqñub

³³ Osiqa Yesus a olo marej, "Nam bole nanği gei bole ateqñub. Nam uge nanği gei uge ateqñub. Deqa tamo nanği nam aqa gei unsibqa dena poinjrqas, 'Nam di bole. Nam di uge.'

³⁴ Ningi amal uge bul. Ningi tamo uge. Deqa ninği kiyersib anjam bole maroqñqab? Tamo nanğo areqalo kalil nanğo are miligiq na oqoqñsiq medabuq na branteqñnu. ³⁵ Tamo bole nanğo are miligi di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanği kumbra bole yeqñub. Ariya tamo uge nanğo are miligi di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanği kumbra uge yeqñub.

³⁶ "Deqa e ninği endegsi mernğwai. Mondon Qotei a tamo unğasari nanği peginjrqabati amğa nanğo anjam kalil nanği laña laña mareqñub qaji di Qotei na nanğo jejamuq di qametnjrqas. ³⁷ Ino anjam boleamğa Qotei na mermğas, 'Ni tamo bole.' Ino anjam ugeamğa Qotei na mermğas, 'Ni tamo uge.' "

Tamo qudei nanği Yesus aqa mañwa unqajqa minjeb

³⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanği na kamba Yesus minjeb, "O Qalie Tamo, ni Qotei aqa mañwa bei babtım iga unqom."

³⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğo kumbra tulañ ugedamu. Nanği Qotei

areiyosaieqñub. Nanği gaigai ijo mañwa laña unqajqa met-beqñub. Deqa e na ijo mañwa bei nanği osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona aqa mañwa segi osornjritqa nanği unqab. ⁴⁰ Agi Jona a bati qalub qolo qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere e Tamo Angro bati qalub qolo qalub sub miligiq di sqai. ⁴¹ Mondorj Qotei na tamo unğasari nanği peginjrqa batiamqa Ninive tamo nanği tigelqab. Tigelosibqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğgo kumbra uge babtetnrqab. Nanği degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanği nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulañ bunyejunu qaji a nunğgo ambleq di unu. ⁴² Mondorj Qotei na tamo unğasari nanği peginjrqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a dego tigelqas. Tigelosimqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğgo kumbra uge babtetnrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulañ bunyejunu qaji a nunğgo ambleq di unu.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanjosim sawa kanğrañoq gilqas. Gilsim dia laqn-simqa aqaratqajqa sawa ñamam ugeiyim marqas, ⁴⁴⁻⁴⁵ ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ A degsi marsimqa aisim tal di laña unu degsim unqas. Tal di nami mañ solsib inği inği kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulañ ugedamu nanği joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqñibqa tamo di aqa so tulañ ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulañ ugedamuqas. Dego kere tamo unğasari bini bati endeqa kumbra uge uge yeqñub qaji nanği degsib sougetesqab.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?”

⁴⁶ Yesus na tamo unğasari gargekoba nanği anjam degsi minjreqnaqa aqa was nanği aqa ai koba na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği na anjam bei minjqajqa deqa oqeq di tigelesoqñeb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni que. Ino was nanği ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?” ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa ban na aqa segi angro nanği osoryosiqa minjej, “Ni une. Ijo ai ijo was nanği agide. ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja. A ijo ai.”

13

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹ Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi bosib aqa areq di koroonabqa a sasalosiqa qobun gogetosiq di awoej. Awesonaqa tamo ungasari kalil nanqi alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonabqa a na yawo anjam gargekoba nanqi minjroqnej. Yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ningi quiy. Tamo bei a gilsiq aqa ingi wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanqi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma menin ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nanjo jirim tulan guma aiyosai deqa sen oqsiq kanqonaqa nanqi laosib moreneb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanqi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa yawo anjam di qusibqa nanqi aqa areq bosib nenemyeb, “Ni kiyaaqa tamo ungasari nanqi yawo anjam minjreqnum?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnrnsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya a na tamo ungasari lanaj nanqi yawo anjam aqa utru osornjrqsai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas. ¹³ Tamo ungasari nanqi di nam atoqnsib ijo anjam aqa damu unosaieqnub. Nanqi dab atoqnsib ijo anjam aqa utru quosaieqnub. Osib poinjrosaieqnu. Deqa e na nanqi yawo anjam segi minjreqnum. ¹⁴ Nanjo kumbra dena anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu branteqnu. A endegsi marej, ‘Ningi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinjwasai. Ningi nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinjwasai. ¹⁵ Tamo ungasari di nanjo are miligi getenjrejunu. Nanjo dabkala na ijo anjam quqwjajqa asginjreqnu. Nanqi nam brunejunub. Deqa nanjo namdamu na ijo kumbra unqsai. Nanjo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqsai. Nanqi are bulyosib ijoq bqasai dego. Deqa e na nanqi boletnrqsai.’ Qotei a nami degsi marej.

16 “O ijo anġro, niŋgi nuŋgo ŋamdamu na ijo kumbra uneqnub. Nuŋgo dabkala na ijo anjam queqnub. Deqa niŋgi tulaŋ areboleboleiŋgem. 17 E bole mernġwai. Nami Qotei aqa medabu o tamo naŋgi ti tamo bole bole naŋgi ti gargekoba kumbra niŋgi bini uneqnub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya naŋgi unosaiogneb. Anjam niŋgi bini queqnub qaji di dego naŋgi quqwajqa are koba soqnej. Ariya naŋgi quosaiogneb.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

18 Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam e maronum di aqa utru e na babbittqa niŋgi quiy. 19 Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari naŋgi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari naŋgi taqatnġrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Anjam di tamo qudei naŋgi qusibqa ariya naŋgi geregere poinġrosai. Deqa Satan a bosim anjam di olo yainġrqas. Qotei na naŋgo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainġrqas. 20 Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam qusib tulaŋ areboleboleinġrimqa anjam di oqujatosib naŋgo areq atqab. 21 Ariya anjam di naŋgo are miligiq tulaŋ guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotraŋyo qaji tamo qudei na bosib naŋgi gulbe enġrsib ugeugeinġrqab. Yimqa naŋgo areqalo Yesus qa siŋgilateqnub qaji di naŋgi olo ulontqab. 22 Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna naŋgi olo mandam qa iŋgi iŋgi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqajqa are prugnġroqnaqas. Yimqa kumbra dena naŋgi gisaŋnġrsim Qotei aqa anjam naŋgo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge naŋgi gei bole atosai eqnub dego kere. 23 Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam qusib geregere poinġrimqa naŋgo are miligiq di siŋgilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di naŋgo are miligiq di saga bul tulaŋ kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30.”

Pilagiŋ yago breiyqajqa yawo anjam

24 Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei tamo unġasari naŋgi endegsi minġrej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari naŋgi taqatnġrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a gilsiqqa aqa iŋgi wauq di bem sum yagelenej dego kere. 25 Bem sum yagelenejonaqa qolo tamo unġasari naŋgi nġereŋesonabqa jeu tamo bei a bosiqqa bem sum yago ambleq di pilagiŋ yago dego breiyej. Breiyosiq ulanej. 26 Ariya bunuqna bem sum oqsib geitelenonebqa pilagiŋ na

dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa kanjal tamo nanği na bosib unsibqa wau lanja minjeb, ‘O Tamo Koba, ni bem sum segi yagem. Deqa kiyaga bem sum oqsib geitonubqa pilagin dego dauryosib oqonub?’

²⁸ “Onaqa wau lanja na kamba minjrej, ‘Jeu tamo bei a bosiq pilagin yago breiyej.’ Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, ‘O Tamo Koba, ni marimqa iga pilagin di otorelenqom.’ ²⁹ Onaqa minjrej, ‘Ningi pilagin otoraib. Ningi otorqab di bem sum ti turtosib otoro uge. ³⁰ Deqa ningi uratib soqneb. Bem sum ti pilagin ti koba na oqsib geitelenabqa e na ijo wau tamo qudei nanği endegsi minjrqi, “Ningi pilagin otorosib ruwoelenosib namyuwoq di koitij. Koitosib bem sum olo osib ijo talq di atelenij.” ’ ”

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Osiga Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. ³² Sis yago nanği tulan kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei nanjo yago kokba yala. Sis yago nanği tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqujaqas. Osim nam qudei bunjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanği bosib aqa daniq di simi atelenqab.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

³³ Osiga Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiga bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³⁴ Yesus a na tamo ungasari nanği yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. A anjam bei minjrosaiognej. Yawo anjam segi minjroqnej. ³⁵ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “E yawo anjam tamo ungasari nanği minjroqnqai. Tulan nami yawo anjam di aqa utru uliesognej. Sosi qagi bini uliejunu. Deqa e na ubtosiy maroqnqai.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam aqa utru

³⁶ Osiga Yesus na tamo ungasari nanği uratnjrsiqa tal gogetosiq di sonaqa aqa angro nanği aqa areq bosib minjeb, “O

Tamo Koba, ni na pilagin qa yawo anjam di aqa utru geregere plaltosim merge.”

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Tamo bem sum yagej qaji di agi e segi. E Tamo Angro. ³⁸ Bem sum aqa wau di mandam endi. Bem sum yago di tamo ungasari Qotei na taqatnjreqnu qaji nanqi. Pilagin yago di Satan aqa segi tamo ungasari nanqi. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej qaji di Satan. Bem sum geiteleno bati di diño bati. Wau tamo bem sum otoreleneb qaji di lan angro nanqi. ⁴⁰ Deqa ningi quiy. Wau tamo nanqi bosib pilagin otorosib namyuwoq di koiteleneb dego kere lan angro nanqi diño bati qa kumbra degyqab. ⁴¹ Bati deqa e Tamo Angro na ijo lan angro nanqi qarinjritqa aisib ingi uge uge kalil tamo nanqi uneq breinjreqnub qaji nanqi ti tamo kalil kumbra uge uge yeqnub qaji nanqi ti pilagin bul breinjrib namyuwo kobaq aiqab. Deqa Qotei a nanjo Mandor Koba sqasai. Osim nanqi taqatnjrqasai dego. ⁴² Nanqi namyuwo kobaq aisib dia akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas. ⁴³ Bati deqa tamo ungasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanjo Abu Qotei na nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Deqa nanqi sen bul tulan suwanesqab. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Silali ulitqajqa yawo anjam

⁴⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo qudei na silali kobaquja osib nam monqum miligiq di ateb dego kere. Atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di nam monqum uliteb. Onaqa tamo bei na bosiq nam monqum di itosiq tulan areboleboleiyej. Deqa a nam monqum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq nañu agu di awaiyej.”

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di ingi ingi qarinyo tamo bei a kolilei qa namoqnej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq kolilei tulan boledamu bei itosiq olo puluosi bosiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyej.”

Kakan waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo nanqi yuwalq di kakan waiyosib qe gargekoba utru segi segi eleneb dego kere. ⁴⁸ Kakan maqonaqa tamo nanqi na titosib bosib ululq di goge atsib awoosib qe

bole bole gumbaq di jigelenjeb. Osib qe uge uge uratosib qalaaq di breinjreb. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kumbra deqaji diño bati qa brantqas. Lan angro nanji bosib tamo bole bole nanji elenqab. Osib tamo uge uge nanji breinjribqa njamyuwoq aiqab. Njamyuwo koba dia nanji akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

⁵¹ Osiaq Yesus na aqa angro nanji endegsi nenemnjrej, “Yawo anjam kalil merngonum qaji endi ningi utru poinjwo e?” Onaqa nanji na minjeb, “Od.” ⁵² Onaqa Yesus na olo minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei nanji poinjreqnu. Poinjreqnu qaji nanji tal aqa abu bul sqab. Deqa nanji nanjo talq dena ñoro bunuj ti ñoro namij ti elenjoqnsib oqeq atoqnqab.”

Yesus aqa qure utru nanji aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osiaq aqa segi qure utruq gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiaq tamo ungasari gargekoba sonab tigelosiaq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo ungasari nanji aqa anjam qusibqa tulan prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiaq anjam singila deqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manwa deqaji babtelenejnu?” ⁵⁵ Aqa abu a lanja tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa njiri. A Jems na Josep na Saimon na Judas na nanjo was. ⁵⁶ Aqa jaja kalil nanji agi iga koba na endi unum. Deqa a kiyersiq manwa deqaji babtelenejnu?” ⁵⁷ Nanji degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanji aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a ñam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnqas di nanji aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqnqab.” ⁵⁸ Yesus na tamo ungasari nanji degsi minjrej. Aqa segi qure utruq di a manwa gargekoba yosai. Di kiyaaqa? Nanji a qa nanjo areqalo singilatosai deqa.

14

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹ Bati deqa tamo ungasari nanji Yesus qa saosib laqnaqqa Mandor Herot a quej. ² Qusiqa aqa wau tamo nanji minjrej, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiaq manwa babtelenejnu.”

³⁻⁴ Herot a nami aqa was Filip aqa njan Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa unja em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot

degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei qarijnjrnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej, “E Jon qalit moiqas.” Ariya tamo ungasari kalil nanngi maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” Nanngi degsib maroqneb deqa Herot a nanngi ulainjrnsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot a Jon qalim moiqajqa gam endegsi itej. Aqa nambabo bationaqa a na maruro atsiqa tamo qudei nanngi metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. Koroosib inji uyeqnaqqa Herot aqa nauj aqa angro sebin a warum miligiq bosiqqa nanngi lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na angro sebin di minnej, “Ni ijo inji kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” Osiqa aqa anjam di olo singilatosiq minnej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bole sai.” ⁸ Onaqa angro sebin aqa ai na minnej, “Ni Jon aqa gate qa Herot minje.” Onaqa angro sebin na Herot minnej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.”

⁹ Onaqa Herot a Jon qalim moiqajqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanngo ulatamuq di marsiq singilatej qaji deqa are qalsiqqa angro sebin di minnej, “Di kere.” ¹⁰ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tonto talq di Jon aqa kakro gentetej. ¹¹ Osiqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq angro sebin di yonaqa a na osi gilsiqqa aqa ai yej. ¹² Onaqa bunuqna Jon aqa angro nanngi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Herot na Jon qalnaq moiyej.”

Yesus a tamo 5,000 nanngi inji anainjrej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusiqqa a sawa di uratosiq qobun bei gogetosiq wadau sawaq gilej. Aqa angro nanngi ti gileb. A gileqnaqa tamo ungasari kalil nanngi deqa qusibqa nanngo segi segi qureq na tigelosib singa na gurgurosib Yesus namqajqa gileb. ¹⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiqqa nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanngi nami tiryqa sawaq di tarinesonab unjrej. Unjrnsiqqa a nanngi qa are ugeiyej. Deqa a nanngo areq aisiqa nanngo ma tamo kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Onaqa sen aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Sen aiqo. Qoloqas. Deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa qure qureq gilsib di inji awaiyosib uyqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanngi kiyaaqa qure qureq gilqab? Ninngi segi na inji anainjriy.” ¹⁷ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Iga inji sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Bem ti qe ti di ijoq osib boiy.”

19 Onaqa nanği bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Ninği kalil ñinğ di awoelenjoiy.” Onaqa nanği kalil awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ginğenyosiq aqa anğro nanği enjrnaqa nanği na osi giloqnsibqa tamo unğasari nanği jeisib enjre-qnab uyoqneb. 20 Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inği oto uratelenğeb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab mağelenğej. 21 Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanği sisiyeb 5,000. Ariya unğasari ti anğro du du ti nanği sisiyosai.

Yesus a ya banğaq na walwelej

22 Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği qobuñ gogetosib namoosib gilsib ya agu taqal beiq di tiryosib soqniy. E na tamo unğasari nanği minjritqa nanço qure qureq jaraiyoqñib e bqai.” 23 Onaqa Yesus aqa anğro nanği namoosib qobuñ na gileqñabqa Yesus na tamo unğasari nanği minjrnaq jaraiyeqñabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Oqsıq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. 24 Onaqa aqa anğro nanği qobuñ na gileqñabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanği pulutnjrej. 25 Nobqolo ambru Yesus a aqa anğro nançoq bosiq ya banğaq na walwelosiq nanği daurnjrsiq gilej. 26 Onaqa nanği ñam ateb di Yesus a ya banğaq na walwelosiq nanço areq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib nanği tulan ulağetosib lelenkobaeb. 27 Onaqa Yesus na minjrej, “Nunço are sinğilatıy. Endi e beqnum. Ulaaib.”

28 Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni kiyo beqnum? Ni degam e odbimqa e kamba ya banğaq na walwelosiy ino areq bqai.” 29 Onaqa Yesus na Pita minjej, “Od, endi e. Ni au.” Degsi minjnaqa Pita a qobuñ uratosiq ya banğaq na walwelosı gilsiq Yesus jojomyej. 30 Yesus jojomyosiq ñam atsiq jagwa unsiq ulaej. Ulaosiq tuqoqnsiq maosiq Yesus minjej, “O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni e aqaryaibe.”

31 Onaqa Yesus na aqa ban waiyosiq Pita ojsiq soqtej. Soqtosiq minjej, “Kiyaqa ni areqalo aiyeltonum? Ni e qa ino areqalo sinğilatqa yonum keresaiimqo.” 32 Degsi minjsiq nanği aiyel qobuñ gogetonabqa jagwa laej. 33 Onaqa tamo qobuñq di soqneb qaji nanği Yesus aqa mañwa di unsibqa nanği aqa ñam soqtosib minjeb, “Bole, ni Qotei aqa Niri.”

Tamo unğasari nanği Yesus aqa gara mutu ojeqñab nanço ma kobooqnej

34 Yesus aqa anğro nanği koba na qobuñ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb.

35 Tiryonabqa qure deqaji nanġi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrej. Poinjrnaqa anjam qarinyonab qure qure kalil jojom di soqneb nanġi quoqnsib nanġo ma tamo nanġi joqoqnsib Yesus aqa areq osi belenjoqneb. ³⁶ Belenjoqnsib Yesus endegsib minjoqneb, “Nanġi ino gara mutu segi oġibqa nanġo ma kobooqnaqas.” Onaqa Yesus na odnjrnaqa tamo unġasari kalil ma ti soqneb qaji nanġi aqa gara mutu oġoqneb. Oġoqneb qaji kalil nanġo ma kobooqnej.

15

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanġo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa bati deqa Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanġi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² “Ino anġro nanġi kiyaaqa gago moma nanġo kumbra gotranjyeqneb? Aġi nanġi inġi uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib laġa uyeqneb.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niġi kiyaaqa Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqneb?” ⁴ Qotei a nami marej, ‘Ni ino ai abu nanġo sorgomq di geregere sosimqa nanġo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanġi misilinjrimqa a qalib moyem.’ Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya niġi mareqneb, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo inġi qa truquamqa a na minjqas, “Ijo inġi inġi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.” ’ ⁶ A degsi minjqas di niġi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanġi aqaryainjraiq.’ Niġi degsib marqab. Nunġo kumbra dena niġi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqneb.

⁷ “Niġi gisaġ tamo. Niġi anjam maro aiyelteqneb. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere niġi qa anjam endegsi marej, ⁸ “Tamo nanġi di nanġo medabu na ijo ñam soqteqneb. Ariya nanġo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁹ Nanġi laġa baban na e qa loueqneb. Osib mandam tamo nanġo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqneb, “Anjam endi Qotei aqa anjam.” ’ ”

Inġi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁰ Yesus a Farisi nanġi anjam degsi minjrsiqa olo tamo unġasari kalil nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niġi ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹¹ Tamo bei a inġi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Inġi uge uge tamo aqa medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.”

¹² Yesus na tamo ungasari nanġi anjam degsi minjrseq ko-boonaqa aqa anġro nanġi aqa areq bosib minjeb, “Farisi nanġi ino anjam di qusib ni qa are ugeinjrġo. Di ni qalie e?”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo Abu laj ġureq di unu ġaji a inġi yagobuleqnu. Inġi kalil a yagosai ġaji di a na jirim ġoji otorosim taqal breinjrġas. ¹⁴ Deqa ninġi Farisi nanġi uratnġrib soqneb. Nanġi tamo njam qandimo bul unub deqa nanġi na tamo bei gam osoryqa keresai. Ninġi qalie, tamo njam qandimo bei na tamo njam qandimo bei aqa baġ ojsim ombla walwelqab di ombla manġalsib subq aiqab. Farisi nanġi tamo deqaji bul.”

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, inġi jiga qa yawo anjam ni maronum di aqa utru geregere plaltosim mergim iga quqwowm.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Ninġi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? ¹⁷ Tamo nanġi inġi uyeq nabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeq nub. Ninġi di poingosai kiyo? ¹⁸ Inġi uge uge tamo aqa are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu ġaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁹ Inġi uge uge di agi ubtosiy mernġwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa, uġa qa laoqa, was aqa njanġ anjamyoqa, bajinjoqa, was aqa jejamu lanġa gisanjoqa, was yomuiyoqa. ²⁰ Kumbra uge uge dena tamo jiga yeqnu. Tamo a baġ yansosaisosim lanġa inġi uyqas dena a jiga yqasai.”

Kenan ġaji uġa a Yesus qa aqa areqalo singilatej

²¹ Onaqa Yesus a dena tigelosiq walwelosiq Tair ġure ti Saidon ġure ti nanġo sawaq gilej. ²² Gilsiq di sonaqa Kenan ġaji uġa bei a sawa dena brantosiq Yesus aqa areq bosiq singila na pailiosiq minjej, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni e qa are ugeimeme. Mondor uge na ijo anġro sebiġ a tulanġ ugeugeiyoqnsiq jaqatinġ koba yeqnu.” ²³ Onaqa Yesus a uġa di aqa anjam qusiq quosaibulosiq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, uġa di a singila na iga pailgoqnsiq daurgeqnu. Deqa ni na saidyimqa a puluosim ulanqas.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Israel nanġi sougetejunub. Nanġi kaja bul mandor saiġoji. Qotei na e qarinqbonaq nanġo segiq bem.” ²⁵ Onaqa uġa di a Yesus aqa areq di sinġa pulutosiq pailiosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e aqaryaibe.” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Iga anġro du du nanġo inġi yainjr sim olo baunġ nanġi anainjrġom di kumbra bolesai.” ²⁷ Onaqa uġa dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Anġro du du nanġi inġi uyeq nabqa inġi nġenġi ululonġeqnaqa baunġ nanġi dego uyeq nub.” ²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusiq minjej,

“O unja, ni e qa ino areqalo tulanj singilatonum. Osim agi ni na anjam degsi merbonum. Deqa ni gilime. Ino anjam di e na dauryosiy ino angro boletqai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa mondor uge na aqa angro di uratonaga a boleej.

Yesus a tamo unjasari gargekoba nanji boletnjroqnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa walweloqnej Galili ya aguq di brantej. Brantosiqa dena manaq oqsiq dia awesoqnej. ³⁰ Awesonaqa tamo unjasari tulanj gargekoba nanji na tamo singa qandamnjro qaji ti tamo nam qandimnjro qaji ti tamo jexamu lainjro qaji ti tamo menj singilainjro qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanji ti joqsib boqnsib Yesus aqa areq di atoqneb. Ateq nabqa a na nanji kalil boletnjroqnej. ³¹ Deqa tamo menj singilainjro qaji nanji olo anjam bole maroqneb. Tamo jexamu lainjro qaji nanjo jexamu olo singilaoqnej. Tamo singa qandamnjro qaji nanji olo tigelosib walweloqneb. Tamo nam qandimnjro qaji nanji olo nam poinjreqnaqa sawa unoqneb. Deqa tamo unjasari kalil nanji Yesus aqa manwa di unoqnsib tulanj prugoqnsib Israel nanjo qotei aqa nam soqtoqneb.

Yesus a tamo 4,000 nanji inji anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angro nanji olo metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo unjasari nanji bati qalub e koba na soqneb nanji inji saiqoji. Deqa e nanji qa are ugeibqo. E nanji mam ti suweinjitqa gamq di nanji mam na lao uge.” ³³ Degsi minjrnaga nanji na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga inji qabe na osimqa tamo unjasari gargekoba endi anainjronam kereqas?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu. Qe kiñilala quja quja dego unu.”

³⁵ Onaqa Yesus na tamo unjasari nanji minjrej, “Ninji kalil mandamq di awoelenjoiy.” ³⁶ Degsi minjrnaga nanji kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 ti qe ti di osiqa qotei pailyej. Pailyosiqa bem ti qe ti ginjenyosiqa aqa angro nanji enjreqnaqa nanji na osi giloqnsibqa tamo unjasari nanji anainjreqnab uyoqneb. ³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inji oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa angro nanji na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. ³⁸ Tamo kalil inji uyeb qaji nanji sisiyeb 4,000. Ariya unjasari ti angro du du ti nanji sisiyosai. ³⁹ Onaqa Yesus na tamo unjasari kalil nanji suweinjrnaga nanjo qure qureq gileq nabqa a qobun gogetosiqa Magadan sawaq gilej.

16

Farisi nanji qotei aqa manwa bei unqajqa mareb

¹ Onaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqajqa deqa gisanjosib minjeb, “Ni endego Qotei aqa manwa bei babtım iga unqom.” ² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Bilaqteqnaqa ninği mareqnub, ‘Sen lentqo. Lanbi usriņqo. Deqa sawa boleqas.’ ³ Nebeeqnaqa ninği mareqnub, ‘Lanbi tuluqo. Sen lentqo. Deqa jagwa awa ti bqas.’ Od, ninği lan unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya Qotei aqa manwa bini branteqnu qaji di ninği kiyaaq utru poiņgosaieqnu? ⁴ Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra tulan ugedamu. Nanği Qotei areiyosaieqnub. Nanği gaigai Qotei aqa manwa lanja unqajqa metbeqnub. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanği osornjrqsai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanği unqab.” Yesus na Farisi ti Sadyusi ti nanği degsi minjrsiq uratnjrsiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

⁵ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsıqa koba na olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq di branteb. Bati deqa aqa anğro nanği bem oqajqa are walnjrej. ⁶ Onaqa Yesus a nanği endegsi minjrej, “Ninği geregere ñam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanço bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Sadyusi nanço bem dego tiyekritosim tulan kobaqujaqas.” ⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ⁸ Onaqa Yesus a nanço anjam di qalieosıqa minjrej, “Nunço areqalo e qa siņgilatqa yonub tulan keresaiıņgwo. Ninği kiyaaq bem osai deqa mareqnub? ⁹ Ninği e qa poiņgosai unu kiyo? E nami bem 5 giņgenjosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninği iņgi oto koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej. Ninği deqa are walņgwo kiyo? ¹⁰ E bati bei bem 7 dego giņgenjosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninği iņgi oto koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenej. Ninği deqa are walņgwo kiyo? ¹¹ O ijo anğro, e ninği bem tiyeqnu qaji sum qa mernjonum di e ninği yawo anjam mernjonum. E ninği bem bole qa mernjosai. Ninği kiyaaq deqa poiņgosai? Ninği quiy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi ti Sadyusi ti nanço bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Ninği deqa geregere ñam atsib soqniy.”

¹² Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrnaqa nanği qusib poinjrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nanço gisan anjam bem bul tulan kobaqas deqa iga mergwo.”

Pita a Yesus qa poiynaqa aqa ñam ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanği olo joqsıqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanço sawaq di branteb. Brantosib Yesus na aqa angro nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo unğasari nanği e Tamo Angro e qa kiyersib mareqnub?”

¹⁴ Onaqa nanği na minjeb, “Tamo qudei nanği mareqnub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanği mareqnub, ni Elaija. Qudei nanği mareqnub, ni Jeremaia kiyo Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei kiyo?” ¹⁵ Onaqa Yesus a nanği olo nenemnjrej, “Niği segi e qa kiyersib mareqnub?”

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minjej, “Ni Kristus. Ni Qotei nambile gaigai unu qaji aqa Niri.”

¹⁷ Pita a kamba Yesus degsi minjnaqa a na minjej, “O Saimon, Jona aqa niri, ni tulañ areboleboleimeme. Di kiyaaq? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiğ mermosai. Ijo Abu lañ qureğ di unu qaji a segi na anjam di babtosiğ mermqo. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni Pita. Ni meniñ bul. Meniñ qurağ di e na ijo segi tamo unğasari kalil nanği koroinjrçai. Koroinjritqa Moiyo Qure aqa siğgila na nanği ugetnjrçai keresai. ¹⁹ O Pita, ni que. Qotei a lañ qureğ di Mandor Koba unu deqa e ni siğgila emqai. Emitqa ni mandamq endi gam getentqam di Qotei a dego lañ qureğ di gam getentqas. Ni mandamq endi gam waqtqam di Qotei a dego lañ qureğ di gam waqtqas.” ²⁰ Yesus na Pita degsi minjsıqa olo aqa angro nanği endegsi minjrej, “E Kristus. Niği ijo ñam di ubtosib tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelçai”

²¹ Bati deqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “E Jerusalem aiyeqnum. Dia Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam çalie tamo nanği ti e jaqatiñ koba ebsib lubsib moiyoqbqab. Bati çalub koboamqa e olo subq na tigelçai.” Yesus a anjam di ubtosıq minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di çusiqa Yesus osıqa çalaq gilsıqa niriñtosıq minjej, “O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim.” ²³ Onaqa Yesus a bulosıqa Pita koçyosıqa niriñtosıq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo çoreq gile. Ni e uneq waibaim. Ni Qotei aqa areçalo dauryosai. Ni mandam tamo nanço areçalo dauryonum. Dauryosim ağı ni na anjam di merbonum.”

²⁴ Osıqa Yesus na aqa angro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areçalo kalil uratekritosim aqa segi namburbas çoboiyosim e daurbem. ²⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalças. Ariya tamo bei a e qa are çalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oças. ²⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi

qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a ñambile sqas? Di keresai. ²⁷ E Tamo Angro. Mondon e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanjo rian na ti bqai. Bosiy tamo ungasari kalil nanjo kumbra qa peginjrsiy awai keretosiy enjrqi. ²⁸ E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi morenosaisoqnbqa e Tamo Angro bqai. Bosiy nanqi taqatnjrsiy nanjo Mandor Koba soqnit nanqi e nubqab.”

17

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub nanqi unobeiteb

¹ Osiqua bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqua Pita na Jems na aqa was Jon na nanqi segi qalub joqsiqua koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. ² Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanqi unobeiteb. Aqa ulatamu sen bul tulan suwanjoqnej. Aqa gara dego tulan pulonosiq qatekritej. ³⁻⁴ Onaqa Moses Elaija wo nanqi brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnabqa Yesus aqa angro nanqi na nanqi aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanqi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kiñilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.”

⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanbi tulan suwanosiq aisiqa nanqi kabutnjrej. Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanqi queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa areboleboleibeqnu. Deqa ningi aqa anjam quetoqniy.”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanqi anjam di qusibqa tulan ulaugeteb. Osib singa pulutosib mandamq di ñam quosib ñereñeb. ⁷ Onaqa Yesus a nanjo areq gilsiqua nanjo gateq di aqa ban atsiqa minjrej, “Ningi tigeliy. Ningi ulaaib.” ⁸ Degsi minjrnaqa nanqi tigelosib ñam ateb di Yesus a segi nanqi koba na sonab uneb. Nanqi tamo bei unosai.

⁹ Nanqi Yesus ombla manaq dena olo aiyosnsibqa Yesus a singila na minjrej, “Manwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ningi na ubtosib minjroqnqab.”

¹⁰ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanqi mareqnum, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaaq degsib mareqnum?”

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanjo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanjo areqalo gereiyetnjrsim

soqniṃqa bunuqna Kristus a bqaṣ. ¹² Ariya e niṅgi endegsi mernṅwai. Elaija agi bej. Bonaqa tamo naṅgi a qa poinjrosai. Deqa gulbe kalil naṅgi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. E Tamo Anṅro dego degsib jaqatin ebqab.” ¹³ Onaqa naṅgi Yesus aqa anjam di qusib endegsi poinjrej, “Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansnjro qaji qa marqa osiqa Elaija aqa ñam na yawo anjam marqo.”

Yesus a anṅro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anṅro qalub naṅgi di joqsiqa koba na aisib tamo unṅasari tulaṅ gargekoba mana utruq di tariṅesonab itnjreb. Onaqa tamo bei a bosiqqa Yesus aqa areq di siṅga pulutosiqa minjej, ¹⁵ “O Tamo Koba, ni ijo anṅro mel qa are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanarioqnsiqa dena aqa jejamu tulaṅ ugeeqnu. Bati gargekoba a uloṅoqnsiqa ṅamyuwoq o yaq aiyeqnu. ¹⁶ Deqa e a osim ino anṅro naṅgoq osi bonumqa naṅgi na boletqa yonub keresaiinjrqo.”

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa endegsi marej, “Niṅgi tamo unṅasari bini bati endeqa unub qaji nuṅgo areqalo e qa siṅgilatosai bole sai. Nuṅgo kumbra tulaṅ uge. Bati gembub e niṅgi koba na sosiyqa nuṅgo gulbe di qoboioqniqai? Anṅro mel di ijo areq osib boiy.” ¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di ṅirinṅosiq minjej, “Ni anṅro di uratosim ulaṅ.” Degsi minjnaqa mondor uge na anṅro di uratosiq ulaṅej. Ulaṅonaqa bati qujai deqa anṅro a bolelej.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anṅro naṅgi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaaqa mondor uge di wiyqa yonum keresaiigwo?”

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Utru agiende. Niṅgi e qa nuṅgo areqalo siṅgilatqa yonub niṅgi tulaṅ truquonub. E bole mernṅwai. Nuṅgo areqalo e qa siṅgilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di niṅgi mana kobaquja endi minjibqa a nuṅgo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nuṅgo areqalo e qa siṅgilato qaji degesqas di niṅgi kumbra kalil yqa kereṅwas. ²¹ Deqa niṅgi mondor uge deqaji winjrqa osibqa niṅgi mati inṅi uratosib quriṅosib Qotei pailyoqniy. Dena qujai niṅgi na mondor uge winjrib jaraiqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²² Onaqa Yesus na aqa anṅro naṅgi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia sosibqa Yesus na minjrej, “E Tamo Anṅro. Jeu tamo naṅgi na e ojsib tamo qudei naṅgo baṅq di e atqab. ²³ Atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Onaqa Yesus aqa anṅro naṅgi anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa naṅgi are tulaṅ gulbekobainjrej.

Yesus a atra tal takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanği koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal takis o tamo nanği Pita aqa areq bosib nenemyeb, “Nunġo Qalie Tamo a atra tal takis oqnsiq ateqnu e?” ²⁵ Onaqa Pita na minjrej, “Od, a ateqnu.”

Osiqa Pita a tal gogetosiqa takis o tamo nanġo anjam di Yesus minjqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiq deqa minjoqujatej, “O Saimon, ni kiyersi are qalonum? Mandam endeqaji mandor nanği yai nanġoq dena takis eqnub? Nanġo segi anġro nanġoq dena eqnub kiyo tamo lanaj nanġoq dena eqnub kiyo?” ²⁶ Onaqa Pita na kamba minjej, “Tamo lanaj nanġoq dena eqnub. Nanġo segi anġro nanġoq dena osaieqnub.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. E Qotei aqa Anġro unum deqa e atra tal takis atqa uratqai di kere. ²⁷ Unġum. Iga takis o tamo nanġo are ugetetnrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiyosim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o tamo nanġi enjre.”

18

Ninġi anġro kiñilala bul soqniye

¹ Bati deqa Yesus aqa anġro nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Qotei lan qureq di unu qaji a na iga taqatgosim gago Mandor Koba soqnim bati deqa ino anġro yai a iga kalil bunġosim ñam ti sqas?”

² Onaqa Yesus na anġro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa nanġo ambleq di tigeltosiqa osornjrej. ³ Osornjrsiqa minjrej, “E bole mernġwai. Ninġi are bulyosib anġro kiñala endeqaji bulqasai di Qotei lan qureq di unu qaji a na ninġi taqatnġwasai. Osim a nunġo Mandor Koba sqasai dego. ⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim anġro kiñala endeqaji bulqas di Qotei na tamo di aqa ñam olo soqtetimqa a tamo kalil nanği bunjrsim a ñam ti sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas.

⁵ “Tamo bei a e qa are qalsimqa anġro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas.”

Ninġi une torei uratiy

⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na anġro kiñala endeqaji bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulan ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aisim moiqas di kere.

⁷“Bunuqna tamo qudei nanḡi tamo qudei uneq breinjroqñ-qab. Bole, kumbra di brantocñqas. Ariya tamo nanḡi kumbra di yoqñqab qaji nanḡi tulañ padalougetqab. ⁸Ino bañ na kiyo ino siñga na kiyo ni titmosim uneq waimq̄a laqñimq̄a di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaqa? Ni bañ geño kiyo siñga geño kiyo sosimq̄a une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni bañ aiyel ti kiyo siñga aiyel ti kiyo sosimq̄a une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimq̄as. Ñamyuwo di gaigai yuoqñsim sqas. ⁹Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimq̄a laqñimq̄a ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimq̄a une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimq̄a une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimq̄as.

¹⁰“Deqa niñgi aṅgro kiñilala endeqaji nanḡi qa ugeaib. E mernḡwai. Nanḡo lañ aṅgro nanḡi na ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamu gaigai koqyeqñub. ¹¹E segi Tamo Aṅgro. E na tamo uñgasari padalo gamq̄ di unub qaji nanḡi elenq̄num. E deqa mandamq̄ aiyem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹²“Niñgi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja 100 nanḡi manaq di soqñibq̄a qujai bei alelamq̄a a kiyerq̄as? E mernḡwai. A na kaja 99 nanḡi uratñjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itq̄as. ¹³E bole mernḡwai. A na kaja qujai di itosim tulañ areboleboleiyq̄as. A kaja du du 99 alelosai qaji nanḡi qa tulañ areboleboleiyq̄asai. Qujai alelqo qaji a qa tulañ areboleboleiyq̄as. ¹⁴Deqo kere nuñgo Abu lañ qureq di unu qaji a aṅgro kiñilala endeqaji bei padalqajq̄a a deqa are sosai.”

Niñgi nuñgo was aqa une olo gereiyeti

¹⁵Osiqa Yesus a olo marej, “Ino Kristen was bei na ni une bei emimq̄a niñgi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di ubtosim minje. Minjimq̄a a ino anjam qusim are bulyq̄as di ni na ino was olo onum. ¹⁶Ariya a ino anjam quetmosaiamq̄a ni na Kristen tamo qujai kiyo aiyel kiyo joqsimq̄a nanḡi ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjq̄ab. ¹⁷Ariya a nuñgo anjam deqo quetñjrosaiamq̄a ni na Kristen tamo uñgasari kalil nanḡi metñjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjq̄ab. Ariya a nuñgo anjam deqo quetñjrosaiamq̄a ni na a qoreiye. Ni na une tamo ti takis o qaji tamo ti nanḡi qoreinjreqñum deqo kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸“E bole mernḡwai. Niñgi mandamq̄ endi gam getentq̄ab di Qotei a deqo lañ qureq di gam getentq̄as. Niñgi mandamq̄ endi gam waqtq̄ab di Qotei a deqo lañ qureq di gam waqtq̄as.

19 “E olo mernḡwai. Mandamḡ endi ijo anḡro aiyel nanḡi inḡi bei oḡa marsibḡa areḡalo qujaitosib ijo Abu lanḡ qureḡ di unu ḡaji a pailyḡab di a na inḡi di enjḡḡas. 20 Tamo aiyel kiyo ḡalub kiyo ijo ñam ḡa are ḡalsib koroḡab di e nanḡo ambleḡ di sḡai.”

Gago Kristen was aḡa une kobotḡajḡa yawo anjam

21 Onaḡa bati deḡa Pita a Yesus aḡa areḡ bosiq nenemyej, “O Tamo Koba, ijo Kristen was bei na e une gembub ebimḡa e aḡa une di moiyoḡḡai? E endegyḡai kiyo? A na une 7 ebimḡa aḡa une di moiyoḡḡai. Ariya a olo une bei ebimḡa e moiyoḡḡasai. Degyḡai kiyo?”

22 Onaḡa Yesus na kamba minnej, “Ino was bei na ni une 7 emimḡa aḡa une di segi moiyoḡḡam di keresai. A na une gargekoba emoḡnsim soḡnim ni aḡa une kalil di deḡo moiyoḡḡoḡne. A ni une 7 emoḡnim une di moiyoḡḡoḡne. Olo une 7 emoḡnim moiyoḡḡoḡne. Degsim giloḡnem.

23 “Niḡi quiy. Qotei lanḡ qureḡ di unu ḡaji a na aḡa segi tamo unḡasari nanḡi taḡatnjrsim nanḡo Mandor Koba sḡas. Kumbra di mandor bei aḡa kumbra sigitejunu. Mandor dena aḡa kanḡal tamo ḡudei nami silali yayieb ḡaji di kamba olo yḡajḡa minjrej. 24 Aḡa kanḡal tamo bei 10 milion kina yayiej ḡaji di osib aḡa ulatamuḡ di tigeltēb. 25 Tigeltonabḡa a na silali di kamba olo yḡajḡa keresaiiej. Deḡa mandor a na minnej, ‘Ni silali di kamba olo e ebḡa keresaiimḡo deḡa e ni ino ḡauḡ wo ino anḡro nanḡi ti osiy tamo bei aḡa banḡ di uratḡḡitḡa tamo dena silali ebimḡa niḡi a lanḡa wauetoḡnḡab. Ino inḡi inḡi kalil deḡo e ni yaimosiy tamo ḡudei nanḡi enjritḡa nanḡi na kamba silali ebḡab. Gam dena ni silali nami yaibem ḡaji di kobotḡam.’ 26 Degsi minjnaḡ ḡusiḡa aḡa areḡ di siḡḡa pulutosiḡa pailyosiḡ minnej, ‘O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e ḡa dulosim mati e ḡa tariḡoḡnime. E silali nami yaimem ḡaji di kalil itosiy e kamba emekritḡai.’ 27 Onaḡa mandor a kanḡal tamo deḡa dulosiḡa silali kalil nami yayiej ḡaji di lanḡa kobotej. Osiḡa a uratonaḡ gilej.

28 “Gilsḡa kanḡal tamo bei ombla wauo ḡaji a itosiḡa ojsiq kakro apiyetosiq minnej, ‘Ni nami 10 kina yaibem ḡaji di kamba olo ebe.’

29 “Degsi minjnaḡ ḡusiḡa aḡa areḡ di siḡḡa pulutosiḡa pailyosiḡ minnej, ‘Ni e ḡa dulosim mati e ḡa tariḡoḡnime. E 10 kina nami yaimem ḡaji di itosiy e kamba emekritḡai.’

30 Degsi minjnaḡa a aḡa anjam di ḡuetḡa asḡiyonaḡa a osi gilsḡa tonto talḡ di waiyosiḡ minnej, ‘Ni tonto talḡ endi soḡne. Bunuḡna ni 10 kina nami yaibem ḡaji di kamba ebekritimḡa e ni olo uratmit oḡedḡam.’

31 “A deḡyonaḡa kanḡal tamo ḡudei a koba na wauo ḡaji nanḡi unsibḡa are uḡeinjḡnaḡa aisib nanḡo mandor a deḡa

saiyosib minjeb. ³² Minjnab qusiqa kanjal tamo di metonaq bonaqa minjej, 'Ni kanjal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum. ³³ E ni qa dulosim silali di kobotonum. Ariya kiyaa ni olo gilsim kanjal tamo bei ni ombla wauo qaji a qa dulosai? Osim silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?' ³⁴ Degsi minjsiqa a qa tulan minjin oqetonaqa osiq qaja tamo nanjo banq di atsiqa minjrej, 'Ningi a wau koba yibqa a jaqatinj ti wauosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa ningi a olo uratib gilqas.'

³⁵ "O ijo angro, dego kere ningi nunjo are miligiq na nunjo Kristen was nanjo une kobotetnjrqasai di ijo Abu lanj qureq di unu qaji a dego nunjo une kobotetngwasai."

19

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej.

² A di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji a dau-ryosib aqa areq di koroonabqa a na nanjo ma tamo kalil nanji boletnjroqnej.

³ Onaqa Farisi nanji olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanji a ojqajqa deqa gisanjosib endegsib nenemyeb, "Tamo bei aqa njanj aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa tamo dena a uratqa kere e? Gago dal anjam a kiyersi marqo?"

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa anjam bei nenngrenq di so qaji di ningi nami sisiyosai kiyo? Anjam endegsi unu, "Tulan nami Qotei a mandam ti inji inji kalil ti gereiyosiqa bati deqa a tamo unja wo dego gereinjrej.

⁵ Gereinjrsiqa marej, "Tamo bei na aqa ai abu nanji urat-njrsimqa aqa njanj wo beterosib jejamu qujaitosib sqab." '

⁶ Qotei aqa anjam di agi nenngrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanji jejamu qujai sqab. Nanji olo jejamu aiyel sqasai. Qotei na nanji aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjrai."

⁷ Onaqa Farisi nanji na kamba Yesus minjeb, "Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaa dal anjam endegsi marej, "Tamo bei na aqa njanj uratqa osimqa pepa bei nenngrenjosim yosim di a uratqas?"

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Nunjo are getenjejunu deqa Moses a ningi unja uratqa merngej. Ariya tulan nami kumbra degsi sosai. ⁹ Ningi quiy. Tamo bei na aqa njanj lanja uratosim olo unja bei oqas di a na aqa njanj kumbra ugeq waiyqo. Di kiyaa? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa."

10 Onaqa Yesus aqa angro nanği na minjeb, “Tamo unja ti unub qaji nanği gulbe deqaji oqab deqa unğum. Nanği unja aib. Nanği lanja soqneb.”

11 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği anjam maronub di tamo kalil nanği dauryqa keresai. Tamo nanği Qotei na singila enjreqnu qaji nanği segi anjam di dauryqa kere. 12 Tamo qudei nanço jejamu bolesai. Nanği degsib ai miligiğ na nambabeb. Deqa nanği unja oqa keresai. Tamo qudei nanği tamo qudei na welum etnjreb deqa nanği anğrotqa keresai. Deqa nanği dego unja oqa keresai. Nanği lanja unub. Ariya tamo qudei nanço segi areqalo na Qotei aqa wau ojqa marsibqa unja oqa urateqñub. Tamo nanği ijo anjam endi dauryqa kereamqa nanği dauryebe.”

Anğro du du nanği Yesus aqa areq beb

13 Onaqa tamo unğasari qudei nanği nanço angro du du joqsib Yesus na aqa ban nanço gateq di atetnjrsim nanği qa Qotei pailyqajqa deqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqñabqa Yesus aqa angro nanği na saidnjrsib minjreb, “Nunço angro du du nanği joqsib endeq baib.” 14 Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Angro du du nanği uratnjrib ijo areq beb. Nanği saidnjraib. Tamo unğasari nanği angro du du bul sqab di Qotei lan qureq di unu qaji a nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.” 15 Osiqa Yesus na angro du du nanço gateq di aqa ban atetnjrsiqa a sawa di uratosiq gilej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

16 Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiqā nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?”

17 Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyāqa e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni nambile gaigai sqajqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye.”

18 Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, “E dal anjam kiye dauryqai?” Onaqa Yesus na minjej, “‘Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. 19 Ni ino ai abu nanço sorgomq di geregere sosimqa nanço anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanği degsim gereinjroqne.’”

20 Onaqa angro wala dena olo Yesus minjej, “E dal anjam kalil di nami dauryosim boqñem agi bini degsi unum. Deqa e Qotei aqa kumbra kiye keretosai unum?”

21 Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Qotei aqa kumbra kalil keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino inği inği kalil qarinyosim silali osim tamo inği inği saiqoji nanği jeisim enjre.

Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lan qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulan gulbeiej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, “E bole merngwai. Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banngi koba. ²⁴ E ninngi olo merngwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa banngi koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banngi koba.”

²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanngi anjam di qusibqa tulan pruguetosib minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanngi Qotei na elenamaqa nanngi nambile gaigai sqa kere?”

²⁶ Onaqa Yesus a nanngi koqnjrsiqa minjrej, “Tamo nanngi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanngi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurmeqnum. Deqa iga awai kiye oqom?”

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Mondonj Qotei a lan bunuj ti mandam bunuj ti atimqa bati deqa e Tamo Angro nam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Awesosiyqa ninngi tamo e daurbeqnub qaji metngitqa ninngi dego awo jaram kokba 12 di awoelenqab. Awoosib Jekop aqa angro 12 nanngo moma kalil nanngi taqatnjroqnqab. ²⁹ Deqa tamo nanngi ijo nam qa are qaloqnsib nanngo segi tal, nanngo was nanngi, nanngo jaja nanngi, nanngo ai abu nanngi, nanngo angro nanngi ti nanngo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo ingi bole bole tulan gargekoba nanngi enjrqas. Yimqa mondonj nanngi nambile gaigai sqab. ³⁰ Deqa ninngi quiy. Tamo gargekoba bini nam ti unub qaji nanngi mondonj nam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini nam saiqoji unub qaji nanngi mondonj nam ti sqab.”

20

Yesus a ingi wauqa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di wau lanja bei aqa kumbra sigitejunu. Wau lanja dena nobqolo ambru tigelosiqa aisiq tamo qudei nanngi aqa ingi wauq di wauetqajqa itnjrej. ² Itnjrsiqa minjrej, ‘Ninngi ijo ingi wauq di wauoqnib wau qa bati koboamqa e na silali qurunjo quja

quja engwai.' Degsi minjrnsiq qarinqjrnaqa nanqi gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. ³ Sen kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq aisiqa dia tamo qudei nanqi lanja tigelesonab unjrnsiq minjrej, ⁴ 'Ninji dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.' ⁵ Degsi minjrnaqa nanqi gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanqi dego lanja tigelesonab unjrnsiq minjrej, 'Ninji dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.' Degsi minjrnaqa nanqi gilsib aqa wauq di wauoqneb. Sen keliqtonaqa olo tamo qudei dego degsi minjrnaqa nanqi gilsib wauoqneb.

⁶ "Sen bilaqtonaqa wau lanja a aisiqa gamq di tamo qudei nanqi lanja tigelesonab unjrnsiq nenemnjrej, 'Ninji kiyaaqa lanja tigelesonab sen bilaqtqo?' ⁷ Onaqa nanqi na minjeb, 'Tamo bei na iga wau egosai deqa iga lanja tigelejunum.' Onaqa wau lanja na minjrej, 'Ninji dego gilsib ijo inji wauq di wauoiy.'

⁸ "Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinqyosiq minjej, 'Ni gilsim wau tamo nanqi di metnjrim ino areq di koroabqa nanqo awai enjre. Enjrqa osimqa tamo nanqi bilaq bosib wauonub qaji nanqo awai namo enjrsimqa ariya tamo nanqi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqtonub qaji nanqo awai bunuqna enjre.' ⁹ Degsi minjnaq qusiq tamo nanqi bilaq bosib waueb qaji nanqi namo metnjrnaq aqa areq bonabqa silali quruño quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanqi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqteb qaji nanqi degsib unsibqa are qaleb, 'Iga nobqolo ambru bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iga silali kobaquja oqom.' Degsib are qalnabqa wau taqato tamo na nanqi metnjrnaq aqa areq bonabqa nanqi dego silali quruño quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanqi degsib unsibqa nanqi na wau lanja qirinqtosib minjeb, ¹² "Tamo nanqi di bilaq bosib waukiñalayonubqa silali ni na iga egonum qaji dego kere nanqi enjronum. Iga nobqolo ambru waueqnam sen oqsıq gago jejamu tulan kanqaneqnaqa bilaqtqo. Iga silali koba osai.'

¹³ "Onaqa wau lanja a nanqo anjam di qusiq bei endegsi minjej, 'O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombla bini nobqolo anjam keretosimqa e ni silali quruño qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruño qujai osim aiye. E ni silali quruño qujai emonum dego kere tamo nanqi bunuqna bosib wauonub qaji nanqi silali quruño quja quja enjronum. E ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqa kere. E na tamo nanqi bunu bonub qaji nanqi kumbra bole enjrqa areibqas enjrjai. Deqa ni kiyaaqa e qa are ugeimqo?' "

16 Yesus a yawo anjam degsi marsiqa olo marej, “Dego kere tamo bini ñam ti unub qaji nanġi mondoŋ ñam saiġoġi sqab. Ariya tamo bini ñam saiġoġi unub qaji nanġi mondoŋ ñam ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

17 Osiqa Yesus na aqa anġro 12 nanġi joqsiqa koba na wal-welosib Jerusalem aiyogneb. Aiyognsibqa Yesus na nanġi segitnrjsiqa endegsi minjrej, 18 “Niŋgi quiy. E Tamo Anġro. Iga Jerusalem aiyegnum. Dia tamo qudei na e ojsib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanġo banq di e atqab. Yimqa nanġi na ijo jejamuq di une qamsib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiġam.’ 19 Nanġi e degsib merbosib tamo nanġi Qotei qaliesai qaji nanġo banq di e atqab. Yimqa nanġi na e misilinboqnsib bu toqoŋ na kumbainboqnsib namburbasq di lubsib moiyoṭbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanġi aiyel tamo kokba sqajqa mareb

20 Onaqa Sebedi aqa niri aiyel nanġo ai ombla na Yesus aqa areq bosibqa nanġo ai a sinġa pulutosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kiyo?” 21 Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni inġi kiye qa merbqam?” Onaqa a na Yesus minjej, “Mondoŋ ni gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa ijo anġro aiyel endi nanġi ino ban woq ino ban qonanq di awoqab.”

22 Onaqa Yesus na kamba nanġi aiyel endegsi minjrej, “Anjam niŋgi merbonub di aqa utru niŋgi geregere poingosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. Jaqatin e oqai di niŋgi aiyel dego oqa kere e?” Onaqa nanġi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.” 23 Onaqa Yesus na olo nanġi aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di niŋgi dego oqab. Ariya tamo yai nanġi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanġi ijo Abu na giltjnrej qaji nanġi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

24 Yesus aqa anġro 10 nanġo nãmdamuq di was aiyel nanġi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanġi aiyel qa niriñeb. 25 Onaqa Yesus na aqa anġro 10 nanġi metnrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niŋgi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqñub qaji nanġi nanġo segi ñam soqtoqnsib tamo unġasari nanġi niriñ na taqatnreñub. 26 Ariya kumbra di nunġoq di saiġ. Nunġo ambleq di anġro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunġo wau tamo soqñem. Osim a ñam ti sqas. 27 Nunġo ambleq di anġro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunġo kanġal tamo soqñem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. 28 E Tamo Anġro. Niŋgi ijo kumbra

qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo ungasari nanngi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo ungasari nanngi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo ungasari gargekoba nanngi elenqai.”

Yesus na tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanngi boletnjrej

²⁹ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus dauryosib koba na aiy-oqneb. ³⁰ Aiyeq nabqa tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanngi gam qalaq di awesosibqa anjam endegsib queb, “Yesus a beqnu.” Nanngi degsib qusibqa tulan lelenosib mareb, “O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni aqo aiyel qa dulame.” ³¹ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiy-oqneb qaji nanngi na nanngi aiyel nirinjnrsib minjreb, “Ninngi lelenkobaaib. Kirioiy.” Degsib minjrnabqa nanngi aiyel kiriosai. Nanngi olo tulan lelenoqnsib Yesus minjoqneb, “O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni aqo aiyel qa dulame.”

³² Onaqa Yesus a tigelosiqa nanngi aiyel metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E ninngi aiyel kiyerngwajqa deqa ninngi e qa lelenoq nab?” ³³ Onaqa nanngi aiyel na minjeb, “O Tamo Koba, aqo aiyel olo nam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa lelenoqnam.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanngi aiyel qa dulosiqa aqa ban waiyosiq nanngo namdamu ojetnjrej. Ojetnjrnaqa nanngi aiyel nam poinjrnaqa sawa unsibqa tigelosib Yesus dauryosib aiyeb.

21

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarinnjrsiqa minjrej, ² “Ninngi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei aqa du wo tontnjronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnjrsib joqsiq boiy. ³ Ninngi sil palontog nabqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ninngi kiyaga donki aiyel nanngo sil palontog nab?’ Degsi nenemngimqa ninngi na minjjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki aqa du wo qa mergwo.’ Yimqa a na donki aqa du wo nanngi qarinnjrim ijoq bqab.”

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ “Ninngi na Saion qure nanngi endegsib minjriy, ‘Ninngi uniy. Nunngo Mandor Koba a nunngoq beqnu. A lawo na beqnu.

A areqalo minjinj saiqoji. Deqa a donki quraq di awoosiq beqnu. Od, a donki aqa du quraq di awoosiq beqnu.’ ”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanji aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanji donki aqa du wo Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanjo segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanjo quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanji walwelosib aiyeq nabqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanji belenosib nanjo segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneb. Tamo qudei nanji nañuq dena nam banja ginjenyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneb qaji nanji ti bunuoqneb qaji nanji ti tulanj lelenoqnsibqa maroqneb, “O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulanj areboleboleiqe qnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulanj gegerimeqnu. Deqa iga Qotei lanj goge di unu qaji aqa ñam tulanj soqtoqnqom.” Tamo ungasari nanji degoqnsib lelenj ti Yesus dauryoqneb.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantonaqa tamo ungasari kalil nanji a unsibqa tulanj prugugetosib segi segi maroqneb, “Tamo endi yaiyo?” ¹¹ Degsib mareq nabqa tamo ungasari qudei Yesus dauryosib aiyooqneb qaji nanji na kamba minjreb, “Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Qure di Galili sawaq di unu.”

Yesus na tamo ungasari nanji atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwelosi aisiqa atra tal koba miligiq gilej. Gilsiqqa nam atej di tamo ungasari gargekoba nanji inji inji qarinyoqnsibqa dena silali eq nab unjr siqa nanji winjr naq jaraiyeb. Tamo qudei nanji silali piloqneb. Qudei nanji binonj qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a nanjo jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanji dego winjr naq jaraiyeb. ¹³ Nanji kalil jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajinj tamo nanjo tal bulqo.”

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo nam qandimnjro qaji ti tamo sinja qandamnjro qaji ti nanji aqa areq beq nabqa a na nanji kalil boletnjroqnej. ¹⁵ Onaqa angro du du atra tal miligiq di soqneb qaji nanji Yesus aqa manjwa di unsibqa tulanj lelenoqnsib minjoqneb, “O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulanj areboleboleiqe qnu.” Onaqa dal anjam qalie tamo nanji ti atra tamo kokba ti nanji angro du du nanjo anjam di qusibqa Yesus qa ugeeb. ¹⁶ Osib Yesus minjeb, “Angro du du nanji lelenoqnsib anjam mareq nub di ni queqnum e?” Onaqa Yesus

na kamba minjrej, “Od, e nanjo anjam queqnum. Ariya anjam bei nenjrenq di unu qaji di ninji nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘O Abu, angro du du ti angro mom ti nanji ino ñam soqteqnum.’ ” ¹⁷ Yesus a nanji degsi minjrsiq koboonaqa a tigelosiq Jerusalem uratosiq Betani qureq gilej. Gilsiq qoloonaq di ñej.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiq Jerusalem aiyonnsiq gamq di a mamyej. ¹⁹ Mamyonaqa ñam atsiqa qura banqa ti gam qalaq di tigelesonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Banqa segi sonab unej. Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiyej.

²⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa kumbra di unsibqa tulan pruguetosib Yesus nenemyeb, “Qura di kiyersi urur laosiq moiyo?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernjwai. Ninji Qotei qa nunjo areqalo sinjilatosib nunjo areqalo aiyeltqasai di ninji dego qura minjibqa a laosim moiqas. Qura segi sai. Ninji mana kobaquja endi dego minjqab, ‘Ni tigelosim yuwalq aye.’ Minjibqa a nunjo anjam di dau-ryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²² Deqa ninji Qotei qa nunjo areqalo sinjilatosib inji bei qa pailyqab di ninji inji di oqab.”

Juda nanji na Yesus nenemyeb, “Ni sinjila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²³ Osiqa Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontonej. Onaqa Israel nanjo gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji na Yesus aqa areq bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni sinjila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinjmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?” ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninji nenemjwai. Nenemjgitqa ninji e merbibqa e yai na qarinjbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy mernjwai. ²⁵ Ninji na merbiy. Yai na Jon qarinyonaq bosiqa tamo ungasari nanji yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ninji Jon aqa anjam qetosai?’ ” ²⁶ Ariya iga minjqom, “Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai. Tamo ungasari nanji mareqnum, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Deqa iga nanji ulainjronum.” ²⁷ Nanji degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na

kamba minjrej, “Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinjbonaq bosim wau endi yeqnum di ningi mernjwasai.”

Yesus a yawo anjam bei marej

²⁸ Osiqa Yesus a olo Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji endegsi minjrej, “Ningi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa njiri aiyel soqneb. Bati bei a aqa njiri matu aqaq bosiqqa minjej, ‘O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.’ ²⁹ Onaqa aqa njiri matu na minjej, ‘Sai. E wauqa uratonum.’ Degsi aqa abu saidyosiqqa bunuqna areqalo bei osiqa gilsiq wauetej. ³⁰ Onaqa abu a aqa njiri yala aqaq bosiqqa minjej, ‘O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.’ Onaqa aqa njiri yala na minjej, ‘Od, Abu, e wauqai.’ Degsi aqa abu odyosiqqa ariya a wauosai. A lanja talq di soqnej. ³¹ Deqa ningi na merbiy. Angro yai na aqa abu aqa anjam dauryej?” Onaqa nanji na kamba Yesus minjeb, “Njiri matu a na aqa abu aqa anjam dauryej.”

Nanji degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, “E bole mernjwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanji na ningi bunjosib namoosib Qotei aqaq oqibqa a nanji elenjosim nango Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. ³² Di kiyaaqa? Jon yansnjro qaji a nunjoq bosiqqa Qotei aqa kumbra bole ningi osornjgonaaqa ningi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanji Jon aqa anjam gegerere queteb. Quetonab ningi di unsibqa ariya ningi olo are bulyosai. Osib ningi Jon aqa anjam quetosai dego.”

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a Juda tamo kokba nanji degsi minjrsiqqa olo endegsi minjrej, “E ningi yawo anjam bei mernjit ningi quiy. Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenjosiqqa jen qosej. Qoso koboonaaqa meniñ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nango banq di aqa wau uratetnjrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ³⁴ Sonaqa wain gei melionaaqa a na aqa kanjal tamo qudei nanji qarinjnrnaqa wau taqato tamo nanjoq aisib minjreb, ‘Wau lanja a na iga qarinjwo bonum. Deqa ningi wain gei egibqa iga na osi gilqom.’ ³⁵ Degsi minjrnabqa nanji na nanji ojelenjosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiyej. Bei meniñ na qalnab moiyej. ³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiqa olo aqa kanjal tamo gargekoba nanji qarinjnjroqnej. Qarinjnjreqnaqa aiyeq nab nanji dego ñumoqneb.

³⁷ “Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘E ijo segi angro qujai qarinyit aiqas di nanji a qalqasai. Nanji aqa anjam

quetqab.’ Degsi are qalsiqa aqa segi niri qarinyonaq aiyej.
³⁸ Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqa segi segi qairosib mareb, “Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi niri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.’ ³⁹ Degsib marsibqa wau lanja aqa niri ojsib osi gilsib wau qalaq di qalnab moiyej.
⁴⁰ Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiyernjrqs? Ningi na merbiy.”

⁴¹ Onaqa nanngi na minjeb, “Wau lanja a bosimqa tamo uge nanngi di tulan ugeugeinjsim padaltnjrougetqas. Osim aqa wau di olo yainjsim tamo qudei nanngo banq di uratetnjrimqa nanngi na kamba wau taqatosib wain gei melioqnmqa koroiyoqnsib wau lanja yoqnqab.”

⁴² Nanngi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, “Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulan bolequja.” ’

⁴³ Deqa e ningi endegsi merngwai. Qotei a nanngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa uratosim ningi taqal breingwas. Osim olo tamo ungasari qudei aqa kumbra bole dauryeqnub qaji nanngi elenjosim nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. Nanngi gei bole atobuleqnub deqa Qotei na nanngi taqatnjrqas. ⁴⁴ Tamo ungasari ululojosib tal ai quraq aiqab qaji nanngi di tal ai dena nanngo tanu ginjenyqas. Ariya tal ai di ulonjosim tamo ungasari qudei nanngoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqs.”

⁴⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Farisi nanngi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanngo jejamuq di une qametnjrej. ⁴⁶ Nanngi degsib qalieosib deqa nanngi Yesus ojqa mareb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi ulainjsib deqa Yesus ojqa urateb. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanngi maroqneb, “Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

22

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹ Onaqa Yesus a olo Juda tamo kokba nanngi yawo anjam bei endegsi minjrej, ² “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba

sqas. Kumbra di mandor bei aqa n̄iri uña ban ojqa bation-aqa maruro atej dego kere. ³ A maruro atsiqa aqa kaŋgal tamo qudei qarinj̄rnaqa nan̄gi gilsib tamo un̄gasari nami aqa maruro un̄qa minjrej qaji nan̄gi metnjreb, ‘Nin̄gi boiy.’ Onaqa nan̄gi bqa asginjrej. ⁴ Asginj̄rnaqa mandor a deqa qusiqa aqa kaŋgal tamo qudei olo qarinj̄rsiqa minjrej, ‘Nin̄gi gilsib tamo un̄gasari e ijo maruro un̄qa minjrem qaji nan̄gi olo endegsib minjriy, “Nin̄gi quiy. Mandor a in̄gi in̄gi kalil gereiyosiq atqo unu. Makau ti wagme namur bole bole ñumsiqa goiqo. Deqa nin̄gi asgin̄gaiq. Nin̄gi bosib aqa maruro uniy.” O kaŋgal tamo, nin̄gi gilsib nan̄gi degsib minjriy.’

⁵ “Onaqa nan̄gi gilsib tamo un̄gasari nan̄gi di minjreb, ‘Nin̄gi boiy.’ Minjrnabqa nan̄gi kalil bqa asginjrej. Bei a ulan̄osiqa aqa in̄gi wauq gilej. Bei a ulan̄osiqa aqa silali wauq gilej. ⁶ Qudei na kaŋgal tamo nan̄gi di ojelen̄osib ugeugein̄rsib ñumnab moreñeb. ⁷ Onaqa mandor a deqa qusiqa minjin̄ oqetonaqa aqa qaja tamo nan̄gi qarinj̄rnaqa gilsib tamo nan̄gi kaŋgal tamo ñumeb qaji nan̄gi kamba ñumekriteb. Osib nan̄go tal in̄gi in̄gi kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ “Onaqa mandor a olo aqa kaŋgal tamo qudei qarinj̄rsiqa minjrej, ‘Ijo an̄gro aqa uña ban ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Tamo un̄gasari e nami ijo maruro un̄qa minjrem qaji nan̄gi bqa asginjrej. Nan̄gi tamo un̄gasari bolesai deqa nan̄gi ijo maruro un̄qa keresai. ⁹ Deqa nin̄gi gilsib gamq di tamo un̄gasari lan̄a lan̄aj nan̄gi turosib metnjrib ijo maruro un̄qa beb.’ ¹⁰ Onaqa nan̄gi gilsib gamq di tamo un̄gasari gargekoba bole ti uge ti nan̄gi turosib metnjrnabqa nan̄gi kalil maruro un̄qajqa bosib koroonaqqa tal tamo na maqej.

¹¹ “Onaqa mandor a na tamo un̄gasari nan̄gi di unjrqa marsiqa tal miligiq gilej. Gilsiq ñam atej di tamo bei a maruro qa gara wala jugosai di unsiqa minjej, ¹² ‘O was, ni kiyaaqa maruro qa gara wala jugosai? Ni degsim maruro un̄qa baim.’ Degsi minjnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minjqa keresaiyonaqa lan̄a kiriesoqnej. ¹³ Onaqa mandor a na aqa kaŋgal tamo nan̄gi minjrej, ‘Nin̄gi na tamo di sin̄ga ti ban̄ ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia tamo nan̄gi akamkobaoqnsib pailoqnsib nan̄go jaqatin̄ qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Nin̄gi quiy. Qotei a tamo tulan̄ gargekoba nan̄gi metnjreqnu. Ariya a tamo quja quja segi giltnjreqnu.”

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹⁵ Onaqa Farisi nan̄gi gilsib nan̄gi anjam kiye Yesus nenemyib a anjam grotim qusib a ojqajqa deqa qairoqneb. ¹⁶ Qairosib anjam kereonaq nan̄go an̄gro qudei Herot aqa wau

tamo qudei ti qarınjnrbab Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari nanğı minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanğı anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanğı anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanğı minjreqnum. ¹⁷ Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁸ Onaqa Yesus a nanğı areqalo uge di poiyoñaqa minjrej, “Nınğı gisanj tamo. Kiyaaqa nınğı e anjam bei grotitqa qusib e ojqajqa deqa gisanjbeqñub? ¹⁹ Nınğı meniñ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnacaq nanğı meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, ²⁰ “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” ²¹ Onaqa nanğı na minjeb, “Di Sisar aqa.” Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inğı inğı a qa olo yiy. Qotei aqa inğı inğı a qa olo yiy.”

²² Onaqa nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb. Osib nanğı Yesus uratosib jaraiyeb.

Tamo moreño qaji nanğı olo subq na tigelqab

²³ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanğı Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanğı mareqñub, “Tamo moreño qaji nanğı olo subq na tigelqasai.” Deqa nanğı bosib Yesus endegsib minjeb, ²⁴ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami endegsi marej, ‘Tamo bei a moiymıqa aqa ñauñ anğro saiqoji soqnımqa aqa was bei na olo uña qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anğro ñambabtetqas.’ Moses a nami degsi marej. ²⁵ Deqa ni que. Was 7 nanğı soqñeb. Nanğı was matu a uña osiqa moiyej. A anğro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uña qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiyej. A anğro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uña qobul di osiqa a dego moiyej. A anğro saiqoji. Was 7 kalil nanğı uña qujai di osib moreñeb. Nanğı anğro saiqoji. ²⁷ Nanğı kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiyej. ²⁸ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelobatıamqa tamo kalil nanğı subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñauñ tıntın sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanğı uña qujai di eb.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu nınğı poıngosai. Qotei aqa sıngıla dego nınğı poıngosai. Deqa nınğı anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ³⁰ Mondonj tamo unğasari nanğı subq na tigelosibqa nanğı unatqasai. Nanğı tamotqasai. Nanğı lan anğro bul lanja sqab.

³¹ “Nınğı quiy. Tamo nanğı moısib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Qotei a nami babtosiq nınğı merngej. Di nınğı sisiyosai kiyo? Qotei a endegsi marej, ³² ‘E Abraham aqa Qotei. E Aısak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Qotei a

degsi marej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreno qaji nanngo Qotei sai. A tamo nambile so qaji nanngo Qotei.”³³ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan pruguteb.

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi na kamba olo anjam bei minjqqa keresaiinjrej. Onaqa Farisi nanngi deqa qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Nanngo ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiqqa Yesus gisanjyosiq nenemyej, ³⁶ “O Qalie Tamo, ni mare. Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunjnrejunu?”

³⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino areqalo ti kalil a yekritime.’ ³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunjnrejunu. ³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jexamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi degsim geregereinjroqnum.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil keretosim dauryqam.”

Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?

⁴¹ Onaqa Farisi nanngi olo Yesus aqa areq di koroesonabqa a na nenemnrej, ⁴² “Ninggi Kristus qa kiyersib are qalonub? A yai aqa njiri?” Onaqa nanngi na kamba minjeb, “Kristus a Devit aqa njiri.”

⁴³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Qotei aqa Mondor na Devit aqa medabu singilatetonaqa a endegsi marej,

⁴⁴ “Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnumqa e ino jeu tamo kalil nanngi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjroqnum.”’

⁴⁵ Ninggi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?”

⁴⁶ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrnaqa tamo bei na kamba anjam bei minjqqa keresai. Deqa tamo nanngi olo bunuqna anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

¹ Onaqa Yesus na olo aqa angro nanngi ti tamo ungasari kalil nanngi ti endegsi minjrej, ² “Dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti Moses aqa ñam osib dal anjam plaltoqnsib ninngi merngeqñub. ³ Deqa anjam kalil nanngi na merngeqñub qaji di ninngi qusib dauryoqñiy. Ariya kumbra nanngi yeqñub qaji di ninngi dauryaib. Nanngi anjam maroqnsib ariya nanngi segi anjam di dauryosaieqñub. ⁴ Nanngi gulbe kokba tamo ungasari nanngi enjreqñab qoboioyqnsib unub. Ariya nanngi olo tamo ungasari nanngo gulbe di qoboietnjrosaeqñub. ⁵ Kumbra kalil nanngi yeqñub qaji di tamo ungasari nanngi unoqnsib nanngo ñam soqtetnjrqajqa deqa yeqñub. Nanngo kumbra bei agiende. Nanngi Qotei aqa dal anjam mutu qudei pepa kiñilalaq di nengrenjoqnsibqa lopo miligiq di jigelenjoqnsib nanngo lanjaq di gara ñenngi na qoseqñub. Osib nanngo gara jugo mutuq di gara burbur nengren ti wala bole bole tonteqñub. ⁶ Nanngi goiyo kokbaq di, Qotei tal miligiq di sosibqa tamo ñam ti nanngo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjreqñu. ⁷ Nanngi koro sawaq di tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtoqnsib ban ojetnjrqajqa deqa areboleboleinjreqñu. Tamo ungasari nanngi na ‘O Qalie Tamo Koba’ degsib minjroqñqajqa deqa ti nanngi areboleboleinjreqñu.

⁸ “O ijo angro, tamo qudei na ninngi ‘O Qalie Tamo Koba’ degsib merngaib. Tamo qujai a segi nunngo Qalie Tamo. Ninngi kalil was. ⁹ Mandamq endi ninngi na tamo bei endegsib minjaib, ‘O Abu.’ Tamo qujai a segi nunngo Abu. Agi a lan qureq di unu. ¹⁰ Tamo qudei na ninngi endegsib merngaib, ‘O Gate Koba.’ Tamo qujai a segi nunngo Gate Koba. Agi e Kristus. ¹¹ Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti sqqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqñem. Osimqa a ñam ti sqas. ¹² Tamo kalil nanngo segi ñam soqteqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo kalil nanngo segi ñam aguq ateqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a Juda tamo kokba nanngo kumbra uge qa marej

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninngi gisan tamo. Deqa ninngi tulan padalougetqab. Ninngi anjam maro aiyelteqñub. Agi tamo ungasari nanngi lan qureq oqwajqa gam itqa mareqñabqa ninngi na olo gam getentetnjreqñub. Ninngi segi lan qureq oqwajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanngi dego lan qureq oqwajqa gam itqa yeqñab ninngi na gam getentetnjreqñub. ¹⁴ O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninngi gisan tamo. Deqa ninngi tulan padalougetqab. Ninngi anjam maro aiyelteqñub. Agi ninngi unja qobul nanngi gisanjroqnsibqa nanngo tal ti inngi inngi ti lana yainjreqñub. Osib tamo ungasari nanngi na ninngi nunngsib nunngo ñam soqtetngwajqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa

mondorj Qotei na tamo nanji peginjrqqa batiamqa a na ninji awai tulanj uge enjwas.

15 “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulanj padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji na tamo qujai segi ninji daurnjgwa maroqnsib sinja na kiyo qobun na kiyo sawa sawa kalil keretoqnsib laqñub. Ariya tamo qujai di a ninji daurnjgwas di a na ninji bunjosim tamo tulanj ugedamu sqas. Deqa a ninji qa namoosim torei njamyuwoq aiqas.

16 “Ninji tamo njam qandimo bul unub. Deqa ninji tamo nanji gam osornjrqqa keresai. Agi ninji mareqñub, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra tal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninji degsib mareqñub. 17 Ninji tamo njam qandimo bul unub. Ninji tulanj nanari. Ninji na merbiy. Inji kiye a Qotei aqa njamgalaq di tulanj bole? Atra tal a tulanj bole kiyo atra tal aqa gol a tulanj bole kiyo? Od, atra tal a tulanj bole. Ariya gol atra tal miligiq di unu qaji a dego inji bole. 18 Ninji endegsib mareqñub, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanjo ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninji degsib mareqñub. 19 Ninji tamo njam qandimo bul unub. Ninji na merbiy. Inji kiye a Qotei aqa njamgalaq di tulanj bole? Atra bijal a tulanj bole kiyo atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanji tulanj bole kiyo? Od, atra bijal a tulanj bole. Ariya atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanji dego bole kalil. 20 Deqa ninji quiy. Tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra bijal ti inji inji kalil atra bijal gogeq di unub qaji nanji ti nanjo ñam na anjam singilatqas. 21 Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra tal ti Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji a ti nanjo ñam na anjam singilatqas. 22 Tamo bei a lanj qure aqa ñam na anjam singilatqas di a Qotei ti aqa awo jaram ti nanjo ñam na dego anjam singilatqas.

23 “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulanj padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Ninji lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqñub. Ariya ninji Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqñub. Agi ninji kumbra bole bole dauryqa asginjeqñu. Ninji tamo nanji qa dulosaieqñub. Ninji Qotei qa nunjo areqalo singilatosaieqñub. Ninji dal anjam kiñilala

segi dauryeqnub. Deqa e ningi endegsi mernḡwai. Ningi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Ningi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib. ²⁴ Ningi tamo ḡam qandimo bul unub. Deqa ningi tamo nanḡi gam osornjrqa keresai. Agi ningi qui uyqa oqnsib añiñig kiñala quiq di sonaqa un-oqnsib taqal ateqnub. Ariya kamel a quiq di sonaqa ningi unosaieqnub. Qoji uyeqnub.

²⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisaḡ tamo. Deqa ningi tulaḡ padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Agi ningi ya gambaḡ ti tabir ti qore segi yanseqnub. Ningi miligi yansosaieqnub. Dego kere ningi baban na tamo bole. Ariya nuḡgo are miligi bajin kumbra ti jejamu qa kumbra uge ti dena maqejunu. ²⁶ O Farisi ningi tamo ḡam qandimo bul unub. Deqa ningi endegiyi. Ningi mati ya gambaḡ ti tabir ti miligi yansiy. Yansib milalamqa qore dego milalqas.

²⁷ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisaḡ tamo. Deqa ningi tulaḡ padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Agi ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di wala boledamu. ḡam qaq na liyeb. Ariya sub miligiq di tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸ Ningi sub di bul. Deqa tamo unḡasari nanḡi na ningi nuḡgoqnsib mareqnub, ningi tamo bole. Ariya nuḡgo are miligi gisaḡ kumbra ti dal anjam gotraḡyqajqa kumbra ti dena maqejunu.”

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisaḡ tamo. Deqa ningi tulaḡ padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Bole, ningi Qotei aqa medabu o tamo nanḡo sub gereiyosib tamo unḡasari nami kumbra bole bole yoqneb qaji nanḡo sub walateqnub. ³⁰ Ariya ningi olo endegsib mareqnub, ‘Iga nami soqnem qamu iga gago moma nanḡi ti beterosim Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ñumosai qamu.’ Di gisaḡ koba. Ningi nuḡgo moma nanḡi ti areqalo qujai. ³¹ Ningi mareqnub, ‘Gago moma.’ Nuḡgo anjam dena ningi segi qa ubtosib endegsib marobuleqnub, ‘Tamo nanḡi na Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ñumoqneb qaji nanḡo anḡro agi iga.’ ³² Ningi degsib marobuleqnub. Deqa unḡum. Nuḡgo moma nanḡo kumbra uge di ningi na olo keretosib yoqniy. ³³ Ningi amal uge bul. Deqa mondonḡ Qotei a nuḡgo une qa mernḡsim ningi ḡamyuwoq di breinḡwas. Yimqa ningi kiyersib olo bole sqab? Keresai.

³⁴ “Deqa ningi quiy. E na Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ti Qotei aqa powo tamo nanḡi ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo nanḡi ti qarinḡroqnit nuḡgoq boqnqab. Boqnibqa ningi na nanḡi qudei ñumoqnsib moiyoḡroqnaḡ. Osib nanḡi qudei ḡamburbasq di gaintnjrqaḡ. Osib nanḡi qudei ojelenḡosib nuḡgo Qotei tal miligiq di kumbainḡroqnaḡ. Osib nanḡi qudei

teteinjribqa nanġi jaraiyosib qure bei beiq giloqnqab. ³⁵ Ninġi nanġi degnjroqnbqa bati deqa Qotei a nuġgo moma nanġo une kalil osim nuġgo jejamuq di atelenqas. Nuġgo moma nanġo une agiende. Nanġi na tamo unġasari kumbra bole bole yoqneb qaji nanġi ñumoqneb. Nanġo une di agi nanġi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Dena bosib Berekia aqa nġiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. Une kalil di Qotei na osim nuġgo jejamuq di atelenqas. ³⁶ E bole mernġwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi enjrqas.”

Yesus a Jerusalem nanġi qa dulej

³⁷ Osiaqa Yesus a olo marej, “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanġi ñumoqnsim moiyojtnjreqnum. Osim tamo unġasari Qotei na inoq qarinjnreqnu qaji nanġi meniġ na ñumeqnam morejreqnub. Bati gargekoba e ino anġro nanġi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ninġi saideqnu. ³⁸ Deqa ninġi quiy. Qotei a nuġgo atra tal koba uratetġimqa a laġa sqas. ³⁹ Deqa e ninġi endegsi mernġwai. Ninġi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondoj e olo laġ qureq na boqnitqa ninġi e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulaġ geregereiyeqnu.’ ”

24

Bunuqna jEU tamo nanġi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiaqa Yesus a atra tal koba uratosiq gileqnaqa aqa anġro nanġi na aqa areq bosib atra tal osoryeb. ² Osoryonab Yesus na minjrej, “E bole mernġwai. Atra tal ninġi unonub endi bunuqna jEU tamo nanġi na bosib tulaġ niñaqyosib aqa meniġ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniġ bei meniġ bei aqa quraq di sqasai. Meniġ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrsiaqa Oliv manaq oqsiq goqe di awesonaqa aqa anġro nanġi aqa areq bosib lumu nenemyeb, “Ni iga merge. Bati gembu jEU tamo nanġi bosib atra tal endi niñaqyqab? Mandam endi koboqa laqnimqa ni olo laġ qureq na boqnim kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoq?’”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ninġi gisanġo uge. ⁵ Bunuqna gisaġ tamo gargekoba nanġi ijo ñam na boqnsib tamo unġasari nanġi endegsib minjroqnqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi gisaġnjroqnqab. ⁶ Bunuqna sawa bei

bei qaji nanġi an na qotokobaoqnqab. Ningi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diġo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor qudei nanġi tigeloqnsibqa mandor qudei nanġi qoto itnjroqnqab. Sawa bei beiq di mimin kokba ti mam ti inġi saio bati dego brantelenqas. ⁸ Kumbra kalil di uña anġrotqa osiqa mati jaqatin kiñala eqnu dego kere.

⁹ "Bati deqa nanġi na ninġi ojelenoqnsib jaqatin ti gulbe ti enġoqnqab. Osib ninġi qudei luŋsib moyotnġwab. Ningi ijo ñam ejunub deqa sawa bei bei qaji nanġi ninġi qa tulaġ ugeoqnsib jeutnġoqnqab. ¹⁰ Bati deqa tamo unġasari gargekoba e qa nanġo areqalo sinġilato qaji nanġi ijo ñam ulontosib segi segi jeu sqab. Sosibqa nanġo segi was nanġi ojelenoqnsib tamo uge nanġo baġq di atoqnqab. ¹¹ Gisaġ tamo tulaġ gargekoba nanġi boqnsib ijo segi tamo unġasari nanġi endegsib minjroqnqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib nanġi gisaġnjroqnqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulaġ kobaoqnmqa tamo gargekoba nanġi qalaqalaiyo kumbra uratoqnqab. ¹³ Ariya ninġi ijo ñam sinġila na ojsib gilsib diġo bati itqab di Qotei na ninġi elenqas. ¹⁴ Ijo wau tamo nanġi sawa sawa kalil keretoqnsibqa Qotei aqa anjam bole mare mare laqnqab. Amqa diġo bati brantqas. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas."

Inġi tulaġ ugedamu brantqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo aqa anġro nanġi endegsi minjrej, "Diġo batiamqa inġi tulaġ ugedamu Qotei aqa medabu o tamo Daniel a nami deqa marej qaji di brantim ninġi unqab. Inġi ugedamu di a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesqas." E Matyu. Tamo unġasari ijo anjam endi sisiyeqnu bati nanġi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. ¹⁶ Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsi minjrej, "Ninġi inġi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji nanġi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. ¹⁸ Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib nanġo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi tori dena jaraiyoqujatebe. ¹⁹ Bati deqa uña gumaġ ti uña anġro mom ti jaraiyo baġgioqnsib gulbe koba oqab. ²⁰ Deqa ninġi endegsib pailyoqniy, 'Gulbe di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.' ²¹ Ninġi degsib pailyoqniy. Di kiyafa? Bati deqa tamo unġasari nanġi gulbe tulaġ kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam

atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq agi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²² Gulbe di aqa bati Qotei na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanji padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanji padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²³ “Bati deqa tamo qudei na mernjwab, ‘Ninji uniy. Kristus bqo agiende’ o ‘Kristus bqo agide.’ Degsib mernjibqa ninji nanjo anjam quetnjraib. ²⁴ Tamo qudei nanji bosib gisanosib marqab, ‘E Kristus.’ Qudei marqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib manwa kokba babtoqnqab. Nanjo manwa dena nanji na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanji dego areqalo niñaqyetnjrqajqa wauoqnqab.

²⁵ “Ninji quiy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namoqna merngonum. ²⁶ Deqa tamo qudei na ninji endegsib mernjwab, ‘Ninji uniy. Kristus bqo agi wadaw sawaq di unu.’ Degsib mernjibqa ninji nanjo anjam di dauryosib wadaw sawaq gilaib. Tamo qudei na ninji mernjwab, ‘Kristus bqo agi talq di unu.’ Degsib mernjibqa ninji nanjo anjam quetnjraib. ²⁷ Ninji qalie, kola minjaleqnaqa lan kalil suwanqenu. Dego kere e Tamo Angro lan qureq na boqnitqa tamo ungasari kalil nanji e nubqab.

²⁸ “Tamo nanjo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanji koroqab.”

Tamo Angro a singila ti rian ti bqas

²⁹ Osiaqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanjo bati koboamqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanji lan goge na ululonosis mandamq aiyelenqab. Lan goge dia inji inji kalil renjinyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Angro bqai. Ijo toqor a lan goge dia brantimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji e qa akamugetqab. E singila ti rian ti lanbiq na boqnit tamo ungasari kalil nanji e nubqab. ³¹ Yimqa e singila na gul anjamosiy ijo lan angro nanji qarinjritqa nanji sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanji lan utru utruq na koroinjrqab.”

Ninji qura qa yawo anjam dena poingem

³² Osiaqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninji merngitqa dena poingwas. Qura banga qalsim o ñalguyoqnimqa ninji unsib qalieqab, ‘Sen aqa bati jomqo.’ ³³ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ninji unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁴ E bole mernjwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji

nanġi kalil moren osaisoq nibqa kumbra kalil endi brantelen qas. ³⁵ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa kere-sai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lan anġro nanġi qaliesai. E Qotei aqa Njiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo unġasari nanġi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati qa tamo unġasari nanġi kumbra degyoqnqab. ³⁸ Agi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo unġasari nanġi inġi ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nanġi padaltnjr qas nanġi deqa qaliesai. Nanġi lanja nanari soqneb. Sonabqa gulbe di nanġoq di brantej. Dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati qa tamo unġasari nanġi nanari degsib sqab. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq di inġi yagoq nibqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unja aiyel tal qujaiq di saplan gereiyoq nibqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴² Deqa ninġi geregere nam atiy. E nunġo Tamo Koba. E bati gembu bqai di ninġi qaliesai. ⁴³ Ninġi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati ninġi qaliesai. E bosiy ninġi prughtn gaim deqa ninġi geregere nam atoqnsib e qa tarijnoqnsib soqniy.”

Tamo yai a kanġal tamo bole?

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Kanġal tamo yai a areqalo bole ti sosisqa gaigai wau bole yeqnu? Kanġal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kanġal tamo kalil nanġi geregere taqatnjroqnsimqa nanġo inġi uyqajqa batioqnmqa inġi anainjroqnsim soqne.’ ⁴⁶ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kanġal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kanġal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa e bole mernġwai. Kanġal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa inġi inġi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoq nqas. ⁴⁸ Ariya kanġal tamo di a tamo uge sqas di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ ⁴⁹ Degsi are qalsimqa a na kanġal tamo qudei a ombla wauo qaji nanġi lanja lanja kumbainjroq nqas. Osim wain uyo tamo qudei nanġi joqsim koba na inġi ti wain ti uyoqnsib nanarioqnqab. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnmqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na qalougetosim gisan

tamo nanjo so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nanji tulan akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqngas.”

25

Dunjenge 10 nanjo yawo anjam

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di dunjenge 10 nanjo kumbra sigitejunu. E deqa ninji sainjwai. Tamo bei a unja ban ojej. A unja ban ojqa sawaq gilqa laqnaqa dunjenge 10 nanji a ombla gilqa marsib nanjo segi segi lam osib walwelosib aisib gamq di a qa tariñoqneb. ² Dunjenge 5 nanji nanari. Dunjenge 5 nanji powo ti. ³ Dunjenge nanari nanjo lam miligiq di ya kiñala segi soqnej. Nanji lam ya bei o ti aiyosai. ⁴ Dunjenge powo ti nanji nanjo lam osibqa lam ya jalinaj di qamsib o ti aiyeb. ⁵ Ariya tamo a unja ban ojqa sawaq urur gilosai. A sokobaiyej. Deqa dunjenge 10 nanji gamq di a qa tariñosib sonabqa urnamnjrnaqa nereneb.

⁶ “Nerenesonabqa qolo jige tamo qudei nanji maosib mareb, ‘Tamo unja ban ojqa qaji agi gileqnu. Deqa ninji tigelosib walwelosib gamq di a turoiy.’ ⁷ Onaqa dunjenge 10 nanji tigelosib nanjo lam gereiyeb. ⁸ Gereiyeqnsibqa dunjenge nanari nanji na dunjenge powo ti nanji minjreb, ‘Ninji lam ya kiñala egij. Gago lam ya saiqa deqa mosoqa laqnu.’ ⁹ Onaqa dunjenge powo ti nanji na kamba minjreb, ‘Lam ya endi gago segi qa kere. Iga ninji qa ti keresai. Deqa ninji olo sumsib nunjo segi lam ya awaiyiy.’ ¹⁰ Onaqa dunjenge nanari 5 nanji tigelosib lam ya awaiyqajqa sumeqnabqa tamo di a unja ban ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dunjenge powo ti nanji nami nanjo lam gereiyosib soqneb deqa nanji na tamo di dauryosib unja ban ojqa sawaq gileb. Gilsib tal miligiq gilekritisib siran kabuteb.

¹¹ “Sokiñalayonaq dunjenge nanari nanji tal meq di brantosib maosib tamo di minjeb, ‘O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranme waqtetgime.’ ¹² Onaqa a na kamba minjrej, ‘E bole mernjwai. E ninji qaliesai.’ ”

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere ninji geregere nam atsib soqniy. Di kiyaqa? Ijo bqajqa bati ninji qaliesai deqa.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a sawa isaq gilsiq di soqnej dego kere. A gilqa osiqa aqa kanjal tamo nanji koroinjrsiqa nanji na aqa silali taqatqa

minjrsiq nanjo banq di uratetnjrej. ¹⁵ A na aqa kanqal tamo nanjo segi segi siŋgila pegiyetnjrsiqa nanqi wau yqajqa kere dego silali pupoiyosiqa enjrej. Bei 5,000 kina yej. Bei 2,000 kina yej. Bei 1,000 kina yej. Osiqa a sawa isaq gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kanqal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiqa olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kanqal tamo 2,000 kina ej qaji a dego silali dena wauosiqa olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kanqal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi gilsiq mandamq di sub bogsiq sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹ “Bati olekoba yala koboonaqa tamo koba a olo puluosi bosiq aqa kanqal tamo nanqi wauqa silali enjrej qaji di metnjrej. Metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena niŋgi waueb olo silali di osorbiy.’ ²⁰ Onaqa kanqal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei osi bosiq aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena e wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.’ ²¹ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²² “Onaqa kanqal tamo 2,000 kina ej qaji a bosiq aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena e wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.’ ²³ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni dego kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²⁴ “Onaqa kanqal tamo 1,000 kina ej qaji a bosiq aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanqi iŋgi yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanqi saga yago breiyeq nab boleeqnaq ni segi na koroiyoqnsim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligiq di ulitonam soqnej agiende.’

²⁶ “Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanqal tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nanqi iŋgi yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanqi saga yago breiyeq nab boleeqnaq e segi na koroiyoqnsim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaaq ijo silali di osi gilsim silali talq atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’ ²⁸ Degsi minjsiqa aqa kanqal tamo qudei nanqi minjrej, ‘Niŋgi 1,000 kina di yayiyosibqa kanqal

tamo nami wauosiqa 10,000 kina ejunu qaji di olo yiy. ²⁹ Ningi degyiy. Di kiyaaqa? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau yimqa a wau gargekoba taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas. ³⁰ Deqa ningi na kanjal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nanqi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

Mondon Tamo Anqro a bosim tamo unqasari kalil nanqi peginjrqas

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondon e Tamo Anqro ñam kobaquja oqai. Osiy lan anqro kalil nanqi joqsiy mandamq aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³²⁻³³ Awesoqnit sawa bei bei qaji kalil nanqi bosib ijo ulatamuq di koroabqa e na nanqi peginjrqai. E na nanqi qudei ijo ban woq di atelenosiy olo nanqi qudei ijo ban qonanq di atelenqai. Wagme taqato tamo nanqi na kaja ti meme ti nanqi peginjreqnub dego kere. ³⁴ Osiy tamo unqasari ijo ban woq di unub qaji nanqi endegsi minjrqai, ‘Ijo Abu a ningi qa tulan areboleboleiyeqnu. Nami a mandam atej bati deqa a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa gam gereiyetngej. Deqa ningi ijoq babqa ijo Abu na ningi taqatngwas. ³⁵ Di kiyaaqa? E mambonaqa ningi na e inqi anaibeb. E ya qarbonaqa ningi na e ya anaibeb. E yaun tamo sonamqa ningi na e osib nunjo talq di gereibeb. ³⁶ E gara saiqoji sonamqa ningi na gara tigetbeb. E maibonaqa ningi na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ningi na bosib e gereibeb.’

³⁷ “E na tamo unqasari ijo ban woq di unub qaji nanqi degsi minjritqa nanqi e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na inqi anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ya anaimem? ³⁸ Bati gembu ni yaun tamo sonamqa iga ni osim gago talq di gereimem? Bati gembu ni gara saiqoji sonamqa iga na gara tigetmem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na taqatmem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga bosim ni gereimem?’

⁴⁰ “Nanqi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqai, ‘E bole merngwai. Ningi na ijo was ñam saiqoji unub qaji nanqi geregereinjroqneb di agi ningi e dego gereiboqneb.’

⁴¹ “Ariya e na tamo unqasari ijo ban qonanq di unub qaji nanqi endegsi minjrqai, ‘Ningi tamo unqasari tulan ugedamu. Deqa ningi jaraiyiy. Jaraiyosib aisib namyuwo gaigai yuejunu qaji dia soqniy. Satan aqa lan anqro nanqi ti dia sqab. Qotei a nami namyuwo di nanqi gereiyetnjrej. ⁴² Deqa ningi namyuwo deq aiyiy. Di kiyaaqa? E mambonaqa ningi na e inqi anaibosai. E ya qarbonaqa ningi na e ya anaibosai. ⁴³ E yaun tamo sonamqa ningi na e osib nunjo talq di gereibosai. E gara

saiqoji sonamqa ningi na gara tigetbosai. E maibonaqa ningi na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa ningi na bosib e gereibosai.'

⁴⁴ "E na tamo ungasari ijo ban qonanq di unub qaji nanqi degsi minjritqa nanqi e kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarmej? Bati gembu ni yaun tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimej? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?'

⁴⁵ "Nanqi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqi, 'E bole mernjwai. Ningi na ijo was nam saiqoji unub qaji nanqi gereinjrosaiqneq di agi ningi e dego gereibosaiqneq.' ⁴⁶ E na nanqi degsi minjrsiyqa nanqo awai uge enjrsiy breinjrit nanyuwoq aiqab. Dia nanqi bati gaigai jaqatin oqnsib sqab. Ariya tamo ungasari kumbra bole yeqnub qaji nanqi nambile gaigai sqab."

26

Juda tamo kokba nanqi Yesus qalib moiqaqqa gam namoqneq

¹ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa a na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, ² "Ninqi qalie, yori bati koba jojomoqo. Bati aiyel unu. Yori bati di brantimqa Juda tamo kokba nanqi na e Tamo Anqro ojsib jeu tamo nanqo banq di atqab. Atibqa nanqi na e namburbasq di lubib moiqai." Yesus na aqa anqro nanqi degsi minjrej. Yori bati di Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej deqa olo are qalqajqa bati.

³ Yori bati di jojomej deqa atra tamo kokba ti Israel nanqo gate nanqi ti gilsib atra tamo gate aqa nam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴ Koroosib endegsib nenemoqneq, "Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?" ⁵ Osib mareb, "Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo ungasari nanqi iga nugsib njirinosis qoto tigelto uge."

Unqa bei a gorej quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

⁶ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa nam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷ Sosisqa inji uyeqnaqa unqa bei a gorej quleq ti tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinajq jigsiqqa osi bosiqqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi unqa di aqa kumbra unsibqa njirinosis segi segi maroqneq, "Unqa di a kiyaaq gorej di lanja nanguiyqo?" ⁹ A gorej di osiq tamo qudei enjrqa qamu silali kobaquja yonub qamu gilsiq tamo inji inji saiqoji nanqi jeisi enjrqa qamu di kere."

¹⁰ Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninji kiyaqa unja di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. ¹¹ Tamo inji inji saiqoji nanji bati gaigai ninji ti sqab. Ariya e bati gaigai ninji ti sqasai. ¹² E moiqai. Moiyyitqa e subq atqab. Unja di a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di gorej bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. ¹³ E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nanji sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanjo banq di atqas

¹⁴ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqa atra tamo kokba nanjoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanji deqaji bei. ¹⁵ A nanjoq gilsiq minjrej, “Ninji na awai kiye ebibqa e Yesus osiy nunjo banq di atqai?” Onaqa nanji na menin silali 30 yeb. ¹⁶ Yonab a gilsiq a Yesus osim nanjo banq di atqajqa gam njamonej.

Yesus aqa angro nanji ti yori bati aqa inji uyeb

¹⁷ Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantonaqa Yesus aqa angro nanji aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inji inji gereiyetmonamqa ni inji uyqam?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji aisib qure ambleq di tamo bei itqab. Itosib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, ‘Ijo bati jojomqo. Deqa e ijo angro nanji koba na ino talq di awoosim yori bati aqa inji uyqom.’ ” ¹⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanji qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsib brantonab dauryosib inji inji kalil gereiyelenjeb.

²⁰⁻²¹ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanji ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inji uyoqnsibqa Yesus na nanji endegsi minjrej, “E bole merngwai. Ninji ijo angro 12. Nunjo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanjo banq di atqas.” ²² Degsi minjrnaq qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²³ Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanjo banq di atqas. ²⁴ Ninji quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib e qa nengrenjyeb. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanjo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.” ²⁵ Onaqa Judas agi Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqas qaji a na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo ubtosim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minjej, “Od. Anjam agi ni na maronum.”

Yesus na aqa angro nanji bem ti wain ti anainjrej

26 Osiqa Yesus aqa angro nanği koba na inği uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqa bem bei osiq giñgenyosiqa aqa angro nanği enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.”
 27 Osiqa wain osiqa gambanq di bilentosiq Qotei pailyosiqa aqa angro nanği enjrsiqa minjrej, “Ninği kalil wain endi uyiy.
 28 Endi ijo leñ. Tamo unğasari gargekoba nanço une kobotet-njrqaıqqa deqa ijo leñ aıqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereıyej qaji di siñgilatqas. 29 E ninği mernğwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoñ diño batiamqa ijo Abu a nunço Mandor Koba soqnımqa e ninği koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

30 Yesus na aqa angro nanği degsi minjrsiqa nanği koba na lousib koboonaqa çure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kalil e uratbosib jaraiqab”

31 Yesus aqa angro nanği ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa ninği kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunço kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb, ‘E na kaja nanço mandor qalitqa kaja nanği segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenğrenyeb. 32 Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ninği qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ninği bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” 33 Onaqa Pita na minjej, “Anğro kalil nanği ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” 34 Onaqa Yesus na kamba minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamosaisoqnımqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” 35 Onaqa Pita a tulañ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marımqa, unğum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angro kalil nanği anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

36 Yesus aqa angro nanği koba na walwelosib nañu agu beıq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği endi awesoqnıy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” 37 Degsi minjrsiqa aqa angro qalub agi Sebedi aqa niri aiyel nanği Pita koba na joqsıqqa pailyqajqqa sasalej. Sasalosıqqa pailyoqnsıqqa a are tulañ gulbekobaiyej. 38 Osiqa aqa angro qalub nanği minjrej, “E are tulañ gulbekobaıbqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ninği e ombla endi sosımqa ñam atoqnıy.” 39 Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosıqqa mandamq di ñam quosıqqa Qotei pailyosıq minjej, “O ijo Abu, gam bei soqnımqa ni na marımqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo

bul. Uŋgum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiq aqa angro nanjo areq aisiq nam atej di nanji are gulbe na nerenjesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “Ningi e ombla na nam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Ningi nerenjaib. Ningi nam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqas di gulbe dena ningi uneq wainwasai. Bole, nungo are miligiq di ningi e daurbqajqa are unu. Ariya ningi segi gulbe di oqajqa sinjila saiqoji.”

⁴² Osiqu Yesus a olo puluosi sasalosiq endegsi pailyej, “O ijo Abu, gam bei saiamqa, uŋgum, ni ino segi areqalo dauryosim marinqa e gulbe endi oqai.” ⁴³ Degsi pailyosiq bosiq aqa angro qalub nanji urnamnjrnaqa nerenjesonab unjrej. ⁴⁴ Unjrsiq a olo nanji uratnjrsiq puluosi gilsiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyej.

⁴⁵ Osiqu a olo aqa angro nanjo areq aisiq minjrej, “Ningi aqaratosib geregere nerenjunub e? Uŋgum. Bati koboqo. Ningi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanjo banq di atqajqa bati bqo. ⁴⁶ Ningi tigelab gilqom. Tamo e osim nanjo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanji deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanji sebru ti torom ti elenjonab joqsiqu Yesus aqa areq di branteb. Israel nanjo gate nanji ti atra tamo kokba ti nanji na nanji qarinnjrnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Judas a nami nanji ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliy.” ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, qolo bole.” Degsi minjsiq kundoqyej. ⁵⁰ Kundoqyonaqa Yesus na minjej, “O was, ni kumbra kiye e ebqa bonum ni degye.” Degsi minjnaqa tamo nanji di brantosib ban waiyosib Yesus ojeb.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na aqa sebru osiqu atra tamo gate aqa kangal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiq dabkala segi gentetej. ⁵² Onaqa Yesus na aqa angro di minjej, “Ino sebru olo ate. Tamo kalil sebru na qotqab qaji nanji sebru na morenqab. ⁵³ Ni que. E ijo Abu minjqai di a na lan angro 72,000 nanji qarinnjrimqa bosib e aqaryaibqab. Ni di qaliesai kiyo? ⁵⁴ Ariya e ijo Abu degsi minjqasai. Minjqai di aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu brantqasai. Agi nami endegsib nengrenyeb, ‘Kristus a moiqas.’ ”

⁵⁵ Osiqu bati deqa Yesus na tamo nanji di minjrej, “E len ojo tamo unum deqa kiyo ningi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub e? E bati gaigai atra tal miligiq di sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa ningi yala ban waiyosib e ojosai. ⁵⁶ Ningi kumbra degyeb deqa Qotei aqa medabu

o tamo nanjo anjam nenjrenj di unu qaji di aqa damu agi brantej.” Yesu a nanji degsi minjrnaqa aqa anjro kalil nanji a uratosib jaraiyeb.

Juda tamo kokba nanji Yesu aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵⁷ Onaqa tamo Yesu ojob qaji nanji na a osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Dia Juda gate nanji ti dal anjam qalie tamo nanji ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanji na Yesu osi gilsib nanjo ulatamuq di tigeltib. ⁵⁸ Nanji Yesu osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesu dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa nanji Yesu kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanjo ambleq di awesoqnej.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanji ti kalil ko-roesosibqa nanji gisanj anjam na Yesu aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneb. Di kiyaaqa? Anjam dena nanji Yesu qalib moiqaqqa deqa. ⁶⁰ Anjam ñamonab ñamonab ugeinjrej. Deqa nanji tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisanj anjam Yesu aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanjo ambleq dena tamo aiyel tigelosib Yesu aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁶¹ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E Qotei aqa atra tal koba endi konjrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ ”

⁶² Onaqa atra tamo gate a nanjo anjam di qusiq a a tigelosiq Yesu aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanji endi une gargekoba ino jejamuq di qameq nub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶³ Onaqa Yesu a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa ñam na e ni nenemmqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa Njiri e? Ni e merbe.”

⁶⁴ Onaqa Yesu na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere. Ni que. E Tamo Anjro. Bunuqna e lañ qureq oqsij Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiy olo lañbiq na boqnit ningi e nubqab.” ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesu aqa anjam di qusiq a tulañ minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiq marej, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? Aqa misilin anjam ningi quonub. ⁶⁶ Deqa ningi kiyersib marqab?” Onaqa nanji kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiym.”

⁶⁷⁻⁶⁸ Nanji kalil degsib marnabqa nanjo ambleq dena tamo qudei nanji tigelosib Yesu aqa ulatamuq di miselyoqnsib ban na qaloqneb. Osib aqa ñamdamu gara na qosetosib ula poñyoqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?”

Pita a gisaŋoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kaŋgal uŋa bei na aqa areq bosiq minjej, “Ni dego Yesus Galili qaji aqa aŋgro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil naŋgo ŋamdamuq di tulaŋ saidosiq uŋa di minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” ⁷¹ Degsi minjsiqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kaŋgal uŋa bei na Pita unsiqa tamo naŋgi Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji naŋgi minjrej, “Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa aŋgro bei. A nami Yesus dauryosiq laqnej.” ⁷² Onaqa Pita a olo tulaŋ saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum.” ⁷³ Olo kiŋala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneb qaji naŋgi Pita aqa areq bosib minjeb, “Iga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena iga poigwo, ni Yesus aqa aŋgro bei.” ⁷⁴ Onaqa Pita a olo tulaŋ singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisaŋot Qotei na e lubem.” A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵ Tuwe anjamonaga Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaŋoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoŋaqa oqedosiq tulaŋ akamugetej.

27

Juda tamo kokba naŋgi Yesus osib Pailat aqa baŋq di ateb

¹⁻² Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Israel naŋgo gate naŋgi ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqaŋqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq naŋgi Yesus aqa baŋ tontetosib osi gilsib Rom naŋgo gate Pailat aqa baŋq di ateb.

Judas na aqa segi jejamu qalsiq moiyej

³⁻⁴ Atra tamo kokba ti Juda gate naŋgi ti Yesus qalib moiqaŋqa anjam keretonabqa Judas a qusiqa olo areqalo bei osiqa naŋgo areq bosiq minjrej, “E une kobaquja yonum. Tamo e nuŋgo baŋq di atonum qaji a une saiqoji. Niŋgi a laŋa qalsib moiyoŋqab. Deqa meniŋ silali 30 niŋgi na ebeb qaji endi olo oiy.” Degsi minjrnaqa naŋgi na kamba minjeb, “Di gago gulbe sai. Di ino segi gulbe.” ⁵ Onaqa Judas a silali di olo osi gilsiq atra tal meq di breiyosiqa aisiq a segi na aqa kakroq di sil waiyosiq gainosiq moiyej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba naŋgi mareb, “Silali endi tamo qalib moiqaŋqa aqa awai. Deqa iga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai.” ⁷ Naŋgi degsib marsibqa silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyeb. Yaun tamo naŋgi moreŋoqnbqa mandam mutu dia subq atelenqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Mandam mutu di “Leŋ Aiyo Qaji Mandam”

ñam degsib waiyeb. Ñam di bini mareqñub. ⁹⁻¹⁰ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Israel nanği Kristus aqa jejamu awaiyqa marsib meniñ silali 30 atqab. Atsib silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyqab. Tamo Koba a na anjam degsi merbqo.” Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?”

¹¹ Onaqa Yesus a Pailat aqa ulatamuq di tigelonaqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnırnaqa Yesus gisanıyoqsib aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Nanği une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni queqñum e?” ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, “Ninği Yesus a ñamburbasq di qamiy”

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqñimqa Juda tamo unğasari nanği tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqñsim enjroqñqas. ¹⁶ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A leñ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa areq di koroonabqa a na nenemnjrej, “E tamo yai tonto talq dena uratosiy enğwai? E Barabas uratosiy enğwai kiyo Yesus agi ninği Kristus qa mareqñub qaji a uratosiy enğwai kiyo? Ninği na merbiy.” ¹⁸ Pailat a nanği degsi nenemnjrej. Di kiyayaqa? A qaliecej, atra tamo kokba nanği Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹⁹ Bati di Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa ñaun na anjam bei pepa mutu kiñalaq di nengrenıyosiq Pailat aqaq qarınıyej. A endegsi nengrenıyej, “Yesus aqa jejamuq di une saiqoji. Deqa ni a kumbra uge bei yaim. Qolo e ñeiobilqeiosim Yesus unonum. Deqa e are tulan gulbekobaibqo.”

²⁰ Onaqa Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na tamo unğasari nanngo areqalo tigeltetnjreb. Tamo unğasari nanği Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsim olo Yesus qalim moiqaıjqqa deqa nanngo areqalo tigeltetnjreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo unğasari nanği nenemnjrej, “E tamo yai uratosiy enğwai? Barabas kiyo Yesus kiyo? Ninği na merbiy.” Onaqa nanği na kamba minjeb, “Ni Barabas uratosim ege.” ²² Onaqa Pailat na olo minjrej, “E ninği Barabas enğwaijqqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninği a qa mareqñub.

'A Kristus.' ” Onaqa nanġi kalil murqumyosib minjeb, “Ni Yesus osim nġamburbasq di qame.” ²³ Onaqa minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kiye yqo deqa a nġamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nanġi olo tulaġ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni a nġamburbasq di qame.”

²⁴ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa endegsi poiyej, “Tamo uŋgasari nanġi ijo anjam quetbqasai. E nanġi said-njrqi di nanġi nġirinjosib qoto tigeltqab.” Pailat a degsi poiyej deqa a tamo uŋgasari nanġo ulatamuq di ya bei tabirq di qamsiqa ya dena aqa baġ yansosiqa minjrej, “Yesus a moiqa di nunġo une. Di ijo une sai.” ²⁵ Onaqa tamo uŋgasari nanġi na minjeb, “Di kere. Uŋgum. Yesus a moiqa di gago une. Di gago anġro nanġo une dego.” ²⁶ Nanġi Pailat degsib minjn-abqa a nanġo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanġi enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanġo baġq di atsiqa minjrej, “Niŋġi Yesus bu toqoġ na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nanġi na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Niŋġi Yesus nġamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanġi Yesus misilinyoqneb

²⁷ Pailat na qaja tamo nanġi degsi minjrnaqa nanġi Yesus osib Rom nanġo tal kobaqujaq osi gileb. Osı gilsib qaja tamo kalil nanġi metjnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara piqtetosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanġi gaigai jigeqnuq deqaji bei osib Yesus jigeteb. ²⁹ Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siŋgila na teqiyeb. Osib bu toqoġ kanenjo osib Yesus aqa baġ woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Osib aqa areq di siŋga pulutosib a gisaġ na binjyoqnsib minjoqneb, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye.” ³⁰ Degsib Yesus minjoqnsib a miselyoqnsib bu toqoġ esoqnej qaji di tatruiyosib dena aqa gateq di qaloqneb. ³¹ Nanġi degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di nġamburbas atetosib a baġ ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanġi Yesus osib nġamburbasq di qameb

³² Nanġi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena nġamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. ³³ Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ³⁴ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq

uratej. ³⁵ Onaqa qaja tamo nanği na Yesus osib namburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniņ silali alaneb. Tamo yai aqa meniņ na buņnrqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniņ silali alanosib gara eleneb. ³⁶ Onaqa Yesus a namburbas goge di gainesonaqa qaja tamo nanği namburbas utruq di awoosib Yesus taqatesoqneb. ³⁷ Osib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nengrenyeb, "Tamo endi Yesus. A Juda nanęo Mandor Koba." Yesus a nami maroqnej, "E Juda nanęo Mandor Koba." Yesus aqa une deqa osib anjam di nengrenyeb.

³⁸ Bati deqa bajıņ tamo aiyel dego namburbasq di gaintnjrsib ñumeb. Bei Yesus aqa baņ woq di qameb. Bei Yesus aqa baņ qonanq di qameb. ³⁹ Yesus a namburbas goge di sonaqa tamo unęasari nanği aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinjoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb, ⁴⁰ "Ni nami marem, 'E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.' Ni degsi marem deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa Niriamqa ni namburbas uratosim mandamq aiye." ⁴¹⁻⁴² Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti dego Yesus degsib misilinjoqneb. Osib segi segi maroqneb, "A na tamo unęasari gargekoba nanği aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanęo Mandor Koba boleamqa a namburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, 'Bole.'" ⁴³ A segi mareqnu, 'E Qotei qa ijo areqalo sinęilatejunum. E segi Qotei aqa Niri.' Aqa anjam di boleamqa Qotei na endego aqaryaiyem." ⁴⁴ Onaqa bajıņ tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanği dego Yesus degsib misilin anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

⁴⁵ Qanam jige seņ bati 12 onaqa sawa kalil tulaņ ambruosi sonaq gilsiq seņ bati 3 onaq bilaqtej. ⁴⁶ Onaqa Yesus a tulaņ lelenosiqa marej, "Eloi, Eloi, lema sabaktani?" Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, "O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyaaqa e qoreibonum?" ⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusib mareb, "A Elaija meteqnu." ⁴⁸ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenęi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqa aqa medabuq di atej. ⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanği mareb, "Iga mati tariņosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus namburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?" ⁵⁰ Onaqa Yesus a olo tulaņ lelenosiqa mondor titosiq aqa nambile uratosiq moiyej.

⁵¹ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiqa aisiq poaiyelej. Onaqa mimin kobaquja dego dosiq mandam renęinyonaqa

menin kokba paraparaeleneb. ⁵²⁻⁵³ Bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari gargekoba nami moreneb qaji nanngo sub waqelenonabqa nanngi olo subq na tigeleb. Bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo ungasari nanngi di Qotei aqa qure koba Jerusalem miligiq gileb. Gilnabqa tamo gargekoba nanngi na unjreb. ⁵⁴ Ariya qaja tamo nanngi njamburbas utruq di Yesus taqatesoqneb qaji nanngo gate ombla na mimin dosiq mandam renjinyonaq menin kokba paraparaelenonab unsi-bqa nanngi tulan ulaugetosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Ungasari gargekoba nanngi isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems Josep wo nanngo ai. Ariya unja bei Sebedi aqa njiri aiyel nanngo ai. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanngi dena a dauryosib laqnsib kangalyoqneb. Bati Yesus a Galili sawa uratosiqa a na nanngi joqsiqa koba na Jerusalem beleneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁷⁻⁵⁸ Onaqa bilaqtonaqa ñoro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus dauryoqnej qaji. Deqa a Pailat aqa talq gilsiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosiqa aqa qaja tamo qudei nanngi minjrej, “Ninngi Yesus aqa jejamu osib Josep yiy.” ⁵⁹⁻⁶⁰ Onaqa Josep na Yesus aqa jejamu osi gilsiq gara qat omu na dalaosiq aqa segi sub bunuj nami menin miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsiqa menin kobaquja belbeltosiq dena sub me getentej. Osiqa olo aiyej. ⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo bosib sub areq di awoosib taqatesoqneb.

Qaja tamo nanngi sub me taqatesoqneb

⁶² Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inngi inngi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi nanngi ti Pailat aqa talq gilsib minjreb, ⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisan tamo. Deqa a moiyoaisosiqa endegsi marnaq iga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ A degsi marnaq iga quem. ⁶⁴ Deqa ni ino qaja tamo qudei qarinjrimqa nanngi gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqneb bati qalub koboqas. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa angro nanngi gilsib aqa jejamu bajinosib gisanosib tamo ungasari nanngi minjrqab, ‘Yesus a subq na tigelqo.’ Yimqa nanngo gisan anjam di tulan kobaosim Yesus aqa gisan anjam nami marej qaji di tulan bunyqas.” ⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Ninngi nunngo segi qaja tamo qudei joqsisib gilibqa nanngi sub me geregere getentosib taqatesqab.” ⁶⁶ Pailat a nanngi

degsi minjrnaqa nanġi na qaja tamo qudei nanġi joqsib gilsib minjreb, “Niġi na sub me geregere taqatesoqniy.” Degsib minjrsib meniġ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere singilatosib sub meq di saga waiyeb. Nanġi degyeb. Di kiyaaqa? Yesus aqa anġro nanġi bunuqna bosib saga olo taqal atqab di tamo kalil nanġi poinjrqaq, Yesus aqa anġro nanġi aqa jejamu bajinonub.

28

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo amburu Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo tigelosib Yesus aqa sub unqajqa gileb. ² Nanġi gileqnaqqa Tamo Koba aqa lanġ anġro bei a lanġ goge na aisiqa meniġ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbeltosiq qalaq di atsiqa meniġ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiġ kobaquja dej. ³ Lanġ anġro di aqa ulatamu kola bul tulanġ minjalej. Aqa gara lanġi bul tulanġ qat. ⁴ Onaqa qaja tamo sub me taqatesoqneb qaji nanġi na lanġ anġro di unsibqa nanġi tulanġ ulaugetosib gindagindanosib mandamq di ululoġosib tamo moreġo bul tindanoqneb.

⁵ Onaqa lanġ anġro na uġa aiyel di minjrej, “Niġi ulaaib. E galie, niġi Yesus ġamburbasq di qameb qaji a qa ġameqnaq. ⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Aġi a nami niġi endegsi mernġej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa niġi aiyel bosib sub miligi uniy. A ġeioteb qaji lume aġi unu. ⁷ Niġi unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa anġro nanġi endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq niġi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Niġi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O uġa aiyel, e niġi anjam di mernġwa bonum.”

⁸ Onaqa uġa aiyel di nanġi tulanġ ulaugeteb. Osib nanġi olo areboleholeinjrej. Deqa nanġi subq dena olo puluosib lanġ anġro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa anġro nanġi minjrqaqqa gurgur ti aiyeb. ⁹ Aiyeqnaqqa gamq di Yesus a segi nanġi aiyel turosiqa minjrej, “Nobqolo bole.” Degsi minjrnaqa nanġi aiyel aqa areq bosibqa aqa singa ojsib a biġiyeb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi ulaaib. Niġi aisib ijo was nanġi endegsib minjriy, ‘Niġi Galili sawaq giliy. Gilsib dia Yesus itqab.’”

Qaja tamo nanġo gisanġ anjam

¹¹ Uġa aiyel aiyeqnaqqa qaja tamo qudei sub taqatesoqneb qaji nanġi tigelosib qure miligiq aiyeb. Aisib kumbra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba nanġi sainjreb. ¹² Sainjrnab qusibqa Juda gate kalil nanġi metnjrnab bosib koroosib anjam qosisib qaja tamo nanġi di silali kobaquja enjreb. Osib minjreb, ¹³ “Niġi na tamo

uŋgasari nanŋi anjam endegsib minjroqniy, ‘Iga sub taqatosim ɲereɲesonamqa Yesus aqa aŋgro nanŋi qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu bajinɔsib jaraiyeb.’ ¹⁴ Yimqa Pailat a nuŋgo anjam di qusim niŋgi qa ɲirinamqa iga na aqa are olo latetosim anjam gereiyonamqa a niŋgi gulbe bei eŋwasai.” ¹⁵ Onaqa qaja tamo nanŋi silali di osib atra tamo kokba nanŋo anjam dauryosib Yesus aqa aŋgro nanŋi na aqa jejamu subq dena bajineb anjam di mare mare laqneb. Laqnab Juda tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba nanŋi anjam di quelenɔsib nanŋi kamba saoqneb agi bini saoqnsib unub.

Yesus na aqa aŋgro nanŋi wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa aŋgro 11 nanŋi Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nanŋi deq oqwajqa minjrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosib a binjyosib aqa ñam soqteb. Ariya nanŋi qudei areqalo aiyelteb. ¹⁸ Onaqa Yesus a nanŋo areq gilsiqqa minjrej, “Ijo Abu na siŋgila kalil ijo banq di atej deqa e mandam ti laŋ ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa niŋgi walwelosib sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo uŋgasari nanŋi ijo anjam minjre minjre laqniy. Yim nanŋi e daurbqajqa deqa. Niŋgi ijo Abu aqa ñam na ti e Qotei aqa ɲiri ijo segi ñam na ti Mondor Bole aqa ñam na ti nanŋi yansnjroqniy. ²⁰ O ijo aŋgro, anjam kalil e nami merngoqnem qaji di niŋgi walwelosib tamo uŋgasari nanŋi minjroqniy. Yim nanŋi anjam di dauryqajqa deqa. Niŋgi quiy. E bati gaigai niŋgi koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim soqnim diŋo bati brantqas.”

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Njiri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Njiri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanqi endegsi minjroqngas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Aqa gam tingitetiy.’” Qotei a nami aqa Njiri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di nenngrenyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosi q di tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosi q minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanqi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanqi ti kalil Jon aqa areq gileq nabqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Nin gi are bulyibqa Qotei na nun go une kalil kobotetngwas. Amqa e na nin gi yansngwai.” Degsi minjre qnaqa nanqi na nan go une kalil babteq nabqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a in gi in gi sai qoji. Deqa a gara jugo kamel aqa jun gum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosi q laqnej. A in gi uyo sai qoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na nin gi yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na nin gi yansngwas.” Jon na tamo ungasari nanqi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosiqa Galili sawa uratosi q Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonaqa a yaq na tigelosiqa tarosi q lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosi q aisi q Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa lan goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Angro qujai. E ni tulan qalaqalaimeqnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

12-13 Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaga bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq a Yesus a une bei atqa marsiq walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan nanji ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa lan angro nanji bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

14 Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq ayej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjsim nanjo Mandor Koba sqajqa bati jojomoqo. Deqa ninji are bulyosib Qotei aqa anjam bole nunjo areqaloq di singilatiy.”

Yesus na tamo qolqe nanji metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaqujaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqnsiq nam atej di Saimon aqa was Andru wo nanji qe o qaji tamo soqneb deqa nanji kakan waiyeq nab unjrej. ¹⁷ Unjrsiq minjrej, “Ninji aiyel e daurbiy. Ninji qe o qaji tamo unub deqa ninji qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ninji olo tamo oqnaqab.” ¹⁸ Yesus a nanji degsi minjrnaqa nanji nanjo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walweloqnsiq gilokiñalayosiqa Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo nanji aiyel qobun miligiq di kakan branjo qandimeq nabqa unjrsiq metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa nanjo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nanji uratnjsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa angro nanji ti walweloqnsiq gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib sonabqa Juda nanjo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanjo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo nanjo anjam tulan bunyoqnej. Deqa tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam di qusib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa minjej, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji.” ²⁵ Onaqa Yesus na mondor uge di njrintosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulan.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimyosiqa tulan lelenosiqa a uratosiq ulanej. ²⁷ Onaqa tamo ungasari nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji tulan prugosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero? A anjam

bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. A segi anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nanği minjre-
qnaqa nanği aqa anjam dauryosib jaraiyeqnu.”²⁸ Tamo
unğasari nanği degsib maroqneb. Osib nanği walwelosib Galili
sawa keretosib Yesus aqa manwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti Qotei tal uratosib Saimon
Andru wo nanğo tal gogeteb. Jems Jon wo nanği koba na tal
gogeteb. ³⁰ Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiy-
onaq jejamu tulan kanğanyonaqa ñeiesonaq uneb. Deqa Yesus
aqa anğro nanği na Yesus minjeb, “Ni na uña di boletqa
kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na boletqa kere.”³¹ Degsi
minjrşiqa uña maiyej qaji aqa areq gilsıqa ban ojsıqa tigeltej.
Tigeltonaqa aqa jejamu kanğan di koboonaqa a tigelosıqa
nanği inği goiyetnjrej.

Yesus a tamo unğasari gargekoba nanği boletnjroqnej

³² Sen aiyeqnaqa qure deqaji tamo unğasari ma utru segi
segi so qaji nanği ti mondor uge uge na ojeleno qaji nanği
ti nanğo was nanği na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb.
³³ Boqnsib Yesus soqnej qaji tal meq di koroqneb. ³⁴ Onaqa
Yesus na tamo unğasari kalil ma ti soqneb qaji nanği bolet-
njroqnej. Osiqa mondor uge nanği dego winjroqnej. Mondor
uge nanği di Yesus qa qalieeb deqa nanği aqa ñam ubtqa
mareqnab a na nanği saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo unğasari nanği
alelnjrşiqa wadau sawaq gilsıqa dia Qotei pailyoqnej.
³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa anğro nanği Saimon koba na a qa
ñamosib gilsib itosib minjeb, “Tamo unğasari kalil nanği ni
qa ñameqnu.”³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği
tigelabqa iga qure qureq giloqnsımqa dia Qotei aqa
anjam palontoqnsım tamo unğasari nanği minjroqnuom.
E wau di yqajqa deqa mandamq aiyem.”³⁹ Degsi
minjrşiqa walweloqnsıqa qure qure kalil Galili sawaq di
brantoqnsıqa Juda nanğo Qotei tal miligiq giloqnsıqa Qotei
aqa anjam palontoqnsıq minjroqnej. Osiqa mondor uge
uge nanği winjreqnaqa nanği na tamo unğasari nanğoq dena
jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus
aqa areq bosıqa aqa singaq di singa pulutosıqa pailyoşiq
minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.”
⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unşiqa a qa dulosıqa ban

waiyosiq ojej. Ojsiqa minjej, “E ni boletmqqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” ⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu bolelej. ⁴³ Onaqa Yesus a singila na minjej, “Ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanqi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa ingi ingi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo unqasari nanqi ni numsis marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ” ⁴⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanqi quekriteb. Deqa Yesus a segitosiqa gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo unqasari nanqi a jujunyaib deqa a qure beiq di brantosaiognej. A wadau sawaq di sonaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanqi qure qure kalilq dena tigelosiqnsib aqa areq beļnoqneb.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nanqi endegsib queb, “Yesus a gago qureq olo bqo. A talq di unu.” ² Deqa tamo unqasari gargekoba nanqi bosib siranmeq di jujunonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nanqi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsibqa qoboiyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib nam ateb di tamo unqasari gargekoba nanqi siranme junonab unjreb. Deqa nanqi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ⁵ Onaqa Yesus a nanqo areqalo unej di nanqo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneq qaji nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqo areqalo na mareb, ⁷ “Yesus a kiyaga anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanqo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ⁸ Nanqi degsib are qaleqnabqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninqi kiyaga areqalo di onub? ⁹ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyoq qaji di minjitqa ninqi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim ino sapera osim walwel,’ anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanqo une kobotetnrqa kere. Ninqi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, ¹¹ “E ni mermqai.

Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa sapera osiq aqamo ungasari kalil nanjo njamdamuq di walwelosiq gilej. Onaqa aqamo ungasari kalil nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na manwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiognem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa aqamo ungasari garggekoba nanji bosib aqa areq di koroonaqqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq nanji quoqneb. ¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa niri. A itosiq minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁵ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanji ti Livai aqa talq gilsib awoosib inji uyoqneb. Nanji segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti garggekoba nanji dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nanji ti inji uyoqneb. ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanji bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nanji koba na inji uyeq nab unjrsibqa Yesus aqa angro nanji minjreb, “Yesus a kiyaaq une tamo ti takis o qaji tamo ti nanji koba na inji uyeq nub?” ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanjo anjam di qusiq minjrej, “Tamo ma sai qoji nanji yu qangra tamo aqaq gilosaieq nub. Tamo ma ti nanji segi yu qangra tamo aqaq gileq nub. Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une sai qoji.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nanji ti Farisi nanji ti inji uratoqnsib qurienjoqneb. Deqa nanji Yesus aqa areq bosib minjeb, “Jon aqa angro nanji inji uratoqnsib qurienjoq nub. Farisi nanjo angro nanji dego inji uratoqnsib qurienjoq nub. Ariya ino angro nanji kiyaaq qurienosaieq nub?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nanji ti soqnibqa nanji qurienqab e? Sai. ²⁰ Bunuqna nanjo was a nanji uratnjrimqa bati deqa nanji qurienjoqnsib sqab.

²¹ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ²² Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sariq di nami kangranjosiq singilaej deqa a wain

bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere.”

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

²³ Yori bati bei Yesus aqa angro nanqi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanqi bem sum gei elenqnsib uye uye giloqneb. ²⁴ Nanqi degsib gileqnabqa Farisi qudei nanqi bosib unjrsibqa Yesus minjeb, “Ino angro nanqi kiyaa kumbra degyeqneb? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanqi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo ti nanqi mamjnraqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiosai kiyoo? ²⁶ Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiqqajqa bem uysiq aqa wau tamo nanqi dego anainjnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanqo segi uyqqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa namgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di sisiosai kiyoo?”

²⁷ Osiqa minjrej, “Qotei a yori bati qa are qalsiq tamo nanqi atosai. A tamo nanqi qa are qalsiq yori bati atej. ²⁸ E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

3

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiq tamo bei ban qandamyey qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi nanqi Yesus koqyoqneb. Nanqi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyoo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’ ” Deqa nanqi Yesus koqyoqneb. ³ Onaqa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim au.” ⁴ Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi nanqi nenemnjrej, “Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyoo kumbra uge yqom kiyoo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryayonam a bole sqas di kere kiyoo iga na uratonam a padalqas di kere kiyoo? Dal anjam a kiyersi marqo? Ningi na merbiy.” Onaqa Farisi nanqi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Nanqi mequmesoqneb. ⁵ Nanqo are getenjnresoqnej deqa Yesus a nanqi koqnjrej. Osiqa nanqi qa minjin oqetonaqa tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi nanqi Qotei talq dena oqedosib Herot aqa wau tamo nanqi ti koba na koroosib nanqi kiyersib Yesus qalib moiqqajqa deqa qairoqneb.

Tamo unqasari gargekoba nanqi Yesus dauryoqneb

7-8 Onaqa Yesus aqa angro nanği ti tigelosib tamo unğasari kalil nanği uratnjrsib alile aisib di soqneb. Bati deqa tamo unğasari tulanğ gargekoba nanği endegsib queb, “Yesus a manwa gargekoba yeleneqnu.” Degsib qusibqa Yesus dau-ryosib alile aisib aqaq di korooqneb. Galili sawa nanği ti Judia sawa nanği ti Jerusalem qure nanği ti Idumia sawa nanği ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanği ti Tair qure ti Saidon qure ti nanği kalil belenjosib Yesus aqaq di korooqneb. 9 Onaqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “Qobunğ bei atib soqnem. Tamo unğasari nanği bosib e jujunğbaib deqa e qobunğ gogetosiy di awoqai.” Onaqa aqa angro nanği qobunğ bei atnab soqnej. Nanği degyeb. Di kiyaqa? 10 Yesus a nami tamo unğasari gargekoba nanği bo-letnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nanği aqa areq boqnsibqa nanğo banğ aqa jejamuq di atqa maroqnsib a jujunğyoqneb. 11 Tamo mondor uge uge na ojelenğ qaji nanği dego Yesus aqa areq boqneb. Boqnsibqa mondor uge nanği na Yesus uno-qnsib aqa sinğaq di sinğa pulutoqnsib lelenğqnsib minjoqneb, “Ni Qotei aqa Niri.” 12 Degsib minjeqnabqa a nanği sinğila na saidnjroqnsiq minjroqnej, “Ninği ijo ñam ubtosib maraib.”

Yesus a tamo 12 nanği giltnjrej

13 Onaqa Yesus a dena walwelosiqa manaq oqej. A endegsi are qalej, “E na tamo qudei giltnjritqa nanği e koba na laqn-sibqa ijo wau ojoqnqab.” A degsi are qalsiqa manaq oqsıq dia tamo qudei nanği metnjrnaqa aqa areq beb. 14 Bonabqa a na tamo 12 nanği giltnjrej. Nanği a ombla sqajqa deqa ti a na nanği qarınjrimqa nanği aqa anjam mare mare laqa-jqa deqa ti nanği giltnjrej. 15 Nanği na mondor uge uge tamo unğasari nanğo jejamuq dena winjrqaajqa deqa ti nanği giltnjrej. 16 Tamo 12 giltnjrej qaji nanğo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. 17 Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. Nanğo ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, “Tamo kola bul.” 18 Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa njiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqaajqa maroqnej qaji. 19 Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanğo banğ di atej qaji.

Tamo qudei nanği maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa sinğila na waueqnu”

20 Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa tamo unğasari gargekoba nanği olo bosib korooqneb. Deqa aqa angro nanği ti inği uyqa bati saiinjrej. 21 Yesus aqa was nanği aqa ai koba na degsib qusibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Nanği maroqneb, “Yesus a nanariqo kiyo?”

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanği Yesus yomuiyoqnsib maroqneb, “Mondor uge nanço gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanği winjreqnu.” ²³ Onaqa Yesus a nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Satan na aqa segi mondor uge nanği kiyersim winjrças? Di keresai. ²⁴ Tamo nanği qure qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği jeutnjrsim winjrças di aqa singila koboosim aqa wau ulonças.

²⁷ “Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa inği inği kalil bajınqa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqnimqa di aqa inği inği kalil bajınças. Tontçasai di aqa inği inği bajınqa keresai.

²⁸ “E bole mernğwai. Tamo unğasari nanço une kalil Qotei na kobotetnjrças. Tamo unğasari nanği misilin anjam mareqnuq une di dego Qotei na kobotetnjrças. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misilinçyas une di Qotei na kobotçasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas.” ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo nanği anjam degsi minjrej. Di kiyayaqa? Nanği maroqneb, “Yesus a mondor uge ti.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?”

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na bosib tal oqeq di tigeleb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, “Iga Yesus qa bonum. Deqa ninği a minjib endeq bem.” ³² Onaqa tamo unğasari Yesus aqa areq di awesoqneb qaji nanği na Yesus minjeb, “Ino was nanği ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?” ³⁴ Degsi minjrsiqa tamo unğasari aqa areq di awesoqneb qaji nanği koqnjrsiqa minjrej, “Ninği segi ijo ai ijo was nanği. ³⁵ Ninği quiy. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnças di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

4

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹⁻² Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği bosib aqaq di koroonaqqa a sasalosiqa qobun bei gogetosiq di awoej. Awoosiqa tamo unğasari kalil nanği alile di sonabqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³ “Niŋgi quiy. Tamo bei a gilsiq aqa iŋgi wauq di saga yago breiyelenēj. ⁴ Breiyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aiyelenēb. Ainabqa qebari naŋgi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenēb. Mandam di guma menin ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nanjo jirim tulaŋ guma aiyosai deqa seŋ oqsiq kanjanonaqa naŋgi laosib moreneb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenēb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulaŋ gargekoba atelenēb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹ Yesus na tamo uŋgasari naŋgi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaqa tamo uŋgasari naŋgi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus na tamo uŋgasari naŋgi uratnjrsiq a kiñala qalaq gilsiq a segi sonaqa aqa aŋgro 12 naŋgi ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji naŋgi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo aŋgro niŋgi segi utru qalieqab. Ariya tamo uŋgasari qala qalaq di unub qaji naŋgi yawo anjam segi minjroqnqai. ¹² Deqa naŋgi ŋam atoqnqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqsai. Naŋgi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru quqwasai. Osib poinjrqsai dego. Deqa naŋgi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei a nanjo une kobotetnjrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹³ Osiqqa Yesus a olo aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru niŋgi poingosai e? Dego di niŋgi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poinguas? ¹⁴ Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej. ¹⁵ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari naŋgi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di nanjo are miligiq di soqnimqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanjo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ¹⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam qusib tulaŋ areboleboleinjrimsa anjam di oqujatosib nanjo areq atqab. ¹⁷ Ariya anjam di nanjo are miligiq tulaŋ guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotraŋyo qaji tamo

qudei na bosib nanġi gulbe enjrsib ugeugeinjrqb. Yimqa nanġo areqalo Yesus qa sinġilateqnu b qaji di nanġi olo ulon-
tqab. ¹⁸⁻¹⁹ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di
aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam
qusibqa ariya bunuqna nanġi olo mandam qa inġi inġi qa
are koba qaloqnsib ñoro koba oqñqajqa are prugnjrroqñqas.
Yimqa kumbra dena nanġi gisañjrsim Qotei aqa anjam nanġo
are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanġi gei bole
atosaieqnu b dego kere. ²⁰ Saga yago qudei mol mandam
boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei
nanġi Qotei aqa anjam qusib nanġo are miligiq di geregere
ojsib sinġilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanġo are miligiq
di saga bul tulañ kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim puloñamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osiaqa Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim
puloñamqa guwe na kabutqasai. Bijal surumq di atqasai.
Boleq di gaintim warum suwañesqas. ²² Dego kere kumbra
kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil
kabuejunu qaji di dego Qotei na babtqas. ²³ Tamo a dabkala
ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiaqa Yesus a olo minjrej, “Anjam niñgi queqnu b qaji
di geregere quoqniy. Niñgi geregere quoqñqab kere dego
Qotei a kamba powo enġoqñqas. Osim olo powo tulañ koba
enġoqñqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa
a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñlala
aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyim a laña sqas.”

Saga yago nanġi segi oqeleneqnu b

²⁶ Osiaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unġasari
nanġi taqatñjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo
bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo
ñeioqnsiqa nobqolo a olo tigelocnsiqa walweleqnu. A kumbra
degyeqnaqa saga yago nanġi segi kokitoqnsibqa oqeleneqnu b.
Saga yago nanġi kiyersib oqeleneqnu b di tamo a qaliesai.
²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanġi kokitoqnsi-
bqa bañgateqnu b. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqnu b.
²⁹ Meli sau bqo deqa tamo di a bosim serie na ġinġenyosim
oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unġasari
nanġi taqatñjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa
utru niñgi geregere poiñgwajqa deqa yawo anjam bei endegsi
merñgwai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq
di yagej dego kere. Sis yago nanġi tulañ kiñlala kas yago
bul. Inġi inġi qudei nanġo yago kokba yala. Sis yago nanġi

tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqujaqas. Osim ñam qudei buñjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanği bosib aqa waburq di awoelenqab.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo unğasari nanği yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanği aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiyoqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi anğro nanği yawo anjam aqa utru gegerere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjrsiqa nanği koba na tamo unğasari kalil nanği uratnjrsibqa qobuñ na gileq nabqa tamo qudei nanği dego nanço qobuñ osib Yesus dauryosib giloqneb. ³⁷ Yesus aqa anğro nanği ti qobuñ na gileq nabqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiqa qobuñ qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobuñ bunuq di gate kulun atsiqa ñeisiq qambumtej. Deqa aqa anğro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyo?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninği laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği kiyaya ulaosib e qa yala poiñgosai?” ⁴¹ Onaqa aqa anğro nanği olo tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjr qoqa aqa anjam qusib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

¹ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti qobuñ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryosib Yesus a qobuñ uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. A tamo singila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nanği aqa singa ti ban ti sil kokba na tonteq nabqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulan lelenoqnsiqa aqa segi jejamu meniñ na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

6-8 Deqa a isaq na ñam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiqa aqa siñgaq di siñga pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minnej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim ulañ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulañ lelenosiqa siñgila na pailosiq Yesus minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Njiri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa ñam na ni mermqai, ni e jaqatiñ ebaim.” 9 Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Degsi nenemyonaqa minnej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulañ gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” 10 Osiqa siñgila na pailosiq Yesus minnej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

11 Bati deqa bel tulañ gargekoba nanqi mana goge dia suwaroqneb. 12 Deqa mondor uge nanqi na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanqo jejamuq gilelenqom.” 13 Mondor uge nanqi degsib Yesus minjnabqa a na nanqi odnjrnaqa tamo di uratosibqa bel nanqo jejamuq gilelenqeb. Gilnabqa bel kalil nanqi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreñeb. Bel moreñeb qaji nanqi sisiyeb 2,000.

14 Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanqi kumbra di un-sibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unqasari kalil nanqi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. Onaqa tamo unqasari nanqi kumbra di unqajqa beb. 15 Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiqa gara tigsig awesonaq uneb. Unsib tulañ ulaugeteñ. Di kiyaaqa? Mondor uge tulañ gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. 16 Onaqa tamo nanqo ñamdamu na Yesus a mondor uge di winjrnac uneb qaji nanqi bel qa ti mondor uge qa ti tamo unqasari nanqi sainjrnab queb. 17 Qusibqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

18 Onaqa Yesus a qobuñ gogetosiq gilqa laqnaqa tamo aqaq na Yesus na mondor uge uge winjretej qaji a siñgila na pailosiq minnej, “E ni daurmqai.” 19 Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, “Ni olo ino segi qureq gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dulosiqa kumbra tulañ boledamu emqo deqa ino was nanqi sainjre.” 20 Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulañ boledamu yej deqa Dekapolis sawa (ñam di aqa damu, Qure 10) dia tamo unqasari kalil nanqi sainjroqnsiq laqnej. Sainjreçnaqa nanqi aqa anjam quocnsib tulañ prugoqneb.

Unqa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyej qaji a tigeltej

21 Onaqa Yesus a olo qobuñ gogetosiq ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobuñ tiryonaq mandamq aisiq alile di sonaqa tamo unqasari tulañ gargekoba bosib aqaq di korooqneb.

22-23 Koroosib sonabqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a walweloſiq Yesus unſiqa aqa areq boſiqa ſiſga pulutoſiqa ſiſgila na pailyoſiq minjei, “O Tamo Koba, ijo angro ſebiſ a moiqa laqnu. Deqa ni boſim ino baſ aqa jejamuq di atimqa a olo boleosiſ ñambile ſqas.”²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyoſiqa a dauryoſiq gileqnaqa tamo unġasari tulaſ gargekoba naſgi dego naſgi aiyel daurnjrsib jujunſib giloqneſ.²⁵ Gileqnaſba naſgo ambleq di unja bei ma ti ſoqnej qaji a naſgi daurnjrsiq giloqnej. Unja di a nami bai na unej leſ aiyocnſiq degſi ſoqnej wausau 12 uratej.²⁶ Yu qanġra tamo gargekoba naſgi nami a boletqa yeqnaſ a jaqatinġkobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnſiqa ſilali koba urateqnaqa naſgi aqa jejamu gereiyeqnaſba a boleosaioqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej.²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa ñam quſiqa are qalej, “E aqa gara mutu ſegi baſ na ojitaqa ijo ma koboqas.” Degſi are qalſiqa Yesus aqa qoreq na dadauryoſiqa baſ waiyoſiq aqa gara mutu ojei.²⁹ Ojnaqa aqa leſ aiyocnej qaji di koboei. Koboonaqa a aqa ſegi jejamu qalieoſiqa marej, “Bole, ijo ma ſaiqo.”³⁰ Onaqa Yesus a poiyei, “ſiſgila qudei ijo jejamu uratoſiq gilqo.” Degſi poiyoſiqa buloſiq tamo unġasari tulaſ gargekoba ſoqneſ qaji naſgi unjrsiqa nenemnjrei, “Yai na ijo gara ojjo?”³¹ Degſi nenemnjrnaqa aqa anġro naſgi na minjei, “Ni kiyaaqa degſi nenemonum? Ni une. Tamo unġasari tulaſ gargekoba naſgi ni daurmoſib jujunmejunub.”³² Onaqa Yesus a unja gara mutu ojei qaji di unqajqa ñam atoqnej.³³ Onaqa unja di a endegſi qalieei, “Ijo ma ſaiqo deqa Yesus a e nubqajqa ñam ateqnu.” A degſi qalieoſiqa tulaſ ulaugetoſiq are tonġtonjonaqa jinġa na boſiq Yesus aqa areq di ſiſga pulutoſiq a ſegi qa ubtoſiq minjei, “E na ino gara mutu ojonum.”³⁴ Onaqa Yesus na minjei, “O unja, ni ino areqalo e qa ſiſgilatoſim ijoq bonum deqa ino ma aġi koboqo. Deqa ni are lawo na gilſim bole ſoqnime.”

³⁵ Yesus a unja degſi minjeqnaqa tamo qudei naſgi Jairus aqa talq dena boſibqa gamq di Jairus Yesus wo turoſib naſgi na Jairus minjei, “Unġum. Ino anġro a nami moiqo. Deqa ni na Qalie Tamo a laſa wau koba yaim. Uratim aiyem.”³⁶ Onaqa Yesus a naſgo anjam di quſiqa Jairus minjei, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo ſiſgilatime.”³⁷⁻³⁹ Degſi minjſiqa tamo unġasari kalil naſgi a dauryqa ſaidnjrsiqa Jems aqa waſ Jon wo Pita ombla naſgi ſegi joqſiqa Jairus koba na gilſib aqa talq di branteſ. Brantoſib Yesus a ñam atej di tamo unġasari gargekoba naſgi qatroſ koba yoqnsib akam murqumyeqnaſ unjrei. Unjrsiqa tal gogetoſiqa minjrei, “Niſgi kiyaaqa qatroſ koba yoqnsib akameqnuſ? Anġro di a moiyoſai. A laſa ñeiſiq qambumtejunu.”⁴⁰ Degſi minjrnaqa naſgi Yesus

kikiyeb. Nanġi qalieeb, “Anġro a nami moiyoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanġi kalil minjrej, “Niġi sasaloij.” Degsi minjrnaqa nanġi sasalonabqa Yesus a anġro moiyej qaji aqa ai abu osiqa aqa segi anġro qalub nanġi dego joqsiqa anġro aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq anġro aqa baġ titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O anġro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjrnaqa anġro di a olo nambile osiqa urur tigelej. Tigelosiq walwelej. Anġro aqa wausau 12. Onaqa nanġi kalil Yesus aqa maġwa di unsibqa tulaġ prugeb. ⁴³ Onaqa Yesus a nanġi siġila na endegsi minjrej, “Niġi ijo maġwa endi unonub deqa tamo qudei minjraib.” Osiqa marej, “Niġi anġro endi iġi anaiyij.”

6

Yesus aqa qure utru nanġi aqa anjam quetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa aqa anġro nanġi joqsiqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq tamo unġasari gargekoba sonabqa tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiġ minjroqnej. Minjreqnaqa tamo unġasari nanġi aqa anjam qusibqa tulaġ prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiqa anjam siġila endeqaji palontosiġ mergeqnu? A kiyersiq maġwa endeqaji babtelenqnu? ³ Iga qalie, a laġa tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa nġiri. A Jems na Joses na Judas na Saimon na nanġo was. Aqa jaja kalil nanġi aġi iġa koba na endi unum.” Tamo unġasari nanġi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. ⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanġi aqa anjam quetqa asġinjrqaqas. Deqa a nġam saiġoġi sqas. Aqa segi talq di dego a nġam saiġoġi sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnaqas di nanġi aqa anjam quetoqnsib aqa nġam soqtoqnaqab.” ⁵ Yesus a nanġi degsi minjrnsiq aqa segi qure utruq di maġwa bei yqajqa keresaiyej. A tamo quja quja segi nanġo gateq di aqa baġ atnaqa nanġo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanġi a qa nanġo areqalo siġilatosai deqa a are gulbeiyej.

Yesus na aqa anġro 12 nanġi wau enjrej

Onaqa Yesus a walwelosiqa qure bei beiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osiqa bati bei a na aqa anġro 12 nanġi metnrnaqa aqa areq bonabqa nanġi tamo unġasari nanġo jejamuq na mondor uge uge winjroqnaqajqa deqa siġila enjrej. Osiqa minjrej, “Niġi aiye aiye giloqnsibqa qure qureq di ijo anjam palontoqnsib laqniy. ⁸ Niġi iġi iġi osib gilaib. Iġi uyo bei aib. Nunġo qaquġ aib. Silali osib gilaib. Toqoġ segi osib walweliy. ⁹ Siġa tatal dego ġisib

giliy. Gara jugo aiye aiye aib.”¹⁰ Osiqa minjrej, “Ninji qure bei beiq di brantqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniy.”¹¹ Tamo bei na ninji gereingwa uratimqa kiyo nunjo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ninji qure di uratqa oqnsib nunjo sinja tatal tumbum butuyoqniy. Yimqa nanji nunjo kumbra di unsib poinjrqa, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’”¹² Yesus na aqa angro 12 nanji degsi minjrasiq qarinjrnanaqa nanji qure qureq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontoqnsib tamo ungasari nanji endegsib minjroqneq, “Ninji are buliyiy.”¹³ Osib mondor uge uge nanji winjroqnsibqa tamo ungasari nanjo gateq di gorenj bilenteqnaqqa nanjo ma saioqnej.

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹⁴ Yesus aqa angro nanji aqa ñam mare mare laqnaqqa Mandor Herot a quej. Tamo ungasari gargekoba nanji dego qusib maroqneq, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiqa manwa endeqaji babelleqneq.”¹⁵ Onaqa tamo qudei nanji maroqneq, “Tamo di a Elaija olo bgo.” Onaqa qudei nanji maroqneq, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanji nami soqneq deqaji bei.”¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam qusiqa marej, “Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa ñaun Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa unja em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanji qarinjrnanaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb.¹⁹ Bati deqa Herot aqa ñaun a Jon qa tulanj nrijugetej deqa a na Herot wainyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moiye.” Yeqnaqa Herot na saidyoqnej.²⁰ Di kiyaaqa? A Jon qa ulaoqnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqoji. A Qotei aqa tamo tinjin.” Herot a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsiqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsiqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwjaja tulanj arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa ñaun a Jon qalim moiqajqa gam endegsi itej. Herot aqa ñambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo nanjo gate kokba ti Galili sawa taqato tamo nanji ti metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb.²² Koroosib inji uyeqnaqqa Herot aqa ñaun aqa angro sebinj a warum miligiq bosiqqa nanji lou tuetnjreqnaqa nanji a unsibqa tulanj areboleboleinjrej. Deqa Herot na angro sebinj di minjej, “Ni ijo inji kiye oqajqa merbqam e ni emqai.”²³ Osiqa aqa anjam di olo singilatosiqa minjej, “Ni ijo ñoro kalil

ambleq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai.”

²⁴ Onaqa anqro sebiñ a gilsiqqa aqa ai nenemyej, “E inqgi kiye qa Herot minjqai?” Onaqa minnej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.” ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsiqqa Herot minnej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.” ²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moiqaqqa are sosai deqa a are tulañ gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanqo ulatamuq di marsiq siñgilatej qaji deqa are qalsiq anqro sebiñ di saidyqa uratej. ²⁷⁻²⁸ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinqyosiqqa minnej, “Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau.” Degsi minjnaqa a gilsiqqa tonto talq di Jon aqa kakro gentosiqqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq anqro sebiñ di yej. Yonaqa a na osi gilsiqqa aqa ai yej.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa anqro nanqi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nanqi inqgi anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nanqi olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nanqi yoqneb qaji deqa ti anjam kalil nanqi palontoqneb qaji deqa ti Yesus saiyoqneb. ³¹ Bati deqa tamo unqasari tulañ gargekoba nanqi gile be eqnab Yesus aqa anqro nanqi ti inqgi uyqa bati saiinjrej. Deqa a na nanqi endegsi minjrej, “Ninqgi tigeliy. Iga tamo unqasari nanqi uratnjrsim segitosim wadau sawaq di kiñala aqaratqom.” ³² Degsi minjrsiqqa aqa anqro nanqi joqsiqa koba na qobuñ gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nanqi qobuñ na gileqnabqa tamo unqasari kalil nanqi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa nanqo qure qureq na tigelosib siñga na gurgurosib gilsib Yesus tiryqajqa sawaq di namoqna branteb. ³⁴ Onaqa Yesus a qobuñ na gilsiq tiryosiqqa nam atej di tamo unqasari tulañ gargekoba nanqi nami tiryqa sawaq di tariñesonab unjrej. Nanqi kaja bul mandor saiqoji. Deqa Yesus a nanqi qa dulosiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. ³⁵ Onaqa señ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anqro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Señ aiqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo unqasari nanqi minjrimqa qure qureq gilsib dia inqgi uysib ñerenqab.” ³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninqgi na inqgi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanqi na kamba minjeb, “Iga kiyersim inqgi anainjrqom? Iga 200 kina qabe na osimqa inqgi awaiyosim nanqi anainjrqom?” ³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, “Ninqgi inqgi gembub unu? Ninqgi gilsib uniy.” Onaqa nanqi gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5 qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo unqasari kalil nanqi minjrej, “Ninqgi qur segi segi yosibqa ñinq di awoelenjoiy.” ⁴⁰ Onaqa nanqi kalil

dedegsib awoeb. Qudei nanġi qur segi segi 100 awoelenġeb. Qudei nanġi qur segi segi 50 awoelenġeb. ⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laġ goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ġinġenġyosiq aqa anġro nanġi enġrsiq minġrej, “Bem endi ġeisib tamo unġasari nanġi anainġriy.” Osiqa qe aiyel dego ġinġenġyosiq aqa anġro nanġi enġrsiq minġrej, “Qe endi dego ġeisib tamo unġasari nanġi anainġriy.” Degsi minġrnaqa nanġi bem ti qe ti osi ġiloqnsibqa tamo unġasari nanġi ġeisib anainġreqnab uyoqneb. ⁴² Uynab kalil menenġrej. ⁴³ Onaqa inġi oto uratelenġeb qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiyosib gumba kokba 12 di ġignab maqelenġej. ⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanġi sisiyeb 5,000.

Yesus a ya banġaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minġrej, “Ninġi qobun ġoġetosib namoosib ġilsib Betsaida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo unġasari nanġi minġritqa nanġo qure qureq jaraiyoqni b e bġai.” ⁴⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi namoosib qobun na ġileq nabqa Yesus na tamo unġasari nanġi minġrnaq jaraiyeq nabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa anġro nanġi qobun na ġileq nabqa ya agu ambleq di jagwa koba tiġelosiq ya korkortosiq nanġi pulutnġrej. Nobqolo ambru Yesus a ya banġaq na walwelosiq aqa anġro nanġi daurnġrsiq ġilej. ġilsiq nanġi jojomnġrsiq bunġnrqa laqnaqa nġam ateb di Yesus a ya banġaq na walwelosiq nanġoq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib tulan ulauġetosib lelenġkobaeb. Onaqa Yesus na minġrej, “Nunġo are sinġilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.” ⁵¹⁻⁵² Degsi minġrsiq qobun ġoġetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa anġro nanġi tulan pruguġeteb. Di kiyaaqa? Nanġi Yesus aqa maġwa di unsib utru ġeregere poinġrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanġi inġi anainġrej maġwa di dego aqa anġro nanġi unsib poinġrosai. Nanġo are ġetenġnġresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo ġargekoba nanġi boletnġroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa anġro nanġi koba na qobun na ġilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanġi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinġrnaqa gurgur ti qure qureq ġiloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo unġasari nanġi minġroqneb. Minġreqnab quoqnsib nanġo ma tamo nanġi sapersaq di atelenoqnsib qoboioqnsib Yesus aqa areq osi belenġeqnab a na nanġi boletnġroqnej. ⁵⁶ A qure kiñilala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo unġasari nanġi a unoqnsibqa

tamo ma ti nanġi joqoqnsib nanġo qure ambleq di atoqnsib endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, nanġi ino gara mutu segi ojibqa nanġo ma saioqnqas.” Onaqa Yesus a nanġi odnjreq-naqa ma tamo kalil nanġi aqa gara mutu ojoqneb. Ojeq nab nanġo ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanġo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanġi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib njam ateb di Yesus aqa anġro qudei nanġi baŋ yansosaisosib laŋa inġi uyeq nab unjreb. ³ Farisi nanġo kumbra agiende. Bati gaigai nanġi inġi uyqa oqnsib mati baŋ yanseqnub. Nanġi baŋ yansqasai di nanġi inġi uyqasai. Juda kalil nanġi kumbra degyeq nub. Di nanġo moma nanġo kumbra dauryeqnub. ⁴ Nanġi inġi qarinyo sawaq dena boqnsibqa inġi uyqa oqnsib mati nanġo jejamu gegerere yanseqnub. Nanġi nanġo jejamu yansqasai di nanġi inġi uyqasai. Nanġi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Nanġo ya gamban, ya nobu, web dego mati gegerere yanselenjoqnsib inġi uyeq nub. Kumbra di nanġo moma nanġoq dena elenjosib dauryeqnub. ⁵ Deqa bati di Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Yesus nenemyeb, “Ino anġro nanġi kiyafa gago moma nanġo kumbra gotranjeq nub? Agi nanġi inġi uyqa oqnsib mati baŋ yansosaisosib laŋa uyeq nub.” ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi gisan tamo. Ninġi anjam maro aiyelteq nub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninġi qa anjam endegsi nengrenjej, ‘Tamo nanġi di nanġo medabu na ijo njam soqteq nub. Ariya nanġo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁷ Nanġi laŋa baban na e qa loueq nub. Osib mandam tamo nanġo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareq nub, ‘Anjam endi Qotei aqa anjam.’” ⁸ Aisaia a anjam degsi nengrenjej. Aqa anjam di bole. Agi ninġi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo mandam tamo nanġo dal anjam dauryqajqa tulan singilaeq nub.”

⁹ Yesus na Farisi nanġi anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Ninġi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqnub. ¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nanġo sorgomq di gegerere sosimqa nanġo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanġi misilinjrinqa a qalib moyem.’ Moses a degsi marej. ¹¹ Ariya ninġi mareq nub, ‘Tamo bei aqa ai kiyu aqa abu kiyu inġi qa truquamqa a na minjqas, ‘Ijo inġi inġi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.’” ¹² A degsi minjqas di ninġi marqab, ‘A keretqo. A

na aqa ai abu nanği aqaryainjraiç. Ninği degsib marqab. ¹³ Nunğo kumbra dena ninği Qotei aqa anjam gotranıyoqnsibqa olo nunğo segi moma nanğo kumbra dauryeqnub. Ninği kumbra deqaji gargekoba yeqnub.”

Inği kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesus a Farisi nanği anjam degsi minjrısqı olo tamo unğasari kalil nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹⁵ Tamo bei a inği uyımqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Inği uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesus na tamo unğasari nanği anjam degsi minjrısqı ko-boonaqa a nanği uratnjrsıqa tal miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa anğro nanği na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minjrej, “Ninği dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? Ninği quiy. Tamo nanği inği uyeqnabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnub. Inği di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq aiqo koboqo. Deqa inği dena tamo jiga yqa keresai.” Yesus aqa anjam dena a inği uyo kalil jiga saiçoji qa marej. ²⁰ Osiqa aqa anğro nanği olo minjrej, “Inği uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Di kiyıqa? Inği uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Inği uge uge di agi ubtosiy mernğwai. Areqalo uge uge, unıa qa laoqa, bajınıoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa nıauı anjamyoqa, was aqa nıoro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisanıoqa, lanıa lanıa laoqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi nıam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji unıa a Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosıqa walwelosiq Tair qure nanğo sawaq gilej. Tamo nanği a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosıqa a uliesqa keresai. Tamo qudei nanği a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq bço. A talq di unu.” ²⁵ Degsib marnabqa unıa bei a qusiqa aqa anğro sebinı a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqujatosıqa aqa areq di sinğa pulutej. ²⁶ Unıa di a Grik qaji. A Juda unıa sai. A Siria sawaq di nıambabej. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di sinğa pulutosiq a wainıyoqnsıqa minjoqnej, “Ni na mondor uge di wiyımqa a ijo anğro uratosim ulanqas.” ²⁷ Onaqa Yesus na minnej, “Iga anğro du du nanği mati inği anainjrim uyib

menetnjrças di kumbra bole. Iga anğro du du nanğo inği yainjrsim olo bauñ nanği anainjrqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa uña dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Anğro du du nanği inği uyeqñabqa inği ñenği ululoñeqnaqa bauñ nanği dego uyeqñub.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O uña, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino anğro uratosiq ulañqo.” ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiqña ñam atej di mondor uge a nami aqa anğro uratonaga a bijalq di ñeiesonaq unej.

Tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure nanğo sawa uratosiqña Saidon qure ambleq na walwelosiqa Dekapolis sawaq gilsiqña Galili ya aguq di brantej. ³² Di brantosiqa sonaga tamo qudei na tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailjosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas.” ³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo unğasari nanği uratnjrsiqña a segi sosiqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiqña aqa segi maul osiqa tamo di aqa meñ tonjetej. ³⁴ Osiqa lañ tarosiqa are tulañ gulbekobaiyonaqa jagwa titosiqa marej, “Efata.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “Dabkala waqeme.” ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa meñ dego bolelej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus na tamo unğasari nanği endegsi minjrej, “Niñgi kumbra unonub endi tamo qudei nanği ubtosib minjraib.” Degsi minjrnaqa nanği aqa anjam di quetosai. Nanği giloqnsibqa Yesus aqa mañwa deqa mare mare laqneb. ³⁷ Mare mare laqñabqa tamo gargekoba nanği quoqnsib tulañ prugoqnsib maroqneb, “Mañwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteñjro qaji nanği boletnjreqnaqa nanğo dabkala olo waqeqnaqa nanği anjam queqñub. Tamo meñ singilainjro qaji nanği dego gereinjreqnaqa nanği anjam bole mareqñub.”

8

Yesus a tamo 4,000 nanği inği anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaga tamo unğasari tulañ gargekoba nanği olo aqa areq di korooqneb. Nanği inği saiqoji. Deqa Yesus na aqa anğro nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, ² “Tamo unğasari nanği bati qalub e koba na soqneb nanği inği saiqoji. Deqa e nanği qa are ugeibqo. ³ Nanği qudei isaq na beb. Deqa e nanği mam ti suweinjitqa gamq di nanği mam na lao uge.” ⁴ Degsi

minjrnaqa nanġi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga qabe na inġi osimqa tamo unġasari gargekoba endi anain-ironam kereqas?”⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu.”

⁶ Onaqa Yesus na tamo unġasari nanġi minjrej, “Niġi kalil mandamq di awoelenjoiy.” Degsi minjrnaqa nanġi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqa bem ġinġenyosiqa aqa anġro nanġi enjreqnaqa nanġi na osi ġiloqnsibqa tamo unġasari nanġi anainjreqnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqa aqa anġro nanġi minjrej, “Qe endi dego tamo unġasari nanġi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanġi na qe di osib tamo unġasari nanġi jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inġi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiyosib gumba kokba 7 di ġignab maqelenjeb. ⁹ Tamo kalil inġi uyeb qaji nanġi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi suweinjrnaqa nanġo qure qureq ġiloqneb. ¹⁰ Nanġi ġileqnaqbqa Yesus na aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na qobun gogetosib Dalmanuta sawaq ġileb.

Farisi nanġi Qotei aqa mañwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a oqajqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib ġisanjosib minjeb, “Ni Qotei aqa mañwa bei babtım iga unqom.” ¹² Degsib Yesus minjnabqa a nanġi qa are tulañ ġulbeyonaqa jagwa titosiqa minjrej, “Niġi tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji kiyaa e Qotei aqa mañwa bei laña babtıt niġi unqajqa metbeqñub? Niġi quiy. E Qotei aqa mañwa bei niġi osorñwasai.” ¹³ Yesus a Farisi nanġi degsi minjrısiqa nanġi uratnjrsıqa olo qobun gogetosiqa ya agu taqal beiq ġilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deqa Yesus aqa anġro nanġi bem oqajqa are walnjrej. Bem qujai bole qujai qobun miligiq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Niġi geregere ñam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanġo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulañ kobaqujaqas.” ¹⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanġo anjam di qaliesiqa nenemnjrej, “Niġi kiyaaq bem osai deqa mareqñub? Kiyaaq niġi e qa poingosai unu? Nunġo are getenġejunu kiyo?” ¹⁸ Niġi ijo singila unoqnsib unosaibuleqñub. Niġi ijo anjam quoqnsib quosaibuleqñub. ¹⁹ E nami

bem 5 giŋgenjyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menet-njrnaqa niŋgi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa naŋgi na Yesus minjeb, “Gumba 12.”²⁰ Onaqa olo minjrej, “Bati bei e bem 7 dego giŋgenjyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niŋgi iŋgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa minjeb, “Gumba 7.”²¹ Onaqa minjrej, “Niŋgi kiyaaqa e qa poiŋgosai unu?”

Yesus a tamo ŋam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa aŋgro naŋgi degsi minjrnsiqa koba na qobun na gilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ain-abqa tamo qudei na tamo bei ŋam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino baŋ aqa gateq di atimqa a olo boleosim ŋam poiyyas.”²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa baŋ ojsiqa qure polomq osi gilsiqqa aqa ŋamdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa baŋ atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?”²⁴ Onaqa a ŋam atsiqa marej, “E tamo naŋgi unjronum naŋgi ŋamtaŋ bul aŋjileqnuq.”²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa ŋamdamuq di aqa baŋ atnaqa a ŋam atej ŋamdamu bole suwaŋej. A sawa kalil geregere unej.²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni ino talq gilime. Ni qure miligiq gilaim.”

Pita a Yesus qa poiyyonaqa aqa ŋam ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo joqsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure naŋgo sawaq di brantosib gamq di Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi nenemnjrrej, “Tamo uŋgasari naŋgi e qa kiyersib mareqnuq?”²⁸ Onaqa naŋgi na minjeb, “Tamo qudei naŋgi mareqnuq, ni Jon yansnjro qaji. Qudei naŋgi mareqnuq, ni Elaija. Qudei naŋgi mareqnuq, ni Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soqneq deqaji bei.”²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemnjrrej, “Niŋgi segi e qa kiyersib mareqnuq?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Kristus.”³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi siŋgila na getentnjrsiqa minjrej, “Niŋgi anjam di olo tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “E Tamo Aŋgro. Bunuqna e jaqatiŋ koba oqai. Juda gate naŋgi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti e qoreibosib lubsib moiyoqbab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”³² Yesus a anjam degsi ubtosiq marnaqa Pita na Yesus osiqa qalaq gilsiqqa ŋiriŋtej.³³ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa aŋgro naŋgi koqnjrsiqa Pita ŋiriŋtosiq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai.

Ni mandam tamo nanjo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanji ti aqa segi angro nanji ti metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbem. ³⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a nambile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Angro. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji Qotei torei goreiyognsib une atoqnsib laqnub. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondoñ e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanjo rian na ti bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, “E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanji moreñosaisoqnibqa Qotei a singila ti bqas. Bosim nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba soqnm nanji unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub nanji unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na Jon na nanji segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanji unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulan puloñosiq qatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo nanji brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnabqa Yesus aqa angro nanji na nanji aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanji bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marimqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa angro nanji tulan ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di lanja marej. ⁷ Onaqa lanbi aisiqa nanji kabutnjrnaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanji queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulan qalaqalaye qnum qaji. Ningi aqa anjam quetoqniy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanji bulosib ñam ateb di Yesus a segi nanji koba na sonab uneb. Nanji tamo bei unosai.

⁹ Onaqa nanji Yesus ombla manaq dena olo aiyognsibqa Yesus na minjrej, “Manwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy

olo subq na tigelotqa bati deqa ningi na ubtosib minjroqncab.”¹⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqneb, “Yesus a kiyaaqa subq na tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai.” Degsib maroqnsib Yesus aqa anjam di nanngo areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nanngi Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanngi mareqnu, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaaqa degsib mareqnu?”¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nanngo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanngo areqalo gereiyetnjrsim soqnim bunuqna Kristus a bqas. Ariya anjam kiye nenngrenq di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nanngi na e Tamo Anqro kumbra uge ebibqa e jaqatin koba oqai.”¹³ E ningi olo merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nanngi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa nenngrenyeb unu.”

Yesus a anqro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anqro qalub nanngi di joqsiqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib nam ateb di Yesus aqa anqro qudei nanngi ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnu unjreb. Tamo ungasari gargekoba nanngi dego Yesus aqa anqro nanngi kainjresonab unjreb.¹⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus unsibqa tulan prugugetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.”¹⁶ Degsib minjnbqqa Yesus na aqa anqro nanngi nenemnrej, “Ningi nanngi ti anjam kiye na qoteqnu?”¹⁷ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena tamo bei brantosiqa Yesus minnej, “O Qalie Tamo, e ijo anqro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu getenyejunu.”¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa ara gijiriqtoqnsiqa tindaqnu. Oqnsiqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino anqro nanngi minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanngi na wiyqa yonub keresaijnjqo.”

¹⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ningi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nunngo areqalo e qa singilatosai bole sai. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nunngo gulbe di qoboioqncqai? Anqro mel di ijo areq osi boiy.”²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqa anqro di qunjimyoonaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aiyoqnej.

²¹ Onaqa Yesus na anqro di aqa abu nenemyej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minnej, “A anqro kiñala qa degesoqnej agi bini unu.”²² Mondor uge na a qalsim moiyoqta oqnsiqa bati gaigai a namywoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige.”²³ Onaqa Yesus na minnej, “‘Kereamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo

siŋilatqas di a kumbra kalil yqa kere.”²⁴ Onaqa tamo dena lelenosiqa Yesus minjej, “E ni qa ijo areqalo siŋilatatum. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa siŋilatqai.”²⁵ Onaqa tamo ungasari gargekoba nanŋi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqn-abqa Yesus a nanŋi unjrasiqa mondor uge di nriŋtosiq minjej, “Ni mondor uge. Ni na anŋro di aqa dabkala getentatum. Ni aqa medabu dego getentatum. Deqa ni anŋro di uratosim olo aqa jejamuq gilaim.”²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobaosiqa anŋro di siŋila na qunjimyosiqa a uratosiq ulanej. Ulanonaqa anŋro di a moyobulosiqa neiesonaqa tamo qudei nanŋi unsib mareb, “A moiqa.”²⁷ Onaqa Yesus na anŋro di aqa ban titonaqa a boleosiq tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa anŋro nanŋi aqa areq lumu bosib nemyeb, “Iga kiyaaq mondor uge di wiyqa yonumqa keresai-igwo?”²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋi mondor uge deqaji winjrqa osibqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai niŋi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³⁰ Onaqa Yesus na aqa anŋro nanŋi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib giloqneb. Tamo ungasari nanŋi a qa qalieaib deqa nanŋi uliosib giloqneb.³¹ Giloqnsibqa gamq di Yesus na aqa anŋro nanŋi anjam endegsi minjrej, “E Tamo Anŋro. Jeu tamo nanŋi na e ojsibqa tamo qudei nanŋo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”³² Onaqa Yesus aqa anŋro nanŋi aqa anjam di geregere poinrosai. Deqa nanŋi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa anŋro yai a ñam ti sqas?

³³ Onaqa Yesus aqa anŋro nanŋi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa anŋro nanŋi endegsi nenemnrej, “Niŋi gamq di anjam kiye na qotoqna?”³⁴ Onaqa nanŋi mequmosib soqneb. Di kiyaaq? Nanŋi gamq di Yesus aqa anŋro yai a nanŋi kalil bunjrnsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb.³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqa aqa anŋro 12 nanŋi metnrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil nanŋo kanŋal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.”³⁶ Yesus a nanŋi degsi minjrasiqa anŋro kiñala bei osiqa nanŋo ambleq di tigeltosiqa olo soqonyosiqa nanŋi minjrej,³⁷ “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa anŋro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na e segi geregereibqasai. A na ijo Abu e qariŋbej qaji di dego osim geregereiyqas.”

Tamo nanji iga jeutgosaieqñub di nanji iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanji winjreñnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqñu deqa.” ³⁹ Onaqa Yesus na minjej, “Ninji a saidyaib. A ijo ñam na mañwa bei babtqas di a urur olo e misilinjba keresai. ⁴⁰ Tamo nanji iga jeutgosaieqñub di nanji iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqñu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayyqa keresai.”

Ninji une torei uratij

⁴² Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na angro kiñala bei e qa aqa areqalo siñgilateqñu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino bañ na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa bañ di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni bañ geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni bañ aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino siñga na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa siñga di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni siñga geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni siñga aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqas. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁸ Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ñamyuwoq di tamo nanjo ambli bati gaigai sqab. Nanji moreñqa keresai.”

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo angro kalil nanji jaqatin oqn-sib sqab. Atraiyo inñiq di bar atoqnsib ñamyuwo na koiteqñub dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara kobaqas di inñi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ninñi bar bul sosibqa nuñgo was nanji koba na geregere lawo na laqñiy.”

10

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Osiqa Yesus a sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di sonaqa tamo ungasari gargekoba nanqi bosib aqaq di koroonabqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanqi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanqi a ojqaqqa deqa laña gisanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa unja uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa nanqi na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa njaun uratqa osimqa pepa bei nenngrenjosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunngo are getenjejunu deqa Moses a dal anjam degsi nenngrenjosiq ningi engej. ⁶ Ariya ningi quiy. ‘Tulan nami Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyosiqa a tamo unja wo dego gereinjrej. ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu nanqi uratnjsimqa aqa njaun wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei aqa anjam di nenngrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanqi jejamu qujai sqab. Nanqi olo jejamu aiyel sqasai. ⁹ Qotei na nanqi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjrai.”

¹⁰ Osiqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa angro nanqi aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa njaun uratosim olo unja bei oqas di a na aqa njaun kumbra ugeq waiyqo. ¹² Unja a dego aqa gumbulun uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbulun kumbra ugeq waiyqo.”

Angro du du nanqi Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanqi nanngo angro du du joqsib Yesus na aqa ban nanngo gateq di atetnjrqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqnabqa Yesus aqa angro nanqi na saidnjsib minjreb, “Nunngo angro du du nanqi joqsib endeq baib.”

¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanqi njirinjnrsiqa minjrej, “Angro du du nanqi uratnjrib ijo areq beb. Nanqi saidnjraib. Tamo ungasari nanqi angro du du deqaji bul sqab di Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqas. ¹⁵ E bole merngwai. Tamo nanqi angro du du bul sqasai di Qotei na nanqi osim taqatnjrqasai. Deqa a nanngo Mandor Koba sqasai dego.” ¹⁶ Osiqa Yesus na angro du du nanqi di soqonjnrsiqa aqa ban nanngo gateq di atetnjrsiqa nanqi qa Qotei pailyej.

Noro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa Yesus a dena tigelosiqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqa nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo

bole. ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. ‘Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanjaim. Ni was bei aqa inji inji laña gisañ na yayiain. Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne.’ ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²¹ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiq qalaiyosiq minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inji inji kalil qarinyosim silali osim tamo inji inji saiqoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lañ qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiq are tulañ gulbekobaiyej. A inji inji koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanji koqnrsiq endegsi minjrej, “Tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa banji koba.” ²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa anjam di qusibqa tulañ prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, “O ijo angro, ninji quiy. Tamo ungasari nanji Qotei na taqatnrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulañ banji koba.” ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulañ banji koba.” ²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa anjam di qusibqa olo tulañ prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nanji Qotei na elenamqa nanji nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus a nanji koqnrsiq minjrej, “Tamo nanji segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaya? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo nanji e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib nanjo segi tal, nanjo was nanji, nanjo jaja nanji, nanjo ai abu nanji, nanjo angro nanji ti nanjo wau kalil dego uratnrsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, angro, wau gargekoba nanji enjrqas. Yimqa jeu tamo nanji dego bosib nanji gulbe enjroqnqab. Ariya mondon nanji nambile gaigai sqab. ³¹ Deqa ninji quiy. Tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji nanji mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanji mondon ñam koba ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³² Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneb. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa angro nanngi bunuqna dauryoqnsibqa are ton-tonjroqnej. Tamo ungasari qudei gam na dauryoqneb qaji nanngi dego ulaosib aiyoqneb. Onaqa Yesus na aqa angro 12 nanngi segitnjrsiqa a une kiye turqas deqa nanngi sainjroqnej. ³³⁻³⁴ A na nanngi endegsi minjrej, “Ninngi quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo nanngi ti atra tamo kokba ti nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na ijo jejamu lanja gisanjosib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ Nanngi e degsib gisanbosib e olo ojsib tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na e misilinboqnsib miselboqnsib bu toqon na e kumbainboqnaqab. Osib e namburbasq di lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanngi aiyel tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, aqo aiyel anjam bei mermonam ni gago anjam dauryqa kere kiyo?” ³⁶ Onaqa Yesus na nanngi aiyel nenemnjrej, “E ninngi kiyerngwajqa deqa ninngi ijoq bonub?” ³⁷ Onaqa nanngi aiyel na Yesus minjeb, “Mondon ni rian koba ti lan goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyel ino ban woq ino ban qonanq di awoqom.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam ninngi merbonub di aqa utru ninngi geregere poingosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nanngi ya tuqtnjro bul. Jaqatin ti gulbe ti e oqai di ninngi aiyel dego oqa kere e?” ³⁹ Onaqa nanngi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.”

Onaqa Yesus na olo nanngi aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di ninngi dego oqab. Gulbe e oqai di ninngi dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nanngi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanngi Qotei na giltnjrej qaji nanngi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

⁴¹ Yesus aqa angro 10 nanngo njamdamuq di Jems Jon wo nanngi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanngi aiyel qa njirineb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa angro 10 nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninngi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnuq qaji nanngi nanngo segi ñam soqtoqnsib tamo ungasari nanngi njirin na taqatnjreqnuq. ⁴³ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osim a ñam ti sqas. ⁴⁴ Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunngo kanjal tamo soqnem. Osimqa a

olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Anġro. Niŋgi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo unġasari naŋgi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo unġasari naŋgi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo unġasari garkekoba naŋgi elenqai.”

Yesus na tamo njam qandimo boletej

⁴⁶ Osiqua Yesus na aqa anġro naŋgi joqsiqu koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeq nabqa tamo unġasari tulaŋ garggekoba naŋgi Yesus dauryosib koba na aiyoqneb. Aiyeq nabqa tamo bei njam qandimyej qaji aqa njam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqa tamo unġasari naŋgi silali qa nijnroqnej. Bartimeus a Timeus aqa niri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqa anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi qusiqa tulaŋ leleŋosiq marej, “O Yesus, Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo unġasari garggekoba Yesus dauryosib aiyoqneb qaji naŋgi na Bartimeus niriŋtosib minjeb, “Ni leleŋkobaaim. Kiri.” Degsib minjeq nabqa a naŋgo anjam quetnjrosai. A olo tulaŋ leleŋoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Niri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus a tigelosiqa tamo unġasari naŋgi minjrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa naŋgi na tamo njam qandimyej qaji di metosib minjeb, “Ni are siŋgilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu.” ⁵⁰ Degsib minjnab qusiqa aqa gara jugo taqal atsiqa urur tigelosiqa Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleŋoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo njam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa leleŋoqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo siŋgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino njamdamu olo poimimqa ni aiye.” Degsi minjnaqa aqa njamdamu poiyo naqa sawa unsiqa tigelosiqa Yesus dauryosiq aiyej.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa anġro naŋgi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiye di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa anġro aiye qariŋnjrsiqa minjrej, ² “Niŋgi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiyoqnej qaji. Niŋgi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiy. ³ Niŋgi sil palontoq nibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Niŋgi kiyaaq donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa niŋgi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qariŋyim ijoq bqas.” ⁴⁻⁵ Yesus

a nanġi aiyel degsi minjrsiq qarinjrnnaqa aisib gam jomq di donki uneb. Donki di tal meq di tontonab sonaq uneb. Unsib sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneb qaji nanġi na nanġi aiyel nenemnjreb, “Niġi kiyaaq donki aqa sil palonteqnub?” ⁶ Onaqa nanġi aiyel na anjam Yesus a minjrej qaji di tamo nanġi di minjrnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb. ⁷ Bosib nango aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki a walwelosi ayeqnaqa tamo unġasari gargekoba nanġi belenosib nango segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneb. Tamo qudei nanġi nañuq dena ñam baŋga ġiġgenjosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo unġasari namooqneb qaji nanġi ti bunuoqneb qaji nanġi ti tulañ lelenoqnsibqa maroqneb, “Iga ni qa tulañ areboleboleiqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulañ gergereimeqnu. ¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bonum. Deqa iga Qotei lañ goge di unu qaji aqa ñam soqtoqnqom!” Tamo unġasari nanġi degoqnsib lelenj ti Yesus dauryoqneb.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantosiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq inġi inġi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnej. Osiq bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi anġro 12 nanġi joqsqa koba na puluosib Betani qureq gileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa anġro nanġi ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Nanġi aiyoqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na ñam atsiqa qura baŋga ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoġi. Geitqa bati sai deqa baŋga segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa anġro nanġi queb.

Yesus na tamo unġasari nanġi atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti walwelosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq ñam atej di tamo unġasari gargekoba nanġi inġi inġi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiq nanġi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanġi silali piloqneb. Qudei nanġi binon qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a nango jar ti jaram ti bilbelysiq nanġi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹⁶ Osiqa tamo unġasari atra tal miligiq di inġi inġi osi laqneb qaji nanġi dego saidnjrsiq winjrnaq jaraiyeb. ¹⁷ Nanġi kalil jaraiyeq nabqa Yesus na

minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ijo tal endi tamo ungasari kalil nanngo pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a qa ulaosib a qalib moiqa-jqa gam namoqneb. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej deqa. ¹⁹ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angoro nanngi koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

²⁰ Nebeonaqa Yesus aqa angoro nanngi ti olo tigelosib gam dauryosib ayoqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej. ²¹ Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minnej qaji deqa olo are qalsiqa Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya nriñtem qaji agi laosiq moiqo.” ²² Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Ningi Qotei qa nungo areqalo singilatiy. ²³ E bole merngwai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjqas, ‘Ni tigelosim yuwalq aiye.’ Aqa are miligiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryqas.’ Degsi are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²⁴ Deqa ningi quiy. Ningi ingi bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliy, ‘Ingi di Qotei na egwas.’ Degsib are qalsib pailyqab di a na enqwas. ²⁵ Deqa ningi Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa anjam soqnimqa ningi na aqa une kobotosib Qotei pailyiy. Yimqa nunngo Abu lan qureq di unu qaji a kamba nunngo une kalil kobotetngwas. ²⁶ Ariya ningi tamo di aqa une kobotetqasai di nunngo Abu lan qureq di unu qaji a dego nunngo une kobotetngwasai.”

Juda nanngi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²⁷ Osiqa Yesus a aqa angoro nanngi koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngwai. Nenemngitqa ningi e merbibqa e yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ³⁰ Ningi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyoo? Tamo bei na kiyoo?”

³¹ Onaqa nan̄gi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, ‘Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinqej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ninqi Jon aqa anjam quetosai?’ ³² Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinqej,’ degsi minjqom di dego keresai.’ Nan̄gi tamo un̄gasari nan̄gi ulainjrsib deqa degsib qaireb. Di kiyaqa? Tamo un̄gasari nan̄gi maroqneb, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ ³³ Nan̄gi degsib qairosib olo Yesus minjeb, ‘Yai na kiyo Jon qarinqej di iga qaliesai.’ Onaqa Yesus na kamba minjrej, ‘Ninqi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ninqi mern̄gwasai.’

12

Wain wau qa yawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba nan̄gi degsi minjrsiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, ‘Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsiq a wain sil yagelen̄osiqa jen̄ qosej. Qoso koboon-aqa meniñ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib parapariyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nan̄go ban̄q di aqa wau uratetnjrsiqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kan̄gal tamo bei qarinqyonaqa wau taqato tamo nan̄goq aisiqa minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbqo bonum. Deqa ninqi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ ³ Degsi minjrnaqa nan̄gi na a ojsib qalougetosib wiyonab lan̄a puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kan̄gal tamo bei qarinqyonaq ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulan̄ ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kan̄gal tamo bei qarinqyonaq ainaqa a dego qalougetosib moiyyoteb. Olo kan̄gal tamo gargekoba nan̄gi qarinqnjreqnaqa aiyeq nab qudei ñumougetoqneb. Qudei moiyyotnjroqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘Ijo segi an̄gro qujai e na tulan̄ qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas di nan̄gi a qalqasai. Nan̄gi aqa anjam quetqab.’ ⁷ Degsi are qalsiqa aqa segi ñiri qarinqyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nan̄gi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi ñiri. A na aqa abu aqa in̄gi in̄gi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa ñiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ ‘Deqa ninqi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nan̄gi di kiyernjrqas? E ninqi mern̄gwai. A bosim nan̄gi ñumsim moiyyotnjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nan̄go ban̄q di uratetnjrimqa nan̄gi na kamba taqatesqab.

10 “Qotei aqa anjam bei unu. Niŋgi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo naŋgi na tal ai arqsiḅqqa uge qa marsiḅ taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal siŋgilatqajqa deqa tigeltej.

11 Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulaŋ bolequja.” ’ ’

12 Onaqa Juda tamo kokba naŋgi yawo anjam di qusiḅ endegsiḅ qalieeb, Yesus a yawo anjam dena naŋgo jejamuq di une qametnrej. Naŋgi degsiḅ qalieosib deqa Yesus ojqa mareb. Ariya naŋgi tamo ungasari naŋgi ulainjrsiḅ deqa naŋgi Yesus ojqa uratosiḅ jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

13-14 Juda tamo kokba naŋgi jaraiyosib Farisi naŋgi ti Herot aqa wau tamo qudei ti naŋgoq aisiḅ minjreb, “Niŋgi Yesus aqaq gilsib anjam bei nenemyiḅqqa a anjam grotim iga qusim ojgom.” Degsiḅ minjrsiḅ naŋgi qarinqrnab Yesus aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari naŋgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosai eqnum. Ni tamo ñam ti naŋgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam sai qoji naŋgi anjam bei minjrosai eqnum. Ni anjam qujai tamo kalil naŋgi minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

15 Onaqa Yesus a naŋgo gisaŋ anjam di poiyo naqa minjrej, “Kiyaqa niŋgi e anjam bei grotitqa qusiḅ e oj qajqa deqa gisaŋ beq nub? Meniŋ silali bei osi boiy. Osabab e unqai.”

16 Degsi minjrnaqa naŋgi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Di Sisar aqa.” 17 Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy.” Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di qusiḅqqa tulaŋ prugugeteb.

Tamo moreño qaji naŋgi olo subq na tigelqab

18 Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq beb. Sadyusi naŋgi mareq nub, “Tamo moreño qaji naŋgi olo subq na tigelqasai.” Deqa naŋgi bosib Yesus endegsiḅ minjeb, 19 “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenjrenyej, ‘Tamo bei a moi yimqa aqa ñauŋ angro sai qoji soqnimqa aqa was bei na olo unja qobul di osim aqa was moi yej qaji aqa angro ñambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenjrenyej. 20 Deqa ni que. Was 7 naŋgi soqneb. Naŋgo was matu a unja osiqa moi yej. A angro sai qoji. 21 Onaqa

aqa was yala na olo unja qujai di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo unja di ej. Osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. ²² Was 7 kalil nanji unja qujai di osib moreneb. Nanji angro saiqoji. Nanji kalil morenonabqa ariya bunuqna unja di a dego moiyej. ²³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelobatiamaqna tamo kalil nanji subq na tigelabqa unja di a yai aqa njan tinjin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanji unja qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ninji poingosai e? Qotei aqa singila dego ninji poingosai e? Od, ninji poingosai. Utru deqa ninji anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondon tamo ungasari nanji subq na tigelosibqa nanji unjatqasai. Nanji tamotqasai. Nanji lan angro bul lanja sqab.

²⁶ “Ninji quiy. Tamo nanji moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babsosiq nengrenyej. Di ninji sisiyosai kiyo? Nam marin miligiq di puloneqnaqa Qotei a nam pulonq di sosisqa Moses metosiq endegsi minjej, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreno qaji nanjo Qotei sai. A tamo nambile so qaji nanjo Qotei. Anjam di ninji tulan grotonub!”

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqqa Yesus a Sadyusi nanji ti anjam na qoteqnaq unjrej. Yesus a geregere Sadyusi nanji kamba anjam minjrnaqa qusiqa Yesus nene-myej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunjnrejunu?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. ‘O Israel ninji quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. ³⁰ Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaisyime. Qalaqalaisyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino areqalo ti ino singila ti kalil a yekritime.’ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunjnrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jeamu gereiyeqnum dego kere ino was nanji degsim geregereinjroqnum.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji.”

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulan qalaqalaisyosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jeamu gereiyeqnum dego kere gago was nanji degsim geregereinjroqnum di dego kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulan boledamu. Iga inji inji Qotei

atrayqom di lanja kiñala. Iga ingi bei n̄amyuwo na koitosim Qotei atrayqom di dego lanja kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulan bolequja.”

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulan poiyoñaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minjej, “Ni anjam tulan boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas.”

Onaqa tamo ungasari nan̄gi olo anjam bei Yesus nenemyqa-jqa ulaeb.

Kristus a kiyersim Devit aqa n̄iri sqas?

³⁵ Onaqa Yesus a atra tal koba miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo ungasari nan̄gi anjam bei endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nan̄gi kiyaaqa mareqnub, ‘Kristus a Devit aqa n̄iri?’ ³⁶ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu singilatetonaqa a endegsi marej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo ban̄ woq endi awo.

Awesoqnm̄qa e ino jeu tamo kalil nan̄gi elen̄osiy ino sorgomq di atitqa ni na nan̄gi taqatnjroqnm̄.” ’

³⁷ Nin̄gi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa n̄iri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nan̄gi kumbra uge uge yoqneb

Tamo ungasari gargekoba nan̄gi sosibqa Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. ³⁸ Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjrej, “Nin̄gi dal anjam qalie tamo nan̄go kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nan̄gi koro sawaq di tamo ungasari nan̄gi na nan̄go ñam soqtetnjrsib ban̄ ojetnjrqajqa deqa gara olekokba jugoqnsib laqnub. ³⁹ Nan̄gi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nan̄go awo jaramq di awoqnm̄qajqa deqa areboleboleinjreqnu. ⁴⁰ Nan̄gi un̄ja qobul nan̄gi gisan̄njroqnsibqa nan̄go tal ti ingi ingi ti lanja yainjreqnub. Osib tamo ungasari nan̄gi na unjrsib nan̄go ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondon̄ Qotei na nan̄gi awai tulan ugedamu enjrqas.”

Un̄ja qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

⁴¹ Osiqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqa n̄am atej di tamo ungasari nan̄gi boqnsib silali ateqnab unjroqnej. Ñoro tamo gargekoba nan̄gi boqnsib silali tulan kokba atoqneb. ⁴² Onaqa un̄ja qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsiqa aqa angro nan̄gi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E bole mern̄gwai. Un̄ja qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil

nanği bunjnrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴Ñoro tamo nanği silali koba ejunub. Nanği oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulañ sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

13

Bunuqna jeu tamo nanği na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsiqa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqa aqa anğro bei na minjej, “O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulañ bolequja. Atra tal walato qaji meniñ di tulañ boledamu!” ² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nanği na bosib tulañ niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osiqa Yesus a Oliv manaq oqsiq atra tal areiyosiq aweson-aqa Pita na Jems na Jon na nanği qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴“Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanği bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoq?’”

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na niñgi gisañgo uge. ⁶ Bunuqna gisañ tamo gargekoba nanği ijo ñam na bosib tamo unğasari nanği minjroqñqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo unğasari tulañ gargekoba nanği gisa gisañjroqñqab.

⁷“Bunuqna sawa bei bei qaji nanği an na qotokobaoqñqab. Niñgi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqñqab. Mandor qudei nanği tigeloqnsibqa mandor qudei nanği qoto itnjroqñqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti iñgi saio bati brantelenqas. Kumbra kalil di uña anğrotqa osiqa mati jaqatin kiñala eqnu dego kere.

⁹“Deqa niñgi geregere ñam atoqniy. Kumbra kalil di brant-saisoqñimqa Juda nanği na bosib niñgi ojelenosib anjam pegiyo talq di niñgi tigeltñgoqñqab. Osib nango Qotei tal miligiq di niñgi kumbaingoqnsib olo niñgi joqoqnsib Rom nango gate ti nango mandor ti nango ulatamuq di niñgi tigeltñgoqñqab. Yimqa niñgi ijo anjam bole palontoqnsib nanği minjroqñqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq di dego niñgi ijo anjam bole ubtosib mare mare laqñibqa tamo unğasari nanği quoqñqab. Amqa diño bati brantqas. ¹¹ Nanği na niñgi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltñgoqñibqa niñgi endegsib

are qalaib, 'Iga na kamba anjam kiyersi minjrqom?' Ningi de-gaib. Bati deqa Qotei na powo engoqnmqa ningi kamba anjam minjroqncqab. Ningi segi na anjam minjrqasai. Mondor Bole na nungo medabu singilatetngim ningi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na nanngo segi was nanngi ojoqnsib qaja tamo nanngo banq di atoqnbqqa nanngi na nanngi nūmoqnbq morenjoqncqab. Tamo qudei na nanngo segi angro nanngi dego degsib ojoqncqab. Angro qudei na nanngo segi ai abu nanngi jeutnjroqnsib ojoqnsib qaja tamo nanngo banq di atoqnbqqa nanngi na nanngi nūmoqnbq morenjoqncqab. ¹³ Ningi ijo nām ejunub deqa tamo kalil nanngi ningi qa are tulan ugeinjroqncqas. Ariya ningi ijo nām singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ningi elenqas."

Ingi tulan ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, "Diño batiamqa ingi tulan ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigeleso-qnm ningi unqab." E Mak. Tamo ungasari ijo anjam endi sisiyeqncqab qaji nanngi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa angro nanngi olo endegsi minjrej, "Ningi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanngi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo ungasari tal meq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanngi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo ungasari wauq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib nanngo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanngi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa unja guman ti unja angro mom ti nanngi jaraiyo bangioqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa ningi endegsib pailyoqniy, 'Gulbe di awa bati qa brantaiq.' ¹⁹ Ningi degsib pailyoqniy. Di kiyaya? Bati deqa tamo ungasari nanngi gulbe tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib agi bini unum. Bunuqna laña ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanngi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanngi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ "Bati deqa tamo qudei na merngwab, 'Ningi uniy. Kristus a bqo agiende' o 'Kristus a bqo agide.' Degsib merngibqa ningi nanngo anjam quetnjraib. ²² Tamo qudei nanngi bosib gisanjosib maroqncqab, 'E Kristus.' Qudei nanngi maroqncqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib maroqnsib manwa kokba gargekoba babtoqncqab. Nanngo manwa dena nanngi na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetenjroqncqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanngo areqalo

dego niñaqyetnrqajqa wauoqnqab. ²³ Deqa ningi geregere nam atsib soqniy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namoqna merngonum.”

Tamo Angro a singila ti rianj ti bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanjo bati koboamqa senj ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanji lanj goge na ululoḡosib mandamq aiyelenqab. Lanj goge dia inji inji kalil renḡinyelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rianj koba ti lanjbiq na mandamq aiyoenit tamo unḡasari nanji tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lanj angro nanji qarinjritqa nanji sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo unḡasari nami giltnjrej qaji nanji lanj utru utruq na koroinjrab.”

Ninji qura qa yawo anjam dena poingem

²⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninji mernḡitqa dena geregere poingem. Qura banqa qal-sim olo ḡalguyoqnimqa ninji unsib qalieqab, ‘Senj aqa bati jomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernḡonum qaji endi brantimqa ninji unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁰ E bole mernḡwai. Tamo unḡasari bini bati endeqa unub qaji nanji kalil moreḡosaisoqnibqa kumbra kalil endi brantqas. ³¹ Lanj ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lanj angro nanji qaliesai. E Qotei aqa Njiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ “Ninji ijo bqajqa bati qaliesai deqa ningi geregere nam atsib soqniy. ³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaḡ gilej dego kere. A gilqa osiqa aqa kanḡal tamo nanjo banq di aqa tal ti inji inji ti uratetnjrsiqa nanji wau segi segi enjrej. Aqa kanḡal tamo bei minjej, ‘Ni siranmeq di tigelesosim geregere nam atoqne.’ ³⁵ Degsi minjej. Dego kere ninji geregere nam atsib soqniy. Di kiyaaq? Tal lanja a olo bqajqa bati ninji qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjamonimqa kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim ninji nerenesoqnib nunḡaim deqa ningi geregere nam atsib soqniy. ³⁷ E anjam mernḡonum qaji endi tamo kalil nanji dego minjreḡnum. Ijo anjam agiende, ‘Ninji geregere nam atsib soqniy.’ ” Yesus na aqa angro nanji degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba nanji Yesus qalib moiqajqa gam njamoneb

¹ Onaqa Juda nanjo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanji Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti endegsib nenemoqneb, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?”
² Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo ungasari nanji iga nugsib njirinosib qoto tigelto uge.”

Unja bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. Sosisqa inji uyeqnaqa unja bei a gorenj quleq ti tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinjaq jigsisqa osi bosisqa aqa medabu paratosisqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneb qaji nanji unja di aqa kumbra unsibqa njirinosib segi segi maroqneb, “Unja di a kiyaaqa gorenj di lanja ñannguiyqo? ⁵ A gorenj di osiq tamo qudei enjrqo qamu meniñ silali 300 yonub qamu gilsiq tamo inji inji saiqoji nanji jeisi enjrqo qamu di kere.” Osib nanji unja di njirinteb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi kiyaaqa unja di gulbe yeqneb? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamo inji inji saiqoji nanji bati gaigai ningi ti sqab. Deqa ningi na nanji aqaryainjrqa are soqnimqa aqaryainjroqniy. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai. ⁸ E moiqai. Moiyitqa e subq atqab. Unja di a e qa are qalsisqa ijo jejamuq di gorenj bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole mernjgwai. Bunuqna ijo wau tamo nanji sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanjo banq di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosisqa atra tamo kokba nanjoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanji deqaji bei. A nanjoq gilsisqa minjrej, “E Yesus osiy nunjo banq di atqai.” ¹¹ Degsi minjrnaqa nanji qusib tulan areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” Degsib minjnabqa a gilsisqa a Yesus osim nanjo banq di atqajqa gam njamoqnej.

Yesus aqa angro nanji ti yori bati aqa inji uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanji endegsi minjrej, “Ningi kaja du du nanji ñumelenjosib siranmeq di leñ liyibqa e na unsiy ningi uratnjgwai. E ningi padaltjngwasai.” Qotei a nami Israel nanji degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaga Juda nanji mareb, “Iga kaja du du nanji ñumelenjosim Qotei

atrayqom.” Onaqa bati deqa Yesus aqa angro nanği na endegsib nenemyeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inği inği gereiyetmonamqa ni inği uyqam?”¹³ Onaqa Yesus na aqa angro aiyel qarijnrsiqa minjrej, “Ninği aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy.¹⁴ Ninği a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo angro nanği koba na awoosim yori bati aqa inği uyqajqa warum a qabi unu?”’¹⁵ Ninği degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ninği osornğwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelenjeb unu. Ninği aiyel aisib warum dia gago inği inği gereiyelenjoiy.”¹⁶ Onaqa nanği aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inği inği kalil warum dia gereiyelenjeb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanği ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inği uyoqnsibqa Yesus a nanği endegsi minjrej, “E bole mernğwai. Ninği ijo angro 12. Nunço ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanço banq di atqas. Angro di agi iga koba na inği uyeqnum.”¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa are tulan gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?”²⁰ Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqtqnum qaji a na e osim tamo qudei nanço banq di atqas. A dego ijo angro 12 ninği deqaji bei.²¹ Ninği quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib nenğrenjeb. Deqa unğum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanço banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.”

Yesus na aqa angro nanği bem ti wain ti anainjrej

²² Osıqa Yesus aqa angro nanği koba na inği uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqa bem bei osiq ginğenyosiqa nanği enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.”²³ Osıqa wain osıqa gambanq di bilentosıqa Qotei pailyosiqa aqa angro nanği enjrnaqa nanği kalil osib uyeb.²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gamban endi ijo len. Tamo unğasari gargekoba nanço une kobotetnrqajqa deqa ijo len aıqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas.²⁵ E bole mernğwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoj diño batiamqa Qotei a nunço Mandor Koba soqnımqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa angro nanği degsi minjrısiqa nanği koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kalil e uratbosib jaraiqab”

27 Yesus aqa angro nanği ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Niği kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nungo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, ‘E na kaja nanğo mandor qalitqa kaja nanği segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenğrenyeb. 28 Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy niği qa namoosiy Galili sawaq gilitqa niği bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” 29 Onaqa Pita na minjej, “Angro kalil nanği ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” 30 Onaqa Yesus na kamba Pita minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ” 31 Onaqa Pita a tulañ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unğum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angro kalil nanği anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

32 Yesus aqa angro nanği koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Niği endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” 33 Degsi minjrsiqa aqa angro qalub agi Pita na Jems na Jon na nanği segi joqsiqa pailyoqajqa sasalej. Sasalosiqqa pailyoqnsiqqa a are tulañ gulbekobaiyej. 34 Osiqa aqa angro qalub nanği di minjrej, “E are tulañ gulbekobaibqo. Gulbe dena e moyepratonum. Deqa niği e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.” 35-36 Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqqa mandamq di ñam quosiqqa endegsi pailyej, “O Aba. (Di Hibu anjam. Aqa damu, “O Abu.”) Gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe aqa bati bqo endi e bunbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unğum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

37 Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqqa aqa angro nanğo areq aisiq ñam atej di nanği are gulbe na ñereñesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “O Saimon, ni ñeiejunum e? Ni ñam sokiñalayqa keresai e? 38 Niği ñereñaib. Niği ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nunğoq bqas di gulbe dena niği uneq wainğwasai. Bole, nunğo are miligiq di niği e daurbqajqa are unu. Ariya niği segi gulbe di oqajqa siñgila saiqoji.”

39-40 Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiqqa aqa angro qalub nanği urnamnjrnaqa ñereñesonab unjrej. Unjrnaga nanği Yesus anjam bei minjqa keresaiinjrej.

41 Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq aqa angro nanqi itnjrsiq minjrej, “Ninigi aqaratosib geregere nerenenjunub e? Unqum. Bati koboqo. Ninigi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanqo banq di atqajqa bati bqo. 42 Ninigi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nanqo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanqo banq di atej

43 Onaqa Yesus aqa angro 12 nanqi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanqi sebru ti torom ti elenonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na nanqi qarijnjnab Yesus ojqa beb. 44 Judas a nami nanqi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliy.”

45 Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyej. 46 Kundoqyonaqa tamo nanqi brantosib ban waiyosib Yesus ojob.

47 Onaqa Yesus aqa angro bei jom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kanqal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiq dabkala segi gentetej.

48 Onaqa Yesus na tamo nanqi di minjrej, “E len ojo tamo unum deqa kiyo ninigi sebru ti torom ti elenosis e ojqa bonub e? 49 E bati gaigai atra tal miligiq di ninigi koba na sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa ninigi yala ban waiyosib e ojsai. Ninigi kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam nenqrenq di so qaji di aqa damu brantej.” 50 Yesus a nanqi degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanqi a uratosib jaraiyeb.

Anqro wala bei a yosi ulanej

51 Bati deqa angro wala bei a neio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo nanqi na angro di ojob. 52 Ojnabqa a neio gara segi nanqo banq di uratosiq yosi ulanej.

Juda tamo kokba nanqi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

53 Onaqa tamo nanqi na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanqi na Yesus osi gilsib nanqo ulatamuq di tigelteb. 54 Nanqi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanqi Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanqi tal meq di nam tunquyosib awesonabqa bosiq nanqi koba na nam yoroqneb.

55 Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti kalil koroesoqneb nanqi Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib

anjam n̄amoqneb. Di kiyaaqa? Anjam dena nan̄gi Yesus qalib moiqaajqa deqa. Anjam n̄amonab n̄amonab ugeinjrej. ⁵⁶ Deqa nan̄gi tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisañ anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nan̄gi anjam laña laña maroqneb. Nan̄go anjam di quajaiosai. ⁵⁷ Onaqa nan̄go ambleq dena tamo qudei nan̄gi tigelosib Yesus aqa jejamu laña gisañyosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kon̄grontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’” ⁵⁹ Ariya nan̄go anjam di dego quajaiosai. Nan̄gi anjam laña laña maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nan̄go anjam di qusiqa a tigelosiq Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nan̄gi endi une gargekoba ino jejamuq di qameqneb. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa N̄iri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minjej, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo An̄gro. Bunuqna e lañ qureq oqsiy Qotei siñgila koba ti unu qaji aqa bañ woq di awesosiyo olo lañbiq na boqnit niñgi e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulañ minjiñ oqetonaaqa aqa segi gara jugo bumbranyosiqq marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? ⁶⁴ Aqa misiliñ anjam niñgi quonub. Deqa niñgi kiyersib marqab?” Onaqa nan̄gi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiymem.”

⁶⁵ Nan̄gi kalil degsib marnabqa nan̄go ambleq dena tamo qudei nan̄gi tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa n̄amdamu gara na qosetosib bañ na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei nan̄gi Yesus aqa areq boqnsib a ula pon̄yoqneb.

Pita a gisañoqalubtosiqq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiyoq n̄am yoreqnaqa atra tamo gate aqa kan̄gal uña bei a bosiqqa Pita unsiqa koqyosiqq minjej, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa an̄gro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulañ saidosiqq minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiqq tigelosiqq tal qala beiq gilsiqq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kan̄gal uña dena olo Pita unsiqa tamo nan̄gi jojom di tigelesoqneb qaji nan̄gi minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa an̄gro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulañ saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nan̄gi Pita koqyosib minjeb, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa an̄gro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a

olo tulanj singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisanjot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi mar-naqa tuwe anjamej. Tuwe anjamonaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamoiyeltosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoanaqa tulanj akamugetej.

15

Juda tamo kokba nanji Yesus osib Pailat aqa banq di ateb

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nanji ti dal anjam qalie tamo nanji ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanji Yesus aqa banj tontetosib osi gilsib Rom nanjo gate Pailat aqa banq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanjo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ³ Onaqa atra tamo kokba nanji Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnjrnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneb. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minjej, “Nanji une gargekoba ino jejamuq di qamelenjeqneb. Ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulanj prugugetej.

Pailat a marej, “Ninji Yesus a namburbasq di qamiy”

⁶ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo ungasari nanji tamo qujai aqa nam maroqnbqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqnas. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa nam Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsiqa Rom nanji ti qotsib tamo qudei numnab moreneb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa tamo ungasari kalil nanji Pailat aqa areq gilsibqa a nanjo yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqa a na nenemnjrej, “E Juda nanjo Mandor Koba uratosiy engwai e? Ninji na merbiy.” ¹⁰ Pailat a nanji degsi nenemnjrej? Di kiyaaqa? A qalieej, atra tamo kokba nanji Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹¹ Onaqa atra tamo kokba nanji na tamo ungasari kalil nanjo areqalo tigeltetnjreb. Tamo ungasari nanji Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsimqa olo Yesus qalim moiqajqa deqa nanjo areqalo tigeltetnjreb. ¹² Onaqa Pailat na olo minjrej, “E ninji Barabas engwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninji a qa mareqneb, ‘A Juda nanjo Mandor Koba.’ ” ¹³ Onaqa nanji kalil murqumyosib minjeb, “Ni a namburbasq di qame.” ¹⁴ Onaqa minjrej, “Kiyaaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a namburbasq di

qamqai?” Degsi minjrnaqa nanġi olo tulaġ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneġ, “Ni a ħamburbasq di qame.” ¹⁵ Onaqa Pailat a nanġo are latetnrqca osiqa nanġo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanġi enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanġo baġq di atsiqa minjrej, “Niġi Yesus bu toqoġ na kumbainjiy.” Degsi minjrnaqa nanġi na Yesus osib kumbainjeġ. Kumbainjyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Niġi Yesus ħamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanġi Yesus misilinjoqneġ

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo nanġi degsi minjrnaqa nanġi Yesus baġ ojsib Rom nanġo tal kobaqujaq osi gileġ. Osi gilsib qaja tamo kalil nanġi metnjrnab bosib tal dia koroġeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanġi gaigai jigeqnuġ deqaji bei osib Yesus jigetġeb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siġila na teqiyġeb. ¹⁸ Osib gisaġ na Yesus binjiyoqnsib minjoqneġ, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye!” ¹⁹ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqoġ na aqa gateq di qaloqnsib mise-lyoqnsib aqa areq di siġa pulutoqneġ. ²⁰ Nanġi degsib Yesus misilinjyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi ħamburbas atetosib a baġ ojsib gaintqa sawaq osi gileġ.

Nanġi Yesus osib ħamburbasq di qameġ

²¹ Nanġi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ħamburbas yaiyosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nanġo abu.

²² Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteġeb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ²³ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib ħamburbasq di qameġ. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib giltelenġeb. Osib meniġ silali alaġeb. Tamo yai aqa meniġ na buġnrqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniġ silali alaġosib gara elenġeb.

²⁵ Seġ bati 9 onaqa nobqolo nanġi Yesus ħamburbasq di qameġ. ²⁶ Qamsib ħamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenġrenjeġeb, “Tamo endi a Juda nanġo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanġo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenġrenjeġeb. ²⁷ Bati deqa bajin tamo aiyel dego ħamburbasq di gaintnjrsib ñumġeb. Bei Yesus aqa baġ woq di qameġ. Bei Yesus aqa baġ qonaġq di qameġ. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei nenġrenġq di so qaji di aqa

damu brantej. Agi endegsib nenngrenyeb, “Tamo ungasari nanngi marqab, ‘Kristus a dego une tamo.’”

²⁹ Yesus a namburbas goge di sonaqa tamo ungasari nanngi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinjoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb, “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiye.” ³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti dego Yesus degsib misilinjoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo ungasari gargekoba nanngi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, ‘E segi Kristus. E Israel nanngo Mandor Koba.’ Aqa anjam di boleamqa a namburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” Onaqa bajinj tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanngi dego Yesus degsib misilin anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaya e qoreibonum?” ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanngi aqa anjam di qusib mareb, “Ninngi quiy. A Elaija meteqnu.” ³⁶ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara nenngi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiq soruq di qosisiqa osi bosiq Yesus anaiyqajqa soqtosiq aqa med-abuq di atej. Osiqa marej, “Iga mati tarinosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus namburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ³⁷ Onaqa Yesus a olo tulan lelenosiqa mondor titosiq aqa nambile uratosiq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiyej deqa qaja tamo nanngo gate Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a unsiqa marej, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁴⁰ Ungasari qudei nanngi isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems yala Joses wo nanngo ai. Unja bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanngi dena a dauryosib laqnsib kangalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiq a na nanngi qalub ungasari qudei ti joqsiqa koba na Jerusalem beleneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inji inji kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa

tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda nanjo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulan boledamu. Deqa tamo ungasari kalil nanji a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tarinoqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiq aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁴⁴ Onaqa Pailat a tulan prugugetosiq marej, “Yesus a urur moiqo e?” Osiqa qaja tamo nanjo gate a metonaq bonaq nenemyej, “Yesus a bole moiqo e?” ⁴⁵ Onaqa minnej, “Od, a moiqo.” Onaqa Pailat a anjam di qusiqa Josep odyosiq minnej, “Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate.” ⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiq gara qat awaiyosiq Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osiqa gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniñ kobaquja belbetsiq dena sub me getentej. ⁴⁷ Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei agi Josep aqa ai wo bosib koqyesoqneb.

16

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Onaqa yori bati koboonaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na nanji qalub ñam so aqa ya quleq tulan boledamu awaiyeb. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa awaiyeb. ²⁻³ Osib nobqolo ambru nanji tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamq di segi segi maroqneb, “Yai na meniñ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taqal atetgwas?” ⁴ Degrub maroqnsib gilsib ñam ateb di meniñ kobaquja waqosiq taqal di sonaq uneb. Meniñ di tulan kobaquja. ⁵ Onaqa nanji sub miligiq aisib angro wala bei ban woq di awesonaq unsib ulaugeteb. Angro wala di aqa gara tulan qat.

⁶ Onaqa angro wala na minjrej, “Ningi ulaaib. E qalie, ningi Nasaret tamo Yesus ñamburbasq di qameb qaji a qa ñameqñub. A endi sosai. A subq na tigelqo. Ningi bosib sub miligi uniy. A ñeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ningi unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa angro qudei nanji Pita ombla endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ningi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Agi a nami ningi endegsi merngej, “E ningi qa namoosiy Galili sawaq gilqai.” Deqa ningi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ ”

⁸ Onaqa nanji qalub tulan ulaugetosib are ton-tonjrnaca sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyognsibqa gamq di tamo

unğasari nanği turoqnsib anjam bei minjrosai oqneb. Nanği lanja aiyoqneb. Di kiyacaq? Nanği tulan ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiqa mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami Yesus na mondor uge 7 nanği aqaq dena winjretej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa anğro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanği are ugeinjrnaqa akameq nabqa itnjrsiqa minjrej, “E Yesus unonum. A nambile unu.” Onaqa nanği Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nanği aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa anğro aiyel nanği gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa anğro aiyel nanği nañu gam bei dauryosib gileq nabqa Yesus aqa jejamu bulyosiqa nanğoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nanği olo puluosib aisib Yesus aqa anğro qudei nanği minjreb, “Yesus a gagoq di brantqoqa iga unonum.” Degsib minjrnabqa nanği dego qunab ugeinjrej. Nanği anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa anğro nanği wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa anğro 11 nanği tal miligiq di awoosib inği uyeq nabqa Yesus a nanğoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib nanği sainjrnab qunab ugeinjrej. Nanğo are getenjnresonej. Deqa Yesus a segi nanğoq di brantosiqa nanği nriñtnjrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, “Ninği tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamo unğasari kalil nanği ijo anjam bole minjre minjre laqniy. ¹⁶ Tamo unğasari nanği e qa nanğo areqalo sinğilatosis yanso oqab di Qotei na nanği elenqas. Ariya tamo unğasari nanği e qa nanğo areqalo sinğilatqasai di Qotei na nanği elenqasai. A na nanğo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo unğasari e qa nanğo areqalo sinğilatqab qaji nanği manwa gargekoba endeqaji babetq nab. Nanği ijo ñam na mondor uge uge winjroq nab. Qotei na nanğo men bulyetnjroq nimqa nanği qure utru bei bei nanğo anjam bunuj maroq nab. ¹⁸ Nanği ban waiyosib amal uge ojoq nab. Nanği ya isa koba qaja ti di uyoq nib dena moreñqasai. Nanği ma tamo nanğo gateq di ban atoq nib nanği olo bole oq nab.”

Yesus a lanğ qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrnaqa Qotei a Yesus lanğ qureq osi oqsıqa aqa ban woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa anğro nanği jaraiyosib sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoqneb. Palonteq nabqa Tamo

Koba a nanɣi koba na wauoqnsiqa maɲwa gargekoba babto-
qnsiqa dena nanɣo anjam siɲgilatoqnej.

LUK

Luk a anjam endi nengrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nanji unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nango anjam di tamo gargekoba nanji quoqnsib nengrenyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nengrenyosiy inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nengrenyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njanj Elisabet a gumannej

⁵ Herot a Judia sawa nango mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njanj a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa njanj wo nango kumbra tulan boledamu. Nanji Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nanji Tamo Koba aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulun wo angro saiqoji sosibqa qelieb.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nanji ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nango ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligiq gilsim ñam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanji tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanji meniñ alaño bubuneb. Meniñ alañonabqa Sekaraia aqa meniñ na bunyej. Deqa nanji Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyej. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji atra tal oqeq di koroosib Qotei pailiyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal ñam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiqa tulan ulaugetej. ¹³ Onaqa lan angro na minnej, "Sekaraia, ni ulaa'im. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino njanj Elisabet a gumanjosim angro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. ¹⁴ Angro di a ñambabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo ungasari gargekoba nanji dego a unsibqa tulan areboleboleinjrqas. ¹⁵ Angro di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya sinqila ti uyoqnqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a sinqilatoqnqas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nanji are bulyetnjroqnim nanji nango Tamo Koba Qotei areiyoqnqab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnimqa

Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti singila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu nanngo angoro nanngi ti jeu jeu soqniqbqa a na nanngi are bulyetnjroqnim nanngi are qujaitosib sqab. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjyeqnuq qaji nanngi dego a na are bulyetnjroqnim nanngi kumbra bole bole dauryoqngqab. Jon na degsim tamo ungasari nanngo areqalo gereiyetnjrim soqniqbqa Tamo Koba a bqas.”

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba lan angro di minjej, “E tulan qelionum. Ijo njanj a dego qeliqo. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

¹⁹ Onaqa lan angro na Sekaraia minjej, “Ijo ñam Gabriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum. Qotei a segi na e qarinjboqqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu getenjimimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqngqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Lan angro na degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo ungasari nanngi Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tarinqoneb. Osib maroqneq, “Sekaraia a kiyaaqa atra tal miligiq di sokobaiyqo?” ²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanngi anjam minjrqa yonaq keresaiyej. Deqa nanngi mareb, “Qotei aqa manwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenyej deqa a ban na segi nanngi anjam minjroqnej. ²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa njanj Elisabet a gumanej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiqonej. Osiqqa marej, ²⁵ “Bini Tamo Koba a kumbra tulan boledamu e ebsiqqa tamo ungasari nanngo njamgalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lan angro Gabriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gabriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanngo qure bei ñam Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungenge bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa ñam Josep a na Maria oqajqa saga gameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gabriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulan boledamu emqo.” ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqqa are qalej, “Lan angro di aqa anjam e poibosai.” ³⁰ Onaqa lan angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo. ³¹ Deqa ni gumanosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. ³² A ñam tulan kobaquja oqas. Nanngi a qa maroqngqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Njiri.’ Qotei na a

giltimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanngo Mandor Koba sosimqa nanngi bati gaigai taqatnjroqngas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lan angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqa ni angro oqam. Deqa nanngi a qa maroqngab, ‘A Qotei aqa Njiri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumanqo. Nanngi nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumanqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kanqal unqa. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lan angro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yamban. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiq Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anjilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulan maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulan boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami unqasari qudei nanngi enjrosaiqnej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulan boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E unqa kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anjilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqa marej, “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a binjyeqnum.

⁴⁷ E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenej.

⁴⁸ E aqa kanqal unqa. E ñam saiqoji. Di unqum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsisa areibqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo ungasari kalil nanqi e qa endegsib maroqnqab, 'Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.'

⁴⁹ Qotei sinqila koba ti unu qaji a na e aqaryaibeqnu.

Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.

⁵⁰ Qotei a tamo ungasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanqi qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanqi qa duloqnsim sqas.

⁵¹ Qotei a wau sinqila koba yeqnu.

Tamo ungasari nanqo segi ñam soqtqa are qaleqnu qaji nanqi Qotei na olo winjreqnaq jaraiyeqnu.

⁵² A na mandor kokba nanqi kobotnjroqnsiqa tamo ungasari nanqo segi ñam aguq ateqnu qaji nanqi olo ñam soqtet-njreqnu.

⁵³ Tamo ungasari mam unub qaji nanqi Qotei na inqi anainjreqnaq nanqi kere na unub.

Ariya tamo ungasari inqi koba ti unub qaji nanqi a na uratnjreqnaqa nanqi inqi saiinjreqnu.

⁵⁴⁻⁵⁵ A na aqa wau tamo Israel nanqi aqaryainjreqnu.

A nami marej, 'E Israel nanqi qa gaigai duloqnqai.'

A aqa anjam deqa are qaloqnsiqa agi bini Israel nanqi aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanqi minjrej. Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanqi ti minjrej."

Maria a medabu waqtosiqa anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ñambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaqa aqa anqro mel ñambabej. ⁵⁸ Nambabonaqa aqa qure qujai nanqi ti aqa leñ nanqi ti kalil endegsi poinjrej, "Tamo Koba a Elisabet qa tulan dulosiqa aqa miligi gereiyqoqa anqro mel oqo." Nanqi degsi poinjrej deqa nanqi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 koboonaqa nanqi anqro di muluñ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnabqa aqa ai na saidnjrsiqa minjrej, "Iga aqa ñam Jon waiyqom." ⁶¹ Onaqa nanqi na minjeb, "Ñam di ino leñ nanqoq di sosai." ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia nenemyeb, "Ni ino anqro ñam yai waiyqam?" ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, "Pepa bei osbabqa e aqa ñam nenqrenyit niñgi unqab." Pepa osi bonabqa endegsi nenqrenyjej, "Aqa ñam Jon waiyqom." Degsi nenqrenyonaqa nanqi kalil tulan prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqa anjam maroqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo ungasari kalil

qure dia soqneb qaji nanği kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnaqqa nanço anjam di tulan kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanği quekriteb. ⁶⁶ Tamo unğasari anjam di queb qaji nanği kalil maroqneb, “Anğro di a tamo kiyero sqas?” Nanği degsi maroqneb. Di kiyaaq? Qotei aqa siğila anğro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq siğila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej, ⁶⁸ “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulan soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo unğasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa len na tamo siğila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanği anjam palontoqneb. ⁷¹ Nanği anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo nanço banq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanço banq na dego iga elenqas.’ Nanği anjam degsib palontoqneb. ⁷² Qotei a gago moma utru nanği qa dulosiqa aqaryainrej. Aqa segi anjam nami siğilatej qaji deqa are qalsiqa nanği aqaryainrej. ⁷³ Aqa anjam di a siğilatosiq gago moma utru Abraham minjej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanço banq dena iga elenamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tiñtiñ dauryoqnqom. ⁷⁶ O ijo anğro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo unğasari nanği degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo unğasari nanği anjam minjroqnimqa nanği quoqnsib endegsi poinjroqnqas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.’ Gago Qotei a lan goge na suwan qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo unğasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanği Qotei na suwantnjroqnqas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na siğila yoqnej. A wadau sawaq di sosiqa a na Israel tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam minjrqaqqa bati qa tariñoqnej.

2

Maria a aqaratonaqa Yesus a ñambabej

¹ Bati deqa Rom nanço mandor koba Sisar Ogastus a marej, “Iga sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanço ñam sisiyqom.”

² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanġi na ñam sisiyeb. Nanġi nami ñam sisiyosai oqneb. ³ Deqa tamo unġasari kalil nanġi na nanġo ñam atelenqajqa marsibqa nanġo segi segi qure utruq gileleñeb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaqa? A Devit aqa leñ na ñambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa ñaun soqnej deqa nanġi aiyel ombla na nanġo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumañ ti. ⁶⁻⁷ Nanġi Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a anġro ej. Nereño tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa anġro matu mel ñambabonaqa gara na dalaosiq makau nanġo inġi uyo tabirq di ñeiotej.

*Lañ anġro nanġi na kaja taqato tamo nanġi
Qotei aqa anjam minjreb*

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nanġo kaja ñin uyeq nabqa taqatnjresoqneb. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lañ anġro bei aisiqqa nanġo areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanġi suwantnjrnaqa nanġi unsib tulañ ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa lañ anġro dena nanġi minjrej, “Niñgi ulaaib. E niñgi anjam bole mernġwajqa bonum. Mernġitqa niñgi qusib tulañ areboleboleinġwas. Tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi dego tulañ areboleboleinjrqa. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di ñambabqo. A na qujai tamo unġasari nanġi elenamqa nanġi padalqasai. ¹² Anġro mom di gara na dalaosib makau nanġo inġi uyo tabirq di ñeiotonub unu. Niñgi aisib unsib poinġwas.”

¹³ Degsi minjre qnaqa lañ anġro tulañ gargekoba nanġi lañ goge na bosib lañ anġro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ¹⁴ “Lañ goge di Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo unġasari nanġi lawo na soqnebe. Qotei a nanġi qa are tulañ boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanġi Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lañ anġro nanġi olo puluosib lañ qureq oqeq nabqa kaja taqato tamo nanġi qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanġo anġro mom a makau nanġo inġi uyo tabirq di ñeiotosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa anġro deqa anjam lañ anġro na minjrej qaji di kalil ubtosib saeqneb. ¹⁸ Saeq nab tamo unġasari kalil anjam di queb qaji nanġi prugugetosib are koba qaloqneb.

¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej.
²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanği olo puluosib gileb. Anjam kalil lan anğro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanği uneb qaji deqa ti nanği tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanği anğro aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ñambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluñ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami lan anğro na Maria gumanosaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanği atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanğo dal anjam bei agiende. Uña anğrotimqa bati 40 koboamqa nanği uña aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluñ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenğrenyej, “Anğro matu mel ñambabamqa ninği Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanği aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonğ aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulan boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo unğasari nanğo are boletetnjrqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tariñoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiğasai. Ni moiyoşaisoqnimqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiğam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanği dal anjam dauryosib nanğo anğro Yesus osib Qotei aqa banq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonyej. Soqonyosiq Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiğai.

³⁰ Ni na ino segi tamo unğasari nanği eleñam nanği padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo unğasari kalil nanğo ñamdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanği suwantnjroqn-gas.

Osim ino segi tamo ungasari Israel nanği dego suwantnjrimqa nanžo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanği qusib tulan prugeb. ³⁴ Onaqa Simeon a nanği aiyel qa Qotei pailyosiq Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na anğro endi giltej deqa Israel gargekoba nanği ulonşosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib nambile bole oqab. Anğro endi a toqor bul soqnimqa gargekoba nanği na a jeutoqnqab. ³⁵ Deqa gargekoba nanžo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatin oqnqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji unja bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa anğro. A Aser aqa moma. A tulan qeliej. A nami tamo osiqa gumbulun wo wausau 7 soqneb. ³⁷ Aqa gumbulun moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosiqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqa inği ti ya ti uratoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiyoqnej. ³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq anğro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo ungasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tarinjoqneb qaji nanği Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo nanği olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo nanği Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanği olo puluosib Galili sawaq gilsib nanžo segi qure utru Nasaret di soqneb. ⁴⁰ Di sosibqa nanžo anğro kiñala Yesus a boleqnsiqa singilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulan boleiyoyqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu nanği wausau gaigai Juda nanžo yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nanği daurnjrşiqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyej. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo ungasari kalil nanği puluosib nanžo segi segi qureq olo gileq nabqa anğro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nanği deqa qaliesai. ⁴⁴ Nanği are qaleb, “Yesus a tamo qudei nanği daurnjrşiqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nanği walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nanği na nanžo segi kadoi nanği ti nanžo segi len nanği ti Yesus qa nene nenemnjroqneb. ⁴⁵ Onaqa ugeinjrnaqa nanği aiyel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa namoqneb. ⁴⁶ Bati qalub nanği Yesus qa namoqneb. Namosib gilsib atra tal miligiq di nam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nanžo ambleq di awesosiqa nanžo anjam

quoqnsiqa anjam qudei nanġi nenemnjroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulaġ kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nanġi kamba anjam bole bole minjreqnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nanġi prugoqneb. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu nanġi a unsib pruguetosib aqa ai na minjej, “O ijo anġro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel are tulaġ gulbeigwoqa ni qa nġamoqnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi kiyaaqa e qa nġamoqnaab? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Niġi di qaliesai kiyoo?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu nanġi aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqa aqa ai abu nanġi daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nanġo aiyel anjam geregere dauryoqnsiqa nanġo sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulaġ areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosisqa a tamo kobaqujaqnsiqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyooqnej. Tamo unġasari nanġi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontonej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa nġiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanġo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nanġo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisanias a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nanġi aiyel atra tamo gate soqneb. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontooqnsiq tamo unġasari nanġi endegsi minjroqnej, “Niġi are bulyibqa e na niġi yansnġwai. Amqa Qotei a nunġo une kalil kobotetnġwas.” ⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengrenġej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nengrenġej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulaġ lelenoqnsim tamo unġasari nanġi endegsim minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingiteti. ⁵ Botau kalil mororyi. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil ġinġenġrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingiti. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyi. ⁶ Yimqa tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġi Qotei na padalo sawaq dena elenjam unqab.’ ”

⁷ Tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi Jon na yansnjrqa marsibqa aqa areq beqnaabqa siġila na endegsi minjroqnej, “Niġi kumbra uge yo qaji tamo. Niġi amal uge bul. Niġi yai

na merngwoqa mondon Qotei aqa minjin nungoq aiyaime deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Ningi are buliy. Osib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, 'Bole, ningi are bulyonub.' Osiy ningi yansngwai. Ningi endegsib are qalaib, 'Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole.' Ningi degsib are qalaib. Ningi quiy. Qotei na marimqa meni kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole atosaiqnuv qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim namyuwoq di breinjraqas."

¹⁰ Jon a tamo ungasari nangi anjam degsi minjrnaqa nangi na kamba nenemyeb, "Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?" ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, "Ni gara aiye soqniqqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni ingi uyo soqniqqa qudei osim tamo ingi saiqoji di anaiye." ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nangi Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, "O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?" ¹³ Onaqa Jon na minjrej, "Nungo gate kokba nangi takis silali gembub ningi oqajqa merngonub kere dego oqniy. Silali bei laja goge ataub." ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nangi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?" Onaqa Jon na minjrej, "Ningi tamo nangi ugeugeinjraib. Osib nango silali bajinqnaib. Ningi tamo qudei gisan na nango jejamuq di une gametnjraib. Ningi endegsib are qaloqniy, 'Gago awai iga eqnum di iga qa kere.'"

¹⁵ Bati di tamo ungasari nangi Kristus bqajqa tarinqnsib soqneb. Deqa nangi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, "Jon a Kristus kiyo?" ¹⁶ Onaqa Jon a nango areqalo di qalieosiqa minjrej, "Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na laja yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti namyuwo na ti ningi yansngwas. ¹⁷ A bem sum noqoryosim damu elenosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim namyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab."

¹⁸ Jon na tamo ungasari nango are gametnjrqa osiq deqa anjam gargekoba nangi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole nangi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

¹⁹ Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa njirntej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa nauj Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon

na njiŋtej. ²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

²¹ Ariya tamo ungasari kalil nanŋi yanso eqnabqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq laŋ goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa laŋ waqej. ²² Laŋ waqonaqa Mondor Bole a binonŋ bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa laŋ goge na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulaŋ qalaqalaimeqnum. E ni qa tulaŋ areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma nanŋo ñam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nanŋi Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa niri.” Yesus aqa moma nanŋo ñam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa niri. ²⁴ Heli a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri. Livai a Melki aqa niri. Melki a Janai aqa niri. Janai a Josep aqa niri. ²⁵ Josep a Matatias aqa niri. Matatias a Amos aqa niri. Amos a Nahum aqa niri. Nahum a Esli aqa niri. Esli a Nagai aqa niri. ²⁶ Nagai a Mat aqa niri. Mat a Matatias aqa niri. Matatias a Semen aqa niri. Semen a Josek aqa niri. Josek a Joda aqa niri. ²⁷ Joda a Joanan aqa niri. Joanan a Resa aqa niri. Resa a Serubabel aqa niri. Serubabel a Sealtiel aqa niri. Sealtiel a Neri aqa niri. ²⁸ Neri a Melki aqa niri. Melki a Adi aqa niri. Adi a Kosam aqa niri. Kosam a Elmadam aqa niri. Elmadam a Er aqa niri. ²⁹ Er a Josua aqa niri. Josua a Elieser aqa niri. Elieser a Jorim aqa niri. Jorim a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri. ³⁰ Livai a Simeon aqa niri. Simeon a Juda aqa niri. Juda a Josep aqa niri. Josep a Jonam aqa niri. Jonam a Eliakim aqa niri. ³¹ Eliakim a Melea aqa niri. Melea a Mena aqa niri. Mena a Matata aqa niri. Matata a Natan aqa niri. Natan a Devit aqa niri. ³² Devit a Jesi aqa niri. Jesi a Obet aqa niri. Obet a Boas aqa niri. Boas a Salmon aqa niri. Salmon a Nason aqa niri. ³³ Nason a Aminadap aqa niri. Aminadap a Atmin aqa niri. Atmin a Arni aqa niri. Arni a Hesron aqa niri. Hesron a Peres aqa niri. Peres a Juda aqa niri. ³⁴ Juda a Jekop aqa niri. Jekop a Aisak aqa niri. Aisak a Abraham aqa niri. Abraham a Tera aqa niri. Tera a Nahor aqa niri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa niri. Seruk a Reu aqa niri. Reu a Pelek aqa niri. Pelek a Eber aqa niri. Eber a Sela aqa niri. ³⁶ Sela a Kainan aqa niri. Kainan a Arpaksat aqa niri. Arpaksat a Siem aqa niri. Siem a Noa aqa niri. Noa a Lamek aqa niri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa niri. Metusela a Enok aqa niri. Enok a Jaret aqa niri. Jaret a Mahalalel aqa niri. Mahalalel a Kenan aqa niri. ³⁸ Kenan a Enos aqa niri. Enos a Set aqa niri. Set a Adam aqa niri. Adam a Qotei aqa niri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoonaqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq a Yesus a une bei atqa marsiq a walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a ingi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa meniñ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.”

⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Tamo nanngi ingi uyo na segi nambile sqasai.’ ”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsic dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanngi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minjej, “Sawa sawa kalil di nanngo singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsic goge dia Yesus atsiqa minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lan angro nanngi minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ ¹¹ Anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lan angro nanngi bosib ban na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.’ ”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lan tenemtqa osim a gisanjaim.’ ”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiq a tariñosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiq a Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo ungasari nanngi a qa saqnsib laqneb. ¹⁵ A bati gaigai Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam minjreqnaqa nanngi quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanngi Yesus qa minjin oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. ¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyej, ¹⁸ “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqqa merbej, ‘Ni na tamo unqasari sougetejunub qaji nanqi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiq merbej, ‘Ni na tamo unqasari nam qandimo unub qaji nanqi boletnjroqne. Osim tamo unqasari nanqo segi une na ojejunu qaji nanqi gereinjroqne. Osim tamo unqasari jeu tamo nanqi na ugeugeinjroqne qaji nanqi aqaryainjroqne. ¹⁹ Osim anjam endegsi palontogne, “Tamo Koba a na tamo unqasari nanqi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ’

²⁰ Yesus a anjam degsi sisiyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiqqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo unqasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi Yesus koqyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na nanqi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ninqi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” ²² Degsi minjrnaqa nanqi kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa njiri. Deqa a powo qabe na osiqqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

²³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninqi yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qanqra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib ninqi endegsib merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni manwa babteqnam iga deqa queqnum. Manwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.’ ” ²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole mernqwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanqi aqa anjam quietqa asginjrqaqas. Deqa a nam saiqoji sqas. ²⁵ E bole mernqwai. Elaija aqa bati qa lan getenqsonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaiognej. Deqa sawa sawa kalilq di nanqi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di unqa qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nanqoq qarinqosai. A na Elaija qarinqyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di unqa qobul bei aqaq di segi brantosiqa aqaryaiyej. ²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanqo jejamu yu na ugeelenqej qaji nanqi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanqi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenqej qaji aqa nam Naman a segi boletej.”

28-29 Yesus na tamo unğasari Qotei tal miligiq di soqneq qaji nanği anjam degsi minjrnaqa nanği kalil qusibqa minjin ani oqetnrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanğo qure mana goge di soqnej deqa nanği Yesus mana goge dena waiyqa mareb. ³⁰ Onaqa a nanğo ambleq na lousosiq ulanej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosiqa yori batieqnaqa tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo unğasari kalil nanği aqa anjam di quoqnsib tulan prugugetoqneq.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelenosiqa Yesus minnej, ³⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Njiri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na njirintosiq minnej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo unğasari nanğo ambleq di a waiyonaq mandamq di neiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa manwa di unsibqa nanği tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanği anjam minjreqnaqa nanği aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.” ³⁷ Tamo unğasari nanği degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa manwa deqa saoqnsib laqneq.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanğanyonaq unej. Deqa Yesus aqa anğro nanği na minjeb, “Ni a boletime.” ³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq unğa maiyej qaji aqa areq di tigelosiqa anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanğanj di koboej. Onaqa unğa a tigelosiqa nanği inği goiyetnjrej.

Yesus a tamo unğasari gargekoba nanği boletnjroqnej

⁴⁰ Sen aiqa laqnaqa tamo unğasari ma utru segi segi so qaji nanğo was nanği na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneq. Beqnaqqa Yesus na aqa ban nanğo gateq di ateqnaqa nanğo ma koboeqnaqa nanği jaraiyoqneq. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanği olo tamo unğasari nanği

uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan lelenjoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa Njiri.” Yeqnabqa Yesus a siŋgila na saidnjroqnej, “Niŋgi ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaqa? Nanŋi qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo uŋgasari nanŋi alelnjrsiqa qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanŋi a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqñqai, ‘Niŋgi are bu-lyibqa Qotei a nuŋgo Mandor Koba sosim niŋgi taqatñgwas.’ Degsi minjroqñqai. Qotei a deqa e qarĩbonaq mandamq aiyem.” ⁴⁴ Yesus na tamo uŋgasari nanŋi degsi minjrsiqa nanŋi uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiqa Juda nanŋo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakan waiyosiq qe ani ej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqujaq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo uŋgasari tulan gargekoba nanŋi Qotei aqa anjam quqwajqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib ko-roeb. ² Koroesonabqa Yesus a ñam atsiqa qobuñ aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanŋi qobuñ dena mandamq aisib nanŋo kakan yansoqneb. ³ Qobuñ bei Saimon aqa qobuñ. Yesus a Saimon aqa qobuñ gogetosiq di awoosiqa Saimon minjej, “Qobuñ tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobuñ tututonaq sasalonaqa Yesus a qobuñ miligiq di awoosiqa tamo uŋgasari kalil nanŋi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minjej, “Niŋgi qobuñ oyoosib ya robuq oqsib nuŋgo kakan waiyqab qe oqab.” ⁵ Onaqa Saimon na kamba minjej, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unŋum. Ni maronum deqa e kakan olo waiyqai.” ⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanŋi ya robuq oqsib kakan olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanŋo kakan qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanŋi na nanŋo was qudei qobuñ beiq di soqneb qaji nanŋi metnjrnab bosib koba na kakan titosib qe osib qobuñ aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa mañwa di unsiqa aqa siŋgaq di siŋga pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.” ⁹ Saimon na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa was nanŋi ti qe tulan koba elenjosib prugugeteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa njiri aiyel Jems

Jon wo nanġi Saimon ombla wau qujai. Nanġi dego Yesus aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni ulaa'im. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnaqam.” ¹¹ Onaqa nanġi nanġo qobuŋ alile dia atsib nanġo ai abu nanġi uratnjsib nanġo ñoro ti inġi inġi kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanġi Yesus dauryosib bati bei nanġi koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiq sinġa pulutosiq mandamq di ŋam quosiq Yesus pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.” ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a baŋ waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiq minjej, “E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanġi ijo ñam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inġi inġi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo unġasari nanġi ni numsis marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ¹⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulaŋ kobaosiq sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi Yesus aqa anjam quqwjqa ti a na nanġo ma boletetnrqajqa ti are qalsibqa boqnsib aqa areq di korooqneb. ¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo unġasari nanġi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo unġasari nanġi olo koroesonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneb. Nanġi Galili sawa ti Judia sawa ti nanġo qure qureq dena beleneb. Nanġi Jerusalem dena dego beleneb. Tamo Koba Qotei aqa sinġila Yesus aqag di soqnej deqa a na tamo unġasari nanġo ma boletetnrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei nanġi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di ŋeiosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboyosib beb. ¹⁹ Bosib ŋam ateb di tamo tulaŋ gargekoba siraŋmeq di jujuneb. Deqa nanġi Yesus aqa areq gilqa kere-saiinjraqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ²⁰ Onaqa Yesus a nanġo areqalo unej di nanġo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo

di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.”
²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti tal dia awesoqneb qaji nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanğo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanğo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”
²² Nanği degsib are qaleqnabqa Yesus a nanğo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninği kiyaaqa degsib are qaleqnub?”
²³ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyyo qaji di minjit ninği qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo?
²⁴ E segi Tamo Anğro. E mandamq endi sinğila ti unum deqa e na tamo nanğo une kobotetnrqa kere. Ninği degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanği degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”
²⁵ Degsi minjnaqa a tamo unğasari kalil nanğo namdamuq di tigelosiqa aqa sapera neiesoqnej qaji di qoboiyosiqa Qotei aqa ñam soqtosiqa walwelosiq aqa talq gilej.
²⁶ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Qotei aqa manwa di unsibqa nanği tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib a binjyeb. Osib nanği ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeq nab iga nami unosaiognem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosiqa takis o qaji tamo bei aqa ñam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiqa minjej, “Ni e daurbe.”
²⁸ Onaqa a na aqa inği inği kalil uratosiqa tigelosiq Yesus dauryej.
²⁹ Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulan gargekoba nanği ti Yesus aqa segi anğro nanği ti tamo lanja lanaj nanği ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inği uyoqneb.
³⁰ Onaqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa anğro nanği njrinjnrsib minjreb, “Ninği kiyaaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na awoosib inği ti ya ti uyeq nub?”
³¹ Onaqa Yesus a nanğo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanği yu qanğra tamo aqaq gilosaieq nub. Tamo ma ti nanği segi yu qanğra tamo aqaq gileq nub.”
³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanği na olo Yesus minjeb, “Jon aqa anğro nanği bati gaigai inği uratoqnsib qurienjoqnsib Qotei pailyoqnsib unub. Farisi nanğo anğro nanği dego kumbra degyeq nub.

Ariya ino angro nanği kiyaa qurienosaieqñub? Agi nanği bati gaigai inği ti ya ti uyoqnsib unub.”³⁴ Onaaq Yesus a nanęo anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a unęa baę ojqa bati qa aqa was nanği ti soqñibqa nanği qurienqab e? Sai.”³⁵ Bunuqna nanęo was a nanği uratñjrimqa bati deqa nanği qurienqnsib sqab.”

³⁶ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari braņoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bolesaiqas. Di kiyaaq? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai.”³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kaņgraņosiq siņgilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas.”³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab.”³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaaq? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanği ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanği bem sum gei elenqnsib baę na ñoqoryoqnsib uye uye giloqñeb.”² Nanği degsib gileqñabqa Farisi qudei nanği bosib nanği unjrsib minjreb, “Niņęi kiyaaq kumbra degyeqñub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”³ Onaaq Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamñjrnaqa kumbra yeb qaji di niņęi buk miligiq di sisiyosai kiyoy? ”⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiqqa aqa wau tamo nanği dego anainjrnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanęo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Niņęi anjam di sisiyosai kiyoy?”⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Anęro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo baę qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanęo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqñej. Qotei tal miligiq di tamo bei baę wo qandamyey qaji a soqñej.”⁷ Onaaq dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Yesus koqyoqñeb. Nanği are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyoy? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’ ” Deqa nanği Yesus koqyoqñeb.”⁸⁻⁹ Onaaq Yesus a nanęo areqalo di qalieosiqa tamo baę qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanęo ambleq bonaqa Yesus na

Farisi nanɣi minjrej, “E niɣi anjam bei nenemɣwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹⁰ Yesus na nanɣi kalil degsi minjrsiq koqnrjsiq tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ¹¹ Onaqa Farisi nanɣi Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin oqetnrnaqa nanɣi Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa anɣro 12 nanɣi giltnjrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsic dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanɣi metnrnaqa aqa areq bonabqa nanɣo ambleq dena anɣro 12 giltnjrej. Nanɣi a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. ¹⁴ Nanɣo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanɣi aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanɣi aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanɣi winjrqaajqa maroqnej qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanɣo banq di atej qaji.

Yesus na tamo unɣasari gargekoba nanɣi boletnrjqonej

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa Yesus na aqa anɣro nanɣi di joqsic koba na manaq dena olo aiyej. Aisib sawa guɣ dia sonabqa tamo unɣasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanɣi bosib aqa anjam quqwjajqa ti a nanɣo ma boletetnrjqajqa ti koroeb. Tamo unɣasari lanɣa lanaj gargekoba dego Judia sawa nanɣo qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanɣo sawa alile jojom dena ti belenej. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojeleno qaji nanɣi boletnrjqonej. ¹⁹ Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanɣo ma kobooqnej. Deqa nanɣi kalil aqa jejamuq di nanɣo ban atqa maroqnsib ban waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanɣi tulan areboleboleinjras?

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa anɣro nanɣi koqnrjsiq endegsi minjrej,

“Niɣi bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nunɣo Mandor Koba sosim niɣi taqatɣwas. Deqa niɣi tulan areboleboleinjwas.

²¹ “Niɣi bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa niɣi tulan areboleboleinjwas.

“Niɣi bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa niɣi tulan areboleboleinjwas.

22-23 “Ninggi e Tamo Angro daurbegqub deqa bunuqna tamo qudei na ningi jeutngoqnsib misilingoqnsib nungo ñam ugeugeiyoqngab. Nami nanngo moma nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi degsib ugeugeinjroqneb. Nanngi ningi ugeugeingibqa, di unqum, ningi tulan areboleboleingem. Ningi quiy. Nunngo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ningi oqsib awai di itqab.

24 “Ariya ningi bini ñoro koba ti unub qaji ningi ñam atoqniy. Nunngo are boletetngwajqa ingi ingi agi ningi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ningi gulbe koba oqab.

25 “Ninggi bini ingi qa kere na unub qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi mam oqab.

“Ninggi bini kiekequb qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi are ugeingim akam ti sqab.

26 “Tamo kalil nanngi na nunngo ñam soqtetngwab di uge. Deqa ningi ñam atoqniy. Nami nanngo moma nanngi na dego gisan anjam maro tamo nanngo ñam soqtetnjroqneb.

Ninggi nunngo jeu tamo nanngi qa boleoqnsib gereinjroqniy

27 “Ninggi ijo anjam endi quequb qaji e na olo endegsi merngwai. Tamo qudei na ningi jeutngoqnbqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleoqnsib qalaqalainjroqniy. 28 Tamo qudei na ningi misilingoqnbqa ningi kamba olo nanngi misilinjraib. Ningi anjam bole bole minjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeinggoqnbqa ningi kamba olo nanngi ugeugeinjraib. Ningi nanngi qa Qotei pailyoqniy. 29 Tamo bei na ula ponmimqa belosim waliqe bei osoryimqa ponyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. 30 Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. 31 Kumbra bole bole tamo nanngi na ningi engwajqa arearetngqenu qaji di ningi na olo nanngi enjroqniy.

32 “Tamo ungasari ningi qa boleequb qaji nanngi qa segi ningi kamba boleoqngab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyequb. 33 Tamo ungasari ningi geregereingqub qaji nanngi segi ningi na kamba geregereinjroqngab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyequb. 34 Ningi na tamo qudei nanngi ingi bei enjrqa osibqa nanngi kamba olo ningi engwajqa minjrsib ingi enjrqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyequb. 35 Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutngoqnbqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleoqnsib nanngi qalaqalainjroqniy. Osib ingi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo ningi engwajqa minjroqnaib. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei Goge Koba aqa angro

bole sosib awai tulan boledamu oqab. Niŋgi qalie, tamo uŋgasari kumbra uge uge yoqnsib Qotei binjyqa urateqnu qaji naŋgi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaieqnu. A na naŋgi olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa niŋgi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti naŋgi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Niŋgi kumbra degyqab di niŋgi Qotei aqa angro bole sqab. ³⁶ Nuŋgo Abu a tamo naŋgi qa duleqnu deqa niŋgi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo naŋgi qa duloqniy.

Niŋgi na tamo qudei naŋgi peginjraib

³⁷ “Niŋgi na tamo qudei naŋgi peginjraib. Niŋgi peginjrasai di Qotei a kamba dego niŋgi peginŋwasai. Niŋgi na tamo qudei naŋgo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nuŋgo jejamuq di une qametnŋwasai. Niŋgi na tamo naŋgo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nuŋgo une kalil taqal atetnŋgoqnas. ³⁸ Niŋgi na tamo naŋgi lueinjroqnsib inŋi inŋi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego niŋgi lueinŋgoqnsim inŋi inŋi enŋgoqnas. Osim inŋi inŋi tulan koba enŋgoqnsim nuŋgo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresainŋgoqnimqa bilenŋoqnsib dobulq aiyocnqab. Niŋgi tamo naŋgi kumbra enjroqnaqab kere dego Qotei a kamba niŋgi kumbra enŋgoqnas.” Yesus na aqa angro naŋgi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei ŋam qandimo unu qaji a na tamo bei dego ŋam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa baŋ ojsim ombla walwelqab di ombla maŋgalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

⁴¹ “Kiyaqa ni ino was aqa ŋamdamuq di ŋam ŋeŋgi kiŋala unu di unsimqa ino segi ŋamdamuq di ŋampaŋ kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyaqa ino segi ŋamdamuq di ŋampaŋ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ŋamdamuq di ŋam ŋeŋgi kiŋala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjqam? Kiyaqa ŋampaŋ kobaquja ino segi ŋamdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisaŋ tamo. Ni mati ŋampaŋ kobaquja ino segi ŋamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ŋamdamu suwanmimqa ariya degam ŋam ŋeŋgi kiŋala ino was aqa ŋamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Ŋam uge naŋgi gei uge ateqnub

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ŋam bole naŋgi gei bole ateqnub. Naŋgi gei uge atosaieqnu. Ŋam uge naŋgi gei uge ateqnub. Naŋgi gei bole atosaieqnu. ⁴⁴ Deqa tamo naŋgi

nam aqa gei unsibqa dena nanġi poinjrqa, ‘Nam di bole. Nam di uge.’ Niġi maġ luwit mariġq dena qura gei osib uyo-saieqnu. Sil luwit mariġq dena wain gei osib uyosaieqnu. ⁴⁵ Dego kere tamo bole nanġo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanġi kumbra bole yeqnu. Ariya tamo uge nanġo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanġi kumbra uge yeqnu. Tamo nanġo areqalo kalil nanġo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa niġi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryo-saieqnu? ⁴⁷⁻⁴⁸ Niġi quiy. Tamo unġasari nanġi ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nanġi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyelenosiq meniġ iteleġej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A meniġ quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo unġasari nanġi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanġi tamo bei laġa sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiq ya meli dosiqa tal di qamsiq renġintosiġ putonaq aisiġ tulaġ niġaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kaġal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo unġasari nanġi qunabqa a nanġi uratnjrsiqa Kaperneam qureq aieġ. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kaġal tamo a tulaġ qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiqa moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqo Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqa Juda gate qudei nanġi Yesus minjib bosim aqa kaġal tamo boletqajqa deqa qarinjrnac gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nanġi qa tulaġ boleqnsiqa gaigai geregereinjreġnu. Agi a na gago Qotei tal gereiyeġ.”

⁶ Nanġi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nanġi daunjrsiq koba na aiyeb. Aisib tal jojomyqa laq nabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nanġi olo qarinjrnac gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Unġum, ni laġa waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqo keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kaġal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nanġo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanġi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei

minjqai, “Ni au.” Yimqa a bças. Ijo kanğal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’ ”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulañ prugugetej. Osiqa bulosiq tamo unğasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanğı minjrej, “E niñgi endegsi mernğwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulañ siñgilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo siñgilato qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nanğı a na qarınjrej qaji nanğı olo puluosib aqa talq gilsib kanğal tamo di a boleosiq sonaq uneb.

Yesus a uña qobul bei aqa ñiri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyey. Qure di aqa ñam Nain. Tamo unğasari gargekoba nanğı Yesus aqa anğro ti koba na aiyeb. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anğro qujai bole qujai agi a segi. Anğro di qoboyosib gileqnaqqa tamo unğasari tulañ gargekoba qure dia soqneb qaji nanğı uña di koba na walwelosib giloqneb. ¹³ Onaqa Tamo Koba a uña di unsiqa a qa tulañ dulosiqa minjej, “Ni akamaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walvelosiqa bañ waiyosiq kulum anğro jigej qaji di ojnaqa tamo nanğı a qoboyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anğro moiyej qaji di minjej, “O anğro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a bañ ojsiqa osi gilsiq aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo unğasari kalil qure dia soqneb qaji nanğı Qotei aqa mañwa di unsibqa nanğı tulañ prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanğı aqaryainjrqaqqa deqa tamo di qarınyoqo bqo.” ¹⁷ Yesus a mañwa di yonaqa tamo unğasari nanğı unsib deqa mare mare laqnaq Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanğı quekriteb.

Jon yansjro qaji aqa anğro aiyel nanğı anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa anğro nanğı mañwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyej. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa anğro aiyel nanğı metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Niñgi Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarınjim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariñqom kiyo?’ ” ²⁰ Jon na nanğı aiyel degsi minjrsiq qarınjrnnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansjro qaji a na iga qarınğwoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarınjim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariñqom kiyo?’ ”

21 Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulan gargekoba ma utru segi segi nanngi ti tamo nanngo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nanngi ti boletnjroqnej. Tamo nam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa nam poinjroqnej. 22 Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinnjrej qaji nanngi di minjrej, “Ninggi aisib kumbra ningi uneqnub qaji deqa ti anjam ningi queqnub qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nanngi olo nam poinjreqnaqa sawa uneqnub. Tamo jejamu lainjro qaji nanngi olo walweleqnub. Tamo nanngo jejamu yu na ugeeleno qaji nanngo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getennjro qaji nanngo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanngi olo tigeleqnub. Tamo sougetejunub qaji nanngi Qotei aqa anjam bole queqnub. 23 Tamo nanngi e qa nanngo areqalo singilatoqnsib olo ijo nam ulontosaieqnub qaji nanngi tulan areboleboleinjreqnu.’ ”

24 Onaqa Jon aqa angoro aiyel nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnabqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanngi Jon qa endegsi minjrej, “Ninggi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninggi tamo silai aqa banqa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. 25 Deqa ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninggi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib noro koba ti unub qaji nanngi mandor kokba nanngo talq di unub. 26 Deqa ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninggi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninggi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi merngwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi tulan bunjnrejunu. 27 Agi nami e mandamq aiyosaisanamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. 28 Deqa e bole merngwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanngi tulan bunjnrejunu. Ariya tamo qudei nam saiqoji unub qaji nanngi Qotei na taqatnjroqnsiqa nanngo Mandor Koba unu deqa nanngi olo Jon tulan bunyejunub.”

29 Onaqa tamo ungasari nanngi ti takis o qaji tamo nanngi ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tinjin.” Nanngi degsib mareb. Di kiyaga? Nanngi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. 30 Ariya Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Jon na yansnjrqqa urateb deqa nanngi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

31 Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo ungasari bini bati endeqa

unub qaji nanjo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai?
³² E nanjo kumbra qa endegsi marqai. Nanji angro du du bul
 qure ambleq di alanoqnsib angro qudei na qudei minjreqnub,
 'Iga yumba anjamonumqa ninji lou tuosai. Iga are uge qa
 louonumqa ninji akamosai.' ” ³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon
 yansnjro qaji a bosiq a ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ninji
 a qa mareqnu, 'A mondor uge ti unu.' ” ³⁴ Ariya e Tamo
 Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ninji e nubognsib
 mareqnu, 'Ninji uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A
 takis o qaji tamo ti une tamo ti nanji koba na walweleqnu.' ”
³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanji bole
 qalieeqnu, aqa powo tulan kobaquja.”

Uña bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa sinja liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minjej,
 “Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom.” Onaqa Yesus a
 Saimon odyosiq aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib ingi
 uyoqneb. ³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala uña bei qure dia soqnej qaji a
 anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosiq a ingi
 uyeqnu.” A anjam degsi qusiq gorenj jalinja quleq ti osiq
 Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa
 sinja jomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya
 Yesus aqa sinjaq ainaqa sinja tombol na awoosiq aqa ñam ya
 sinjaq aiyej qaji di aqa segi gate banja na piyoqnsiq Yesus
 aqa sinja kundoqyoqnsiq gorenj quleq ti dena Yesus aqa
 sinja liyoqnej.

³⁹ Uña a kumbra di yonaqa Saimon a unsiq are qalej,
 “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu uña endi bosiq
 aqa jejamu ojgo qaji di sambala uña a degsi poiyoqo qamu.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiq minjej,
 “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minjej,
 “O Qalie Tamo, ni mare.” ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam
 endegsi Saimon minjej, “Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb.
 Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa
 minjrej, 'Bunuqna ninji na kamba silali di olo e ebqab.' ”
⁴² Ariya bunuqna nanji aiyel na kamba silali di a olo yqa
 keresai deqa a na nanji aiyel minjrej, 'Unqum, ninji na silali
 di olo ebaib. Uratiy.' Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe,
 tamo yai a tamo deqa tulan are boledamuiyqas? Tamo 100
 kina yaiyej qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyo?”

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, “E are qalonum, tamo 100 kina
 ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus
 na Saimon minjej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiq sambala uña di areiyosiq Saimon minjej,
 “Ni uña endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo sinja
 yansetbosai. Ariya uña endi a bosiq aqa ñam ya na ijo

sinğa yansetbosiqa aqa gate banğa na ijo sinğa piyqo. ⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uña endi a bosiqqa ijo sinğa kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate gorenj na liyosai. Ariya uña endi a gorenj boledamu quleq ti osi bosiqqa dena ijo sinğa liyqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uña endi aqa une tulanj gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulanj boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas.” ⁴⁸ Osiqa uña di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.” ⁴⁹ Onaqa tamo nanği Yesus koba na awoosib inği uyoqneq qaji nanği aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneq, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanğo une kobotetnjreqnu?” ⁵⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni ino areqalo e qa sinğilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Uñgasari qudei nanği Yesus dauryosib koba na walweloqneq

¹ Bati bei Yesus a walweloqneq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqqa Qotei a tamo uñgasari nanğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji nanği a ti walweloqneq. ² Uñgasari qudei nami nanğo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanği ti uña qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanği ti Yesus dauryosib koba na walweloqneq. Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanği aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Uña bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa njanj. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uña bei aqa ñam Susana. Uñgasari gargekoba nanği dego Yesus dauryoqneq. Nanği nanğo segi silali na Yesus aqa anğro nanği ti inği awaiyetnjroqneq.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo uñgasari tulanj gargekoba nanği qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonaqqa a tigelosiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inği wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyelenjeb. Ainabqa tamo qudei nanği walwelosib saga yago di soselenjonabqa qebari nanği bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenjeb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenjosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kangrañonaq saga yago laosib morenejeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq

oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulan lelenosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusi-bqa nanngi anjam aqa utru geregere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ninngi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari lanaj nanngi yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanngi nam atoqnqab di nanngi ijo anjam aqa damu unqasai. Nanngi dab atoqnqab di nanngi ijo anjam aqa utru poinjrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbittqa ninngi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nanngo are miligiq di atib soqnmqqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Yim nanngi Qotei aqa anjam nanngo areqaloq di singilatqa keresai. Deqa Qotei a nanngi elenqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nanngoq bamqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqnbub qaji di nanngi olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanngo segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa ingi ingi qa areboleboleinjrqajqa ti kumbra dena anjam bole nanngo are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaiqnbub dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nanngo are miligi bolequja deqa nanngi singila na tigelesosib gulbe qoboiyoqnqab. Saga yago bole nanngi gei bole atelenqnbub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqsai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di

gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanği tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Inği inği kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo ungasari nanği unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ninği ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a laña sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanği Yesus aqa was bole? Tamo yai nanği Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo ungasari gargekoba siranmeq di jujuneb deqa nanği aqa areq gilqa keresainjrej. ²⁰ Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanği ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo ungasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanği ijo ai bole. Nanği ijo was bole dego.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa angro nanği ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrnsiqa nanği koba na qobun na gileqnabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di ñeisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqn-siqa morman miligiq aieyqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa angro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanžo anjam di qusiqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiq jagwa ti ya ti sinğila na minjrej, “Ninği laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kiyaaqa e qa nunžo areqalo sinğilatosai?” Degsi minjrnaqa nanği tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanği ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojelenjo qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di ñeiosaiqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq

di singa pulutosiqa minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minnej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minnej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minnej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulan gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nanqi singila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulan gargekoba nanqi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge nanqi na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanqo jejamuq gilelenqom.” Onaqa Yesus a mondor uge nanqi odnjrnaqa nanqi na tamo di uratosibqa segi segi bel nanqo jejamuq gileleneb. Gilnabqa bel kalil nanqi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib morenej.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanqi kumbra di un-sibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil nanqi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. ³⁵ Onaqa tamo ungasari nanqi kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosisq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosisq gara tigsisq Yesus aqa singa jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugetej. ³⁶ Onaqa tamo nanqi Yesus aqa manwa di uneb qaji nanqi na tamo ungasari nanqi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a manwa di bajtej deqa tamo ungasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanqi tulan ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulan.” Onaqa Yesus a qobun gogetosiqa nanqi uratnjrsiq aijej. ³⁸ Aiqqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minnej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, ³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulan boledamu emqo deqa nanqi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulan boledamu yej deqa tamo ungasari kalil nanqi sainjroqnsiq laqnej.

Unã bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anqro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanqi nami bosib a qa tarijesonab unjrej. Deqa nanqi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa nam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, “Ni ijo talq au.” ⁴² Degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa angro sebin qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Angro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi dego nanqi aiyel daurnjrsib jujunosib giloqneb. ⁴³ Gileqnaqnaqa nanjo ambleq di unja bei ma ti soqnej qaji a nanqi daurnjrsiq giloqnej. Unja di nami bai na unej len aiyosiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanqi nami a boletqa yeqnab nanqi keresaiinjroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa len aiyosiq qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo ungasari kalil nanqi saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi ni daurmosib jujunmejunub.” ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa singila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.” ⁴⁷ Onaqa unja di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are ton-tonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq tamo ungasari kalil nanjo namdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekratej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, “O unja, ni ino areqalo e qa singilatosisim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na unja degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minjej, “Unjum. Ino angro nami moiqa. Deqa ni Qalie Tamo a laja wau koba yaim. Uratim aiyem.” ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino angro a boleosisim nambile sqas.” ⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo ungasari kalil nanqi tal gogetqa saidnjrsiqa angro moiyej qaji aqa ai abu aqa angro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanqi segi joqsiqa tal gogeteb. ⁵² Tamo ungasari kalil nanqi na angro moiyej qaji a akamkoboqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Ningi akamaib. Angro di a moiyoasai. A laja nejsiq qambumtejunu.” ⁵³ Degsi minjnaqa nanqi Yesus kikiyeb. Nanqi qalieeb, “Angro a nami moiyoqoletqo.” Degsib qalieosisib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsiq angro aqa ban ojsiqa

soqtosiq minjej, “O Anġro, ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo nambile osiqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanġi minjrej, “Niġi iġi osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nanġi Yesus aqa maŋwa di unsib deqa nanġi tulaŋ prugugeteb. Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi ijo maŋwa endi unonub deqa niġi ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa anġro 12 nanġi wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa anġro 12 nanġi koroinjrasiqa siġila enjrej. Nanġi tamo unġasari nanġo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaqqa ti tamo nanġo ma kobotetnjqajqa ti deqa siġila enjrej. ² Osiqa nanġi qarinqrsiqa minjrej, “Niġi giloqnsibqa Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjsim nanġo Mandor Koba sqa anjam di minjre minjre laqnsibqa nanġo ma kobotetnjqroqniy.” ³ Osiqa olo minjrej, “Niġi iġi iġi osib gilaib. Toqoŋ ojaib. Nunġo qaquŋ aib. Iġi uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiye aib. ⁴ Niġi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigelqnsib qure beiq giloqniy. ⁵ Tamo nanġi niġi gereinqosaiabqa niġi qure di uratqa oqnsib nunġo siġa tumbum butuyoqniy. Yimqa nanġi nunġo kumbra di unsib poinjrqa, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’” ⁶ Onaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo unġasari nanġi minjre minjre laqnsib nanġo ma kobotetnjqroqneq.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaaqa? Tamo qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.” ⁸ Onaqa qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?” Olo qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami soqneq deqaji bei. A olo subq na tigelqo.” ⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nanġi iġi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanġi olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil nanġi yoqneq qaji deqa saiyosib minjoqneq. Minjnabqa Yesus a qusiqa nanġi joqsiq qure bei ñam Betsaida gileb. ¹¹ Gileq nabqa tamo unġasari nanġi endegsib queq, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib

qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileq nabqa unjr-siqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo ungasari ma ti so qaji nanngi dego Yesus dauryosib gileq nabqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa sen aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angoro 12 nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa qure qureq gilsib dia ingi uysib nerenqab. Endi wadau sawa. Ingi saiqoji.” ¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninngi na ingi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Iga ingi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim ingi tulan koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanngi anainjrqom di dego kereqasai.” ¹⁴ Nanngi degsib mareb. Di kiyayaqa? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Ninngi na tamo ungasari nanngi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.” ¹⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi na tamo ungasari nanngi minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ginjenyosiqa aqa angoro nanngi enjreqnaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi jeisib enjreqnab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto uratelenqab qaji di Yesus aqa angoro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenqej.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti sasalosib nanngi segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa angoro nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanngi e qa kiyersib mareqnub?” ¹⁹ Onaqa aqa angoro nanngi na minjeb, “Tamo qudei nanngi mareqnub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanngi mareqnub, ni Elaija. Qudei nanngi mareqnub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.” ²⁰ Onaqa Yesus a nanngi olo nenemnjrej, “Ninngi segi e qa kiyersib mareqnub?” Onaqa Pita na minnej, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa angoro nanngi singila na getentnjrsiqa minjrej, “Ninngi anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.” ²² Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e qoreibosib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa angoro kalil nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiyosim e daurboqnem. ²⁴ Tamo

bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Angro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaikyqas di mondon e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan angro nanjo rian na ti bqai. ²⁷ E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi morenosaisoqnibqa Qotei na nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba soqnimqa nanqi unqab.”

Yesus aqa angro qalub nanqi mana goge di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanqi qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanqi unobeiteb. Aqa gara dego tulan pulonosi qatekritej. ³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanqi aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moisis mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa angro qalub nanqi tulan urnjamnrnaqa nerenesoqneb deqa olo qutuosibqa nam poinjrnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanqi ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanqi olo Yesus urateqnabqa Pita na minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di lanja marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanqi kabutnrnaqa nanqi ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanqi queb, “Endi ijo Angro qujai e segi na giltem qaji. Ninqi aqa anjam quetoqniy.” ³⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanqi anjam di qusib nam ateb di Yesus a segi nanqi koba na sonab uneb. Nanqi tamo bei unosai. Bati deqa nanqi kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanqi minjrosaiyoqneb. Nanqi mequmosib soqneb.

Yesus a angro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanqi manaq dena olo aisib tamo ungasari tulan gargekoba mana utruq di tarijesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo ungasari nanjo ambleq dena tamo bei a brantosiq tulan maosiq Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo angro mel unime. A ijo angro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu

ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa a tulan lelenoqnsiqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimy-oqnsiqa aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosai eqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino angro nanqi minjronum, 'Ningi mondor uge di wiyiy.' Minjronumqa nanqi na wiyqa yonub keresai injr qo."

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, "Ningi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulan uge. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboioqnaqai?" Degsi marsiqa angro di aqa abu minjej, "Ino angro mel di osau." ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nirinjosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di ban ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb.

Yesus a marej, "E moisiy olo subq na tigelqai"

Tamo ungasari nanqi manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnaqba a na aqa angro nanqi endegsi minjrej, ⁴⁴ "Ningi ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanqi na e ojsib tamo qudei nanjo banq di atqab." ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanqi poinjrosai. Deqa nanqi Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa angro nanqi segi segi nirinjosib angro yai a nanqi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷⁻⁴⁸ Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiqa angro kiñala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanqi osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, "Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego osim geregereiyqas. Nungo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ningi kalil bunjosim ñam ti sqas."

Tamo nanqi ningi jeutngosaieqnu di nanqi ningi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minjej, "O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanqi winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyayaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa." ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjej, "Ningi a saidyaib. Tamo nanqi ningi jeutngosaieqnu di nanqi ningi koba na wau qujai."

Samaria tamo nanqi na Yesus qoreiyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim lan qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqa Jerusalem areiyosiq walwelej. ⁵²⁻⁵³ Walweloqnsiqa aqa angro qudei nanqi qarinjrnnaqa nanqi namo aisib Samaria nanjo qure beiq di brantosib Yesus a di njeiqajqa minjrnabqa nanqi na saideb. Di kiyajqa? A Jerusalem aiyognej deqa. ⁵⁴ Onaqa Yesus aqa angro aiyel Jems Jon wo nanqi kumbra di unsibqa minjin oqetnjrnnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga njamyuwo metonam lan goge na aisim tamo nanqi di koitnjrqas.” ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiqa nanqi aiyel njirinjnrej. ⁵⁶ Osiqa aqa angro kalil nanqi joqsiqa koba na qure beiq aiyeb.

Tamo qudei nanqi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nanqi gam dauryosib aieyq nabqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmoqncqai.” ⁵⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Bauj juwan nanqi tal ti. Agi sub miligiq di nereneqnub. Qebari nanqi simi ti. Deqa nanqi simiq di nereneqnub. Ariya e Tamo Angro njeiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ⁵⁹ Osiqa tamo bei minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tarinoqncqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqa.” ⁶⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Unqum. Tamo moiyo qaji nanqi segi na tamo moiyo qaji nanqi subq atelenoqncqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqa Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanqi ban ojelenosiy bosiy ni daurmqa.” ⁶² Onaqa Yesus na minjej, “Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq njam atoqncqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanqi Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a dauryoqneb qaji nanqi metnjrnnaqa aqa areq bonabqa nanjo ambleq dena tamo 72 nanqi giltjnrej. Nanqi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltjnrej. Giltjnrsiqa nanqi aye aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanqi deq aiqajqa minjrsiqa qarinjrnnaq aiyeb. ² A nanqi qarinjrnnaq osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inji gargekoba melionub. Ariya inji meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ningi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanqi qarinjrnnaq nanqi aqa wauq gilsib inji meli bunuj otorelenqab.

³ “Deqa ningi aiyiy. Ningi kaja du du bul unub deqa e na ningi qarinqitqa aisib bauj juwan nanjo ambleq di wauoqnqab. ⁴ Ningi silali osib aiyab. Nunjo qaquj aib. Singa tatal jigaib. Ningi aiyoqnsibqa gamq di tamo qudei turoqnsibqa nanji anjam bei minjraib. ⁵ Ningi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanji endegsib minjroqniy, ‘Ningi lawo na soqniy.’ ⁶ Degsib minjroqniyqa lawo tamo bei sqas di a nunjo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nunjo lawo anjam di olo puluosim nunjoq bqas. ⁷ Ningi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanji na ningi joqsib ingi ti ya ti anainjoqniyqa uyoqniy. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa nunjo awai agi oqniy.

⁸ “Ningi qure beiq di brantoqniyqa nanji ningi joqoqnsib ingi anainjoqniyqa uyoqniy. ⁹ Ningi qure dia sosibqa tamo ungasari ma ti unub qaji nanji boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’ ¹⁰ Ariya ningi qure beiq di brantoqniyqa nanji ningi gereingosaiabqa ningi nanji uratnjrqa oqnsib nanjo qure ambleq di tigelqnsibqa endegsib minjroqniy, ¹¹ ‘Ningi Qotei qoreiyonub deqa nunjo qure qa tumberum gago singa qandratqo qaji agi butuyetngonum. Ariya ningi endegsib qalieoiy, Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’ O ijo angro, ningi degsib minjroqniy. ¹² E ningi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanjo une qa peginjrqqa batiamqa a na qure deqaji nanji tulan padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanji degsim padaltnjrqasai. A nanji gulbe kiñala enjrqas.

Tamo ungasari are bulyosai qaji nanji mondonj tulan padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaca? Manjwa e nunjoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanjoq di brantej qamu nanji nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanjo une qa peginjrqqa batiamqa a na ningi tulan padaltnjrougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanji degsim padaltnjrqasai. A nanji gulbe kiñala enjrqas. ¹⁵ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lanj qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanji endegsi minjrej, “Tamo bei a nunjo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ningi qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarijnjrej qaji nanği olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanği di qarijnjrnaq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanço wau di koboon-aqa nanği olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrn-aqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanği winjreqnamqa nanği gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lan goge na ulonosiq aiyeqnaq e unonum. ¹⁹ Niği quiy. E na Qotei aqa siğila niği engonum. Deqa niği siğila di osib amal uge ti degin ti nanço siğila tentoqnsib laqnaqab. Gago jeu tamo Satan aqa siğila kalil dego niği na kobotoqnaqab. Deqa inği bei na yala niği ugeugeingwa keresai. ²⁰ Mondor uge nanği nunço anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di bolequja. Ariya niği deqa tulan areboleboleingaiq. Qotei a nunço ñam lan qureq di nengrenyej unu. Niği deqa tulan areboleboleingem.”

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo siğilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyaya? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanği qa ulitoqnsimqa tamo nanği anğro du du bul unsub qaji nanği segi qa babteqnam nanği poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na inği inği kalil ijo banq di atelenjej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanği ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqai. Yim nanği dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa anğro nanği joqsiqa nanği segi sasalosib a na minjrej, “Niği nunço ñamdamu na ijo kumbra uneqnu deqa niği tulan areboleboleingem. ²⁴ Niği quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti gargekoba kumbra niği bini uneqnu qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanği unosaiqneb. Anjam niği bini queqnu qaji di dego nanği quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanği quosaiqneb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa siğila lan tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam nengrenq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.” ²⁷ Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba

Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino singila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanji degsim geregereinjroqnime.’”²⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnqam dena ni nambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?”³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiq gam dauryosiq Jeriko qureq aieyqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanji na a ojsib aqa inji inji kalil yayiekrateb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb.³¹ A gam qalaq di neiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiq gam qalaq beiq na bunyosiq gilej.³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di neiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiq gam qalaq beiq na bunyosiq walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiq aqa areq bosiq goren ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yanselenosiq qoselenetej. Osiq a soqtosiq aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiq tamo nerenjo qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej.³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiq nerenjo qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minjej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyogne. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiq olo minjej, “Tamo qalub nanji gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab neiesoqnej qaji aqa was bole?”³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minjej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanjo talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanji koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia unja bei soqnej aqa ñam Marta. A nanji joqsiq koba na aqa tal gogeteb.³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa singa jomq di awoosiq aqa anjam quoqnej.⁴⁰ Ariya Marta a nanjo inji goiyetnrqa marsiq wau koba yoqnej. Osiq Yesus

aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inği goiyocnsim inği inği kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.”⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni inği inği kalil qa are koba qaleqnum. Ni inği inği deqa are kobaimaiq.⁴² Inği qujai qa are qalqam di kere. Maria a inği qujai di oqo. Inği di tulan boledamu. Inği di tamo bei na olo yayiqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa anğro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa anğro nanği pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.”² Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyoqniy,

‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

³ Gago inği uyo bati gaigai keretgoqnime.

⁴ Tamo nanği iga qa une ateqnub qaji nanço une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqnime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigoqnime.’ ”

⁵⁻⁶ Osıqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walweloşiq ijo talq bqoqa e inği bei anaiyqajqa di saıqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo anğro nanği ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’⁸ Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmimqa ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqo deqa ni tigelosim inği keretosim yqam.⁹ Deqa e ninği endegsi mernğwai. Ninği inği bei qa Qotei pailyqab di a na enğwas. Ninği inği bei oqa marsibqa ñamqab di itqab. Ninği siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetjğwas.¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnum qaji nanği inği eqnub. Tamo kalil inği qa ñameqnum qaji nanği iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnum qaji nanği Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ “Tamo bei aqa anğro a mamyim qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai.¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A değin yqasai.¹³ Deqa ninği quiy. Ninği tamo bolesai. Ariya ninği nunço anğro nanği inği bole bole

enjqreḡnub. Niḡḡi naḡḡi saidnjqrosaieḡnub. Nuḡḡo kumbra dena niḡḡi endegsi poiḡḡem, nuḡḡo Abu laḡ qureḡ di unu qaji a deḡo niḡḡi saidnjqosaieḡnu. Niḡḡi pailyqab di a na aqa Mondor Bole enḡwas. A na niḡḡi saidnjqwasai bole sai.”

Tamo qudei naḡḡi maroḡneḡ, “Belsebul a Yesus aqa jejamuḡ di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uḡe na medabu getentesoḡnej qaji di mondor uḡe wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroḡnej. Deqa tamo unḡasari naḡḡi Yesus aqa maḡwa di unsibqa tulaḡ pruguḡeteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei naḡḡi deḡo Yesus aqa maḡwa di unsib Yesus yomuiyosib maroḡneḡ, “Mondor uḡe naḡḡo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuḡ di unu. Siḡgila dena a na mondor uḡe naḡḡi winjqreḡnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei naḡḡi Yesus aqa siḡgila laḡa tenemtqa osib gisaḡyosib minjeb, “Ni Qotei laḡ goḡe di unu qaji aqa siḡgila bei babtım ıḡa unḡom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a naḡḡo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjqrej, “Tamo naḡḡi sawa qujaiḡ di unub qaji naḡḡi segi poaiyelosib qotqab di naḡḡi koba na gereḡere sqa keresai. Naḡḡi niḡaḡosib koboqab. Tamo naḡḡi tal qujaiḡ di unub qaji naḡḡi segi poaiyelosib qotqab di naḡḡi deḡo koba na gereḡere sqa keresai. ¹⁸ Deḡo kere Satan na aqa segi mondor uḡe naḡḡi winjqras di naḡḡi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uḡe naḡḡi olo taqatnjqras? Di keresai. Niḡḡi mareḡnub, ‘Yesus a Belsebul aqa siḡgila na mondor uḡe naḡḡi winjqreḡnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa siḡgila na mondor uḡe naḡḡi winjqrai di yai aqa siḡgila na nuḡḡo aḡḡro naḡḡi mondor uḡe winjqrab? Deqa naḡḡi segi na mernḡwab, niḡḡi anjam groteḡnub. ²⁰ Ariya e Qotei aqa siḡgila na mondor uḡe naḡḡi winjqrai di niḡḡi endegsi poiḡḡwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosım ıḡa taqatḡwajqa bati brantqo.’ Niḡḡi deḡsi poiḡḡwas.

²¹ “Tamo siḡgila koba bei a aḡ ti qaja ti ojelenosım aqa segi tal gereḡere taqatqas di aqa iḡḡi iḡḡi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulaḡ siḡgila koba a bosım tamo di ombla qotsım siḡgilaqas di a na qaja ti aḡ ti tal aqa abu a dena siḡgilaoḡnej qaji di yayielenosım aqa iḡḡi iḡḡi kalil elenqas. Osim iḡḡi iḡḡi di tamo qudei naḡḡo baḡq di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uḡe a tamo aqa jejamu uratosım olo bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uḡe a tamo bei aqa jejamuḡ dena ulaḡnosım sawa kaḡḡraḡoḡ ḡilqas. ḡilsım dia laḡnsımqa aqaratqajqa sawa ḡamam uḡeiyım marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deḡ olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A deḡsi

marsimqa aisim tal di nami manj solsisib ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanqi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

Tamo yai nanqi tulan areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanjo ambleq dena unja bei a brantosiqa tulan lelenosiqa Yesus minjej, “Ino ai agi ni nami nambabtmosiqa munqum anaimoqnej qaji a Qotei aqa nngalaq di unja tulan bolequja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo nanqi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei nanqi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa areq di koroeq nabqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra tulan ugedamu. Nanqi gaigai Qotei aqa manwa lanja unqajqa metbeqnub. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanqi osornjr qasai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanqi unqab. ³⁰ Agi Jona a segi manwa bul sonaqa tamo ungasari Ninive qureq di soqneb qaji nanqi manwa di uneb. Dego kere e Tamo Angro manwa bul soqnit tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi manwa di unqab. ³¹ Mondonj Qotei na tamo ungasari nanqi peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu. ³² Mondonj Qotei na tamo ungasari nanqi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanqi dego tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqab. Nanqi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanqi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu.”

Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanqi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ³⁴ Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino namdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino namdamu ugeqas di ino jejamu

kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa nıngi geregere unoqniy. Nungo jejamu suwanjejunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanjekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulonjosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanği ti kumbra uge uge yeqnub

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo ombla ijo talq gilsim inği uyqom.” Osiqa nanği ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a inği uyqa osiqa a mati ban yansosaisosiq laņa uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulan prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Nıngi Farisi nungo kumbra uge ađi ubtosiy mernğwai. Nıngi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnub. Nıngi miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Nıngi baban na tamo bole. Ariya nungo are miligi kumbra uge ti bajın kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Nıngi nanari tamo! Qotei a nungo jejamu gereiyosiq nungo are miligi dego gereiyej. Di nıngi qaliesai kiyo? ⁴¹ Deqa inği inği kalil nungo are miligiq di unu qaji di nıngi elenjosib tamo inği saiqoji nanği enjroqniy. Nıngi kumbra degyibqa nungo inği inği kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, nıngi tulan padalougetqab. Di kiyaaq? Nıngi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Ađi nıngi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya nıngi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnub. Ađi nıngi kumbra bole bole dauryosaieqnub. Nıngi Qotei qalaqalaiyosaieqnub. Nıngi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e nıngi endegsi mernğwai. Nıngi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Nıngi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, nıngi tulan padalougetqab. Di kiyaaq? Nıngi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nanngo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleıngeqnu. Nıngi koro sawaq di dego tamo unğasari nanği na nungo ñam soqtetnjosib ban ojetnğwajqa deqa areboleboleıngeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, nıngi tulan padalougetqab. Di kiyaaq? Nıngi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di marın na kabutqo. Deqa tamo unğasari nanği quraq na walweloqnqab di nanği qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni Farisi nanği anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.” ⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “O dal anjam qalie tamo, nıngi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaq? Nıngi tamo

unğasari naŋgi gulbe kokba enjreqnab qoboiyoqnsib unub. Ariya niŋgi na olo naŋgo gulbe di qoboiyetnjrosaeqnu**b**.

⁴⁷ “Niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Nuŋgo moma naŋgi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi ñumeqna**b** moreŋoqne**b**. Ariya niŋgi na olo naŋgo sub gereiyeqnu**b**.
⁴⁸ Nuŋgo kumbra dena niŋgi endegsib marobuleqnu**b**, ‘Gago moma naŋgo kumbra bole.’ Niŋgi degsib marobuleqnu**b**. Agi nuŋgo moma naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi ñumoqne**b**. Ariya niŋgi na olo naŋgo sub gereiyeqnu**b**.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo naŋgi ti ijo anjam maro tamo naŋgi ti qarinjritqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji naŋgoq giloqni**b**qa naŋgi na naŋgi jeutnjroqnsib tulaŋ ugeugeinjroqna**b**. Osib qudei ñumoqni**b** moreŋoqna**b**.’⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nuŋgo moma naŋgo une kalil osim tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji naŋgo jejamuq di ateleŋqas. Nuŋgo moma naŋgo une di agi naŋgi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa naŋgi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. E bole mernğwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi enjrqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo unğasari naŋgi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqna**b**qa niŋgi na olo gam getentetnjreqnu**b**. Niŋgi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo unğasari naŋgi dego gam di itqa yeqna**b** niŋgi na olo gam getentetnjreqnu**b**.”

⁵³ Osiqa Yesus a tigelosiqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo naŋgi ti Farisi naŋgi ti a qa minjij oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqne**b**.⁵⁴ A anjam bei grotimqa naŋgi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqne**b**.

12

Yesus a Farisi naŋgo kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo unğasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus unğajqa bosib koroosib jujunğkobaeb. Singa waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei naŋgo singa sosenjroqne**b**. Bati deqa Yesus a aqa anğro naŋgi joqsiqa naŋgi sasalosib a na minjrej, “Niŋgi geregere ñam atoqniy. Farisi naŋgi gisaŋ tamo. Naŋgi anjam maro aiyelteqnu**b**. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi naŋgo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulaŋ kobaqujaqas.² Deqa niŋgi quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dğas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo naŋgi qusib poinjrqas.³ Deqa anjam kalil niŋgi

ambruq di mareqñub qaji di suwanamqa tamo nanği quqwab. Anjam kalil ninği warum miligiq di mareqñub qaji di tamo nanği bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ninği Qotei segi ulaiyyi

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anğro, ninği quiy. Ninği jeu tamo nanği ulainjraib. Nanği nuņgo jejamu segi qalsib moiyoṭqa kere. Nanği ninği gulbe bei eņgwa keresai. Deqa ninği nanği ulainjraib. ⁵ Tamo ninği ulaiyqab qaji agi deqa merygwai. Qotei a segi nuņgo jejamu moiyotosim bunuqna nuņgo qunuņ dego nıamyuwoq waiyqa kere. Deqa ninği a segi ulaiyyi.

⁶ “Ninği qalie. Tamo nanği qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. Ariya Qotei na qebari sinjir nanği geregere taqatnjreqnu. A na nanği uratnjrosaiqñu. ⁷ Dego kere Qotei a nuņgo gate banğa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ninği ulaaib. Ninği qebari kalil nanği tulaņ buņnjrejunub.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Anğro. Ninği mandam tamo nanño ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondoņ e na kamba Qotei aqa laņ anğro nanño ulatamuq di nuņgo ñam boleq atsiy marqai. ⁹ Ariya ninği mandam tamo nanño ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondoņ e kamba dego Qotei aqa laņ anğro nanño ulatamuq di nuņgo ñam marqajqa asgibqas.

¹⁰ “E Tamo Anğro. Tamo bei na e misilinjıbas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanği ninği ojsib nanño Qotei tal miligiq di tigeltņgosib nenemņgibqa ninği na kamba anjam kiye minjrıajqa deqa are koba qalaib. Rom nanño gate ti nanño mandor ti nanño ulatamuq di dego ninği tigeltņgibqa ninği na kamba anjam minjrıajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo eņgimqa ninği anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo unğasari koroesoqñeb qaji nanño ambleq dena tamo bei a tigelosiqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo yai na e gilṭbqo deqa e nuņgo gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsiqa tamo unğasari kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği ñoro koba oqajqa mamaulņgaiq. Ninği ñoro koba ti sqab dena ninği ñambile bole oqa keresai. Ninği ijo anjam deqa geregere are qaloqñiy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di ingi tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo ingi tulan koba melieleñqo. Deqa e ingi di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil konelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo ingi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, “Ijo ingi ingi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Sosiy ingi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleiboqngas. Wausau gargekoba gilqas ijo ingi ingi di koboqasai.”’ ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa ingi ingi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej. ²¹ Dego kere tamo nanqi ñoro koba koroiyejunub qaji nanqo ñoro qoji padalqab. Nanqi lan qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanqi Qotei aqa ñamgalaq di sougetesosib moreñqab.”

Ningi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, “Ningi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. ²³ Ningi ingi uyo na segi ñambile oqasai. Ningi gara jugoqngab dena segi nunqo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ningi qebari nanqi unjriy. Nanqi ingi yagosaieqñub. Ingi otorosib talq di atosaiieqñub. Ariya Qotei na qebari nanqi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nanqi qunun saiqoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi qebari nanqi tulan bunjrejunub. ²⁵ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nunqo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ningi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ningi kiyaqqa ingi qudei qa are koba qaleqñub?

²⁷ “Ningi ñam so unjriy. Nanqo wala kiyersib branteqñub di ningi qaliesai. Nanqi segi wauosaieqñub. Nanqo segi wala gereiyosaieqñub. Deqa e ningi endegsi mernqwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ²⁸ Mañ lanaj a bini oqwas nebe tamo nanqi na ginqenqosib ñamyuwoq waiyqab. Mañ lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaqqa Qotei qa nunqo areqalo sinqilatqa yonub keresaiingwo? Ningi mañ lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poinqem, Qotei a ningi dego gara enqoqngas. ²⁹ Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?’ Ningi degsib maraib. ³⁰ Tamo unqasari Qotei qaliesai qaji nanqi ingi ingi deqa are koba qaleqñub. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nunqo Abu a qalie, ningi lanja sqa keresai.

Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Deqa ningi Qotei na taqatngosim nungo Mandor Koba sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnqas.”

Ningi lan qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiga Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du ningi ulaaib. Nungo Abu a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa areareteqnu. ³³ Deqa ningi kumbra endegyiy. Ningi nungo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nanngi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib lan qure qa ingi ingi elenosib di jugelenoy. Ingi ingi di koboqa keresai. Bajin tamo nanngi bosib oqasai. Sisimbin na ugetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas.”

Kangal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tariñeqnu

³⁵ Osiga Yesus a olo marej, “Ningi nungo gara tigelenosib nungo ingi ingi kalil gereiyosib wanjal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁶ Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranme kindokindonjamqa aqa kangal tamo nanngi a qa tariñejunub qaji nanngi siranme waqtoqujatqab. Dego kere ningi ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kangal tamo nanngi a qa tariñosib ñam atoqnibqa bosim degsi unjrimqa nanngi tulan areboleboleinjrqas. Deqa a na nanngi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnqas. ³⁸ A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kangal tamo nanngi a qa tariñosib ñam atoqnibqa degsi unjrimqa nanngi tulan areboleboleinjrqas.

³⁹ “Ningi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Anqro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prughtngaim deqa ningi gegerere ñam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwajqa kiyo tamo ungasari kalil nanngi dego quqwajqa kiyo?” ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanngi gegerere taqatnjroqnsimqa nanngo ingi uyqajqa batioqnimqa ingi anainjroqne.’ ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnimqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa

tal lanja na aqa inġi inġi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnqas. ⁴⁵ Ariya kanġal tamo di a endegsi are qalqas, 'Ijo tamo koba a urur bqasai.' Degsi are qalsimqa a na kanġal tamo ti kanġal uña ti nanġi lanja lanja kumbainjnroqnqas. Osim inġi ti wain ti uyoqnsim nanarioqnqas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulañ prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanġi Qotei qa nanġo areqalo sinġilatosaieqnu qaji nanġo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ "Tal lanja na aqa kanġal tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainjyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanġal tamo bei minjqas, 'Ni wau di ye.' Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jinġa na kumbainjoqujaitqas. Niġi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulañ koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulañ koba dego taqateme."

Yesus na tamo unġasari nanġi pupoinjrimqa nanġi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, "E nġamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, 'O Abu, nġamyuwo di urur pulonjeme.' ⁵⁰ Niġi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulañ gulbekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo anġro, niġi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo unġasari nanġi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo unġasari nanġi pupoinjritqa nanġi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanġi ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanġi na tamo aiyel jeutnroqnqab. Tamo aiyel nanġi na tamo qalub jeutnroqnqab. ⁵³ Abu nanġi na nanġo segi anġro mel nanġi jeutnroqnqab. Anġro mel nanġi na nanġo segi abu nanġi jeutnroqnqab. Ai nanġi na nanġo segi anġro sebiñ nanġi jeutnroqnqab. Anġro sebiñ nanġi na nanġo segi ai nanġi jeutnroqnqab. Ain qeli nanġi na nanġo segi ain yala nanġi jeutnroqnqab. Ain yala nanġi na nanġo segi ain qeli nanġi jeutnroqnqab."

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanġi utru poinjro-saieqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi endegsi minjrej, "Señ aiyuq dena lanġbi tigelamqa niġi unsib marqab, 'Awa bqas.' Degsib marqab awa bqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa niġi unsib marqab, 'Sawa kanġanqas.' Degsib marqab sawa kanġanqas. ⁵⁶ Niġi gisañ ani. Niġi mandam ti lanġ ti unoqnsib

geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaaqa kumbra bini branteqnu qaji di ninigi unoqnsib utru poinqosaieqnu?"

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ninigi segi aiyel anjam urur gereiyuojatyi

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, "Kumbra bole ti kumbra uge ti di ninigi kiyaaqa geregere pegiyosaieqnu? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ninigi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di ninigi segi aiyel anjam urur gereiyuojatyi. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ninigi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanqo banq di atqas. Yimqa nanqi na ni osib tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratmib oqedqam."

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanqi Yesus aqa areq bosib minjeb, "O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanqi wagme osib Qotei atraiyeq nabqa Pailat na aqa qaja tamo nanqi qarinqnrnaq gilsib nanqi ñumnab nanqo leñ aisiq wagme nanqo leñ ti tuturej." ² Onaqa Yesus na minjrej, "Ninigi kiyersib are qalonub? Galili tamo nanqi di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di nanqoq di brantej. Galili tamo qudei nanqi une gargekoba yosaieqnu. Ninigi deqsib are qalonub kiyo? ³ Di sai. E ninigi mernqwai. Ninigi are bulyqasai di ninigi kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiqa tamo 18 nanqi ñumnabq moreñeb. Deqa ninigi kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nanqi une gargekoba yoqneb deqa nanqi deqsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanqi une gargekoba yosaieqnu. Ninigi deqsib are qalonub kiyo? ⁵ Di sai. E ninigi mernqwai. Ninigi are bulyqasai di ninigi kalil dego padalqab."

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, "Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, 'Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaaqa mandam aqa namur laña saitqas?' ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjej, 'O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo?"

Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.' ” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na uña bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanço Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa ñam atej uña bei sonaq unej. Uña di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tintin tigelqa keresai. ¹² Deqa Yesus na uña di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O uña, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” ¹³ Degsi minjsiqqa uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tintin tigelosiqqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa manwa di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaaqa? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nançi endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nunço ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nunço ma boletqajqa baib.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ninçi gisanj tamo. Ninçi yori bati gaigai nunço makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaqa yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nançi aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulan boleqaja deqa tamo ungasari kalil nançi tulan areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nançi taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninçi merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninçi geregere poinçwas? ¹⁹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiiq tulan kobaqujaonaqa qebari nançi bosib aqa daniq di simi ateleneb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nançi taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninçi merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninçi geregere poinçwas? ²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uña bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiiqa bem sum lanaj ti turtosiiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninçi sirançe kiñala miligiq gilqajqa singilaoyi

²² Yesus a dena tigelosiqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyocnej. ²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga geregere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ²⁴ “Ningi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy. E ningi merngwai. Tamo gargekoba nangi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoqni ugeinjroqnas. ²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ningi oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonosis minjoqnaqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba merngwas, ‘Ningi tal qabe? E ningi qaliesai.’ ²⁶ Degsi merngimqa ningi na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla ingi ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ ²⁷ Degsib minjibqa a na kamba merngwas, ‘Ningi tal qabe? E ningi qaliesai. Deqa ningi kalil jaraiyy. Ningi kumbra uge yo qaji tamo.’ ²⁸ A na ningi degsim merngsim ningi qalag di breingwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi ti Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Soqnimqa ningi nangi unjrsibqa akamkobaoqnsib pailoqnsib nunjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba nangi sawa guta na guma na tauj na beben na ti bosib Qotei aqa singaq di koroelenabqa Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nangi taqatnjrqas. Yimqa nangi Qotei ombla awoosib ingi uyoqnaqab. ³⁰ Deqa ningi quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nangi mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nangi mondon ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nangi qa dulej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi qudei nangi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lumsim moiyoqtmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulan.” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi gilsib gisan tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge uge nangi winjroqnsiyqa tamo ma ti nangi boletnjroqnaqi. Nebe dego e wau di yoqnaqi. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Ningi gilsib Herot degsib minjiy. ³³ Bini e walwewosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyayqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nangi na Qotei aqa medabu o tamo nangi ñumeqnaqab moreneqnaqab. Nangi qure beiq di nangi ñumosaieqnaqab.

³⁴ “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nangi ñumoqnsim moiyoqtmqa mareqnu. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjreqnu qaji nangi menin na ñumeqnam moreneqnaqab. Bati gargekoba e ino angro nangi tuwe du du bul koroinjqajqa yeqnam ni saideqnaqab. ³⁵ Deqa

ninji quiy. Qotei a nungo atra tal koba uratetngimqa a lanja sqas. Deqa e ninji endegsi mernjwai. Ninji olo e nubqasai. Degsim gilsim mondon e olo lan qureq na boqnitqa ninji e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulanj geregereiyeqnu.’ ”

14

Tamo bei jejamu sunyelenrej qaji di Yesus na boletej

¹ Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiq a ombla inji uyoqneb. Inji uyeq nabqa tamo qudei tal dia soqneb qaji nanji Yesus koqyoqneb. ² Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunyelenrej qaji a awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi nanji ti endegsi nenemnjrej, “Ninji mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ⁴ Onaqa nanji na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanji mequmesoqneb. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiq aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanji olo nenemnjrej, “Nunjo angro kiyo nunjo makau kiyo yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa ninji na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ninji na merbiy.” ⁶ Onaqa nanji na kamba olo anjam bei Yesus minjqqa yonab keresaiinjrej.

Ninji na nunjo segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanji inji uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoosib inji uyeq nab unjrej. Deqa a na nanji yawo anjam endegsi minjrej, ⁸⁻⁹ “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lanaj nanjo awo jaramq di awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lanaj nanjo awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanjo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil inji uyeq nub qaji nanjo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹ Tamo kalil nanjo segi ñam soqteq nub qaji nanji Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanjo segi ñam aguq ateq nub qaji nanji Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Ninji na tamo sougetejunub qaji nanji gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minjej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanji ti ino segi kadoj nanji ti tamo ungasari ñoro koba ejunub qaji nanji ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, ‘Nanji na kamba maruro atsib e metbib

gilit inġi anaibqab.’¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiġoji nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo sinġa uge nanġi ti tamo ñam qandimo nanġi ti metnjrim bab inġi anainjre.¹⁴ Amqa ni tulañ areboleboleimqas. Di kiyaaqa? Nanġi ni kamba inġi anaimqa keresai. Deqa mondoñ tamo bole bole nanġi olo subq na tigelu batiamqa Qotei na kamba awai tulañ boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib inġi uyoqneb qaji a qusiqa minjej, “Mondoñ Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Sosimqa a na nanġi inġi anainjrim awoosib koba na inġi uyoqnqab. Deqa nanġi tulañ areboleboleinjrim sqab.”

¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanġi aqa maruro unqa metnjrej.¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kañgal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo nanġi di minjrej, ‘Niñgi boiy. Inġi inġi kalil gereiyosib atonub unu.’¹⁸ Degsi minjrnaca nanġi kalil bqa urateb. Osib minjoqneb, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minjej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.”’

¹⁹ Bei na minjej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanġi wau enjrqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.”’²⁰ Bei na minjej, ‘E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

²¹ “Onaqa kañgal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanġi na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaca olo qarinyosiqqa minjej, ‘Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo inġi inġi saiġoji nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo ñam qandimnjro qaji nanġi ti tamo sinġa ugeinjro qaji nanġi ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.’

²² Onaqa kañgal tamo a olo gilsiqqa tamo nanġi di kalil joqsi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanġi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

²³ “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kañgal tamo qarinyosiqqa minjej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanġi joqsim boiy. Nanġi kalil babqa ijo tal magwas.²⁴ E ni mermqai. Tamo nanġi e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanġi ijo maruro unqasai.’”

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qal-sim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiqqa walwelosiq aiyeqnaqa tamo unġasari tulañ gargekoba nanġi a dauryosib aiyoqneb. Deqa

a bulosiqa nan̄gi endegsi minjrej, ²⁶ “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ṅauṅ, aqa aṅgro nan̄gi, aqa was nan̄gi, aqa jaja nan̄gi, aqa segi jejamu dego jeutn̄jqasai di a ijo aṅgro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi ṅamburbas qoboiosim e daurbqasai di a ijo aṅgro sqa keresai.”

²⁸ Osiqa nan̄gi endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresaiiyimqa tamo nan̄gi unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

³¹ “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nan̄gi na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nan̄gi ṅumsib winjqra kere kiyo?’ ³² A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nan̄gi qarīṅnjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Uṅgum, iga qotqa uratonum.’

³³ “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi in̄gi in̄gi kalil uratqasai di a ijo aṅgro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. In̄giq di bar atoqn̄ib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di in̄gi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nan̄gi ti une tamo nan̄gi ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nan̄gi ti dal anjam qalie tamo nan̄gi ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nan̄gi joqoqn̄siqa koba na in̄gi uyeq̄nub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nan̄go anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nan̄gi ṅin̄ uyoqn̄ibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nan̄gi uratn̄jsim qujai alelqo qaji di ṅamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. ⁶ Qoboiosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nan̄gi ti aqa qure qujai nan̄gi ti kalil koroin̄jsimqa minjqras, ‘Nin̄gi uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa nin̄gi e ombla areboleboleigim sqom!’”

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goge dia nanği a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nanği mareqnub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanği qa lan goge dia nanği areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanği a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali loumqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Uña bei aqa meniñ silali 10 soqniñqa meniñ silali qujai loumiñqa a wañal qatrentosim aqa talq di mañ solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroinjsimqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai loumqo qaji agi olo itonum! Deqa niñgi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lan anğro nanği a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Tamo bei aqa ñiri aiyeł qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyeł soqneb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiq taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiq silali osiq tigelosiq sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiq aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa ñiri yala a ingi tulan saiiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim ingi anainjroqne.’ ¹⁶ Onaqa a bel nanği taqatnjroqnsiq ingi anainjroqnej. Osiqa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanği ingi oto uratoqnitqa di oqnsiy uyoqnitqa dena e kereoqñqas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaya? Tamo bei na ingi anaiyosaiyoqnej deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanği ingi koba uyeqnub. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, “O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino anğro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñqai.” ’ ²⁰ Degsi are qalsiq tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulan dulosiq urur ti gilsiq a soqonyosiq qalaqalaiyoqnsiq kundoyoqnej. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anğro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa

abu na aqa kanğal tamo qudei nanğı minjrej, ‘Ninğı urur ti gilsib gara jugo tulañ boledamu olekoba di osi bosib jigetiy. Banrıñ dego osi bosib aqa ban duq di jigetiy. Singa tatal dego osib aqa sinğaq di jigelenetiy. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anğro yala a moiyo bulosiq olo ñambile sosiq bqo deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa nanğı aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnaq soqneb.

²⁵⁻²⁶ “Ariya ñiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiq nanğı areboleboleinjreqnaq lou tueqnab qusiq kanğal anğro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Nanğı kiyaaqa lou tueqnub?’ ²⁷ Degsi nenemyonaqa kanğal anğro dena minnej, ‘Ino was yala a olo bqo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nanğı uyoqnsib areboleboleinjreqnaq lou tueqnub. Aqa anğro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqnub.’ ²⁸ Degsi minjnaq qusiqa ñiriñosiq qudalej. Osiq tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosiq minnej, ‘O ijo anğro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim inğı uysim areboleboleigim sqom.’ ²⁹ Onaqa ñiri koba a na kamba aqa abu minnej, ‘O Abu, ni que. E wasau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei gotranjyosaiognem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaiognum. E ijo kadoi nanğı ti koba na areboleboleigosaieqnu. ³⁰ Ariya ino anğro yala a na ino ñoro osiq gam qaji uña nanğı ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bqoqa ni a qa tulañ areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.’

³¹ “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, ‘O ijo anğro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inğı inğı kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigegnu. Di kiyaaqa? Ino was a moiyo bulosiq olo ñambile sosiq bqo. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ ”

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiq Yesus a olo aqa anğro nanğı endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’ ² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minnej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaqa kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim

merbimqa e gegerere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.'

3 "Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, 'E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E sinqila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanqi minjrit silali laña ebqab di e jemaibqas. 4 Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanqi a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanqi di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanqi e qa tulan areboleboleinjrqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanqi dena e osib nanqo talq di e gegerereiboqnqab.' 5 A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nanqi metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' 6 Onaqa minnej, 'E goreñ kulum 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo goreñ kulum 50 segi nenqrenye.' 7 Osiqa tamo bei nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' Onaqa minnej, 'E bem sum aqa qun 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo bem sum aqa qun 80 segi nenqrenye.'

8 "Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisan di poiyoaqa aqa ñam soqtosiq minnej, 'Ni keretonum.' Degsi minnej. Di kiyaaqa? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosisq deqa kumbra gisan di yej. Deqa ninqi quiy. Mandam endeqa tamo unqasari nanqi mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwanqqa tamo unqasari nanqi mandam qaji powo kiñala ti unub.

9 "Deqa e ninqi endegsi mernqwai. Ninqi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo unqasari nanqi kumbra bole enjroqnb nanqi ninqi qa tulan areboleboleinjroqnqas. Yim bunuqna ninqi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na ninqi joqsim tal gaigai sqas qaji dia ninqi gegerereinqwas.

10 "Ninqi ñoro kiñala gegerere taqatqab di ninqi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqab. Ariya ninqi ñoro kiñala gegerere taqatqasai di ninqi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqasai. 11 Ninqi mandam qaji ñoro uge gegerere taqatqasai di ninqi lan qure qaji ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na lan qure qaji ñoro nunqo banq di atqas? Tamo dego bei sosai. 12 Ninqi tamo bei aqa ñoro gegerere taqatqasai di ninqi nunqo segi ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nunqo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

13 "Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanqi wauetnjrqqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaisyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas.

Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanği wauetnjrqa keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanği bati gaigai silali oqñqajqa are koba soqnej. Utru deqa nanği Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi are qaleqñub, ‘Iga kumbra bole bole lanja baban na yoqñim tamo unğasari nanği na iga nugoqñsib iga tamo bole qa mergwab.’ Ningi degsib are qaleqñub. Di gisanj. Nungo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanği deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra tulan ugedamu.

¹⁶ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanğo anjam ti maroqñeb dena bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo nanği Qotei aqa anjam bole palonteqñub. Palonteqñab tamo unğasari kalil nanği Qotei na taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqajqa tulanj singilaeqñub.

¹⁷ “Lanj ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa ñaun uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa ñaun uratosim olo unja bei oqas di a na aqa ñaun kumbra ugeq waiyqo. Unja bei dego aqa gumbulun na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena unja di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo nanğo sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqñsiqa tulanj areboleboleiyeqnaqa inği bole bole uyoqñsiq soqnej. ²⁰ Aqa tal meq di tamo bei inği tulanj saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqñsiq ñeioqñsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a inği uyeqnaqa ñenği ululoñeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena leñ aiyeqnaqa baun nanği boqñsib nanğo meñ na yu bilgetoqñeb.

²² “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa lanj anğro nanği bosib aqa qununj osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qununj aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatinj kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiq tulanj maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuwoq endi sosimqa tulanj kanjanjoqñsim jaqatinj koba eqnum. Deqa

ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa ban gei yaq di tuqtosim bosim ijo menq di atimqa kiñala ulilibqas.'

²⁵ "Onaqa Abraham na minjej, 'O angro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni ingi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a ingi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulan areboleboleiyeqnu. Ariya ni namyuwoq di sosimqa jaqatin koba eqnum. ²⁶ Ni nam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nungoq bqa keresai. Ningi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.'

²⁷⁻²⁸ "Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, 'O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nanqi saidnjrimqa nanqi sawa uge endeq bqasai.' ²⁹ Onaqa Abraham na minjej, 'Ino was nanqi Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam dego qalieonub. Nanqi anjam di dauryqab di kere.' ³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, 'O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrqas di nanqi qusib are bulyosib dauryqab.'

³¹ "Onaqa Abraham na minjej, 'Tamo nanqi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanqi anjam minjrqas di dego nanqi qusib are bulyqasai.' "

17

Tamo a Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanqi olo endegsi minjrej, "Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqngab. Bole, kumbra di brantoqngas. Ariya tamo nanqi kumbra di yoqngab qaji nanqi tulan padalougetqab. ² Iga tamo deqaji nanqi ojsim menin kobaquja osim sil na nanqo kakroq di ton-tosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanqi bunuqna angro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ "Deqa ningi geregere nam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, 'Une di urat.' Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoitime. ⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqngas, 'O was, e kumbra grotonum.' Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoitime."

Iga Yesus qa gago areqalo sinqilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqi na minjeb, "O Tamo Koba, gago areqalo ni qa sinqilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime." ⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, "Nunqo areqalo e qa sinqilato qaji di sis yago bul kiñala

sqas di kereqas. Degesqas di nınđi subar endi minjibqa a nuńđo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kanđal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kanđal tamo qarınđyonaqa gilsıqa aqa ınđi wauq di mandam qamsiq bu-lyej. Osiqa aqa kaja nanđi dego taqatnırej. Ariya a wau di kobotinqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo ınđi uye’ degsi minjqas e? Sai. ⁸ A minjqas, ‘Ni ijo ınđi goiyetbosim gara tigsim ınđi suweiyosim ebimqa ınđi ti ya ti uyqai. Uytı menetbimqa bunu ni kamba ınđi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kanđal tamo degsi minjqas. Di kiyayaqa? A kanđal tamo lanaj deqa. ⁹ Kanđal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyayaqa? A kanđal tamo lanaj deqa. ¹⁰ Dego kere nınđi Qotei aqa kanđal tamo sosibqa wau kalil a na nınđi enđoqnqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kanđal tamo lanaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 nanđo jejamu yu na ugeelenej qaji nanđi boletnırej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqa Jerusalem aiqajqa gam dau-ryosiqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyoqnej. ¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanđo jejamu yu na ugeelenej qaji nanđi bosib Yesus itosibqa nanđi kiñala isaq di tigelosib tulan maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.” ¹⁴ Onaqa Yesus a nanđi unjrısiqa minırej, “Nınđi olo puluosib aisib nuńđo jejamu atra tamo nanđi osornıriy.” Degsi minjrnaqa nanđi aiyoqnsibqa gamq di nanđo yu kalil mosoonaca nanđo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanđo ambleq dena qujai a segi olo puluosıqa Yesus aqa areq gilej. A lelen ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq gilo-qnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singaq di singa pulutosıqa binıyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum.” Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanđo jejamu boletetnıronumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanđi qabi unub? ¹⁸ Nanđi olo ijoq bosai. Nanđi Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” ¹⁹ Yesus a degsi marsıqa tamo di minjej, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondoń Tamo Anđro a lan qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanđi Yesus endegsib nenemyeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo unđasari nanđo Mandor

Koba sosim nanġi taqatnjrqas?" Onaqa Yesus na minjrej, "Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantognimqa manwa bei namoqna bam niġi unqasai. ²¹ Tamo bei na endegsi mernġwasai, 'Niġi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,' o 'Mandor Koba a bqo agide.' Degyqasai. Niġi quiy. Bini Qotei a nuġgo ambleq endi Mandor Koba unu."

²² Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, "E Tamo Anġro. Bati bei brantimqa niġi ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. ²³ Tamo qudei na niġi gisanġoqnsib mernġoqnaqab, 'Niġi uniy. Tamo Anġro bqo agide,' o 'Tamo Anġro bqo agiende.' Degsib mernġoqnaqab niġi nanġi daurn-jraib. ²⁴ Kola minjaleqnaqa lan kalil suwanqnu dego kere mondoj e Tamo Anġro brantitqa tamo unġasari kalil nanġi e nubqab. ²⁵ Ariya e brantosaisoqnitqa tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi na e qoreibosib jaqatin koba ebqab.

²⁶ "Noa aqa bati qa tamo unġasari nanġi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati qa nanġi kumbra degyoqnaqab. ²⁷ Agi Noa aqa bati qa tamo unġasari kalil nanġi inġi ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa nanġi kalil morenġekriteb. ²⁸⁻²⁹ Lot aqa bati qa dego tamo unġasari nanġi inġi ti ya ti uyoqnsib inġi inġi awaiyoqnsib silali oqnsib inġi yagoqnsib tal atoqneb. Nanġi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulanqnaqa nġamyuwo ti menin pulon ti lan goge na awa bul aisiqa Sodom tamo unġasari kalil nanġi padaltnjrej. ³⁰ Dego kere bunuqna tamo unġasari nanġi kumbra degyoqnsib soqnaqab e Tamo Anġro brantqai.

³¹ "Bati deqa tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqujatebe. ³² Kumbra nami Lot aqa nġaun aqaq di brantej qaji niġi deqa are qaliy. ³³ Tamo bei a aqa segi nġabile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nġabile uratqas di a olo nġabile bole oqas.

³⁴ "E niġi endegsi mernġwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di nġerenesoqnaqab Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Unja aiyel tal qujaiq di saplan gereiyonqnaqab Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyel wau qujaiq di inġi yagoqnaqab Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas." Yesus na aqa anġro nanġi anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa nanġi na kamba nenemyeb, "O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?" Onaqa Yesus a nanġi yawo anjam

endegsi minjrej, “Tamo nanngo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanngi koroqab.”

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa angro nanngi bati gaigai Qotei pailyoqñib asgin-jraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosai oqnej. A tamo ungasari nanngi qa dego are qalosaioqnej. ³ Qure dia unja qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ ⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaieqnum. E tamo ungasari nanngi qa are qalosaieqnum. ⁵ Ariya unja qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, ‘Ni aqaryaibe.’ A merbo gaigai yeqnu deqa unqum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulan asgibo uge.’”

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ningi quiy. ⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo ungasari a na giltnjrej qaji nanngi qolo ti qanam ti pailyoqñqab di a nanngo pailyo qusimqa tariñsokobaiyqasai. A nanngi urur aqaryainjrqas. ⁸ E ningi merngwai. Qotei na nanngi urur aqaryainjroqujatqas. Ariya mondon e Tamo Angro bosiyqa tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi e qa nanngo areqalo siñgilatosisoqñib degsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanngi aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei nanngi mareqñub, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanngi unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji nanngi yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel nanngi Qotei pailyqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Nanngi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanngi unub dego sai. E gisan na tamo ungasari nanngi silali yainjrosai oqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim ingi ti ya ti urateqnum. E ijo segi ingi ingi kalil potelenjoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’ ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyqajqa jemaionyonaqa turuosiqqa are soqonjyosiqqa marej, ‘O Qotei, e une

ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.' Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej."

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, "E ningi merngwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqa aqa talq aiyey. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaaqa? Tamo kalil nanjo segi ñam soqteqñub qaji nanji Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanjo segi ñam aguq ateqñub qaji nanji Qotei na olo ñam soqtetnjrqas."

Yesus a marej, "Angro du du nanji ijo areq bqajqa saidnjraib"

¹⁵ Onaqa tamo ungasari qudei nanji nanjo angro du du ti angro mom ti joqsib Yesus na aqa ban nanjo gateq di atetnjrqas marsib aqa areq beb. Beqñabqa Yesus aqa angro nanji na saidnjrsib minjreb, "Nunjo angro du du nanji joqsib endeq baib." ¹⁶ Degsib saidnjrnabqa Yesus na angro du du nanji di metnjrej. Osiqa aqa angro nanji minjrej, "Angro du du nanji uratnjrib ijo areq beb. Nanji saidnjraib. Tamo ungasari nanji angro du du bul sqab di Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. ¹⁷E bole merngwai. Ningi angro du du nanji bul sqasai di Qotei a ningi osim taqatngwasai. Deqa a nunjo Mandor Koba sqasai dego."

Ñoro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, "O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa ñambile gaigai sqai?" ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. 'Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne.'" ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, "E angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqñem agi bini degsi unum." ²² Degsi minjnaq qusiqa kamba minjej, "Ni dal anjam kalil di dauryosim keronum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inji inji kalil qarinyosim silali osim tamo inji inji saiyoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lanj qureq di awai bole itqam." ²³ Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaaqa? A inji inji koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, "Tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulan banji koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei

na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banji koba.”²⁶ Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di queb qaji nanji na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai nanji Qotei na elenamqa nanji nambile gaigai sqa kere?”²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo nanji segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a nanji degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum.”²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa njan, aqa was nanji, aqa ai abu nanji, aqa angro nanji ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inji inji gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondon a nambile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa angro 12 nanji anjam degsi minjrnsiq ko-boonaqa nanji joqsia segitnjrsiqa endegsi minjrej, “Ninji quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanji nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas.”³² Agi tamo qudei na e ojgab. E ojsib tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanjo banq di e atqab. Yimqa nanji na e misilijnboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqngab.³³ Osib e kumbainbosib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”³⁴ Yesus na aqa angro nanji anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa nanji geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei nam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jomyeqnaqa tamo bei nam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqa tamo ungasari nanji silali qa njlnjroqnej.³⁶ Tamo ungasari tulan gargekoba nanji Yesus dauryosib qatronoqnsib aiyeqnaq tamo dena qusiqa nenemnjrej, “Ninji kiyaaqa qatroneqnub?”³⁷ Onaqa nanji na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.”³⁸ Degsi minjnabqa a tulan lelenosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa Niri, ni e qa dulame.”³⁹ Onaqa tamo ungasari namoeb qaji nanji na tamo di njrintosib minjeb, “Ni lelenkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabqa a nanjo anjam quetnjrosai. A olo tulan lelenoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Niri, ni e qa dulame.”⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqa tamo ungasari nanji minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa nanji na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej,⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo nam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa

lelenoqnam.”⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino njamdamu olo poimeme.”⁴³ Degsi minjnaqa aqa njamdamu poiyoonaqa sawa unsiqa Qotei aqa ñam soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo ungasari kalil nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji dego Qotei aqa ñam soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiqa qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa ñam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanjo gate. A ñoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanji na sawa getenteb deqa.⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil nanji bunjnrsiqa namoosiq gam qalaq di njam bei oqsiq njam atej. Njam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.”⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelosi aisiq njam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minjej, “O Sakius, ni mandamq aiyoqumat. Bini e ino talq di sqai.”⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq aiyoqumatosiqa tulan areboleboleiyonaqa Yesus osiqa ombla na aqa talq gileb.⁷ Gileqnaqqa tamo ungasari kalil nanji di unsib nriñosib mareb, “Ningi uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.”⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiq Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inji inji kalil ambleq na potosiy tamo inji inji saiqoji nanji jeisi enjrqi. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yaiyem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.”⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo ungasari nanji minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa angro tintinqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanji ti elenqo.”¹⁰ E segi Tamo Angro. E na tamo ungasari padalo gamq di unub qaji nanji njamqnsim elenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?”¹² Nanji degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanji na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanjo mandor sosiy nanji taqatnjqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej.”¹³ A gilqa osiqa aqa kanjal tamo 10 nanji metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanji segi segi 20 kina

enjrsiqa minjrej, 'Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.'

14 "Tamo kobaquja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanqi a qa tulan ugeosib are qaleb, 'A gago mandor sqasai.' Degsib are qalsibqa tamo qudei nanqi qarijnrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanqi minjreb, 'Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.'
15 Ariya sawa deqaji nanqi na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanqal tamo nanqi wau qa silali enjrej qaji nanqi metnjrej. Metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa a na minjrej, 'E nami silali enqem qaji dena ninqi wauoqneb olo silali di osorbiy.'

16 "Onaqa kanqal tamo deqaji bei a bosiqqa minjej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.'
17 Onaqa aqa tamo koba a na minjej, 'Ni kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.'

18 "Onaqa kanqal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina brantej agiende.'
19 Onaqa aqa tamo koba a na minjej, 'E qure kokba 5 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.'

20 "Onaqa kanqal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñenqi na dalaosim atnam soqnej.'
21 E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanqi waueq nab silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanqi inji yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.'

22 "Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjej, 'Ni kanqal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo njirin ani. Tamo qudei nanqi waueq nab silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanqi inji yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem.'
23 Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.'
24 Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneb qaji nanqi minjrej, 'Ninqi aqa 20 kina di yayiosibqa kanqal tamo nami wauosiqqa 200 kina ej qaji di olo yiy.'
25 Onaqa nanqi na minjeb, 'O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?'

26 "Onaqa tamo koba a na minjrej, 'E ninqi mernqwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa

a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas.’ ²⁷ Osiqa minjrej, ‘Tamo nanngi e qa jeu ateb qaji nanngi di joqsib boiy. Nanngi e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanngi di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanngi ñumib moreñqab.’ ”

²⁸ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyoqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

²⁹⁻³⁰ Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa angro aiyej qarijnrsiqa minjrej, “Ninngi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiyoqnej qaji. Ninngi donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy. ³¹ Ninngi sil palontoqnibqa tamo bei na nenemñgwas kiyo, ‘Ninngi kiyaga donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemñgimqa ninngi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’ ”

³² Yesus a nanngi aiyej degsi minjrsiq qarijnjrnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanngi na nanngi aiyej nenemñjreb, “Ninngi kiyaga donki aqa sil palonteqnub?” ³⁴ Degsi nenemñjrnaqa nanngi aiyej na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanngi aiyej donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwewosi aiyeqnaqa tamo ungasari nanngi nanngo gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenjoqneb. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa angro gargekoba nanngi tulan areboleboleinjqreñqnaqa lelenjoqneb. Yesus a nami manwa gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneb deqa nanngi Qotei aqa ñam soqtoqn-sib endegsib maroqneb, ³⁸ “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulan soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

³⁹ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena Farisi qudei nanngi tigelosib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni ino angro nanngo medabu getentetnjrime.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo angro nanngo medabu getentqab di meniñ nanngi tamo bulyosib tulan murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a Jerusalem nanngi qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej.
⁴² Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo ungasari, bini bati endeqa ningi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ningi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ningi qa uliejunu deqa ningi qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ningi jeutngosib nungo qure koba endi agutibqa ningi jaraiqa keresaingwas. Amqa nanqi na ningi qoto itngosib tulan ugeugeingosib nungo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa menin kalil paraparainjsib breinjribqa menin bei menin bei aqa quraq di sqasai. Menin kalil segisegiqab. Jeu tamo nanqi bosib ningi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei na ningi aqaryaingwajqa bati brantqo di ningi poingosai deqa.”

Tamo ungasari nanqi atra tal miligiq di inqi inqi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq nam atej di tamo ungasari gargekoba nanqi inqi inqi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanqi winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nanqi jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanqo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti Yesus qalib moiqaqqa gam namoqneb. ⁴⁸ Ariya tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanqi Yesus qalib moiqaqqa gam namonab ugeinjrej.

20

Juda nanqi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

¹⁻² Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni wau endi yeqnum?” ³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngitqa ningi e merbiy. ⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanqi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ningi na merbiy.” ⁵ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaaqa ningi Jon aqa anjam quetosai?’ ⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo

uᅇgasari naᅇgi ᅇriᅇosib bosib iga meniᅇ na lugwab. Di kiyaga? Naᅇgi mareqᅇub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ ”
 7 Naᅇgi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarᅇᅇyej di iga qaliesai.” 8 Onaga Yesus na kamba minjrej, “Niᅇgi degsib merbonub deqa e dego yai na qarᅇᅇbonaq bosim wau endi yeqᅇnum di niᅇgi merywasai.”

Wain wau qa yawo anjam

9 Osiqa Yesus a olo tamo uᅇgasari naᅇgi yawo anjam bei endegi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiqa wau taqato tamo qudei naᅇgo baᅇq di aqa wau uratetᅇrsiqa sawa isaᅇ gilsiq dia sokobaiyej. 10 Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kaᅇgal tamo bei qarᅇᅇyonaqa wau taqato tamo naᅇgoq aisiᅇ minjrej, ‘Wau lanja na e qarᅇᅇbqo bonum. Deqa niᅇgi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjᅇnaqa naᅇgi na a ojsib qalougetosib wiyonab laᅇa puluosiq gilej. 11 Gilnaqa wau lanja na olo kaᅇgal tamo bei qarᅇᅇyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a laᅇa puluosiq gilej. 12 Onaga wau lanja na olo kaᅇgal tamo bei qarᅇᅇyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. 13 Onaga wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi aᅇgro qujai e na tulaᅇ qalaqalaiyeqᅇnum qaji di qarᅇᅇyit aiqas naᅇgi aqa anjam quetqab.’ 14 Degsi are qalsiqa aqa segi ᅇiri qarᅇᅇyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo naᅇgi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bᅇo endi wau lanja aqa segi ᅇiri. A na aqa abu aqa ᅇᅇgi ᅇᅇgi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.’ 15 Degsib marsibqa wau lanja aqa ᅇiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa niᅇgi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge naᅇgi di kiyerᅇᅇrqas? 16 E niᅇgi merygwai. A bosim naᅇgi ᅇumsim moiyoᅇᅇᅇrqas. Osim aqa wau di olo yaiᅇᅇsim tamo qudei naᅇgo baᅇq di uratetᅇrimqa naᅇgi na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo uᅇgasari naᅇgi yawo anjam degsi minjᅇnaqa naᅇgi qusib minjeb, “Wau taqato tamo naᅇgi kumbra uge di yaib.”

17 Onaga Yesus na naᅇgi koᅇᅇᅇrsiqa minjrej, “Qotei aqa anjam bei neᅇᅇᅇᅇq di unu. Aqa damu niᅇgi poiᅇᅇwo e? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo naᅇgi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeᅇ. Onaga tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal siᅇᅇilatqaiqa deqa tigeltej.’

18 Niᅇgi quiy. Tamo uᅇgasari ululoᅇosib tal ai quraq aiqab qaji naᅇgi di tal ai dena naᅇgo tanu giᅇᅇᅇᅇᅇqas. Ariya tal ai di

ulonjosim tamo ungasari qudei nanngoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqas.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanngo jejamuq di une qametnjrej. Nanği degsib qalieosib deqa minjin oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanği tamo ungasari nanği ulainjrsib deqa nanği Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarijnjrnam nanği Yesus aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa a nanği tamo bole edegwas. Osim anjam gro-timqa iga qusim ojsim Rom nanngo gate aqa banq di atqom.” Nanği degsib are qalsibqa tamo qudei qarijnjrnab nanği Yesus aqa areq gileb. ²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nanği minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanği anjam bei minjro-saieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanği minjreqnum. ²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?” ²³ Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyoonaqa minjrej, ²⁴ “Ninği meniñ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanği na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo ungasari nanngo ñamdamuq di nanği Yesus gisanjosib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nanği Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanği mareqnuq, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa nanği bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo bei a moiymimqa aqa ñaun angro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo unğa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angro ñambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenğrenyej. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 nanği soqneb. Nanngo was matu a unğa osiqa moiyej. A angro saiqoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo unğa qujai di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo unğa qobul di osiqa a

dego moiyej. A anğro saiqoji. Was 7 kalil nanği uña qujai di osib moreñeb. Nanği anğro saiqoji. ³² Nanği kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelu batiamqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñaun tıntın sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanği unateqñub. Uña nanği tamoteqñub. ³⁵ Ariya mondon tamo unğasari Qotei na subq na tigelqa giltñrej qaji nanği subq na tigelosibqa nanği tamotqasai. Nanği unatqasai. ³⁶ Nanği lan anğro bul laña sqab. Qotei na nanği subq na tigeltnjrimqa nanği aqa segi anğro bole sqab. Deqa nanği olo moreñqa keresai. ³⁷ Ningi quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nenğrenyej, ‘Nam mariñ miligiq di puloñeqnaqa Qotei a ñam puloñq di sosiqa Moses metosiq minnej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’ ³⁸ Qotei na Moses degsi minnej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanğo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanğo Qotei. Deqa tamo kalil nanği Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo anjam bei nenemyqajqa ulaeb. Deqa nanği na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nanği endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanği kiyayaqa mareqñub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri?’ ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minnej, ‘Ni ijo bañ woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatñroqñam.” ’

⁴⁴ Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge uge yeqñub

⁴⁵ Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam di queqñabqa a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, ⁴⁶ “Ningi dal anjam qalie tamo nanğo kumbra uge geregere tenemtoqñiy. Nanği koro sawaq di tamo unğasari nanği na nanğo ñam soqtetñrsib bañ ojetñrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqñsib laqñub. Nanği Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanğo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjqñu. ⁴⁷ Nanği uña qobul nanği gisaññroqñsibqa nanğo tal ti inği

inji ti lanja yainjreqnub. Osib tamo ungasari nanji na unjrsib nanjo ñam soqtetnrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondoj Qotei na nanji awai tulan ugedamu enjrqas.”

21

Uña qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligiq di sosisqa ñam atej di ñoro tamo nanji boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqnab unjroqnej. ² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiq menin silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiq aqa angro nanji minjrej, ³ “E bole merngwai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanji bunjrnsiq silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nanji silali koba ti unub. Nanji oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa menin silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanji na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa angro qudei nanji atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji menin di tulan boledamu. Qotei atraiyqajqa inji inji ti menin ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal ninji unonub endi bunuqna jeu tamo nanji na bosib tulan niñaqyosib aqa menin kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa menin bei menin bei aqa quraq di sqasai. Menin kalil segiseqiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanji na kamba nenemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanji bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ninji gisanjo uge. Bunuqna gisanjo tamo gargekoba nanji ijo ñam na boqnsib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqnqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomqo.’ Degsib gisanjosib maroqnibqa ninji nanji daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanji an na qotokobaoqnqab. Ninji deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim bran-
tqas.”

¹⁰ Yesus a nanji degsi minjrnsiq olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanji dego tigelosibqa mandor kokba qudei nanji qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq di mimin kokba ti ma uge ti

mam ti ingi saio bati brantelenqas. Lan goge di manwa bei bei brantoqñibqa tamo unqasari nanqi unoqnsib ulaugetoqñqab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqñimqa Juda nanqi na bosib ninqi jeutnqoqnsib ugeugeingqoqnsib ojelenoqñqab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di ninqi tigeltngqoqnsib tonto talq di breingqoqñqab. Osib ijo ñam ugetqa are qaloqnsib ninqi joqoqnsib Rom nanqo mandor ti nanqo gate ti nanqo ulatamuq di ninqi tigeltngqoqñqab. ¹³ Yimqa gam dena ninqi ijo anjam bole palontoqnsib nanqi minjroqñqab. ¹⁴ Deqa ninqi na kamba anjam kiye minjrqajqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nunqo medabu singilatetngosiy powo engitqa ninqi kamba anjam minjroqñqab. Minjroqñibqa nanqi nunqo anjam di gotranqya yoqñib ugeinjroqñqas.

¹⁶ “Bati deqa nunqo ai abu nanqi ti nunqo was nanqi ti nunqo leñ nanqi ti nunqo kadoi nanqi ti tigeloqnsib ninqi ojelenoqnsib jeu tamo nanqo banq di atelenoqñqab. Osib ninqi qudei lunqoqñib moreñoqñqab. ¹⁷ Ninqi ijo ñam ejunub deqa tamo unqasari kalil nanqi ninqi qa tulan ugeoqnsib jeutnqoqñqab. ¹⁸ Ariya Qotei na ninqi geregere taqatngqoqñqas deqa ijo anqro bei padalqasai. Ninqi kalil bole sqab. Nunqo gate banqa bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ninqi gulbe di qoboiyoqnsib singila na tigelesoqñiy. Sosib dena ninqi ñambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanqi Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ “Bunuqna qaja tamo nanqi bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqñib ninqi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’ ²¹ Bati deqa tamo unqasari Judia sawaq di unub qaji nanqi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo unqasari Jerusalem di unub qaji nanqi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo unqasari wauq di, gamq di unub qaji nanqi olo puluosib qureq baib. Nanqi torei dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo unqasari nanqo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nenqrenqyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O aiyo! Bati deqa Qotei aqa minjin Juda nanqoq aiyimqa gulbe tulan kobaquja nanqo mandamq di brantqas. Deqa unqa guman ti unqa anqro mom ti nanqi jaraiyo banqioqnsib gulbe gargekoba oqñqab. ²⁴ Jeu tamo nanqi bosib Juda nanqi serie na ñumoqñib moreñoqñqab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratnjroqñqab. Tamo Juda sai nanqi bosib Jerusalem tulan niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqñib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanqi olo taqal breinjrqas.

Tamo Anqro a singila ti rian ti lanbiq na mandamq aiqas

25 “Bati deqa seŋ ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar naŋgi ululoŋosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqa sawa bei bei qaji naŋgi quoqniŋ areqalo niŋaqyetrjroqniŋnaŋgi tulaŋ ulaugetoqnqab. 26 Lan goge di iŋgi iŋgi kalil reŋgiŋyelenamqa tamo uŋgasari naŋgi unsib maroqnqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Naŋgi degsiŋ maroqnsib ulaugetoqnsib ŋam eririqnrjroqnsas. 27 Bati deqa e Tamo Anqro siŋgila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aiyeqniŋ tamo uŋgasari naŋgi tarosib e nubqab. 28 Kumbra kalil di brantqa utru atoqniŋnaŋgi ulaaib. Niŋgi tigelosib tarosib ŋam atoqniŋ. Di kiyaqa? Qotei na niŋgi awaiŋim niŋgi bole sqajqa bati jojomqo deqa.”

Niŋgi qura qa yawo anjam dena poiŋgem

29 Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Niŋgi qura ti ŋam kalil ti unjriy. 30 Naŋam baŋga qalsim olo niŋalguyoqniŋnaŋgi unsib qalieqab, ‘Seŋ aqa bati jojomqo.’ 31 Dego kere kumbra kalil e ubtosim merŋgonum qaji endi brantimqa niŋgi unsib endegsiŋ qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi taqatnrjsim naŋgo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo.’

32 “E bole merŋgwai. Tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi kalil moreŋosaisoqniŋba kumbra kalil e ubtosim merŋgonum qaji endi brantelenqas. 33 Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Niŋgi gegerere ŋam atsib soqniye

34 Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi gegerere ŋam atsib soqniy. Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nuŋgo segi jejamu qa iŋgi iŋgi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim niŋgi pruoqnrjgo uge. 35 Od, bati uge di bosim tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgoq di brantokuqatqas. 36 Deqa niŋgi gaigai ŋam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a siŋgila eŋgoqniŋnaŋgi kumbra kalil brantelenqas qaji di niŋgi na britosib e Tamo Anqro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

37 Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo uŋgasari naŋgi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiq mana niŋam Oliv di ŋeioqnej. 38 Tamo uŋgasari kalil naŋgi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigeleqnsibqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo naŋgo baŋq di atqas

1 Onaqa Juda naŋgo yori bati jojomej. Yori bati di aqa niŋam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel

nanġi Isip sawaq di padalqa laqnaḅqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Yesus qalsib moiyoṭqajqa gam ṇamoqneḅ. Di kiyaaqa? Nanġi tamo unġasari nanġi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa ñam bei Iskariot. A dego Yesus aqa anġro 12 nanġi deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanġi ti nanġoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nuṅgo baṅq di atqai.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanġi areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago baṅq di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minjnabqa a nanġo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanġo baṅq di atqajqa gam ṇamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo unġasari nanġi uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nanġo baṅq di atqai.”

Pita Jon wo nanġi yori bati aqa inġi inġi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanġi endegsi minjrej, “Niṅgi kaja du du nanġi ñumelenosib siranmeq di leṅ liyibqa e na unsiy niṅgi uratnġwai. E niṅgi padaltnġwasai.” Qotei a nami Israel nanġi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanġi mareb, “Iga kaja du du nanġi ñumelenosim Qotei atraiyqom.” ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanġi minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa niṅgi aiyel aisib gago inġi inġi gereiyetgibqa iga koba na inġi uyqom.” ⁹ Onaqa nanġi aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia inġi inġi gereiyqom?” ¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nanġi aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Niṅgi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. Niṅgi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anġro nanġi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹² Niṅgi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di niṅgi osorṅwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelenjeb unu. Niṅgi aiyel aisib warum dia gago inġi inġi gereiyelenoij.” ¹³ Onaqa nanġi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inġi inġi kalil gereiyelenjeb.

Yesus na aqa anġro nanġi bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa inġi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanġi ti koba na awoosib inġi uyoqneḅ. ¹⁵ Nanġi inġi uyoqnsibqa Yesus na nanġi endegsi minjrej, “E jaqatin osaiunum. Deqa e niṅgi koba na awoosim yori bati aqa

inji uyqajqa tulan areboleboleibqo. ¹⁶ E ninji merngwai. E inji endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon Qotei na ninji taqatngosim a nungo Mandor Koba soqnimqa inji endi aqa utru e na geregere babtosiyo olo uyqai.”

¹⁷ Osiqa a wain osiq gambanq di bilentosiqa Qotei pailyosiqa aqa angro nanji endegsi minjrej, “Ninji wain gambanq endi osib uyiyo. ¹⁸ E ninji merngwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon Qotei na ninji taqatngosim a nungo Mandor Koba soqnimqa e olo uyqai.” ¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqa bem osiq ginjenyosiqa nanji enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E ninji aqaryainqwa osim deqa engonum. Deqa ninji osib uyiyo. Bunuqna ninji gaigai uyoqn-sib e qa are qaloqniyo.” ²⁰ Onaqa nanji bem uynabqa Yesus na olo wain gambanq osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gambanq endi ijo leq. Nunqo une kobotqajqa deqa ijo leq aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²¹ Ariya ninji quiy. Ijo angro bei na e osim tamo qudei nanqo banq di atqas. Angro di agi iga koba na endego awoosim inji uyeqnum. ²² E Tamo Angro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moiqam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanqo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas.” ²³ Yesus na aqa angro nanji degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneb, “Angro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa angro nanji njirinosisib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanji segi segi njirinosisib yai a angro kalil bunjrnsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateq-nub qaji nanji njirin na sawa taqateq-nub. Yeqnab tamo unqasari nanji na nanqo ñam soqtoqnsib mareq-nub, ‘Nanji sawa taqato tamo bole.’ ²⁶ Ariya kumbra di nunqoq di saiq. Nunqo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati tamo lanqaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nunqo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunqo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ²⁷ Ninji are qaliyo. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq inji uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq inji suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq inji uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nunqo ambleq endi sosim ninji wauetngeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboiyeqnam ninji e uratbo-saieq-nub. Ninji e beterbeq-nub. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ninji mandor atelenqai. ³⁰ Osiyo mondon e nunqo Mandor Koba sosiy ninji koba na inji ti ya ti uyoq-nqom. Yimqa ninji awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanqo moma kalil nanji taqatnjroq-nqab.”

Pita a gisaŋoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla niŋgi quiy. Satan na niŋgi uneq waiŋgwa marqo. Niŋgi siŋgila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nuŋgo areqalo tenemtosim qalieqajqa deqa niŋgi uneq waiŋgwa marqo. Agi tamo naŋgi bem sum ŋoqoryoqnsib damu eleneqnub dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo siŋgilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati uloŋqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was naŋgi siŋgilatnjoqnaqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim moreŋqom. E ulaqasai.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjam-saisoqnimqa ni gisaŋoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

Yesus aqa angro naŋgi silali ti qaquŋ ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro naŋgi endegsi minjrej, “E niŋgi nami qarinqosim merngem, ‘Niŋgi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Niŋgi silali ti gilaib. Nuŋgo qaquŋ aib. Siŋga taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa niŋgi iŋgi bei qa truqueb e?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Sai. Iga iŋgi bei qa truquosai.” ³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nuŋgo silali bei soqnim oiy. Nuŋgo qaquŋ bei soqnim di dego oiy. Niŋgi sebru saiamqa nuŋgo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyiy. ³⁷ E niŋgi merngwai. Anjam e qa nami nenrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo ungasari naŋgi marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ” ³⁸ Onaqa Yesus aqa angro naŋgi na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsiq dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angro naŋgi dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsib naŋu agu beiq di brantosib Yesus na aqa angro naŋgi minjrej, “Niŋgi endegsib pailiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’ ” ⁴¹ Yesus a degsi minjrjsiqa naŋgi uratnjrjsiq kiŋala sasalej. Tamo bei na meniŋ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq siŋga pulutosiq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi siŋgila na Qotei pailyoqnsiqa a are tulan gulbekobaiyej. Onaqa a neskobaiyosiqa aqa nes len ti mandamq aiyonej. Bati deqa lan angro bei aisiqa Yesus

taqyosiqa singilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiqa aqa angro nanjo areq aisiq nam atej di nanji are gulbe na nerenesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ningi kiyaaqa nerenejunub? Ningi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nunjoq bqas di gulbe dena ningi uneq wainjwasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanji deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanji joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minjej, “O Judas, e Tamo Angro. Tamo nanji endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanji di Yesus ojqa laqnabqa aqa angro nanji unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanji di ñumnam morenqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osiqqa atra tamo gate aqa kanjal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Kumbra degyaib. Uratiy.” Degsi minjrsiqa tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanji ti Juda gate nanji ti minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo ningi sebru ti torom ti elenosisib e ojqa bonub e? ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di ningi koba na soqnem. Bati deqa ningi yala ban waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nunjoq di brantqo deqa ningi e ojonub. Endego amburu aqa singila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanji Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanji Yesus osi gileqnabqa Pita a kiñala isa isaq na nanji daurnjrsiq gilej. Gilsiqqa atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei nanji tal meq di nam tunguyosib awesonabqa bosiq nanji koba na nam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a namyuwo areq di awesonaqa kanjal unja bei na unsiqqa koqyosiq qaja tamo nanji minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minjej, “Unja, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiqqa minjej, “Ni dego Yesus aqa angro bei.” Onaqa Pita na minjej, “E aqa angro sai.” ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiqqa singila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” ⁶⁰ Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. ⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamon-aqa Tamo Koba a bulosiqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni

gisañoqalubtosim marqam, 'E Yesus qaliesai,' ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoñaqa tal qalaq gilsiqqa tulañ akamugetej.

Nanji na Yesus misiliñyoqnsib ban na qaloqneb

⁶³ Tamo Yesus ojob qaji nanji a misiliñyoqnsibqa ban na qaloqneb. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ñamdamu gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misiliñ anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu gameqnaq Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb, ⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam merñgwai di ninji ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemñgwai di ninji olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e ninji endegsi merñgwai. E Tamo Anjro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanji degsi minjrnaqa nanji na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Niri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ninji maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusib tulañ minjiñ oqetnrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanji Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba nanji degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanjo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo ungasari nanji kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanji mandor koba Sisar takis yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, 'E segi nunjo Mandor Koba. E segi Kristus.' ” Juda tamo kokba nanji degsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb. ³ Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanjo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo ungasari kalil nanji ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanji na kamba minjeb, “Yesus a tamo ungasari nanji kumbra uge dauryqajqa are tigeltetnjreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanngo anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” ⁷ Degsi nenemnjrnaqa nanngi na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilinqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di manwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nanngi ti Yesus tulan ugeugeiyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nanngi gaigai jigeqnuq deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nanngi jeu turyeb. Nami nanngi ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Ninngi Yesus a namburbasq di qamiy”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanngi ti tamo ungasari kalil nanngi ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonaqqa endegsi minjrej, “Ninngi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo ungasari nanngi kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum ninngi quonub. Une kalil ninngi aqa jejamuq di gameqnuq qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa ninngi quiy. Ninngi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lanja moiyoqqa keresai. ¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nanngi minjrit nanngi bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

¹⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Pailat aqa anjam di qusiqa nanngi tulan murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moiyoqqa. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.” ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nanngi joqsiqa Rom nanngi ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nanngi Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari nanngi olo minjrej, “Ninngi marib e Yesus uratit gilqas.” ²¹ Onaqa nanngi olo tulan murqumyosib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!” ²² Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqaq? A une kiye yej deqa

a namburbasq di qamqai? Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lan̄a moyotqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nan̄gi minjrit nan̄gi bu toqoŋ na kumbain̄yosib a uratib gilqas.”²³⁻²⁴ Onaqa tamo un̄gasari nan̄gi olo tulan̄ murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wain̄yoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus namburbasq di qame!” Degsib singila na Pailat minjeqnab nan̄go anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nan̄go anjam di dauryosiqa minjrej, “Di kere. Un̄gum. E na ijo qaja tamo nan̄gi minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqas.”²⁵ Degsi minjr̄siqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nan̄gi enjrej. Osiqa tamo un̄gasari nan̄go areqalo dauryosiqa Yesus osiqa qaja tamo nan̄go ban̄q di atnaqa nan̄gi na aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a osib gileb.

Nan̄gi Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ Nan̄gi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aieyenaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nan̄go ambleq di un̄a qudei nan̄gi are tulan̄ gulbeinj̄rnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. ²⁸ Gileqnabqa Yesus a qusiqa bulosiqa nan̄gi minjrej, “O Jerusalem un̄gasari, ningi e qa akamaib. Ningi nun̄go an̄gro nan̄gi qa ti ningi segi qa ti akamoiy. ²⁹ Ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo nan̄gi endegsib marqab, ‘Un̄a nan̄go miligi ugeeŋ qaji nan̄gi ti un̄a an̄grotosaieqnub qaji nan̄gi ti areboleboleinj̄rqas. Un̄a an̄gro mun̄gum anain̄jrosaiieqnub qaji nan̄gi dego areboleboleinj̄rqas.’ Tamo nan̄gi degsib marqab. ³⁰ Osib mana nan̄gi minj̄rqab, ‘Ningi bosib iga kabutgosib ulitgiy.’ ³¹ O un̄gasari, e ñam gesgi bul. Tamo nan̄gi na e kumbra uge ebeqnub. Tamo nan̄gi di ñam moyo bul. Deqa kumbra tulan̄ ugedamu nan̄goq di brantqas.”

³² Bajin̄ tamo aiyel dego namburbasq di ñumib moren̄qajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqneb. ³³ Nan̄gi giloqnsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus namburbasq di qameb. Qamsib bajin̄ tamo aiyel nan̄gi dego namburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa ban̄ woq di qameb. Bei Yesus aqa ban̄ qonan̄q di qameb. ³⁴ Yesus a namburbas goge di sosiqa a endegsi pailyej, “O Abu, ni na tamo nan̄gi e gaintbonub qaji nan̄go une di kobotime. Nan̄gi une yonub di nan̄gi qaliesai.” Bati deqa qaja tamo nan̄gi Yesus aqa gara elen̄qa marsib giltelen̄eb. Osib meniŋ silali alan̄eb. Tamo yayi aqa meniŋ na bun̄j̄rqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniŋ silali alan̄osib gara elen̄eb.

³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nanji tigelesosib Yesus koqyeq nabqa Juda gate nanji na Yesus misilinjoqnsib endegsib maroqneb, “A na tamo ungasari nanji aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqnej, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiyem.” ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanji dego Yesus degsib misilinjoqneb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda nanjo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas urat.” ³⁸ Osib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenjrenjeb, “Tamo endi a Juda nanjo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajinj tamo bei namburbasq di qameb qaji a na Yesus misilinjosiq minjej, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo aiyel dego aqaryaige.” ⁴⁰ Onaqa bajinj tamo bei na aqa anjam di qusiq nirinjosiq minjej, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaaqa Qotei ulaiyosai? ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁴² Osiqqa Yesus minjej, “O Yesus, mondoj ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla lanj qureq di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulanj ambrusi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branjosiq aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulanj lelenjosiqqa marej, “O Abu, e na ijo qununj osim ino banq di atonum.” Degsi marsiqqa mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanjo gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiqqa Qotei aqa nam soqtosiqqa marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴⁸ Onaqa tamo ungasari kalil Yesus unqa beleneb qaji nanji dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulanj gulbeinjraqa are soqonyeb. Osib jaraiyosib nanjo segi segi talq gileleneb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanji ti ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleneb qaji nanji ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainjosiq moinaq koqyoqneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa nam Josep a soqnej. A Juda nanjo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a

tamo bolequja. Aqa kumbra tulan boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tarinoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanği Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanği koba na anjam qososai. A nanço anjam di uratoqnej. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniņ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaioqneb. ⁵⁴ Juda nanço yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnab soqnej.

⁵⁵ Bati di unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleneb qaji nanği Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib nanço talq aisib nām so aqa ya quleq tulan boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Nām so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonāqa nanği Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru unğasari nanği olo tigelosib nām so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ² Nanği gilsib nām ateb di meniņ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. ³ Unsib sub miligiq aiyebe di nanği Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵ Deqa nanği are tulan kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanği brantosib unğasari nanço areq di tigelesonab unjrsib tulan ulaugetosib turuosib mandamq di nām queb. Tamo aiyel di nanço gara tulan minjalo. Onaqa nanği na unğasari nanği minjreb, “Niņgi kiyāqa tamo moiyo sawaq endi tamo nambile unu qaji a qa nāmeqnu? ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosiqa bati deqa a na niņgi endegsi merngej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Niņgi aqa anjam deqa olo are walngwo kiyo? ⁷ Agi a niņgi endegsi merngej, ‘E Tamo Anğro ojsibqa une tamo nanço banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’”

⁸⁻⁹ Onaqa unğasari nanği Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anğro 11 nanği tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Uņa bei aqa nām Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unğasari qudei dego

tamo aiyel nanḡo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanḡi sainjreb. ¹¹ Sainjrnab qunab ugeinjrnaq mareb, “Uḡgasari nanḡo anjam di laḡa sa anjam.” ¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ḡam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa anḡro aiyel nanḡi Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa anḡro aiyel nanḡi Jerusalem uratosib qure bei aqa ḡam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiḡala isaq 11 kilomita dego. ¹⁴ Nanḡi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanḡi na Yesus yoqneb qaji deqa ombla maroqnsib giloqneb. ¹⁵ Gileq nabqa Yesus a segi nanḡoq di brantosiq nanḡi koba na walwelosib giloqneb. ¹⁶ Nanḡi Yesus uneb ariya nanḡi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanḡi aiyel endegsi nenemnjrej, “Niḡi anjam kiye maroqnsib gileq nub?” Degsi nenemnjrnaqa nanḡi tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanḡi aiyel ulatamu tulaḡ ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa ḡam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargekoba nanḡi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nanḡi aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo uḡgasari kalil ti nanḡo ḡamdamuq di maḡwa kokba yoqnej. Osiqa anjam siḡgila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nanḡi ti atra tamo kokba ti nanḡi na a ojsib Rom nanḡo baḡq di ateb. Atnabqa nanḡi na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib ḡamburbasq di qalnab moiyej. ²¹ Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo uḡgasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo amburu gago uḡgasari qudei nanḡi Yesus aqa subq gilonub nanḡi aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di laḡ anḡro qudei unjronumqa nanḡi na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a ḡambile unu.” ’ Uḡgasari nanḡi na iga degsi mergonubqa iga tulaḡ prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanḡi iga koba na sonam nanḡi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil uḡgasari nanḡi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanḡi Yesus aqa jejamu unosai.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nunḡo areqalo tulaḡ truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nanḡo anjam nami maroqneb qaji di niḡi poinḡosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus

a jaqatin koba osim moisim lan qureq oqimqa Qotei na ñam kobaquja yqas.”²⁷ Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nenngrenq di so qaji di nanngi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanngi Moses ombla nanngo anjam nenngrenq di so qaji dena utru atsiq anjam gegerere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanngi qalub koba na walwelosib qure nanngi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanngi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanngi aiyel na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanngi aiyel daurnjrsiqa nanngo tal gogetosib koba na soqneb. ³⁰ Sosib awoosib ingi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqa bem ginngenyosiqa nanngi aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanngi Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanngo ambleq na loumosiq ulanej. ³² Ulanonaq nanngi mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nenngrenq di so qaji di aqa utru gegerere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulan arearetgoqnaj.”

³³ Nanngi aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanngi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa angro 11 nanngi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanngi na nanngi aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Agi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.” ³⁵ Degsib minjrnabqa nanngi aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ginngenyosiq anainjrnaqa nanngi a qa poinjrej deqa ti nanngi sainjreb.

Yesus aqa angro nanngi a uneb

³⁶ Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanngo ambleq di brantosiqa minjrej, “Ninngi are lawo soqniy.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanngi kalil ulaosib tulan prugugetosib are qaleb, “Iga buga bei unonum kiyo?” ³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninngi kiyaga e buga qa marsib ulaosib prugonub?” ³⁹ Endi e di. Ninngi ijo ban bile unsib ijo singa unsib ban waiyosib ijo jejamu ojsib poinngwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji.” ⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanngi degsi minjrsiqa aqa ban ti singa ti nanngi osornjrnaqa nanngi unsib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanngi olo areqalo aiyeltoqnsib are koba qaloqneb. Yeqnaqa Yesus na minjrej, “Ninngi ingi bei unu e?” ⁴²⁻⁴³ Onaqa nanngi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanngo ñamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, “E nami ninngi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenngrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanngi e qa nenngrenyej qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nenngrenyej qaji di dego aqa

damu brantqas.' E nami ninji degsi merngoqnem." ⁴⁵ Osiqa Yesus a nanjo areqalo waqetnjrnaqa nanji Qotei aqa anjam nenngrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Kristus a jaqatin koba osim moisim bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenngrenq di unu. ⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanji sawa sawa kalilq gilogsibqa dia ijo anjam palontoqnqab. Palontoqnib tamo ungasari nanji quoqnsib are bulyoqnqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na nanjo une kobotetnjqroqnqas. O ijo angro, ninji segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nunjo namdamuq di yoqnem qaji deqa tamo ungasari nanji sainjqroqniy. Ninji Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. ⁴⁹ Ninji quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nunjoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nunjoq bqas. Deqa ninji qure endia tarinqniy. Tarinqosib soqnbqa lan goge na Qotei aqa singila nunjoq bqas."

Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa angro nanji joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa ban soqtosiqa nanji qa pailyej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq nanji uratnjrsiqa lan qureq oqej. ⁵² A lan qureq oqeqnaqa nanji singa pulutosibqa a qa louosib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanji olo puluosib Jerusalem aiyebe. ⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

JON

Qotei a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej

¹ Tulaŋ nami inŋi inŋi kalil brantosaisonabqa Anjam a soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei.

² Tulaŋ nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Anjam a singila ti soqnej. Singila dena Qotei na inŋi inŋi kalil gereiyej. Inŋi bei gam bei na brantosai. Inŋi inŋi kalil branteleneb qaji di Anjam a segi na gereiyej. ⁴ Anjam a segi nambile qa utru. Nambile di puloŋ bul. Nambile dena tamo unŋasari naŋgi suwantnjreqnu. ⁵ Puloŋ di ambruq di suwaneqnu. Ambru na puloŋ di mosotqa keresai.

⁶ Tamo bei brantej aqa ñam Jon. Qotei na a qarinyonaq bej. ⁷ A bosiqqa puloŋ qa anjam palontoqnej. Di kiyaaqa? Tamo unŋasari kalil naŋgi aqa anjam qusib puloŋ qa naŋgo areqalo singilatqajqa deqa. ⁸ Jon a puloŋ sai. A puloŋ qa anjam palontqajqa bej. ⁹ Puloŋ di puloŋ bole. A mandamq aisiqa tamo unŋasari kalil naŋgi suwantnjreqnu.

¹⁰ Anjam a mandamq di soqnej. Aqa singila na Qotei a mandam atej. Ariya tamo unŋasari mandamq di soqneb qaji naŋgi a qa poinrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa leŋ qujai naŋgi a areiyosai. ¹² Ariya tamo unŋasari a areiyosib aqa ñam qa naŋgo areqalo singilateb qaji naŋgi a na giltjnraqa naŋgi Qotei aqa anŋro tintiŋ branteb. ¹³ Ai abu na nambabtnjro qaji naŋgoq dena naŋgi Qotei aqa anŋro brantosai. Naŋgo segi areqalo na naŋgi Qotei aqa anŋro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego naŋgi Qotei aqa anŋro brantosai. Qotei a segi na marnaqa naŋgi aqa anŋro tintiŋ branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej. Son-aqa iga aqa ñam koba ti aqa singila koba ti unem. A segi qujai Qotei aqa Njiri. A iga qa are tulaŋ boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon a anjam palontoqnsiqa endegsi leleŋoqnej, “E nami maroqnem, ‘Tamo di a ijo qoreq na bqa. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaŋ bunbejunu.’”

¹⁶ Qotei aqa Njiri a iga kalil qa are tulaŋ boleiyeqnu. Aqa kumbra dena a na iga tulaŋ geregereigeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa wau na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are boleiyosiqa anjam bole egej. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa Njiri a na qujai iga Qotei osorgej. Qotei aqa Njiri a segi Qotei. A aqa Abu aqa areq di sosisq beteryejunu.

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanġi na atra tamo ti Livai nanġi ti qarinqnrabqa Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni tamo yai?” ²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiq minjrej, “E Kristus sai.” ²¹ Onaqa nanġi na olo nenemyeb, “Deqa ni tamo yai? Ni Elaija kiyo?” Onaqa a na minjrej, “Sai.” Onaqa nanġi na olo nenemyeb, “Ni Qotei aqa medabu o tamo iga a qa tarinqnum qaji tamo de kiyo?” Onaqa a na kamba minjrej, “Sai. E a sai.” ²² Deqa olo nenemyeb, “Ni tamo yai? Ni segi qa kiyersi mareqnum di geregere mergimqa iga olo aisim tamo nanġi iga qarinqonub qaji di minjrqom.” ²³ Onaqa Jon na minjrej, “Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nenġrenyej, ‘Tamo bei a wadau sawaq di tulaġ leleŋoqnsim tamo unġasari nanġi minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti.’ ’ Aisaia a nami anjam degsi nenġrenyej. Gam gereiyqa tamo agi e segi.”

²⁴ Tamo nanġi di Farisi nanġi na qarinqnrab Jon aqaq gileb. ²⁵ Deqa nanġi olo Jon nenemyeb, “Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaca tamo unġasari nanġi yansnjreqnum?” ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, “E ya na nanġi yansnjreqnum. Ariya nunġo ambleq di tamo bei unu. Niġi a qa qaliesai. ²⁷ A ijo qoreq na bqas. A ñam ti unu. E ñam saiqoji. Deqa e na a kaŋgalyqajqa e tamo bolesai.” ²⁸ Jon a Betani qureq di nanġi anjam degsi minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taqal beiq di unu. Dia Jon na tamo unġasari nanġi yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walweloq Jon aqa areq beqnaqa unsiq marej, “Niġi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġo une kobotetnrqas. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi mernġoqnem, ‘A ijo qoreq na bqas. E ħambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaġ bunbejunu.’ ³¹ E nami a qa qaliesai. Ariya Israel nanġi a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo unġasari nanġi yansnjreqnum.”

³² Jon a nanġi degsi minjrseqa olo minjrej, “Qotei aqa Mondor a laġ qure uratosiq binon bulosiq mandamq aisiqa Yesus aqa gateq di awoonaq e unem. ³³ E nami Yesus qa qaliesai. Ariya Qotei agi e ya na tamo unġasari nanġi yansnjrqajqa qarinqbej qaji a na merbej, ‘Ijo Mondor Bole a aisim tamo bei aqa gateq di awoamqa ni unqam. A na qujai Mondor aqa singila na tamo unġasari nanġi yansnjroqnaqas.’ ³⁴ Qotei na e degsi merbonaqa e tamo di unsim marem, ‘Bole, a Qotei aqa Niri.’ ”

Tamo qalub nanġi Yesus dauryeb

35-36 Olo nebeonaqa Jon aqa anġro aiyel nanġi ti koba na tigelesonabqa Yesus a walwelosiq gileqnaqa Jon na unsiqa nanġi aiyel minjrej, “Niġi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du.”³⁷ Degsi minjrnaqa nanġi aiyel Jon dauryqa uratosib olo Yesus dauryosib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a bulosiqqa nanġi aiyel a dauryosib beqnaqqa unjrnsiqqa nenemnjrej, “Niġi aiyel kiyaaqa e daurbeqnaq?” Onaqa minjeb, “Rabai, ni tal qabia unum?” Ñam “Rabai” di Hibru anjam. Gago anjam, “Qalie Tamo Koba.” ³⁹ Onaqa Yesus na nanġi aiyel minjrej, “Niġi bosib ijo tal uniy.” Onaqa nanġi Yesus dauryosib gilsib tal a soqnej qaji di uneb. Unsib senj bati 4 onaqa bilaqtej deqa nanġi a ombra soqneb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam qusib Yesus dauryeb qaji bei aqa ñam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratosiq walwelosiq aqa was Saimon itosiq minjej, “Iga Mesaia unonum.” Ñam “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” ⁴² Degsi minjsiqqa Saimon osiq Yesus aqa areq osi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unsiqa minjej, “Ni Saimon. Ni Jon aqa njiri. Bunuqna ino ñam Sifas mermoqnaqab.” Ñam “Sifas” di Hibru anjam. Gago anjam, “Pita.” Aqa damu, “Meniġ.”

Yesus a Filip Nataniel wo nanġi metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili sawaq gilqa osiqa tamo bei aqa ñam Filip itosiq minjej, “Ni e daurbe.” ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru Pita wo nanġo qure utru. ⁴⁵ Onaqa Filip a aisiqa tamo bei aqa ñam Nataniel itosiq minjej, “Ni au. Iga tamo a qa nami Moses marsiq dal anjamq di nenġrenjrej qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi dego a qa maroqnsib nenġrenjyoqneb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa njiri.” ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minjej, “Nasaret di qure kiñala. Di qure kobaquja sai. Tamo bole bei a qure dena brantqa kere kiyo?” Onaqa Filip na minjej, “Ni bosim tamo di unime.”

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walwelosiq Yesus aqa areq beqnaqa unsiqa a qa marej, “Niġi uniy. Tamo di a Israel tamo bolequja. A gisaġ anjam marosaieqnu.” ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, “Ni kiyersi e qa qalieonum?” Onaqa Yesus na kamba minjej, “Filip a ni metmosaisonaqa ni qura utruq di awesonamqa e ni numonum.” ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e poibqo, ni Qotei aqa Njiri. Ni Israel nanġo Mandor Koba.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni qura utruq di awesonam e ni numonum e degsi ubtosim mermonumqa ni qusim ino areqalo e qa singilatunum e? Di

ijo siŋgila kiñala segi e babtonum. Bunuqna e ijo siŋgila kokba babtoqnit ni unoqnaqam.”⁵¹ Osiqa nanġi kalil minjrej, “Niŋġi quiy. E bole mernġwai. E segi Tamo Anġro. Deqa bunuqna lan waqamqa Qotei aqa lan anġro nanġi ijo jejamuq na lan qureq oqoqnsib olo mandamq aiyonib niŋġi unjrqbab.”

2

Tamo bei uña baŋ ojqa bati brantej

¹ Bati aiyel koboonaqa Kana qure agi Galili sawaq di unu dia tamo bei uña baŋ ojqa bati brantej. Deqa tamo unġasari nanġi koroosib inġi goiyeb. Anjam qarinyonab Yesus aqa ai a koro deq gilej. ² Yesus aqa anġro nanġi ti dego metnjrnab koro deq gileb. ³ Koroosib inġi uyeqnaqba wain saiinjrnaba Yesus aqa ai na minnej, “Nanġi wain saiinjrqo.” ⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosaiunu.” ⁵ Onaqa aqa ai na kanġal tamo nanġi endegsi minjrej, “Yesus a anjam kiye mernġimqa di dauryiy.”

⁶ Tal dia ya nobu 6 kokba meniŋ na gereiyo qaji atelenonab soqneb. Juda nanġi Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib nanġo baŋ ti jejamu ti yansoqneb. Deqa ya nobu di atelenonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita. ⁷ Ariya Yesus na kanġal tamo nanġi minjrej, “Ya nobu di maqtelenij.” Onaqa nanġi ya nobuq di ya qamelenonab maqej. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yiy.” Onaqa kanġal tamo nanġi Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yeb. ⁹ Ya di Yesus na bulyonaq wain babej. Wain babonaqa goiyo lanja a uyo oneiyosiq marej, “Endi wain bolequja.” Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kanġal tamo ya tigebe qaji nanġi segi qalie. Onaqa goiyo lanja a na tamo uña baŋ ojeq qaji di metonaq aqa areq bonaq minnej, ¹⁰ “Bati gaigai tamo nanġi inġi goiyoqnsib wain qaqatin bole namo tamo nanġi anainjreqnab uyeqnaq. Uyeqnaq olo bunu wain qaqatin bolesai di anainjreqnab. Ariya ni degyosai. Ni wain qaqatin bole tentosim namo wain qaqatin bolesai anainjronum uyonub olo bunu wain qaqatin bole anainjronum.”

¹¹ Yesus a Kana qureq di maŋwa di babtej. Kana qure agi Galili sawaq di unu. A nami maŋwa bei babtosaioqnej. Bati di qujai a na maŋwa babtqa utru atej. Maŋwa dena a na aqa segi ñam koba ti aqa siŋgila koba ti boleq atej. Onaqa aqa anġro nanġi maŋwa di unsibqa a qa nanġo areqalo siŋgilateb.

¹² Ariya uña baŋ ojqa bati di koboonaqa Yesus aqa was nanġi ti aqa anġro nanġi ti aqa ai koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib dia bati qudei soqneb.

Tamo nanġi atra tal miligiq di inġi inġi qarinyoqneb

¹³ Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laq nabqa nanği elenjej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomonaqa Yesus a Jerusalem aiey. ¹⁴ Aisiq atra tal kobaquja miligiq gilej. Gilsiq a nam atej di tamo nanği na makau ti kaja ti binonj ti qarinyeq nabqa tamo qudei na awaiyeq nab unjrej. Silali piloqneb qaji tamo nanği nanžo awo jaramq di awesosib silali pileq nabqa nanği dego Yesus na unjrej. ¹⁵ Unjr siqa raunğa osiq dena toqon gereiyosiq ganinyoqnsiq nanği kalil nanžo kaja ti nanžo makau ti winjr naqa atra tal uratosib jaraiyeb. Silali piloqneb qaji tamo nanği dego winjr siq nanžo awo jaram bilbelyosiq silali bimblenjetnjrej. ¹⁶ Osiqa tamo nanği binonj qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nanği endegsi minjrej, “Ninği binonj di elenjosib jaraiyiy. Ninği na ijo Abu aqa tal endi inği qarinyo tal bulyaib.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa anjam bei nenğrenq di so qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nenğrenyeb, “O Abu, e ino tal qa tulan arearetbqo. Deqa e ino tal bole sqajqa sinğilaeqnum.”

¹⁸ Yesus na tamo nanği di winjr naqa Juda tamo kokba nanği unsibqa deqa nenemyeb, “Ni manwa kiye babtım dena iga poigwas, ni Qotei aqa ñam na kumbra endi yeqnum?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği na atra tal kobaquja endi konğrontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai.” ²⁰ Onaqa nanği na minjeb, “Atra tal endi gereiyeq nab wausau 46 koboej. Ni kiyaga bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai.”

²¹ Yesus a atra tal qa marej di aqa segi jejamu sigitosiq yawo anjam marej. ²² Deqa bunuqna a subq na tigelonaqa aqa anğro nanği aqa anjam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa anjam nami nenğrenyeb qaji deqa poinjr naqa Yesus qa nanžo areqalo sinğilateb.

Yesus a tamo kalil nanžo kumbra qa qalie bole

²³ Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laq nabqa nanği elenjej. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus a Jerusalem di sosiqa manwa babteqnaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği unoqnsib aqa ñam qa nanžo areqalo sinğilatoqneb. ²⁴ Ariya Yesus a nanği areinjrosai. A tamo kalil nanği qa qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosaieqnu. Deqa tamo bei na tamo nanği qa ubtosim Yesus minjaiq. A segi tamo nanžo areqalo qalie bole.

3

Nikodemus a qolo Yesus ombla anjam qaireb

¹ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nanžo gate bei. ² A qolo Yesus aqa areq

bosiqa minjej, “O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, ni powo tamo bole. Ni Qotei aqaq na bem. Qotei a ni singila emosai qamu manwa ni yeqnum qaji di ni babtqa keresai qamu.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E bole mermqai. Tamo bei a angro mom bunuj bulosim nambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai.” ⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, “Tamo a qeligo di a kiyersim olo aqa ai miligiq aisim angro mom bulosim nambabqas?”

⁵ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti angro mom bunuj bulosim nambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. ⁶ Ningi nungo ai abu nanjo jejamuq dena nambabeqnum deqa ningi mandam tamo unub. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo bei nambabtqas di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, ‘Ningi angro mom bunuj bulosib nambaboiy.’ Ni ijo anjam di qusim prugugetaim. ⁸ Jagwa a segi puyoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa ni aqa anjam ato queqnum. Ariya a qabe na kiyo boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa singila na angro mom bunuj bulosib nambabeqnum qaji nanji kere dego.”

⁹ Onaqa Nikodemus na olo Yesus nenemyej, “Kumbra di kiyersi brantqas?” ¹⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Israel nanjo qalie tamo koba. Ni kiyaaq ijo anjam endeqa poimosai? ¹¹ E bole mermqai. Anjam iga qalieonum qaji deqa mareqnum. Kumbra iga uneqnum qaji deqa saeqnum. Ariya ningi gago anjam endi ojosaieqnum. ¹² Endego e mandam qa anjam merngonumqa ningi qusib nunjo areqaloq di singilatosai. Deqa e lan qure qa anjam dego merngit ningi kiyersib nunjo areqaloq di singilatqab? ¹³ Tamo bei a lan qureq oqosai. E Tamo Angro e segi qujai lan qureq dena mandamq aiyem. ¹⁴ Nami Moses a wadau sawaq di sosiqa a amal sigitosiq soqtosiqa gaintej. Dego kere e Tamo Angro soqtbosib gaintqab. ¹⁵ Amqa tamo kalil e qa nanjo areqaloq singilatqab qaji nanji nambile gaigai sqab.

¹⁶ “Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji tulan qalaqalainrsiq deqa aqa segi Niri qujai di nanji enjrej. A endegsi are qalej, ‘Tamo ungasari nanji ijo Angro qa nanjo areqaloq singilatqab di nanji padalqasai. Nanji nambile gaigai sqab.’ Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi Niri qujai nanji enjrej. ¹⁷ Qotei a tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanjo une qa peginjrqa marsiq aqa Niri qarinyosai. A nanji elenam nanji padalaib deqa osiq aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. ¹⁸ Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqaloq singilateqnum qaji nanji Qotei

na peginjrqasai. Ariya tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilatosaeqñub qaji nanngi Qotei na peginjrqas. Di kiyaaqa? Nanngi aqa segi Niri qujai aqa ñam qa nanngo areqalo singilatosai deqa. ¹⁹ Qotei na tamo ungasari nanngi di peginjrqas di aqa utru agiende. Puloñ a mandamq ainaqa nanngi ambru qa arearetnjroqnej. Nanngi puloñ qa arearetnjrosaiqnej. Di kiyaaqa? Nanngi kumbra uge yoqñeb deqa. ²⁰ Tamo ungasari kalil kumbra uge yeqñub qaji nanngi puloñ jeuteqñub. Nanngo kumbra uge di puloñ na boleq ataim deqa nanngi puloñ aqaq bosaieqñub. ²¹ Ariya tamo ungasari anjam bole dauryeqñub qaji nanngi puloñ aqaq beqñub. Boqñsib wau bole bole yeqñ-abqa tamo nanngi unoqñsib mareqñub, 'Bole, nanngi Qotei aqa singila na wau di yeqñub.' "

Jon yansnjro qaji a Yesus qa anjam palontoqnej

²² Bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia sosibqa Yesus na tamo ungasari nanngi yansnjroqnej. ²³ Jon yansnjro qaji a Ainon qureq di sosiqa a dego tamo ungasari nanngi yansnjroqnej. Ainon qure di Salim qure jojomq di unu. Dia ya koba soqnej deqa tamo ungasari nanngi Jon aqa areq beqñabqa a na yansnjroqnej. ²⁴ Herot na Jon tonto talq di waiyosaisoqnej deqa Jon a kumbra di yoqnej.

²⁵ Bati bei Jon aqa angoro qudei nanngi Juda tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qotoqñeb. ²⁶ Osib nanngi Jon aqa areq gilsib minjeb, "O Qalie Tamo, nami tamo ni ombla Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqñem qaji bini tamo ungasari kalil nanngi aqa areq gileqñabqa a na yansnjreqñu. Nanngi inoq bosaieqñub." ²⁷ Onaqa Jon na kamba minjrej, "Qotei lañ qureq di unu qaji a na iga inngi bei egwasai di iga inngi bei oqa keresai. ²⁸ Niñgi segi ijo anjam bei quoqñeb. Agi e merñgoqñem, 'E Kristus sai. Qotei na e namoqna qarinqbonaq e Kristus bqajqa gam gereiyetem.' ²⁹ Tamo unja ban ojqa qaji a segi na unja di oqas. Aqa was a laña qalaq di tigelesosimqa tamo unja ban ojqa qaji aqa anjam quoqñqas. Qusimqa tulañ areboleboleiyqas. Dego kere e bini tulañ areboleboleibqo. ³⁰ Kristus aqa ñam tulañ kobaqas. Ijo ñam aguq aiqas." Jon na aqa angoro nanngi degsi minjrej.

³¹ Tamo lañ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inngi inngi kalil tulañ buñnjrejunu. Mandam qaji tamo ungasari nanngi mandam endeqa kumbra yoqñsib anjam mareqñub. Ariya tamo lañ qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na inngi inngi kalil tulañ buñnjrejunu. ³² Kumbra a uneqñu qaji a deqa saeqñu. Anjam a queqñu qaji di a na babtosiq mareqñu. Ariya mandam qaji tamo ungasari nanngi aqa anjam di ojosaieqñub. ³³ Tamo ungasari Yesus aqa anjam di ojeqñub qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatoqñsib mareqñub, "Bole,

Qotei a anjam bole qa utru.” Nanġi degsib mareqnu. ³⁴Tamo Qotei na qarinyej qaji a Qotei aqa anjam babtosiq mareqnu. Di kiyaaqa? Qotei na aqa Mondor a torei yekritej deqa. A na aqa Mondor potosiq taqal bei segi Yesus yosai. ³⁵ Abu na aqa segi Niri qalaqalaiyeqnu deqa a na ingi ingi kalil aqa baŋq di atelenej. ³⁶ Tamo unġasari Qotei aqa Niri qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġi nambile gaigai sqab. Ariya tamo unġasari Qotei aqa Niri aqa anjam dauryqa urateqnu qaji nanġi nambile itqasai. Qotei aqa minjin nanġoq di sqas.

4

Yesus a Samaria uña bei wo anjam maroqneb

¹⁻³ Farisi nanġi endegsib queb, “Yesus a Jon bunyosiqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba yansnjreqnaqa nanġi a dauryeqnu. Jon a tamo gargekoba yansnjrosaieqnu.” Farisi nanġi degsib queb. Bole, Yesus a segi na tamo unġasari nanġi yansnjrosaioqnej. Aqa anġro nanġi na yansnjroqneb. Tamo Koba Yesus a qalieej, Farisi nanġi degsib queb. Deqa a Judia sawa uratosiqa olo Galili sawaq gilej. ⁴ A gam dauryosiqa Samaria sawa amble potosiqa walwelosiq gilej.

⁵ Gilsiq Samaria nanġo qure kiñala bei aqa ñam Sikar di brantej. Qure qalaq di mandam mutu bei soqnej. Mandam mutu di Jekop a nami aqa niri Josep yej. ⁶ Ya uyqajqa sub dia soqnej. Ya sub di Jekop a nami boqej qaji. Yesus a walwelosiq qanam jige seŋ bati 12 onaqa aqa jejamu asgiyonaqa aqaratqa osiqa ya sub qalaq di awoej.

⁷⁻⁸ Onaqa aqa anġro nanġi ingi awaiyqa marsib qure miligiq aiyeb. Aiyeqnabqa Samaria uña bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minnej, “Ya gamban tigsim e anaibe.” ⁹ Onaqa Samaria uña dena Yesus kamba minnej, “Ni Juda tamo. E Samaria uña. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ya gamban tigsim e anaibe?’” Uña na degsiqa Yesus minnej. Di kiyaaqa? Juda nanġi Samaria nanġi ti koba na anjam marosaieqnu. ¹⁰ Onaqa Yesus na uña di minnej, “Ni ingi bole Qotei na laña emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni e merbimqa nambile gaigai sqajqa ya anaimonum qamu.” ¹¹ Onaqa uña dena minnej, “O Tamo Koba, ni ya tugwajqa gamban saiqoji. Ya sub endi tulaŋ guma koba. Deqa ni qabe na nambile gaigai sqajqa ya di oqam?” ¹² Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanġi enjrej. A sub endena ya uyoqnej. Aqa anġro nanġi ti aqa makau ti aqa kaja ti nanġi dego sub endena ya uyoqneb. Ni na gago moma utru Jekop bunyqam kiyo?” ¹³ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Tamo nanġi sub endena ya uyoqnaqab di nanġi olo bunu ya

qarnjroqngas. ¹⁴Ariya e na tamo nanği ya anainjrğai di nanği bunu ya qarnjrğasai. Ya e na anainjrğai di nanği uyibqa nanço are miligiğ di ya ani bul polyoqnmğa nanği nambile gaigai sqab.” ¹⁵Onaça uña dena Yesus minjeğ, “O Tamo Koba, ni na ya di anaibimğa e olo ya qarboqngasai. Amğa e olo bosiy sub endena ya tugoqngasai.”

¹⁶Onaça Yesus na minjeğ, “Ni mati aisim ino gumbuluğ metosim niği ombla endeğ boiy.” ¹⁷Onaça uña na minjeğ, “E gumbuluğ saiçoği.” Onaça Yesus na minjeğ, “Ni gumbuluğ saiçoği di kere maronum. ¹⁸Ni nami gumbuluğ 5 osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino gumbuluğ sai. Değa ino anjam di bole.” ¹⁹Onaça uña dena minjeğ, “O Tamo Koba, ni anjam di ubtosim merbonum değa e poibqo, ni Qotei ağa medabu o qaji tamo bole. ²⁰Gago moma nanği nami manağ endi koroqnsib Qotei qa louoqneb. Ariya Juda nanği mareqñub, ‘Qotei qa louqajqa sawa qujai ağı Jerusalem.’ ”

²¹Onaça Yesus na olo minjeğ, “O uña, e ni anjam bei mermit ni qusim poimeme. Anjam ağıende. Bati bei brantimğa manağ endi niği Abu qa louoqngasai. Jerusalem dia deço niği Abu qa louoqngasai. ²²Niği Samaria qaji. Değa niği Abu qa loueqñub qaji a qa geregere poingosai. Ariya iga Juda qaji. Değa iga Abu qa loueqñum qaji a qa geregere poiqeğnu. Di kiyaga? Abu na tamo unğasari nanği elenqajqa utru ağı Juda iga segi. ²³Ariya bati bei brantimğa tamo nanği Mondor na ti anjam bole na ti Abu qa louoqngab. Osib nanço lou dena nanği Abu qa bole louoqngab. Yim Abu a nanği qa tulan areboleboleiyğas. Bati di ağı brantqo. ²⁴Qotei a segi Mondor. Değa tamo nanği Qotei qa louğa oqnsib Mondor na ti anjam bole na ti louoqngab di nanği Qotei qa bole louoqngab.” ²⁵Onaça uña dena Yesus minjeğ, “E qalie, Mesaia a bğas.” “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” Osiğa Yesus minjeğ, “Mesaia a bosimğa Qotei ağa anjam kalil ubtosim mergekritğas.” ²⁶Onaça Yesus na minjeğ, “Mesaia ağı e segi. Aqo ombla anjam mareqñum.”

²⁷Yesus a uña degsi minjnağa ağa anğro nanği olo qureğ na bosibğa a uña de wo anjam mareqñab unsibğa tulan prugugeteb. Ariya nanği Yesus nenemyosai, “Ni kiyaga uña de wo anjam mareqñub?” Degyosai. ²⁸Onaça uña dena ağa ya nobu uratosiğa olo qure miligiğ aisiğa tamo unğasari nanği minjreğ, ²⁹“Niği bosib tamo di uniy. E kumbra nami yoqñem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di a Kristus kiyo?” ³⁰Değsi minjrnağa nanği qure uratosib Yesus unqajqa beb.

³¹Beqñabğa Yesus ağa anğro nanği na minjeb, “O Qalie Tamo Koba, ni bosim iği uye.” ³²Onaça Yesus na minjreğ, “Ijo iği uyo bei unu di niği qaliesai.” ³³Onaça ağa anğro nanği

aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Tamo bei na inji bei osi bosiq anaiyqo kiy?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei e qarinqej qaji aqa areqalo e dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo inji uyo bole agide.

³⁵ “Ninji mareq nub, ‘Bai qolqe koboeqnaqa inji melieqnu.’ Ninji degsib mareq nub. Ariya e na ninji yawo anjam bei endegsi merngwai. Ninji inji wauq di nam atsib inji meliosiq unu di unqab. ³⁶ Tamo inji meli gentoqnsib koroiyeq nub qaji nanji awai eq nub. Nanjo awai agi nanji nambile gaigai sqab. Deqa tamo nanji inji yageq nub qaji ti tamo nanji inji meli genteq nub qaji ti koba na areboleboleinjrqas. ³⁷ Deqa anjam endi bole, ‘Tamo bei na inji yagwas. Olo tamo bei na inji meli gentqas.’ ³⁸ E ninji qarinqonumqa gilsib wau ninji na wauosai qaji dena inji elenq nub. Tamo qudei nanji nami waukobaeb. Ariya ninji lanja gilsib inji elenq nub.”

³⁹ Unja dena Samaria tamo ungasari gargekoba qure dia soqneb qaji nanji Yesus qa sainjrnaq qusibqa Yesus qa nanjo areqalo singilateb. Di kiyaaqa? Unja na minjrej, “Kumbra kalil e nami yoqnem qaji di tamo dena ubtekritqo.” ⁴⁰ Degsi minjrnaq qusibqa Yesus aqa areq bosib minjeb, “Ni gago qureq endi iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa Yesus a bati aiyel nanjo qureq di soqnej. ⁴¹ Sosiqa Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo ungasari gargekoba nanji aqa anjam quonqnsib poinjreqnaqa a qa nanjo areqalo singilatoqneb. ⁴² Deqa nanji na unja di minjeb, “Ni Yesus qa anjam mergonam qusim gago areqaloq di singilatam. Singilatosim sonamqa a segi na olo anjam mergwo qusim turtosim gago areqalo a qa torei singilatonum. Osim deqa iga endegsi poigwo, ‘Bole, Yesus a na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji elenqas.’”

Yesus na Rom nanjo tamo gate aqa njiri boletej

⁴³ Onaqa bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walweloq Galili sawaq gilej. ⁴⁴ A segi nami endegsi marej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqngas di nanji aqa anjam quietqa asginjr qas. Deqa a qure dia nam saiqoji sqas.”

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaqa tamo ungasari sawa dia soqneb qaji nanji a qa tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nami Juda nanjo yori bati koba qa Yesus a Jerusalem dia manwa babteqnaq nanji unoqneb deqa.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiyej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami Yesus a ya bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq di Rom nanjo mandor aqa tamo gate bei aqa njiri makobaiyonaq neiesoqnej. ⁴⁷ Deqa tamo gate di Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili

sawaq di soqnej di qusiqa walwelosiq aqa areq aisiq pai-lyosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo angro a moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo di minjej, “Ninji ijo manwa bei nunjo namdamu na unqasai di ninji e qa nunjo areqalo singilatqasai.” ⁴⁹ Onaqa tamo dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni boqujat. Ijo angro a moiyo uge.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Ni gile. Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa bole qa marsiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kanjal tamo qudei nanji aqa talq dena bosib gamq di turosib minjeb, “Ino angro a boleosiq nambile unu.” ⁵² Onaqa a na nenemnjurej, “Sej bati gembu a boleqo?” Onaqa minjeb, “Ya qanam sej bosiq inji uyo bati tinjonaqa aqa jejamu kanjan koboonaqa a boleej.” ⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, sej bati deqa tinjin Yesus na minjej, “Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” A degsi qalieosiq deqa a Yesus qa aqa areqalo singilatej. Tamo kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanji dego Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosisqa bati deqa a manwa di yej. A nami Galili sawaq di manwa bei yosaiqnej. Aqa manwa qujai nami yej qaji agi a ya bulyonaq wain babej.

5

Yesus a ma tamo bei boletej

¹ Bati bei Yesus a Juda nanjo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiyej.

² Jerusalem dia ya kuru bei soqnej. Ya kuru di kaja nanjo sirañme qalaq di soqnej. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibru anjam na mareqñub. Ya kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5 soqneb. ³ Tal dia tamo ma ti, tamo nam qandimo, tamo sinqa uge, tamo jejamu lainjro qaji tulan gargekoba soqneb. Nanji ya anñilqajqa tarinjoqneb. ⁴ Bati qudei Tamo Koba aqa lan angro ya kuru miligiq aiyoqnsiqa ya enteqnaqa anñiloqnej. Ya anñiloqñimqa tamo a namo yaq aiqas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanji ya anñilqajqa tarinjoqneb.

⁵ Ariya bati deqa tamo bei wausau 38 ma ti soqnej qaji a dia tarinjoqnej. ⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeiesonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qalieosiq nenemyej, “Ni boleqajqa are unu e?”

⁷ Onaqa minjej, “O Tamo Koba, ya anñiloqñimqa tamo yai na e aqaryaibosim urur yaq osi aiqas? Tamo dego bei sosai. E aiqa yeqnam ma tamo qudei nanji e bunjoqñsib namo yaq aiyeqñub.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni tigelosim ino sapera goboiyosim walwel.” ⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa

jejamu boleonaqa a tigeloqujatosiq aqa sapera qoboyosiq walwelosiq gilej.

Bati di Juda nanjo yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanji na tamo boleej qaji di unsib minjeb, “Bini yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboyaim.” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, ‘Ni ino sapera qoboyosim walwel.’” ¹² Degsi minjrnaqa nanji na nene-myeb, “Tamo yai na ni mermqo, ‘Ni ino sapera qoboyosim walwel?’” ¹³ Onaqa a na minjrej, “Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai.” A nanji degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba sonab Yesus a nanjo ambleq na ulanej.

¹⁴ Onaqa nebeonaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiq tamo di itosiq minjej, “Ni que. E ni boletmonum deqa ni olo une bei ataim. Gulbe kobaquja bei ino jejamuq di olo branto uge.” ¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nanji minjrej, “Tamo e boletbej qaji agi Yesus.”

¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nanji Yesus ugeugeiyqajqa maroqneb. Di kiyaaqa? A mañwa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqnsiq unu. Deqa e dego wauoqnum.” ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nanji Yesus aqa anjam di qusibqa nanji a qalib moiqajqa torei singilaoqneb. Di kiyaaqa? A yori bati segi gentosai. A dego marej, “Qotei a ijo Abu.” Aqa anjam dena a segi qa marej, “Aqo Qotei wo ombla kerekere.”

Yesus a Qotei aqa Niri

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. E Qotei aqa Niri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa kere-sai. Kumbra ijo Abu na yeqnaq e uneqnum qaji di e dego yeqnum. ²⁰ E ijo Abu aqa Niri. Deqa a na e qalaqalaiboqnsiq kumbra kalil a yeqnu qaji di e olo osorbeqnu. Bunuqna a kumbra tulanj singila kokba dego osorboqnaqas. Yim ninji unsib tulanj prugwab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreño qaji nanji olo ñambile enjroqnsiq subq na tigeltjnreqnu. Deqa e Qotei aqa Niri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nanji ñambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nanjo une qa nanji peginjrosai eqnu. Wau di a na e ebej. E Qotei aqa Niri deqa e na tamo nanjo une qa nanji peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum. Di kiyaaqa? Tamo kalil nanji ijo ñam soqtetboqnaqajqa deqa. Agi nanji ijo Abu aqa ñam soqt eqnub dego kere. Tamo a ijo ñam soqtetbosaieqnu di a ijo Abu e qarinjbej qaji aqa ñam dego soqtosaieqnu.

²⁴ “E bole merngwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarinjbej qaji a qa aqa areqalo singilatqas di a ñambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa pegiyqasai. A moiyo gam uratosim olo ñambile oqas.

25 “E bole mernḡwai. E Qotei aqa Njiri. Bati bei brantimqa tamo unḡasari moreḡo qaji nanḡi ijo kakro qusib ḡambile oqab. Bati di agi brantqo. 26 Ijo Abu a segi ḡambile qa utru. E aqa Njiri. A na e siḡgila ebej deqa e dego ḡambile qa utru. 27 E Tamo Anḡro unum deqa ijo Abu na e siḡgila ebej. Siḡgila dena e na tamo unḡasari nanḡo une qa peginjreqnum. 28 Niḡi ijo anjam di qusib tulaḡ prugaib. Bati bei brantimqa tamo unḡasari kalil subq di unub qaji nanḡi ijo kakro quqwab. 29 Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo unḡasari kumbra bole bole yeqḡnub qaji nanḡi tigelosib ḡambile sqab. Tamo unḡasari kumbra uge uge yeqḡnub qaji nanḡi tigelabqa e na nanḡi peginjrsiy padaltnjrqi.”

Tamo qudei na Yesus aqa ñam ubteqḡnub

30 Osiqa Yesus a olo marej, “E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeqnaq quoqnsim tamo unḡasari nanḡi peginjreqnum. E kumbra tintiḡ na nanḡi peginjreqnum. E ijo segi areqalo dauryosaieqnum. Ijo Abu e qarinjbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.

31 “E segi na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di tamo nanḡi bole qa maraib. 32 Tamo bei unu agi Qotei. A dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiq mareqnu. E qalieonum, anjam a mareqnu qaji di bole.

33 “Niḡi na tamo qudei qarinjnrnab Jon aqaq gilnabqa a anjam bole ubtosiq minjroqnej. 34 Bole, mandam tamo bei na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtqa keresai. Ariya Qotei na niḡi elenqajqa deqa e niḡi Jon qa mernḡonum. 35 Jon a ḡam pulonḡ bul sosiqa tamo unḡasari nanḡi suwantnjreqnaqa niḡi aqa suwanḡoq di sokiñalayoqnsib areboleboleiḡgoqnej.

36 “Ijo anjam e ubtosim mareqnum qaji di anjam kobaquja. Anjam dena Jon aqa anjam tulaḡ bunyejunu. Di kiyaaqa? Wau kalil ijo Abu na ebej qaji di e yeqnam tamo unḡasari nanḡi unoqnsib endegsi poinjreqnu, bole, ijo Abu na e qarinjbonaq bem. 37 Ijo Abu e qarinjbej qaji a e qa anjam ubtosiq mareqnu. Ariya niḡi aqa kakro nami quosaioqneb. Aqa ulatamu dego niḡi nami unosaiioqneb. 38 Qotei aqa anjam dego nunḡo are miligiq di sosai. Tamo Qotei na qarinyonaq mandamq aiyej qaji aqa anjam niḡi nunḡo areqaloq di siḡgilatosaieqḡnub.

39 “Bole, niḡi Qotei aqa anjam nenḡrenḡ di unu qaji di sisiyoqnsib peleiyeqḡnub. Niḡi are qaleqḡnub, anjam dena niḡi ḡambile gaigai sqab. Ariya anjam di e ubtosiq mareqnu. 40 Niḡi kiyaaqa ḡambile oqajqa are qaloqnsib olo ijoq bqajqa urateqḡnub?

41 “E mandam tamo nanḡoq dena ñam koba osaieqnum. 42 Ariya e niḡi qa qalieonum. Nunḡo are miligiq di niḡi

Qotei qalaqalaisyosieqñub. ⁴³ E ijo Abu aqa ñam na bonamqa ñingi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi ñam na bqas di ñingi aqa anjam oqujatqab. ⁴⁴ Ñingi nuñgo segi was nanngoq dena ñam koba oqajqa are qaleqñub. Ariya ñingi Qotei aqaq dena ñam koba oqajqa are qalosaieqñub. Qotei agi a segi qujai Qotei bole. Ñingi kumbra degyeqñub deqa ñingi kiyersib e qa nuñgo areqalo siñgilatqab? Di keresai.

⁴⁵ “E ijo Abu aqa ñamdamuq di nuñgo une qa merngwai edegaib. Nuñgo une qa merngwajqa tamo qujai agi Moses. Ñingi are qaleqñub, Moses a na ñingi aqaryainguas. Di sai. ⁴⁶ Ñingi Moses aqa anjam nuñgo areqaloq di siñgilateqñub qamu ijo anjam dego nuñgo areqaloq di siñgilateqñub qamu. Di kiyaaqa? Moses a nami e qa anjam nengrenyej. ⁴⁷ Ñingi Moses aqa anjam nami nengrenyej qaji di nuñgo areqaloq di siñgilatosaieqñub deqa ñingi kiyersib ijo anjam dego nuñgo areqaloq di siñgilatqab? Di keresai.”

6

Yesus a tamo 5,000 ñangi ñingi anainjrej

¹ Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di yuwal bul tulañ kobaquja. Ya agu di aqa ñam bei Taiberias ya agu. ² Yesus a tamo mainjro qaji nanngoq di manwa babteqnaqa tamo ungasari tulañ gargekoba ñangi unoqñeb. Deqa a ya agu taqal beiq gileqnaqa ñangi a dauryosib giloqñeb. ³ Bati di Yesus na aqa angro ñangi joqsíqa koba na manaq oqsibqa mana goge dia awesoqñeb. ⁴ Qotei a nami Israel ñangi Isip sawaq di padalqa laqñabqa ñangi elenjej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ⁵ Deqa Yesus a ñam atsiqa tamo ungasari tulañ gargekoba a dauryosib aqa areq beqñabqa unjrsíqa Filip nenemyej, “Iga qabe na ñingi awaiyosim tamo ungasari kalil di anainjronam kereqas?” ⁶ Filip a kamba Yesus kiyersi minjim quqwajqa deqa Yesus na laña nenemyej. Yesus a kumbra kiye yqas di a segi nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minjej, “Tamo ungasari ñangi di tulañ gargekoba. Iga 200 kina osim dena ñingi awaiyosim ñingi kiñala kiñala anainjrqom di tulañ kereqasai.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro bei Andru di Saimon Pita aqa was a na Yesus minjej, ⁹ “Angro wala bei unu. A bem 5 qe kiñilala aiyel ojejunu. Ñingi di dego tamo ungasari gargekoba endi anainjrqom di tulañ kereqasai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa angro ñangi minjrej, “Ñingi na tamo ungasari kalil ñangi minjribqa mandamq di awoeleneb.” Sawa dia ñin koba soqnej deqa Yesus aqa angro ñangi na tamo ungasari minjrnabqa kalil ñinq di awoeleneb. Tamo awoeleneb qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqa tamo ungasari awoeleneb qaji nanqi jeisi anainjretnaq uy-oqneb. Uynab kalil menetnjrej. ¹² Menetnjrnaqa Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Ninigi inqi oto kalil koroiyiy. Oto bei urataib.” ¹³ Degsi minjrnaqa nanqi bem 5 aqa oto kalil tamo ungasari nanqi urateleneb qaji di koroiyosib gumba kokba 12 di jgnab maqelenej.

¹⁴ Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim mandamq aiqajqa marej qaji agi a di.” ¹⁵ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa endegsi qalieej, “Nanqi bosib e ojsib e nanngo Mandor Koba atqajqa are qaleqnub.” A degsi qalieosiq deqa a sawa di uratosiqa a segi manaq oqsiiq di soqnej.

Yesus a ya banqaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanqi alile aiyeb. ¹⁷ Alile aisib qobun bei gogetosib qobun suweiyosib gileb. Nanqi mareb, “Iga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tiryqom.” Nanqi degsib marsib gileb. Qoloonaga Yesus a nanngoq bosaisoqnej. ¹⁸ Nanqi ya agu ambleq di gileqnabqa jagwa koba tigelosiqa ya korkortosiqa nanqi pulutnjrej. ¹⁹ Nanqi 5 o 6 kilomita oyoosib gileqnabqa Yesus a ya banqaq na walweloosiqa nanqi daurnjrsiq gilej. Gilsiq qobun jojomyonaqa nam ateb di a ya banqaq na walweloosiq beqnaqa unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa a na minjrej, “Endi e beqnum. Ulaaib.” ²¹ Degsi minjrnaqa nanqi areboleboleinjrnaqa a metonab qobun gogetej. Onaqa qobun a ururosiq sawa nanqi gilqajqa mareb qaji di tiryej.

Tamo ungasari nanqi Yesus qa namoqneb

²² Nebeonaqa tamo ungasari qudei nanqi ya agu taqal beiq di soqneb. Nanqi qalie, ya bilaq qobun qujai segi dia tiryosiq soqnej. Yesus aqa angro nanqi qobun di gogetosib gileb. Yesus a nanqi koba na qobun di gogetosai. ²³ Ariya tamo ungasari nanqi alile di sonabqa qobun qudei Taiberias qureq dena beb. Bosib sawa Tamo Koba Yesus a pailyosiq nanqi inqi anainjrej qaji sawa jojomq di tiryej. ²⁴ Yesus aqa angro nanqi ti di sosai. Tamo ungasari nanqi degsi unsibqa qobun di gogetosib gilsib Kaperneam qureq di Yesus qa namoqneb.

Yesus a segi nambile qa bem uyo bole

²⁵ Ariya nanqi ya agu taqal beiq di Yesus itosib nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, ni sen bati gembu endeq bem?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. E manwa babetqnam ninigi unoqneb ninigi deqa are qalsib e qa namosai. E ninigi bem anaingonam uynab menetnjej ninigi deqa are qalsib

e qa n̄ameq̄nub. ²⁷ Jejamu qa iñgi a koboq̄as. Niñgi iñgi deqa wauaib. N̄ambile gaigai sqajqa iñgi deqa niñgi wauoq̄niy. Iñgi di e na niñgi anaiñgit uyq̄ab. E Tamo An̄gro. Ijo Abu Qotei na e giltbej.”

²⁸ Onaqa nañgi na kamba Yesus nenemyeb, “Iga Qotei aqa wau kiye yoq̄nq̄om?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa wau agi mern̄gwai. Niñgi tamo Qotei na qarinyej qaji a qa nun̄go areq̄alo siñgilatiy. Tamo di agi e segi.”

³⁰⁻³¹ Onaqa nañgi Yesus aqa anjam di qusibqa olo nene-myeb, “Ni man̄wa kiye babt̄im iga unsim ni qa gago areq̄alo siñgilatq̄om? Nami gago moma nañgi wadau sawaq̄ di sosibqa bem uyoq̄neb. Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, ‘Moses a lañ qure qa bem tamo un̄gasari nañgi anainjreq̄naq̄ uyoq̄neb.’ Deqa ni wau kiye yim iga unsim ni qa poigim gago areq̄alo ni qa siñgilatq̄om?” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mern̄gwai. Bem Moses na tamo un̄gasari nañgi anainjrej qaji di lañ qure qa bem bolesai. Bem Ijo Abu na niñgi anaiñgoq̄nas qaji di lañ qure qa bem bole. ³³ Bem di Qotei aqa segi bem. Bem di lañ qureq̄ dena mandamq̄ aisiq̄ tamo un̄gasari mandamq̄ endi unub qaji nañgi n̄ambile enjreq̄nu.” ³⁴ Onaqa nañgi na Yesus minjeb, “O Tamo Koba, bati gaigai bem di anaigoq̄ne.” ³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi n̄ambile qa bem uyo bole. Deqa tamo bei a ijoq̄ b̄q̄as di a bunu mam̄yq̄asai. Tamo bei a e qa aqa areq̄alo siñgilatq̄as di a bunu ya qaryq̄asai dego.

³⁶ “Niñgi nun̄go n̄amd̄amu na e nubeq̄nub. Ariya niñgi e qa nun̄go areq̄alo siñgilatosaieq̄nub. E nami degsi mern̄gem. ³⁷ Niñgi quiy. Tamo un̄gasari kalil Qotei na e ebej qaji nañgi ijoq̄ boq̄nq̄ab. Tamo un̄gasari ijoq̄ b̄q̄ab qaji nañgi di e na olo winjrqa keresai. ³⁸ E ijo segi areq̄alo dauryq̄ajqa deqa e lañ qure uratosim mandamq̄ aiyosai. Abu e qarinyej qaji aqa areq̄alo dauryq̄ajqa deqa e lañ qure uratosim mandamq̄ aiyem. ³⁹ Abu e qarinyej qaji aqa areq̄alo agiende. Tamo un̄gasari a na ebej qaji bei e uratiñ padalq̄asai. E nañgi kalil diñjo bati qa olo subq̄ na tigeltñjr̄q̄ai. ⁴⁰ Od, ijo Abu aqa areq̄alo agiende. Tamo un̄gasari kalil e nubeq̄nsib e qa nañgo areq̄alo siñgilateq̄nub qaji nañgi n̄ambile gaigai sq̄ab. Diñjo bati qa e na nañgi olo subq̄ na tigeltñjr̄q̄ai. E Qotei aqa N̄iri unum deqa e kumbra di yq̄ai.”

⁴¹ Onaqa Juda nañgi Yesus aqa anjam di qusibqa nañgi a qa ugeosib yomuoq̄neb. Di kiyaaqa? A marej, “E segi bem bole lañ qure uratosim mandamq̄ aiyem qaji.” ⁴² Nañgi a qa yomuoq̄nsib maroq̄neb, “Tamo di Yesus. A Josep aqa n̄iri. Aqa ai abu nañgi qa iga qalie bole. A kiyaaqa marq̄o, ‘E lañ qure uratosim mandamq̄ aiyem?’”

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi e qa laña laña ñiriñoqnaib. ⁴⁴ Tamo bei aqa segi areqalo na ijoq bqa keresai. Ijo Abu e qarınbej qaji a na tamo bei aqa are tigeltetim ijoq bqas. Yim diño bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği nami anjam endegsib nenğrenyeb, ‘Qotei na tamo kalil nanği anjam plaltosim minjroqnas.’ Anjam degsib nenğrenyeb. Deqa tamo kalil ijo Abu aqa anjam quocnsib a qa poinjreqnu qaji nanği ijoq boqnaqab.

⁴⁶ “Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bole sai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei aqaq dena mandamq aiyem. ⁴⁷ E bole mernğwai. Tamo a e qa aqa areqalo siñgilatqas di a ñambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi ñambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nuñoqo moma nanği wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneb. Bunuqna nanği kalil moreñekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole lañ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo unğasari nanği bem di uyqab di nanği moreñqasai. ⁵¹ E segi ñambile qa bem bole lañ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a ñambile gaigai sqas. Bem di agi ijo jejamu. E na tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği ijo jejamu anainjrit uyqab. Uysib nanği ñambile sqab.”

⁵² Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusib segi segi anjam na qotoqnsib maroqneb, “Tamo di a kiyersim aqa jejamu iga anaigim uyqom?”

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernğwai. E Tamo Anğro. Deqa ningi ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqasai di ningi ñambile sqasai. ⁵⁴ Tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği ñambile gaigai sqab. Deqa diño bati qa e na nanği olo subq na tigeltñjrqi. ⁵⁵ Ijo jejamu di inği uyo bole. Ijo leñ di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği e beterbesqab. E dego nanği beternjresqai. ⁵⁷ Ijo Abu ñambile unu qaji a na e qarınbej deqa aqa siñgila na e dego ñambile unum. Dego kere tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği ijo siñgila na ñambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole lañ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Nuñoqo moma nanği nami bem uyoqneb dego sai. Nanği bem uyoqnsib olo moreñoqneb. E segi bem uyo bole. Deqa tamo nanği bem bole di uyqab di nanği moreñqasai. Nanği ñambile gaigai sqab.” ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda nanço Qotei tal miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam di palontosiq tamo unğasari nanği minjroqnej.

Yesus a segi ñambile gaigai sqajqa utru

⁶⁰ Onaqa tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa nanği gargəkoba endegsib maroqneb, “Anjam di gulbe koba. Tamo yai nanği anjam di poinjrqa kere?”

⁶¹ Degsib maroqnsib Yesus qa yomueqnaqba di qalieosiqa minjrej, “Ijo anjam dena nuñoqo areqalo ugetetñgwoqa ningi

ijo ñam ulontonub e? ⁶² E Tamo Anġro. Qure e nami soqnem qaji deq olo oqoqnitqa ningi e nubsibqa kiyersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo unġasari nañgi ñambile enjreqnu. Nunġo jejamu na ningi aqaryainġwa keresai. Ijo anjam kalil e ningi mernġeqnum qaji endi Mondor aqa anjam. Anjam dena ningi ñambile oqab. ⁶⁴ Ariya ningi qudei e qa nunġo areqalo sinġilatosaieqñub.” Yesus a nañgi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo yai nañgi a qa nañgo areqalo sinġilatqasai di a nami qalieej. Bunuqna aqa anġro bei na a osim jeu tamo nañgo bañq di atqas di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqa minjrej, “Utru deqa e ningi mernġonum, ‘Qotei na tamo bei aqa are tigeltetqasai di a ijoq bqa keresai.’”

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unġasari gargekoba a nami dauryoqneb qaji nañgi a dauryqa uratosib jaraiyeb. ⁶⁷ Onaqa Yesus na aqa anġro 12 nañgi nenemnġrej, “Ninġi dego e uratbosib jaraiqab e?”

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minjej, “O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Tamo dego bei sosai. Ni segi qujai ñambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum. ⁶⁹ Iga ni qa gago areqalo sinġilatosisim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai.”

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi na ijo anġro 12 ningi giltngem. Ariya nunġo ambleq di anġro bei a mondor uge ti unu.” ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa ñiri Judas a qa degsi marej. Yesus aqa anġro 12 nañgi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus osiq jeu tamo nañgo bañq di atej qaji.

7

Yesus a Jerusalem aiyej

¹ Bati bei Yesus a Judia sawaq di laqajqa uratosiq wal-welosiq Galili sawaq di laqnej. Di kiyaaqa? Juda tamo kokba nañgi a qalib moiqajqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda nañgo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agiende. Juda nañgo moma nañgi nami jagwa oqajqa tal gereiyoqnsib osi laqneb. ³ Deqa Yesus aqa was nañgi na minjeb, “Ni Galili sawaq endi saim. Ni tigelosim Judia sawaq aiye. Aisim dia ino mañwa babtoqñimqa ino anġro nañgi unoqñqab. ⁴ Ni ino mañwa boleq atqajqa are soqnim ni uli na yaim. Ni tamo unġasari kalil nañgo ñamdamuq di yoqne.” ⁵ Yesus aqa was nañgi a qa nañgo areqalo sinġilatosisi deqa nañgi degsib misilin anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo bati kereosaiunu. Ariya bati kalil di nunġo bati. ⁷ Mandam tamo nañgi ningi jeutngwa keresai. Ariya nañgi e jeutbeqñub. Di kiyaaqa? E nañgo kumbra uge uge babetnjreqnum deqa. ⁸ Ninġi segi aisib yori bati di uniy. Ijo bati kereosai unu deqa

e aiqasai.”⁹ Yesus na aqa was nanġi degsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa was nanġi yori bati di unqajqa ainabqa a dego aiyej. A boleq di aiyosai. Tamo nanġi a unaib deqa a loumosiq aiyej. ¹¹ Yori bati di brantonaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus qa n̄amoqneb. N̄amoqnsib maroqneb, “Yesus a qabi unu?” ¹² Onaqa tamo unġasari gargekoba nanġi segi segi n̄iriñoqnsib anjam laña laña Yesus qa maroqneb. Qudei nanġi maroqneb, “Yesus a tamo bolequja.” Qudei nanġi maroqneb, “Sai. A na tamo unġasari nanġi gisa gisan̄njreqnu.” ¹³ Nanġi degsib maroqneb. Ariya nanġi Juda tamo kokba nanġi ulainjrsib deqa nanġi Yesus qa boleq di anjam marosaiοqneb.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiqa atra tal miligiq gilsiq dia tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa nanġi tulañ prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus aqa powo kobaquja di qabe na osiqa anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam e mareqnum endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqej qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnimqa anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a gegerere poiyyas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq na bej. E ijo segi areqalo na marosaieqnum. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di a aqa segi n̄am soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya e Qotei aqa n̄am soqtqa are qaleqnum. Aġi a na e qarinqej. Deqa e tamo bole. E gisan̄ tamo sai.

¹⁹ “Nami Moses na niġi dal anjam enġej. Ariya niġi dal anjam di dauryosaieqnum. Kiyaqa niġi e lubsib moiyyotbqa mareqnum?” ²⁰ Onaqa tamo unġasari nanġi na kamba Yesus minjeb, “Mondor uge inoq di unu. Yai na ni lumsim moiyyotmqa mareqnu?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E mañwa qujai baptem deqa niġi kalil prugugeteqnum. ²² Ariya niġi are qaliy. Moses a niġi muluñ enġej deqa nuñgo anġro mel nañgo muluñ waiyya bati bosiq yori bati tintineqnu di niġi yori bati qa nanġi muluñ breinjreqnum. Bole, Moses a muluñ qa utru sai. Nuñgo moma nanġi muluñ qa utru. ²³ Niġi Moses aqa dal anjam dauryqa maroqnsib yori bati qa nuñgo anġro mel nanġi muluñ breinjreqnum. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonamqa niġi unsibqa kiyaqa e qa n̄iriñeqnum? ²⁴ Niġi laña n̄amdamu na ijo kumbra tenemtaib. Gegerere ijo kumbra tenemtosib bole qa maroqniy.”

Yesus a tamo yai?

²⁵ Bati deqa tamo unġasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanġi segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyo Juda gate

nanği na qalib moiqajqa laqnub? ²⁶ Niñgi uniy. A boleq di anjam palonteqnaqa nanği a anjam bei minjosaieqnub. Nanği qalie kiyo, a Kristus? ²⁷ Kristus a qabe na bças di tamo bei a qalieqasai. Ariya tamo endi aqa qure utru di iga qalie bole.”

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosisqa a lelenjosiqa Qotei aqa anjam palontosiq tamo unğasari nanği endegsi minjrej, “Niñgi e qa qalie e? E qabe na bem di dego niñgi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarınbonaq bem. Ijo Abu a segi anjam bole qa utru. Niñgi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa qalie bole. E aqaq na bem. A na e qarınbej.”

³⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusi-bqa nanği a ojsib tonto talq di waiyqa maroqneb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai. ³¹ Bati deqa tamo unğasari gargəkoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilatqneb. Osib maroqneb, “Tamo endi a manwa gargəkoba babteqnu. Kristus a bosim tamo endi bunyqa keresai.”

Farisi nanği Yesus ojqa mareb

³² Tamo unğasari nanği Yesus qa anjam degsib mareqnaq Farisi nanği qusibqa atra tamo kokba ti koroosib qaja tamo qudei qarınjnrbab Yesus ojqa gileb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, “E niñgi koba na sokiñalayosiy ijo Abu e qarınbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqitqa niñgi e qa nıamqab e nubqasai. Qure e sqai di niñgi oqwa keresai.” ³⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanği segi segi maroqneb, “Yesus a qabitimqa iga a unğasai? A Grik nanço sawaq oqsım dia Juda tamo qudei ti sosib Grik nanği anjam plaltosım minjroqnqas kiyo? ³⁶ A marqo, ‘Niñgi e qa nıamqab di niñgi e nubqasai. Qure e sqai di niñgi oqwa keresai.’ Utru kiyayqa a degsi marqo?”

Yesus a nıambile gaigai sqajqa ya qa marej

³⁷ Ariya yori bati gilsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantonaqa Yesus a tigelosiqa lelenjosiqa marej, “Tamo bei a ya qaryımqa ijoq bosım ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di aqa are miligiq na nıambile gaigai sqajqa ya oqoqnsım ya ani bul polyoqnqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu.” ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Mondor Bole sigitosıqa yawo anjam marej. A lan qureq oqosaisosıq deqa a nıam koba osaisoqnej. Deqa bati di tamo nanği a qa nanço areqalo singilateb qaji nanği Mondor Bole di osaisoqneb.

Tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo unğasari qudei nanği Yesus aqa anjam di qusib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami

Qotei na qarinyim bqajqa marej qaji agi a endi.” ⁴¹ Onaqa qudei maroqneb, “Tamo endi a bole Kristus.” Onaqa qudei maroqneb, “Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa len na nambabosim aqa qure utru Betlehem dena bqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu.” ⁴³ Tamo ungasari nanqi degsib Yesus qa anjam tititosib nirinosisib poaiyeleb. ⁴⁴ Osib nanqi qudei Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na a ojsai.

Juda tamo kokba nanqi Yesus qa nanngo areqalo singilatosai

⁴⁵ Onaqa qaja tamo nanqi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanngoq ainabqa minjreb, “Ninqi kiyaaq Yesus ojsib osi bosai?” ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanqi na kamba minjreb, “Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaj. Tamo bei nami anjam deqaji marosaiognej. Deqa iga a ojsai.” ⁴⁷ Onaqa Farisi nanqi na minjreb, “Yesus a ninqi dego gisanqwo e? ⁴⁸ Ninqi uniy. Juda gate bei Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Sai bole sai. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari laja lanaj nanqi dal anjam qaliesai deqa nanqi Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb. Tamo ungasari nanqi di Qotei na torei qoreinjrim padalqab.”

⁵⁰ Onaqa Juda gate Nikodemus agi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minjeq qaji a Farisi nanngo ambleq di tigelosiq minjreb, ⁵¹ “Gago dal anjam kiyersi unu? Iga tamo bei laja ojsim aqa une qa pegiyqom e? Sai. Gago dal anjam degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim aqa kumbra geregere qalieqom.” ⁵² Onaqa Farisi nanqi na kamba minjeb, “Ni dego Galili qaji tamo kiyo? Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di geregere peleiye. Peleiym endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a Galili sawaq dena bqasai.”

Unja bei une ateq qaji a ojsib Yesus aqa areq osi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaqa tamo ungasari kalil nanqi jaraiyosibqa nanngo segi segi talq gileleneb.

8

¹ Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo amburu a olo tigelosiq atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo ungasari kalil nanqi aqa areq beqnabqa a awoosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya unja bei a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na uneb. Unsibqa dal anjam qalie tamo nanqi ti Farisi nanqi ti minjrnab qusibqa unja di ojsib osi bosib tamo ungasari nanngo namdamuq di tigelteb. ⁴ Osib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, unja endi a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na unjronub. ⁵ Ni qalie, Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyey, ‘Unja bei a tamo bei wo une atibqa

menin na a qalib moyem.' Deqa ni kiyersi marqam?" ⁶ Nanɣi Yesus degsib nenemyeb. Di kiyaaqa? Nanɣi a laɗa are qametib a anjam bei grotimqa qusib a ojɗajqa deqa. Onaqa Yesus a kamba nanɣi anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiq baɗ gei na mandamq di nengrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanɣi na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiq minjrej, "Nunɗo ambleq di tamo bei une saiqoji unu kiyo? Soqnimqa ninɣi na minjib a namo menin osim uɗa di qalem." ⁸ Osiqa olo turuosiq mandamq di nengrenyoqnej. ⁹ Onaqa nanɣi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi oqedosib jaraiyeb. Tamo qeli nanɣi namoosib jaraiyonab qudei bunueb. Osib nanɣi kalil Yesus uratonab a segi soqnej. Uɗa di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiq uɗa di minjej, "Uɗa, tamo nanɣi qabitonub? Ni unime. Tamo bei na ino une qa olo ni mermosai." ¹¹ Onaqa uɗa dena Yesus minjej, "Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai." Onaqa Yesus na minjej, "E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim."

Yesus a pulon bulosiq tamo nanɣi suwantnjreqnu

¹² Osiqa Yesus na tamo unɗasari nanɣi olo endegsi minjrej, "E mandamq endi pulon bul unum. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwanɗoq di walweloqnsim ɗambile gaigai sqas." ¹³ Onaqa Farisi nanɣi Yesus aqa anjam di qusib minjeb, "Ni segi ino kumbra ti ino wau ti ubtosim mareqnum. Deqa iga bole qa marqasai." ¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "E segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di ninɣi bole qa marqa kere. Di kiyaaqa? E qabe na bem di e segi qalie bole. E puluosiy olo qabitqai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ninɣi qaliesai. E puluosiy olo qabitqai di dego ninɣi qaliesai. ¹⁵ Ninɣi mandam qa kumbra na tamo nanɣi peginjreqnub. E tamo nanɣi peginjrosai eqnum. ¹⁶ Ariya e tamo nanɣi peginjrqai di e kumbra tintin na peginjrqai. Di kiyaaqa? E segi na tamo nanɣi peginjrosai eqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a ombla na tamo nanɣi peginjreqnum. ¹⁷ Nunɗo dal anjam bei endegsib nengrenyeb unu, 'Tamo aiyel nanɣi anjam qujai marqab di nanɗo anjam bole brantqas.' ¹⁸ Deqa e segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a dego e ombla ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum."

¹⁹ Onaqa Farisi nanɣi na Yesus nenemyeb, "Ino Abu a qabi unu?"

Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninɣi e qa qaliesai deqa ninɣi ijo Abu qa dego qaliesai. Ninɣi e qa qalie qamu ninɣi ijo Abu qa dego qalie qamu."

²⁰ Yesus a atra tal miligiq di sosiqa anjam degsi plaltosiq marej. A silali ato qaji warum jomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanqi Qotei atraiyoqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai.

Yesus a marej, "Qure e oqwai di ninqi oqwa keresai"

²¹ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanqi olo endegsi minjrej, "E ninqi uratngitqa ninqi e qa namqab e nubqasai. Ninqi nungo une ti sosib morenqab. Qure e oqwai di ninqi oqwa keresai."

²² Onaqa Juda nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi endegsib maroqneb, "Yesus a kiyaaq marqo, 'Qure e oqwai di ninqi oqwa keresai'? A na aqa segi jejamu qalim moiqa kiyoo?" ²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Ninqi mandam endena branteb. E lan goge na bem. Ninqi mandam qaji tamo. E mandam qaji tamo sai. ²⁴ Deqa ninqi e qa nungo areqalo singilatiy. Osib poingem, e segi qujai gaigai degsi unum. Ninqi degyqasai di ninqi nungo une ti sosib morenqab. Agi e nami ninqi degsi merngonum."

²⁵ Onaqa nanqi na Yesus nenemyeb, "Ni tamo yai?" Onaqa Yesus na minjrej, "E nami ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim merngoqnsim agi bini merngeqnum. ²⁶ E anjam gargekoba merngsiy nungo une qa pegingwajqa ijo areqaloq di unu. Ariya ijo Abu e qarinqej qaji a anjam bole qa utru. Deqa anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanqi minjreqnum." Yesus a nanqi degsi minjrej.

²⁷ Juda nanqi qaliesai, Yesus a Abu qa nanqi minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, "Ninqi e Tamo Angro soqtbosib gaintbibqa bati deqa ninqi poingwas, e segi qujai gaigai degsi unum. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi e mareqnum. ²⁹ Ijo Abu e qarinqej qaji a e ombla sosiqa taqbejunu. E gaigai kumbra kalil a tulan areareteqnu qaji di dauryeqnum. Deqa a na e uratbosaieqnu." ³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanqi qusibqa nanqi gargekoba a qa nanjo areqalo singilateb.

Yesus na iga aqaryaigimqa gago une na iga taqatgwa keresai

³¹ Juda nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanqi a na endegsi minjrej, "Ninqi ijo anjam singila na dauryoqniy. Ninqi degyqab di ninqi ijo angro tintin sqab. ³² Sosibqa ninqi anjam bole geregere qalieqab. Yimqa anjam bole dena ninqi aqaryaingimqa inqi bei na ninqi ojsim taqatngwa keresai." ³³ Onaqa nanqi na kamba minjeb, "Iga Abraham aqa moma.

Iga nami tamo bei aqa kanğal tamo sosai. Deqa ni kiyaaq mergonum, ‘İnği bei na niñgi ojsim taqatıñgwa keresai?’”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merıñgwai. Tamo kalil une yeqñub qaji nañgi une aqa kanğal tamo bul unub. ³⁵ Kanğal tamo nañgi laña wau tamo unub deqa nañgi abu saiqoji. Ariya añgro nañgi abu ti unub deqa nañgi gaigai nañgo abu ombla sqab. ³⁶ E Qotei aqa Niri deqa e Abu ti unum. Deqa e na niñgi aqaryainğitqa nuñgo une na niñgi ojsim taqatıñgwa keresai bole sai.

³⁷ “E qalie, niñgi Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nuñgo are miligiq di sosai. Utru deqa niñgi e lubsib moiyoñbqa mareqñub. ³⁸ Kumbra kalil ijo Abu na e osorbeqñu qaji deqa e saeqñum. Niñgi dego kumbra kalil nuñgo abu na osorıñgeqñu qaji di dauryeqñub.”

³⁹ Onaqa Juda nañgi Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, “Gago abu bole agi Abraham.” Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi Abraham aqa añgro unub qamu kumbra Abraham a yoqnej qaji di niñgi dego dauryeqñub qamu. ⁴⁰ Ariya niñgi dauryosaieqñub. Anjam bole kalil Qotei na e merbeqñaq queqñum qaji di e niñgi olo merıñgeqñam niñgi e lubsib moiyoñbqa mareqñub. Abraham a kumbra deqaji yosaioqnej. ⁴¹ Niñgi nuñgo abu aqa kumbra dauryeqñub.” Onaqa nañgi na minjeb, “Gago ai nañgi laña laña laosib iga ıñambabtğosai. Gago Abu qujai agi Qotei.” ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a nuñgo Abu qamu niñgi e qalaqalaibonub qamu. Di kiyaaq? E Qotei aqaq na bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarınbonaq bem.

⁴³ “Kiyaaq niñgi ijo anjam endi poiñgosai? E merıñgwai. Niñgi ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴ Niñgi nuñgo abu Satan aqa añgro sosib aqa areqalo dauryqajqa tulañ sıñgilaeqñub. Satan a nami leñ ojo tamo soqnej agi a bini degsi unu. A kumbra bole dauryosaieqñu. A kumbra bole dauryqajqa torei urateqñu. A gisañ tamo. A anjam marqas di a gisañ anjam segi marqas. A gisañ anjam qa utru. A gisañ anjam kalil qa abu. ⁴⁵ Ariya e anjam bole palonteqñam niñgi ijo anjam nuñgo areqaloq di sıñgilatosaeqñub. ⁴⁶ Niñgi ijo jejamuq di une qametbeqñub e? E anjam bole maritqa niñgi kiyaaq ijo anjam nuñgo areqaloq di sıñgilatqasai? ⁴⁷ Tamo unğasari Qotei aqaq na beb qaji nañgi aqa anjam queqñub. Niñgi Qotei aqaq na bosai deqa niñgi aqa anjam quosaieqñub.”

Yesus a segi qujai gaigai degsi unu

⁴⁸ Onaqa Juda nañgi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Iga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa ıñam soqteqñam niñgi na olo ijo ıñam

ugetetbeqñub. ⁵⁰ E ijo segi ñam soqñta are qalosaieqñum. Ijo Abu a segi na ijo ñam soqñetbqa are qaleqñu. Agi a na qujai nuñgo une qa niñgi pegiñgeqñu. ⁵¹ E bole merñgwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai. Sai bole sai.”

⁵² Onaqa Juda nanñgi na minjeb, “Endego iga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanñgi dego moreñekriteb. Ariya ni maronum, ‘Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai.’ ⁵³ Ni gago moma utru Abraham bunyqam kiyo? A moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanñgi dego moreñeb. Deqa ni segi qa kiyersi marqam?”

⁵⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E ijo segi ñam soqñteqñum qamu e laña soqñteqñum qamu. Ariya ijo Abu na ijo ñam soqñetbeqñu. Agi niñgi a qa mareqñub, ‘A gago Qotei.’ ⁵⁵ Niñgi a qa qaliesai. E segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e niñgi bul gisañ tamo sqai. E a qa qalieosim deqa agi aqa anjam dauryeqñum.

⁵⁶ “Nuñgo moma utru Abraham a nami ijo bqajqa bati unqa marsiqa areboleboleiyonaq soqñej. A unsiqa tulañ areboleboleiyej.” ⁵⁷ Onaqa Juda nanñgi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ino wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?” ⁵⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merñgwai. Abraham a ñambabosaisonaqa e segi qujai gaigai degsi unum.”

⁵⁹ Onaqa nanñgi Yesus aqa anjam di qusibqa minjin oqetnirnaqa meniñ elenosiñ Yesus meniñ na qalsib moiyoñta yonab a loumosiq atra tal uratosiq ulañej.

9

Yesus a tamo ñam qandimo boletej

¹ Yesus a walweloñiq gilsiq gam qalaq di tamo bei ai miligiq na ñam qandimo ñambabej qaji di awesonaq unej. ² Onaqa Yesus aqa anñgro nanñgi na nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di a ñam qandimo ñambabej? Aqa segi une na kiyo aqa ai abu nanño une na kiyo?”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo di aqa une na sai. Aqa ai abu nanño une na sai dego. A ñam qandimo ñambabej di aqa utru agiende. Qotei na a boletimqa tamo unñgasari nanñgi Qotei aqa wau unsib aqa ñam soqñqab. ⁴ Sawa suwanesoqñimqa ijo Abu e qarinñej qaji aqa wau yoqñqom. Ambruanqa tamo nanñgi wauqa keresai. ⁵ E mandamq endi sosimqa e mandam endeqa pulonñ bul unum.”

⁶ Yesus na aqa anñgro nanñgi degsi minjrñsiqa mandamq di miseloñiq aqa misel mandam ti ojnaq jagi bulonaq osiqa tamo di aqa ñamdamuq di atej. ⁷ Atsiqa qarinyosiñ minñej, “Ni gilsim ya bei ñam Siloam di yal.” “Siloam” di Hibru anjam. Aqa

damu, “Qarinjyo.” Onaqa tamo di a gilsiq yalonaqa nam poiyoonaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nanji ti tamo nanji a nami nam qandimo sosaqa silali qa njlnjroqnej qaji nanji ti a unsibqa mareb, “Tamo nami silali qa njlgoqnej qaji agiende kiyo?” ⁹ Onaqa tamo qudei nanji mareb, “Od, agi a qujai.” Onaqa tamo qudei nanji mareb, “A sai. Endi tamo bei. Aqa ulatamu tamo nam qandimo aqa ulatamu bul.” Onaqa a segi na minjrej, “Agi e segi.”

¹⁰ Onaqa tamo ungasari nanji na nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo bei aqa nam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo namdamuq di atsiqa merbqo, ‘Ni gilsim Siloam yaq di yal.’ Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa nam poibqoqa sawa unonum.” ¹² Onaqa tamo ungasari nanji na olo nenemyeb, “Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?” Onaqa a na minjrej, “A qabitqo kiyo di e qaliesai.”

¹³ Onaqa tamo ungasari nanji na tamo nami nam qandimye-soqnej qaji di osib Farisi nanjoq osi gileb. ¹⁴ Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di boletej di Juda nanjo yori bati. ¹⁵ Deqa Farisi nanji na tamo di endegsib nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” Onaqa a na minjrej, “Tamo bei aqa nam Yesus a jagi misel ti bulyosiq ijo namdamuq di atqoqa e yalonum nam poibqoqa sawa unonum.” ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanji mareb, “Yesus a yori bati grotqo deqa iga qalieonum, Qotei na a qarinjyosai.” Ariya Farisi qudei nanji mareb, “Sai. Une tamo a kiyersim manwa deqaji babtqas?” Farisi nanji anjam deqa njirinosisib poaiyeleb.

¹⁷ Onaqa nanji na tamo di olo nenemyeb, “Yesus a ino namdamu boletqo deqa ni a qa kiyersi are qalonum?” Onaqa a na minjrej, “E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁸ Tamo di a nami nam qandimo sosaqa olo nam poiyej deqa Juda tamo kokba nanji areqalo kobaiyeb. Osib aqa ai abu nanji metnjrnab beb. ¹⁹ Bonabqa endegsib nenemnjreb, “Tamo endi nunjo angro e? A bole nam qandimo nambabej e? Boleamqa ninqi na mergibqa iga quqwom. A kiyersi bini nam poiyoqoqa sawa uneqnu?” ²⁰ Onaqa aqa ai abu nanji na kamba minjreb, “Di bole, a gago angro. A nam qandimo nambabej di iga qalie. ²¹ Ariya a kiyersi bini nam poiyoqoqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa namdamu boletqo di dego iga qaliesai. A tamo boleqo. A segi nenemyibqa a segi na marqas.” ²² Aqa ai abu nanji Juda tamo kokba nanji ulainjrsib deqa anjam degsib minjreb. Juda tamo kokba nanji nami maroqneb, “Tamo bei a marqas, ‘Yesus a

bole Kristus,' degsi marimqa tamo di iga taqal waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai." ²³ Deqa nanqi aiyel Juda tamo kokba nanqi ulainjrsib minjreb, "A tamo boleqo. A segi nenemyiy."

²⁴ Onaqa tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di Farisi nanqi na olo metonab bonaq minjeb, "Ni Qotei aqa nam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieonum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge." ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, "A une tamo kiyo sai kiyo di e qaliesai. Ariya e nami nam qandimo soqnem bini e olo nam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieonum."

²⁶ Onaqa nanqi na olo nenemyeb, "Yesus a ni kiyermqo? A kiyersi ino namdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?" ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, "E nami merngonum ninqi ijo anjam quetbosai. Kiyaqa ololo merngit quqwab? Ninqi dego Yesus aqa angro sqajqa are unu e?"

²⁸ Onaqa Farisi nanqi na tamo di misilinyosib minjeb, "Ni Yesus aqa angro. Iga Moses aqa angro. ²⁹ Iga qalie, Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai." ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, "E nungo anjam di quonum ugeibqo. Ninqi mareqnub, 'Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.' Ariya Yesus a ijo namdamu boletqoqa e sawa uneqnum. ³¹ Iga qalie, tamo nanqi une ateqnub qaji nanqi Qotei pailyqab di a nanngo pailyo quqwasai. Ariya tamo nanqi Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnub qaji nanqi pailyqab di a nanngo pailyo quqwas. ³² Tamo ai miligiq na nam qandimo nambabo qaji di tamo bei na nami boletonaq iga quosaiognem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a manwa bei babtqa keresai qamu."

³⁴ Onaqa Farisi nanqi na kamba minjeb, "Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosim nambabem agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim." Degsib minjsib a taqal waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Farisi nanqi tamo nam qandimo bul unub

³⁵ Farisi nanqi na tamo di taqal waiyonab Yesus a di qusiqa a qa namosiq itosiq nenemyej, "Ni Tamo Angro qa ino areqalo singilatonum e?" ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minjej, "O Tamo Koba, Tamo Angro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqai." ³⁷ Onaqa Yesus na minjej, "Ni na Tamo Angro agi itonum. Endego aqo ombla anjam mareqnum." ³⁸ Onaqa a na Yesus minjej, "Od, Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatonum." A degsi Yesus minjsiqa aqa areq di singa pulutosiqa a binjiyej.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, "E tamo ungasari nanqi peginjrqajqa deqa mandamq aiyem. Deqa tamo nam qandimo unub qaji nanqi olo namdamu bole atoqnqab. Tamo namdamu bole

ateqñub qaji nan̄gi olo ñam qandimñjresqas.”⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa jojomq di tigelesoqñeb qaji nan̄gi aqa anjam di qusib nenemyeb, “Iga dego ñam qandimgejunu kiyo?”⁴¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ñin̄gi ñam qandimñgejunu qamu ñin̄gi une saiqoji unub qamu. Ariya ñin̄gi mareqñub, ‘Iga ñamdamu bole ateqñum.’ Dego di ñin̄gi une ti unub.”

10

Yesus a kaja nan̄go mandor bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E bole mern̄gwai. Tamo bei a kaja nan̄go jeñ miligiq gilqa osimqa a siran̄meq na gilqa uratosim qalaq na jeñ prugosim miligiq gilqas di a bajin̄ tamo. ² Tamo a siran̄meq na jeñ miligiq gilqas di a kaja nan̄go mandor bole. ³ Deqa siran̄me taqato tamo na siran̄ waqtetoqñim miligiq giloqñsim aqa segi kaja nan̄go ñam metñjroqñqas. Metñjroqñim nan̄gi aqa kakro qusib boqñib joqsim oqedoqñqas. ⁴ A na aqa segi kaja kalil nan̄gi joqsim oqedoqñsim a nan̄gi qa namoosim giloqñimqa nan̄gi aqa kakro qa poinjrim deqa nan̄gi a dauryoqñqab. ⁵ Tamo lan̄aj bei na nan̄gi metñjrqa di nan̄gi aqa kakro qalieqasai deqa nan̄gi a dauryqasai. Nan̄gi a uratosib jaraiqab.” ⁶ Yesus na yawo anjam degsi minjrnaqa nan̄gi qusib utru poinjrosai. ⁷ Deqa Yesus a damu ubtosiqā endegsi minjrej, “E bole mern̄gwai. Kaja nan̄gi di ijo segi tamo un̄gasari nan̄gi sigitñjrej unub. Jeñ miligiq gilqajqa siran̄me agi e segi. ⁸ Anjam plalto tamo kalil e bosaisonam nami beb qaji nan̄gi bajin̄ tamo bul. Deqa kaja nan̄gi nan̄go medabu dauryosaioqñeb. ⁹ E segi siran̄me. Tamo un̄gasari nan̄gi ijoq na jeñ miligiq giloqñqab di Qotei na nan̄gi elen̄qas. Amqa nan̄gi miligiq gile oqede oqñsib in̄gi bole uyoqñqab.

¹⁰ “Ñin̄gi qalie, bajin̄ tamo nan̄gi kaja bajin̄osib ugeugein̄jsib ñumqajqa deqa beqñub. Ariya e degyqa bosai. E na kaja nan̄gi ñambile en̄jritqa nan̄gi ñambile tulan̄ boledamu oqajqa e deqa bem. ¹¹ E kaja nan̄go mandor bole. Mandor bole aqa kumbra agiende. A kaja nan̄gi aqaryain̄jrqa marsimqa aqa segi ñambile uratosim moiqas. ¹² Ariya tamo lan̄aj aqa kumbra degosai. A silali qa segi wauqas deqa a kaja nan̄gi geregere taqatñjrqaasai. A kaja nan̄go mandor bolesai. Kaja nan̄gi aqa sai. Deqa baun̄ juwan̄ bamqa un̄sim kaja nan̄gi uratñjrsim ulan̄qas. Yimqa baun̄ juwan̄ na kaja qudei ñumim kalil segisegiosib jaraiqab. ¹³ A silali qa segi wauqas deqa a kaja nan̄gi geregere taqatñjrqaasai. A kaja nan̄gi qa are qalosai. Baun̄ juwan̄ bamqa a kaja nan̄gi uratñjrsim ulan̄qas.

¹⁴ “E kaja nan̄go mandor bole. E ijo segi kaja nan̄gi qa qalie bole. Ijo segi kaja nan̄gi e qa dego qalie bole. ¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie bole. E ijo Abu qa qalie bole. Dego kere e ijo segi kaja

nan̄gi qa qalie bole. Nan̄gi dego e qa qalie bole. Deqa e na ijo kaja nan̄gi aqaryainjrqa marsiy ijo segi n̄ambile uratosiy moiqai. ¹⁶ Ijo kaja qudei dego jeñ oqeq di unub. Nan̄gi jeñ miligiq di sosai. Deqa e nan̄gi dego joqsiy bosiy ijo kaja jeñ miligiq di unub qaji nan̄gi ti turtnjrsiy jeñ qujaiq di breinjrit nan̄gi mandor qujai ti sqab. Sosib ijo medabu quoqnqab. ¹⁷ Ijo Abu na e tulañ qalaqalaibegnu. Di kiyaaqa? E ijo segi n̄ambile uratosiy moisiy olo subq na tigelqai. ¹⁸ Tamo bei na ijo n̄ambile yaibqa keresai. E ijo segi areqalo na ijo n̄ambile uratosiy moiqai. E singila ti unum deqa e na ijo n̄ambile uratqa kere. Osiy olo ijo n̄ambile oqa kere. Ijo Abu a nami merbej, ‘Ni degye.’ Deqa e degyqai.”

¹⁹ Onaqa Juda nan̄gi Yesus aqa anjam deqa n̄irin̄osib poaiyeleb. ²⁰ Osib nan̄gi gargekoba endegsib maroqneb, “Yesus a mondor uge ti unu deqa a tulañ nanariqo. Kiyaaqa nin̄gi aqa anjam queteqñub?” ²¹ Onaqa nan̄gi qudei maroqneb, “Tamo a mondor uge ti sqas di a anjam bole deqaji marqa keresai. Mondor uge na tamo n̄am qandimo boletqa kere e? Sai.”

Juda tamo kokba nan̄gi Yesus qa min̄jiñ oqetnjrej

²² Nami Juda nan̄go moma nan̄gi atra tal bunuj sirañ waqteb. Deqa olo are qalqajqa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aiqa bati. ²³ Onaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiqqa tal me ñam Solomon dia walweloqnej. ²⁴ Walweleqnaqa Juda tamo kokba nan̄gi aqa areq di koroosib min̄jeb, “Bati gembub koboamqa ni na ino kumbra ti ino wau ti ubtosim geregere mergwam? Ni Kristus amqa geregere merge.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba min̄jrej, “E nami nin̄gi mern̄gem, ‘E Kristus.’ Mern̄gonam nin̄gi qunab ugein̄gej. Wau kalil e ijo Abu aqa ñam na yeqnum qaji di nin̄gi geregere tenemtoqniy. Tenemtosib endegsi poingwas, bole, e Qotei aqa Niri. ²⁶ Nin̄gi ijo kaja sai deqa nin̄gi e qa nun̄go areqalo singilatosaieqñub. ²⁷ Ijo kaja nan̄gi ijo medabu queqñub. E nan̄gi qa qalie bole. Nan̄gi e daurbeqñub. ²⁸ E nan̄gi n̄ambile enjreqnum deqa nan̄gi n̄ambile gaigai sqab. Nan̄gi padalqasai. Sai bole sai. Tamo bei na nan̄gi ijo bañq dena yaibqa keresai. ²⁹ Ijo Abu na nan̄gi e ebej. A segi qujai in̄gi in̄gi kalil tulañ bun̄njrejunu. Deqa tamo bei na ijo kaja nan̄gi ijo Abu aqa bañq dena yayiqqa keresai bole sai. ³⁰ Aqo ijo Abu wo tamo qujai.”

³¹ Onaqa Juda tamo kokba nan̄gi Yesus aqa anjam di qusi-bqa nan̄gi a qalib moiqajqa marsib meniñ eleñeb. ³² Osib Yesus qalqa laqñab endegsi min̄jrej, “E na Abu aqa wau bole gargekoba nin̄gi osorn̄goqñem. Wau bole kiye qa nin̄gi e lubsib moiyoṭbqa meniñ eleñonub?”

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanġi na kamba endegsib minjeb, “Wau bole bei qa iga ni meniġ na lumqasai. Ni Qotei misiliŋyonum deqa lumqom. Aġi ni segi qa maronum, ni Qotei. Ni degsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumqom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba nanġi minjrej, “Nuŋgo dal anjam bei nami endegsib nenġrenjeb, ‘E niŋgi mernġonum, “Niŋgi qotei.” ’ ³⁵ Aġi Qotei na tamo qudei nanġi minjrej, ‘Niŋgi qotei.’ A na nanġi degsi minjrej. Niŋgi qalie, iga Qotei aqa nenġrenj bei gentqa keresai. ³⁶ Abu a segi na e giltbosiqa qarinjbonaq mandamq aiyem deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Njiri.’ E degsi maronum deqa niŋgi kiyaaq merbonub, ‘Ni Qotei misiliŋyonum?’

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaiotqa niŋgi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Abu aqa wau yitqa niŋgi ijo anjam quib ugeiŋim olo ijo wau unsib dena geregere poiŋem, bole, Abu na e beterbesonaqa e kamba Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib a ojqa yonab a nanġi qa loumosiq ulaŋej.

⁴⁰ Ulaŋosiqa olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq Jon na nami tamo unġasari nanġi yansnjroqnej qaji sawaq di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo unġasari gargekoba nanġi aqaq giloqnsib segi segi maroqneb, “Jon a maŋwa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil Jon a Yesus qa maroqnej qaji di bole.” ⁴² Nanġi degsib maroqneb deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo unġasari gargekoba nanġi a qa naŋgo areqalo siŋgilateb.

11

Lasarus a makobaiyosiq moiyej

¹ Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa jaja Marta wo naŋgo qure utru. ² Maria aġi bunuqna Tamo Koba Yesus aqa siŋgaq di gorenj bilentosiqa aqa gate baŋga na piyej qaji a di. Aqa jaja Lasarus a maiyej. ³ Deqa Maria Marta wo nanġi na tamo qudei qarinjnrnab Yesus aqaq gilsib minjeb, “O Tamo Koba, tamo ni tulaŋ qalaqalaiyeqnum qaji a maiyqo.” ⁴ Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qusiqa minjrej, “Ma di moiqaqja ma sai. A maiyqo di aqa utru aġiende. Qotei aqa siŋgila boleq dimqa tamo unġasari nanġi unsib Qotei aqa ñam soqtqajqa deqa a ma di oqo. E Qotei aqa Njiri dego ñam koba oqai.”

⁵ Yesus a Marta aqa jaja Maria wo nanġi aiyel qalaqalainjrej. A Lasarus dego qalaqalaiyej. ⁶ Lasarus a maiyej anjam di qusiqa quosaibulosiqa sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. ⁷ Sosiqa aqa anġro nanġi minjrej, “Iga olo Judia sawaq aiqom.” ⁸ Onaqa nanġi na Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanġi meniġ na ni lumqa mareb. Di ni olo

deq aiqam e?”⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Senj oqsıq qanam jigeqo sawa suwanqo. Deqa tamo nanıgi walwelqa kere. Manıgalqasai.¹⁰ Ariya senj aisiq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanıgi walwelqa keresai. Manıgalqab.”

¹¹ Yesus a anjam degsi marsıqa olo minjrej, “Gago was Lasarus a neiejunu. E aisiy dudumyqai.”¹² Onaqa Yesus aqa anıgro nanıgi aqa anjam di qusibqa minjeb, “O Tamo Koba, a neiejunu degam aqa ma saıqas.”¹³ Nanıgi Lasarus a bole neiejunu edegeb. Di sai. A bole moiyej. Yesus a Lasarus aqa moiyo sigitosıqa neio qa marej.¹⁴ Deqa a na ubtosıq minjrej, “Lasarus a bole moiyej.¹⁵ Ninıgi ijo sıngıla unsib e qa nunıgo areqalo sıngilatqajqa deqa e aqaq aiyosaisonam a moiyej. E ninıgi qa are qalsim kumbra degyem. E ijo kumbra deqa areboleboleibeqnu. Ninıgi tigelab ıga Lasarus aqaq aiqom.”

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ñam bei Didimus a na Yesus aqa anıgro qudei nanıgi minjrej, “Unıgum. İga kalil aisim Yesus a koba na moiıqom.”

Yesus a marej, “E segi subq na tigelo qa utru”

¹⁷ Onaqa Yesus aqa anıgro nanıgi koba na aisib Betani qure jojomyosib anjam endegsib queb, “Lasarus a nami moiyej subq ateb. Bati qolqe koboqo.”¹⁸ Betani qure di Jerusalem jojom. Kilomita qalub.¹⁹ Deqa Juda tamo unıgasari gargəkoba nanıgi Betani qureq bosib Marta Maria wo nanıgo jaja moiyej deqa are latetnırqajqa koroosib soqneb.

²⁰ Onaqa Marta a anjam endegsi quej, “Yesus a beqnu.” A degsi qusıqa walwelosıqa gamq di Yesus turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej.²¹ Marta a gılsıq gamq di Yesus turosıq minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiıyosai qamu.²² E qalieonum, ni inıgi kiye qa Qotei pailıyqam a ni emqas.”

²³ Onaqa Yesus na Marta minjej, “İno jaja a olo subq na tigelqas.”²⁴ Onaqa Marta na kamba minjej, “E qalie, dıno bati qa tamo unıgasari kalil nanıgi subq na tigelabqa ijo jaja dego ombla tigelqab.”²⁵ Onaqa Yesus na minjej, “E segi subq na tigelo qa utru. E segi nımbile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo sıngilatosim moiıqas di unıgum. A nımbile sqas.²⁶ Tamo kalil nımbile sosib e qa nanıgo areqalo sıngilateqnu b qaji nanıgi olo bunu moiıqasai. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloq di sıngilatonum e?”

²⁷ Onaqa Marta na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba. E qalieonum, ni Kristus, Qotei aqa Niri. Ni qujai Qotei na qarınımonaqa mandamq aiyem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo sıngilatonum.”

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

²⁸ Marta a anjam degsi marsiqa olo puluosi aisiq aqa jaja Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosibqa minjej, “Qalie Tamo Koba a bqo. A ni qa marqo.” ²⁹ Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigeloqujatosiq Yesus unqa gilej. ³⁰ Yesus a qure miligiq aiyosaisoqnej. A Marta wo anjam mareb qaji sawaq di soqnej. ³¹ Sonaqa Juda tamo ungasari talq di Maria are latetoqneb qaji nanqi Maria a tigeloqujatosiq tal uratosiq gileqnaqa unsib are qaleb, “A Lasarus aqa subq di akamtqajqa gileqnu kiyo.” Nanqi degsib are qalsib tigelosib Maria dauryosib gileb.

³² Maria a gilsiq Yesus soqnej qaji sawaq di brantosiqa Yesus unsiqa aqa areq di singa pulutosiqa minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so gamu ijo jaja a moiynosai gamu.”

³³ Onaqa Yesus a Juda tamo ungasari Maria dauryosib beb qaji nanqi Maria ombla akamoqneb di unsiqa nanqi qa are gulbeiyonaqa nenemnjrej, ³⁴ “Ningi Lasarus qabia subq ateb?” Onaqa nanqi na minjeb, “O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une.” ³⁵ Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. ³⁶ A akamonaqa Juda nanqi di unsibqa mareb, “Ningi uniy. Yesus a Lasarus tulan qalaqalaiyoqnej deqa akamqo.” ³⁷ Onaqa nanqi qudei Yesus qa yomuosib mareb, “Yesus a nami tamo nam qandimo boletej. A kiyaaqqa Lasarus boletosai? Yim a moiqasai.”

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

³⁸ Onaqa Yesus a nanngo yomu anjam di qusiqa are gulbeiyonaqa walweloq Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniñ kobaquja na sub me getenteb. ³⁹ Deqa Yesus na tamo qudei minjrej, “Ningi meniñ kobaquja di taqal atiy.” Onaqa tamo moiyej qaji aqa jaja Marta na Yesus minjej, “O Tamo Koba, a nami moiyej bati qolqe gilqo. Iga meniñ taqal atqom di aqa qusa quleqwas.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E nami mermonum, ni e qa ino areqalo singilatqam di ni Qotei aqa singila unqam.” ⁴¹ Degsi minjnaqa nanqi meniñ kobaquja di taqal atnabqa Yesus a lan goge tarosiqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulan areboleboleibqo. ⁴² E qalieonum, ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya tamo ungasari ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi e qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa e ni pailmonum. Yim nanqi qalieqab, ni na e qarinqbonam bem.”

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a tulan maosiq marej, “O Lasarus, ni subq dena tigelosim au.” ⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiyej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa singa ti ban ti ulatamu ti nami gara na dalaeb. Deqa Yesus na minjrej, “Aqa gara di pamblonyib walwelosim gilem.”

Juda tamo kokba nanġi koroosib Yesus qalib moiġajqa maroqneb

⁴⁵ Bati deġa Juda tamo unġasari Maria aġa are latetġa beb ġaji nanġi Yesus aġa maġwa di unsibġa nanġi gargekoba Yesus ġa nanġo areġalo singilateb. ⁴⁶ Ariya nanġi ġudei tigelosib Farisi nanġoġ ġilsib kumbra Yesus yej ġaji deġa sainjreb. ⁴⁷ Sainjrnab ġusibġa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab nanġo areġ bosib koba na koroosib mareb, “Iġa kiyerġom? Yesus a maġwa gargekoba yeleġeqnu. ⁴⁸ Iġa a uratonam degsi kumbra yoġnġas di tamo unġasari kalil nanġi a ġa nanġo areġalo singilatġab. Yim Rom nanġi bosib ġago atra tal niġaġosib iġa deġo kobotġwab.”

⁴⁹ Wausau deġa tamo bei aġa ñam Kaiafas a Juda nanġo atra tamo ġate soġnej. Deġa a nanġo ambleġ di tigelosiġa minjrej, “Niġi tulaġ nanarionub. Anġam laġa laġa mareġnub. ⁵⁰ Niġi are ġaliy. Tamo ġujai a tamo unġasari kalil nanġi ġa moiġas di kere. Amġa iġa padalġasai.”

⁵¹ Kaiafas aġa segi areġalo na anġam di marosai. A wausau deġa atra tamo ġate soġnej deġa a ġotei aġa medabu osiġa anġam di marej. Yesus a Juda nanġi ġa moiġas anġam di ubtosiq marej. ⁵² Bole, Yesus a Juda nanġi segi ġa moiġasai. Ėotei aġa anġro kalil sawa bei beiġ di unub ġaji nanġi ġa ti moiġas. Moisis nanġi kalil koroinjrimġa nanġi aġa segi tamo unġasari sqab. Kaiafas a anġam di ubtosiq marej.

⁵³ Bati ġujai deġa Juda tamo kokba nanġi Yesus qalib moiġajqa anġam ġereiyġa utru ateb. ⁵⁴ Yesus a di ġalieosiġ deġa a Juda nanġo ambleġ di walwelosaioġnej. A segitosiġa ġure kiġala bei wadau sawa jojom deġ ġilsiq aġa anġro nanġi koba na dia soġneb. Ėure di aġa ñam Efraim.

⁵⁵ Ėotei a nami Israel nanġi Isip sawaġ di padalġa laġnabġa nanġi elenej. Deġa olo are ġalġajġa yori bati jojomej. Yori bati jojomonaġa Juda tulaġ gargekoba nanġo ġure ġureġ dena tigelosib yori bati di unġajġa deġa Jerusalem beb. Juda nanġo kumbra aġiende. Yori bati di brantosaisoġnimġa nanġi Jerusalem bosib nanġo segi jeġamu yansosib yori bati ġa tariġġab. Utru deġa nanġi Jerusalem beb. ⁵⁶ Ariya nanġi Jerusalem bosib Yesus ġa nġamoqneb. Nġamoqnsib atra tal miligiq bosib segi segi maroqneb, “Niġi kiyersib are ġalonub? Yesus a yori bati unġajġa Jerusalem bġas kiyo sai kiyo?” ⁵⁷ Nanġi degsib maroqneb. Di kiyaġa? Atra tamo kokba ti Farisi ti nanġi na tamo unġasari nanġi nami endegsib minjreb, “Tamo bei a Yesus ġabi soġnimġa unsim bosim iġa mergim iġa na oġom.”

12

Maria a goren quleq tulan boledamu Yesus aqa sinqaq di bilentej

¹ Ariya Juda nanjo yori bati koba jojomej. Bati 6 amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiq Betani qureq gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru. ² Gilnaqa qure deqaji tamo ungasari nanji a unsibqa arebolebolejnraqa inji goiyeteb. Marta a inji suweiyosiq Lasarus Yesus wo tamo qudei ti metjnraq bosib koba na awoosib inji uyoqneb. ³ Onaqa Maria a goren quleq tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsiga osi bosiga Yesus aqa sinqaq di bilentosiga aqa segi gate banqa na piyetej. Onaqa goren aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa angro bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej qaji a Maria aqa kumbra di unsiq nirinosisq marej, ⁵ “A kiyaaqa goren di qarinyosiq menin silali 300 osiq dena tamo inji inji saiqoji nanji aqaryainjrosai?” ⁶ Judas a tamo inji inji saiqoji nanji qa are qalsiq anjam di marosai. A bajin tamo. A Yesus aqa angro nanjo silali jugwajqa qun taqatoqnej. Deqa nanji qun miligiq di silali ateqnab a na olo bajinoqnej. A deqa are qalsiq anjam di marej.

⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiq minjej, “Unqa di urat. A goren di ojesoqnem. A ijo jexamu subq atqajqa are qalsiq nami gereiyqo. ⁸ Tamo inji inji saiqoji nanji bati gaigai ninji ti sqab. Ariya e bati gaigai ninji ti sqasai.”

Atra tamo kokba nanji Lasarus qalsib moyotqa maroqneb

⁹ Juda tulan gargekoba nanji qalieeb, Yesus a Betani qureq gilsiq di soqnej. Deqa nanji a unqa beleneb. Nanji Yesus segi unqajqa bosai. Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej deqa nanji a dego unqa beb. ¹⁰ Atra tamo kokba nanji Lasarus dego qalsib moyotqa qairoqneb. ¹¹ Di kiyaaqa? Yesus a Lasarus subq na tigeltonaqa Juda gargekoba nanji atra tamo kokba nanji uratnjrsib olo Yesus qa nanjo areqalo sinjilatoqneb.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem bej

¹² Tamo ungasari tulan gargekoba nanji yori bati unqajqa marsib Jerusalem beleneb. Belenosib nebeonaqa nanji endegsib queb, “Yesus a Jerusalem bqas.” ¹³ Nanji degsib qusib deqa nanji tuwom banqa elenosib Yesus gamq di turqajqa aiyeb. Aisib Yesus beqnaqa unsib tulan lelenoqnsib endegsib minjoqneb, “Iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni Israel nanjo Mandor Koba.”

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiqa quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenjrenyeb unu, ¹⁵ “O Saion tamo ungasari, ningi ulaaib. Ningi uniy. Nunjo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu.” ¹⁶ Bati deqa Yesus aqa angro nanji anjam di aqa utru poinjrosai. Bunuqna Yesus a moisiq ñam koba onaqa nanji anjam deqa olo are qalsib endegsib mareb, “Bole, anjam di Yesus qa nenjrenyeb deqa tamo ungasari nanji lelenoqnsib a binjiyoqneb.”

¹⁷ Ariya tamo ungasari Yesus a Lasarus metosiq subq na tigeltonaq uneb qaji nanji manwa deqa saoqnsib laqneb. ¹⁸ Laqnab tamo ungasari tulan gargekoba nanji quoqneb. Deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nanji a gamq di turqajqa aiyelenjeb. ¹⁹ Ainabqa Farisi nanji na unjrsibqa segi segi maroqneb, “Iga Yesus singila na saidyeqnamqa keresaiiqe qnu. Ningi uniy. Tamo ungasari kalil nanji a dauryeqnub.”

Grik tamo qudei nanji Filip minjeb, “Iga Yesus unqom”

²⁰ Tamo ungasari Qotei louqa marsib yori bati unqajqa Jerusalem aiyelenjeb qaji nanjo ambleq di Grik tamo qudei soqneb. ²¹ Grik tamo nanji di Filip aqaq di branteb. Di kiyaaqa? Filip a dego Grik tamo. Filip aqa qure utru Betsaida. Qure di Galili sawaq di unu. Nanji Filip aqaq di brantosib nenemyeb, “O gago was, iga Yesus unqa kere e?” ²² Onaqa Filip a aisiqa nanjo anjam di Andru minjsiqa Andru ombla gilsib olo Yesus minjeb. ²³ Minjnab qusiqa nanji kamba minjrej, “E Tamo Angro. Deqa e ñam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ E bole mernjwai. Kurgus yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di a lanja sqas. Moiqa di a olo qoqi oqsim gei gargekoba atelenqas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ñambile tulan qalaqalaiyqas di a padalqas. Ariya a mandamq endi aqa segi ñambile qoreiyqas di a ñambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei na e wauetbqa osimqa a e daurbem. Yimqa qure e sqai di a dego e ombla sqom. A ijo wau yoqnqas di ijo Abu na a ñam kobaquja yqas.”

Jeu tamo nanji na Yesus soqtosib goge gaintqab

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi marej, “Endego e are tulan gulbekobaibqo. Deqa e endegsi Qotei pailyqai kiyo, ‘O ijo Abu, ni na marimqa bati uge endi ijoq baiq?’ Unjum, e degsi pailyqasai. Bati uge endi branteme. E deqa mandamq aiyem. ²⁸ O ijo Abu, ni na ino ñam tulan kobaqujatime.” Yesus a degsi marnaqa lanj goge dena anjam endegsi brantej, “E ijo ñam kobaqujatonom. Ololo kobaqujatqai.” ²⁹ Anjam degsi brantonaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanji qusibqa segi segi maroqneb, “Kola anjam atqo kiyo?”

Onaqa tamo qudei nanği mareb, “Sai. Lan anğro bei na Yesus anjam minjço.”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam niği quonub qaji di e aqaryaibqajqa brantosai. Di niği aqaryainğwajqa brantqo. ³¹ Niği quiy. Qotei na tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği peginjrçajqa bati bqo. A na mandam endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati dego bqo. ³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo nanği na e soqtbosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo unğasari kalil nanği are tigeltetnjritqa ijoq bqab.” ³³ Yesus a aqa segi moiqajqa gam boleq atqa osiqa deqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo unğasari nanği na kamba Yesus minjeb, “Kristus a bati gaigai sqas. Dal anjam nami degsib marnab iga quem. Deqa ni kiyaaqa maronum, ‘E Tamo Anğro soqtbosib goge gaintbqab?’ Tamo Anğro di tamo yai?”

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Pulon a nuņgo ambleq di sokiñalayosim niği olo uratņgwas. Deqa niği pulon ti sosib pulonq na laqniy. Yimqa niği ambruņgwasai. Tamo ambruq na laqnu qaji a qabiteqnu kiyo di a qalieqasai. ³⁶ Niği pulon ti sosib pulon qa nuņgo areqalo siņgilatiy. Niği degyqab di niği pulon aqa anğro sqab.”

Juda tamo gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo siņgilatosai

Yesus na tamo unğasari nanği anjam degsi minjrsiqa nanği uratnjrnaq nanği a olo unosai. ³⁷ A Qotei aqa maņwa gargekoba nanço nmandamuq di yeqnaqa nanği unoqneb. Un-oqnsib ariya nanği Yesus qa nanço areqalo siņgilatosai oqneb. ³⁸ Nanği kumbra di yeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di siņgilatqo? Tamo yai a Tamo Koba aqa siņgila unsiq poiyoqo? Tamo dego bei sosai.” Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa nanği Yesus qa nanço areqalo siņgilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nenğrenyej, ⁴⁰ “Qotei a nanço nmandamu getentetnjrej. A nanço are miligi dego getentetnjrej. Deqa nanği nanço nmandamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Nanği nanço are miligiq na Qotei aqa anjam dego poinjrqa keresai. Deqa nanği are bulyosib ijoq bqqa keresai. Deqa e na nanği boletnjrçasai.” ⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa siņgila unsiq deqa anjam degsi marej.

⁴² Bole, Juda gate gargekoba nanği are bulyosib Yesus qa nanço areqalo siņgilateb. Ariya nanği Farisi nanği ulainjrsib deqa nanği boleq di Yesus aqa ñam marosai oqneb. Nanği are qaleb, “Iga boleq di Yesus aqa ñam marqom di Farisi

nanği iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab.”⁴³ Nanği degsib are qaleb. Di kiyaqqa? Nanği Qotei na nanço ñam soqtqajqa arearetnjrosaiognej. Tamo nanği na nanço ñam soqtqajqa deqa arearetnjroqnej.

Yesus aqa anjam a tamo sigitosim tamo unğasari nanği peginjraqas

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a e qa segi aqa areqalo singilatqasai. Ijo Abu e qarınbej qaji a qa dego aqa areqalo singilatqas.”⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarınbej qaji di dego unqas.⁴⁶ E pulon bulosim mandamq aiyem. Deqa tamo unğasari kalil e qa nanço areqalo singilateqnub qaji nanği ambruq di sqasai.⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam qusimqa ariya a dauryqasai di e na a pegiyqasai. E tamo unğasari nanği peginjraqa bosai. E nanği elenqajqa bem.⁴⁸ Tamo unğasari nanği e qoreibosib ijo anjam quqwa uratqab di nanği peginjraqajqa tamo bei unu. Anjam e mareqnum qaji a segi tamo sigitosim tamo unğasari nanği peginjraqas. Dıno batiamqa anjam dena nanği peginjraqas.⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam marosaieqnum. Ijo Abu e qarınbej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum.⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu aqa anjam di nambile gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji di ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum.”

13

Yesus na aqa anğro nanğa sinğa yansetnjrej

¹ Juda nanço yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, “E mandamq endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo.” Yesus na aqa segi anğro mandamq di soqneb qaji nanği tulan qalaqalainjroqnsiq gilsiq gilsiq aqa moiqa bati itej.

² Deqa a nanği koba na awoosib inği uyoqneb. Di bilaq. İnği uyeq nabqqa Satan a Judas Iskariot aqaq aiyej. Aisiqa Judas na Yesus osim jeu tamo nanço banq di atqajqa deqa are tigeltetej. Judas a Saimon Iskariot aqa niri.³ Yesus a qalieej, aqa Abu na inği inği kalil aqa banq di atelenej. A Qotei aqaq na bej puluosim Qotei aqaq olo oqwas di dego qalieej.⁴ Deqa a aqa anğro nanği koba na inği uyoqnsibqqa a tigelosiqqa aqa gara olekoba piqtosiq jejamu piyo qaji gara osiqqa tigej.⁵ Tigsiqqa kangal tamo bulosiqqa tabirq di ya qamsiq aqa anğro nanço sinğa yansetnjroqnsiqqa jejamu piyo qaji gara dena piyetnjroqnej.

⁶ Osiqa Pita aqa sinğa yansetqa laqnaqa minjej, “O Tamo Koba, ni ijo sinğa yansetbqam e?”⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosai

unu. Bunuqna ni poimqas.” ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minjej, “Ni ijo singa yansqasai. Sai bole sai.” Onaqa Yesus na minjej, “E ni yansmqasai di ni e ombla sqa keresai.” ⁹ Onaqa Saimon Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni ijo singa segi yansaim. Ijo ban ti gate ti dego yansetbe.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa singa segi yansqas di kere. Dena a toreï milalo sqas. Ningi milalo unub. Ariya ningi kalil milalo sosai.” ¹¹ Yesus a qalieej, aqa angro bei agi Judas a na Yesus osim jeu tamo nanqo banq di atqas. Deqa a na minjrej, “Ningi kalil milalo sosai.”

¹² Yesus a nanqo singa yansetnjrsiq kobonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsiqu awoosiq nenemnjrej, “Kumbra e endego ningi enqonum qaji di ningi utru poingwo e? ¹³ Ningi e merbeq-nub, ‘O Qalie Tamo Koba. O gago Tamo Koba.’ Ningi kere e merbeq-nub. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nunqo Tamo Koba. E nunqo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nunqo singa yansetnqonum deqa ningi dego segi segi qa kumbra degyoqniy. ¹⁵ Kumbra e endego ningi osornqonum qaji di ningi kamba dego degsib yoqniy. ¹⁶ E bole mernqwai. Kanqal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau qa gilqas di a na tamo a qarinqo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqnum endi aqa utru ningi poingim dauryiy. Yimqa ningi tulan areboleboleingwas.

¹⁸ “Ijo anjam endi e ningi kalil qa marosai. E na ningi giltngem deqa e ningi qa qalie bole. Ariya Qotei aqa anjam bei nenqrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo e ombla bem quiq di tuqtosim uyqas qaji a na e jeutbqas.’ ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami mernqonum. Deqa kumbra di brantimqa ningi e qa nunqo areqalo singilatosib marqab, ‘Bole, Yesus a segi qujai gaigai degsi unu.’ ²⁰ E bole mernqwai. Tamo bei na tamo unqasari e qarinqnronum qaji nanqi osim geregereinjrqas di a e dego osim gereibqas. A e osim gereibqas di a na ijo Abu e qarinqbej qaji a dego osim gereiyqas.”

Judas a Yesus osim jeu tamo nanqo banq di atqas

²¹ Yesus a degsi marsiqu are tulan gulbekobaiyonaqa olo marej, “E bole mernqwai. Ijo angro bei na e osim jeu tamo nanqo banq di atqas.” ²² Onaqa Yesus aqa angro nanqi segi segi kokoqoqneb. Yesus a angro yai qa degsi marej di nanqi qaliesai deqa nanqi degyoqneb. ²³ Yesus aqa angro bei agi Yesus na tulan qalaqalaiyoqnej qaji a Yesus aqa areq di awe-soqnej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a ban na angro di minjej, “Ni na Yesus nenemyimqa a angro yai qa degsi marqo di mermqas.” ²⁵ Onaqa angro dena Yesus beteryosiqu nenemyej, “O Tamo Koba, ni angro yai qa degsi maronum?” ²⁶ Onaqa Yesus na

minjej, “Anġro e endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jeu tamo naŋgo baŋq di atqas.” Degsi minjsiqa bem quiq di tuqtosiq Saimon Iskariot aqa ŋiri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minjej, “Ni kumbra yqam qaji di endego yoqujat.” ²⁸ Yesus a Judas degsi minjnaqa aqa anġro kalil awesoqneb qaji naŋgi qusibqa Yesus na Judas kiyaga anjam di minjej naŋgi deqa poinjrosai. ²⁹ Judas a naŋgo silali jugwajqa qun taqatoqnej deqa naŋgi qudei are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa iŋgi iŋgi awaiyqajqa deqa kiyo Yesus na degsi minjej. Naŋgi qudei are qaleb, Judas a gilsim iŋgi awaiyosim tamo sougetejunub qaji naŋgi anainjrqas. ³⁰ Onaqa Judas a bem di uysiq a warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na aqa anġro naŋgi dal anjam bunuj enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, “Bini e Tamo Anġro ñam koba oqai. E ñam koba otqa Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo anġro niŋgi quiy. E niŋgi koba na sokiñalayosiy uratŋitqa niŋgi e qa ŋamoqnaqab. Qure e oqwai di niŋgi oqwa keresai. E nami Juda tamo kokba naŋgi degsi minjroqnem agi bini niŋgi dego olo merngonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj engwai. Dal anjam bunuj agiende. Niŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. E niŋgi qalaqalaingeqnum dego kere niŋgi kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ³⁵ Niŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniyqa tamo kalil naŋgi nuŋgo kumbra di unoqnsib dena qalieoqnaqab, niŋgi ijo anġro bole.”

Yesus na Pita minjej, “Ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai’ ”

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni qabitqam?” Onaqa Yesus na minjej, “Qure e oqwai di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq oqwam.” ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaga e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo ŋambile uratosiy moiqai.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni e qa ino ŋambile uratosim moiqam e? E bole mermqai. Tuwe anjamosaisoqnaqam ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

14

Iga Qotei aqaq oqwajqa gam agi Yesus a segi qujai

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi are gulbeinġaiq. Niŋgi Qotei qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnaq abriya niŋgi e qa dego nuŋgo areqalo siŋgilatoqniy. ² Ijo Abu aqa talq di warum gargekoba unub. E oqsij nuŋgo segi segi warum gereiyetŋgwai. Ijo anjam

di bolesai qamu e nin̄gi mern̄gosai qamu. ³ E nun̄go segi segi warum gereiyet̄ngsiy olo bosiy nin̄gi joqsiy qure e sqai di nin̄gi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwjajqa gam di nin̄gi qalie.”

⁵ Onaqa Tomas na Yesus min̄jej, “O Tamo Koba, qure ni oqwam di iga qaliesai. Deqa iga kiyersim qure deq oqwjajqa gam qalieqom?” ⁶ Onaqa Yesus na min̄jej, “E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi n̄ambile qa utru dego. Tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwjajqa gam agi e segi qujai. ⁷ Nin̄gi e qa qalieonub qamu nin̄gi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego nin̄gi ijo Abu qa qalieqa utru atonub. Osib nin̄gi a unonub.”

⁸ Onaqa Filip na Yesus min̄jej, “O Tamo Koba, ni na ino Abu osorgimqa di iga qa kereqas.” ⁹ Onaqa Yesus na min̄jej, “O Filip, e bati olekoba nin̄gi koba na soqnem. Ni e qa qalieosai unum e? Tamo a e nubqo di a ijo Abu dego unqo. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ni na ino Abu iga osorge’? ¹⁰ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu di ni poimosai kiyo? Anjam e na nin̄gi mern̄geqnum qaji endi ijo segi areqalo na mern̄gosai. Ijo Abu na e beterbesosiqa aqa wau ojeqnu. ¹¹ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu. Nin̄gi ijo anjam di qusib e qa nun̄go areqalo sin̄gilatiy. Saiaamqa wau kalil e nun̄go n̄amdamuq di yeqnum qaji di nin̄gi unsib e qa nun̄go areqalo sin̄gilatiy.

¹² “E bole mern̄gwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo sin̄gilatqas di wau kalil e yeqnum qaji a dego yoqnqas. Osim ijo wau di bun̄yosim wau tulan̄ kokba yoqnqas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. ¹³ E Qotei aqa Niri unum deqa nin̄gi ijo ñam na in̄gi bei qa Qotei pailyqab di e na in̄gi di en̄gwai. Yim dena ijo Abu a ñam koba oqas. ¹⁴ Nin̄gi ijo ñam na in̄gi bei qa Qotei pailyqab di e na in̄gi di en̄gwai.”

Yesus a aqa Abu min̄jim a na aqa Mondor Bole qarinyqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Nin̄gi e qalaqalaibqab di nin̄gi ijo anjam dauryoqnqab. ¹⁶ Amqa e ijo Abu min̄jitqa a na Aqaryain̄go Tamo qarinyim nun̄goq bosim sin̄gilat̄ngwas. Osim a bati gaigai nin̄gi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryain̄go Tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo un̄gasari mandamq endi unub qaji nan̄gi Mondor di oqa keresai. Nan̄gi a unosaieqnum. Nan̄gi a qa qaliesai dego. Ariya nin̄gi a qa qalie. A nin̄gi koba na unub. Bunuqna a bosim nun̄go are miligiq di sqas.

¹⁸ “E nin̄gi mandum an̄gro bul urat̄ngwasai. E nun̄goq olo bqai. ¹⁹ Sokiñala tamo un̄gasari mandamq endi unub qaji nan̄gi e olo nubqasai. Ariya nin̄gi e nubqab. E n̄ambile unum deqa nin̄gi dego n̄ambile sqab. ²⁰ Sosibqa bati deqa nin̄gi endegsib qalieqab, e na ijo Abu beteryesonam nin̄gi

kamba e beterbesonab e ningi beterngejunum. ²¹ Ningi quiy. Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo dal anjam dego qusim dauryoqnqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyqas. E na dego tamo di qalaqalaiyoqnsiy aqaq di brantoqnsiyqa e segi qa babtoqnqai.”

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endegsi nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaq ni tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqoq di brantqa saidosim gago segiq di brantoqnsim ni segi qa babtoqnqam?” ²³ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo anjam dauryoqnqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyimqa aqo ijo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibqasai di a ijo anjam dauryqasai. Anjam e na ningi merngeqnum qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqej qaji aqa anjam.

²⁵ “Anjam endi e ningi koba na sosim merngeqnum. ²⁶ Bunuqna Aqaryainqo Tamo a nunqoq bosim singilatngwas. A Mondor Bole. Ijo Abu na a qarinqyim ijo ñam na bosim anjam kalil ningi merngekritqas. Osim nunqo areqalo tigeltetngimqa anjam kalil e ningi merngeqnum qaji deqa olo are qaloqnqab.

²⁷ “E ningi uratngwa osiy nunqo are latetngwai. E segi are lawo unum deqa e nunqo are latetngwai. Mandam tamo bei na degsim nunqo are latetngwa keresai. Deqa ningi are gulbeinqaiq. Osib ulaaib. ²⁸ E ningi endegsim merngonum quonub, ‘E ningi uratngsiy olo nunqoq bqai.’ Ningi e qalaqalaibonub qamu ningi ijo anjam deqa areboleboleinqwo qamu. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. Ijo Abu agi a na e tulan bunbejunu. ²⁹ E ijo Abu aqaq oqosaisosim anjam endi merngonum. Deqa bunuqna e ijo Abu aqaq oqitqa ningi e qa nunqo areqalo torei singilatqab.

³⁰ “Mandam endeqa gate koba Satan a beqnu. A na e gulbe bei ebqa keresai. Deqa e olo anjam olekoba totoryosiy mernqwasai. ³¹ Ijo are koba endegsi unu. Mandam qaji tamo ungasari nanqi qalieqab, e ijo Abu qalaqalaiyeqnum deqa anjam a na merbeqnu qaji di e dauryeqnum. Ariya ningi tigelab iga gilqom.”

15

Yesus a wain namtan bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E segi wain namtan bole. Ijo Abu a wain wau qa lanja. ² Ijo dani qudei nanqi gei bole atqasai di ijo Abu na nanqi gingejnrsim taqal breinjrqas. Ijo dani nanqi gei bole atelenqab di ijo Abu na gereinjrimqa nanqi olo gei koba atelenqab. ³ Anjam kalil e nami merngoqnem qaji dena ningi gereinqej koboej. ⁴ Ningi e beterbesoqniy. Yimqa

e dego ningi beterngesqai. Nam dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di beteresqas di a geitqas. Dego kere ningi e beterbesqasai di ningi gei bole atqa keresai.

⁵ “E segi wain namtan bole. Ningi ijo dani bul. Tamo bei a e beterbesqas di e dego a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelenqas. Ningi e uratbqab di ningi wau bei yqa keresai. ⁶ Tamo bei a e beterbesqasai di a nam dani uge bul gingenyosib taqal breiyib kangranamqa koroiyosib namyuwoq di breiyib yugwas.

⁷ “Ningi e beterbesosib ijo anjam nungoq di soqnimqa ningi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na ingi di engwas. ⁸ Ningi gei koba atelenosib ijo angro bole soqniy. Yimqa ijo Abu aqa nam tulan kobaqas. ⁹ Ijo Abu na e qalaqalaimbeqnu dego kere e na ningi qalaqalaingeqnum. Deqa ningi gaigai ijo qalaqalaiyo kumbraq di soqniy. ¹⁰ Ningi ijo dal anjam kalil dauryoqnqab di ningi ijo qalaqalaiyo kumbraq di sqab. E ijo Abu aqa dal anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalaiyo kumbraq di unum dego kere. ¹¹ E segi areboleboleibeqnu deqa ningi dego areboleboleingonem. Ijo arebolebole di nungoq di tulan kobaoqnem. Utru deqa e na anjam endi ningi merngonum. ¹² Ijo dal anjam agiende. E na ningi qalaqalaingeqnum dego kere ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ¹³ Qalaqalaiyo kumbra tulan bolequja bei agiende. Tamo bei na aqa was nangi aqaryainjrqa osimqa aqa segi nambile uratosim moiqas. Qalaqalaiyo kumbra dena qalaqalaiyo kumbra kalil tulan bunjrejunu. ¹⁴ Ningi ijo anjam kalil e na merngeqnum qaji endi dauryqab di ningi ijo segi was bole sqab. ¹⁵ Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e ubtosim ningi merngeqnum. Deqa e ningi ‘was’ merngeqnum. E ningi ‘kanjal tamo’ merngosaieqnum. Kanjal tamo a aqa tamo koba aqa wau qaliesai.

¹⁶ “Ningi na e giltbosai. E na ningi giltngem. Osim ningi wau engem. Ningi gilsib gei koba atelenoqnbqqa nungo gei gaigai sqajqa deqa e na ningi wau engem. Deqa ningi ijo nam na ingi bei qa ijo Abu pailyqab di a na ingi di engwas. ¹⁷ E na ningi dal anjam endegi merngwai. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy.”

*Mandam qaji tamo ungasari nangi na
Yesus aqa angro nangi jeutnjreqnub*

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Mandam qaji tamo ungasari nangi na ningi jeutngeqnum. Deqa ningi endegi poingem, nangi namoqna e dego jeutboqneb. ¹⁹ Ningi mandam qaji tamo unub qamu mandam qaji tamo ungasari nangi na ningi qalaqalaingeqnum qamu. Agi nangi na nango segi was nangi qalaqalainjreqnub dego kere. Ariya ningi mandam qaji tamo

sai. E na ninḡi giltḡgem deqa ninḡi mandam qaji kumbra urateb. Utru deqa mandam qaji tamo unḡasari nanḡi na ninḡi jeutḡgeqḡnub. ²⁰ E nami merḡgonum, kanḡal tamo na aqa tamo koba bunḡyqa keresai. Ninḡi anjam deqa are qaliy. Jeu tamo nanḡi na e ugeugeiboqḡneb dego kere nanḡi na ninḡi ugeugeinḡoqḡnqab. Nanḡi ijo anjam dauryoqḡneb qamu nanḡi nunḡo anjam dego dauryeqḡnub qamu. ²¹ Ariya nanḡi ijo Abu e qarinḡbej qaji a qa qaliesai. Deqa nanḡi ninḡi ugeugeinḡoqḡnqab. Di kiyaaqa? Ninḡi ijo ñam ejunub deqa.

²² “E bosim nanḡi anjam minḡrosai qamu nanḡi une saiḡoḡji unub qamu. Ariya e nanḡi anjam minḡrem deqa nanḡi nanḡo une ulitqa gam saiḡoḡji. ²³ Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴ E maḡwa qudei tamo bei na nami yosaiḡoqḡnej qaji di nanḡo ambleq di babtḡsai qamu nanḡi une saiḡoḡji unub qamu. Ariya e nanḡo ambleq di maḡwa qudei babteqḡnamqa nanḡi unoqḡsib aḡo ijo Abu wo jeutgeqḡnub. ²⁵ Nanḡo kumbra dena dal anjam bei nenḡrenḡ di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, ‘Tamo nanḡi e lanḡa jeutbeqḡnub.’

²⁶ “Aqaryainḡo Tamo a ijo Abu ombla unub. E na a qarinyit nunḡoq bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqas. ²⁷ Ninḡi dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqab. Di kiyaaqa? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ninḡi e ombla sosib ijo wau unoqḡneb dena bosib agi bini ninḡi e ombla unum.

16

¹ “Ninḡi ijo ñam uratosib ulonḡaib deqa e na anjam endi merḡgeqḡnum. ² Bunuqna jeu tamo nanḡi na ninḡi taqal breinḡosib ninḡi olo Qotei tal miligiq gilqa saidḡḡwab. Osib bati bei bamqa nanḡi na ninḡi moiyoḡḡnqab. Osib endegsib are qaloqḡnqab, ‘Iga Qotei aqa wau ojeqḡnum deqa iga na nanḡi moiyoḡḡnqab.’ ³ O ijo anḡro, jeu tamo nanḡi aḡo ijo Abu wo qa qaliesai deqa nanḡi ninḡi degḡḡwab. ⁴ Nanḡi ninḡi degḡḡibqa ninḡi ijo anjam e bini merḡgeqḡnum qaji endeqa olo are qaliy.”

Yesus a Mondor Bole qa anjam marej

Osiqa Yesus a olo marej, “Nami e ninḡi koba na soqḡnem bati deqa e na anjam endi ninḡi merḡgosaiḡoqḡnem. ⁵ Sokiñala e ninḡi uratḡḡsiy ijo Abu e qarinḡbej qaji aqaq olo oqwai deqa bini e anjam endi ninḡi merḡgeqḡnum. Ariya ninḡi kamba e nenembosaieqḡnub, ‘Ni qabitqam?’ degbosai. ⁶ E ninḡi anjam endi merḡgeqḡnum deqa ninḡi are gulbeinḡeḡnu. ⁷ E bole merḡḡwai. E ninḡi uratḡḡsiy oqwai. E oqwasai di Aqaryainḡo Tamo agi Mondor Bole a nunḡoq bqasai. Utru deqa e ninḡi uratḡḡsiy oqwai. E oqsiy Mondor qarinyitqa a nunḡoq bqas. ⁸ Bosimqa

mandam qaji tamo ungasari nanjo une babetnjroqnm nanji poinjroqngas. Kumbra bole qa utru dego a na osornjroqnm nanji qalieoqngab. Qotei a tamo ungasari nanji peginjrqas kumbra di dego nanji qalieqajqa deqa Mondor na nanji osornjroqngas. ⁹ A na mandam qaji tamo ungasari nanjo une babetnjroqngas. Di kiyaaqa? Nanji e qa nanjo areqalo singilatosaieq nub deqa. ¹⁰ Kumbra bole qa utru dego a na nanji osornjroqngas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq oqitqa ninji e olo nubqasai. ¹¹ Qotei a tamo ungasari nanji peginjrqas kumbra di dego Mondor na nanji osornjroqngas. Di kiyaaqa? Qotei na mandam endeqa gate koba Satan pegiyosim njamyuwoq waiyngas.

¹² “E anjam gargekoba ninji merngwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e merngwasai. Di kiyaaqa? Nunjo areqalo na ojqa keresai deqa. ¹³ Ariya anjam bole qa Mondor a bosimqa nunjo areqalo gereiyetngimqa ninji anjam bole kalil poingekritngas. Aqa segi areqalo na anjam merngwasai. A anjam quoqnsim di segi ninji merngoqngas. Osim kumbra mondonj brantelenngas qaji di dego ubtoqnsim merngoqngas. ¹⁴ A ijo anjam osim ninji merngoqngas. Kumbra dena a na ijo ñam koba ti ijo singila koba ti boleq atngas. ¹⁵ Ijo Abu aqa inji inji kalil di ijo inji inji dego. Deqa e ninji merngonum, Qotei aqa Mondor na ijo anjam osim ninji merngoqngas.”

*Yesus aqa angro nanji are gulbeinjrimqa
olo bunuqna nanji areboleboleinjrqas*

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Sokiñala ninji e nubqasai. Olo sokiñala ninji e nubqab.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanji segi segi maroqneb, “Yesus a marqo, ‘Sokiñala ninji e nubqasai. Olo sokiñala ninji e nubqab.’ A dego marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai.’ A kiyaaqa degsi marqo?” ¹⁸ Nanji degsib maroqnsib olo maroqneb, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Sokiñala’? Anjam di aqa utru iga poigosai.”

¹⁹ Nanji Yesus aqa anjam deqa nenemyqa laq nab di qalieosiqa endegsi minjrej, “E ninji merngonum, ‘Sokiñala ninji e nubqasai. Olo sokiñala ninji e nubqab.’ Ijo anjam di aqa utru ninji poingosai deqa ninji segi segi qaireq nub. ²⁰ O ijo angro, e bole merngwai. Ninji akam ti sosib are tulan gulbeingwas. Amqa mandam qaji tamo ungasari nanji areboleboleinjrqas. Ariya nunjo are gulbe di olo koboamqa ninji tulan areboleboleingwas. ²¹ Unja a angro oqajqa batieqnaqa aqa jejamu tulan jaqatinyeqnaqa a are gulbekobaiyeqnu. Ariya a angro osim aqa jaqatinj koboamqa a aqa jaqatinj deqa olo are qalqasai. A angro osim deqa tulan areboleboleiyngas. ²² Dego kere bini ninji are gulbeingwo. Ariya bunuqna e

ningi olo ningitqa ningi are gulbe di uratosib tulan areboleboleingwas. Nungo arebolebole di tamo bei na olo yaingwa keresai. ²³ Bati deqa ningi olo e anjam bei nenembqasai. E bole merngwai. Ningi ijo ñam na ingi bei qa Abu pailyqab di a na ingi di engwas. ²⁴ Ningi nami ijo ñam na Qotei pailyosaioqneb. Ariya bini ningi ingi bei oqajqa are soqnimqa ningi ijo ñam na Qotei palyoqniy. Osib deqa ningi ingi di osib tulan areboleboleingwas.”

Yesus a mandam endeqa singila kalil gotranjosiq tigelejunu

²⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “E ningi yawo anjam merngoqnam. Bunuqna e olo yawo anjam bei ningi merngwasai. Anjam aqa damu geregere plaltosiy ijo Abu qa merngoqnqai. ²⁶ Bati deqa e segi ningi qa Abu pailyqasai. Ningi ijo ñam na Abu palyoqnqab. ²⁷ Ijo Abu a segi na ningi qalaqalaingeqnu. Di kiyaaqa? Ningi e qalaqalaiboqnsib e Qotei aqaq na bem degsi poingeqnu deqa. ²⁸ Nami e ijo Abu aqaq na bosim mandamq aiyem. Sokiñala e olo mandam uratosiy aqaq olo oqwai.”

²⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa anjam di qusib minjeb, “Od, endego ni boleq di anjam ubtosim mergonum. Ni yawo anjam mergosai. ³⁰ Deqa bini iga poigwo, ni kumbra kalil qa qalieonum. Deqa iga ni anjam bei nenemmqasai. Ni namoqna gago nenem qalieonum. Utru deqa iga ni qa gago areqalo singilatosim maronum, bole, ni Qotei aqaq na bem.”

³¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi e qa nungo areqalo singilatonub e? Di keretonub. ³² Ningi quiy. Bati bei bqas agi bqo. Sokiñala jeu tamo nanqi na ningi teteingibqa ningi kalil segisegiosib nungo qureq jaraiqab. Jaraiyibqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Ijo Abu a e ombla sqom. ³³ E anjam endi ningi merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi na e beterbosib are lawo sqajqa deqa. Bole, ningi mandamq endi gulbe koba oqnqab. Di unqum. E segi na mandam endeqa singila kalil gotranjosim tigelejunum. Deqa ningi are singilatosib soqniy.”

17

Yesus a aqa angro nanqi qa pailyej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa lan goge tarosiqqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, bati brantqo. E ino segi Angro qujai unum deqa ni ijo ñam kobaqujatimqa e kamba dego ino ñam kobaqujatqai. ² Ni e singila ebem. Singila dena e na tamo ungasari kalil nanqi taqatnjroqnqai. Osiy tamo kalil ni na ebem qaji nanqi ñambile enjritqa nanqi ñambile gaigai sqab. ³ Ñambile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo e na ñambile enjreqnum qaji nanqi ni qa bole qalieeqnub. Agi ni segi Qotei

bole. Nanġi e Yesus Kristus qa dego bole qalieeqnub. Aġi ni na e qarinqbonam mandamq aiyem. Njambile gaigai sqajqa kumbra agide.

⁴⁻⁵ “O Abu, e mandamq endi ino ñam koba ti ino singila koba ti babtoqnem. Osim wau kalil ni na ebem qaji di yekritem. Nami mandam a brantosaisonaqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

⁶ “Tamo kalil ni na ebem qaji nanġi di e na ino ñam osornjroqnem. Deqa nanġi ino anjam dauryoqneb. Nanġi ino segi tamo soqneb deqa ni na nanġi mandamq endena elejosim e ebem. ⁷ Bini nanġi qalieonub, inġi inġi kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Nanġi deqsib qalieonub. Di kiyafa? Anjam kalil ni na e merbem qaji di e kamba nanġi minjrnannanġi queb. Qusib ni na e qarinqbonam bem anjam di nanġo areqaloq di singilateb. Osib endegsi poinjrej, e inoq dena bem.

⁹ “E nanġi qa ni pailmonum. E mandam qaji tamo unġasari nanġi qa ni pailmosai. Tamo ni na ebem qaji nanġi qa segi e ni pailmonum. Di kiyafa? Nanġi ino tamo unub deqa. ¹⁰ Ijo tamo kalil nanġi di ino dego. Ino tamo kalil nanġi di ijo dego. Nanġoq dena e ñam kobaquja eqnum.

¹¹ “E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endi olo sqasai. Ariya tamo ni na ebem qaji nanġi mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil tulaq boledamu. Ni segi qujai une saiqoji. Ino ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo tamo nanġi taqatnjroqnime. Amqa aqo aiyel are qujaitosim unum dego kere nanġi kamba are qujaitosib sqab. ¹² E nanġi koba na sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanġi taqatnjroqnem. Deqa ijo anġro bei padalosai. Anġro qujai aġi ni nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam nenġrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E olo inoq bqai. Ijo segi arebolebole tulaq kobaosim tamo ni na ebem qaji nanġoq di gaigai sqajqa deqa e mandamq endi sosimqa anjam endi mareqnum.

¹⁴ “E na nanġi ino anjam minjroqnem. Utru deqa mandam qaji tamo unġasari nanġi na nanġi jeutnjreqnub. Nanġi mandam qaji tamo sai. Aġi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁵ Ni na nanġi joqsim nanġi mandam uratosib lanq qureq oqwajqa deqa e ni pailmosai. Nanġi mandamq endi soqneb ni na nanġi taqatnjroqnim tamo uge Satan na nanġi ugeugeinjraim deqa e ni pailmonum. ¹⁶ Nanġi mandam qaji tamo sai. Aġi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni ino anjam bole di nanġi minjroqne. Yimqa anjam di nanġo are miligiq di wauoqnimqa nanġi ino segi tamo tintinj sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarinqbonam mandamq aisim tamo unġasari

nanġo ambleq di soqnem. Deqa e kamba tamo ni na ebem qaji nanġi qarinjritqa mandam qaji tamo unġasari nanġo ambleq di sqab. ¹⁹ E nanġi qa are qalsiy ijo segi jejamu ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanġi ino segi tamo tintinj sosib ino anjam bole dauryoqnaqab.

²⁰ “E ijo anġro 11 nanġi qa segi ni pailmosai. Bunuqna nanġi ijo anjam mare mare laqribqa tamo unġasari gargekoba nanġi nanġo anjam quoqnsib e qa nanġo areqalo singilatoqnaqab. E nanġi qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo unġasari kalil nanġi dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa e ni pailmonum. Yimqa mandam qaji tamo unġasari nanġi qalieqab, ni na e qarinjbonam bem. ²² Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ñam koba ni na ebem qaji di e kamba olo ijo segi tamo unġasari nanġi enjrem. Di kiyaaqa? Nanġi dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa. ²³ E ijo segi tamo unġasari nanġoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanġi kalil dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqom. Soqnimqa mandam qaji tamo unġasari nanġi na nanġi unjrsibqa qalieqab, ni na e qarinjbonam bem. Osib qalieqab, ni e qalaqalaibeqnum dego kere ni ijo segi tamo unġasari nanġi qalaqalainjreqnum.

²⁴ “O Abu, tamo unġasari ni na ebem qaji qure e sqai di nanġi dego e ombla qure dia sqom. E deqa ni pailmonum. Nanġi e ombla sosibqa ñam koba ni na ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa ñam koba di e ebem. Di kiyaaqa? Ni na e qalaqalaiboqnem deqa. ²⁵ O Abu, ino kumbra kalil tulaq bole tintinj. Mandam qaji tamo unġasari nanġi ni qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie bole. Ijo segi tamo unġasari nanġi dego ni qa qalie bole. Deqa nanġi qalieonub, ni na e qarinjbonam bem. ²⁶ E ino ñam nanġi osornjroqnem. Nanġi olo osornjrqai. Yimqa ni na e qalaqalaibeqnum dego kere nanġi ino qalaqalaiyo kumbraq di sqab. Amqa e segi nanġi koba na sqom.”

18

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanġo banq di atej

¹ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a na aqa anġro nanġi joqsiqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aisib nañu agu beiq di soqneb. ² Bati gaigai Yesus aqa anġro nanġi koba na nañu agu dia korooqneb. Deqa Yesus aqa anġro Judas agi Yesus osim jeu tamo nanġo banq di atqas qaji a nañu agu di qaliesoqnej. ³ Deqa a na qaja tamo gargekoba nanġi waqal ti lam ti sebru ti elejnonab joqsiqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanġi na nanġi qarinjrnab Yesus

ojqa gileb. Rom nan̄go qaja tamo qudei dego nan̄gi koba na gileb. ⁴ Gulbe kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa qaja tamo nan̄gi aqaq bonabqa a nan̄go areq aisiqa nenemnjrej, “Niŋgi yai qa bonub?”

⁵ Onaqa nan̄gi na kamba minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” Onaqa Yesus na minjrej, “E agiende.” Judas agi Yesus osiqa qaja tamo nan̄go ban̄q di atej qaji a nan̄gi koba na tigelesoqneb. ⁶ Onaqa nan̄gi Yesus aqa anjam di qusibqa qore na ululoŋosib ŋereŋeb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Niŋgi yai qa bonub?” Onaqa nan̄gi na minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.”

⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E nami merŋgonum, e agiende. Niŋgi e qa bonub di e segi ojij. Ijo angro nan̄gi uratnjrib gileb.”

⁹ Yesus a nan̄gi degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi a nami endegsi marej, “O Abu, tamo nan̄gi ni na ebem qaji bei e uratit padalqasai.”

¹⁰ Onaqa jeu tamo nan̄gi Yesus ojeqnab Saimon Pita na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kaŋgal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. Kaŋgal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Ino sebru olo ate. E jaqatiŋ koba oqai. Jaqatiŋ di ya uge uyo bul. Di uyqai. Ijo Abu na merbej, ‘Ni jaqatiŋ di oqam.’”

Qaja tamo nan̄gi Yesus ojsib Anas aqa talq osib aiyej

¹² Onaqa qaja tamo nan̄gi ti nango gate koba a ombla na Yesus ojsib aqa ban̄ tontetej. ¹³ Osib Kaiafas aqa sou Anas aqa talq osib aiyej. Kaiafas a wausau deqa Juda nan̄go atra tamo gate soqnej. ¹⁴ Agi a nami Juda tamo kokba nan̄gi minjrej, “Tamo qujai a tamo un̄gasari kalil nan̄gi qa moiqa di kere.”

Pita a marej, “E Yesus aqa angro sai”

¹⁵ Qaja tamo nan̄gi Yesus osi aiyeqnabqa Saimon Pita a qoreq na Yesus dauryosiq aiyej. Yesus aqa angro bei dego a dauryosiq aiyej. Angro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jeŋ miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq di brantej. ¹⁶ Ariya Pita a siran̄me qala oqeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa angro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na siran̄me taqato uŋa minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jeŋ miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷ Onaqa siran̄me taqato uŋa a na Pita nenemyej, “Ni Yesus aqa angro kiyo?” Onaqa Pita na kamba minjej, “Eo. E aqa angro sai.” ¹⁸ Kaŋgal tamo nan̄gi ti tal taqato tamo nan̄gi ti yornjrnaqa ŋam tun̄guyosib ŋamyuwo areq di tigelesosib ŋam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nan̄gi koba na tigelesosib ŋam yoroqneb.

Atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej

19 Bati deqa atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa angro nanji qa ti aqa anjam a na tamo ungasari nanji minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. 20 Onaqa Yesus na kamba minjej, “E boleq di tamo ungasari nanji anjam minjroqnem. E bati gaigai Qotei tal miligiq di, atra tal miligiq di, Juda nanjo koro sawaq di anjam palontotqnsim minjroqnem. E uliosim anjam minjrosaiqnem. 21 Deqa ni kiyaaqa e nenemkobaibeqnum? Tamo ungasari ijo anjam quoqneb qaji nanji segi nenemnrimqa nanji na mermqab. E anjam minjroqnem qaji di nanji qalie.”

22 Yesus a atra tamo gate degsi minjnaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a ban lubtosiqa Yesus aqa ulatamuq di qaleb. Osiqa minjej, “Ni kiyaaqa atra tamo gate aqa medabu ojonum?” 23 Onaqa Yesus na kamba minjej, “E anjam maronum endi gisanamqa ubtosim merbe. Ariya ijo anjam boleamqa ni kiyaaqa e lubonum?”

24 Onaqa Anas na aqa qaja tamo nanji minjrnaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqaq gileb. Yesus aqa ban tonto qorbi sonaq osi gileb.

Pita a olo marej, “E Yesus aqa angro sai”

25 Saimon Pita a namyuwo areq di tigelesosiq nam yoreqnaqa tamo qudei na minjeb, “Ni dego Yesus aqa angro bei kiyo?” Onaqa Pita a saidosiq minjrej, “Eo. E aqa angro sai.”

26 Onaqa atra tamo gate aqa kanjal tamo bei na Pita minjej, “E ni kiyo Yesus ombla nañu aguq di sonam numonum?” Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa was. 27 Onaqa Pita a olo saidosiq minjej, “Di e sai.” Pita a degsi gisanjoqalubtonaqa tuwe anjamej.

Juda tamo kokba nanji na Yesus osib Pailat aqa talq gileb

28 Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda tamo kokba nanji na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nanjo mandor Pailat aqa tal kobaqujaq gileb. Nanji tal miligiq gilosai. Nanji endegsib are qaleb, “Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa getento. Gago dal anjam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Deqa gago yori bati koba brantimqa iga inji uyqa keresaiigwas.” Nanji degsib are qalsib deqa nanji Pailat aqa tal miligiq gilosai. 29 Nanji oqeq di tigelesonabqa Pailat a segi oqedosiq nanjoq di brantej. Brantosiqa nenemnrimqa, “Tamo endi aqa une kiye qa ningi a osib ijoq bonub?” 30 Onaqa nanji na Pailat minjeb, “Tamo endi a kumbra uge yosai qamu iga inoq osi bosai qamu.”

31 Onaqa Pailat na olo minjrej, “Ningi a olo osi aisib nunjo segi dal anjam na aqa une qa pegiyiy.” Onaqa nanji na kamba

Pailat minjeb, “Iga Juda tamo. Deqa iga na tamo moiyoṭqa keresai.”³² Nanḡi Pailat degsib minjeb deqa anjam bei Yesus a nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi Yesus a gam kiye na moiḡas di a segi nami ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiq aqa tal miligiq gilsiq aqa qaja tamo nanḡi minjrnaqa nanḡi na Yesus osib aqa areq beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanḡo Mandor Koba e?”³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kiyo tamo qudei na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kiyo? Ni e merbe.”³⁵ Onaqa Pailat na olo minjej, “E Juda tamo e? Sai. Ni que. Ino segi leḡ agi Juda nanḡi ti atra tamo kokba ti nanḡi na ni osib ijoḡ bonub. Deqa ni merbe. Ni une kiye yonum deqa ni osi bonub?”

³⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E mandam qaji mandor sosai. Degsi so qamu Juda nanḡi na e ojeqnaḡ ijo wau tamo nanḡi ḡiriḡosib qoto itnjreb qamu.”³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Ni bole mandor e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubtqajqa deqa mandamḡ aisim ḡambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqnub qaji nanḡi ijo anjam queqnaḡ.”³⁸ Onaqa Pailat na nenemyej, “Anjam bole di kiye?”

Juda nanḡi na Pailat minjeb, “Ni Yesus ḡamburbasq di qame!”

Pailat a degsi marsiq a olo oqedosiq aqa Juda tamo kokba nanḡoḡ gilsiq minjrej, “E tamo endi aqa jejamuḡ di une bei unosai.”³⁹ Deqa e nuḡo kumbra bei dauryqai. Wausau gaigai nuḡo yori bati koba branteqnaqa e na tamo qujai tonto talq dena uratoḡnsim enḡeqnum. Deqa niḡi na merbiy. Wausau endeqa e tamo yai uratosiy enḡwai? E Juda nanḡo mandor endi uratosiy enḡwai e?”⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanḡi olo tulaḡ saidosib minjeb, “Ni a uratim oqedaiḡ. Tonto tamo Barabas a uratim oqedem.” Nanḡi Pailat degsib minjeb. Barabas a leḡ ojo tamo.

19

¹ Onaqa Pailat a Yesus osiq aqa qaja tamo nanḡo banḡ di atsiqa minjrej, “Niḡi Yesus bu toḡoḡ na kumbainḡiy.” Degsi minjrnaqa nanḡi na Yesus osib bu toḡoḡ na kumbainḡyeb.
² Kumbainḡyosib koboonaqa nanḡi na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanḡo gate tatal bul gereiyosib aqa gateḡ di atetosib siḡgila na teḡiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanḡi gaigai jigeqnaḡ deqaji bei osib Yesus jigeteḡ. A segi qa Mandor Koba maroḡnej deqa nanḡi na kumbra deḡyeb.
³ Osib nanḡi Yesus aqa areq bosib a misilinḡyoḡnsib gisaḡ na binḡyoḡnsib minjoḡneḡ, “O Juda nanḡo Mandor Koba,

kaiye.” Nanġi degsib Yesus misilinjoqnsib baŋ lubtosib aqa ulatamuq di qaloqneq.

⁴ Onaqa Pailat a olo aqa talq dena oqedosiqa Juda tamo kokba nanġi minjrej, “Ninġi uniy. E Yesus aqa jejamuq di une bei yala unosai bole sai. Ninġi di qalieqajqa deqa e Yesus olo nuŋgoq osi bonum.” ⁵ Degsi minjrnaqa Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di ateteb qaji de ti gara lent a jigeteb qaji de ti qorbi oqedej. Onaqa Pailat na minjrej, “Ninġi tamo endi uniy.”

⁶ Degsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nanġo qaja tamo nanġi ti Yesus unsibqa nanġi murqumyoqnsib Pailat wainjoqnsib minjoqneq, “Ni a namburbasq di game! Ni a namburbasq di game!” Onaqa Pailat na minjrej, “Ninġi segi na Yesus osib namburbasq di qamiy. E aqa jejamuq di une bei unosai.” ⁷ Onaqa Juda tamo kokba nanġi na olo Pailat minjeb, “Yesus a segi qa marqo, ‘E Qotei aqa Njiri.’ Aqa une deqa a moiymem. Gago dal anjam degsi unu.”

⁸ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa a tulaŋ ulaugetej. ⁹ Osiqua a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiqua nenemyej, “Ni sawa qabe qaji? Ni e merbe.” Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Deqa Pailat na olo minjej, “Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaquja. Deqa e ni uratmit ni gilqam. E ni uratmqasai di ni namburbasq di gainjosim moiqam. Ni degsi poimosai e?”

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minjej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na ni singila emosai gamu ni e gulbe bei ebqa keresai gamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino baŋq di atqo qaji aqa une kobaquja.” ¹² Yesus na Pailat degsi minjnaq qusiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanġi minjrej, “Uŋgum. E Yesus uratit gilqas.” A nanġi degsi minjreqnaqa nanġi na olo tulaŋ saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneq, “Ni Yesus uratim gilaiq. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, ‘E segi mandor koba.’ A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo.”

¹³ Nanġi na Pailat degsib minjeqnaq qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanġo une qa peginjrqa oqnsiq dia awooqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Meniŋ Bijal. Hibru anjam na “Gabata” mareqnuq. ¹⁴ Juda nanġo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa inġi inġi kalil gereiyosib atnab soqnej. Sen bati 12 onaq qanam jigeej. Deqa Pailat na Yesus osiqua Juda tamo kokba nanġi minjrej, “Ninġi nuŋgo mandor koba uniy.” ¹⁵ Onaqa nanġi tulaŋ lelenjoqnsib minjoqneq, “Ni a taqal waiy! Osim namburbasq di game!” Onaqa Pailat na nenemnrej, “E nuŋgo mandor koba osiy namburbasq di qamqai e?” Onaqa

atra tamo kokba nanġi na kamba minjeb, “Gago mandor bei saiqoġi. Gago mandor qujai aġi Sisar.”¹⁶ Onaqa Pailat a nanġo areqalo dauryosiqa Yesus osiq nanġo banġ di atsiqa minjrej, “Niġi na Yesus osib namburbasq di qamiy.”

Yesus a namburbasq di gainġej

¹⁷ Pailat a Juda tamo kokba nanġi degsi minjrnaqa qaja tamo nanġi Yesus osib aqa qawarq di aqa segi namburbasq atetosib a ban ojsib Jerusalem uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibru anjam na “Golgota” mareqñub. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib namburbasq di qameb. Tamo aiyel dego namburbasq di qamelenġeb. Yesus a ambleq di tigeltosib tamo bei aqa ban qonanġ di tigelteb. Bei aqa ban woq di tigelteb.

¹⁹ Onaqa Pailat a anjam bei nenġrenyosiq namburbasq mutu gogeq di atej. A endegsi nenġrenġej, “Yesus Nasaret qaji a Juda nanġo Mandor Koba.” ²⁰ Sawa agu Yesus namburbasq di gainteb qaji di Jerusalem jojom. Deqa Juda tamo unġasari gargekoba nanġi gile beoqnsib anjam Pailat na nenġrenġej qaji di sisioqñeb. Anjam di Hibru anjam na ti Rom nanġo anjam na ti Grik nanġo anjam na ti turtosiq nenġrenġej. ²¹ Onaqa Juda nanġo atra tamo kokba nanġi na Pailat minjeb, “ ‘Yesus a Juda nanġo Mandor Koba’ anjam degsi nenġrenġej. ‘A marej, ‘E Juda nanġo Mandor Koba,’ ’ anjam degsi nenġrenġej.”

²² Onaqa Pailat na minjrej, “Unġum. E anjam nenġrenġonum degesoqñem.”

²³ Ariya qaja tamo nanġi na Yesus namburbasq di qamsibqa aqa gara elenqa marsib giltelenġeb. Giltelenġosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banġa qujai na gereiyeb. Gara banġa bei na totoryosai. Gara di tulañ boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanġi segi segi qairosib mareb, “Iga gara di bumbranġyasai. Iga meniñ silali alañonam tamo yai aqa meniñ na bunjrqa a na gara di oqas.” Degsib marsib meniñ silali alañeb. Nanġi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nenġrenġ di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam aġiende, “Nanġi ijo gara elenqa marsib giltelenġab. Giltelenġosib meniñ silali alañqab.”

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ai yala wo namburbasq utruq di tigelesoqñeb. Maria Makdala qure qaji wo Klopas aqa nawn Maria wo nanġi aiyel dego bosib koba na tigelesoqñeb. ²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa anġro aġi a tulañ qalaqalaisy-oqnej qaji de wo namburbasq utruq di tigelesonab unjrsiqa aqa ai metosiq minġej, “O ai, di ino anġro.” ²⁷ Osiqa anġro di minġej, “Di ino ai.” Onaqa bati qujai deqa anġro dena Yesus aqa ai osiqa aqa segi talq di ombla sosibqa taqatoqnej.

Yesus a moiyej

²⁸ Yesus a qalieej, wau kalil aqa Abu na yej qaji di kobotej. Osiqa marej, “E ya qar bqo.” A degsi marej. Di kiy aqa? Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantqajqa deqa. ²⁹ Onaqa qaja tamo nan gi Yesus aqa anjam di qusibqa gara ñengi bei osib wain isa kobaq di tuqt eb. Tuqtosib ñamtañ bei aqa dani osib mutuq di gara ñengi qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa medabuq di ateb. Wain di ya nobu bei ñamburbas utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiq a marej, “Bini e ijo wau kobotonum.” Degsi marsiqa aqa gate gulainosiq a mondor titosiq moiyej.

Qaja tamo bei na Yesus aqa jar banqaq di qamej

³¹ Juda nan go yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa in gi in gi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati. Deqa Juda nan gi mareb, “Iga yori bati qa tamo nan gi ñamburbasq di uratn jrim sqasai.” Osib nan gi Pailat aqa areq bosib minjeb, “Ni ino qaja tamo nan gi minjrimqa gilsib tamo ñamburbasq di gain ejunub qaji nan go sin ga gentetn jribqa urur moreñabqa osib subq atqab.” ³² Onaqa Pailat a nan go anjam di qusiq a odosiq aqa qaja tamo qudei qarin jrnaq gilsib tamo aiyel Yesus koba na ñamburbasq di gain esoqne b qaji nan go sin ga gentetn jreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiyej. Deqa nan gi aqa sin ga gentosai. ³⁴ Onaqa qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamna q leñ ti ya ti aiyej. ³⁵ Nan gi kumbra di yonabqa e ijo segi ñamdamu na unem. E kumbra deqa sa oqnsim laqnum. E segi qalieonum, ijo anjam bole. Deqa nin gi qusib nun go areqaloq di singilatiy. ³⁶ Qaja tamo nan gi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nengrenyeb, “Nan gi aqa tanu bei gentqasai.” ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nan gi qaja na aqa jar banqaq di qamsibqa a koqyesqab.”

Tamo aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryoqnej qaji. A Juda tamo kokba nan gi ulain jrsiq deqa uliosiq Yesus dauryoqnej. A boleq di dauryosai oqnej. Ariya a Pailat aqa areq gilsiq a nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqa q gilej qaji a dego Josep ombla na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiq a ñam so aqa ya quleq ti utru aiyela

turtosiq gereiyosiq osi gilej. Nam so aqa ya di aqa gulbe 30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa nanği aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib nam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanği na tamo subq atqa oqnsib degyeqñub.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq di nañu agu bei soqnej. Nañu agu dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqñeb. ⁴² Sub di isaq di sosai. A jojom di soqnej. Juda nanği yori bati aqa inği inği kalil gereiyqa bati brantej deqa nanği aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub miligiq di jugeb.

20

Yesus a subq na tigelej

¹ Yesus a subq di sonaq yori batiej. Olo nebeonaqa nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji a tigelosiqqa Yesus aqa subq gilej. Gilsiq nam atej meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqal di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiq urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa anğro agi a tulañ qalaqalaiyoqnej qaji de wo nanği aiyel itnjrsiqa minjrej, “Gago Tamo Koba aqa jejamu subq dena osib jaraiyonub. Qabia kiyu atonub di iga qaliesai.”

³ Degsi minjrnaqa Pita anğro de wo nanği anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb. ⁴ Nanği aiyel gurgurosib giloqñsib anğro dena Pita bunyosiqqa namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiqqa miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiyosai. ⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna bosiq torei sub miligiq aiyej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di lubosiq taqal beiq di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtosiq sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa anğro namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiyej. Aisiq gara di unsiq marej, “Bole.” ⁹ Bati deqa nanği aiyel Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrosaisoqnej. Anjam agiende, “Kristus a olo subq na tigelqas.” ¹⁰ Ariya nanği olo puluosib nanği qureq aiyeb.

Maria Makdala qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiqqa akamoqnej. Akamoqñsiqa sub miligi tirej. ¹² Tirosiqa lan anğro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanği gara qat jigsib Yesus nejoteb qaji lumeq di awesoqñeb. Bei gateqsi bei siñgaqsi awesoqñeb. ¹³ Awesosibqa Maria minjeb, “Uña, ni kiyaaq akameqñu?” Onaqa minjrej, “Nanği ijo Tamo Koba osib jaraiyonub. Qabia kiyu atonub di e qaliesai.” ¹⁴ Maria a nanği degsi minjrsiq

bulosiqa aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. A qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjej, “O unja, ni kiyaga akameqnum? Ni yai unqa bonum?” Onaqa Maria a are qalej, “Tamo endi a nañu agu taqateqnu kiyo?” Degsi are qalsiq minjej, “Ni na kiyo ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, “O Maria.” Degsi minjnaqa Maria a Yesus qa poiyoonaqa areiyosiq minjej, “O Rabonai.” Di Hibu anjam. Aqa damu, “O Qalie Tamo Koba.” ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjej, “E ijo Abu aqaq oqosaiunum deqa ni e ojaim. Ni ijo was nanngoq gilsim endegsi minjre, ‘Yesus a marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai. Ijo Abu agi nunngo Abu dego. Ijo Qotei agi nunngo Qotei dego.’ ” Ni gilsim nanji degsi minjre.”

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiqa gilsiq Yesus aqa angro nanji itnjrsiqa minjrej, “E gago Tamo Koba a unonum.” Osiqa anjam kalil Yesus na minjej qaji di olo nanji sainjrej.

Yesus aqa angro nanji na a uneb

¹⁹ Yori bati koboosiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanji tal bei gogetosib sirañme kalil qandimtelenosib warum miligiq di soqneb. Nanji Juda tamo kokba nanji ulainjrsib deqa degyeb. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, ninji are lawo soqniy.” ²⁰ Osiqa aqa ban ti jar banqa ti nanji osornjrej. Onaqa nanji kalil Tamo Koba a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ²¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ninji are lawo soqniy. Ijo Abu na e qarinqbej dego kere e ninji qarinqeqnum.” ²² Yesus na aqa angro nanji anjam degsi minjrsiqa aqa mondor puynjrsiqa minjrej, “Ninji Qotei aqa Mondor Bole oiy. ²³ Ninji tamo ungasari nanngo une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqas. Ariya ninji tamo ungasari nanngo une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqasai.”

Tomas a Yesus unej

²⁴ Yesus a nanngoq di brantej di Tomas a nanji koba na sosai. Tomas a Yesus aqa angro 12 deqaji bei. Aqa ñam bei Didimus. ²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanji gilsib Tomas itosib minjeb, “Iga gago Tamo Koba a unonum.” Degsi minjnabqa a nanngo anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, “E ijo ñamdamu na Yesus aqa ban bile tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojqai di e marqai, ‘Bole.’ E aqa jar banqa qaja na qameb qaji pirigi di dego unsiy ojqai di e marqai, ‘Bole.’ E unqasai di e bole qa marqasai.”

²⁶ Ariya bati 7 koboonaqa Yesus aqa angro nanji olo tal miligiq di soqneb. Tomas a dego nanji koba na soqneb.

Siranme kalil qandimesonabqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, ningi are lawo soqniy.” ²⁷ Osika Tomas minjej, “O Tomas, ni ino ban gei na ijo ban bile qameb qaji pirigi ojsim unime. Ino ban waiyosim ijo jar banqa qameb qaji pirigi dego oje. Areqalo aiyeltaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo singilat.” ²⁸ Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Yesus, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei dego.”

²⁹ Onaqa Yesus na olo Tomas minjej, “Ni ino namdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa singilatunum e? Ariya tamo ungasari nanngo namdamu na e nubosaieqnuv qaji nanqi e qa nanngo areqalo singilatqab di nanqi tulan areboleboleinjrqas.”

Jon a anjam endi nengrenyej di aqa utru

³⁰ Yesus a Qotei aqa manwa tulan gargekoba aqa angro nanngo namdamuq di yoqnej. E aqa manwa quja quja segi buk miligiq endi nengrenyonum. ³¹ E anjam endi nengrenyonum. Di kiyaaq? Ningi sisiyosib Yesus qa nunngo areqalo singilatosis a bole Kristus Qotei aqa Niri degsi poingwajqa deqa. Osib ningi Yesus aqa nam na nambile gaigai sqajqa deqa.

21

Yesus aqa angro 7 nanqi na Yesus uneb

¹ Onaqa bati bei Yesus a Taiberias ya agu qalaq di sosisqa aqa angro nanngoq di olo brantej. E deqa kiñala saqai. ² Ya agu qalaq di Yesus aqa angro 7 nanqi soqneb. Angro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa nam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa njiri aiyel nanqi dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa angro aiyel dego nanqi koba na soqneb. ³ Onaqa Saimon Pita na nanqi minjrej, “E qe oqajqa deqa kakan waiyqa aiyeqnum.” Onaqa nanqi na minjeb, “Iga kalil koba na aiqom.” Degsi minjsib nanqi koba na aisib qobun gogetosis ya robuq oqsib kakan waiyoqneb. Di qolo. Waiyeqnav nebeej. Nanqi qe bei osai bole sai.

⁴ Nobqolo ambru nanqi qobun miligiq di sosib nam ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Nanqi qaliesai, di Yesus. ⁵ Deqa a na nenemnrej, “O ijo angro, ningi qe onub e?” Onaqa nanqi na minjeb, “Eo. Iga qe osai.” ⁶ Onaqa minjrej, “Ningi qobun aqa qala bei ban woq di kakan waiyiy. Waiyosib ningi qe oqab.” Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di dauryosib ban woq di kakan waiyeb qe tulan ani eb. Qe di tulan gargekoba deqa nanqi na soqtosis qobun goge di atqa keresainjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minjej, “Tamo di gago Tamo Koba.” Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqtej qaji di

olo jigsıqa qobuñ dena prugosıq yaq aısıq qawainosıq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Yesus aqa anğro qobuñ miligiq di soqneb qaji nañgi alile jojom 100 mita. Deqa kakan qe na maqesonaq nañgi qobuñ na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib ñam ateb di Yesus a nami ñam tunguyosıq qe koitonaq ñamyuwoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Niñgi qe onub di qudei osi boiy.” ¹¹ Onaqa Pita a olo qobuñ gogetosıqa kakan qe ti titosıq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakan yala branosai.

¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi bosib inği uyiy.” Anğro bei na yala nenemyosai, “Ni tamo yai?” Degosai. Nañgi qalie, di nañgo Tamo Koba. ¹³ Onaqa Yesus a ñamyuwo jojomyosıqa bem ti qe ti di osiq nañgi anainjronaq uyeb.

¹⁴ Yesus a subq na tigelosıqa aqa anğro nañgoq di bran-toaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minjej, “Ni ijo kaja du du nañgi gereinjriime”

¹⁵ Nañgi inği uynab koboonaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni ijo anğro kalil nañgi buñjrsimqa ni segi e tulañ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja du du nañgi gereinjriime.”

¹⁶ Osıqa olo Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e tulañ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja nañgi taqatnjriime.”

¹⁷ Osıqa olo nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e qalaqalaibeqnum e?” Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulbeyonaq minjej, “O Tamo Koba, ni kumbra kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na olo minjej, “Ni ijo kaja nañgi gereinjriime.”

¹⁸ “O Pita, e bole mermqai. Ni anğro wala sosimqa ni ino segi areqalo dauryoqnsim sawa ni gilqajqa are soqnej qaji deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino bañ aiyel soqtım tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa asgımqas qaji deq osi gilqas.” ¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtosıqa degsi minjej. Pita a gam dena moiymım Qotei aqa ñam goge oqwas. Pita a di qalieqajqa deqa Yesus na degsi minjej. Osıqa Pita minjej, “Ni e daurbe.”

Anjam getento

²⁰ Osiqa Yesus a Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiqa angro Yesus na tulan qalaqalaiyoqnej qaji a nanngi aiyel daurn-jreqnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angro nanngi koba na inngi uyoqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, angro yai na ni osim jeu tamo nanngo banq di atqas?” ²¹ Deqa Pita a angro di unsiqa Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, bunuqna ino angro di a kumbra kiye turqas?” ²² Onaqa Yesus na Pita minnej, “Angro di a moiyoaisoqnmqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai. Di ijo wau. Ni e daurbe.” ²³ Yesus na Pita degsi minnej. Deqa angro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was kalil nanngi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minnej, “Angro di a moiyoaisoqnmqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim.”

²⁴ Yesus aqa angro di agi e segi. E na anjam endi nenngrenyonum. E ijo segi namdamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsiq deqa nenngrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endi sosiqa a kumbra tulan gargekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa nenngrenyqom di buk tulan tumbol kobaosim sawa sawa kalilq di maqosim sawa atqa keresaiqas.

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanngoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanqi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltjrej qaji nanqi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ninigi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.” ³ Yesus a jaqatin osiq moisiq olo nambile sosiq aqa angro nanngoq di brantoqnsiq manjwa gargekoba yeqnaqa nanqi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole.” Bati 40 qa a nanngoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanjo Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqas anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanqi di olo koroinjrnsiq minjrej, “Ninigi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ninigi nami engwa marej qaji deqa tarinoqnsib soqniy. E nami ninigi deqa merngoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanqi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ninigi yansjgwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanqi koroinjrnaqa nanqi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanjo singila kobotosim iga Israel tamo ungasari singila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?” ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninigi bati di qalieqa maraib. Di nungo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸ Ariya Mondor Bole a nunngoq bamqa ninigi singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Ninigi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a lan qureq oqej

⁹ Yesus na aqa angro nanqi anjam degsi minjrnsiq a mandam uratosisq lan goge oqeqnaqa nanqi a koqyesoqneb. Onaqa lanbi na a kabutonaqa nanqi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nanqi lan goge tarosib nam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji nanqi bosib nanjo areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, ninigi kiyaaqa lan goge tarosib nam ateqnub? Yesus a ninigi uratjnsiqqa lan goge oqeqnaq ninigi unonub mondonj a degsim olo bqas.”

Yesus aqa angro nanji na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

12-13 Mana nanji soqneb qaji aqa ñam Oliv mana. Mana di Jerusalem jomq di unu. Nanji dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanjo warum bei gogeqsi nanji gaigai soqneb qaji deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nanjo ñam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa ñiri Jems, Jems bei aqa ñiri Judas, Saimon agi nami Rom nanji winjr qajqa maroqnej qaji. Yesus aqa angro 11 nanji di warum deq gileb. ¹⁴ Nanji ti ungasari qudei ti Yesus aqa was nanji ti aqa ai Maria dego nanji koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji koroosib sonabqa Pita a nanjo ambleq di tigelosiq minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was ningi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiq nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ningi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanji gam osornjrnaqa Yesus ojob.” Pita a nanji anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulan uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanji na a silali yonabqa Yesus osiq nanjo banq di atej. A silali di osiq mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiq a mandam dia ulon osiq aqa mene paraonaqa bi bileney. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanji deqa qusibqa mandam di aqa ñam “Akeldama” waiyeb. Di nanjo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Leñ Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal lanja sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqs.’”

²¹ “Deqa ijo was ningi quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa bati deqa tamo nanji iga koba na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosiq bosiq Qotei a Yesus yaigosiq lan qureq oqej. Bati deqa tamo nanji iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare laqnom.”

²³ Pita a nanġi anjam degsi minjrnaqa nanġi na tamo aiyel giltnjreb. Josep Matias wo giltnjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanġi aiyel giltnjrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanġo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqs. ²⁵ Judas a wau di uratosiqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanġi degsib pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqs deqa marsibqa meniñ silali alaheb. Alanonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanġi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanġi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanġo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanġo moma nanġi nami inġi meli bunuj otoreleneb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaaqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lanġ goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanġi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa inġi bei a ñam pulon bulosiqa aisiq segi segiosiqa nanġo gateq di awoelenonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nanġo segi segi are miligiq aisiq meñ bulyetnrnaqa nanġi kalil qure utru segi segi nanġo anjam marelenjoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulañ gargekoba sawa sawa kalilq di ñambabeb qaji nanġi Jerusalem di soqneb. Nanġi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanġi kalil queb. Qusibqa mañwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nanġo segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo unġasari nanġi na mareqnab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo unġasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanġi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqnab iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tintiñ. Iga qudei Juda nanġo lou dauryqa marsim nanġo miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanġi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa mañwa kalil qa saeqnab iga queqnum?” ¹² Juda kalil nanġi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?” ¹³ Onaqa nanġi qudei yomuoqnsib maroqneb, “Nanġi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam lanġa lanġa mareqñub.”

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa angro 11 nanği Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiq endegsi marej, “Ninği Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji ninği ti ijo anjam endi qusib poingem. ¹⁵ Ninği maronub, ‘Tamo unğasari nanği di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Mañwa ninği bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷ ‘Qotei a marqo, “Diño bati jojomoqnmqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo unğasari kalil nanğoq aiqas. Aisim nunğo angro mel ti nunğo angro sebiñ ti nanği singila enjrimqa nanği ijo medabu osib anjam maroqnqab. Nunğo angro wala nanği ti nunğo tamo bole bole nanği ti areqalo waqtetnjroqnmqa ñeio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnqab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau unğa ti nanğoq aisim singila enjroqnmqa nanği ijo medabu osib anjam maroqnqab. ¹⁹ Lan goge dia e mañwa gargekoba yoqnqai. Mandamq di dego mañwa gargekoba yoqnqai. Len ti ñamyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Sen ambruqas. Bai lentosim len bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği Tamo Koba aqa ñam metosib pailyibqa a na nanğo pailyo qusim nanği kalil eleñamqa nanği so bole gaigai sqab.”’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo unğasari, ninği ijo anjam endi quiy. Ninği qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na mañwa gargekoba nunğo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyayaqa? Ninği poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunğo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ninği na Yesus ojsib tamo uge nanğo banq di atnabqa nanği a osib ñamburbasq di qalnab moiyej. Nunğo kumbra dena ninği segi na Yesus qalsib moiyyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, ‘Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum. A ijo ban woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, inği bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tarinjoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qununj uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

28 Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulaŋ areboleboleibeqnu.'

Devit a nami anjam degsi marej.

29 "O ijo was, e bole mernɠwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum.

30-31 Nami Qotei na Devit minjej, 'Mondon ino moma nanɠi paraosibqa leŋ dena tamo bei a nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.'

Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqa aqa anjam di singilatosisqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondon yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, 'Bunuqna a subq na tigelqas.'

Osiqa olo marej, 'Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.'

32 O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil nɠamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum.

33 A laŋ qureq oqsiq nɠam kobaquja osiq Qotei aqa baŋ woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niŋgi nami enɠwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayiosiq qarinyqo aiqoqa niŋgi unsib nunɠo dabkala na dego quonub.

34 Devit a subq na tigelosiq laŋ qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

'Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

'Ni ijo baŋ woq endi awo.

35 Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanɠi elenɠosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanɠi taqatnjqam."

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

36 "Deqa Israel tamo unɠasari, niŋgi kalil endegsi poinɠem.

Yesus agi niŋgi na namburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosisqa a gago Tamo Koba Kristus nɠam waiyej."

Tamo unɠasari gargekoba nanɠi are bulyosib yanso eb

37 Onaqa tamo unɠasari nanɠi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanɠo are qametnjqrej. Deqa nanɠi na Yesus aqa anɠro nanɠi Pita ombla minjqreb, "O gago was niŋgi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elenɠamqa iga padalqasai?"

38 Onaqa Pita na kamba minjqrej, "Niŋgi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa nɠam na niŋgi yansnɠonam Qotei na nunɠo une kalil kobotetnɠwas. Osim aqa Mondor Bole niŋgi laŋa enɠwas. Awai saiqojl.

39 Qotei a nami marej, 'E na niŋgi ti nunɠo anɠro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanɠi ti ijo Mondor enɠwai.' Qotei a nami degsi marej. Deqa niŋgi quiy. Gago Tamo Koba Qotei aqa anjam di uratqasai. Tamo unɠasari kalil a na metnjqrim aqaq bqab qaji nanɠi aqa Mondor enjqras."

40 Pita a anjam deqaji gargekoba siŋgila na nanŋi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji nanŋi kumbra uge uge yoqnsib laqnub. Niŋgi nanŋi ti Qotei na padaltŋgaim deqa niŋgi geregere ŋam atoqniy.” 41 Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo unŋasari 3,000 nanŋi aqa anjam di qusib nanŋo are miligiq di ateb. Osib nanŋi yanso eb. Nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb deqa nanŋi tamo unŋasari nami Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋo miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo unŋasari kalil nanŋi are qujaitoqnsib soqneb

42 Tamo unŋasari Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋi bati gaigai aqa anjam maro tamo nanŋo anjam quoqnsib dauryoqneb. Nanŋi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. 43 Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanŋi di siŋgila enjreqnaqa nanŋi maŋwa gargekoba yoqneb. Yeqnab Yesus aqa tamo unŋasari kalil nanŋi maŋwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb. 44 Tamo unŋasari kalil Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋi bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Nanŋo iŋgi iŋgi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. 45 Nanŋo mandam ti iŋgi iŋgi ti qarinyeleneqnab tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo unŋasari iŋgi iŋgi saiqoji nanŋi jeisib enjroqneb. 46-47 Nanŋi bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nanŋo segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nanŋi arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na iŋgi uyoqneb. Degyeqnabqa tamo unŋasari kalil nanŋi nanŋo kumbra di unoqnsib nanŋi qa tulaŋ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo unŋasari qudei nanŋi are bulyeqnab Tamo Koba a na nanŋi eleneqnaqa nanŋi boqnsib tamo unŋasari nami Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋo miligiq aiyoqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanŋi na tamo siŋga qandamo boleteb

1-2 Bati gaigai bilaq seŋ kelinteqnaqa Juda tamo unŋasari nanŋi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanŋi aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gilqa laqnabqa tamo bei ai miligiq na siŋga qandamo ŋambabej qaji a atra tal siranme jomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanŋi a qoboioqnsib boqnsib siranme jomq di ateqnabqa awoqnsiqa tamo unŋasari atra tal miligiq gileqnabqa silali qa ŋilnjroqnej. Siranme di aqa ñam Siranme Boledamu. 3 Bati deqa Pita Jon wo nanŋi atra tal miligiq gilqa laqnabqa unjrsiqa silali qa ŋilnjrej. 4 Onaqa nanŋi aiyel na

tamo di koqyosibqa Pita na minjej, “Ni aqo nige.” ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nanji aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nanji aiyel koqnjresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minjej, “E silali saiqoji. Ijo inji bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigelokuqjatosiq walwelej. Osiq Pita Jon wo nanji aiyel daurnjrsiqa atra tal miligiq gilsiq tulan areboleboleiyeqnaqa pruprugoqnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nanji a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo singa qandamo bati gaigai atra tal siranme jojomq di awooqnsiqa silali qa ñileqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nanji aiyel daurnjrsiq laqnaqa tamo ungasari kalil nanji a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nanji gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo ungasari nanji bosib koroeqneb Pita a nanji unjrsiqa endegsi minjrej, “O Israel tamo ungasari, ninji kiyaaqa aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqneb? Ninji kiyaaqa aqo aiyel nugsibqa endegsib mareqneb, ‘Nango segi singila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?’ Ninji degsib maraib. ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa singila na tamo di boleosiq walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanji ti nango Qotei. A na Yesus lan qureq osi oqsiq ñam kobaquja yej. Yesus qujai di ninji na osib jeu tamo nango banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa ninji na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ninji na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ninji na Pailat degsib minjnabqa a nungo anjam di dauryosiqa len ojo tamo osiqa oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di ninji na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo singa qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di ninji qalie. Ninji gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosim tamo di boletonumqa nungo ñamdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ninji ti nungo gate nanji ti une kobaquja ateb di ninji poingosai. ¹⁸ Ninji kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nango anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babtej. Agi Qotei na

nanngo medabu singilatetnjreqnaqa nanngi endegsib maroqneb, 'Qotei aqa Kristus a jaqatin koba osim moiqa.'

¹⁹⁻²⁰ "Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nunngo une kobotetngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondon a na Yesus olo qarinyim nunngoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq giltej qaji. ²¹ A lan qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lan bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi minjreqnaqa nanngi na nenngrenjyoqneb.

²² "Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, 'Mondon Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunngo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqnaqas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo ungasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanngi Qotei na numim morenqab. Deqa nanngi olo Qotei aqa tamo ungasari nanngo ambleq di sqasai.' Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenjeb qaji nanngi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ "Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nanngi qarijnjreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nunngo moma utru nanngi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjej, 'Mondon ino moma nanngi paraosibqa len dena tamo bei nambabqas. Nambabosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi boletnjrqas.' Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjej. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nunngoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletngimqa ningi nunngo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nunngoq aiyej."

4

Nanngi na Pita Jon wo ojelenjosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanngi na tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nanngi ti Sadyusi nanngi ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombla na tulan minjin oqetnjrnaqa bosib nanngi aiyel ojelenjosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaaqa? Nanngi aiyel maroqneb, "Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanngi dego moisiq olo subq na tigelqab." Deqa nanngi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanngi

aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Qotei aqa anjam quogqsib Yesus qa nanqo areqalo sinjilatoqneb. Nanqi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanqi Juda gate kokba nanqo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanqo tamo kokba ti gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa lej kalil nanqi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanqi metnjrnab bonab nanqo ambleq di tigeltjreb. Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Ninigi singila qabe na osib tamo endi boleteb? Ninigi yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu sinjilatetonaqa a na nanqi endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate ninigi ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo singa qandamo endi boletem deqa ninigi iga osib nunqo ñamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ninigi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ninigi ti Israel tamo ungasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinjem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ninigi na ñamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nunqo ulatamuq endi tigelesonaq ninigi unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Ninigi tal gereiyo qaji tamo bul. Ninigi na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal sinjilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Ninigi quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nanqi singila na anjam di maroqneb nanqi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanqi tulan prugeb. Di kiyaqa? Nanqi qalieeb, nanqi aiyel nami skul beiq gilosai. Nanqi tamo lanaj. Degsib qalieosib poinjrej, nanqi aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nanqo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanqi unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

¹⁵ Deqa nanqi na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nanqi segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nanqi aiyel kiyernjrqom? Nanqi aiyel manwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo ungasari kalil nanqi quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai. ¹⁷ Unqum, iga na nanqi aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nanqo anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanqi degsib qairosib nanqi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ninigi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanği na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunġo anjam dauryqom di Qotei aqa nġangalaq di kumbra bole e? Ningi segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa maŋwa kalil gago nġamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqŋqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqŋqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo nanği aiyel Yesus aqa nġam marqajqa siŋgila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanği aiyel na tamo siŋga qandamo boletonabqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanği unsibqa Qotei aqa nġam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanği tamo unġasari nanği ulainjreb. Nanği nanġo aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nanği nġumqa keresai. Utru deqa nanği tamo unġasari nanği ulainjrsib nanği aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo siŋga qandamo nanği aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanği Qotei pailieb

²³ Juda tamo kokba nanği na nanği aiyel uratnjrnab gilsib tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo siŋgilateb qaji nanġoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanği na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusibqa tulaŋ areboleboleinjrej. Deqa nanği kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailieb, “O Tamo Koba, ni na laŋ ti mandam ti yuwal ti inġi inġi kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu siŋgilatetonaqa endegsi marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanği minjin oqetnjreqnu?

Kiyaqa nanġo areqalo tulaŋ nanarieqnaq nanği Qotei ti gotqajqa qaireqŋub?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nanği tigeloqnsib Kristus qalib moiqajqa deqa siŋgilaeqnub.

Gate kokba nanği na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqŋub.’

²⁷ “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸ O Qotei, ni nami marem, ‘Nanği Yesus qalib moiqas.’ Ino anjam di agi nanği dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanġo segi areqalo na nanği Yesus qalosai. Ino siŋgila na ti ino areqalo na ti nanği Yesus qalnab moiyej.

²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanği minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga siŋgila egoqŋimqa iga ino anjam maroqŋqom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni iga siŋgila egoqŋimqa iga

ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo ungasari nanġi boletnjroqnoqom. Osim ino manwa kokba babtoqnoqom.”

³¹ Nanġi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanġi koroe-soqneb qaji di renġinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanġi sinġila enjrnaqa nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanġi ulaosai.

Yesus aqa tamo ungasari nanġi na nanġo Kristen was nanġi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo ungasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa inġi inġi saiaosiq aqa segi qa marosaiioqnej. Nanġo inġi inġi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyioqneb. ³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanġi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanġi mare mare laqneb. Nanġo anjam di sinġila ti. Nanġi mare mare laqnab Qotei a nanġi qa are tulañ boleiyioqnej. ³⁴⁻³⁵ Tamo ungasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi kalil inġi kere soqneb. Bei a inġi qa truquosaiioqnej. Di kiyaaqa? Nanġi nanġo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di ateqnab nanġi na tamo inġi inġi saiqoji nanġi jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanġo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are sinġilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa leñ. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di atej.

5

Ananaias aqa njaun Safaira wo nanġi Qotei gisañyeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. Aqa njaun aqa ñam Safaira. Ananaias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa njaun wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di atej. ³ Onaqa Pita na minnej, “Ananaias, kiyaaqa Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisañyonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaqa oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaaqa gisañosim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum?’ Ni kiyaaqa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisañ anjam di ni na tamo nanġi minjrosai. Ni Qotei gisañyqa

osim minjonum.”⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiq moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angro wala nanqi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo ungasari kumbra deqa queb qaji nanqi tulan ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananaias aqa n̄aun bej. Aqa gumbulun moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minnej, “Ni mare. Ni ino gumbulun wo nungo mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali engonub qaji agi ino gumbulun na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minnej, “Od. Silali kalil agide.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita na minnej, “Kiyaqa ni ino gumbulun wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nungo kumbra di unqasai. Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun subq atonub qaji nanqi bosib siranmeq di tigelonub. Nanqi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.” ¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa angro wala nanqi bosib a moiyej di unsib qoboimosib gilsib aqa gumbulun aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo ungasari kalil kumbra deqa queb qaji nanqi tulan ulaugeteb. Kristen kalil nanqi dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanqi manwa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanqi singila enjreqlaqa nanqi manwa gargekoba yeqnaqqa tamo ungasari nanqi unoqneb. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanqi kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo ungasari lanja lanaj kalil nanqi na tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo ñam soqtetnjroqnsibqa nanqi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti unja ti tulan gargekoba nanqi Tamo Koba Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo miligiq aieqnaq nanqi tulan kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nanjo ma tamo nanqi saperaq di nejotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq di atelenoqneb. Di kiyaaq? Pita a gam na walwelosim giloqnmqa aqa sen qunun na nanqi waburtnjroqnmqa nanjo ma kobooqnaqqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanqi ti tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi ti joqnsib boqneb. Joqnsib beqnaq nanqi kalil boleqneb.

Lan angro na Yesus aqa anjam maro tamo nanqi tonto talq dena oqeq atej

17-18 Yesus aqa anjam maro tamo nanği kumbra degyeqn-abqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanği ti koba na unsib minjin oqetnjrnaqa nanği ojelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanği joqsıq oqedeb. Oqedonabqa lan angro na minjrej, ²⁰ “Ninği gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo unğasari nanği nambile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanği lan angro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanği na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanği metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nango qaja tamo nanği minjreb, “Ninği aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği tonto talq dena joqsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanği aisib tonto talq di brantosib nam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sosai. Nanği degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanği minjreb, ²³ “Iga aiyonum di tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanği anğ ti siranmeq di tigenenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nango gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanği di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosıqa nanği minjrej, “Ninği quiy. Tamo ninği na tonto talq di breinjreb qaji nanği atra tal miligiq di sosıbqa anjam plalteq nab tamo unğasari nanği queq nub.” ²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nango gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unğasari nanği njirinjosib meniñ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nango ulatamuq di tigelt-njreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği njirinjnrsıqa minjrej, ²⁸ “Ninği Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di ninği na olo mare mare laqnabqa tamo unğasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanği quekriteq nub. Di segi sai. Ninği gago jejamuq di une qamoqnsib mareq nub, iga na Yesus namburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Pita ombla na kamba minjeb, “Iga

Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanjo anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ningi na Yesus namburbasq di qalnab moiyej. Moinaqa gago moma utru nanjo Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lan qureq osi oqsiqu aqa ban woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo ungasari are bulyetgoqnsiqu gago une kobotetgeqnu. ³² Iga gago segi namdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeqnub qaji nanji enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanji dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanji Yesus aqa anjam maro tamo nanjo anjam di qusibqa minjin ani oqetnjrnaqa nanji numib morenqajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa nanjo ambleq dena Farisi tamo bei aqa nam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanji bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqu Juda tamo kokba nanji minjrej, “Ningi mati tamo nanji endi minjrib taqal beiq gileb.” ³⁵ Onaqa nanji taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nanji minjrej, “O Israel tamo, ningi na tamo nanji endi gulbe enjrqa osibqa mati geregere are qaliy. ³⁶ Ningi qalie, nami yala tamo bei aqa nam Teudas a tigelosiqu aqa segi nam soqtoqnsiqu maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanji na bosib a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanji segi segi jaraiyonab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna tamo ungasari nanjo nam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa nam Judas a dego tigelosiqu Rom nanji ti qotqajqa maroqnsiqu tamo nanjo are tigeltetnjreqnaqa nanji a dauryoqneb. Onaqa Rom nanji na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanji segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa ningi quiy. Ningi tamo nanji endi uratnjrib nanjo wau yoqnebe. Nanji nanjo segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanjo wau koboqas. ³⁹ Ariya nanji Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ningi na nanji kobotnjrqa keresai. Ningi nanji numqab di ningi Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanji degsi minjrnaqa nanji aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanji numqa urateb. ⁴⁰ Osib nanji metnjrnabqa nanji olo bonabqa bu toqon na nanji kumbainjrsib nanji Yesus aqa nam olo marqajqa singila na saidnjrsib nanji uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nanji koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanji Yesus aqa nam qa jaqatin ti jemai ti oqa kere. Deqa nanji areboleboleinjrnaq gileb. ⁴² Nanji Yesus aqa anjam mare

mare laqajqa uratosaiogneb. Nanği bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq di, tamo unğasari nanço segi segi talq di nanği anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanği inği jeiyu wau ojqaqqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulañ gargəkoba nanği are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo siñgilatogneb. Juda qudei nanği Grik qaji. Deqa nanği Grik anjam qalie. Juda qudei nanği Hibru qaji. Deqa nanği Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanği tigelosib Hibru qaji Juda nanği qa nriñeb. Di kiyaqqa? Inği jeiyu batieqnaqa Hibru qaji Juda nanği na Grik qaji Juda nanço unça qobul nanği uratnjroqnsib nanço segi unça qobul nanği inği jeisib enjroqneb. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği na tamo unğasari kalil Yesus dauryogneb qaji nanği koroinjsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim inği jei jeiyogqasai. ³ Deqa ijo was, niñgi tamo 7 nunço ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nanço kumbra tulañ boledamu. Qotei aqa Mondor a nançoq di sosisqa nanği siñgilatnjreqnu. Nanği powo koba ti unub. Niñgi tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa nanği na inği jeiyetngogqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnoqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nanği kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanği giltnjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa siñgilatognej. A areqalo aiyeltosaiognej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyognsiqqa siñgilatognej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nanço lou dauryqa marsiq nanço miligiq aiyej. ⁶ Kristen nanği na tamo 7 nanği di giltnjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanço ulatamuq di tigeltjnrb nanço gateq di bañ atsib nanği qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulañ kobognej. Jerusalem dia tamo unğasari tulañ gargəkoba nanği Yesus qa nanço areqalo siñgilatogneb. Atra tamo gargəkoba nanği dego Qotei aqa anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanço areqalo siñgilatogneb.

Stiven a Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulañ boleyognsiq a siñgila yeqnaqa a na tamo unğasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanço ñamdamuq di mañwa gargəkoba yognej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanği tigelosib Stiven ombla anjam na qotogneb.

Tamo nanġi di Juda nanġo Qotei tal beiq di gaigai louoqneb. Nanġi nami kanġal tamo sosibqa olo bunuqna nanġo segi wau ojoqneb deqa nanġi Qotei tal dia louoqneb. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Nanġo Segi Wau Ojo Qaji Nanġo Qotei Tal.” Tamo nanġi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nanġi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti belejeb. ¹⁰ Nanġi Stiven ombla anjam na qoteqnaq Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanġi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanġi lumu na tamo qudei nanġi metnjrnab bonab minjreb, “Ninġi Stiven aqa jejamu lanġa gisanjyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanġi gisanjosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misilinġ anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Nanġi anjam degsib marnabqa Juda tamo unġasari nanġi ti Juda gate nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti qusibqa Stiven qa minjinġ oqetnjrnaqa a ojob. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanġi dego osi bonab nanġi Stiven aqa jejamu lanġa gisanjosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilinġ anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji nanġi Stiven koqyoqneb. Koqyoqnsib aqa ulatamu lanġ anġro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanġo anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninġi ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lanġ qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiq minjej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanġi ti uratnjrsimqa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’” ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiq Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A anġro saiġoji sonaqa Qotei na minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nġambabqab qaji nanġi ti mandam mutu endi enġwai.’ ⁶ Osiqa minjej, ‘Mati ino moma kalil nanġi sawa beiq di yaunġ tamo soqribqa sawa deqaji tamo nanġi na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqribqa

wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanqi peginrsiy ñumitqa ino moma nanqi sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqngqab.’ Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, ‘Ni muluñ unqam.’ Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a ñambabonaqa bati 8 qa muluñ waiyej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a ñambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanqi dego ñambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ “Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanqi nanjo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanjo banq di atnabqa nanqi na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa geregereiyoqnej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanjo mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, ‘Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.’ Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ “Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanqi mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanqi dego inji sainjrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, ‘Isip sawaq di inji unu.’ Qusiqa gago moma utru nanqi qarijnrnaq inji awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib inji awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanqi olo inji awaiyqa qarijnrnaq Isip sumeb. Sumsib nanjo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanqi a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanqi qa ti dego babtonaq Isip nanjo mandor a nanqi qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanqi olo qarijnrnaq aisib Josep aqa leñ kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti unja ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsqa dia sosisq moiyej. Gago moma utru nanqi dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanjo qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleneb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa angro nanjoq dena awaiyej.

¹⁷ “Ariya Israel nanqi Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanqi tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma nanqi ti mandam mutu endi enḡwai.’ ¹⁸ Bati deqa Isip nanjo mandor bei tigelej. A Josep qa poiyojai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanqi gisa gisañjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanjo angro ñambabeqnaq a na nanqi minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqnaq moreñoqneq. ²⁰ Bati deqa Moses a ñambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanjo talq di a ulitosib geregereiyoqneq. ²¹ Bunuqna nanqi Moses osib

yaq di uratonab sonaqa Isip nanḡo mandor aqa anḡro sebin na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanḡo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanḡi unjrqaḡa marsiqa gilsiq nanḡoq di brantej. Branton-aqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osiqa are qalej, ‘Ijo was Israel nanḡi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqa, “Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.” ’ Nanḡi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwewosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjr-siqa nanḡi aiyel potnjrsiq minjrej, ‘Niḡi aiyel was wo. Kiyaqa niḡi qoteqnaq?’ ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqa Moses aqa ban gotranjetosiqa minjej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum? ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoḡbqam e?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulaḡosiq gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosiqa unḡa osiqa anḡro mel aiyel ḡambabtnjrej.

³⁰ “A di sosiqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadaw sawaq di ḡam luwit yusiq puloḡeqnaqa Qotei aqa lan anḡro bei ḡam puloḡq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unḡa osiqa ḡam luwit utruq gilej. Gilnaqa ḡam puloḡ miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minjej, ‘O Moses, e ino moma nanḡo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaḡetosiq gindagindanej. Osiqa ḡam puloḡ di unḡa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minjej, ‘Mandam mutu kiḡala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo unḡasari nanḡi Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanḡi akamkobaeqnaq e queqnum. Deqa e na nanḡi Isip nanḡo mandor aqa banḡ dena elenḡai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarimḡitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanḡi na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarimḡyonaqa a Israel nanḡoq aisiqa aqaryainjrej. Lan anḡro ḡam luwitq di sosiqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia maḡwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanḡi joqsiqa Isip uratosib gilsib wadaw sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na

manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel nanġi minjrej, 'Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunġo ambleq dena tigeltimqa a na ninġi anjam mernġoqnqas.' ³⁸ Moses qujai dena Israel nanġi joqsiq wadau sawaq di korooqneb. Di gago moma nanġi. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia lan anġro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaq dena yayiosiq gago moma nanġi enjrej.

³⁹ "Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanġi na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo pulosib Isip aiqajqa maroqneb. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, 'Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa nanġi na iga joqsib puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.' Nanġi na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa nanġi na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisan qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² Nanġi kumbra degyeb deqa Qotei na nanġi qoreinjrnaqa nanġi sen ti bai ti bongar ti binjinroqneb. Nanġo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi bunuqna endegsib nenġrenyeb, 'O Israel tamo unġasari, ninġi wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti nnumoqsib gisan qotei nanġi atrainjroqneb. Ninġi e atraibosaiqneb. ⁴³ Ninġi gisan qotei Molek aqa tal ti gisan qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanġo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanġi binjinroqneb. Nunġo une deqa e ninġi winġitqa ninġi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.' Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi anjam degsib nenġrenyeb.

⁴⁴ "Gago moma nanġi wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiq Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanġi tal di onabqa Josua na nanġi joqsi bosiq mandam mutu endia soqneb. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanġi winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanġi mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanġi Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsigilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, 'O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.' ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa niri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ "O was ninġi quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyo qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ 'Tamo Koba a marqo, "Lan qure a ijo awo

jaram koba. Mandam a ijo singa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ningi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰E ijo segi ban na inği inği kalil di gereiyem unu.” ”

⁵¹Stiven a anjam kalil di marekritisıq olo Juda tamo kokba nanği singila na endegsi minjrej, “Ningi anjam gotranjo ani tamo. Nunjo are Qotei aqaq di sosai. Ningi sawa bei bei qaji nanği bul. Ningi Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Ningi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nunjo moma nanği kumbra deqaji yoqñeb agi ningi na olo yeqñub. ⁵²Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği na nunjo moma nanği anjam endegsib minjroqñeb, ‘Kumbra Bole Yeqñu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreqñab nanği quqwa uratoqñeb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği ugeugeinjroqñsib ñumoqñeb. Bei uratosai oqñeb. Ariya tamo di a bonaqa ningi na nunjo moma nanjo kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanjo banq di ateb. Atnabqa nanği na qalñab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³Moses a lan anğro nanjo banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ningi na osib olo dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanği degsi minjrej.

Nanği Stiven meniñ na qalsib moiyoñeb

⁵⁴Onaqa Juda tamo kokba nanği Stiven aqa anjam di qunab are gametnjrnaqa minjin ani oqetnjrnaqa qalagei anjam atoqñej. ⁵⁵Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven singila yonaqa a lan goqe tarosiqa Qotei aqa rian koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶Osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ningi quiy. Lan waqwoqa Tamo Anğro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷Stiven a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulan murqumyosib nanjo dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven oñeb. ⁵⁸Ojsib meniñ na qalib moiqajqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqñeb. Tamo nanği nami Stiven aqa jejamu lanja gisanjeñb qaji nanği na nanjo gara jugo piqtelenosib anğro wala bei aqa ñam Sol aqa singaq di koroiyeñb. ⁵⁹Tamo kalil nanği meniñ na Stiven qaleqñabqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunun ame.” ⁶⁰Degsi pailyoñsiqa singa tombol na awoosiq tulan maosiq marej, “O Tamo Koba, nanği e lubonub nanjo une deqa ni na kambatnjraime.” A degsi pailyoñsiqa moiyej.

8

1-2 Nanği Stiven qalñab moinaqa Sol a di unsiqa tulan areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalñub moiqo.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqñeb qaji nanği

Stiven moiyej deqa akamkobaoqnsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanġi ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanġi Kristen nanġi qa minjin oqetnjrnaqa ugeugeinjroqneb. Deqa Kristen nanġi segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi segi Jerusalem di soqneb. Nanġi jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanġi qa minjin oqeqnaqa ugeugeinjroqnej. A nanġo segi segi talq giloqnsiqa tamo ti unġa ti ojelenoqnsiqa nanġi joqoqnsiq aiyooqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴ Yesus aqa tamo unġasari jaraiyeb qaji nanġi sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneb. ⁵ Filip a Samaria nanġo qure kobaqujaq gilsiq dia nanġi Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqnsiqa manġwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneb. ⁷ Tamo unġasari gargekoba nanġi mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanġi nanġo jejamu uratoqnsib tulan lelenoqnsib jaraiyoqneb. Tamo unġasari jejamu lainjro qaji ti sinġa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unġasari nanġi tulan areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, "E tamo kobaquja." Degyeqnaqa tamo unġasari qure dia soqneb qaji nanġi a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanġaj ti kalil qure dia soqneb qaji nanġi Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, "Tamo endi a sinġila koba. A Qotei aqa sinġila na waueqnu." ¹¹ Nanġi degyoqneb. Di kiyaaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manġwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanġi a unoqnsib binjiyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo unġasari gargekoba nanġi quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqneb. Degyeqnaqqa Filip na nanġi yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa sinġilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manġwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan prugoqnej.

14-15 Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nanji Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanjo areqalo singilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanji degsi qusibqa Pita Jon wo qarinjrnab Samaria nanjoq gileb. Gilsib Samaria nanji qa endegsib Qotei pailyeb, “O Abu, ni na Samaria nanji ino Mondor Bole enjriime.” Degsib Qotei pailyeb. ¹⁶ Di kiyaaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nanjoq aiyosaisoqnej deqa. Nanji Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanji aiyel Samaria nanji qa pailyoqnsibqa nanjo gateq di ban ateqnab nanji Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanji degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiqqa nanji aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninji e dego singila ebibqa e kamba tamo qudei nanjo gateq di ban atoqnitqa nanji Mondor Bole oqnaqab.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Qotei aqa singila endi a na iga lanja egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unqo bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulan uge. Ino kumbra uge dena ni singila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleiyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninji segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanji qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saoqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyooqnsib Samaria nanjo qure qure kalilq di brantoqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeq nab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lanj angro bei a Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aye.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lanj angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiyej. Aisiq ñam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanjo mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam Kandasi. A uña. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nenngrenq di so qaji di sisiyoqnsiq aiyooqnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jojomyosiqa tamo di a Aisaia aqa anjam

sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minnej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanqi junqum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanqi a tulan ugeugeiyosib gisanj anjam gargekoba aqa jejamuq di lanja qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A anqro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa anqro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minnej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nengrenyey? A segi qa kiyosimo tamo bei qa kiyosimo nengrenyey?”

³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyosimoqnej. ³⁶ Onaqa nanqi gam dauryosib aiyosimoqsim gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minnej, “Ni une. Ya agide. Inqi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minnej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minnej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatqam poibqo, a Qotei aqa Niri.”

³⁸ Degsi minjsiq aqa karis tigeltosiq nanqi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansey. ³⁹ Onaqa nanqi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiyey. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiq qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanqi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo unqasari Tamo Koba Yesus dauryosimoqneb qaji nanqi ugeugeinjsim moiyoqnjqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqag gilsiq minnej, ² “Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanqi enjrqai. Enjritqa nanqi na anjam di sisiyosim e odbibqa tamo unqasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanqi tontnjrsiy joqsiy Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walweloqnsiq gilsiq Damaskus qure jomyeqnaqa gamq di pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aqag aisiq tulan rianonaqa a ulonjosiq mandamq di nejey. Neiesosiq Yesus

aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kiyaga e ugeugeibeqnum?” ⁵ Onaga Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaga minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum. ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaga tamo nanji Sol ombla walweloqneb qaji nanji Yesus aqa kakro qusib nam ateb nanji tamo bei unosai. Deqa nanji ulaosib mequmosib lana tigelesoqneb. ⁸ Onaga Sol a mandamq dena tigelosiq nam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanji a babanyosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub nam qandimyonaq soqnej. Deqa a inji bei uyosai. A ya uynosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa nam Ananias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiq njeiobilqei na minjej, “O Ananias.” Onaga minjej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaga Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa nam Tinjin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa nam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a njeiobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa nam Ananias a bosim Sol aqaq di ban atimqa nam poiyim sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaga Ananias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo ungasari nanji tulan ugeugeinjreqnu. Atra tamo kokba nanji na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino nam metoqnsib pailmeqnuq qaji nanji tontnjrsim joqsim Jerusalem aiqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanji degsib mareqnaq e queqnum.” ¹⁵ Onaga Tamo Koba a na Ananias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo nam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji ti mandor kokba ti Israel nanji ti ijo nam ubtosim minjroqnaq. ¹⁶ A ijo nam qa gulbe gargekoba itoqnaq. Gulbe di e na osoryoqnit itoqnaq.”

¹⁷ Onaga Ananias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiq Sol aqaq di ban atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa namdamu olo poiyqas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisim a singilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiqa qarinybqoqa agi e inoq bonum.” ¹⁸ Ananias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa inji bei qe gajige bul Sol aqa namdamuq dena ulononaq nam poiyonaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananias

na Yesus aqa ñam na yansej. ¹⁹⁻²⁰ Yansonaqa a inġi uynaqa jejamu sinġilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, "Yesus a Qotei aqa Niri"

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo unġasari Yesus dauryoqneb qaji nanġi koba na korooqneb. A Juda nanġo Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nanġi endegsi minjroqnej, "Yesus a Qotei aqa Niri." ²¹ Yeqnaqa tamo unġasari aqa anjam quoqneb qaji nanġi tulaġ prugoqnsib maroqneb, "Niġi uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo unġasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnuq qaji nanġi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanġi tontnjrsim atra tamo kokba nanġoq olo joqsim aiqajqa bej." Tamo unġasari nanġi degsib maroqnsib tulaġ prugoqneb.

²² Sol a sinġila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa sinġila ti powo ti tulaġ kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qariņyej qaji." Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanġi aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanġi Sol qalsib moiyoqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanġi koroosib mareb, "Iga Sol qalsim moiyoqom." ²⁴⁻²⁵ Nanġi degsib marsibqa Sol a ulaņaim deqa nanġi qolo ti qanam ti qure aqa siraņme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo unġasari Sol dauryoqneb qaji nanġi na qolo a osib gumbaġ di jigsib qure aqa jej gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jej qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walwelosiqa Jerusalem di brantosiq tamo unġasari Yesus dauryoqneb qaji nanġoq gilsiq minjrej, "E niġi koba na Qotei aqa wau ojgom." Degsi minjrnaqa nanġi a ulaiyosib saidyeb. Di kiyafa? A Yesus dauryoqnej di nanġi poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanġoq gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanġi sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaioqnej deqa ti Barnabas na nanġi sainjrej. ²⁸ Deqa nanġi Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaioqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanġi di Grik anjam maro qaji. Nanġi Sol ombla anjam na qotsibqa nanġi a qa ugeosib mareb, "Iga Sol qalsim moiyoqom." ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qariņyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo sinjilateb qaji nanji geregere lawo na soqneb. Nanji bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are sinjilatetnjroqnej. Tamo ungasari gargekoba nanji are bulyoqnsib Kristen nanjo miligiq aiyeq nab nanji tulan kobaoqneb.

Pita na Ainius boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnsiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanji itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainius. A jejamu laiyo naq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainius, Yesus Kristus na ni boletmq. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu sinjilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanji tamo di boleonaq unsibqa nanji are bulyosib Tamo Koba qa nanjo areqalo sinjilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di una bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A una bolequja. A gaigai kumbra tulan bolequja yoqnsiqa tamo ungasari inji inji saiqoji nanji lueinjroqnsiq inji anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa una qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanji Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarijnjnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqa nanji daurnjrsiqa koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanji Pita osib una moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa una qobul kalil nanji Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanji koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanji minjrej, “Ningi kalil oqediy.” Degsi minjrnaga nanji oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa una moiyej qaji aqa areq gilsiq minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a ñam plaltosiqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa ban ojsiq tigeltej. Tigeltosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanji ti una qobul nanji ti metnjrnaga nanji warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo ungasari kalil nanji manwa deqa qusibqa nanji gargekoba Tamo Koba qa nanjo areqalo sinjilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati

gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inġi inġi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Lañ aṅgro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nanġo gate. A na qaja tamo 100 nanġi taqatnjroqnej. Qaja tamo nanġi di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo unġasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanġi a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nanġi inġi inġi saiinjreqnaqa a nanġi silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei seṅ keliṅtonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqte-tonaqa ṅeio bulosiqa Qotei aqa lañ aṅgro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ aṅgro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na lañ aṅgro di koqyosiqa tulañ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaaq ijoq bonum?”

Onaqa lañ aṅgro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanġi inġi inġi saiinjreqnaqa ni na nanġi aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanġi qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inġi inġi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lañ aṅgro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulaṅonaqa Kornilius na aqa kaṅgal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiqa wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lañ aṅgro a marej qaji di nanġi qalub minjrsiqa qarinjrnnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ṅeio bulej

⁹ Nanġi walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ṅereneb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pailyqa osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaaqa uṅa qudei nanġi minjrnnaqa inġi goiyeteb. Inġi goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ṅeio bulej. A ṅeio bulosiqa lañ waqonaq inġi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti bauṅ ti amal ti bagu ti qebari ti sonab

unjrej. ¹³ Unjrjsiqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagne bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagne uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagne deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aiyoqalubtosiqa olo torei oqej.

¹⁷ Neio di aqa utru Pita a poiyoasai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarinjnjrej qaji nanqi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanqi endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjrnabqa nanqi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanqi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a neio deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanqi daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanqi qarinjnrjonum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanqo areq di brantosiq minjrej, “Ninqi tamo ñameqnub qaji agi e di. Ninqi kiyaqa bonub?” ²² Onaqa nanqi na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosiqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanqi a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lan angro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nanqi qarinjnrjimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwm.’ ” ²³ Onaqa Pita a nanqo anjam di qusiqa nanqi joqsiqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nerenjosib nebeonaqa Pita a nanqi koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanqi dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanqi gilsib gamq di qoloinjrnaqa nerenjeb. Olo nebeonaqa nanqi tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanqi qa tariñoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanqi ti aqa segi leñ nanqi ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiq Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiq tal gogetonaqa Kornilius a bosiq Pita aqa singaq di singa pulutosiq a binijej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e binibaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiqa nanqi ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo ungasari gargekoba nanqi koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrjsiqa minjrej, “Ninqi qalie, e Juda tamo. Ninqi Juda tamo sai. Ninqi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nunqo tal gogetqajqa getento koba. Iga ninqi

koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenngrenyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, 'Sawa bei bei qaji nanngi ijo n̄amgalaq di tamo uge edegaim.' Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ninngi e qa anjam qarinyonab e nunngo anjam gotranjosai. E nunngo anjam dauryosim bosim nunngo tal gogetonum. Deqa ninngi merbiy, ninngi kiyaaqa e qa anjam qarinyeb?"

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minnej, "Ya ya endi bati qolqe gilqo sen bati kere endego sen kelintonaaqa e pailyeq-namqa tamo bei gara tulan qat jigsiaqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiaqa merbej, 'O Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanngi inngi inngi saainjreqnaqa ni na nanngi aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanngi qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa n̄am Saimon n̄am bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na inngi inngi gereiyo qaji aqa n̄am Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.' ³³ Lan angro na e degsi merbonaaqa e tamo qudei nanngi urur qarijnjrn̄am Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanngi daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulan areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa n̄amgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom." Kornilius na Pita degsi minnej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiaqa nanngi endegsi minjrej, "Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa n̄amgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanngi Qotei na tulan areinjreqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nanngo segiq aiyey. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo ungasari nanngi Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanngo Tamo Koba. ³⁷ Ninngi qalie, Jon a bosiaqa tamo ungasari nanngi yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiaqa Judia sawa nanngo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiaqa kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiaqa tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanngi kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanngo sawa ti Jerusalem qure ti dia manjwa gargekoba yeqnaqa iga gago n̄amdamu na unoqnem.

Iga deqa bini saonqnsim laqnum. Ariya nanngi na Yesus osib namburbasq di qalsib moiyyoteb. ⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago njamdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanngo njamdamuq di brantosaiognej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantognej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awoonqnsimqa ingi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, 'E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondon e na tamo nambile so qaji ti tamo moreno qaji ti nanngi peginjrqai. Ningi na tamo ungasari nanngi e qa degsib minjroqniy.' Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi nami endegsib maroqneb, 'Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanngo areqalo singilatqab qaji nanngi aqa ñam na nanngo une kobotetnjrqas.' "

Qotei na sawa bei bei qaji nanngi aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanngo meñ bulyetnjrnaqa nanngi qure utru segi segi nanngo anjam poinjrnaga marelenoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqnaqba Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanngi di qusibqa tulan prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanngi dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ "Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanngi aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanngi yansnjrqajqa saidgwa keresai." ⁴⁸ Osiqa nanngi minjrej, "Ningi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy." Degsi minjrnaga nanngi na yanso osib Pita minjeb, "Ni bati qudei iga koba na endi sqom." Degsi minjnabqa a nanngi koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ti Yesus aqa tamo ungasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanngi ti anjam endegsib queb, "Sawa bei bei qaji nanngi dego Qotei aqa anjam osib nanngo areqaloq di singilateb." ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanngi na Pita njrintosib minjeb, ³ "Sawa bei bei qaji nanngi mulun unosaieqñub. Deqa ni kiyaaqa nanngo tal gogetosim nanngi ti awoosim ingi uyoqnem?"

⁴ Onaqa Pita a nanngo anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ "E Jopa qureq di palyeqnamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lan goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim

geregere gara miligi peleyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwan ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, 'O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.' ⁸ Onaqa e marem, 'O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.' ⁹ Onaqa kakro di a olo lan goge na brantej. A marej, 'Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.' ¹⁰ Gara di degsi aiyogalubtosiqqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ "Bati qujai deqa tamo qalub nanqi bosib e soqnem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanqi Sisaria qureq dena qarinjrnraq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, 'Ni tigelosim nanqi qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.' Degsi merbonaqa e tigelosim nanqi qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nanqi koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, 'Lan anqro bei a bosiqqa ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, "Ni na tamo qudei nanqi qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo unqasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanqi dego elenqas." ' ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaqa e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneb qaji nanqoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanqoq aiyej. ¹⁶ Nanqoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, 'Jon a ya na tamo unqasari nanqi yansnjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ninqi yansnjwai.' ¹⁷ O ijo was ninqi quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilateq nabqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanqi dego Yesus qa nanqo areqalo singilateq nabqa Qotei na aqa Mondor nanqi enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai."

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita njrinteb qaji nanqi aqa anjam di qunabqa nanqo njrin koboej. Deqa nanqi Qotei aqa ñam soqtosib mareb, "Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanqi dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanqi dego ñambile gaigai sqab."

Antiok qureq di tamo unqasari gargekoba nanqi are bulyoqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanqi na Kristen nanqi ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleheb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nanqi segi

Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanği Qotei aqa anjam minjrosaiogneb. ²⁰ Ariya Kristen qudei nanği Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanği dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nanği di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa tamo unğasari tulanğ gargekoba nanği Yesus qa nanğo areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsıqa Qotei a Grik nanği qa dego are boleiyognsıqa aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulanğ areboleboleiyej. Deqa a na nanği kalil are singilatetnjroqnsıqa minjroqnej, “Ninği Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy.” ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosisoqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol namqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol namosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyej. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo unğasari nanği koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo unğasari tulanğ gargekoba nanği Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanğo nam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanği Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa nam Agabus. Nanği Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosıqa marej, “Sawa sawa kalilq di nanği mam koba oqab.” Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo unğasari nanği Agabus aqa anjam di qusibqa nanği nanğo segi segi silali soqnej di koroiyej. Koroiyosib nanğo Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanği aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nanğog aiyej. ³⁰ Silali di nanği Barnabas Sol wo enjrnabqa nanği na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanğog bantq di ateb.

12

Herot na Pita ojsıqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği ojelenosıqa ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanği areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego oje. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsıqa tonto talq di waiyosıqa

qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanngo ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo unğasari nanği singila na Pita qa pailyoqneb.

Lañ anğro bei a bosiqqa Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanngo ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab ñeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanği tonto tal siranme jomomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei a warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rian na warum di tulan suwantej. Onaqa lañ anğro dena Pita jar banğaq di kontosiqqa dudumyej. Dudumyosiq minnej, “Ni tigeloqujat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pamblojosib uloneb. ⁸ Onaqa lañ anğro na olo Pita minnej, “Ino gara tigsim ino singa tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq lañ anğro dauryosiq gilej. Lañ anğro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyoşai. A are qalej, “E ñeibilqeionum kiyo?” ¹⁰ Nanği walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanği aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aıqajqa siranme. Nanği siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lañ anğro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyoşanaqa marej, “Bole. Endego e qalieonum, Juda nanği e lubqa laqnabqa Tamo Koba a na aqa lañ anğro qarınqoqa bosiq e aqaryaibosiqqa Herot aqa banq dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiyoşanaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nanği koroşosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiqqa siranmeq di tigelosiq kindokindonşosiq maeqnaqa kanğal unja bei aqa ñam Roda a bosiqqa siran waqtqa osiqqa Pita aqa kakro qusiq tulan areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiqqa olo urur ti warum miligiq gilsiqqa nanği minjrej, “Pita bğo agi tal meq di tigelejunu!” ¹⁵ Onaqa nanği na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulan şingilaosiqqa minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bğo aqa kakro quonum.” Onaqa nanği na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa lañ anğro kiyo?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqqa kindokindoneqnaqa nanği kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulan prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa ban soqtonaqa nanği kirionabqa Tamo

Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanği sainjrej. Osiqa minjrej, “Ninği gilsib Yesus aqa tamo unğasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’ ” Pita a nanği degsi minjrsiqa nanği uratnjrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneq qaji nanği nam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanği degsi unsibqa tulan ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneq, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Ninği tonto talq gilsib Pita qa osib boiy.” Degsi minjrnaqa nanği tonto talq gilsib Pita qa namonab ugeinjrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneq qaji nanği nenemjnraqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa ninği na nanği ñumib morenqab.” Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa niriñugetej. Deqa tamo unğasari qure aiyel dia soqneq qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarinjrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa niriñ koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarinjrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa niriñ koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoq dena Tair ti Saidon ti nanği na inği awaiyoqneq. Utru deqa nanği Herot aqa niriñ kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanğo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjeq.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanği koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanği koroonabqa Herot a nanği anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanğo wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsiq aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanği anjam minjroqnej. ²² Minjreqnaqa tamo unğasari koroosoqneq qaji nanği aqa anjam di quoqnsib tulan areboleleijnraqa lelenosib maroqneq, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lanğ anğro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyeq.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanği Jerusalem dia nanğo wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanği na Barnabas Sol wo giltnjreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanği ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanği ti Kristen nanğo ambleq di soqneb. Nanğo ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di anğro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanği Tamo Koba a qa louoqnsib inği ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanği minjrej, “Ninği Barnabas Sol wo nanği aiyel giltjnrsib qarijnjribqa nanği gilsib wau e na enjronum qaji di ojqab.” ³ Onaqa nanği inği ti ya ti uratosib pailjosib nanğo aiyel gateq di ban atsib qarijnjrnb gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği aiyel qarijnjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobuñ bei gogetosib qobuñ na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği sinğa na walweloqnsib Juda nanğo Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği aiyel daurnjrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unğasari nanği gisa gisañjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nanğo gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanği metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanğo anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilato uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa anğro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisañ anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisañ kumbra yqajqa tulanj singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisañ anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa a singila inoq aiyimqa ni ñamdamu getenmimqa bati gargekoba yala señ unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambruiyonaqa

a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanği metnjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “Ninği ijo ban ojsib e gam osorbiy.”
 12 Sergius Paulus a Tamo Koba aqa sinğila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanği maroqneb qaji di poiyoņaqa tulaņ prugosiq Yesus qa aqa areqalo sinğilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

13 Onaqa tamo nanği Pol dauryosib laqneb qaji nanği a koba na Pafos qure uratosib qobuņ na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nanği uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. 14-15 Onaqa Pol Barnabas wo nanği Perga qure uratosib sinğa na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanği Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanği tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanęo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanği na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, ninği gagoq bonub deqa tamo unęasari nanęo are sinğilatejnjrqajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

16 Onaqa Pol a tigelosiqa aqa ban soqtonaqa tamo unęasari nanği kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel ninği ti tamo unęasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninği ti ijo anjam endi quiy. 17 Qotei a nami gago moma nanği giltjnřnaqa nanği Isip sawaq di tulaņ gargekobaonabqa Qotei a sinğila na nanği joqsıqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanği di agi Israel. 18 Nanği gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanęo gulbe qoboiyetnjroqnej. 19 Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrsiqa nanęo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanği enjroqnej. Qotei a nanği degnjroqnsiq bosi bosiq wausau 450 koboej. 20 Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanği giltjnřsiqa gate kokba atsiqa sinğila enjreqnaqa sinğila dena nanği na Israel tamo unęasari nanği taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

21 “Onaqa Israel nanği na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa řiri Sol giltonaqa a Israel nanęo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa leņ. A Israel nanęo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. 22 Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanęo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa řiri Devit unonum, aqa kumbra tulaņ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulaņ arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqņqas.’ 23 O ijo was ninği quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa leņ

nanngoq dena tamo bei giltosiqqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqqa Israel nanqi endegsi minjroqnej, ‘Ninggi are bulyibqa e na ningi yansngwai.’ ²⁵ Osiqqa aqa wau kobotqa osiqqa olo endegsi maroqnej, ‘Ninggi e qa kiyersib mareqñub? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lanaj. Deqa e na Kristus kanqalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma ningi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ningi ti ijo anjam endi quiy. Ningi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo unqasari Jerusalem di unub qaji nanngo gate ti nanqi na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Di kiyaaqa? Yesus a bole Kristus di nanqi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam yori bati gaigai sisiyeqñub qaji di aqa damu dego nanqi poinjrosai. Utru deqa nanqi na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Nanngo kumbra dena nanqi Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanqi Yesus aqa une bei babtosai. Nanqi a moiyyotqajqa utru saiqoji. Deqa nanqi lanqa aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, ‘Yesus a une ti deqa ni a ñamburbasq di gaint.’ Degsib minjnabqa a na Yesus osiqqaja tamo nanngo banq di atnaqa nanqi a qalñab moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanqi nami nengrenyeb qaji di Juda nanqi keretosib yosib agi Yesus qalsib moiyyoteb. Moiyyotosib ñamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqqa tamo nanqi nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeb qaji nanngo ñamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa nanqi unoqñeb. Deqa bini nanqi Yesus qa anjam saqqnsib laqñabqa Juda tamo unqasari kalil nanqi queqñub.

³² “Nami Qotei na gago moma nanqi anjam bole endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyit bosim tamo unqasari nanqi elenqas.’ Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na ningi merngeqñum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiqq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanngo len agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nengrenyeyj,

‘Ni ijo anqro bole.

Bini e ni ñambabtmonum.’

Devit a lou namba 2q di anjam di nengrenyeyj. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqqasai. Aqa jejamu subq di qusaqqasai dego. Agi Qotei

a nami marej, 'E nami Devit boletem dego kere e ninji boletngwai. E bole merngonum.' ³⁵ Deqa ninji quiy. Nami Devit a Qotei minjej, 'Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.' Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nengrenyej. ³⁶ Ninji qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanji nami subq ateleneb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ninji endegsi poingem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunjo une kobotetngwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ninji merngeqnum. ³⁹ Ninji Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nunjo une kobotetngwasai. A ninji tamo bole qa merngwasai dego. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji segi Qotei na une kobotetnjroqnsiq nanji tamo bole qa minjreqnu. ⁴⁰ Deqa ninji geregere ñam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nanji nami maroqneb qaji di aqa damu nunjoq bo uge. Agi nanji endegsib maroqneb, ⁴¹ 'O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nunjo bati qa e na manwa bei babbatqa ninji di unsib tulan prugwab. Tamo bei na manwa deqa saingwas di ninji bole qa marqasai. Deqa ninji padalougetqab.' " Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanji Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nanji na minjreb, "Yori bati bei ninji bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom." ⁴³ Tamo ungasari nanji jaraiyeq nabqa nanjo ambleq di Juda gargekoba nanji na Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanjo miligiq aiyeb qaji nanji dego Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Deqa nanji aiyel na nanjo are singilateqnsib endegsib minjroqneb, "Qotei a ninji qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ninji geregere ojesoqniy."

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanji Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Onaqa Juda nanji na nanji unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanji na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanji na Juda nanji singila na endegsib minjreb, "Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, 'Ninji namoqna Juda nanji segi ijo anjam minjroqniy.' Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninji Juda segi namoqna merngeqnum. Merngeqnamqa ninji na gago anjam gotranyeqnum. Nunjo kumbra dena ninji nunjo segi jejamuq di une atoqnsib ninji ñambile gaigai sqajqa gam urateqnum. Deqa ninji quiy. Bini aqo aiyel ninji

uratngsimqa sawa bei bei qaji nanjoq giloqnsim Qotei aqa anjam nanği minjroqnqom. ⁴⁷Iga degyqom. Di kiyaya? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, 'E ni qarınmitqa ni pulon bul sosim sawa bei bei qaji nanjoq giloqnqam. Giloqnsim lan utru qolqeq di tamo unğasari nanği ijo anjam minjroqnim e na nanği elenqai.' "

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Tamo Koba aqa anjam binjiyoqneb. Deqa qure dia tamo unğasari Qotei na nami nambile gaigai sqajqa giltjnrej qaji nanği Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaosiqqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulan minjin oqetjnrnaqa unja kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanjo are ugetetjnreb. Are ugetetjnrebqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjsib nanği aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib winjnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanği aiyel nanjo singa tumbrum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanjo segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo unğasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanjo are miligiq aiyosiqqa nanği singilatjnreqnaqa nanği tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanği Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanği Aikoniam dia Juda nanjo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo unğasari nanği koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanjo aiyel anjam dena tamo unğasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametjnrnaqa nanği Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ² Onaqa Juda qudei nanği Pol Barnabas wo nanjo anjam quqwa uratosib Grik qudei nanjo are ugetetjnrebqa nanği Yesus aqa tamo unğasari nanği qa ugeosib misilijnroqneb. ³ Deqa nanği aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo unğasari nanği qa are boleyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanği aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanği aiyel singila enjreqnaqa nanği manwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo unğasari gargekoba nanği manwa di unoqnsib endegsi poinjroqnej, "Bole, nanjo aiyel anjam di Qotei aqa anjam." ⁴ Onaqa qure dia tamo unğasari nanği poelenosib qudei nanği Juda nanği daurnjsib olo qudei nanği Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti

Juda qudei ti nanngo gate nanngi ti endegsib are qaleb, “Iga na nanngi aiyel ugeugeinjrsim meniņ na ñumsim moiyyotnjrqom.”

⁶ Onaqa nanngo areqalo di Pol Barnabas wo nanngi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanngo qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb. ⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanngi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Listra qureq di tamo bei ai miligiq na singa qandamo ħambabej qaji a soqnej. A nami walwelosaiioqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa nanngo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Niņgi uniy. Gago qotei nanngi tamo bulyosib gagoq bonub.” ¹² Nanngi degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanngi a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” ¹³ Qure polomq di nanngo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq ħam so na walatnjrsiq Pol Barnabas wo nanngi aiyel atrainjrqa marsiq tamo ungasari gargekoba joqsiq nanngi koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanngi deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa nanngo segi gara bumbranjosib gurgur ti tamo ungasari nanngo ambleq aisib lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, niņgi kiyaa kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, niņgi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole niņgi merngeqnum. Di kiyaa? Niņgi are bulyosib gisan qotei kalil endi torei uratnjrsib Qotei ħambile so qaji a qa nunngo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a niņgi qa uliosaiioqnej. Niņgi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai niņgi geregereingooqnej. A lan goge na awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa niņgi uyoqnsib areboleboleingooqnej.” ¹⁸ Onaqa tamo ungasari nanngi Pol Barnabas wo nanngo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Niņgi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nanngi aiyel atrainjrqa tulan singilaeqneb nanngi na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanngi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari

nanjo are ugetetnjrnabqa nanji tigelosib Pol meniñ na qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanji are qaleb, “A moiço.” ²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo sinjilateb qaji nanji Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di ñeiesonaq a kainyesonabqa tigelosiqa olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiqa ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanji na Kristen nanji sinjilatnjreb

²¹ Nanji aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteqnabqa tamo ungasari gargekoba nanji Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanji aiyel olo puluosib qure kalil nanji nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanji aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanji sinjilatnjroqnsib minjroqneb, “Ninji Yesus qa nunjo areqalo sinjilatoqnsib soqniy. Ninji gulbe gargekoba itelenqab di unqum. Gulbe di nunjoq boqnbqa Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ninji taqatngwas.” ²³ Qure kalilq di nanji aiyel na Kristen gate atelenjoqneb. Osib inji ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanji qa pailyoqneb. Osib nanji joqnsib Tamo Koba agi nami a qa nanjo areqalo sinjilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanji olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanji aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanji dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanji koroosib nanji aiyel qa pailyoqnsib qarinnjnab gileb. Qotei a nanji aiyel qa are boleiyim nanji aiyel sinjila na wauoqnqajqa deqa pailieb. Ariya nanji aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanji koroinjsibqa wau kalil Qotei a nanjo ban na yoqnej qaji deqa nanji sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanji dego gam waqtetnjreqnaqa nanji Yesus qa nanjo areqalo sinjilateqneb.” ²⁸ Nanji aiyel Antiok qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanji koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanji Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanji Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanji endegsib minjreb, “Ninji Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa

Qotei a ningi elenqas. Ningi muluŋ unqasai di Qotei a ningi elenqasai.”² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanŋi qusi-bqa tamo nanŋi di nriŋntjrsib nanŋi ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanŋi koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanŋi qarinjrim Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanŋo gate nanŋi ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanŋi degsib anjam keretosib nanŋi qarinjrnab aiyeb. Nanŋi aiyeqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo unqasari nanŋi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanŋi dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanŋi kalil quoqnsib tulaŋ areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanŋi aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanŋi ti Kristen kalil ti nanŋo gate ti nanŋi na minjreb, “Ningi kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanŋi tigelosib wau kalil Qotei a nanŋo baŋ na yoqnej qaji deqa nanŋi sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋi qusibqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanŋi gago miligiq aiqa osibqa nanŋi mati muluŋ unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanŋi degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanŋi ti Kristen gate nanŋi ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenjoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqqa nanŋi endegsi minjrej, “O ijo was kalil ningi qalie, Qotei a nami nuŋgo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanŋi Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanŋi quoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatqajqa deqa giltbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanŋo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji nanŋi enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanŋi dego elenqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenjoqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanŋi elenjoqnsiq. Nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateqnu gam dena qujai Qotei na nanŋo are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ningi kiyayqa tamo unqasari Yesus dauryeqnub qaji nanŋi gulbe koba enjreqnub? Nuŋgo kumbra dena ningi Qotei aqa areqalo ugeteteqnub. Gulbe di nami gago moma nanŋi qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanŋi qa ti are boleiyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenjeqnu.”

¹² Pita a nanŋi degsi minjrnaqa nanŋi kalil aqa anjam di qusibqa nanŋi mequmesoqneb. Onaqa Barnabas Pol wo nanŋi kamba tigelosib Qotei na nami nanŋi aiyel

siŋgilatnjreqnaqa nanŋi sawa bei bei qaji nanŋo ambleq di maŋwa gargekoba yoqneb deqa nanŋi sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqa marej, “O ijo was, niŋgi e na anjam bei mernŋit quiy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanŋo ambleq dena aqa segi tamo unŋasari nanŋi elenqa osiq giltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋo anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nenŋrenyej, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa iŋgi iŋgi kalil ugeeleneb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji nanŋi e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nanŋi giltnjritqa nanŋi ijo segi tamo unŋasari sqab.” ¹⁸ Tamo Koba aqa anjam di a nami bajtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

¹⁹ “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mernŋwai. Sawa bei bei qaji nanŋi are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnibqa iga nanŋi gulbe bei enjrqasai. ²⁰ Iga anjam truquyala segi nenŋrenyosim nanŋoq qarinyqom. Anjam agiende. ‘Niŋgi gisaŋ qotei atrainjro qaji iŋgi uyoqnaib. Niŋgi sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreneb qaji di niŋgi uyoqnaib. Wagme leŋ ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nenŋrenyosim sawa bei bei qaji nanŋoq qarinyqom. ²¹ Iga qalie, nami koba Juda nanŋi Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nanŋi nanŋo Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqnuub.”

*Kristen nanŋi anjam nenŋrenyosib
sawa bei bei qaji nanŋoq qarinyeb*

²² Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanŋi ti Yesus aqa tamo unŋasari kalil ti nanŋo gate ti nanŋo ambleq dena tamo aiyel giltnjreb. Tamo aiyel di qarijnjrib Pol Barnabas wo nanŋi daurnjrsib Antiok qureq gilqajqa deqa giltnjreb. Tamo aiyel giltnjreb qaji nanŋo ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nanŋi Sailas wo. Nanŋi aiyel Kristen gate soqneb. ²³ Nanŋi qarijnjrqa osibqa anjam truquyala endegsib nenŋrenyosib nanŋo banq di ateb,

“O was niŋgi kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenŋrenyosim nunŋoq qarinyonum. Niŋgi Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Niŋgi sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanŋi gago ambleq na tigelosib nunŋoq gilsib nanŋo segi areqalo na anjam bei mernŋgeb. Mernŋsib anjam dena nunŋo areqalo niñaqyetngeb. Tamo nanŋi di iga na qarijnjrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltnjrsimqa nunŋoq qarijnjronum. Nanŋo ñam Judas Sailas wo. Iga na

nanġi ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanġi ti nuŋgoq qarinjronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanġi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam siŋgila na ojsib waueqñub. Jeu tamo nanġi na nanġi aiyel ñumib moreñqajqa mareqñab nanġi ulaosaieqñub. ²⁷ Deqa iga nanġi aiyel Judas Sailas wo koba na nuŋgoq qarinjronum. Judas Sailas wo nanġi na gago anjam nenġrenyonum qaji endi niŋġi olo merñġib quqwab. ²⁸ O was niŋġi quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Niŋġi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga niŋġi gulbe koba enġwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Niŋġi gisañ qotei atrainjro qaji iŋġi uyoqñab. Wagme leñ ti uyoqñab. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreñeb qaji di uyoqñab. Sambala kumbra dego yoqñab. Niŋġi kumbra di segi dauryqab di niŋġi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo unġasari nanġi anjam di nenġrenyeb.

³⁰ Nenġrenyosib tamo qolqe nanġo bañq di atsib nanġi qarinjrnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo unġasari nanġi koroinjrsibqa anjam nenġrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanġi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanġo are siŋġilatetnjrnaqa nanġi tulañ areboleboleinjrej. ³² Judas Sailas wo nanġi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqñeb deqa nanġi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo unġasari nanġi minjrnab qunabqa anjam dena nanġo are siŋġilatetnjrej. ³³⁻³⁴ Nanġi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqña Yesus aqa tamo unġasari nanġi na minjreb, “O gago was aiyel niŋġi olo aiyiy.” Degsib minjrsib qarinjrnabqa nanġi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqñeb qaji nanġoq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanġi Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqñsibqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqñsib tamo unġasari nanġi minjroqñeb.

Pol Barnabas wo nanġi ñirinġkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minnej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqñem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi unjrqom. Nanġi kiyersib unub kiyo di unjrqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minnej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a siŋgila na Barnabas saidyoqñej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqñaqa nanġi aiyel anjam titosib ñirinġkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobuñ na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqñabqa Yesus aqa tamo unġasari nanġi na minjreb, “Tamo Koba a niŋġi qa are boleiyeme.” Osib

nanği aiyel qarınjnab gileb. ⁴¹ Nanği aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nanği itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib sinğilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqnsib Derbe qureq di brantej. Dena tigelosiq Litra qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda uña. A Yesus qa aqa areqalo sinğilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Litra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa mulun waiyej. ⁴ Bati bei nanği aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanği qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanğogate nanği ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo unğasari Yesus qa nanğogate areqalo sinğilateb qaji nanği sinğilatnjroqnej. Bati gaigai tamo unğasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanğogate miligiq aiyeqnab nanği tulan kobaoqneb.

Pol a ñejo bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanği qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanği Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnabqa Mondor Bole na nanği saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanği walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnabqa Yesus aqa Mondor na nanği olo saidnjrnaqa nanği Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanği Troas di sosibqa qolo Pol a ñejo bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ñejo degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnsib.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinğa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanği bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanğogate qure kobaquja. Iga

sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanjo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanjo pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanji itnjrsimqa nanji koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanjo ambleq di unja bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanji na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaga a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanji Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo singilatonum ninji bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulanj singilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanji tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanjal unja bei bosiq gamq di iga itgej. Unja di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanji minjroqnej. Minjreqnaqa nanji quoqnsib silali koba yeqnab osi giloqnsiqa aqa tamo kokba nanjo banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa unja di a iga daurgoqnsiqa tulanj lelenoqnsiqa maroqnej, “Tamo nanji di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanji anjam palontoqnsib Qotei a ninji padalo sawaq na elenqajqa gam osorñgeqnub.” ¹⁸ Bati gargekoba unja dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a unja deqa minjinj oqnaqa bulosiq mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni unja di uratosim ulanj.” Degsi minjnaqa mondor uge dena unja di uratosiq ulanj.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa unja di aqa tamo kokba nanji silali oqajqa gam sainjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanji ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanjo ulatamuq di tigeltjreb. Tigeltjrsibqa Rom gate nanji endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanji dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqnub. Nanji aiyel Juda tamo. ²¹ Nanji aiyel kumbra osorgeqnub qaji di iga Rom tamo na dauryqajqa getento koba.” ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanji anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanjo jejamuq di une qametnjroqneb. Onaqa Rom gate nanji na nanji aiyel ojsib qaja tamo nanjo banq di ateb. Atnabqa nanji na osib gara bumbranjetnjrsib bu toqon na kumbainjreb. ²³ Nanji kumbainjro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na

nanği aiyel şingila na tontnrsim geregere taqatnjresoqne.”
²⁴ Degsib minjnabqa a nanği aiyel joqsıqa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq nıamtañ kobaquja na nanğo şingı gıtantetnjrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanği tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanği tonto talq di soqneb qaji nanği quoqneb. ²⁶ Bati qujai deqa mimin koba dosıqa şingila na tonto tal reñginjyonaqa sıranme kalil waqeleneb. Sil kokba kalil tamo nanği tontnjreb qaji di pambloñeleñeb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosıqa nıam atej di sıranme kalil waqelenesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanği jaraiyonub.” Degsi are qalsıqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyo-sai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metnjrnaq wañal osi bonab warum suwanej. Onaqa a tulañ ulaugetosiq gındagındañosiq urur ti warum miligiq gılsiq Pol Sailas wo nanğo şingıq di nıam quosiq ñeiej. Dena tigelosıqa nanği aiyel joqsıq oqedosıq nenemnjrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yıtqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo şingilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti elenqas.” ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteqñabqa a quoqnej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel yu qosetnjrsıqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanği aiyel joqsıqa aqa talq gılsib dia inği anainjrej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti tulañ areboleboleinjrej. Di kiyaqa? Nanği are buljosib Qotei qa nanğo areqalo şingilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanği na qaja tamo qudei nanği qarınjnırnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanği sumeb.” ³⁶ Onaqa a nanğo anjam di qusıqa Pol minjej, “Rom gate nanği na qaja tamo qudei qarınjnıronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanği aiyel oqeq atim nanği sumeb.’ Nanği e degsib merbonub. Deqa nınği aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusıqa qaja tamo nanği minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanği na gago une bole babtosai. Nanği aqo aiyel laña ojsib tamo unğasari nanğo nıamdamuq di kumbaınğosib tonto talq endi waıgeb. Bini nanği lumu na ıga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa ıga sumqasai. Nanği segi bosib ıga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanği olo gilsib Rom gate nanği Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanği Rom tamo deqa. ³⁹ Deqa Rom gate nanği Pol Sailas wo nanğo are latetnjrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanği aiyel minjreb, “Ninği qure endi uratosib sumiy.” ⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanği aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanğo are singilatetnjreb. Osib nanği uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanği na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanği ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanğo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiq yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo unğasari nanği minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nenğrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moism olo subq na tigelqas.” Osiqa minjroqnej, “Yesus agi e ninği a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanği anjam degsi minjreçnaqa tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanğo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti unğa kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nanğo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei inği qarinyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nanğo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği aiyel tal dia ñerenqneb. Gilsib nanği aiyel tamo unğasari nanğo ulatamuq di tigeltnjrqa marsib nanği aiyel qa ñamoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nanği Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenosib girinjrsib aisib qure deqa gate kokba nanğo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nanğo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqñub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsiiqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqñub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği aiyel degsib mareqñub.” ⁸ Juda

nanği na anjam di Pol Sailas wo nanğo jejamuq di qametnjrn-abqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği aiyel qa minjin oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği na Yesus aqa tamo unğasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nanğo aiyel une di ninği na awaiyosib silali atibqa iga ninği uratjgnam gilqab.” Onaqa nanği silali atnabqa gate kokba nanği na nanği uratnjrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo unğasari Tesalonaika di soqneb qaji nanği na Pol Sailas wo qarinjrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanğo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo unğasari Beria di soqneb qaji nanğo kumbra tulañ boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nanği bul sai. Nanği Qotei aqa anjam quqwjajqa tulañ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nanği Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di geregere peleiyoqneb. Pol Sailas wo nanğo anjam bole kiyo sai kiyo di nanği qalieqa marsib deqa nanğo aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nanği Yesus qa nanğo areqalo singilatoqneb. Grik tamo unğasari kokba qudei dego Yesus qa nanğo areqalo singilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nanği Tesalonaika di soqneb qaji nanği Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjin oqetnjrnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo unğasari nanğo are ugetetnjreb. ¹⁴ Deyyonabqa Kristen nanği na Pol qarinyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nanği aiyosai. Nanği Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanği Pol suweiyeb qaji nanği a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanği Pol uratosib olo puluqa laqnabqa Pol na minjrej, “Ninği oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanği qa tariñesosıqa qure ambleq di walweloqnsıqa gisañ qotei nanğo sulum gargekoba unoqnsıqa are tulañ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanğo Qotei tal miligiq giloqnsıqa Juda nanği ti Grik nanği Qotei qa louoqneb qaji nanği ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanğo koro sawaq di dego a bati gaigai tigeloloqnsıqa tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanğo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanği Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanği qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanği skul bei aqa ñam Stoik dena

qalie eb. Pol a nanġi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoŋ tamo kalil nanġi dego subq na tigelqab.” Pol a nanġi degsi minjroqnej deqa nanġi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laŋa laŋa mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?” Qudei nanġi maroqneb, “Pol a qure bei nanġo qotei qa mergeqnu kiyo?” ¹⁹ Nanġi degsib maroqnsib Pol osib nanġo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanġo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaioqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati gaigai Atens nanġi ti tamo unġasari sawa bei beiq na Atens belenġeb qaji nanġi ti korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanġo koro sawa ambleq di tigelosiqa minjrej, “O Atens tamo unġasari, e unonum, niŋġi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nunġo qure ambleq di walweloqnsimqa nunġo louqajqa inġi inġi kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenġrenjonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo unġasari niŋġi ijo anjam endi quiy. E Qotei niŋġi qaliesai qaji di ubtosiy mernġwai. A Qotei bole. Niŋġi a qa qaliesai. Niŋġi a qa laŋa loueqnub.

²⁴ “Qotei di a laŋ ti mandam ti inġi inġi kalil dego gereiyelenġej. A segi qujai laŋ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim inġi bei yqa keresai. A inġi bei qa truquosaieqnu. A segi inġi inġi kalil nanġo utru. A segi na iga nambile egeqnu. Inġi inġi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nanġi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unġasari nanġo segi segi sqajqa bati atelenġej. Nanġo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenġej. A degyej. Di kiyaaqa? Tamo unġasari nanġi a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo unġasari niŋġi quiy. Qotei a isaq di sosai. A nunġo jojomq di unu. ²⁸ A segi na iga nambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nunġo segi powo tamo qudei nanġi nami deqa are qalsib endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa anġro.’ ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anġro. Deqa niŋġi quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanġi gol na silva na menin na ti sulum gereiyeqnu. Nanġo segi baŋ na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnu. Qotei a sulum deqaji bul unu niŋġi edegaib.

³⁰ “Nami tamo ungasari nanği nanari soqneb. Nanği Qotei qaliesai. Deqa nanği gisañ qotei nanço sulum gereinjroqnsib biñinjroqneb. Bati di Qotei a nanço kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa nanği kambatnjrosaiqnej. Ariya bini Qotei na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği endegsi minjreqnu, ‘Ninği are buliy.’ ³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo ungasari kalil nanço une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Njiri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nanço une qa peginjrqas. Tamo ungasari nanği degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej.”

³² Onaqa tamo ungasari nanği subq na tigelo qa anjam di qusibqa nanği qudei Pol kikiyeb. Ariya nanği qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwow.” ³³ Onaqa Pol a nanği uratnjrsiqa gilej. ³⁴ Tamo qudei nanği Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanço areqalo singilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Uña bei aqa ñam Damaris. Tamo ungasari qudei dego nanği Yesus qa nanço areqalo singilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa walwelosiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauñ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanço mandor koba Klodius a marej, “Juda nanği Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab.” Deqa nanği aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanği itnjrej. ³ Pol a nanği ti silali wau qujai. Deqa nanği koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanço silali wau di nanği gara na tal gereiyiqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanço are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanço areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanği Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanği koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqa nanği singila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁶ Degsi minjreqnaqa nanği aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumburum butuyosiqa minjrej, “Ninği padalqab di nunço segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e

ninŕi uratnŕsiy tamo Juda sai nanŕoq giloqnŕsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnŕai.” ⁷ Pol na Juda nanŕi degŕi minjrŕsiqa nanŕo Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanŕo Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo unŕasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanŕi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanŕo areqalo ŕinŕilateb. Korin tamo unŕasari gargekoba nanŕi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanŕo areqalo ŕinŕilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiqqa Tamo Koba Yesus unnaqa minjeŕ, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnŕsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo unŕasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosiqqa tamo unŕasari nanŕi Qotei aqa anjam plaltoqnŕsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanŕo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanŕi Pol qa minjinŕ oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigeltb. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranŕyoqnŕsiqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqqa Juda nanŕi minjrej, “O Juda tamo unŕasari ninŕi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moyimqa kiyo ninŕi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nunŕo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ninŕi nunŕo segi dal anjam qa ti nunŕo segi moma nanŕo ñam qa ti maronub deqa e nunŕo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ninŕi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqqa Juda nanŕi degŕi minjrŕsiqa nanŕi winjrej. Onaqa Juda nanŕi nanŕo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleqnab Galio a di unŕsiqa a deqa yala are qalosai. Unŕiq unosaibulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gileŕ

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosiqqa Yesus aqa tamo unŕasari nanŕi uratnjrsiqqa Prisila Akwila wo nanŕi joqŕsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobunŕ gogeteb. Nanŕi qobunŕ gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanŕo kumbra dauryosiqqa aqa segi gate banŕa ti me junŕum ti genteŕ. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnŕsiq deqa aqa gate banŕa ti me junŕum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanŕi Senkria qureq di qobunŕ gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanŕo Qotei tal

miligiq gilsiq a nangi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nangi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nangi saidnjrsiq a aqa osiq a minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nungoq olo bqai.” Degsi minjrsiq a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nangi Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiq a qobun uratosiq a singa na walwelosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiq a Yesus aqa tamo ungasari nangi itnjrsiq a koba na soqneb. Osiqa nangi olo uratnjrsiq a walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosiq a dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqn-siq a nango qure kalilq di brantqnsiq a tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nangi koroinjroqnsiq a Qotei aqa anjam na singilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam paltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa nam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere paltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam paltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nango Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nangi aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nangi na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiq a Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nangi enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ningi quiy. Apolos a nungoq bqo. Deqa ningi a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosiq a na tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nangi singilatnjroqnej. Qotei a nami nangi elenqa marsiq deqa nangi qa are boleiyej. Gam dena nangi Yesus qa nango areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nango namdamuq di Juda nango anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji dena nangi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yambaŋ nanŋo qure qureq di walweloqnej. A walweloŋ aisiq Efesus qureq di brantosiqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanŋi sonab itnjrsiqa endegsi nenemnjrej, “Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilatosib bati deqa niŋgi Mondor Bole eb e?” Onaqa nanŋi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiqnem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Niŋgi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nanŋi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo unŋasari nanŋi endegsi minjroqnej, ‘Niŋgi are bulyibqa e na yansnŋwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Niŋgi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nuŋgo areqalo siŋgilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nanŋi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanŋo gateq di aqa baŋ atnaqa Mondor Bole nanŋoq aisiq meŋ bulyetnjrnaqa bati qujai deqa nanŋi qure utru segi segi nanŋo anjam mareleŋoqneb. Osib nanŋi Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanŋi Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nanŋo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo unŋasari nanŋi taqatnjrsim nanŋo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanŋi geregere poinjrqaqja deqa Pol a siŋgila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanŋi Pol aqa anjam di qusibqa nanŋi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib ŋambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinŋosib tamo unŋasari nanŋi endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanŋi uratnjrsiqa tamo unŋasari Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji nanŋi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo unŋasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanŋi Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa ŋiri 7 nanŋi mondor uge nanŋi winjrqaqja wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa baŋ na maŋwa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nanŋo gara ñeŋgi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanŋo jejamuq di ateqnab nanŋo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanŋo jejamuq di dego gara ñeŋgi ateqnab mondor uge nanŋi jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanŋi dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanŋi winjrib jaraiqaqja wauoqneb. Nanŋi silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei

nanği qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulañ.” ¹⁴ Juda nanngo atra tamo koba Skeva aqa ñiri 7 nanği kumbra di degyeb. ¹⁵ Degyonabqa mondor uge na nanği kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninği tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a sinğila na prugosiq nanngo qawarq di awoosiq nanği ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nanngo gara bumbranğyetnjrnaqa nanği tal uratosib yosi jaraiyeb. ¹⁷ Onaqa tamo unğasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa ulaugeteb. Osib nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam tulañ soqtoqneb. ¹⁸ Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği Yesus qa nanngo areqalo sinğilatoqneb. Deqa nanği boqnsib nanngo kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanngo ñamdamuq di ubtoqneb. ¹⁹ Tamo unğasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanği dego boqnsib nanngo quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo unğasari nanngo ulatamuq di koitelenoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanği kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqneb.

Efesus nanği Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneb

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” ²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanği qarinqnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanği aiyel namoqna qarinqnjrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanği ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa ñirinğobaoqneb. ²⁴ Nanngo ñirinğ aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demitrius a silva oqnsiq dena inği inği gereiyoqnej. A na gisañ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyoqnej. Gereiyeqnaqa tamo unğasari nanği awaiyeqnaqna tamo qudei a koba na wauo qaji nanği a ti dena silali koba oqneb. ²⁵ Bati bei Demitrius a na aqa wau qujai nanği ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nanği ti koroinjrsiqa endegsi minjrej, “Ninği quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo unğasari gargekoba nanngo are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nanği ban na

qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisan qotei.' Ye qnaqa nanqi aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqñub. Pol aqa kumbra di ninqi uneqñub. Aqa anjam dego ninqi queqñub. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa kere-toqnsiqa dia dego a kumbra di yeqñu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo unqasari kalil nanqi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ninqi qalie, Esia sawaq endi tamo unqasari nanqi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqñub. Sawa sawa kalilq di dego tamo unqasari nanqi Artemis aqa ñam soqteqñub. Pol aqa anjam mareqñu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas."

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanqi anjam di qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan murqumyoqnsib maroqñeb, "Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja." ²⁹ Nanqi degsib murqumyeqñabqa tamo unqasari kalil Efesus di soqñeb qaji nanqi qusibqa nanqi dego murqumyoqñeb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanqi ojob. Ojsib nanqi aiyel girinjrnsib qure deqa gate kokba nanqo ulatamuq di tigeltnrqqa marsib gurgurosib koro sawaq joqsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo unqasari nanqo are latetnrqqa marsiqa nanqo ambleq aiqa laqnaqa tamo unqasari Yesus dauryeb qaji nanqi na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqñeb qaji nanqi Pol qalieeb deqa nanqi dego anjam qarinyosib minjeb, "Ni koro sawa miligiq gilaim."

³² Tamo unqasari tulan gargekoba nanqi koro sawaq di koroosib murqumyoqñeb. Utru kiye qa nanqi bosib koroeb di nanqi qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laja laja murqumyoqñeb. ³³ Onaqa Juda qudei nanqi na tamo unqasari nanqo are latetnrqqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo unqasari nanqi a unsib mareb, "Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?" Onaqa Aleksander a tamo unqasari nanqi anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanqi kiriqa osiq aqa ban soqtej. ³⁴ Ban soqtonaqa nanqi kiriosai. Nanqi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanqi kalil olo murqumyoqnsib maroqñeb, "Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja." Nanqi anjam qujai di tulan wainjoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanqo gate bei a kamba tamo unqasari nanqi anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanqi kiriqa osiq aqa ban soqtonaqa nanqi kirieñonabqa minjrej, "O Efesus tamo unqasari ninqi quiy. Efesus endia ninqi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqñub. Artemis aqa sulum nami lan goge

na ulonjosiq mandamq aiyej qaji di dego ningi na taqateqnuub. Tamo ungasari kalil nanngi di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranjyqa keresai. O ijo was, ningi grotosib une bei yaib deqa ningi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanngi une saiqoji. Ningi na nanngi laña joqsib bonub. Nanngi gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanngi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa Demetrius aqa wau qujai nanngi ti tamo qudei qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nanngo ulatamuq di tigelt-njrsib anjam marqab. ³⁹ Ningi dego tamo qudei qa anjam bei soqnimqa bati atibqa Rom gate kokba nanngi koroosib nungo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laña njirin tigeltonum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanngi bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo ungasari nanngi anjam degsi minjrsiqa nanngi winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo ungasari nanngo murqumyo koboonaqa Pol na Kristen nanngi metnjrnaqa aqa areq di koroonaqqa nanngi singilatnjrej. Osiqa nanngi uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanngi itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanngi singilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanngo sawaq di brantej. ³ Brantosiq sawa dia bai qalub sosiqa dena qobun na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqqa mareqnab qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanngi joqsiqu koba na oqeb. Tamo di nanngo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa njiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanngi di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneb. ⁶ Onaqa Juda nanngo bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobun bei gogetosim qobun na aisim bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanngi iga qa tariñoqneb qaji nanngi itnjrsimqa bati 7 nanngi koba na soqnem.

Yutikus a ulonjosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanngo yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanngi koroinjrsimqa nanngi koba na bem gentosim

uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas. ⁸ Nanği koroesonabqa warum goge dia wañal gargekoba pumblonjoqneb. ⁹ Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena ulonosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Ninği are gulbeinğaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsıq dia bem ginğenğyonaqa nanği uyeb. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanği minjreqnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanği uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was ninği quiy. E aiyeqnum. Deqa ninği bole soqniy.” ¹² Angro wala di a ñambile soqnej deqa aqa was nanği tulan areboleboleinjrnaqa a osib nanğo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobuñ bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ninği namooiy. E bunuqna sinğa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ninği itnğwai. Osiy dena ninği koba na qobuñ gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobuñ na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaq iga koba na qobuñ gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuñ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim ñereñem. Olo nebeonaqa iga qobuñ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim ñeiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunğosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanğo inği meli bunuj otoro bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanğo Kristen gate nanği anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanği qarinjrnaqa nanği sinğa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanği endegsi minjreb, “Ninği Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ninği anjam bei mernğwas.” Onaqa Kristen gate nanği tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanği anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate nĩngi quiy. E Esia sawaq di branto ŋasiti e nungoq bosim nĩngi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam nĩngi merngoqnem. E ijo segi ŋam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di nĩngi qalie. E nĩngi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nĩngi na e lubsib moiyoqbqa mareq nab dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Nĩngi qalie, e bati gaigai nungo koro sawaq di, nungo segi segi talq di are singilatetngwajqa anjam merngoqnem. E anjam deqaji nĩngi merngwajqa uratosaiqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nĩngi singila na endegsi minjroqnem, ‘Nĩngi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nungo areqalo singilatiy.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa nĩngi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nĩngi minjre minjre laqngai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unqasari nĩngi qa are boleiyeqnu.

²⁵ “Deqa nĩngi quiy. E nami nungo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo unqasari nĩngi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e nĩngi uratngitqa nĩngi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nungo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim nĩngi merngekritem. E wau di uratosaiqnem. Deqa tamo bei a nungo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, nĩngi nungo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo unqasari nĩngi dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo unqasari nĩngi di kaja du du bul. Qotei na aqa Niri Yesus Kristus aqa leŋ aiyej qaji dena nĩngi awainjrej. Deqa nĩngi nango gate bole sosibqa nĩngi geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na nĩngi engej. ²⁹ E qalie, e nĩngi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nĩngi nungo ambleq aisib Qotei aqa tamo unqasari nĩngi ugeugeinjroqngab. Baun juwan na kaja nĩngi ugeugeinjreqnub dego kere. ³⁰ Nungo ambleq dena dego tamo qudei nĩngi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqngab. Nĩngi degyqab. Di kiyaaqa? Tamo unqasari Yesus dauryeqnub qaji nĩngi qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nĩngi di daurnjrqaqqa deqa. ³¹ Deqa nĩngi geregere

nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi merngoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyej anjam di ningi singila na ojesoqniqbqa anjam dena ningi singilatngwas. Amqa inji bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanngi enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei njlyosaiqnem. ³⁴ Ningi qalie, e inji bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo inji awaiyoqnem. Osim tamo nanngi e koba na soqnem qaji nanngi dego inji anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nunngo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dau-ryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei inji yqas di tamo inji oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena inji yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’ ”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiqa nanngi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanngi akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanngi are tulan gulbeinjrej. Onaqa nanngi na iga suweigonab iga alile aisim nanngi uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobun na Jerusalem aiyoqnej

¹ Iga qobun na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobun bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobun di gogetosim aiyem.

³ Iga qobun na aisim Saiprus nui jomyosim banq qonanq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi na inji inji kalil wanngarosib mandamq di ateleneb.

⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjrsimqa bati 7 nanngi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqqa nanngi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol wainyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai.

E Jerusalem aiqai.”⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nanjo unja ti angro ti nanji na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na sinja pulutosim Qotei pailyem.⁶ Pailyo koboonaqa iga nanji ban ojsimqa minjrem, “Ninji bole soqniy.” Onaqa nanji na iga mergeb, “Ninji aiyiy.” Degsib mergonab iga qobun gogetonamqa nanji olo puluosib nanjo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjei

⁷ Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nanji itnjrsimqa bati qujai nanji koba na soqnem.⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 nanji inji jeiyo wau enjreb deqaji bei agi Filip.⁹ Filip aqa angro sebin qolqe nanji a ombla soqneb. Nanji Qotei aqa medabu o qaji unja.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej.¹¹ Bosiq Pol aqa alalag yayosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti sinja ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanji na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa sinja ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanjo banq di atibqa nanji na a ugeugeiyqab.’ ”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nanji iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.”¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninji kiyaca akamoqnsib are gulbetetbeqneb? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.”¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unjum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inji inji kalil gereiyosim tigelosim aiyem.¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanji na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanji na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus.

¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanqi na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanqi Jems koba na koroesonabqa Pol a nanqi kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei beiq di tamo ungasari nanngo ambleq di yoqnej qaji deqa nanqi sainjrej.

Kristen gate nanqi na Pol minjeb, "Ni atra tal miligiq gile"

²⁰ Onaqa Kristen gate nanqi Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, "O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanqi Yesus qa nanngo areqalo singilateq nub. Nanqi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeq nub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanqi endegsib minjreqnub, 'Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanqi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqnu. Osiqa nanqi endegsi minjreqnu, "Nunngo angro nanqi mulun breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ninqi dauryqa merngej qaji di uratij." ' O Pol, tamo qudei na Juda nanqi degsib minjreqnub. ²² Juda nanqi quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanqi nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanngo gate banga ti me junqum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanqi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanqi koba na dauryosib yiy. Osim wagne awaiyetnjrimqa nanqi na Qotei atraiyosib nanngo gate banga ti me junqum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanqi ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, 'Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanqi a qa mareq nub qaji di bole-sai.' ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nenngrenyosim sawa bei bei qaji nanngoq qarinyem. Nanqi di Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, 'Ninqi gisanj qotei atrainjro qaji inji bei uyoqnaib. Wagne lenj ti uyoqnaib. Wagne sil na kakro tontnjrnab moreneb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.' Iga nami anjam degsim qosisim nenngrenyosim nanngoq qarinyem." ²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanqi di joqsiqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanqi koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanqi minjrej, "Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagne osim Qotei atraiyqom."

Juda tamo qudei nanqi atra tal miligiq di Pol ojob

27-28 Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib lelenoqnsib tamo unğasari kalil nanço areqalo ugetetnrqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo unğasari, ninği kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilin anjam mareqnaqa tamo unğasari kalil nanği queqnu. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqoqnsiqa koba na atra tal miligiq gileqnu. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.”²⁹ Nanği degsib mareb. Di kiyayaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla Jerusalem dia laqnabqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo unğasari kalil Jerusalem di soqneq qaji nanği anjam di qusibqa minjin oqetnrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojob. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleneb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanği Pol moiyoqta marsibqa ban na qaloqneq. Qaleqnaqqa Rom qaja tamo nanço gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo unğasari kalil nanği minjin ani oqetnrqnu.”³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanço gate nanği ti joqsiqa gurgurosib tamo unğasari nanço ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a bosiqqa Pol ojsiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Sil sinğila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanço gate koba a na tamo unğasari kalil nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye yqo deqa ninği a qaloqnaq?”³⁴ A nanği degsi nenemnrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenoqneq. Qudei nanği anjam bei maroqneq. Qudei nanği anjam bei maroqneq. Nanği degsib marelenoqnsib ariya nanği Pol aqa une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanço gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osib nanço ñeio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanço ñeio tal jomyeqnaqqa tamo unğasari kalil nanği minjin ani oqetnrnaqa nanği daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneq, “Ninği na Pol qalsib moiyoqtiy.” Nanği degsib maroqneq deqa qaja tamo nanği na Pol soqtosib nanço qawarq di atsib osi giloqneq.

Pol a tigelosiqqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanği Pol osi giloqnsib nanço ñeio tal gogeq di atqa laqnabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanço gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa

minjej, “Ni Grik anjam qalie e? ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹ Onaqa Pol na minjej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nanji kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy.” ² Pol a Hibru anjam na nanji degsi minjrnaqa nanji torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nanji na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanjo dal anjam geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulan singilaoqnem. Agi bini ningi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaeqneb dego kere. ⁴ E na tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanji moiyojnjrqa maroqnsim nanji tulan ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjroqnem. ⁵ Ningi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanji nenemnjribqa ijo kumbra deqa ningi saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nenngrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanji enjrqi. Enjritqa nanji na anjam di sisiosib e odbibqa tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqneb qaji nanji ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walweleri gilsim Damaskus jojomyeqnamqa qanam jige pulon singila koba minjal ti lan goge na aisiq ijo ulatamuq di tulan rianonaqa e ulonosim mandamq di neiem. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaga e ugeugeibeqnum?’ ⁸ Onaqa e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nanji dego pulon di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanji poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a

na ubtosim mermqas.’ ¹¹ Puloŋ di tulaŋ rianjosiq ŋam qamot-bonaqa e ŋam ambruibonaqa ŋam atqa keresai. Deqa tamo naŋgi e ombla soqneŋ qaji naŋgi ijo baŋ ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo ungasari kalil Damaskus di soqneŋ qaji naŋgi a qa maroqneŋ, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananaias na e itbosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino ŋamdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo ŋamdamu poibonaqa e olo ŋam atsim Ananaias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananaias na olo merbej, ‘Gago moma naŋgo Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tintiŋ yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tariŋaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananaias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji naŋgoq gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ŋeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda naŋgi ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’ ¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda naŋgi qalie, nami e naŋgo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa naŋgo areqalo singilatoqneŋ qaji naŋgi ojelenoqnsim toqoŋ na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Naŋgi ino wau tamo Stiven meniŋ na qaleqnabqa e jojom di tigelosim tamo naŋgi a qaloqneŋ qaji naŋgo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Niŋgi keretosib Stiven qalonub moiqo.” Ijo kumbra di Juda naŋgi qalie.’ ²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarimmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji naŋgi ijo anjam minjroqnqam.’ ”

Pol a na qaja tamo naŋgi minjrej, “E Rom tamo”

²² Pol a tamo ungasari naŋgi anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji naŋgoq gilqa marnaqa anjam qujai di naŋgi qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulaŋ lelenoqnsib maroqneŋ, “Pol a qalib moyem. Tamo deqaji mandamq endi olo saiŋ.” ²³ Naŋgi degsib maroqnsib murqumyoqnsib naŋgo gara jugo piqtelenosib naŋgo baŋ na wi ramboiyoqnsib breiyeqneŋ goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo naŋgo gate koba a na aqa

qaja tamo nanği minjrej, “Niği Pol osib nunğo ñeio tal miligiğ di bu toqon na kumbainiyi. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo unğasari nanği murqumyoqnsib a qalib moiğajqa mareqñub di a na geregere merbimqa e quqwai.”²⁵ Onaqa qaja tamo nanği Pol sil na tontosib kumbainyqa laqñabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom tamo. Deqa niği ijo une mati qalieosaiosib e laña kumbainbqab di kumbra bole kiyo?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanğo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?”²⁷ Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom tamo.”²⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanğo gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanği na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanği Rom qaji deqa e Rom tamo tinği.”²⁹ Onaqa qaja tamo nanği Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanğo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiğ a ulaej. Di kiyaqa? A na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanği anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanği na une kiye Pol aqa jejamuğ di qametoqñeb di qaja tamo nanğo gate koba a qalieqa marsiqa Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği metjrnaq bosib koroonaqqa Pol osiqa nanğo ulatamuğ di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanği koqnjrnsiqa endegsi minjrej, “O ijo was niği quiy. E nami Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole bole yoqñem ağı bini yoqñsim unum. Deqa e are gulbe saiğoji.”² Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqñeb qaji nanği minjrej, “Niği Pol aqa medabuğ di qaliy.”³ Onaqa Pol na Ananias minjej, “Qotei na ni dego lumğas. Ni ñamtañ babanğ di ñam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigağ. Ağı ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanği ijo medabuğ di lubqajqa minjrnum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqñeb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?”⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai.

Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, 'Ningi nunjo gate koba a anjam uge minjaib.' "

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nanjo ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, "O ijo was ningi quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreno qaji nanji mondon olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulan singilateqnum. Anjam deqa qujai nanji na e ojsib nunjo namdamuq di tigeltonub."

⁷ Pol na nanji degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanji poelenosib nirin kobaeb. ⁸ Di kiyaqa? Sadyusi nanji mareqnum, "Tamo moreno qaji nanji olo subq na tigelqasai. Lan angro saiqoji. Mondor dego saiqoji." Ariya Farisi nanji mareqnum, "Tamo moreno qaji nanji subq na tigelqab. Lan angro unub. Mondor nanji dego unub." ⁹ Deqa nanji kalil poelenosib nirin kobaosib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nanjo dal anjam qalie tamo qudei nanji tigelosib singila na mareb, "Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kiyo lan angro bei na kiyo anjam minjqoqa a degsi marqo." ¹⁰ Nanji degsib marnabqa qoto anjam tulan kobaej. Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a di unsiqa are qalej, "Nanji Pol aqa jejamu tulan ugeugeiyqab." A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanji metnrnaqa bosib Juda nanjo banq dena Pol yainjsib nanjo neio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaga Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, "Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam singila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnam."

Juda tamo qudei nanji Pol qalsib moiyo tqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanji koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, "Iga Pol qalsim moiyo tqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom." ¹³ Juda tamo 40 nanji anjam degsib qoseb. ¹⁴ Osib Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti nanjoq gilsib minjreb, "Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyo tqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiotosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa ningi ti Juda tamo kokba kalil nanji ti endegyiy. Ningi na qaja tamo nanjo gate koba a minjiy, 'Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.'

Niŋgi na qaja tamo nanŋo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunŋoq di brantosaisoqnimqa gamq di iga Pol qalsim moiyoŋqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa ŋiri a nanŋo anjam di qusiqa tigeloqujatosiq qaja tamo nanŋo ŋeio talq gilsiq anjam di Pol minjej. ¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni anŋro wala endi osim nunŋo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anŋro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni anŋro wala endi osi aiye.’ Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanŋo gate koba a na anŋro wala di baŋ titosiqa kiŋala sasalosiq nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minjej, “Juda tamo kokba nanŋi anjam bei kereteb. Nanŋi na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanŋi ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanŋo anjam di quetnŋraim. Tamo 40 nanŋi anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moiyoŋqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoŋosaisosimqa iga iŋgi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoŋosimqa bati deqa iga olo iŋgi ti ya ti uyqom.’ Nanŋi anjam degsib qosonub. Deqa bini nanŋi gamq di tariŋeqnub. Ni na Pol osi aiyooqnimqa gamq di nanŋi Pol qalsib moiyoŋqab.” ²² Onaqa qaja tamo nanŋo gate koba a anŋro wala aqa anjam di qusiqa minjej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanŋi na Pol qarinyonabqa Rom nanŋo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanŋi metnŋrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Niŋgi na qaja tamo 200 siŋga na walwelo qaji nanŋi ti qaja tamo 200 aŋ osi laqnub qaji nanŋi ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanŋi ti minjribqa nanŋi bini qolo seŋ bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Niŋgi na endegsib minjriy, ‘Nunŋo walwelqajqa iŋgi iŋgi gereiyosib soqniy.’ ” ²⁴ Osiqa olo nanŋi aiyel minjrej, “Niŋgi Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqa niŋgi na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanŋo gate Feliks aqa talq di brantiy.” Qaja tamo nanŋo gate koba a na nanŋi aiyel degsi minjrej. ²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nenŋrenyej,

²⁶ “O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanŋo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nenŋrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye. ²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanŋi na a ojsib moiyoŋqqa laqnaqqa e ijo qaja tamo nanŋi ti aisim Juda nanŋo baŋq

dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanjo banq dena yainjrem. ²⁸ Nanji Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqneb di e qalieqa osimqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigeltem. ²⁹ Tigeltonamqa nanji anjam gargekoba marelenjeq nabqa e qusimqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanji nanjo segi dal anjam qa maroqnsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. Nanji Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a laja moyotqa keresai. Tonto talq di laja waiyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanji Pol qalsib moyotqajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanji Pol aqa jejamuq di une qameteqneb qaji nanji endegsi minjrqi, 'Ningi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.' "

³¹ Qaja tamo nanjo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanji aqa medabu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia nereneb. ³² Nebeonaqa qaja tamo sinqa na walwelo qaji nanji ti qaja tamo an osi laqneb qaji nanji ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanjo neio talq di soqneb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanji segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqa nanjo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigelteb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemyej, "Ni sawa qabe qaji?" Onaqa Pol na minjej, "E Silisia sawa qaji." ³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minjej, "Tamo nanji ino jejamuq di une qameqneb qaji nanji babqa e ino anjam geregere quqwai." Osiqa qaja tamo nanji minjrnaqa nanji na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqneb.

24

Juda nanji Pol aqa jejamuq di une qametoqneb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananias a ti Juda gate qudei ti nanjo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. ² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiqqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, "O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaigoqnsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqnum. ³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigeqnaqa ino ñam soqteqnum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsiqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanji pupoinjroqnsiqa minjreqnu, ‘Ninji gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigosiqqa mergej, ‘Ninji Pol qa anjam bei soqnimqa gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwm.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa Feliks minjej, “E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanji nenemnrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaiioqnem. Qoto tigeltosaiioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanji e nubosai. E atra talq di, Juda nanjo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaiioqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqnum qaji di bolesai. Nanji ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanji endegsib mareqnum, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanji poelenjeqnum.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanjo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam kalil nami nengrenyoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanji olo subq na tigeltinjqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelo bati qa tariñoqnsim unum. Juda nanji dego degyeqnum. ¹⁶ E subq na tigelo bati qa tarijeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa namgalaq di, tamo ungasari kalil nanjo namgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

17 “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqnsim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanqi mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. 18 Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanqi na e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltosai dego. 19 Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanqi na e ojob. Deqa tamo nanqi di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. 20 Nanqi bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejunub qaji nanqi nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanqo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab. 21 Bole, ijo anjam qujai endeqa nanqi na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanqo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, “Tamo kalil moreno qaji nanqi mondon olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ninqi na e tigeltbonub.” Pol a Feliks degsi minjej.

22 Feliks a nami tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanqo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanqi endegsi minjrej, “Nunqo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanqo gate koba Lisias a bamqa ninqi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” 23 Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanqi a unqa bosib ingi ingi qa aqaryaiyqa maroqribqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

24 Bati qudei koboonaqa Feliks aqa naun Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda unqa. Pol a bosiqqa tamo nanqi Kristus Yesus qa nanqo areqalo singilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. 25 Kumbra bole tintin dauryqajqa ti tamo nanqo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondon tamo nanqo une qa peginjrqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” 26 Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaiqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

27 Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa nam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiq Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda nanqo are boletetnjrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, "E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai"

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati galub koboonaqa a dena tigelosiqa Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, "Ni anjam qarinyim qaja tamo nanği Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas." Nanği degsib Festus minjeb. Di kiyaaqa? Nanği nami anjam endegsib qoseb, "Qaja tamo nanği Pol osi boqniqqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom." ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, "Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltjrib nanği e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanği ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai."

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosisqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanği a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, "Ningi Pol osi boiy." Minjrnaqa nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nanço anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, "E Juda gago dal anjam bei gotranjyosaiqnem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaioqnem. E Rom nanço mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaioqnem. Deqa e une saiqoji."

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanço are boletet-njrqaqqa deqa Pol endegsi nenemyej, "Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?" ¹⁰ Onaqa Pol na minjej, "E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanği qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unğum e moiqai. Ariya une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqnub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laña osim nanço banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas." ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa Rom tamo kokba qudei nanği koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiqqa Pol minjej, "Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarijnmitqa Sisar aqaq gilqam."

Festus na Agripa nenemyej, "Ni Pol kiyeryqam?"

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanço mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nançi ti atra tamo kokba ti nançi na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanço banq di atimqa nançi na qalib moyem.’ ¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nanço banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nançi tamo bei qa anjam soqnimqa nançi mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marças di kere.’

¹⁷ “E na Juda nançi degsi minjrnámqa nançi e daurbosib Sisaria beb. E tariñosai. Nebeonaqa nançi koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nançi minjrnámqa nançi Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltib. ¹⁸ Onaqa Juda nançi tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qameleñoqneb. E nami are qalem, nançi une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nançi degyosai. ¹⁹ Nançi nanço segi louqa kumbra qa njirinoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moyiej olo ñambile unu. Aqa ñam Yesus.’ ²⁰ Onaqa e nanço anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ ²¹ E degsi Pol nenemyonámqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nançi minjrem, ‘Ninçi Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.’” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quçwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quçwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanço gate kokba ti tamo ñam ti kalil nançi dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nançi minjrnámqa nançi Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltib. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ninçi koroönub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nançi murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moyiem. A olo mandamq endi saiç.’ Nançi bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laña moyiotqa

keresai. Ariya Pol na merbej, 'E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.' Onaqa e na Pol minjem, 'Di kere. E ni qarinqmitqa Rom gilqam.' ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nenngrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Lana qarinyqai di Sisar a nirinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım ningi kalil qusib merbibqa une deqa nenngrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnimqa e lana qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai."

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, "Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai." Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soq-tosiqa endegsi marej, ² "O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanqi ijo jejamuq di gameqnuq qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqnum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ "Juda kalil nanqi e qa qalie unub. E angro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqnem. ⁵ Nanqi nami koba ijo kumbra qaliesoqneb. Nanqi ni degsi mermqa are soqnimqa mermqab. Nanqi qalie, e angro wala qa Farisi nanqo ambleq di sosimqa nanqo kumbra dauryoqnem. Farisi nanqo kumbra di sinqila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu. ⁶ Bini e inqi bole bole Qotei a nami gago moma nanqi enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqnsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanqi di agi Jekop aqa angro 12 nanqo moma. Nanqi e ti koba na inqi bole bole di oqajqa tariñoqnsim qolo ti qanam Qotei qa loueqnum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanqi ijo jejamuq di une qametbeqnuq. ⁸ Kiyaga ningi qudei endegsib are qaleqnuq, 'Qotei na tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigeltınjrqasai'?

⁹ "Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiy-oqnsim jeutosim laqnem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqnem. Atra tamo kokba nanqi na e odbeq nabqa e Qotei aqa tamo unqasari nanqi ojelenoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Osim Juda gate nanqi koba na areqalo qujaitosim maroqnem, 'Nanqi ñumsib moiyoıtnjriy.' ¹¹ E bati gargekoba Juda nanqo Qotei tal kalil miligiq giloqnsimqa dia Yesus aqa tamo unqasari nanqi ojelenoqnsim ugeugeinjroqnem. E

endegsi are qaloqnem, 'E nanġi jaqatin koba enjritqa nanġi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinjyqab.' Degsi are qaloqnsim nanġi ugeugeinjroqnem. E nanġi qa minjin ani oqetbeqnaqa nanġi daurnjroqnsimqa qure isa isaq giloqnsim dia nanġi itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

12-13 "O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanġi na e qarinjbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na ijoq ainaq unem. A tulanj rianjosiqa tamo e koba na walweloqnem qaji nanġi ti iga suwantgej. Aqa rianj di sej ti keresai. Rianj dena sej aqa rianj tulanj bunyej. ¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululonjosim mandamq di nerenem. E njeiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, 'O Sol, ni kyaqa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.' ¹⁵ Onaqa e na minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa a na merbej, 'E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarijnmitqa ni Juda nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti nanjoq giloqnqam. Deqa ni nanġi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nanġi ni moyotmqasai. ¹⁸ Ni nanjoq giloqnsim ijo anjam minjroqnimqa nanġi e qa poinjroqnim ambru uratosib suwanjoq boqnqab. Ni na nanġi are bulyetnjroqnimqa nanġi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanjoq une kalil kobotetnjritqa inji bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanġi oqab. E na nanġi ti tamo unġasari kalil e qa nanjoq areqalo singilateqnuq qaji nanġi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenjit sqab.'

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiej

¹⁹ "Deqa Mandor Agripa, lanj goge dena pulonj ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo unġasari nanġi endegsi minjroqnem, 'Ninġi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqnibqa tamo unġasari nanġi na ninġi nuġsib mernġwab, "Bole, ninġi are bulyonub.'" ' E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo unġasari nanġi anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moyotbqa maroqneb. ²² Ariya nanġi e moyotbosai. Qotei na e taqatboqnej deqa

bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanaj ti Qotei aqa anjam palontosim merngeqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanjgi ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqneb. Nanjo anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Nanjo anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanjgi ti sawa bei bei qaji nanjgi ti anjam minjroqnmqa nanjgi suwanjoq boqnqab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo sinjilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmgo.” ²⁵ Onaqa Pol na minjej, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaiosiqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nami nenjrenjyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?” ²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqnum qaji nanjgi ti Mandor Agripa a ti nanjgi e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanjgi degsib sqajqa e ni pailmosai.’ ”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqneb qaji nanjgi ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoqta keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.” ³² Nanjgi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobun na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobun na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nanjo gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanjgi ti joqsiqu Adramitium qure nanjo qobun bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobun di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika agi Masedonia sawaq

di unu. Qobun di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun kalil aıqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobun uratosiq aqa Kristen was qudei nanıi itjnraqa nanıi na inıi inıi qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa ıga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranıonaqa ıga Saıprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nanıo qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na ıga Pol ombla tonto tamo nanıi ti joqsıqa qobun di gogetem. ⁷ Gogetosim jinıa na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranıonaqa ıga sinıila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranıonaqa ıga gilqa keresaiıonaqa qobun bulyosımqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinıyosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunıyosımqa tamo qobunıı di wauo qaji nanıi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanıo qurienıo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobunıı di wauo qaji nanıi endegsi minırej, “Ninıi quiy. E qalieonum, ıga qobun na gilqom di ıga gulbe koba itqom. Qobun aqa inıi inıi gargekoba loumıas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a nanıi degsi minırnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanıi aiyel na Pol aqa anıam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anıam dauryqa uratosıqa nanıo aiyel anıam taqyej. ¹² Deqa ıga qobun na gilem. Qundun ıga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beteqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanıi mareb, “Jagwa bati brantqa jojomıo deqa ıga qundun endi uratosim gilsim Finiks qundunıı di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiıı di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundun bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunıı di wauo qaji nanıi mareb, “Jagwa endena ıga puygim gilsim Finiks qundunıı di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobun miligıı di atsib dena ıga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosııı gotranıonaqa gilqa keresaiıonaqa ıga loo goge oqsim di sonamıa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa ıga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamıa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobunıı di

wauo qaji nanġi waukobaosib qobun du soqtosibqa qobun ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib sinġilateb. Qobun uruosim Afrika sawa jojomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun rer qalnab aiyej. Nanġi degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotranġonaqa yuwal ugeonaqa qobun tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanġi inġi inġi qudei breinjrnabqa yuwalq aiyeb. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanġi qobun aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyeb. ²⁰ Bati gargekoba iga seġ ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, "Iga padalqasai." Ariya jagwa sinġila koba boqnsiqa iga gotranġoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, "Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai."

²¹ Bati gargekoba tamo qobunq di so qaji nanġi inġi uyosai. Deqa Pol a nanġo ambleq di tigelosiq minjrej, "O tamo ninġi quiy. E nami mernġem, ninġi Krit nui uratosib gilalb. Ninġi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninġi uniy. Qobun aqa inġi inġi gargekoba loumelenqo. ²² Deqa e ninġi olo endegsi mernġwai. Ninġi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan anġro bei bosiq a ijo areq di tigelosiq merbej, 'O Pol, ni ulaaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobun na gileqnum qaji nanġi dego Qotei na taqatnjrim nanġi padalqasai.' Lan anġro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ninġi ulaalb. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ninġi quiy. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobun a ojtqas."

²⁷ Pol na nanġi degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nanġi qusibqa are qaleb, "Iga nui bei jojomyonum kiyo?" ²⁸ Nanġi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanġi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, "Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobun a ojtqas." Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, "Iga anka waiyonamqa qobun tigelqas." Degsib marsibqa qobun bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanġi endegsib wainoqneb, "Urur suwaneme." ³⁰ Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nanġi endegsib are qaleb, "Iga qobun uratosim qobun du na

jaraiqom.” Nanġi degsib are qalsibqa gisaḥosib tamo nanġi minjreb, “Iga qobuḡ namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobuḡ du uli na osib qobuḡ ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeq nabqa Pol a di unsiqa qaja tamo nanġi ti nanġo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobuḡ di wauo qaji nanġi jaraiqa mareq nub. Nanġi jaraiqab di ninġi kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanġi qobuḡ du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanġi endegsi minjrej, “Ninġi inġi uyi. Bati olekoba ninġi inġi uyosai. Nunġo are ḡeiosai dego. Agi yori aiyej gilqo. ³⁴ Deqa e sinġila na endegsi mernġwai, ninġi inġi uysib dena ninġi sinġilaqab. Osib ninġi kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanġi degsi minjrsiqa bem bei osiq nanġo ulatamuq di Qotei pailyosiqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanġi areboleboleinjrnaqa nanġi kamba dego bem elenḥosib uyej. ³⁷ Iga tamo qobuḡ di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanġi inġi uynab menetnjrnaqa qobuḡ otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenḥonabqa yuwalq aiyej.

Qobuḡ paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanġi ḡam atsib mandam bei uneb. Nanġi mandam di poinjrosai. Nanġi qunduḡ bei dego uneb. Qunduḡ di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobuḡ tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka nami waiyeb qaji sil serie na ġinġenḡyosibqa anka yuwalq di uratelenḡeb. Osib kuḡi tonteb qaji sil di palontosib kuḡi ojsib rer ġiryosib alile di tiryqajqa aiyej. ⁴¹ Aisib qobuḡ namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqa qobuḡ bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanġi mareb, “Tonto tamo nanġi qawainḥosib jaraiyaib deqa iga na ḡumnam moreḡqab.” ⁴³ Degsib marnabqa nanġo gate Julius a are qalej, “Nanġi Pol dego qalib moiyaḡm deqa e na nanġi saidnjrqai.” Degsi are qalsiqa nanġi minjrej, “Tonto tamo nanġi ḡumaib.” Osiqa tamo qawainḥo qalie nanġi minjrej, “Ninġi namo prugosib yuwalq aisib qawainḥosib alile di patiy.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawainḥo qaliesai qaji nanġi minjrej, “Qobuḡ paraparaqo qaji aqa sarqei ninġi na elenḥosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degsi minjrnaqa nanġi deġyosib iga kalil koba na alile dia ġeregere patelenḡem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ḡam Malta degsi merġonab quem. ² Onaqa tamo unġasari nui dia soqneb qaji

nanġi kumbra tulaġ boledamu dauryosib iga gregereigeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa nam tunġuyosib mergeb, “Niġi bosib namyuwo areq endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga namyuwo areq di awoonam jejamu kanġanġej. ³ Onaqa Pol a nam koroiyosiqa namyuwoq di atnaqa amal uge nam miligiq di soqnej qaji kanġanyonaqa oqedosiqa Pol aqa banq di uñiyosiqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo unġasari nanġi amal uge Pol aqa banq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a leġ ojo tamo kiyo? A yuwalq di moiyoasai deqa gago qotei na a kambatosiqa amal uge qarinyqoqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa ban butuyonaqa amal ulonosiqa namyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanġi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moisim ulonjoqujatqas kiyo degsib marsibqa tariġkobaeb. Tariġonab tariġonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanġi areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa nam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiq dia bati qalub iga gregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa neiesoqnej. Aqa jejamu tulaġ kanġanyosiqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiq Qotei pailyosiq aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo unġasari mainjrej qaji nanġi qusi-bqa Pol aqa areq beq nabqa a na nanġi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo unġasari nanġi na iga gregereigo-qnsib kumbra tulaġ boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inġi inġi kalil iga saiigelenej qaji di nanġi na olo egelejonab gago inġi inġi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobun bei gogetosim gilem. Qobun di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobun di Aleksandria qure qaji. Qobun aqa namoq di qotei bei aqa nam Sus aqa anġro aiyel nanġo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobun na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobun na gilsim Regium qureq di tiryosim neiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobun na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa tamo unġasari qudei nanġi itnjrem. Itnjrnamqa nanġi na metgonabqa iga bati 7 nanġi koba na soqnem. Sosimqa nanġi olo uratnjrsimqa singa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. ¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo unġasari qudei

nanği iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib wal-welosib aiyeb. Nanği aiyeq nabqa iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apius İnği Qarinjo Qure dia nanği qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nereño Tal Qalub dia nanği qudei turem. Turosım unjrsimqa Pol a tulan areboleboleiyonaqa Qotei binjiyosıqa aqa are sinğilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanğo gate nanği odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanği met-njrnaqa bosib aqa areq di koroona minjrej, “O ijo was ninği quiy. Jerusalem dia Juda nanği e laña ojsib Rom nanğo banq di atnab nanği na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosai qnem. Gago moma nanğo kumbra bei dego gotranjosai qnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanğo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqa nanği qusibqa ariya nanği une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanği e laña moiyoqbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanği na Rom gate kokba nanğo anjam di gotranjeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanği qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e ninği nunğsiy ijo anjam mernğwajqa deqa metnğonum. E inği bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a degsiqa Juda tamo gate nanği minjrej.

²¹ Onaqa nanği na Pol minjeb, “Judia sawaq di tamo qudei nanği ni qa anjam bei nengrenjosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanği mareqnub, ‘Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo unğasari nanği poeleneqnub.’” Juda tamo gate nanği na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanği olo koroqajqa bati ateb. Koro bati di brantonaqa Juda gargekoba nanği nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonaqqa Pol a tigelosıqa anjam utru atsiq anjam olekoba nanği minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru plaltosıqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanğo anjam na ti anjam mutu quja quja elenjoqnsıqa nanğo are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanğo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda qudei nanği Pol aqa anjam

di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanği qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.”²⁵ Nanği degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanği anjam endegsi minjroqnej,²⁶ ‘Ninği dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinqoqnqasai. Ninği nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinqoqnqasai.’ Agi Qotei na Aisaia minjej, ‘Ni nanqoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne.²⁷ O Aisaia, tamo unğasari di nanqo are miligi getenjnrejunu. Nanqo dabkala na ijo anjam quqwjajqa asginjreqnu. Nanği nam brunėjunub. Deqa nanqo namdamu na ijo kumbra unqa keresai. Nanqo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanği are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanği boletnjrqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osiqa Pol a olo Juda nanği minjrej, “O ijo was ninği endegsi poinqem. Qotei na sawa bei bei qaji nanği elenqa marsiqa anjam qarinyonaqa nanqoq gilej. Nanği qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo unğasari nanği a unqajqa beqnabqa a na nanği kalil joqoqnsiqa aqa talq di koba na awooqnsib qairoqneb.³¹ Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqat-njrsim nanqo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiqa nanği sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaiyoqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaiyoqnej.

ROM

Pol a Yesus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. A na e metbej deqa e Qotei aqa anjam bole mare mare laqnum. E wau di yqajqa deqa a na e giltbej.

² Tulañ nami Qotei a marej, “Ijo anjam bole di aqa damu bunuqna brantqas.” Onaqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi anjam bole di nengrenyonab soqnej. Nengren di Qotei aqa segi nengren. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi Niri aqa anjam. Aqa Niri a tamo bulyosiqa Devit aqa len na nambabej. ⁴ Onaqa bunuqna Qotei na a subq na tigeltej. Tigeltonaqa bati deqa aqa Mondor Bole na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa Niri singila koba. A gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus aqa singila na Qotei a iga qa are boleiyej. Osiqa Yesus aqa ñam na iga wau egej. Deqa iga aqa anjam maro tamo unum. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatosisib aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Ninqi dego Yesus Kristus na metnjej deqa ninqi aqa anjam dauryeqnub.

⁷ Qotei na ninqi Rom qureq di unub qaji ninqi tulañ qalaqalaingeqnu. A na ninqi metnjej deqa ninqi aqa segi tamo ungasari unub. O ijo was, e anjam endi nengrenyosim nunqoq qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ninqi qa are boleinjrimqa ninqi lawo na soqniy.

Pol a marej, “E Rom Kristen nanqi unjrqai”

⁸ E mati ninqi anjam bei merngwai. Ninqi Yesus Kristus qa nunqo areqalo singilateqnub deqa tamo ungasari gargekoba nanqi ninqi qa saoqnsib laqnabqa sawa sawa kalilq di nanqi queqnub. E deqa are qaloqnsim Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei minjeqnum, “Keretonum.” ⁹ E ijo are miligi singilatosisim deqa e Qotei aqa wau ojoqnsim aqa Niri aqa anjam bole palontoqnsim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim ninqi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai ninqi qa endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na merbimqa e gam itosiy aisiy Rom Kristen nanqi unjrqai.” ¹¹ O ijo was, e ninqi nungwajqa are koba qaleqnum. Di kiyaaqa? E Mondor aqa anjam ninqi merngitqa dena nunqo are singilatetngwajqa deqa. ¹² Ijo are koba endegsi unu. E nunqoq bosiy ninqi Yesus qa nunqo areqalo singilateqnub di unsiyqa dena ijo are singilatqai. Ninqi dego e Yesus qa ijo areqalo singilateqnum di unsibqa dena nunqo are singilatqab. Gam dena iga kalil koba na gago are singilatoqnsim sqom.

¹³ O was nĩngi endegsib qalieoiy. Bati gargekoba e bosiy nĩngi nunḡwajqa are qaleqnum. Ariya e nunḡoq bqajqa gam gaigai geteḡeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Tamo unḡasari sawa bei beiq di unub qaji nanḡo ambleq di e waueqnamqa nanḡi are bulyoqnsib Yesus qa nanḡo areqalo sinḡilateqñub dego kere e nunḡo ambleq di wauoqnitqa tamo qudei nanḡi are bulyoqnsib Yesus qa nanḡo areqalo sinḡilatoqñqab. ¹⁴ E na Grik tamo nanḡi ti yaun tamo nanḡi ti powo tamo nanḡi ti nanari tamo nanḡi ti Yesus aqa anjam minjroqnit quḡwajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa nĩngi Rom qureq di unub qaji nĩngi dego e na Yesus aqa anjam bole mernḡoqnit quḡwajqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa sinḡila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyaaqa? Anjam bole di Qotei aqa sinḡila ti unu. Sinḡila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa nanḡo areqalo sinḡilateqñub qaji nanḡi padalqa gamq na eleḡeqnu. A matiq Juda nanḡi eleḡeqnu. Osiqa sawa bei bei qaji nanḡi dego eleḡeqnu. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na iga tamo bole une saiḡoji sqajqa gam osorgej. Gam agiende. Iga Yesus qa gago areqalo sinḡilatqom gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiḡoji qa mergwas. Gam bei saiḡoji. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu, “Tamo nanḡi Qotei qa nanḡo areqalo sinḡilatqab di a na nanḡi tamo bole une saiḡoji qa minjrqas. Yim nanḡi ḡambile gaigai sqab.”

Tamo unḡasari kalil nanḡi na Qotei qoreiyeqñub

¹⁸ Iga qalie, Qotei a lanḡ goge di sosiqa aqa minjinḡ boleq ateqnu. A na tamo unḡasari kalil a qoreiyoqnsib kumbra uge uge yeqñub qaji nanḡi awai uge enjreqnu. Nanḡo kumbra uge dena nanḡi Qotei aqa anjam bole tenteqñub. ¹⁹ Tamo unḡasari nanḡi di Qotei aqa kumbra qalie bole. Qotei a segi na nanḡi aqa kumbra osornjreqnu. Ariya nanḡi olo Qotei qoreiyeqñub deqa a na nanḡi awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami mandam ti inḡi inḡi kalil ti gereiyonaq sonaq aqa maḡwa di tamo unḡasari nanḡi unoqñeb dena bosu bosiq agi bini nanḡi uneqñub. Gam dena nanḡi Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalieonub. Aqa kumbra utru ti aqa sinḡila gaigai sqas qaji deqa ti nanḡi qalie bole. Deqa tamo bei a marqa keresai, “E Qotei qaliesai deqa e une saiḡoji.”

²¹ Nanḡi Qotei qa qalie unub. Ariya nanḡi aqa ñam soqtqa uratoqnsib a binjyqa asginjreqnu. A segi Qotei bole nanḡi deqa are qalosaieqñub. Nanḡo kumbra dena nanḡi nanarit-njroqnsiq nanḡo areqalo getentetnḡreqnu. Deqa nanḡi ambruḡ di laqñub. ²² Nanḡi diqoqnsib mareqñub, “Iga powo

koba ti unum.” Di gisanj. Nanġi tulaġ nanarioqnsib unub.
²³ Sosibqa Qotei nambile gaigai unu qaji a qoreiyocnsib a qa louqajqa uratoqnsib olo beloqnsib mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nanġo sulum gereiyocnsib nanġi qa loueqnub.

Tamo unġasari nanġi kumbra uge uge yeqnu

²⁴ Tamo unġasari nanġi Qotei qoreiyecnu deqa a na kamba nanġi uratnjreqnaqa nanġi kumbra tulaġ uge uge jġat yoqncqajqa are prugnreqnu. Kumbra dena nanġi na nanġo segi jejamu tulaġ ugeugeiyecnu. ²⁵ Tamo unġasari deqaji nanġi Qotei aqa anjam bole uratoqnsib olo beloqnsib gisanj anjam segi dauryecnu. Deqa nanġi Qotei qoreiyocnsib inġi inġi kalil a na gereinjrej qaji di binjinroqnsib nanġo sorgomq di unub. O ijo was, Qotei a inġi inġi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa n̄am soqtoqnom. Bole.

²⁶ Tamo unġasari nanġi di Qotei qoreiyecnu deqa a na kamba nanġi uratnjreqnaqa nanġi jema kumbra tulaġ uge uge yoqncqajqa are prugnreqnu. Nanġo jema kumbra agiende. Unġasari nanġi tamo ti n̄erenqajqa uratoqnsibqa uña bei bei wo n̄erenecnu. ²⁷ Tamo nanġi dego uña ti n̄erenqajqa uratoqnsibqa tamo bei bei wo n̄erenqajqa are tulaġ prugnreqnu. Nanġi jema kumbra di yeqnu deqa Qotei a nanġi kambatnjroqnsiqa nanġo jejamuq di awai tulaġ ugedamu enreqnu.

²⁸ Nanġi Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalosaieqnu deqa Qotei na nanġi uratnjreqnaqa nanġi nanġo segi areqalo uge uge dauryocnsib kumbra uge uge yeqnu. ²⁹ Nanġo kumbra uge agiende. Nanġi kumbra bole tin̄in̄ yqajqa torei urateqnu. Nanġi n̄oro koba oqajqa mamaulnjreqnu. Nanġi tamo nanġi jeutnjreqnu. Nanġi tamo qudei inġi koba ti unub qaji nanġi qa are ugeinjreqnu. Nanġi tamo nanġi n̄umoqnsib moyotnjreqnu. Nanġi laña laña n̄irin̄oqnsib gisanj anjam mareqnu. Nanġi tamo qudei nanġo inġi inġi laña yainjreqnu. Nanġi tamo qudei nanġi ugeugeinjreqnu. Kumbra kalil di nanġoq di tulaġ koba unu. Nanġi yomueqnu. ³⁰ Nanġi gisanj na tamo nanġo n̄am ugetetnjreqnu. Nanġi Qotei jeuteqnu. Nanġi diqocnsib laqnsib nanġo segi n̄am soqteqnu. Nanġi kumbra uge uge bunuj babteleqnu. Nanġi nanġo ai abu nanġo medabu gotran̄yeqnu. ³¹ Nanġi areqalo bole ti sosaieqnu. Nanġi nanġo segi anjam bei dauryqa maroqnsib olo dauryqa urateqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qalaqalainjrosaiqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qa dulo-saiqnu. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, “Tamo unġasari kumbra uge deqaji yeqnu qaji nanġi n̄umib moren̄ebe.” Dal anjam degsi unu. Tamo unġasari nanġi di Qotei aqa dal

anjam qalie bole. Ariya nanği olo gotranjoqnsib kumbra uge uge yeqñub. Di segi sai. Tamo unğasari nanği dena tamo qudei nanği kumbra uge uge deqaji yeqñab unjroqnsib nanğo ñam soqtetnjroqnsib minjreñub, “Keretonub. Niñgi kumbra degyoqniy.”

2

Qotei a une tamo nanği awai uge enjrças

¹ O tamo, ni que. Ni une saiqoji unum ni degsi marqa keresai. Kumbra uge uge tamo unğasari nanği yeqñub qaji di ni segi dego yeqñum. Deqa ni na tamo unğasari nanğojejamuq di une qametnjreñum di ni segi dego ino jejamuq di une qameqñum. ² Iga qalie, tamo unğasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği Qotei na kamba peginjrşim awai uge enjrças. Qotei a kere nanği awai uge enjrças. ³ Ni na tamo unğasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanğojejamuq di une qametnjreñum ariya kumbra nanği yeqñub qaji di ni segi dego yeqñum. Deqa ni kiyersi are qalonum? Qotei na tamo unğasari nanği di peginjrşim awai uge enjrças ariya a ni awai uge emqasai. Ni degsi are qalonum kiyo? Di sai. ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulañ boledamu ni emoqnsiq a ni qa tarişokobaiyeqñu. A urur ni awai uge emosaieqñu. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim olo uge qa marsim gotranjoqam e? Degaim. Qotei a ni are bulyqajqa deqa are qaloqnsiq kumbra bole osormeñu. Ni di qaliesai kiyo? ⁵ Ariya ino are miligi getenejunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni ino awai uge tumbol ateqñum. Deqa mondoñ diño batiamqa Qotei a kumbra tinqiñ na tamo unğasari nanği peginjrşim aqa minjiñ boleq atsimqa a na nanği ni ombla awai tulañ ugedamu enğwas. ⁶ Ni qalie, diño bati qa Qotei na tamo unğasari kalil nanğojejamuq kumbra kambatosim awai segi segi enjrças. ⁷ Tamo unğasari qudei nanği singila na tigeljoqnsib kumbra bole bole yeqñub lañ qure qa gam itqajqa waukobaeqñub. Osib nanği lañ qureq di ñam koba oqajqa ti so bole gaigai sqajqa ti tulañ singilaeqñub. Deqa Qotei na tamo unğasari nanği di awai boledamu enjrim nanği ñambile gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo unğasari qudei nanği nanğojejamuq qa are qaloqnsib anjam bole gotranjoqnsib kumbra uge uge yeqñub. Deqa Qotei na tamo unğasari nanği di awai ugedamu enjrşim nanği qa minjiñ oqetqas. ⁹ Nanği kumbra uge uge yeqñub deqa mondoñ nanği gulbe koba ti jaqatiñ koba ti oqab. Matiq Juda nanği oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji nanği dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo unğasari kumbra bole bole yeqñub qaji nanği Qotei na aqaryainjrimqa nanği lañ qureq oqsib dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. Matiq a Juda nanği

aqaryainjr̄qas. Bunuqna a sawa bei bei qaji nan̄gi dego aqaryainjr̄qas. ¹¹ Qotei aqa ñamgalaq di tamo un̄gasari kalil nan̄gi kerekere unub. Deqa a nan̄go ñam qa are qalsim nan̄gi peginj̄r̄qasai.

¹² Nin̄gi quiy. Tamo qudei nan̄gi dal anjam qaliesai. Di un̄gum. Nan̄gi une yeqnub deqa nan̄gi kalil padalqab. Tamo qudei nan̄gi dal anjam qalie unub. Di dego un̄gum. Nan̄gi une yeqnub deqa Qotei na nan̄gi peginj̄r̄qas. A dal anjam aqa wau na nan̄gi peginj̄r̄qas. ¹³ Tamo nan̄gi dal anjam lan̄ja queqnub qaji nan̄gi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bolesai. Tamo nan̄gi dal anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nan̄gi segi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqab. ¹⁴ Bole, sawa bei bei qaji nan̄gi dal anjam qaliesai. Ariya nan̄gi nan̄go segi areqalo na dal anjam mutu qudei dauryeqnub. Dena iga poigwo, dal anjam a nan̄go areqaloq di nami sosisq wauoqnej. ¹⁵⁻¹⁶ Qotei a nan̄go are miligiq di dal anjam nengren̄yobulej deqa nan̄gi kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Deqa mondon̄ diño batiamqa nan̄go areqalo qudei na nan̄gi min̄jr̄qas, “Nun̄go kumbra di uge.” Osim nan̄go areqalo qudei na olo nan̄gi min̄jr̄qas, “Nun̄go kumbra di bole.” Bati deqa Qotei na tamo un̄gasari nan̄go kumbra kalil nan̄go are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nan̄gi peginj̄r̄qas. A Kristus Yesus aqa wau na nan̄gi peginj̄r̄qas. Anjam bole e palonteqnum qaji aqa damu degsi unu.

Juda tamo nan̄gi are qaleqnub, “Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum”

¹⁷ O Juda tamo, nin̄gi qudei endegsib are qaleqnub, “Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai.” Osib nin̄gi nun̄go segi ñam soqtoqnsib endegsib mareqnub, “Iga Qotei aqa tamo unum. ¹⁸ Iga Qotei aqa areqalo qalieonum. Qotei na aqa dal anjam iga osorgej deqa iga kumbra bole kalil qa tulan̄ arearetgeqnu.” ¹⁹⁻²⁰ Osib nin̄gi endegsib are qaleqnub, “Iga dal anjam qalie unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa iga na tamo un̄gasari ñam qandimo unub qaji nan̄gi gam osorn̄jreqnum. Iga na tamo un̄gasari ambruq di unub qaji nan̄gi suwant̄njreqnum. Iga na tamo un̄gasari powo saiqoji unub qaji nan̄gi powo en̄jreqnum. Iga na tamo un̄gasari an̄gro kiñilala bulosib nanarieqnub qaji nan̄gi Qotei aqa anjam aqa damu osorn̄jreqnum.” ²¹ O Juda tamo, kiyaya nin̄gi gaigai dal anjam plaltoqnsib ariya nin̄gi olo dal anjam di dauryosaieqnub? Nin̄gi mareqnub, “Bajin̄aib.” Ariya nin̄gi olo bajineqnub. ²² Nin̄gi mareqnub, “Nin̄gi tamo bei aqa un̄ja jejamu ojetaib.” Ariya nin̄gi olo was bei aqa ñaun̄ jejamu ojeteqnub. Nin̄gi gisan̄ qotei nan̄gi qa asgingeqnu. Ariya nin̄gi olo gisan̄ qotei nan̄go atra talq dena sulum bajineqnub. ²³ Nin̄gi

nunġo segi ñam soqtoqnsib mareqñub, “Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole.” Ariya ninġi olo dal anjam di gotranġyeqñub. Nunġo kumbra dena ninġi Qotei aqa ñam ugeteqñub. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami ninġi qa endegsib nenġrenġyeb unu, “Nunġo kumbra uge di sawa bei bei qaji nanġi unoqnsib Qotei aqa ñam misilinġyeqñub.”

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni muluġ aiqa marsim ni mati dal anjam dauryoqñqam di kere. Ariya ni dal anjam gotranġyoqnsim laña muluġ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluġ aiyosai qaji nanġi bulqam. ²⁶ Deqa tamo bei muluġ aiyosai qaji a dal anjam dauryoqñqas di a tamo muluġ aiyeqñub qaji nanġi bul sqas. ²⁷ Bole, ninġi Juda tamo unub deqa ninġi dal anjam ejunub. Ninġi muluġ dego aiyeqñub. Ariya ninġi dal anjam gotranġyqab di tamo muluġ aiyosaieqñub qaji nanġi na mernġwab, “Ninġi une ti.” Nanġi na degsib mernġwab. Di kiyaaq? Nanġi dal anjam dauryeqñub deqa. Nanġi muluġ aiyosai di unġum. ²⁸ Tamo bei a laña baban na Juda tamo sqas di a Juda tamo bolesai. Aqa jejamu segi osim muluġ aiqas di aqa muluġ bolesai. ²⁹ Tamo a aqa are miligiq na Juda tamo sqas di a Juda tamo bole. A aqa are miligiq na muluġ aiqas di aqa muluġ bole. A na aqa jejamu laña osim dal anjam dauryqas di keresai. Qotei aqa Mondor na a singila yimqa aqa are miligiq na a muluġ bole aiqas di kere. Tamo di a Qotei aqa ñamgalaq di ñam ti sqas. A mandam tamo nanġo ñamgalaq di ñam ti sqasai.

3

Qotei a kumbra bole tinġin na tamo nanġi peginjrqas

¹ O ijo was, ninġi kamba e merbqab kiyo, “O Pol, ni degsi maronum deqa unġum, iga Juda tamo unum di laña. Iga muluġ aiyem di dego laña.” O was ninġi e degsib merbaib. ² Ninġi quiy. Qotei a Juda nanġo banq di inġi bole bole atej. Inġi bole bei agiende. A na Juda nanġi aqa anjam taqatqa osiq wau enjrej. ³ Bole, Juda qudei nanġi Qotei aqa anjam di nanġo areqaloq di singilatosaieqñub. Osib aqa anjam di dauryosaieqñub. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei a dego aqa segi anjam di dauryosaieqñu”? ⁴ O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Iga endegsi marqom, “Tamo kalil nanġi gisañ tamo. Qotei a segi qujai gisañ tamo sai. A anjam bole gaigai maroqnsiq a olo uratosaietnu.” Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenġyeb unu, “O Qotei, ino anjam kalil bole. Deqa tamo qudei na ni pegimqa laqñibqa ni olo nanġi tulan bunġjrsim ni une saiġoji sqam.”

⁵⁻⁶ Deqa ijo was, ningi kamba olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga kumbra uge yoqnqom gam dena Qotei aqa segi kumbra bole olo brantoqnqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaaq gago une qa niriŋosim awai uge egwas? Qotei aqa kumbra di uge.’ Degsi marqom e?” O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Qotei a gaigai kumbra bole segi yeqnu. A kumbra bole yosai qamu a kiyersim tamo ungasari kalil nanŋi peginjrqas? Di keresai. Nunŋo areqalo di mandam tamo nanŋo areqalo. ⁷ Ariya ningi olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga gisaŋ anjam maroqnmqqa gam dena Qotei aqa anjam bole olo brantoqnm aqa ñam tulaŋ goge oqoqnqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaaq iga une tamo qa mergsim awai uge egwas?’ ” O ijo was, nunŋo anjam di tulaŋ uge. ⁸ Anjam uge deqaji tamo qudei nanŋi mare mare laqnu. Agi nanŋi endegsib mareqnu, “Unŋum, iga kumbra uge uge yoqnqom. Yim gam dena kumbra bole olo brantoqnqas. Pol a anjam degsi palonteqnu.” O ijo was, tamo qudei nanŋi degsib iga yomuigosib mareqnu. Di gisaŋ koba. Nanŋo kumbra uge dena Qotei na nanŋi awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Iga Juda tamo unum deqa iga na tamo kalil nanŋi buŋnjreqnum degsi marqom e? Iga degsi marqasai. E nami mernŋonum, iga Juda ti Grik ti kalil une na kabutgejunu. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu,

“Tamo bole bei sosai.

Qujai bei a Qotei aqa kumbra bole dauryosaieqnu.

Tamo dego bei sosai.

¹¹ Tamo qujai bei a Qotei qa poiyoŋsaieqnu.

Qujai bei a Qotei itqa are qalosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹² Tamo kalil nanŋi gam bole uratekriteqnu.

Nanŋi kalil tamo uge.

Qujai bei a kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bole sai.

¹³ Nanŋi kalil anjam uge mareleneqnu.

Tamo moiyo qaji sub waqesonaq tamo nanŋo jejamu sub miligiq di qusaieqnu

dego kere tamo kalil nanŋo medabu na anjam tulaŋ uge uge mareqnu.

Nanŋi gisaŋ anjam koba mareleneqnu.

Amal uge na tamo uñinjreqnu dego kere tamo kalil nanŋo medabu na tamo nanŋi tulaŋ ugetnjreqnu.

¹⁴ Osib gaigai nanŋo medabu na tamo nanŋi qa anjam uge maroqnsib nanŋi qa are ugeinjreqnu.

15 Nanġi bati gaigai tamo ñumsib moiyojnjqajqa urur ti gile-qnub.

16 Nanġi na tamo nanġi ugeugeinjqajqa are qaloqnsib gulbe koba enjreqnub.

17 Nanġi lawo kumbra qaliesai.

18 Nanġi Qotei yala ulaiyosaieqnub.”

O ijo was, Qotei aqa anjam nami degsib nenġrenjyeb unu.

19 Iga qalie, Moses a tamo unġasari dal anjam ejunub qaji nanġi qa are qalsiq dal anjam nenġrenjyeb. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E tamo bole. E une saiqoji.” A degsi marqa keresai. Iga tamo unġasari kalil mandamq endi unum qaji iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti unum. ²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Sai bole sai. Dal anjam na gago une iga osorgeqnu. Di segi.

Iga Yesus qa gago areqalo sinġilatqom di iga tamo bole sqom

²¹ O ijo was, iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Qotei na gam bei babsiq iga osorgej. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nenġrenjyeb. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanġi dego gam deqa marsib anjam nenġrenjyeb.

²² Gam agiende. Tamo unġasari kalil Yesus Kristus qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji. ²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga lan qureq oqsim dia Qotei itqa keresai.

²⁴ Iga degsi unum deqa Qotei na iga aqaryaigwa osiqa iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a bosiq iga awaigej. Gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago segi kumbra bole na sai. Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga lan awaigej. ²⁵ Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim bosim moiym aqa len aisim tamo unġasari kalil a qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġo une taqal waiyosim Qotei aqa minjin kobotqas. Wau dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Aqa wau di a na boleq atsiq iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanġi qa tariñsokobaiyoqnej. Deqa a nanġo une qa nanġi urur kambatnjrosaiqnej. ²⁶ Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tintin yeqnu. A na tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu di a lan minjrosaiqnu. A Yesus aqa wau na nanġi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Dena iga qalieonum, a kumbra bole tintin yeqnu.

²⁷ Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Gam kiyen na kumbra di koboej? Iga dal anjam dauryqom

gam dena sai. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga gago ñam soqtqajqa kumbra di koboej. ²⁸ Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a Juda nanqo segi Qotei e? A sawa bei bei qaji nanqo Qotei sai e? Di sai. A sawa bei bei qaji nanqo Qotei dego. ³⁰ Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluñ aiyo qaji tamo nanqi ti muluñ aiyosaieqñub qaji tamo nanqi ti Yesus qa nanqo areqalo singilatqab di Qotei a nanqi kalil turtnjrsim tamo bole une saiqoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom di iga tamo bole une saiqoji sqom. Gago anjam dena iga dal anjam ugeteqnum e? Sai. Iga dal anjam olo singilateqnum.

4

Abraham a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej

¹ Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiyersi marqom? ² Abraham a wau bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej iga degsi marqom e? Sai. Iga degsi maronum qamu Abraham a aqa segi ñam soqtqa kere qamu. ³ Ariya Qotei aqa anjam kiye nenqrenq di unu? Anjam agiende. “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A lanja awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kiyerqas? E marqai. A wauosaiosim Qotei qa aqa areqalo singilatqas. A degyqas di Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqas. Iga qalie, Qotei na tamo nanqi a qoreiyeqñub qaji nanqi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. ⁶ Tamo nanqi di wau bole yeqñub kiyo sai kiyo di unqum. Qotei a nanqi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Yeqnaqa nanqi tulan areboleboleinjqnu. Devit a nami anjam deqaji marej. ⁷ Agi a endegsi marej, “Qotei a tamo nanqo kumbra uge qa are walyimqa nanqo une kobotetnjrqas di nanqi tulan areboleboleinjqas.

⁸ Tamo Koba a tamo nanqo une qa olo bunu are qalqasai di nanqi tulan areboleboleinjqas.”

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Tamo muluñ aiyo qaji nanqi segi areboleboleinjqas e? Tamo muluñ aiyosaieqñub qaji nanqi dego areboleboleinjqas e? Od. Nanqi kalil koba na areboleboleinjqas. Agi iga mareqnum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiyersi sonaqa Qotei

na a tamo bole une saiqoji qa minjej? A nami muluñ aiyey kiyo a muluñ aiyosaisoqnej kiyo? Od, Abraham a muluñ aiyosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹¹ A muluñ aiyosaisoqnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Osiqa a toqor bei yej. Toqor di agi Qotei na Abraham muluñ waiyej. Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluñ aiyosaiosib nanngo areqalo Qotei qa singilateqñub qaji nanngo moma matu. ¹² A tamo nanngi muluñ aiyeqñub qaji nanngo moma matu dego. Ariya tamo nanngi nanngo jejamu laña oqnsib muluñ aiyeqñub qaji a nanngo moma matu sai. Tamo nanngi muluñ aiyeqnsib olo Abraham aqa kumbra dego dauryeqñub qaji a nanngo moma matu bole. Gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A muluñ aiyosaisosiqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

Tamo ungasari Qotei qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngi ingi bole bole oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanngi ti endegsi minjrej, “E ningi mandam kalil engwai.” Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei a anjam di marosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei a anjam di marej. Osiqa Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁴ Tamo nanngi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanngi ingi bole bole enjrqa marej qamu iga Qotei qa gago areqalo singilateqñum kumbra di laña ulonej qamu. Qotei aqa anjam marej qaji di dego laña ulonej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanngi dal anjam gotranyeqñabqa Qotei a nanngo une deqa minjin oqeteqñu. Dal anjam sosai qamu iga na tamo nanngi endegsi minjrqa keresai qamu, “Ningi dal anjam gotranyeqñub.”

¹⁶ Qotei a Abraham qa ti aqa moma bunuqna branteqñub qaji nanngi qa ti are boleiyosiq ingi bole bole nanngi enjrqa marej. Deqa tamo nanngi Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngi ingi bole bole di oqab. Tamo nanngi dal anjam ejunub qaji nanngi segi ingi di oqasai. Tamo kalil Qotei qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngi dego ingi di oqab. Abraham a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O Abraham, e ni gilmem deqa ni tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo moma matu sqam.” O ijo was ningi quiy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa ñamgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigeltñreqñu. A segi na marnaqa ingi ingi kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Qotei a kiyersim aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di dauryqas di Abraham a poiyosai. Ariya a Qotei qa

aqa areqalo singilatosiq marej, “Bole, Qotei na aqa anjam di dauryqas.” Aqa kumbra dena a tamo ungasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu brantej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minjej, “Ino moma nanji tulan gargekobaqab.” ¹⁹ Abraham a angro saiqoji soqnej. Aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa njan Sara a dego tulan qeliej. Deqa a angtotqa keresai. Abraham a di qalieosiq ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatqa uratosai. ²⁰ Anjam Qotei na nami minjej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosiq aqa nam soqtoqnej. ²¹ A endegsi qalieej, “Bole, anjam Qotei na nami merbej qaji di a dauryqa kere.” ²² Abraham a degsi Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.

²³ Anjam di Qotei aqa nenqrenq di unu. Anjam agiende, “Qotei na Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej.” Anjam di Abraham qa segi nenqrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa dego anjam di nenqrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltaj qaji a qa gago areqalo singilateqnum. ²⁵ Qotei a Yesus uratonaga jeu tamo nanji na a qalnab moiyej. Qotei na Yesus degyej. Di kiyaga? A gago une kobotetgwajqa deqa. Onaga Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq gam dena iga tamo bole une saiqoji qa mergej.

5

Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej

¹ Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatam deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombla are qujaitosim unum. ² Yesus na gam waqtetgonaga iga a qa gago areqalo singilatam. Bati deqa Qotei a iga qa are boleiyej. Qotei aqa kumbra di iga bini ojsim tigelejunum. Deqa iga Qotei na lan qureq joqsim oqsim dia iga a ombla sqajqa tariqeqnum. Iga deqa tulan areboleboleiqeqnu. ³ Iga deqa segi areboleboleigosai. Iga gulbe eqnum deqa ti areboleboleiqeqnu. Di kiyaga? Iga qalieonum, gulbe dena iga singilatgeqnaqa iga singila na tigelejunum. ⁴ Iga singila na tigelejunum deqa iga gulbe di gotranyeqnamqa Qotei na iga nugoqnsiq iga qa tulan areareteqnu. Gago kumbra dena iga Qotei na lan qureq joqsim oqwajqa tariqeqnsim unum. ⁵ Ariya iga lan tariqosaieqnum. Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga nami Qotei qoreiyo qaji tamo soqnem deqa iga gago segi jejamu aqaryaiyqa keresai. Iga degsi sonamqa Kristus a iga qa moiyej. Qotei a bati giltonaqa a iga qa moiyej. ⁷ Bole, iga mandam tamo unum deqa iga na tamo bole bei aqaryaiyqa osim a qa moiqasai. Tamo tulan boledamu bei soqnim a qa kiyo iga moiqom. ⁸ Ariya Kristus a iga bul sai. Iga une tamo sonamqa a iga qa moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgej, a iga tulan qalaqalaigeqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa lej aiyej deqa Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Deqa iga bole qalieonum, mondonj Qotei a Kristus aqa wau dena iga torei elenqas. Amqa aqa minjin oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa Niri a jeu kobotqa marsiq moiyej deqa bini iga Qotei ombla geregere unum. Deqa iga bole qalieonum, Yesus aqa nambile na Qotei a iga torei elenqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila na iga Qotei ombla geregere unum deqa iga tulan areboleboleigoqnqas.

Adam a moiyo qa utru, Yesus a nambile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena tamo ungasari kalil nanji dego une eleneb. Adam a une ti soqnej deqa a moiyej. Tamo ungasari kalil nanji dego une atoqnsib morenoqneb. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa tamo ungasari kalil nanji une atoqnsib laqneb. Dal anjam sosai deqa Qotei a nanjo une geregere ubtosaiqnej. ¹⁴ Adam a soqnej dena bosiq Moses aqa bati qa tamo ungasari kalil nanji morenoqneb. Bole, dal anjam qujai Adam na gotranjej qaji di tamo bei na gotranjosai. Adam a segi na gotranjej. Ariya moiyo na nanji kalil ojesoqnej.

Adam a Kristus bunuqna bqas qaji a sigitej. ¹⁵ Ninji quiy. Qotei a iga qa are boleiyosiq Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej deqa tamo ungasari gargekoba nanji morenoqneb. Ariya Qotei a olo tamo ungasari gargekoba nanji qa are tulan boleiyosiq tamo qujai Yesus Kristus enjrej. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan bunjejunu. ¹⁶ Qotei na iga Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yej deqa Qotei na tamo ungasari nanji peginjrsiq nanjo jejamuq di une qametnjrej. Ariya tamo ungasari nanji une gargekoba yoqneb deqa Qotei a olo nanji qa are boleiyosiq Yesus enjrej. Osiqa nanji tamo bole une saiqoji qa minjrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotranjej deqa tamo ungasari kalil nanji moreneqneb. Ariya tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na tamo ungasari Qotei a nanji qa are boleiyeqnu qaji nanji nambile osib mandor kokba gaigai sqab. Tamo ungasari nanji di Qotei na tamo bole

une saiqoji qa minjreqnu. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan bunyejunu.

¹⁸ Deqa ninji quiy. Tamo qujai Adam a dal anjam gotranyej. Aqa kumbra dena Qotei na tamo ungasari kalil nanji peginjroqnsiqa nanjo jejamuq di une qametnjreqnu. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole yej. Aqa kumbra dena Qotei a tamo ungasari kalil nanji tamo bole une saiqoji qa minjroqnsiqa nambile enjreqnu. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotranyej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanji dego une eleneb. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanji tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Dal anjam a bonaqa tamo ungasari nanjo une kobaonaqa nanji dal anjam gotranjoqneb. Nanjo une kobaej bati deqa Qotei a olo nanji qa are tulan boleiyej. ²¹ Une aqa kumbra na moiyo babtosiqa iga singila na taqatgesoqnej. Ariya bini Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu kumbra dena iga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnsiqa iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena iga nambile gaigai sqom.

6

Iga Kristus beteryosim a koba na moiyoqbulum

¹ Ariya iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom kiyo, "Unqum, iga une gargekoba yoqnoqom. Yim dena Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnqas." Iga degsi marqom kiyo? ² Sai bole sai. Iga moiyoqbulosim une aqa kumbra uratem. Deqa iga olo une yoqnoqom e? Sai. ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ñam na yanso em. Kumbra dena iga a koba na moiyoqbulum. Ninji di qaliesai kiyo? ⁴ Iga yanso osim dena iga Kristus beteryosim a koba na moiyoqbulum. Deqa Abu na iga Kristus koba na subq atobulej. Osiqa aqa singila kobaquja na olo Kristus subq na tigeltej. Deqa iga dego a ti nambile bunuj osim kumbra bole dauryoqnoqom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tigelqom

⁵ Kristus a moiyej deqa iga a beteryosim a ti moiyoqbulum. A olo subq na tigelej dego kere iga kamba a beteryosim olo subq na tigelqom. ⁶ Iga qalie, une aqa singila a gago jejamuq di waueqnu. Singila di koboqajqa deqa gago areqalo namij a Kristus ombla namburbasq di moiyej. Deqa bini iga olo une aqa kanqal tamo bul sqasai. ⁷ Iga moiyo tamo bulem deqa une na iga olo ojqa keresai.

⁸ Od, iga Kristus ombla moiyoqbulum deqa iga qalieonum, iga a ombla olo nambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na tigelej deqa a olo bunu moiqa keresai. Moiyo na a olo taqatqa

keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiyej. Aqa kumbra dena a na une aqa siŋgila kobotej. Ariya bini a olo ŋambile unu di a Qotei ombla ŋambile unub. ¹¹ Dego kere niŋgi endegsib are qaliy. Niŋgi moiyoqnbuleb deqa niŋgi olo une aqa kaŋgal tamo bul sosai. Niŋgi Kristus Yesus beteryosib Qotei ombla ŋambile unub.

¹² Deqa une a nuŋgo jejamu taqatqa laqnimqa niŋgi na olo saidiy. Niŋgi degyqab di niŋgi nuŋgo jejamu qa areqalo uge uge dauryoqnaqasai. Nuŋgo jejamu agi bunuqna moiqas. ¹³ Une a nuŋgo siŋga ti baŋ ti taqatqa laqnimqa niŋgi na olo saidiy. Niŋgi degyqab di niŋgi kumbra uge uge dauryoqnaqasai. Niŋgi subq na olo tigelobulosib ŋambile unub deqa niŋgi nuŋgo segi jejamu ti baŋ ti siŋga ti Qotei yibqa a segi na taqatqas. Yim dena niŋgi kumbra bole dauryoqnaqab. ¹⁴ Une na niŋgi olo taqatŋwasai. Di kiyaaqa? Niŋgi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a niŋgi qa are boleiyey kumbra di aqa sorgomq di niŋgi unub.

Iga kumbra bole aqa kaŋgal tamo bul unum

¹⁵ Od, iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a iga qa are boleiyey kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa iga kiyerqom? Iga une yoqnaqom e? Sai bole sai. ¹⁶ Niŋgi qalie, niŋgi nuŋgo segi jejamu osib tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnaqab di niŋgi aqa kaŋgal tamo sqab. Dego kere niŋgi une dauryoqnaqab di niŋgi une aqa kaŋgal tamo bul sqab. Osib niŋgi morenqab. Ariya niŋgi Qotei aqa kaŋgal tamo sosib aqa anjam dauryoqnaqab di niŋgi tamo bole une saiqoji sqab. Di niŋgi qaliesai kiyo? ¹⁷ Bole, nami niŋgi une aqa kaŋgal tamo bul soqnebe. Sonabqa bunuqna Qotei na niŋgi anjam bole mernqonaq qusibqa nuŋgo are miligiq na dauryoqnebe. Qotei a degyey deqa iga na a tulaŋ binjiyoqnaqom. ¹⁸ Nuŋgo une na niŋgi tonto talq di breiŋgobulonaq sonabqa Qotei a dena niŋgi olo elenjej. Deqa bini niŋgi kumbra bole aqa kaŋgal tamo bul unub. ¹⁹ O ijo was, e mandam tamo nango kumbra qa niŋgi yawo anjam mernqeqnum. Di kiyaaqa? Niŋgi ijo anjam endi geregere poiŋgosai deqa. Nami niŋgi na nuŋgo siŋga ti baŋ ti nangi odnjreqnaqba nangi kumbra jiga ti kumbra uge ti nango kaŋgal tamo bul sosibqa niŋgi kumbra ugeq breiŋgoqnebe. Ariya bini niŋgi na olo nuŋgo siŋga ti baŋ ti minjribqa nangi kumbra bole aqa kaŋgal tamo bul soqnebe. Yim gam dena Qotei na niŋgi aqa segi kumbra boleq di atimqa niŋgi dauryoqnaqab.

²⁰ Nami niŋgi une aqa kaŋgal tamo bul soqnebe. Bati deqa niŋgi kumbra bole aqa kaŋgal tamo bul sosai. ²¹ Kumbra uge uge niŋgi nami yoqnebe qaji dena niŋgi aqaryaiŋgosai qnebe. Agi bini niŋgi kumbra deqa jemaŋgeqnu. Kumbra dena tamo

nanġi moiyo gam tureqnu. ²² Ariya nunġo une na ninġi tonto talq di breiġobulonaq sonabqa Qotei a dena ninġi olo elenej. Deqa bini ninġi Qotei aqa segi kanġal tamo unub. Deqa ninġi inġi boledamu oqab. Inġi boledamu agiende. Qotei na ninġi aqa segi kumbra boleq di atimqa ninġi dauryoqnqab. Osib ninġi nambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa kanġal tamo nanġi awai enjreġnu. Awai agiende. Nanġi morenejqnu. Ariya Qotei na iga inġi boledamu laña egeqnu. Inġi boledamu di agi iga nambile gaigai sqom. Nambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

7

Iga kumbra bunuj dauryoqnqom

¹ O ijo was, ninġi dal anjam qalie unub deqa e na endegsi mernġwai. Ninġi qalie, tamo a moyosaisoqnmqa dal anjam na a taqatoqnqas. A moyimqa dal anjam na a olo taqatqasai. ² Deqa uña bei a tamo ti soqnmqa aqa tamo a moyosaisoqnm a tamo bei ombla sqa keresai. Dal anjam na getentejunu. Aqa tamo moyimqa di a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. ³ Deqa aqa tamo soqnm a tamo bei ombla sqas di iga endegsi marqom, a sambala uña. Aqa tamo moyimqa a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a na tamo bei oqas di a sambala uña sqasai.

⁴ Deqa ijo was ninġi quiy. Ninġi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla morenejeb deqa ninġi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ninġi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo unġasari unub. Deqa iga kumbra bole bole Qotei a tulañ areareteqnu qaji di yoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnm. Bati deqa dal anjam na gago bañq di gago singaq di gago jejamuq di areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnm. Osim kumbra dena iga moiyo gam turoqnm. ⁶ Dal anjam na iga tonto talq di breigobulonaq soqnm. Ariya bini iga Kristus ombla moyobulejunum deqa iga olo dal anjam aqa kanġal tamo bul sosai. Iga Qotei waueteqnum. Iga dal anjam nami nenġrenyeb qaji deqa are qalsim Qotei wauetosaieqnum. Mondor na kumbra bunuj iga osorgej deqa iga Qotei waueteqnum.

Gago une na iga moyotgej

⁷ E maronum, dal anjam a gago areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnm. Deqa iga kiyersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai bole sai. Dal anjam na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Dal anjam a marej, “Ni ino was aqa inġi inġi qa mamaulmaiġ.” Degsi marosai qamu mamaul kumbra di uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiqa ijo are miligiġ di

mamaul kumbra gargekoba babtelenjoqnej. Dal anjam bosai qamu une a moiyo bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa dal anjam qalieosaisosinqa bati deqa e nambile soqnem. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a nambile so bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moyiem. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nanqi nambile enjrqajqa. Ariya e dal anjam dena nambile osai. Dal anjam na e moyiotbej. ¹¹ Di kiyaga? Dal anjam bej dena une a gam itosiga e gisanbej. Kumbra dena une na e moyiotbej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam mutu kalil di Qotei aqa segi anjam. Anjam di bole tintin kalil. ¹³ Deqa e kiyersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsig moyiotbej degsi marqai e? Sai bole sai. Une na e moyiotbej. Dal anjam bej dena une a gam itosiga e moyiotbej. Dal anjam na une aqa kumbra boleq atnaqa iga unsim qalieem, bole, une a tulan ugedamu.

Gago une na iga taqatgejunu

¹⁴ Iga qalie, dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namijq di unum deqa une na e tonto talq di waibobulej unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Kumbra uge e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena ijo areqalo babteqnu. Ijo areqalo agiende, Qotei aqa dal anjam a bolequja. ¹⁷ Deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yobuleqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo miligiq di ingi bole bei sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole yqajqa arearetbeqnu. Ariya e kumbra bole di yosaieqnum. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu.

²¹ Deqa e kumbra endeqaji uneqnum. E kumbra bole yqajqa arearetbeqnaqa kumbra uge na olo gam getentetbeqnu. ²² Bole, ijo miligiq di e Qotei aqa dal anjam qa tulan arearetbeqnu. ²³ Ariya e kumbra endeqaji uneqnum. Une a ijo banq di ijo singaq di ijo jejamuq di wauoqnsiga Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di singila koba. Deqa a na e tonto talq di waibobuloqnsiga ijo banq ti ijo singa ti ijo jejamu ti di singila na taqateqnu. ²⁴ Gulbe dena e tulan ugetbeqnu! Deqa tamo yai na aqaryaibimqa e ijo jejamu

moiqas qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei na aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tulan binjiyoqnsiy sqai. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam dauryeqnum. Ariya e ijo areqalo namij na une aqa kumbra dauryeqnum.

8

Kristus a gago une kobotosiqa Qotei aqa Mondor Bole iga egej

¹ O ijo was kalil, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa Qotei na gago jejamuq di olo une qametgwasai. Deqa iga awai uge oqasai. ² Nambile qa Mondor a Kristus Yesus aqa wau na ninji aqaryaingej deqa une ti moiyo ti na ninji olo taqatngwa keresai. ³ Qotei na aqa segi Niri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei a gago une aqa awai uge atsiqa dena une aqa singila kobotej. Iga gago areqalo namij na dal anjam dauryqa keresai deqa Qotei na iga degsi aqaryaigej. ⁴ Deqa bini iga gago jejamu qa areqalo namij na walwelo saieqnum. Iga Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Osim dena iga dal anjam aqa kumbra bole geregere dauryoqnsim kereteqnum.

⁵ Tamo nanji areqalo namij aqa kumbra na walweleqnum qaji nanji areqalo namij dauryeqnum. Ariya tamo nanji Mondor aqa kumbra na walweleqnum qaji nanji Mondor aqa areqalo dauryeqnum. ⁶ Tamo nanji areqalo namij dauryoqngab di nanji morengqab. Ariya tamo nanji Mondor aqa areqalo dauryoqngab di nanji lawo na nambile sqab. ⁷ Tamo nanji areqalo namij dauryeqnum qaji nanji Qotei ti jeu atoqnsib unub. Di kiyaaqa? Nanji Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanji dal anjam dauryqa keresai bole sai. ⁸ Tamo nanji areqalo namij na walweleqnum qaji nanji kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ninji areqalo namij aqa kumbra na walwelo saieqnum. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa ninji Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqa keresai. ¹⁰ Ninji une ti unub deqa nungo jejamu moiqas. Ariya Kristus a nungo are miligiq di unu deqa ninji Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Mondor na ninji nambile engwas. ¹¹ Qotei na aqa Niri Kristus Yesus subq na tigeltej. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa Qotei na nungo jejamu moiqas qaji di dego subq na tigeltosim ninji nambile engwas. Di Mondor aqa singila na ninji nambile engwas.

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹² Deqa ijo was, iga areqalo namij aqa kumbra na walwelqasai. ¹³ Ningi areqalo namij aqa kumbra na walwelqab di ningi morenqab. Ariya ningi Mondor aqa singila na nunjo jejamu aqa kumbra moiyoqab di ningi njambile sqab. ¹⁴ Tamo ungasari kalil Qotei aqa Mondor na gam osornjreqnaq walweleqnu qaji nanji Qotei aqa angro tintin unub. ¹⁵ Qotei na ningi laja kanjal tamo sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engosai. Ningi laja kanjal tamo sqab di ningi ulaqab. Qotei na ningi aqa segi angro tintin sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engej. Deqa ningi endegsib Qotei meteqnub, “O ni gago Abu.” ¹⁶ Mondor a segi gago are miligiq di waueqnu deqa iga endegsi boleq di mareqnum, “Bole, iga Qotei aqa angro unum.” ¹⁷ Iga Qotei aqa angro unum deqa mondon inji bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di egwas. Inji di gago was Kristus a ejunu. Kristus a inji di osaisosiq jaqatin qoboiyej. Deqa iga dego jaqatin qoboiyoqnqom. Qoboiyosim mondon iga a ombla inji di osim so bole gaigai sqom.

Mondon Qotei na iga so bole egwas

¹⁸ Mondon Qotei na so bole di babtosisim iga egwas. E are qalonum, so bole de ti jaqatin iga bini eqnum qaji de ti ombla kerekere sai. So bole dena gago jaqatin kalil tulan bunyesqas. ¹⁹ Mondon Qotei na aqa segi angro nanji babtelenqas. Nanji babtqajqa bati di Qotei a nami atej. Inji inji kalil Qotei a gereiyelenej qaji nanji na bati di unqajqa deqa tariñoqnsib nam atoqnsib endegsib nenemeqnu, “Bati gembu bati di brantqas?” ²⁰ Bini inji inji kalil nanji di ugeosib unub. Nanjo segi areqalo na nanji ugeosai. Qotei a segi na nanji ugetnjrej. Deqa kumbra bole bole Qotei na mondon nanji enjrqas qaji deqa tariñoqnsib unub. ²¹ Qotei na inji inji kalil di nanji ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya mondon bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na inji inji kalil di olo boletnjrimqa nanji aqa angro nanji ti koba na tulan bole sqab.

²² Iga qalie, inji inji kalil Qotei a gereiyelenej qaji nanji jaqatin koba obuloqnsib akam ti unub. Nanji nami jaqatin oqneb agi bini oqnsib unub. Unja a angrotqa osiq jaqatin eqnu dego kere. ²³ Inji inji kalil di nanji segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondor ejunum qaji iga dego jaqatin oqnsim akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, a olo so tulan boledamu dego iga egwas. Osim mondon a boleq di mergwas, “Ningi ijo angro kalil.” Iga bati di brantqajqa deqa tariñoqnsim unum. Bati di brantimqa Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei a iga elenej deqa bini iga jejamu bunuj di oqajqa tariñoqnsim unum. Iga degyeqnum. Di kiyafa? Iga jejamu bunuj di

osaiunum deqa. Tamo bei a inġi bole bei oqas di a kiyaaq inġi deqa olo tarinqas? ²⁵ Iga qalie, iga jejamu bunuj di osaiunum deqa iga mondoŋ oqom. Deqa bini iga gulbe qoboioqnsim tarinqnsim unum.

²⁶ Iga siŋgila saiġoġi unum deqa Qotei aqa Mondor na iga aqaryaigeqnu. Iga inġi kiye qa pailyqajqa di iga geregere qaliesai. Iga pailyqajqa medabu gulbeigeqnaqa gago are miligiq na akamoqnsim palyeqnum. Deqa Mondor a segi na iga aqaryaigwa osiqa iga qa palyeqnu. ²⁷ Qotei agi tamo naŋgo are miligi uneqnu qaji a Mondor aqa areqalo qalieeqnu. Deqa a na Mondor minjeqnaq quoqnsiq aqa segi tamo uŋgasari naŋgi qa palyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, tamo kalil Qotei qalaqalaiyeqnu qaji naŋgi Qotei na geregereinjreqnu. A nami naŋgi elenqa osiq metnjrej deqa kumbra bei na naŋgi ugetnjrqa keresai. Kumbra kalil naŋgoq di branteqnu qaji dena naŋgi olo boletnjreqnu. ²⁹ Tamo kalil Qotei a nami naŋgi qa qalieej qaji naŋgi di a na giltnjrej dego. Naŋgi aqa Njiri Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryqajqa deqa osiq naŋgi giltnjrej. Gam dena Yesus a Qotei aqa anġro gargekoba naŋgo was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo kalil Qotei na giltnjrej qaji naŋgi di a na metnjrej dego. Tamo kalil a na metnjrej qaji naŋgi di a na tamo bole une saiġoġi qa minjrej dego. Tamo kalil a na tamo bole une saiġoġi qa minjrej qaji naŋgi di a na aqa segi so bole enjrej dego.

Gulbe bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ O ijo was, Qotei na kumbra bole kalil di babteqnu deqa iga kiyersi marqom? Qotei na iga areigeqnu deqa tamo yai na iga olo jeutgwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Njiri Yesus getentosai. A na Yesus qarinyonaq iga kalil qa bosiq moiyej. A na aqa segi Njiri iga egej deqa iga qalieonum, a na inġi bole kalil dego iga egoqnas.

³³ Qotei na iga giltgej deqa tamo yai na gago jejamuq di olo une qametgwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiġoġi qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na mergimqa iga gago une aqa awai uge olo oqom? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa baŋ woq di awesosiqa iga qa Qotei palyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulaŋ qalaqalaigeqnu. Deqa tamo yai na Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O ijo was, iga gulbe osimqa kiyo, jaqatiŋ osimqa kiyo, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kiyo, iga mam koba osimqa kiyo, gara saigimqa kiyo, kumbra uge bei na ugetgimqa kiyo, qoto bei gagoq di brantimqa kiyo Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai.

³⁶ Bole, inŋi uge uge di gagoq di brantqñqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “O Qotei, iga ino segi tamo unŋasari unum deqa bati gaigai jeu tamo nanŋi na iga lugoqñsib moiyoťgeqñub.

Nanŋi iga kaja du du bul edegosib iga lugwajqa laqñub.”

³⁷ Kristus na iga qalaqalaigej deqa inŋi uge uge kalil di gagoq di brantqñqas di unŋum. A na gaigai iga sinŋilatgeqnaqa iga qoto bunyoqñsim tigelejunum. ³⁸⁻³⁹ Od, Qotei na iga tulañ qalaqalaigeqñu. Deqa e endegsi ijo are sinŋilatosisim qalieonum, inŋi bei na Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Moiyo ti ñambile ti lañ anŋro nanŋi ti mondor sinŋila nanŋi ti inŋi inŋi bini unub qaji nanŋi ti inŋi inŋi bunuqna brantelenqab qaji nanŋi ti inŋi inŋi sinŋila ejunub qaji nanŋi ti inŋi inŋi lañ goge di unub qaji nanŋi ti inŋi inŋi mandam sorgomq di unub qaji nanŋi ti inŋi inŋi Qotei na gereiyelenej qaji nanŋi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa sinŋila na Qotei na gaigai iga qalaqalaigoqñsim sqas.

9

Pol a Israel nanŋi qa are gulbeiyoaqnej

¹ E Kristus aqa tamo unum deqa e ninŋi anjam bole mernŋeqñum. E gisañ anjam mernŋosaieqñum. Mondor Bole na e areqalo ebeqñu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² E gaigai are tulañ gulbeibeqnaqa are koba qaleqñum. ³ Osim endegsi pailyeqñum, “O Kristus, ni na e torei taqal waibosisim ijo was agi Jekop aqa moma nanŋi olo kamba elename.” E degsi pailyeqñum. ⁴ Ijo was nanŋi di Israel tamo unub. Qotei na nanŋi aqa segi anŋro qa giltñjrej. A na louqajqa kumbra ti aqa segi rianñ ti aqa anjam nami sinŋilatej qaji de ti aqa dal anjam ti nanŋi enjrej. Osiqa minjrej, “Mondonñ e na ninŋi inŋi bole bole enŋwai.” ⁵ Nanŋo moma utru nanŋi ñam koba ti soqñeb. Nanŋoq dena Kristus a ñambabej. Kristus a segi Qotei. A inŋi inŋi kalil nanŋo gate. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñqom. Bole.

Qotei a Israel nanŋoq di kumbra kiye yej?

⁶ Qotei a nami ijo was nanŋi di inŋi bole bole enjrqqa marej. Ariya a na inŋi di nanŋi enjrosai. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei aqa anjam ulonnej”? Eo, iga degsi marqasai. Tamo kalil Israel nanŋo lenñ na ñambabeb qaji nanŋi Israel tamo tintinñ sai. ⁷ Bole, nanŋi Abraham aqa lenñ na ñambabeb. Ariya nanŋi kalil Abraham aqa anŋro tintinñ sai. Qotei a nami Abraham minnej, “Ino anŋro mel Aisak aqa lenñ na qujai ino anŋro tintinñ nanŋi brantqab.” ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nanŋo ai

abu na nanġi nambabtnjrġab dena nanġi Qotei aqa anġro tintiŋ brantqasai. Tamo nanġi Qotei aqa anġam nami marej qaji di nanġo areqaloq di singilatqab dena qujai nanġi Abraham aqa anġro tintiŋ brantqab. ⁹ Agi Qotei na Abraham anġam endegsi minnej, “Bati e nami atem qaji di brantimqa e olo inoq botqa ino njanj Sara a anġro mel oqas.”

¹⁰ Qotei aqa anġam bei dego unu. Rebeka a aqaratonacaq aqa anġro mel aiyel Eso Jekop wo nanġi nambabeb. Nanġo abu agi gago moma utru Aisak. ¹¹⁻¹² Ariya Qotei na anġro mel qujai segi giltej. A anġro di aqa kumbra bole bei qa are qalsiq giltosai. A segi na metosiq giltej. Deqa iga qalieonum, Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryoqnsiq tamo nanġi giltjnre- qnu. Deqa Rebeka aqa anġro aiyel nanġi di nambabosaisosib kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisonabqa Qotei na Rebeka endegsi minnej, “Anġro namo nambabqas qaji a na anġro bunu nambabqas qaji aqa sorgomq di sosim a kaŋgalyoqnas.” ¹³ Agi Qotei aqa anġam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, “E Jekop qalaqalaiyeqnum. E Eso qalaqalaiyosaieqnum.”

¹⁴ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? Sai. Iga degsi marqasai bole sai. ¹⁵ Agi Qotei a nami Moses endegsi minnej, “E tamo bei qa are boleibqa marsiy are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnim dulqai.” ¹⁶ Deqa ijo was niŋgi quiy. Qotei a tamo bei giltqas di a aqa segi areqalo na tamo deqa dulosim giltqas. A na tamo di aqa kumbra bole ti aqa are bole ti deqa osim giltqasai. ¹⁷ Agi a nami Isip nanġo mandor koba a qa dulqa uratosiqa endegsi minnej, “E ijo singila kobaquja ni osormitqa tamo unġasari kalil nanġi unsib sawa sawa kalilq di ijo nġam mare mare laqnqab. Utru deqa e ni mandor koba atem.” Qotei aqa anġam di nami nenġrenyeb unu. ¹⁸ Deqa ijo was, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa dulqa are soqnim a tamo deqa dulqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnim a getentqas.

¹⁹ Ariya niŋgi e endegsib merbqab, “Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyacaq olo iga une ti qa mergeqnu? Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryeqnu deqa tamo yai a Qotei aqa areqalo di olo uratqa kere? Tamo dego bei sosai.” ²⁰ O tamo, ni tamo kiyero deqa ni Qotei degsi njirintqam? Tamo bei a web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kiyo, “Ni kiyacaq e degsi gereibonum?” A degsi minjqas keresai. ²¹ Web gereiyo tamo a aqa segi areqalo na mandam onġol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulaŋ boledamu gereiyqas. Di inġi goiqajqa. Ariya web bei bolesai laŋa wau qudei qa gereiyqas. Web gereiyo tamo a degyqas di a kumbra uge yqo e? Sai. A kumbra bole yqo.

²² Qotei a dego kumbra di yeqnu. Agi a na aqa minjin boleq ateqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi aqa singila qalieqajqa deqa. Tamo ungasari Qotei a nanngi qa minjin oqeteqnu qaji nanngi padalqa gamq di unub. Ariya a na nanngi urur padalt-njrosaieqnu. A nanngi qa tariñsokobaiyeqnu. ²³ A degyeqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari a nanngi qa duleqnu qaji nanngi aqa so bole qalieqajqa deqa. Aqa so bole di tulan boledamu. Nanngi aqa so bole di oqajqa deqa a na nami giltnjrej. ²⁴ Tamo ungasari Qotei a nanngi qa duleqnu qaji nanngi di agi iga. A na iga metgej. A Juda nanngo segiq dena iga metgosai. A sawa bei bei qaji nanngoq dena dego iga metgej. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi nengrenyej, “Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanngi di e na olo minjrqai, ‘Ninngi ijo segi tamo unub.’ Tamo nami e na qalaqalainjrosai oqnem qaji nanngi di e na olo qalaqalainjrqai. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji nanngi endegsi minjrem, ‘Ninngi ijo tamo sai.’ Ariya bunuqna e na nanngi endegsi minjrqai, ‘Ninngi ijo segi angro unub. Agi e Qotei nambile unum qaji.’”

²⁷ Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa Israel nanngi qa are qalsiq anjam endegsi marej, “Israel nanngo moma nanngi ulul bul tulan gargekobaqab. Ariya nanngo ambleq dena Qotei a tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Od, Tamo Koba a na mandamq endi tamo ungasari nanngi urur n̄olawotnjrqas.” ²⁹ Aisaia a anjam bei dego endegsi marej, “Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq iga bole soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekitem qamu.”

Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosa

³⁰ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa gam n̄amosaioqneb. Ariya nanngi gam di iteb. Gam agiende. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuq gam dena nanngi tamo bole une saiqoji unub. ³¹ Ariya Israel nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaoqneb. Nanngi are qaloqneb, “Gam dena iga Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” Ariya nanngi dal anjam dauryoqneb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji sosai. ³² Di kiyaaqa? Nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa marsib Yesus qa nanngo areqalo singilatqa urateb deqa. Nanngi maroqneb, “Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom.” Nanngi deqsib maroqnsib tal ai utru quraqyoqnsib mangalqneb. ³³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyej unu, “Ninngi quiy. E na tal ai utru bei osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tal ai utru di tamo nanngi quraqyosib mangalqab. Ariya

tamo nanġi tal ai utru deġa nanġo areqalo sinġilatqab di nanġi jemainjrġasai.”

10

Israel nanġi Qotei aqa kumbra qaliesai

¹ O ijo was, e Israel nanġi qa are koba qaloqnsim endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na Israel nanġi elenġame.” ² E qalieonum, Israel nanġi Qotei qa tulaġ sinġilaeqnum. Ariya nanġi powo na degyosaieqnum. ³ Nanġi Qotei aqa nġamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam qaliesai. Deġa nanġi nanġo segi sinġila na tamo bole une saiqoji sqajqa waueqnum. Nanġi Qotei aqa gam na tamo bole une saiqoji sqajqa urateqnum. ⁴ Iga qalie, Kristus a Moses aqa dal anġam kalil keretekritej. Deġa tamo unġasari kalil Kristus qa nanġo areqalo sinġilateqnum qaji nanġi Qotei aqa nġamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

⁵ Israel nanġi tamo bole une saiqoji sqa marsibqa dal anġam dauryeqnum. Moses a nami nanġi qa osiqa anġam endegsi nenġrenġeyj, “Tamo a dal anġam mutu kalil torei dauryekritqas di a nġambile sqas.” Moses a anġam degsi nenġrenġeyj. ⁶ Ariya tamo nanġi Kristus qa nanġo areqalo sinġilateqnum qaji nanġi Qotei aqa nġamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deġa Moses a nanġi qa osiqa anġam endegsi nenġrenġeyj, “Niġi nunġo segi are miligiq na endegsib maraib, ‘Yai a lan qureq oqsim Kristus osim mandamq osi aiqas?’ ” ⁷ Moses a olo anġam bei dego endegsi nenġrenġeyj, “Niġi endegsib maraib, ‘Yai a moiyo qureq aisim Kristus olo subq na tigeltqas?’ ” ⁸ Anġam di aqa utru agiende, “Qotei aqa anġam a jojom di unu. A isaq di sosai. A nunġo medabuq di unu. A nunġo are miligiq di dego unu.” O ijo was, tamo nanġo areqalo Yesus qa sinġilatqajqa anġam di agi iġa mare mare laqnum. ⁹ Deġa niġi nunġo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba unu degsib boleq di mariy. Osib Qotei a Yesus subq na olo tigeltej anġam di nunġo are miligiq di sinġilatiy. Niġi degyqab di Qotei na niġi elenqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iġa Yesus qa gago areqalo sinġilateqnum deġa Qotei na iġa tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Gago medabu na iġa Yesus aqa nġam soqtoqnsim boleq di mareqnum deġa Qotei na iġa elenqnu.

¹¹ Agi Qotei aqa anġam bei nami endegsib nenġrenġeyb unu, “Tamo nanġi Kristus qa nanġo areqalo sinġilatqab di nanġi jemainjrġasai.” ¹² Od, iġa Juda ti Griġ ti kalil kerekere unum. Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deġa a na tamo kalil a metoqnsib pailyeqnum qaji nanġi tulaġ geregereinjreġnu. ¹³ Agi Qotei aqa anġam bei endegsi unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa nġam metoqnsib pailyeqnum qaji nanġi a na elenqas.”

¹⁴ Ariya tamo nanɣi Kristus qa nanɣo areqalo siŋgilatqasai di nanɣi kiyersib a metosib pailyqab? Nanɣi aqa anjam quqwasai di nanɣi kiyersib a qa nanɣo areqalo siŋgilatqab? Anjam palonto tamo nanɣi Kristus aqa anjam palontqasai di tamo nanɣi kiyersib aqa anjam quqwab? ¹⁵ Kristus na anjam palonto tamo nanɣi qarinjrqasai di nanɣi kiyersib aqa anjam palontqab? Di keresai kalil. Ariya anjam palonto tamo nanɣi aqi beqnu. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Anjam palonto tamo nanɣi anjam bole osi beqnaqqa tamo unɣasari nanɣi tulan areboleboleinjreqnu.”

Israel nanɣi Qotei aqa anjam bole dauryosaieqnu

¹⁶ Tamo unɣasari kalil nanɣi Kristus aqa anjam bole di dauryeqnu e? Sai. Aqi Aisaia a nami endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi gago anjam nanɣo areqaloq di siŋgilateqnu.” ¹⁷ Deqa ijo was, iga qalieonum, iga gago dabkala na Qotei aqa anjam quqwom gam dena iga gago areqaloq di siŋgilatqom. Anjam iga queqnum qaji di aqi Kristus aqa medabuq na branteqnu.

¹⁸ Ariya e niŋgi endegsi nenemɣwai. Israel nanɣi Kristus aqa anjam bole di nami quosai kiyo? Sai. Nanɣi quoqneb. Aqi nengrenj endegsi unu, “Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo unɣasari kalil nanɣi quoqneb.”

¹⁹ Deqa e niŋgi olo nenemɣwai. Israel nanɣi anjam di aqa utru poinjrosai kiyo? Sai. Nanɣi poinjrej. Aqi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, “Sawa bei bei qaji nanɣi ñam saiqoji unub. Nanɣi tamo bolesai. Nanɣi e qa qaliesai dego. Ariya e na nanɣi elenqai. Osiy ijo kumbra dena e na Israel nanɣo are ugetetnjrit nanɣi njirinqab.” ²⁰ Aisaia a dego nami sawa bei bei qaji nanɣi qa osiq Qotei aqa anjam endegsi siŋgila na marej, “Tamo nanɣi e qa namosaiqneb qaji nanɣi e itbeb. Tamo nanɣi e qa marosaiqneb qaji nanɣi e nubeb.” ²¹ Ariya Aisaia a olo Qotei aqa medabu osiqa Israel nanɣi qa endegsi marej, “E bati gaigai nanɣi qa tariŋoqnsim metnjreqnam nanɣi olo diqoqnsib ijo anjam gotranjyeqnu.”

11

Qotei a tamo quja quja segi elenqnsiq olo gargekoba urat-njreqnu

¹ Deqa e niŋgi endegsi nenemɣwai. Qotei na aqa segi tamo unɣasari aqi Israel nanɣi qoreinjrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa len na nambabem.

² Qotei na Israel nanɣi qoreinjrosai. Nanɣi aqa segi tamo unɣasari unub. A nami nanɣi qa qalieosiq giltinjrej. Aqi Elaija aqa anjam bei nengrenj di unu. Aqa anjam di niŋgi qaliesai kiyo? Elaija a Israel nanɣo kumbra uge qa are qalsiq endegsi

Qotei pailyej, ³ “O Tamo Koba, nanġi na ino medabu o qaji tamo nanġi ñumelenoqnsib ino atra bijal niñaqyeqñub. E segi qujai ni daurmeqñum deqa nanġi na e lubqa laqñub.” Elaija a Qotei degsi pailyej. ⁴ Onaqa Qotei na kamba Elaija kiyersi minjej? A endegsi minjej, “Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nanġi dego e daurbegñub. Nanġi sinġa pulutosib gisañ qotei Bal a qa louosaieqñub.” Qotei na Elaija degsi minjej.

⁵ Dego kere bini Qotei a Israel tamo quja quja segi elenjoqnsiq olo gargekoba uratnjreqñu. Tamo nanġi a na elenjoqñu qaji di a nanġi qa are boleiyonaq giltnjrej. ⁶ A nanġo wau bole bei qa are qalsiq nanġi giltnjrosai. Nanġi wau bole yonab a deqa are qalsiq nanġi giltnjrej qamu a nanġi qa are boleiyej aqa kumbra di lanġa ulonej qamu.

⁷ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Israel nanġi tamo bole une saiqoji sqajqa waueqñab ugeinjroqnej. Ariya Qotei na Israel nanġi qudei aqa segi qa marsiq giltnjrej. Deqa nanġi aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Israel nanġi gargekoba Qotei na olo areqalo getentetnjroqnej.

⁸ Nanġi qa anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, “Qotei na nanġi nanaritnjrsiqqa nanġo ñamdamu ti dabkala ti torei getentetnjrej. Nanġi nami degsib soqñeb bosiq agi bini degsib unub.” ⁹ Devit a dego nanġi qa osiqqa endegsi marej,

“Nanġi inġi uyqa korooqñibqa gulbe gargekoba nanġoq di brantoqñsim kakanġ bul nanġi kabutnjroqñqas.

Osim sil bul nanġo kakro qainjyetnjrsim nanġi uneq breinjrim nanġo sinġa meninq di tanjosib ululoñosib awai ugedamu oqñqab.

¹⁰ Nanġo ñamdamu dego getenjrim sawa unqajqa keresaiinjrim sqab.

Soqñib Qotei na nanġo qore tanu pulutetnjrim nanġi tingiqqa keresai. Nanġi gaigai degsib sqab.”

Qotei na sawa bei bei qaji nanġi olo elenjoqñu

¹¹ Deqa ijo was, e ninġi endegsi nenemñgwai. Israel nanġi ululoneb deqa nanġi torei padalqab e? Sai bole sai. Israel nanġi Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji nanġi elenjoqñu. Israel nanġi Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinjrim aqaq olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji nanġi elenjoqñu. ¹² Israel nanġi Qotei qoreiyeb gam dena Qotei na olo tamo unġasari mandamq endi unub qaji nanġi so bole enjreqñu. Od, Israel nanġi Qotei aqa anjam urateb gam dena Qotei na olo sawa bei bei qaji nanġi so bole enjreqñu. Deqa iga bole qalieonum, mondoñ Israel nanġi olo puluosib Qotei aqaq babqa gam dena Qotei na nanġi ti sawa bei bei qaji kalil nanġi ti so tulanġ boledamu enjrqas.

¹³ O sawa bei bei qaji ningi e na anjam endegsi merngit quiy. Qotei na e qarınbej deqa e nuńgo ambleq di waueqnum. E ijo wau deqa tulań areboleboleibeqnu. ¹⁴ Ijo are koba endegsi unu. E na ijo was Israel nango areqalo tigeltetnjritqa kumbra bole bole Qotei a ningi engeqnu qaji di nangi dego oqajqa maribqa Qotei na nangi qudei elenqas. ¹⁵ Qotei na Israel nangi walinjrej gam dena a na olo tamo ungasari gargekoba mandamq endi unub qaji nangi elenqas jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei na Israel nangi elenqas gam dena a na tamo ungasari gargekoba nangi olo subq na tigeltnjrqas.

¹⁶ Iga bem sum oqnsim dena bem gereiyocnsim potoqnsim taqal bei Qotei atraiyeqnum. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Nam aqa jirim di Qotei aqa segi jirim. Deqa nam aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷ Israel nangi nam oliv qure qaji aqa dani bul unub. Dani qudei Qotei na gıngenjnrsıqa breinjrej. Ariya ningi sawa bei bei qaji unub deqa ningi nańu qaji oliv aqa dani bul unub. Dani di Qotei na olo elenqas nam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjrej unub. Dani di agi ningi segi. Dani Qotei na gıngenjnrsıq breinjrej qaji nango sawa di agi ningi na olo eb. Deqa bini ningi nam oliv qure qaji aqa dani nangi ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸ Deqa ningi diqosib endegsib are qalaib, “Iga na nam oliv qure qaji aqa dani qudei nangi bunjreqnum.” Ningi diqwab di ningi mati endegsib are qaliy. Nam oliv aqa jirim a na ningi namur engeqnu. Ningi na jirim di namur yosaieqnu.

¹⁹ Ariya ningi na kamba e endegsib merbqab, “Qotei na dani qudei gıngenjnrsıq nangi breinjrsıqa olo iga osıqa nango limeq di iga betertgej unum.” ²⁰ Nuńgo anjam di bole. Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel nangi Qotei qa nango areqalo singilatosai deqa Qotei na nangi gıngenjnrsıqa breinjrej. Ariya ningi Qotei qa nuńgo areqalo singilateqnu deqa Qotei na ningi olo elenjej. Di nuńgo segi wau bole bei na sai. Deqa ningi nuńgo segi nam soqtaib. Ningi ulaoiy. ²¹ Ningi are qaliy. Nam oliv qure qaji aqa dani di Qotei na gıngenjnrsıqa breinjrej. Deqa ningi nuńgo segi nam soqtosib diqwab di a na ningi dego gıngengosim breıngwas. ²² Ningi geregere are qaliy. Qotei na tamo qudei nangi kumbra bole enjreqnu. Osıqa olo tamo qudei nangi gulbe enjreqnu. Tamo nangi Qotei qoreiyosib ulonjeb qaji nangi di a na gulbe enjreqnu. Ariya ningi Qotei aqa kumbra bole geregere ojgab di a na kumbra bole di ningi engoqnas. Saiqas di a na ningi dego gıngengosim breıngwas. ²³ Dani qudei nangi nami nam oliv qure qaji di sonab Qotei na nangi gıngenjnrsıq breinjrej. Ariya nangi are bulyosib Qotei qa nango areqalo singilatqab di a na nangi olo joqsim nam oliv qoboq di betertnjrqas. Od, Qotei na nangi

olo betertnjrqa kere. ²⁴ Ningi qalie, nami ningi nañu qaji oliv aqa dani soqneb. Sonabqa Qotei na ningi dena giñgenqosiqa joqsi bosiq ñam oliv qure qaji aqa qoboq di betertñgej. Ñam oliv qure qaji di nunqo ñam utru tintin sai. Deqa iga bole qalieonum, bunuqna Qotei na ñam oliv qure qaji aqa segi dani nanqi olo joqsim bosim nanqo segi limeq di betertnjrqa.

Qotei a tamo unqasari kalil nanqi qa are boleiyosim elenqajqa are koba unu

²⁵ O ijo was kalil, ningi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib. E uli anjam bei mernqwai. Israel gargekoba nanqo areqalo getenñjrejunu. Nanqi degsib soqñib sawa bei bei qaji tamo unqasari Qotei na nami giltñjrej nanqi di kalil elenqekritosim kereamqa bati deqa a na Israel nanqo areqalo olo waqtetnjrqa. ²⁶ Gam dena Qotei na Israel kalil nanqi elenqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Aqaryainqo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa moma kalil nanqi are bulyetnjrim nanqi ijo anjam gotranjqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e nanqi koba na anjam qosisiy dena nanqo une kalil kobotetnjrqai.” Qotei aqa anjam nami degsib nenqrenyeb. ²⁸ Israel nanqi Yesus aqa anjam bole qoreiyeqñub deqa nanqi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Deqa Qotei na nanqi kamba uratnjroqnsiq olo ningi sawa bei bei qaji tamo unqasari elenqnu. Nami Qotei na Israel nanqi giltñjrqiqa qalaqalainjrej. A nanqo moma utru nanqi qa are qalsiq kumbra degyej. ²⁹ Iga qalie, Qotei a tamo unqasari nanqi metnjrsim inqi bole bole enjrqas di a bunuqna aqa kumbra di olo uratqa keresai.

³⁰ O sawa bei bei qaji ningi nami Qotei aqa anjam gotranjyoqneb. Ariya bini Israel nanqi kamba Qotei aqa anjam gotranjyeqñub. Gam dena Qotei a olo ningi qa duleqnu. ³¹ Od, Israel nanqi Qotei aqa anjam gotranjyeqñub deqa Qotei a ningi qa duleqnu. Gam dena bunuqna Qotei a Israel nanqi qa kamba dego olo dulqas. ³² Qotei na iga kalil aqa anjam gotranjqajqa kumbraq di breigonaqa iga tonto talq di sobulem. Qotei a degyej. Di kiyayaqa? A iga kalil qa olo dulqajqa deqa.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

³³ O ijo was, Qotei aqa areqalo ti powo ti kalil tulan bolequja. Di tulan guma koba dego. Deqa iga na Qotei aqa areqalo ti powo ti di aqa utru geregere ubtosim marqa keresai. Aqa kumbra kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? ³⁵ Tamo yai na Qotei inqi bei yqas? Yosim Qotei na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai.” ³⁶ O ijo was ningi quiy. Qotei

a inġi inġi kalil atelennej. A inġi inġi kalil qa utru. Inġi inġi kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

12

Niġi nuġo jejamu osib Qotei atraiyiy

¹ O ijo was kalil, Qotei a iga qa dulej deqa e niġi siġgila na endegsi mernġwai. Niġi nuġo segi jejamu ñambile unu qaji di osib Qotei atraiyiy. Niġi Qotei aqa segi tamo unġasari bole unub deqa niġi kumbra Qotei a tulaġ areareteqnu qaji di yoqniy. Niġi deġyqab di niġi Qotei qa bole louoqnqab. ² Niġi mandam tamo naġo kumbra dauryosib walwelaib. Qotei a areqalo bunuj enġimqa niġi tamo bunuj sosib dena niġi Qotei aqa areqalo gegerere qalieoiy. Qotei aqa areqalo agiende. Niġi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulaġ areareteqnu qaji de ti kumbra tulaġ bolequja de ti keretosib dauryoqniy.

Wau segi segi Qotei na niġi enġej qaji di yoqniy

³ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e niġi segi segi endegsi mernġwai. Niġi nuġo segi ñam soqtaib. Osib nuġo was qudei naġi buġnrqa are qalaib. Niġi areqalo bole ti sosib nuġo kumbra gegerere tenemtoqniy. Qotei na niġi segi segi siġgila enġej deqa niġi siġgila di osib Qotei qa nuġo areqalo siġgilatosib wauoqniy. ⁴ Niġi qalie, iga kalil jejamu qujai. Gago jejamu miligiq di baġ ti siġga ti ñamdamu ti dabkala ti unub. Naġi kalil wau qujai yo-saieqnu. Naġi wau segi segi yeqnu. ⁵ Dego kere iga tamo unġasari gargekoba unum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil jejamu qujaiq di turtejunum.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq siġgila segi segi egej. A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi a qa naġo areqalo siġgilatoqnsib aqa medabu osib anjam palontoqnebe. ⁷ A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi naġo Kristen was naġi aqaryainjroqnebe. A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi aqa anjam plaltoqnebe. ⁸ A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi naġo Kristen was naġi siġilatnġroqnebe. A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi silali inġi inġi jeiyoqnsib tamo unġasari inġi qa truqueqnu qaji naġi enġroqnebe. A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi aqa wau gegerere taqatoqnebe. A na tamo qudei naġi siġgila enġrej deqa naġi arebolebole na tamo unġasari naġi qa duloqnebe.

Niġi na nuġo Kristen was naġi bole qalaqalainjroqniy

⁹ O ijo was niġi na tamo unġasari naġi bole qalaqalainjroqniy. Niġi gisaġ na naġi qalaqalainjraib. Niġi kumbra uge

kalil torei uratekritisib kumbra bole segi beteryosib yoqniy. ¹⁰ Ningi gaigai Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi nunngo was tintinj edegosib nanngi qalaqalainjroqniy. Ningi nunngo segi ñam tentoqnsib Kristen was nanngo ñam olo soqtoqniy. ¹¹ Ningi gaigai singila na Qotei aqa wau ojoqniy. Qotei aqa Mondor a nunngoq aiyocnsim are tigeltetnngoqnim ningi Tamo Koba aqa wau ojajqqa tulan singilaoqniy. ¹² Mondonj Qotei na ningi lan qureq osi oqwas. Ningi deq oqwajqqa tarinjoqnsib areboleboleingoneme. Osib gulbe nunngoq boqnimqa ningi singila na tigelocnsib qoboiyoqniy. Osib gaigai Qotei pailyoqniy.

¹³ Qotei aqa segi tamo ungasari qudei nanngi ingi ingi qa truquocnsibqa ningi na nanngi aqaryainjroqniy. Tamo lanaj nanngi dego nunngo meq boqnsibqa nanngi oqnsib geregereinjroqniy.

¹⁴ Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa di ungum, ningi kamba olo Qotei na nanngi aqaryainjrqa marsib pailyoqniy. Qotei na nanngi ugetnjrqajqqa deqa pailyaib. ¹⁵ Kristen was qudei nanngi areboleboleinjrimqa ningi nanngi koba na areboleboleingeme. Kristen was qudei nanngi akamoqnsibqa ningi nanngi koba na akamoiy. ¹⁶ Ningi segi segi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Ningi nunngo segi ñam soqtqa are qalaib. Ningi tamo ñam saiqoji nanngi koba na laqniy. Ningi diqocnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib.

¹⁷ Tamo qudei na ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba nanngi kumbra uge enjraib. Ningi tamo kalil nanngo ñamgalaq di kumbra bole segi yoqniy.

¹⁸ Ningi njirin ti qoto ti uratiy. Gam soqnimqa ningi gaigai tamo ungasari kalil nanngi koba na are qujaitosib lawo na soqniy. ¹⁹ O ijo was bole, tamo qudei na ningi gulbe engibqa ningi na kamba nanngi gulbe enjraib. Uratosib nanngi Qotei aqa banq di atibqa a segi nanngi qa njirinosisim gulbe enjrqa. Agi Tamo Koba aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Une kambatqajqqa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanngo une qa nanngi kambatnjrqai. ²⁰ Deqa ino jeu tamo bei a manyimqa ni a gereiyosim ingi anaiye. A ya qaryimqa dego gereiyosim ya anaiye. Ni a degyimqa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas.” ²¹ O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa e ningi segi segi endegsi mernjgwai. Kumbra uge bei na ni ojqa laqnim ni segi singilaosim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge bunyosim gotranjyqam.

13

Ningi sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di soqniy

¹ Ningi kalil sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di geregere soqniy. Iga qalie, mandor nanngi lanja wauosai. Qotei

a segi na nan̄gi wau enjreqnaqa nan̄gi sawa taqateq̄nub. Qotei a segi na nan̄gi atelen̄ej unub. ² Deqa tamo nan̄gi mandor nan̄go anjam gotran̄yqab di nan̄gi Qotei aqa anjam dego gotran̄yonub. Tamo nan̄gi degyqab di nan̄gi awai uge oqab. ³ Mandor nan̄gi wau ojeq̄nub di tamo kumbra uge uge yeq̄nub qaji nan̄gi ula enjrqajqa deqa waueq̄nub. Mandor nan̄gi na tamo kumbra bole bole yeq̄nub qaji nan̄gi ula enjrqajqa deqa wauosai. Deqa nin̄gi kumbra bole bole yoq̄niy. Nin̄gi degyqab di nin̄gi mandor nan̄gi qa ulaqasai. Nan̄gi na nun̄go ñam soqtet̄ngwab. ⁴ Mandor nan̄gi Qotei aqa wau tamo bul unub. Nan̄go wau qujai agi nan̄gi na nin̄gi aqaryain̄goq̄nsib geregerein̄geq̄nub. Ariya nin̄gi kumbra uge uge yoq̄nqab di nin̄gi nan̄gi qa ulaqab. Nin̄gi qalie, mandor nan̄gi sebru ojejunub. Nan̄gi sebru laña ojosai. Nan̄gi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nan̄gi sebru dena tamo un̄gasari kumbra uge uge yeq̄nub qaji nan̄gi awai uge enjreq̄nub. ⁵ Deqa iga mandor nan̄go sorgomq̄ di geregere sqom. Iga awai uge oqa uratosim deqa nan̄go anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq̄ di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga mandor nan̄go anjam dauryqom.

⁶ Utru deqa nin̄gi takis waiyeq̄nub. Mandor nan̄gi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nan̄gi gaigai singila na wau taqateq̄nub. ⁷ Deqa nin̄gi na mandor nan̄go in̄gi in̄gi olo enjroq̄niy. Osib takis o qaji tamo nan̄go ban̄q di takis atoq̄niy. Od, nin̄gi tamo kokba kalil nan̄go sorgomq̄ di geregere sosibqa nan̄go anjam quoq̄nsib kumbra bole bole osorn̄jroq̄niy. Osib nan̄go ñam soqtoq̄niy.

Nin̄gi qalaqalaiyo kumbra dauryoq̄niy

⁸ Nin̄gi was bei aqa in̄gi in̄gi qudei ejunub di nun̄goq̄ di sokobaiyaiq̄. A qa kamba olo yiy. Ariya kumbra bole bei nun̄goq̄ di gaigai soqneme. Kumbra agiende. Nin̄gi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoq̄niy. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹ Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, “Nin̄gi tamo bei qalsib moiyotaib. Nin̄gi bajinaib. Nin̄gi was bei aqa in̄gi in̄gi qa ma-maul̄ngaiq̄. Nin̄gi was bei aqa un̄a jejamu ojetaib.” Anjam bei dego unu. Anjam agiende, “Ni ino segi jejamu gereiyeq̄num dego kere ni ino was nan̄gi degsim geregerein̄jroq̄ne.” O ijo was, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰ Tamo bei na tamo bei qalaqalaiyqas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas.

Nin̄gi kumbra bole dauryosib walweloq̄niy

¹¹ Niŋgi kumbra degyoqniy. Bati iga bini unum qaji endi niŋgi qalie. Niŋgi ŋeio qa kumbra uratosib tigelqajqa bati agi brantqo. Niŋgi qalie, Qotei na iga elenqajqa bati isaq yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo siŋgilatem. Ariya bini Qotei na iga elenqajqa bati jojomoqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga ambru qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sosim qoto qa gara bul jugwom. ¹³ Tamo a qanam walweleqnu dego kere iga kumbra bole tiŋtiŋ na walweloqnoqom. Deqa iga diqoqnsim alan kobaoqnsim ya uge uyoqnsim nanarioqnaasai. Iga sambala kumbra dego yoqnaqajqa are pruggoqnim kumbra uge jigat yoqnaasai. Iga laŋa laŋa ŋiriŋoqnsim tamo qudei naŋgi qa are ugeigoqnaasai. ¹⁴ Niŋgi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqniy. Sosib deqa niŋgi nuŋgo segi jejamu qa areqalo namij dauryoqnaib.

14

Niŋgi nuŋgo Kristen was naŋgi peginjraib

¹ Tamo uŋgasari qudei Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateqnu b qaji naŋgo areqalo di kiŋala siŋgilaosai unu. Deqa niŋgi naŋgo kumbra pegiyosib uge qa minjraib. Osib naŋgi koba na anjam na qotaib. Niŋgi naŋgi osib gereinjriy. ² Naŋgo areqalo kiŋala siŋgilaosai unu deqa naŋgi damu uyosaieqnu b. Kalil getenteqnu b. Ariya tamo uŋgasari qudei Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateqnu b qaji naŋgi qalie, naŋgi iŋgi kalil uyqa kere. Osib naŋgi iŋgi kalil uyeqnu b. Naŋgi iŋgi bei getentosaieqnu b. ³ Deqa niŋgi quiy. Tamo uŋgasari iŋgi kalil uyeqnu b qaji naŋgi na olo tamo uŋgasari damu getenteqnu b qaji naŋgi uge qa minjraib. Tamo uŋgasari damu getenteqnu b qaji naŋgi na kamba dego tamo uŋgasari iŋgi kalil uyeqnu b qaji naŋgi uge qa minjraib. Qotei na naŋgi kalil elenjej. ⁴ Ni tamo kiyero deqa ni tamo bei aqa kaŋgal tamo a uge qa minjqam? A wau bole yqas kiyo aqa wau ulonqas kiyo di aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. E are qalonum, kaŋgal tamo di a wau bole yqa kere. Tamo Koba Qotei na a siŋgila yimqa a wau bole yqas.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, “Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati laŋaj.” Ariya tamo bei a marqas, “Sai. Bati kalil kerekere unub.” O ijo was, niŋgi segi segi nuŋgo areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniy. ⁶ Tamo qudei naŋgi yori bati kokba uneqnu b di naŋgi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uneqnu b. Tamo qudei naŋgi iŋgi kalil uyeqnu b di naŋgi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeqnu b. Naŋgi iŋgi uyqa oqnsib Qotei palyoqnsib uyeqnu b. Tamo qudei naŋgi iŋgi qudei getenteqnu b. Di naŋgi

Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa getenteqnub. Nanġi inġi getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnub.

⁷ Iga qalie, tamo bei a endegsi marqa keresai, “Ijo nambile di ijo segi nambile. E segi na taqatejunum. E moiġai di e segi na marsiy moiġai.” A degsi marqa keresai. ⁸ Iga nambile sqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim nambile sqom. Iga moiġom di iga Tamo Koba a qa are qalsim moiġom. Deqa iga nambile sqom kiyo iga moiġom kiyo di iga Tamo Koba aqa segi tamo unġasari sqom. ⁹ Kristus a dego moisiq olo nambile osiq subq na tigelej. Deqa a tamo nambile so qaji nanġi ti tamo morenjo qaji nanġi ti nanġo Tamo Koba gaigai sqas.

¹⁰ Niġi kiyaqna nunġo Kristen was nanġo kumbra pegiyoqnsib uge qa minjreqnub? Osib nanġi misilinjnreqnub? Niġi qalie, mondon iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegiwas. ¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, “E segi Tamo Koba. E nambile gaigai unum. Mondon tamo unġasari kalil nanġi ijoq bosib ijo areq di sinġa pulutosib nanġo medabu qujaitosib merbqab, ‘Ni segi Qotei.’” ¹² Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, diġo bati qa iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil babtosi minjnam a quqwas.

Niġi nunġo Kristen was nanġi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nanġi uge qa minjrqsai. Osim nanġi uneq breinjrqasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus na e powo ebej deqa e qalieonum, inġi inġi kalil Qotei na gereiyelenej qaji di jiġa bei saiġoji. Ariya Kristen was bei a endegsi are qalqas, “Inġi di jiġat.” A degsi are qalsim deqa a inġi di getentqas. ¹⁵ Ariya a inġi di getentimqa niġi olo inġi di uyib nunġsimqa a are gulbeiyqas. Nunġo kumbra dena niġi qalaqalaiyo kumbra uratosib nunġo Kristen was aqa are gulbetetqab. Kristus a nunġo was di qalaqalaiyosiq moiyej deqa niġi nunġo inġi uyo qa osib a ugeugeiyaib. ¹⁶ Niġi mareqnub, “Iga inġi di uyqom di kumbra bole.” Di niġi kere mareqnub. Ariya nunġo kumbra bole di Kristen was qudei nanġi unsib olo uge qa marqab di keresai. Deqa unġum, niġi inġi di uyaib. ¹⁷ Mondor Bole na aqaryaigimqa iga kumbra bole ti lawo kumbra ti arebolebole ti sqom gam dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas. Iga inġi ti ya ti uyoqnoqom gam dena sai. ¹⁸ Tamo nanġi ijo anjam deqa are qalsib Kristus aqa wau ojġab di Qotei a nanġi qa tulaġ arearetoqnoqas. Amqa tamo unġasari kalil nanġi na nanġi unjrsib marqab, “Nanġi tamo bole.”

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sosim gago Kristen was nanġi singilatnjqoqom. ²⁰ Niġi inġi uyo na Qotei aqa wau ugetaib. Bole, niġi inġi kalil uyqa kere. Ariya niġi inġi bei uysib

dena nunḡo Kristen was bei uneḡ waiyqab di kumbra uge. ²¹ Nnḡi damu ti wain ti uysibqa kiyo kumbra bei ysibqa kiyo dena nunḡo was bei uneḡ waiyqab di kumbra uge. Deqa nnḡi kumbra di uratij. ²² Nnḡi Qotei qa nunḡo areqalo sinḡilateqnuḡ deqa nnḡi qalie, nnḡi inḡi kalil uyqa kere. Ariya nunḡo qalie di nunḡo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Nnḡi inḡi bei uyqa marsib are gulbeinḡwasai di nnḡi arebolebole na uyij. ²³ Ariya nunḡo ambleḡ di tamo bei a inḡi bei uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo sinḡilateqnu ariya a inḡi di uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une atqas.

15

Nnḡi Kristus aqa kumbra dauryoqnij

¹ Tamo unḡasari qudei Yesus qa nanḡo areqalo sinḡilateqnuḡ qaji nanḡo areqalo di kiñala sinḡilaosai unu. Deqa iga sinḡila ti unum qaji iga na nanḡi aqaryainjroqnsim nanḡo gulbe qoboiyetnjroqnqom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga gago Kristen was nanḡi aqaryainjroqnsim sinḡilatnjroqnqom. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyosai oqnej. A nami endegsi Qotei pailyej, “O Abu, tamo qudei ni qa anjam uge mareqnuḡ qaji nanḡi e qa dego anjam uge mareqnuḡ.” Qotei aqa anjam di agi nenḡrenḡ di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nami nenḡrenḡyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nenḡrenḡyeb. Anjam dena gago are sinḡilatetgim iga sinḡila na tigeloqnsim Qotei na mondon iga elenḡqajqa deqa tariḡoqnsim sqom. Utru deqa nenḡrenḡyeb. ⁵ Qotei a segi na gago are sinḡilatetgoqnsiq aqaryaiḡeqnaqa iga sinḡila na tigeleqnum. Deqa a na marimqa nnḡi kalil koba na Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqnij. ⁶ Sosib nnḡi kalil medabu qujaitoqnsib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnij.

Kristus na Juda nanḡi ti sawa bei bei qaji nanḡi ti aqaryainjrej

⁷ Kristus a nnḡi qa areboleboleiyonaq nnḡi gereinḡej dego kere nnḡi nunḡo Kristen was nanḡi qa areboleboleinḡim gereinjroqnij. Yim nunḡo kumbra dena nnḡi Qotei aqa ñam tulaḡ soqtoqnij. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nanḡi qa are qalsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam kalil bole. A nami Juda nanḡo moma utru nanḡi inḡi bole bole enjrqa marej. Anjam di sinḡilatqajqa deqa Kristus a wauoqnej. ⁹ Kristus a sawa bei bei qaji nanḡi qa dego wauoqnej. Qotei a nanḡi qa dulej aqa kumbra di nanḡi qalieosib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Kristus aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu, “E sawa bei bei qaji nanḡo ambleḡ di ino ñam soqtoqnai.

E ino ñam soqtqa oqnsiy ni qa louoqnqai.”

¹⁰ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi ti koba na areboleboleingim soqniy.” ¹¹ Anjam bei dego unu,

“O sawa bei bei qaji kalil,
ningi Tamo Koba aqa ñam soqtoqniy.
Od, ningi kalil aqa ñam soqtoqniy.”

¹² Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi marej, “Mondor Devit aqa abu Jesi aqa moma nanngoq dena mandor kobaquja bei brantqas. Brantosim a na sawa bei bei qaji kalil nanngi taqatnjroqnqas. Nanngi a bosim boletnjrqajqa deqa are qalsib tariñoqnsib sqab.”

¹³ O ijo was, Qotei a nami iga ingi bole bole egwajqa marej deqa iga tariñoqnsim unum. Ningi Qotei qa nungo areqalo singilateqnub deqa a na ningi tulan keretngimqa ningi arebolebole ti are lawo na ti soqniy. Amqa Mondor Bole na ningi singilatngimqa ningi ingi bole bole Qotei a nami engwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a tulan areboleboleiyqnej

¹⁴ O ijo was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, ningi kumbra bole gaigai yeqnub. Ningi powo koba ti unub deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nanngi gam bole osornjreqnub.

¹⁵ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e anjam singila endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Ningi ijo anjam endeqa are walngaim deqa e nenngrenyonom. ¹⁶ E Kristus Yesus aqa wau tamo unum deqa e sawa bei bei qaji nanngo ambleq di wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nanngi minjre minjre laqnum. E nanngi joqsiy Qotei aqa ulatamuq di atrainjrobuiltqa Qotei a nanngi qa tulan areboleboleiyqajqa deqa e waueqnum. Mondor Bole na nanngi singilatnjrimqa nanngi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib dauryqajqa deqa ti e nanngi qa waueqnum.

¹⁷ Aqo Kristus Yesus wo ombla waueqnum deqa e Qotei aqa wau yqajqa tulan areboleboleibeqnu. ¹⁸⁻¹⁹ Kristus a nami ijo medabu na ti ijo ban na ti wau yoqnej. Wau deqa segi e ningi saingwai. E wau bei qa ningi saingwasai. Kristus na e singila ebeqnaqa e manwa gargekoba yoqnem. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e wauoqnem. Kristus a kumbra kalil di yoqnej. Di kiyafa? A na sawa bei bei qaji nanngo are tigeltetnjrimqa nanngi Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. E Jerusalem dia wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq di dinqtem. ²⁰ E are qalem, e na tamo ungasari Kristus aqa ñam qaliesai qaji nanngo sawaq di Qotei aqa anjam bole palontognqai. Tal ai utru tamo bei na tigeltej qaji goqeq di e olo tal atqasai. E degsi

are qalem. ²¹ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi nengrenq di unu, "Tamo ungasari Kristus aqa ñam nami quosai qaji nanqi a unqab. Tamo ungasari aqa anjam nami quosai qaji nanqi qusib a qa poinjrças."

Pol a Rom Kristen nanqi unjrsim dena Spen sawaq gilqas

²² O ijo was, e Qotei aqa wau di ojeqnum deqa e nungoq bqajqa gam getenjejunu. Deqa e nungoq bqa yeqnam kere-saiibeqnu. ²³ Wausau gargekoba e ningi nungwajqa are qalognem. Ariya bini e sawa endia wau bei saiqoji. ²⁴ Deqa e Spen sawaq gilqa osiy e mati nungoq bosiy nungsiy ningi ti koba na sokiñalayitqa ningi inqi inqi qa aqaryaibibqa e Spen sawaq gilqai.

²⁵ Ariya e mati Jerusalem aisiy dia Juda Kristen nanqi unjrsiy aqaryainjrçai. Nanqi Qotei aqa segi tamo ungasari unub. ²⁶ Nanqi qudei inqi inqi qa truqueqnum deqa Kristen was Masedonia sawa ti Akaia sawa ti di unub qaji nanqi na nanqi aqaryainjrça marsib silali koroiyeb unu. ²⁷ Nanqi nanço segi areqalo na silali di koroiyeb. Juda Kristen nanqi na nanqi Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnum deqa nanqi na kamba olo Juda Kristen nanqi jejamu qa inqi inqi qa aqaryainjreqnum. Nanço wau bole agide.

²⁸ Deqa e mati silali koroiyqajqa wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy aisiy bunuqna e Spen sawaq gilqa osiy e nungoq bosiy nungwai. ²⁹ E qalieonum. E nungoq bqai di e Kristus aqa kumbra bole kalil ijoq di magejunu qaji di osi bosiy ningi osorngitqa dena ningi singilaqab.

³⁰ O ijo was ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Mondor na iga osorgeqnu qaji deqa ti are qalsibqa e koba na Qotei pailyqajqa waukobaoqnom. Od, ningi e qa Qotei pailyoqniy. ³¹ Yim Qotei na e aqaryaibosim anjam gotranço tamo Judia sawaq di unub qaji nanço banq dena e olo oqas. E Qotei aqa segi tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanqi qa silali koroiyeqnum. Ningi Qotei pailyibqa a na nanço are tigeltetnjrimqa nanqi ijo wau deqa tulan areboleboleinjrças. ³² Qotei na marim e nungoq bosiy nungsiy dena e areboleboleibqas. Osiy ningi koba na aqaratosim dena e singila oqai.

³³ Qotei a are lawo qa utru. A ningi kalil koba na soqnebe. Bole.

16

Pol a kaiye anjam Rom Kristen nançoq qarinqej

¹ Ningi gago jaja Fibi osib gereiyoniy. A na Kristen tamo ungasari Senkria qureq di unub qaji nanqi qa waukobaeqnu. ² Ningi Tamo Koba a qa are qalsib Fibi qalaqalaiyoqniy. Ningi

Qotei aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi kumbra bole dauryosib Fibi qalaqalaiyoqniy. Fibi a gulbe ti soqnimqa kiyo inji bei qa truquamqa kiyo ningi na aqaryaiyiy. A nami tamo ungasari gargekoba nanngi aqaryainjroqnsiq e dego aqaryaiboqnej. Deqa ningi a urataib. A kamba dego aqaryaiyiy.

³ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila Akwila wo nanngi aiyel minjriy. Nanngi aiyel e koba na Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. ⁴ Nami jeu tamo nanngi na e lubqa laq nab nanngi aiyel moiqa ulaosai. Nanngi e aqaryaibeb. Deqa e nanngi aiyel minjreqnum, “Keretonub.” E segi sai. Kristen tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi dego nanngi aiyel minjreqnub, “Keretonub.” ⁵ Ariya ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo ungasari kalil Prisila Akwila wo nanngo talq di loueqnub qaji nanngi dego minjriy.

Osib Epainetus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Esia sawa qaji. Tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanngi are bulyosaisonabqa Epainetus a namoqna are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej.

⁶ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Maria dego minjiy. A ningi aqaryaingwa maroqnsiq waukobaoqnej.

⁷ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus Junias wo nanngi aiyel dego minjriy. Nanngi aiyel ijo lej nanngi. Jeu tamo nanngi na nanngi aiyel e ombla ojelenosib tonto talq di breigonab soqnem. Qotei na nanngi aiyel wau enjrej deqa nanngi aqa anjam mare mare laq nub. Deqa nanngi aiyel dego nam ti. E are bulyosaisonam nanngi aiyel namoqna are bulyosib Kristus qa nanngo areqalo singilateb.

⁸ Ariya ningi ijo kaiye anjam endi Ampliatus dego minjiy. E Tamo Koba aqa nam na a tulan qalaqalaiyeqnum.

⁹ Ningi Urbanus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A iga ti koba na Kristus aqa wau ojeqnum. Ningi Stakis dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum.

¹⁰ Ningi Apeles dego ijo kaiye anjam endi minjiy. Iga qalieonum, a bole Kristus dauryeqnu.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy.

¹¹ Osib Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo lej.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy. Nanngi Tamo Koba aqa tamo bole unub.

¹² Ningi Trifina Trifosa wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Nanngi aiyel Tamo Koba a qa waukobaeq nub.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Tamo Koba aqa wau singila na ojeqnu.

¹³ Niŋgi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjiy. A tamo bolequja sosisq Tamo Koba dauryeqnu. Niŋgi aqa ai dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo ai bul.

¹⁴ Niŋgi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas naŋgi minjriy. Osib Kristen was kalil naŋgi koba na unub qaji naŋgi dego minjriy.

¹⁵ Osib Filologus Julia wo naŋgi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Niŋgi na ijo kaiye anjam endi osib Nereus na aqa jaja na Olimpasi na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil naŋgi koba na unub qaji naŋgi ti minjriy.

¹⁶ Niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundonjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil naŋgi yeqnu.

Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji naŋgi na dego niŋgi kaiyeiŋonub.

Tamo qudei na Kristen naŋgi potoaiyeltnjreqnub

¹⁷ O ijo was, nuŋgo ambleq di tamo qudei naŋgi Qotei aqa anjam niŋgi nami qusib dauryeb qaji di gotranjoqnsib olo bubulyeqnub. Osib Kristen naŋgi potoaiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnub. Deqa e niŋgi siŋgila na endegsi merngwai. Niŋgi tamo deqaji naŋgi qa geregere nam atoqnsib naŋgi qoreinjriy. ¹⁸ Tamo deqaji naŋgi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojo-saieqnub. Naŋgi naŋgo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Osib tamo ungasari naŋgi walawalainjroqnsib gisa gisanjroqnsib naŋgi nanaritnjreqnub. Tamo ungasari naŋgi di kumbra bole ti kumbra uge ti geregere pegiyosaieqnub. ¹⁹ O ijo was, e niŋgi qa tulan areboleboleibeqnu. Di kiyaaqa? Niŋgi Qotei aqa anjam geregere dauryeqnab tamo ungasari kalil naŋgi deqa queqnub. Ariya e niŋgi endegsi merngwai. Niŋgi kumbra bole yqajqa geregere poingonqim kumbra uge yqajqa nanariosib soqniy. ²⁰ Qotei a are lawo qa utru. Sokiñala a na Satan ojsim osi bosim nuŋgo siŋgaq di atim niŋgi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a niŋgi qa are boleyeme.

Tamo qudei na kaiye anjam Rom Kristen naŋgoq qarinyeb

²¹ Timoti a e ombla wauo qaji. A na niŋgi kaiyeiŋgwo. Lusius na Jeson na Sosipater na naŋgi qalub dego niŋgi kaiyeiŋonub. Naŋgi qalub ijo leŋ naŋgi.

²² Ijo ñam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam kalil endi osim ijo segi baŋ na nengrenyonum. E dego Tamo Koba aqa ñam na niŋgi kaiyeiŋonum.

²³ Gaius a dego niŋgi kaiyeiŋgwo. A na e osiqa aqa segi talq di e gereibeqnu. Osiqa Kristen tamo ungasari kalil qure endia loueqnub qaji naŋgi dego gereinjreqnu.

Erastus Kwartus wo nan̄gi aiyel dego nin̄gi kaiyein̄gonub. Erastus a Korin qure nan̄go silali taqateqnu qaji tamo. Kwartus a gago Kristen was.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a nin̄gi kalil qa are boleyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqn̄qom

²⁵ Yesus Kristus aqa anjam bole e mare mare laqnum qaji dena Qotei na nin̄gi torei sin̄gilatngwa kere. Tulañ nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di boleq ateqnu. Qotei ñambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nan̄gi anjam di nen̄gren̄yonab soqnej. Sonaqa iga na olo osim tamo un̄gasari sawa sawa kalilq di unub qaji nan̄gi minjre minjre laqnum. Deqa nan̄gi uli anjam di quoqnsib poinjreqnu. Qotei na anjam di boleq ateqnu. Di kiyaaqa? Tamo un̄gasari sawa bei beiq di unub qaji nan̄gi anjam di qusib nan̄go areqaloq di sin̄gilatosib dauryqajqa deqa. ²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Deqa iga bati gaigai Yesus Kristus aqa wau na Qotei aqa ñam soqtoqn̄qom. Bole.

1 KORIN

Pol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu

¹⁻² E Pol. Kristus Yesus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e metbosiqa wau di ebej. O ijo was kalil, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum. Niŋgi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus na niŋgi elenosiqa Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Qotei na niŋgi aqa segi tamo ungasari sqa marsiqa niŋgi giltŋgej. Osiqa Kristen kalil qure qureq di gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam meteqnub qaji naŋgi dego giltŋjrej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen kalil naŋgo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo naŋgi aiyel niŋgi qa are boleinjrimqa niŋgi lawo na soqniy.

Pol a Korin Kristen naŋgi qa are qaloqnsiq Qotei binjiyeqnu

⁴ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a niŋgi qa are boleieyey. Deqa e bati gaigai niŋgi qa are qaloqnsim ijo Qotei binjiyeqnum. ⁵⁻⁶ Kristus aqa anjam iga nami niŋgi merngoqnem qaji di nungo are miligiq di siŋgila na waueqnu. Niŋgi Kristus beteryejunub deqa Qotei na nungo kumbra kalil qa ti nungo anjam maro qa ti nungo powo qa ti niŋgi tulaŋ keretŋgej. ⁷ Deqa niŋgi gago Tamo Koba Yesus Kristus a mondoŋ brantim unqajqa tariŋoqnsib unub. Niŋgi Qotei aqa Mondor aqa siŋgila ejunub deqa niŋgi siŋgila bei qa truquosaieqnu. ⁸ Yesus Kristus a niŋgi gaigai siŋgilatŋgoqnimqa niŋgi siŋgila na tigeloqnsib gilsib gilsib diŋo bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a laŋ qureq na brantim niŋgi Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji sqab. ⁹ Yesus Kristus a Qotei aqa Niri. A gago Tamo Koba. Qotei na niŋgi metŋgej deqa niŋgi Yesus beteryosib a ombla are quajaitosib unub. Qotei a tamo bole unu deqa a niŋgi uratŋwasai.

Korin Kristen naŋgi ŋiriŋoqnsib pupoeqnu

¹⁰ Ariya ijo was kalil, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na niŋgi siŋgila na endegsi merngwai. Niŋgi kalil anjam qujai maroqniy. Niŋgi anjam bei bei qa ŋiriŋosib pupoelenjaib. Niŋgi areqalo qujaitosib koba na geregere soqniy. ¹¹ Tamo naŋgi Kloe aqa talq di unub qaji naŋgi na e endegsib merbonab quem, "Korin Kristen naŋgi ŋiriŋoqnsib anjam na qoteqnu." ¹² O ijo was kalil, niŋgi anjam na qoteqnu qaji nungo utru agiende. Niŋgi qudei mareqnu, "E Pol dauryo qaji tamo." Niŋgi qudei mareqnu, "E Apolos dauryo qaji tamo."

Niŋgi qudei mareqñub, “E Pita dauryo qaji tamo.” Ariya niŋgi qudei mareqñub, “E Kristus dauryo qaji tamo.” Niŋgi anjam na qoteqñub qaji nuŋgo utru agide. ¹³ Niŋgi kiyaaqa kumbra degyeqñub? Kristus a segi poelenosiq tamo gargekobaej kiyo? E Pol e segi niŋgi qa ñamburbasq di moiyeñ kiyo? Niŋgi ijo ñam na yanso eb kiyo? Di sai. ¹⁴ E nami nuŋgo ambleq di sosim e tamo qudei naŋgi yansnjrosaiognem. E ijo kumbra deqa are qaloqñsim Qotei binjiyeqñum. Od, Krispus Gaius wo naŋgi aiyel e na yansnjrem. ¹⁵ Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E Pol aqa ñam na yanso em.” ¹⁶ Bole, tamo naŋgi Stefanas aqa talq di unub qaji naŋgi dego e na yansnjrem. Ariya e tamo qudei naŋgi dego yansnjrem kiyo di e poibosai. ¹⁷ Kristus na e tamo naŋgi yansnjrqa marsiq e qarinqosai. E aqa anjam bole palontqajqa osiq e qarinqej. Deqa e mandam tamo nango powo na Kristus aqa anjam palontosaieqñum. E degyeqñum qamu Kristus a ñamburbasq di moiyej di a laña moiyej qamu.

Kristus a Qotei aqa siŋgila ti powo ti unu

¹⁸ Tamo naŋgi padalqa gamq di unub qaji naŋgi mareqñub, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di nanari anjam.” Naŋgi deqsib mareqñub. Ariya iga Qotei na elenqenu qaji iga mareqñum, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di Qotei aqa siŋgila ti unu.” ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Powo tamo nango powo e na taqal atetnjrqai. Qalie tamo nango qalie dego e na kobotetnjrqai.” ²⁰ O ijo was kalil, powo tamo ti dal anjam qalie tamo ti naŋgi qa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Naŋgi mandam qaji powo ejunub deqa Qotei na naŋgi olo nanaritnjreqnu. Od, tamo naŋgi anjam na qotqajqa arearetnjreqnu qaji naŋgi di Qotei na olo nanaritnjreqnu.

²¹ Mandam tamo nango powo na naŋgi Qotei qalieqa keresai. Qotei na aqa segi powo na gam getentetnjrej deqa naŋgi a qa qalieqa keresai. Naŋgi a qa qalieqajqa gam bei a na osornjrej. Gam agiende. Anjam iga palonteqñum qaji di tamo naŋgi qusib Yesus qa nango areqalo siŋgilatqab di Qotei na naŋgi elenqas. Gam dena qujai naŋgi Qotei qa qalieqab. Ariya tamo qudei naŋgi anjam di quoqñsib mareqñub, “Di nanari anjam.” ²² Agi Juda naŋgi Qotei aqa mañwa laña unqajqa mareqñub. Grik naŋgi mandam qaji powo oqajqa tulañ siŋgilaeqñub. ²³ Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di iga palonteqñsim laqnam Juda naŋgi quoqñsib uge qa mareqñub. Grik naŋgi anjam di quoqñsib nanari qa mareqñub. ²⁴ Ariya tamo unqasari Qotei na metnjrej qaji di Juda ti Grik ti naŋgi qalie, Kristus a Qotei aqa siŋgila ti powo ti unu. ²⁵ Mandam tamo naŋgi mareqñub, “Anjam di nanari

anjam.” Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu. Anjam dena mandam tamo nanngo powo tulan bunyejunu. Mandam tamo nanngi mareqnub, “Anjam di singila saiqoji.” Di sai. Anjam di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena mandam tamo nanngo singila tulan bunyejunu.

²⁶ O ijo was ningi are qaliy. Qotei na ningi metnjej bati deqa ningi gargekoba mandam qaji powo saiqoji soqneb. Ningi gargekoba singila saiqoji soqneb. Ningi gargekoba ñam saiqoji soqneb. ²⁷ Tamo qudei nanngi mandam qaji powo ejunub deqa nanngi mareqnub, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi nanari tamo.” Yeqnab nanari tamo nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di jemai enjreqnub. Tamo singila ti unub qaji nanngi mareqnub, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi singila saiqoji unub.” Yeqnab tamo singila saiqoji nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di jemai enjreqnub. ²⁸ Tamo ñam ti unub qaji nanngi mareqnub, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi ñam saiqoji unub.” Yeqnab tamo ñam saiqoji nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di ñam aguq atetnjreqnub. ²⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa ñamgalaq di tamo bei na aqa segi ñam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na ningi Kristus Yesus aqa banq di atej. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa powo ejunum. Kristus aqa wau na iga tamo bole tintin unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleqnum. Aqa wau na Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa gago une na iga olo taqatgwa keresai. ³¹ Utru deqa iga gago segi ñam soqtqa keresai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqtme.”

2

Korin Kristen nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub

¹ O ijo was kalil, e nami nungoq bosim Qotei aqa anjam palontoqnsim merngoqnem bati deqa e mandam qaji powo na anjam palantosaiqnem. E anjam kokba laja laja palantosaiqnem. ² E endegsi are qaloqnem. E nungo ambleq di sosiy Yesus Kristus aqa anjam segi merngoqnqai. A ñamburbasq di moiyej anjam di segi ningi merngoqnqai. E degsi are qaloqnem. ³ E nungo ambleq di soqnem bati deqa e singila saiqoji soqnem. Deqa e ulaugetoqnsim ginda gindarjoqnem. ⁴ Anjam e palantoqnem qaji di e Qotei aqa Mondor aqa singila na palantoqnem. E mandam qaji powo na anjam palontit ningi qusib are bulyqajqa deqa are qalosaiqnem. ⁵ Deqa ningi Kristus qa nungo areqalo singilateb di mandam tamo nanngo powo na sai. Di Qotei aqa singila na.

Qotei aqa Mondor na iga powo bole egeqnu

⁶ Bole, Kristen qudei nanġi Qotei aqa kumbra dauryqajqa sinġila ti unub. Deqa iga nanġi anjam minjreqnam nanġi powo bole eqnub. Powo di mandam qaji powo sai. Tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanġo powo sai dego. ⁷ Di Qotei aqa segi powo nami ulitesoqnej qaji. Powo di iga ubtoqnsim mareqnum. Powo di aqa utru agiende. Tulaġ nami Qotei na iga laġ qureq oqwjajqa gam gereiyetgej. ⁸ Powo di mandam qaji tamo kokba nanġi poinjrosaieqnu. Nanġi poinjrej qamu nanġi na Tamo Koba laġ qureq di unu qaji a osib namburbasq di qamosai qamu. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanġo njamdamu na laġ qure qa inġi inġi unosaieqnub. Nanġo dabkala na inġi inġi deqa quosaieqnub. Nanġo areqaloq di inġi inġi di yala sosai. Inġi inġi di Qotei na tamo unġasari a tulaġ qalaqalaiyeqnub qaji nanġi segi gereiyetnjrej unu. Deqa nanġi oqsib oqab.” ¹⁰ O ijo was kalil, anjam di nami uliesonaqa Qotei aqa Mondor na babtosiġ iga mergej. Qotei aqa areqalo uliejunu qaji di Mondor a segi qalie. Qalie kalil agi Mondor aqaq di unu. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Tamo aqa mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O ijo was kalil, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor agi Qotei aqaq na bej qaji di em. Deqa laġ qure qa inġi inġi Qotei na egeqnu qaji di iga qalie. Mondor na inġi inġi di iga osorgeqnu. ¹³ Iga inġi inġi deqa anjam mare mare laqnum. Iga mandam qaji tamo nanġo powo na anjam marosaieqnum. Mondor na iga powo egeqnaqa iga anjam mareqnum. Mondor aqa anjam di iga na tamo unġasari Mondor ti unub qaji nanġi minjreqnum.

¹⁴ Tamo unġasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanġi laġ qure qa inġi inġi di oqa keresai. Di kiyaaqa? Nanġi mareqnum, “Inġi inġi di nanari tamo nanġo inġi.” O ijo was kalil, inġi inġi di iga Mondor aqaq na elenejqnum. Deqa tamo unġasari Mondor ti sosai qaji nanġi inġi inġi deqa poinjrqa keresai. Tamo unġasari Mondor ti unub qaji nanġi segi inġi inġi deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Od, tamo unġasari Mondor ti unub qaji nanġi inġi inġi kalil geregere pegiyeqnub. Ariya tamo unġasari nanġi di mandam tamo bei na peginjrrqa keresai. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai.” Ariya iga Kristus aqa areqalo ejunum.

3

Pol Apolos wo nanġi Qotei aqa wau tamo bole

¹ O ijo was kalil, e nungo ambleq di soqnem bati deqa ningi Kristus aqa kumbra geregere qalieosaisoqneb. Ningi angro mom bul soqneb. E na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji nanngi anjam damu ti minjreqnum. Ariya ningi areqalo namij dauryoqneb deqa e na anjam damu ti ningi merngwa yeqnam ugeiboqnej. ² Ningi angro mom bul soqneb deqa ningi damu uyqa keresai. Deqa e ningi damu anaingosaiognem. E ningi mungum anaingoqnem. Agi bini ningi damu uyqa keresai unub. ³ Ningi areqalo namij dauryoqnsib unub. Agi ningi nungo Kristen was nanngi qa are ugeingeqnaqa koba na anjam na qotoqnsib laqnub. Nungo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam tamo nanngo kumbra. ⁴ Agi ningi qudei mareqnub, "E Pol dauryo qaji tamo." Ningi qudei mareqnub, "E Apolos dauryo qaji tamo." O ijo was kalil, nungo kumbra di mandam tamo nanngo kumbra.

⁵ Apolos a tamo kiyero? E Pol e segi tamo kiyero? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Tamo Koba a na aqo aiyel wau segi segi egej. Deqa iga aqa anjam ningi merngonam qusib Yesus qa nungo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagonam Apolos a ingiq di ya atej. Ariya Qotei a segi na ingi boletej. ⁷ Deqa tamo ingi yageqnu qaji a ñam saiqoji unu. Tamo ingiq di ya ateqnu qaji a dego ñam saiqoji unu. Ariya Qotei ingi boleteqnu qaji a segi ñam koba ti unu. ⁸ Tamo ingi yageqnu qaji wo tamo ingiq di ya ateqnu qaji wo nanngi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqnub. Mondonj Qotei na nanngo wau segi segi pegiyosim awai enjrqas. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla wau ojeqnum. Qotei aqa ingi wau agi ningi.

Qotei aqa wau tamo nanngi tal gereiyo qaji tamo bul

Ningi Qotei aqa tal bul unub. ¹⁰ Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bul unum. E tal gereiyqajqa qalie bole deqa e tal aqa utru atem. E tal aqa utru atem deqa tamo qudei nanngi olo tal ai gogeq di tal ateqnub. Deqa e nanngi endegsi minjreqnum, "Ningi tal geregere atogniy." ¹¹ O ijo was ningi qalie, Qotei na Yesus Kristus osiq a tal ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo qudei na olo tal ai tuma qaji bei ataib. Yesus a segi qujai tal ai tuma qaji bole. ¹² Ariya tamo nanngi tal ai gogeq di tal atqa oqnsib gol na ti silva na ti meninj naimyo na ti ñamtañ na ti liki na ti ingi ñengi aqa sau na ti tal ateqnub. ¹³ Mondonj Qotei na tamo nanngi peginjro batiamqa a ñamyuwo bulosim tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim pegiyosim nanngo wau bole kiyo uge kiyo di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yugwasai deqa nanngi awai bole oqab. ¹⁵ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil torei loumqas. Ariya tamo

nanği di padalqasai. Nanği nıamyuwoq di padalqa jomomoqniş Qotei na nanği dena olo elenqas.

Ninği Qotei aqa atra tal bul unub

¹⁶ Ninği Qotei aqa atra tal bul unub. Qotei aqa Mondor a nunço ambleq di unu. Di ninği qaliesai kiyo? ¹⁷ Qotei aqa atra tal di ağı ninği. Deqa tamo bei na atra tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Iga tamo nanço ñam soqtqasai

¹⁸ Ninği nunço segi jejamu gisanıyaib. Ninği qudei mandam qaji powo ti sosib endegsib are qaleqñub kiyo, “E powo koba ti unum”? Di sai. Ninği endegsib mariy, “Bole, e nanari tamo.” Degsib marib Qotei na olo powo enğimqa dena ninği powo bole oqab. ¹⁹ Tamo nanği mandam tamo nanço powo ti unub qaji nanği Qotei aqa nıamgalaq di nanari tamo unub. Ağı Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenıyeb unu, “Tamo nanği mandam tamo nanço powo ti unub qaji nanği kumbra uge uge yeqñub. Yeqnab Qotei a kamba nanği padaltnıjreqnu.” ²⁰ Anjam bei dego unu,

“Tamo nanği mandam tamo nanço powo ti unub qaji nanço areqalo Tamo Koba a segi qalie.
A qalie, nanço areqalo di uge deqa nanği wau bei bei yeqnab ugeınjreqnu.”

²¹ Deqa ninği na mandam tamo nanço ñam soqtoqñuib. İnği inği kalil di nunço. ²² Apolos, Pita, e Pol, mandam, nıambile, moiyo, inği inği kalil bini unub qaji ti inği inği kalil bunuqna brantelenqab qaji ti di nunço. ²³ Ariya ninği Kristus aqa. Kristus a Qotei aqa.

4

Qotei a segi na aqa wau tamo nanği pegınjreqnu

¹ O ijo was kalil, aqo Apolos wo iga Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa wau taqateqñum. Gago wau ağıende. Iga Qotei aqa uli anjam mare mare laqñum. Ninği iga qa degsib are qaloqñiy. ² Ninği qalie, wau taqato tamo a na wau lanja aqa medabu dauryoqñqas. Dego kere e Qotei aqa medabu dauryeqñum. ³ Deqa anjam pegiyo tamo bei na kiyo ninği na kiyo ijo kumbra pegiyqab di unğum. E deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra pegiyosaieqñum. ⁴ Ijo kumbra uge bei unu kiyo di e geregere poibosai. Ariya e une saiqoıi unum degsi marqa keresai. Tamo Koba a segi na e pegıbqas. ⁵ Pegiyo bati brantosaiunu deqa ninği na tamo qudei nanği pegınjroqñuib. Ninği mati tarınıesoqñıbqa mondoıj Tamo Koba a bosımqa a segi na inği inği kalil ambruq di uliejunub qaji di suwanıoq di atqas. Osim tamo kalil nanço areqalo dego boleq

atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra unsim bole kiyo sai kiyo deqa mergwas.

Korin Kristen nanği nanęo segi ñam soqteqñub

⁶ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na niņgi mernęonum. Di kiyayaqa? Niņgi Qotei aqa anjam nenęrenę di unu qaji de ti olo anjam qudei ti turtosib diqoqñuib deqa. Osib tamo qudei nanęo ñam soqtoqñsib olo tamo qudei nanęo ñam aguq atoqñuib deqa. ⁷ Niņgi gate kokba unub e? Sai. Nunęo iņgi bole kiye Qotei na niņgi enęosai? Nunęo iņgi iņgi kalil agi Qotei na niņgi enęej. Deqa niņgi kiyayaqa mareqñub, "Iga gago segi siņgila na iņgi iņgi kalil di ejunum"? Niņgi kiyayaqa nunęo segi ñam soqteqñub?

⁸ Agi niņgi are qaleqñub, "Iga iņgi iņgi kalil kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol Apolos wo nanęi aiyel buņjrsimqa iga segi mandor kokba bulonum." O was niņgi deqsib are qalaib. Niņgi mandor kokba bulonub qamu e niņgi qa tulaņ areboleboleibqoqa Apolos ombla na niņgi beternęosim niņgi koba na mandor kokba bulonum qamu. ⁹ Ijo areqalo agiende. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulaņ aguq atej. Deqa iga tamo uge nanęi bulonum. Tamo uge nanęi agi anjam pegiyo tamo a na une ti qa minjroqñsiq moiyoťnjreqñu. Od, a na mandam tamo ti laņ anęro ti nanęo ñamgalaq di nanęi moiyoťnjreqñu. O ijo was kalil, iga tamo uge nanęi di bulonum. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqñum deqa iga nanari tamo bulonum. Ariya niņgi powo ti sosib deqa niņgi Kristus qa qalie bole. Iga siņgila saiqođi unum. Ariya niņgi siņgila ti unub. Iga ñam saiqođi unum. Ariya niņgi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai. Tamo qudei na iga ugeugeigeqñub. Iga tal saiqođi. ¹² Iga ñes na ti gago segi baņ na ti wauoqñsim unum. Tamo qudei na iga mis-ilingeqñab iga kamba olo nanęi qa pailyeqñum. Tamo qudei na iga ugeugeigeqñab iga gulbe di qoboiyeqñum. ¹³ Tamo qudei na iga yomuigeqñab iga kamba olo nanęi anjam bole minjreqñum. Iga tamo sougetejunub qaji nanęi bulonum. Iga tamo unęasari kalil nanęo ñamgalaq di iņgi tulaņ jigat bulosim unum. Iga nami deęsi soqnem agi bini unum.

Pol na Korin Kristen nanęi minjrej, "Niņgi ijo kumbra dau-riy"

¹⁴ O ijo was, niņgi ijo anjam endi sisiyosib jemaiņęwajqa e deqa nenęrenęyosai. E nunęo areqalo tingitetņęwajqa deqa osim anjam endi nenęrenęyonum. Niņgi ijo anęro bole. E niņgi tulaņ qalaqalaingeqñum. ¹⁵ Nunęo abu qujai agi e segi. Nunęo abu gargekoba sai. Tamo 10,000 nanęi na Kristus aqa kumbra

ninji osornjoqñqab di unğum. E qujai Kristus Yesus aqa anjam bole ninji mernjonam qusib are bulyeb. Dena e nuñgo abuem. ¹⁶ Deqa e ninji endegsi mernğwai. Ninji ijo kumbra kalil dauryoqñiy. ¹⁷ Utru deqa e Timoti qarinyonum a nuñgoq bqo. E nami Tamo Koba aqa anjam Timoti minjnam a are bulyej. Deqa a ijo anğro bole. E a tulañ qalaqalaiyeqnum. A nuñgoq bosim ijo kumbra qa ninji saingim quqwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryesosim a dauryeqnum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalilq di Kristen nanji osornjreqnum.

¹⁸ Ariya ninji qudei endegsib are qaleqñub, “Pol a gagoq bqasai.” Osib ninji diqoqñsib laqñub. ¹⁹ O was ninji degaib. Tamo Koba a na odbimqa e nuñgoq urur boqujatqai. Tamo nanji diqoqñsib laqñub qaji nanjo siñgila qabe na eqñub di unqajqa bqai. E nanjo anjam maro laña quqwajqa bqasai. ²⁰ Ninji qalie, Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. A laña anjam maro na iga taqatgosaieqnu. A siñgila na iga taqatgeqnu. ²¹ Nuñgo are kiyersiq unu? E nuñgoq bosiy nirinğosiy tingitğwai kiyo e bosiy ninji qalaqalaingosiy lawo na gereingwai kiyo? Ninji segi mariy.

5

Sambala kumbra a Korin Kristen nanjo ambleq di unu

¹ O ijo was kalil, e anjam bei endegsi quem. Nuñgo ambleq di tamo bei a sambala kumbra yeqnu. Aqa sambala kumbra di tulañ ugedamu. Tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanji sambala kumbra deqaji yosaieqñub. Aqa sambala kumbra agiende. A na aqa abu aqa njaun oqñsiq ombla sambalaeqñub. ² Ninji aqa sambala kumbra deqa are ugeingosaieqnu, Ninji akamosaieqñub. Ninji diqoqñsib laqñub. Ninji are ugeingej qamu ninji tamo di osib nuñgo ambleq dena taqal waiyeb qamu.

³ E ninji koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ninji ijo are miligiq di unub deqa e ninji ti sobulejunum. Deqa e sambala tamo di aqa une qa pegiyonum koboqo. ⁴ E ninji endegsi mernğwai. Ninji gago Tamo Koba Yesus aqa ñam na korooiy. Yim koroq di e ninji ti sobulitqa Tamo Koba Yesus aqa siñgila dego nuñgoq di sqas. ⁵ Ninji koroesosibqa tamo di ojsib Satan aqa bañq di atibqa Satan na a osim aqa jejamu gulbe yqas. Yim mondoñ Tamo Koba Yesus a bqajqa batiamqa Qotei na tamo di aqa qunun olo oqas.

Pol na Kristen nanji minjrej, “Ninji tamo uge di wiyiy”

⁶ Ninji nuñgo segi ñam soqteqñub di kumbra bolesai. Ninji qalie, tamo nanji sum kiñala oqñsib bem ti bulyeqñab bem tiyekritoqñsiq tulañ kobaqujaeqnu. ⁷ Deqa ijo was kalil, ninji bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atiy. Osib dena ninji olo

bem bunuj bulosib sum saiqoji sqab. E qalieonum, ningi sum saiqoji unub koboqo. Di kiyaaqa? Jeu tamo nanngi na Kristus qalnab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa len aiyej. Juda nanngo yori bati koba qa nanngi Yesus degyeb. ⁸ Deqa iga yori bati koba di unqom. Unsim bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atsim olo bem bunuj sum saiqoji unu qaji di oqom. Sum namij di kumbra uge ti une ti sigitejunu. Bem bunuj sum saiqoji unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nenngrenyosim nunngoq qarinyem, “Ningi sambala tamo nanngi koba na laqnaib.” ¹⁰ O ijo was, e na tamo Yesus qaliesai qaji nanngi qa ningi degsi mernngosai. Ningi nanngi koba na laqnqa kere. Tamo sambalaeqnuq qaji nanngi ti tamo ñoro qa maunhreqnu qaji nanngi ti tamo gisan na silali eqnub qaji nanngi ti tamo gisan qotei qa loueqnub qaji nanngi ti ningi nanngi koba na laqajqa e deqa ningi saidngosai. Ningi nanngi koba na laqasai di ningi torei mandam uratqab. Di keresai. ¹¹ Ariya tamo bei a marqas, “E nunngo Kristen was bole.” Osim a olo sambala kumbra yqas kiyo, tamo bei aqa ñoro qa maulyqas kiyo, gisan qotei qa louqas kiyo, tamo nanngi misilinjrqas kiyo, ya uge uyoqnsim nanarioqnqas kiyo, gisan na tamo nanngo silali yainjqas kiyo a kumbra degyimqa ningi a ombla laqnaib. Ningi a ombla inji uyoqnaib dego. Agi e nami anjam deqa nenngrenyosim nunngoq qarinyem. ¹²⁻¹³ Deqa e na tamo Yesus qaliesai qaji nanngo une qa peginjrqai e? Sai. Di ijo wau sai. Di Qotei aqa wau. Ariya Kristen nanngo une qa peginjrqajqa wau di nunngo wau tintinj. Deqa ningi tamo uge di osib nunngo ambleq dena taqal waiyiy.

6

Ningi nunngo Kristen was bei osib anjam pegiyo talq gilalib

¹ Ningi qudei kumbra uge endegsib yeqnuq. Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanngo ulatamuq di tigeltqab. Ningi a osib Qotei aqa tamo ungasari nanngo ulatamuq di tigeltqab di kere. Ariya ningi degyosaieqnuq. Nunngo kumbra uge deqa ningi jemaingosaieqnu. ² Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa mondon iga na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanngo une qa peginjrqom. Di ningi qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa kiyaaqa ningi nunngo Kristen was nanngo anjam kiñilala qudei qa nanngi peginjrqas keresai? ³ Mondon iga lan angro nanngo une qa dego peginjrqom. Ningi di qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa e endegsi are qalonum, iga mandamq endi gago Kristen was nanngo anjam kalil dego pegiyqa kere. ⁴ Deqa ningi Kristen was bei qa anjam soqnim kiyaaqa ningi na a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanngoq gilqab?

Anjam pegiyo tamo nan̄gi di Kristen tamo sai. ⁵ E anjam endi nin̄gi mer̄ngonum. Di kiyaaqa? Nin̄gi nun̄go kumbra uge deqa jemaingim uratqajqa deqa. Nun̄go ambleq di powo tamo bei unu kiyo? Sqas di Kristen was bei a was bei qa anjam soqnim powo tamo dena nan̄go anjam pegiyqa kere. ⁶ Kiyaaqa Kristen was bei a was bei osim anjam pegiyo tamo Yesus qa nan̄go areqalo singilatosaieqnu b qaji nan̄goq gilsim nan̄go ulatamuq di tigeltqas?

⁷ Nin̄gi nun̄go Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyo tamo nan̄goq gilqab di kumbra uge. Nun̄go kumbra dena nin̄gi Yesus dauryqajqa uratosib ulon̄qab. Nin̄gi nun̄go Kristen was bei qa anjam soqnim, un̄gum, nin̄gi a uratib une en̄gem. Osim nun̄go in̄gi in̄gi bajin̄em. ⁸ Ariya nin̄gi degyosaieqnu b. Nin̄gi segi kamba olo nun̄go Kristen was nan̄gi kumbra uge en̄jroqnsib nan̄go in̄gi in̄gi gisañ na yain̄jreqnu b.

⁹⁻¹⁰ Tamo un̄gasari kumbra uge uge yeqnu b qaji nan̄gi Qotei na taqatnjrsim nan̄go Mandor Koba sqasai. Di nin̄gi qalie-sai kiyo? O ijo was nin̄gi na nun̄go segi jejamu gisañyaib. Tamo sambala kumbra yeqnu b qaji nan̄gi ti, tamo gisañ qotei qa loueqnu b qaji nan̄gi ti, tamo was bei aqa ñauñ jejamu ojeteqnu b qaji nan̄gi ti, tamo un̄a wo ñereñqa uratoqnsib olo tamo bei bei wo ñereñeqnu b qaji nan̄gi ti, bajin̄ tamo nan̄gi ti, tamo was bei aqa in̄gi in̄gi qa mamaulnjreqnu qaji nan̄gi ti, tamo ya uge uyoqnsib nanarieqnu b qaji nan̄gi ti, tamo was bei yomuiyeqnu b qaji nan̄gi ti, tamo was bei aqa silali gisañ na yayieqnu b qaji nan̄gi ti, tamo deqaji kalil nan̄gi Qotei na taqatnjrsim nan̄go Mandor Koba sqasai. ¹¹ Nami nin̄gi qudei tamo uge deqaji soqneb. Ariya bunuqna Qotei na nun̄go are miligi yansetngosiqqa nin̄gi aqa segi kumbra boleq di atej. Atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa singila na ti nin̄gi tamo bole une saiqoji qa mer̄njej.

Nun̄go jejamu a Qotei aqa Mondor aqa atra tal bul unu

¹² Kristen qudei nan̄gi mareqnu b, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nan̄gi bole mareqnu b. Ariya e kumbra qudei yoqn̄qai dena e aqaryaibqa keresai. Od, e kumbra gargekoba yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. ¹³ Tamo qudei nan̄gi mareqnu b, “In̄gi uyo aqa wau agi aisim meneq di sqas. Mene aqa wau agi in̄gi uyqas.” Di nan̄gi bole mareqnu b. Ariya mondon̄ Qotei na in̄gi uyo ti mene ti di torei kobotqas. Gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba aqa. A segi na taqateqnu. ¹⁴ Qotei aqa singila na a Tamo Koba olo subq na tigeltej. Deqa mondon̄ a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵ Nungo jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kiyo? Deqa e Kristus aqa jejamu osiy sambala uña aqa jejamuq di betertqai di kumbra bolesai. ¹⁶ Tamo bei a sambala uña wo betertqab di a uña de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kiyo? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo bei aqa nñauñ wo beterosib nanngi jejamu qujaitosib sqab.” ¹⁷ Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo betertqab di nanngi aiyel Mondor qujai ti sqab. ¹⁸ Deqa ijo was, ningi gaigai sambala kumbra uratoqnsib isaq giloqniy. Une kalil tamo nanngi yeqñub qaji di nanngo jejamuq di beterosaieqñu. Ariya sambala kumbra a tamo nanngo jejamuq di beteroqnsiq nanngo jejamu ugeteqñu. ¹⁹ Nungo jejamu di Mondor Bole aqa atra tal bul unu. Qotei a segi na Mondor di ningi engej deqa a nunngo are miligiq di unu. Ningi di qaliesai kiyo? Nungo jejamu di nunngo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej. Deqa kumbra kalil ningi yeqñub qaji di ningi Qotei aqa ñam soqtqa are qaloqnsib yoqniy.

7

Uña oqajqa anjam

¹ Ariya anjam qudei ningi nenngrenyosib ijoq qarinyeb qaji deqa kamba merngwai. Anjam bei agi uña oqajqa anjam. Deqa merngwai. Tamo nanngi laña sosib uña oqa uratqab di kumbra bole. ² Ariya sambala kumbra kobaaime deqa ningi segi segi uña oiy. Uña ningi dego segi segi tamo oiy. ³ Tamo aqa jejamu di aqa nñauñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq. Uña aqa jejamu di dego aqa gumbuluñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq. ⁴ Unngasari nanngi na nanngo segi jejamu taqato-saieqñub. Nanngo jejamu di nanngo gumbuluñ na taqateqñub. Tamo nanngi dego nanngo segi jejamu taqatosaiieqñub. Nanngo jejamu di nanngo nñauñ na taqateqñub. ⁵ Deqa ningi nunngo jejamu getentaib. Ariya bati bei ningi nunngo uña wo ombla areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ningi nunngo jejamu getentosib pailyoqniy. Bunuqna pailyo bati koboamqa ningi nunngo jejamu olo turtiy. Ningi nunngo segi jejamu geregere taqatqa keresai deqa Satan na ningi osim sambala kumbraq di olo breinggo uge. ⁶ Ijo anjam di e ningi aqaryaingwa osim deqa merngonum. E sinngila na merngosai. ⁷ Ijo are endegsi unu. Tamo kalil nanngi e bul laña sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nanngi sinngila segi segi enjreqñu. A na tamo qudei nanngi sinngila bei enjreqñu. Osiqa tamo qudei nanngi sinngila bei enjreqñu.

⁸ Ariya tamo uña osai qaji nanngi ti uña tamo osai qaji nanngi ti e na anjam endegsi minjrqai. Uña qobul nanngi dego e na anjam endegsi minjrqai. Ningi e bul laña sqab di bolequja.

⁹ Ariya ningi nungo segi jejamu taqatqa keresaiamqa ningi unja oiy. Ningi tamo oiy. Ningi sambala kumbra yqajqa are tulan prugngqoqnas di kumbra bolesai.

¹⁰ Ningi tamo ti unja ti unub qaji e na anjam endegsi merngwai. E segi na merngwasai. Tamo Koba a dego ningi merngwas. Anjam agiende. Unja nanngi na nango tamo nanngi uratnjraib. ¹¹ Ariya unja bei na aqa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A lanja soqnem. Saiamqa a na aqa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nanngi dego nango unja nanngi uratnjraib.

¹² Ningi qudei e na anjam endegsi merngwai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E segi na merngwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino njan a Kristen unja sai. Di ungun. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim. ¹³ E unja nanngi dego anjam di minjraqai. Ni Kristen unja. Ariya ino gumbulun a Kristen tamo sai. Di dego ungun. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim. ¹⁴ Ningi quiy. Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen unja oqas. Kumbra dena a Kristen nango miligiq aisim Qotei aqa jomq di sqas. Unja bei dego a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nango miligiq aisim Qotei aqa jomq di sqas. Degsi sosai qamu nango angoro nanngi Qotei aqa nangalaq di jiga ti so qamu. Ariya nanngi Kristen nango miligiq di unub deqa nango angoro nanngi Qotei aqa jomq di unub. ¹⁵ Ariya Kristen tamo bei aqa unja a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa unja dena a uratqa marsim uratem. Tamo a deqa gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Kristen unja dego aqa tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa tamo dena a uratqa marsim uratem. Unja a dego gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Qotei a ningi kalil koba na geregere lawo na sqajqa osiq metngeqnu. Deqa ningi ijo anjam di dauryiy. ¹⁶ O Kristen unja, ni ino gumbulun Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai. O Kristen tamo, ni dego ino njan Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai.

Qotei na iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej

¹⁷ Qotei na nami iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej deqa iga gam di dauryoqnsim sqom. Gam kiye Qotei na iga dauryqa metgej qaji di segi dauryqom. Ijo anjam di e na Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi minjre minjre laqnum. ¹⁸ Ningi qudei nami mulun aisib sonabqa Qotei na ningi metngej deqa ningi degsib soqniy. Ningi qudei nami mulun aiyosai sonabqa Qotei na ningi metngej deqa ningi dego degsib soqniy. ¹⁹ Ningi nami mulun aiyeb kiyo ningi mulun aiyosai kiyo di lanja. Ningi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiyersim

sonamqa Qotei na iga metgej degsim sqom. ²¹ Niŋgi qudei kaŋgal tamo sonabqa Qotei na niŋgi metŋgej. Ariya niŋgi deqa are gulbeŋgaiq. Niŋgi kaŋgal tamo soqniy. Bunuqna niŋgi kaŋgal tamo sqa uratosib olo nuŋgo segi wau ojqa gam soqnimqa degyiy. ²² Tamo naŋgi kaŋgal tamo sonabqa Qotei na metnjrej qaji naŋgi Tamo Koba aqa. Deqa naŋgi aqa ŋamgalaq di kaŋgal tamo sosai. Dego kere tamo naŋgi kaŋgal tamo sosai sonabqa Qotei na metnjrej qaji naŋgi olo Kristus aqa kaŋgal tamo unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na niŋgi awaiŋgej deqa niŋgi mandam tamo bei aqa kaŋgal tamo saib. ²⁴ O ijo was kalil, iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo Qotei ombla sqom.

Pol a tamo uŋa osai qaji naŋgi ti uŋa tamo osai qaji naŋgi ti anjam minjrej

²⁵ Ariya e na tamo uŋa osai qaji naŋgi ti uŋa tamo osai qaji naŋgi ti anjam bei minjrqi. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E ijo segi areqalo na naŋgi minjrqi. Qotei a e qa dulej deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endi gulbe kokba bqa jojomeqnu. Deqa niŋgi kalil kiyersib unub degsib olo soqniy. ²⁷ Niŋgi uŋa ti unub qaji niŋgi degsib soqniy. Niŋgi nuŋgo uŋa uratqa gam ŋamaib. Niŋgi uŋa osai qaji niŋgi dego degsib soqniy. Niŋgi uŋa oqa are qalaib. ²⁸ Niŋgi uŋa ti tamo ti oqab di niŋgi une yosai. Dungeŋge naŋgi dego tamo oqab di naŋgi une yosai. Ariya tamo uŋa ejunub qaji naŋgi ti uŋa tamo ejunub qaji naŋgi ti gulbe itoqnqab. Naŋgi gulbe di itaib deqa e na anjam endi naŋgi minjronum.

²⁹ O ijo was kalil, diŋo bati jojomoq deqa e na niŋgi endegsi merngwai. Tamo uŋa ti unub qaji naŋgi uŋa saiqoji so bul soqnebe. ³⁰ Tamo akameqnu qaji naŋgi akamosai bul soqnebe. Tamo areboleboleinjreanu qaji naŋgi areboleboleinjrosai bul soqnebe. Tamo iŋgi iŋgi awaiyeqnu qaji naŋgi iŋgi iŋgi saiqoji so bul soqnebe. ³¹ Tamo mandam qa iŋgi iŋgi qa wauqnu qaji naŋgi iŋgi iŋgi qa wauosai bul soqnebe. Niŋgi qalie, sokiŋala mandam ti iŋgi iŋgi kalil ti torei koboekritqab.

³² Ijo are endegsi unu. Niŋgi mandam qa iŋgi iŋgi qa are qaloqnaib. Niŋgi qalie, tamo uŋa ti sosai qaji naŋgi Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil Tamo Koba a tulaŋ areareteqnu qaji di naŋgi yeqnu. ³³ Ariya tamo uŋa ti unub qaji naŋgi mandam qa iŋgi iŋgi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil naŋgo uŋa a areareteqnu qaji di naŋgi yeqnu. ³⁴ Deqa naŋgi areqalo aiye ayelteqnu. Dungeŋge naŋgi ti uŋa tamo osai qaji naŋgi ti dego Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa naŋgi naŋgo segi jejamu ti qunuŋ ti torei Qotei yekriteqnu. Ariya

uŋa tamo ti unub qaji naŋgi mandam qa iŋgi iŋgi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil naŋgo tamo a areareteqnu qaji di naŋgi yeqnu. ³⁵ E niŋgi aqaryaiŋgwa osim deqa anjam di merngonum. E niŋgi gulbe eŋgwa osim anjam di merngosai. Deqa niŋgi quiy. Niŋgi kumbra bole bole dauryoqnsib gaigai Tamo Koba aqa wau ojoqniy. Mandam qa iŋgi iŋgi na niŋgi titŋgaiq.

³⁶ Tamo bei aqa duŋge a kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas, “Ijo duŋge a laŋa sqa keresai. Deqa uŋgum, a tamo em. E na a tamo oqa getentqasai.” A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei aqa are miligiq di siŋgilaosim marqas, “E bole qalieonum, ijo duŋge a laŋa sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqasai.” A degsi marsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa duŋge getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa duŋge odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa duŋge getentim a tamo oqasai di a kumbra tulan boledamu yqo.

³⁹ Uŋa bei aqa tamo a moiyoaisoqnimqa uŋa dena a uratqa keresai. Aqa tamo a moiyimqa a olo tamo bei oqa are soqnim a na oqa kere. Ariya a Kristen tamo segi em. ⁴⁰ Ijo areqalo agiende. A olo tamo bei oqa uratosim laŋa sqas di a areboleboleiyqas. Qotei aqa Mondor ijoq di unu deqa e anjam di niŋgi merngonum.

8

Sulum atrainjro qaji iŋgi uyqajqa kumbra

¹ O ijo was kalil, e sulum atrainjro qaji iŋgi uyqajqa kumbra qa niŋgi merngwai. Bole, iga kalil powo ti unum. Ariya iga olo diqoqnsim gago segi ñam soqtoqnqom di uge. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryosim gago Kristen was naŋgi siŋgilatnjroqnqom di kere. ² Tamo bei a marqas, “E powo ti unum.” A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³ Ariya tamo bei a Qotei qalaqalaiyoqnqas di Qotei a tamo deqa poiyqas.

⁴ Deqa e sulum atrainjro qaji iŋgi uyqajqa kumbra qa niŋgi endegsi merngwai. Mandamq endi sulum naŋgi unub di naŋgi gisanj qotei laŋa sigiteqnu. Iga qalie, Qotei bole a segi qujai unu. Qotei bei sosai. ⁵ Tamo qudei naŋgi mareqnu, “Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub.” Tamo qudei naŋgi degsib mareqnu di uŋgum. Lanq di, mandamq di qotei deqaji naŋgi unub di laŋa. ⁶ Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A iŋgi iŋgi kalil qa utru. Iga aqa segi tamo uŋgasari tiŋtiŋ unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di

Yesus Kristus. A ingi ingi kalil atelenej. Iga kalil aqaq dena nambile em.

⁷ Ariya Kristen qudei nangi anjam deqa geregere poinjrosai unu. Nangi nami ingi uyo elenjoqnsib gisanj qotei nanngo sulum atrainjroqneb. Deqa bini nangi ingi di uyqa oqnsib are gulbeinjreqnaga endegsib are qaleqnub, “Iga sulum atrainjro qaji ingi di uyqom di iga sulum nangi olo atrainjrobulqom. Dena iga une oqom.” Nangi degsib are qaleqnub. ⁸ Bole, gago ingi uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga ingi getentqom dena iga Qotei aqa nangalaq di une ti sqasai. Iga ingi uyqom dena iga tamo bole sqasai dego. ⁹ Ningi geregere are qaliy. Ningi ingi bei uyqa are soqnim uyiy. Di une sai. Ariya ningi ingi di uyibqa Kristen was qudei powo bole osai qaji nangi ningi nungsib dena ulonjosib uneq aiqab di uge. Deqa unqum, ningi ingi di uyaib.

¹⁰ Ningi powo bole ti unub qaji ningi sulum nanngo atra tal miligiq gilsib dia ingi uyoqnb Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ningi nungsimqa a endegsi are qalqas, “Kristen was nangi ingi di uyeqnub deqa unqum, e dego uyqai.” Osim a ulonjosim uneq aiqas. ¹¹ Nunngo powo dena ningi na was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub. Ningi qalie, Kristus a was deqa moiyej. ¹² Deqa ningi quiy. Ningi na Kristen was nangi uneq breinjrsib nanngo areqalo Kristus qa singilateb qaji di ugetetnjrqab di ningi Kristus dego une yonub. ¹³ Deqa e damu uyitqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulonjosim uneq aiyaim deqa e damu uratqai.

9

Pol a Yesus aqa wau ojoqnej dena a silali osaijoqnej

¹ Ningi ijo kumbra uniy. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E Qotei aqa anjam maro tamo bole. E gago Tamo Koba Yesus unem. E aqa wau ojoqnem dena ningi are bulyeb. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kiyo? ² Tamo qudei nangi mareqnub, “Pol a Qotei aqa anjam maro tamo bolesai.” Nangi degsib mareqnub di unqum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba aqa anjam ningi merngonam qusib are bulyeb. Deqa ningi qalie, e Qotei aqa anjam maro tamo bole.

³ Tamo qudei nangi ijo kumbra pegiyeqnub deqa e na kamba endegsi minjreqnum. ⁴ Iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum dena iga silali osim gago segi ingi ti ya ti uyqa kere. ⁵ Iga unja oqa are soqnim Kristen unja osim laqnqa kere. Agi Pita a unja oqnsiq laqnu. A segi sai. Qotei aqa anjam maro tamo qudei ti Tamo Koba aqa was nangi ti dego unja oqnsib laqnub. ⁶ Ningi quiy. Qotei aqa anjam maro tamo kalil

nanġi silali wau uratoqnsib Qotei aqa wau ojeqñub. Deqa aqo Barnabas wo dego silali wau uratqa kere. ⁷ Niñġi qalie, qoto tamo bei a qotqas di a silali oqas. A aqa segi silali wau ojqsai. Tamo bei a inġi yagwas di a inġi meli osim uyqas. Tamo bei a kaja nanġi taqatñjqas di a munġum qa q osim uyqas.

⁸ E mandam tamo nanġo areqalo dauryosim anjam di mernġosai. Anjam di Qotei aqa dal anjam q di dego unu. ⁹ Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nenġrenġej, “Makau nanġi inġi ñenġi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqñub. Deqa nanġi inġi ñenġi aqa damu uyqa yoqñib niñġi na nanġi saidñjraib.” O ijo was, Qotei a makau nanġi qa are qalsiq anjam di marej kiyo? Sai. ¹⁰ A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nenġrenġej. Niñġi are qaliy. Tamo bei a inġi yagwas di inġi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a inġi ñenġi ñoqoryosim damu segitqas di a damu osim uyqas. ¹¹ O ijo was, iga Qotei aqa anjam qa niñġi aqaryainġoqñem di nunġo qunun qa. Deqa niñġi na kamba jejamu qa inġi inġi qa iga aqaryaiġwajqa mernġwom di iga une yosai. Iga nunġo are miligiq di Mondor aqa inġi yagobulem. Inġi di meliqo deqa niñġi na olo otorosib jejamu qa inġi inġi egwajqa mernġwom di iga une yosai. ¹² Tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam qa niñġi aqaryainġeqñub deqa nanġi nunġoq dena olo silali inġi inġi yainġeqñub. Deqa iga dego nunġoq dena silali inġi inġi yainġwa kere.

Ariya iga Kristus aqa anjam bole ugetaim deqa iga nunġoq dena silali inġi inġi yainġwa uratem. Osim dena iga gulbe gargekoba qoboiyoqñem. ¹³ Atra tamo nanġi atra talq dena inġi oqnsib uyeqñub. Tamo nanġi atra bijal taqateqñub qaji nanġi atra bijalq dena atraiyqa wagme oqnsib uyeqñub. Niñġi di qaliesai kiyo? ¹⁴ Dego kere Tamo Koba a endegsi marej, “Tamo nanġi Qotei aqa anjam bole mare mare laqñub qaji nanġi dena silali oqnsib nanġo segi inġi awaiyoqnsib uyoqñab.”

¹⁵ Ariya e nunġo inġi bei yainġwa osim anjam endi nenġrenġyosai. E nunġoq dena silali inġi inġi yainġwa uratem agi bini unum. Degsi sosiy e moi qai. E ijo kumbra deqa tulan areboleboleibeqñu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo uge qa maraiq. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole mare mare laqñum deqa e ijo segi ñam soqtqa keresai. Qotei na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqñai. E wau di uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulbe ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laosaieqñum. E Qotei aqa wau tamo unum deqa e aqa areqalo dauryoqnsim aqa anjam mare mare laqñum. E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laqñum qamu e dena silali inġi inġi eqñum qamu.

18 Deqa e awai kiye oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnsim dena e silali oqa urateqnum. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e oqa urateqnum. E laña tamo ungasari nanği Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo ungasari kalil nanžo kanğal tamo soqnej

19 E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Di unğum, e ijo segi areqalo na tamo kalil nanžo sorgomq di sosim nanği kanğalnjqreqnum. E degyeqnum. Di kiyaaqa? E tamo gargekoba nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. 20 Deqa e Juda nanžo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. Tamo nanği dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nanžo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e nanžo kumbra di dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. 21 Tamo nanği dal anjam saiqoji unub qaji nanžo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e tamo nanği dal anjam saiqoji unub qaji nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa e nanžo kumbra dauryeqnum. 22 Tamo siñgila saiqoji unub qaji nanžo kumbra dego e dauryoqnsim siñgila saiqoji sobulejunum. Di kiyaaqa? E nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. O ijo was niñgi quiy. E tamo kalil nanžo sorgomq di sosim nanžo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanği qudei are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. 23 E Yesus aqa anjam bole qa are qaloqnsim deqa kumbra kalil di yeqnum. Deqa mondonj Yesus na awai boledamu e ebqas. Tamo kalil Yesus aqa anjam bole qa nanžo areqalo siñgilateqnum qaji nanği dego awai di oqab.

Iga lañ qure qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

24 E mandam tamo nanžo alan qa mernğwai. Tamo nanği gurguroqnsib bubuñeqnub di nanği awai oqajqa deqa. Ariya tamo qujai a segi na nanği kalil buñjrsim awai oqas. Dego kere niñgi lañ qure qaji awai oqa marsib siñgila na gurguroqniy. 25 Tamo gurgureqnum qaji nanği awai oqa marsib gurgur qalieqa osib nanžo segi jejamu qaloqnsib siñgilateqnum. Deqa gurgur batiamqa nanği siñgila na gurgurqab. Nanžo awai di mandam qaji awai. Deqa nanžo awai di koboqas. Ariya lañ qure qaji awai iga oqa mareqnum di koboqasai. Di gaigai sqas. 26 Deqa e ururoqnsim laña lañaq di ñam atosaieqnum. E awai bole di koqyoqnsim urureqnum. E qoto

tamo bul unum deqa e laña lañaq di ijo ban waiyosaieqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo ban tiñsim geregere waiyeqnum. ²⁷ E ijo segi jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnsim dena e singila eqnum. Di yawo anjam. Aqa utru agiende. Tamo ungasari nanği lan qure qaji awai oqajqa deqa e na Yesus aqa anjam bole nanği minjre minjre laqnum. Ariya e segi dego awai di osaiam deqa e singila na waueqnum.

10

Iga kumbra uge uge dauryqajqa are prugwasai

¹ O ijo was ninği ijo anjam endeqa geregere poingem. Nami gago moma nanği wadau sawaq di laqnaqqa Qotei a lanbi miligiq di sosiqa nanği gam osornjroqnej. Bati di nanği Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. ² Nanği kalil Moses dauryeb deqa nanği lanbi ti Yuwal Lent ti dena yanso obuleb. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a lan goge na nanği kalil ingi anainjreqnaq uyoqneb. ⁴ Ya dego Mondor na nanği kalil anainjreqnaq uyoqneb. Mondor na nanği meniñ bei osornjrnaqa meniñ dena ya branteqnaqa nanği uyoqneb. Meniñ di wadau sawaq di nanği daurnjrsiq giloqnej. Meniñ di agi Kristus. ⁵ Ariya Qotei a nanği qa arearetosaiyoqnej. Deqa a wadau sawaq di nanği gargekoba ñumnaq moreñeb.

⁶ Qotei na nanği ñumnaq moreñeb. Di kiyaaqa? Iga bini unum qaji iga ulaosim nanço kumbra uge dauryqa are prugaim deqa. ⁷ Deqa ijo was kalil, ninği gisañ qotei nanği qa louoqnaib. Agi gago moma qudei nanği gisañ qotei nanği qa louoqneb. Qotei aqa anjam bei nanği qa endegsib nenğrenyeb unu, “Nanği nanço segi jejamu qa areboleboleinjreqnaq ingi ti ya ti uyoqnsib alañoqneb.” ⁸ O ijo was kalil, iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nanği sambala kumbra yoqneb deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo ungasari nanği ñumnaq moreñeb. ⁹ Iga Tamo Koba aqa singila laña tenemtqa osim a gisañyqasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na amal uge qarinjrnnaqa bosib nanği uñinjrnab moreñeb. ¹⁰ Iga Qotei njriñtqasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na padalto qaji lan anğro bei qarinyonaq aisiq nanği padaltnjrej.

¹¹ Qotei na gago moma nanği degsi njolawotnjrej. Onaqa Moses a anjam di nenğrenyonaq soqnej. Iga diño bati jojomyonum deqa iga anjam di sisiosim ulaosim gago moma nanço kumbra uge dauryqa uratqom. ¹² Tamo bei a endegsi are qalqas, “E singila na tigelejunum.” Ariya a olo geregere ñam ateme. A ulonjosim uneq aiyo uge. ¹³ Gulbe kalil nunçoq di branteqnu qaji di mandam tamo kalil nançoq di dego

branteqnu. Qotei a tamo bole unu deqa a ninngi uratngwasai. A marimqa gulbe di aqa singila na nunngo singila bunyqasai. Qotei na gam waqtetngqonimqa ninngi gulbe di britoqnsib singila na tigelesqab.

Iga Qotei bole ti mondor uge nanngi ti turtnjrsim binjnraqa keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, ninngi gisan qotei nanngi qa louoqnaib. Ninngi nanngi torei uratnjrsib isaq giliy. ¹⁵ Ninngi powo ti unub deqa e na anjam di ninngi merngonum. Deqa ninngi ijo anjam di qusib geregere pegiyiy. ¹⁶ E ninngi benngem qa anjam merngwai. Iga Qotei pailyoqnsim wain gamban uyeqnum di iga Kristus aqa len aiyej qaji deqa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. Iga bem ginngenyoyqnsim uyeqnum di iga Kristus aqa jejamu qa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. ¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na korooqnsim bem qujai di uyeqnum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. ¹⁸ Ninngi Israel nanngo kumbra qa are qaliy. Israel nanngi atra bijalq di damu koitoqnsib oto bei Qotei atraiyoqnsib olo oto bei uyeqnum. Nanngo kumbra dena nanngi Qotei ombla korooqnsib damu uyeqnum.

¹⁹ Sulum nanngi qotei bole edegaib. Sulum atrainjro qaji ingi di atraiyqa ingi bole edegaib. ²⁰ Ingi di sawa bei bei qaji nanngi na oqnsib mondor uge nanngi atrainjreqnub. Nanngi Qotei bole atraiyosaieqnum. Nanngi Qotei qaliesai deqa nanngi kumbra di yeqnum. Deqa ijo was ninngi kumbra di uratiy. Uratqasai di ninngi mondor uge nanngi ti beterqab. ²¹ Ninngi Tamo Koba aqa wain gamban ti mondor uge nanngo wain gamban ti di turtoqnsib dena uyoqnaib. Ninngi Tamo Koba aqa atra bijal ti mondor uge nanngo atra bijal ti di dego turtoqnsib dena uyoqnaib. ²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba aqa are ugetetim a iga qa minjin oqwas. Gago singila na Qotei aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²³ Kristen qudei nanngi mareqnum, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nanngi bole mareqnum. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga aqaryaigwa keresai. Od, iga kumbra gargekoba yqa kere. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga singilaqasai. ²⁴ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Iga tamo kalil nanngi qa are qaloqnsim nanngi aqaryainjroqnqom.

²⁵ Ninngi ingi qarinyo sawaq dena damu awaiyoqnsib uyoqniy. Damu di nami tamo qudei na sulum atrainjroqnebi kiyosai kiyosai ninngi deqa nenemoqnaib. Ninngi oqnsib uyoqniy.

Niŋgi nuŋgo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “Mandam endi Tamo Koba aqa segi mandam. Inŋi inŋi kalil mandamq endi unub qaji di dego Tamo Koba aqa.”

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na inŋi goisim niŋgi metnŋgimqa niŋgi a ombla gilqa are soqnm giliy. Gilsib inŋi kalil a na anaŋgwas qaji di niŋgi osib uyyi. Niŋgi deqa nenemoqnaib. Niŋgi nuŋgo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁸ Ariya Kristen was bei na niŋgi mernŋgwas, “Inŋi di sulum atrainjro qaji inŋi.” Degsi mernŋgimqa niŋgi was deqa are qalsib inŋi di osib uyaib. Niŋgi uyqab di niŋgi unetqab. ²⁹ Bole, niŋgi une yosai. Ariya tamo anjam mernŋgwo qaji a are qalqas, niŋgi une yonub. E deqa niŋgi mernŋgonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e inŋi uyqa are soqnm uyqai. Di e une yosai. Kiyaaqa e tamo bei aqa areqalo dauryosiy inŋi getentqai? ³⁰ E Qotei pailyosiy inŋi di uyqai di tamo bei a kiyaaqa e misilinbqas?

³¹ Deqa niŋgi inŋi ti ya ti uyqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy. Niŋgi kumbra bei yqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib yoqniy. ³² Niŋgi na Juda ti Grik ti Qotei aqa segi tamo unŋasari naŋgi ti uneq breinjraib. ³³ Niŋgi e nubiy. E na tamo unŋasari kalil naŋgi kumbra bole bole enjreqnam naŋgi e qa areboleboleinjreqnu. E ijo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaieqnum. E tamo unŋasari gargekoba naŋgi Qotei na elenqajqa deqa are qaloqnsim aqaryainjreqnum.

11

¹ Niŋgi ijo kumbra kalil dauryoqniy. Agi e segi Kristus aqa kumbra kalil dauryeqnum dego kere.

Uña nanŋo gate kabutqajqa kumbra

² E qalieonum, niŋgi gaigai e qa are qaloqnsib anjam kalil e nami mernŋgoqnm qaji di geregere dauryeqnub. Deqa e niŋgi qa tulaŋ areboleboleibeqnu. ³ Ariya niŋgi ijo anjam bei dego qusib poiŋgem. Niŋgi qalie, tamo kalil nanŋo gate di Kristus. Uña nanŋo gate di tamo naŋgi. Kristus aqa gate di Qotei. ⁴ Deqa tamo naŋgi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo naŋgi gate tatal ataib. Naŋgi gate tatal atqab di naŋgi nanŋo gate jemai yqab. Nanŋo gate agi Kristus. ⁵ Ariya uña naŋgi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo naŋgi nanŋo gate kabutebe. Uña a aqa gate kabutqasai di a aqa gate jemai yqas. Osim a uña qudei nanŋo gate banŋa torei milalteqnu qaji naŋgi bul sqas. ⁶ Deqa a aqa gate kabuteme. A aqa gate kabutqa asgiyqas di unŋum, a aqa gate banŋa dego gentosim milalteme. Ariya a dena jemaiyqa uratqas di a aqa

gate kabuteme. ⁷Tamo nanḡi nanḡo gate kabutaib. Di kiyaaqa? Nanḡi Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti siḡgila ti boleq ateqnub. Ariya uña nanḡi nanḡo segi tamo nanḡo ñam ti siḡgila ti boleq ateqnub.

⁸ Qotei a uña aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej. ⁹ Qotei a uña qa are qalsiqa tamo gereiyosai. A tamo qa are qalsiqa uña gereiyej. ¹⁰ Deqa uña nanḡi nanḡo segi gate kabutebe. Nanḡi degyqab di laḡ anḡro nanḡi unsib marqab, “Bole, nanḡi nanḡo segi tamo nanḡo sorgomq di unub.”

¹¹ Tamo Koba aqa areqalo endegsi unu. Uña nanḡi nanḡo segi qa sai. Tamo nanḡi dego nanḡo segi qa sai. ¹² Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej deqa uña nanḡi tamo nanḡo. Tamo nanḡi uña nanḡoq dena ḡambabeqñub deqa tamo nanḡi uña nanḡo. Ariya Qotei a segi qujai iḡi iḡi kalil qa utru.

¹³ Uña a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei pailyqqas di kumbra bole e? Niḡi segi mariy. ¹⁴ Iga qalie, tamo nanḡi gate mariḡ uratqab di kumbra bolesai. ¹⁵ Ariya uña nanḡi gate mariḡ uratqab di bolequja. Di nanḡo wala bole. Nanḡo gate mariḡ di Qotei na enjroqnsiq dena nanḡo gate kabuteqnu. ¹⁶ O ijo was kalil, tamo bei a ijo anjam deqa ḡiriḡosim gotranḡaiq. A gotranḡyas di a endegsi poiyem, iga kumbra bei dauryosaieqnum. Qotei aqa tamo unḡasari qure qure kalilq di unub qaji nanḡi dego kumbra bei dauryosaieqñub.

Korin Kristen nanḡi louqa korooqnsibqa kumbra uge babteqñub

¹⁷ Ariya e nunḡo kumbra qudei qa areboleboleibosaieqnu. E deqa niḡi mernḡwai. Niḡi Qotei louqa korooqnsibqa niḡi kumbra bole babtosaieqñub. Niḡi kumbra uge babteqñub. ¹⁸ E mati deqa niḡi mernḡwai. E anjam endegsi quem. Niḡi Qotei louqa korooqnsibqa niḡi pupooqnsibqa anjam na qoteqñub. E anjam di qusim endegsi are qalem, “Bole, nanḡi degyeqñub.” ¹⁹ O was niḡi pupoeqñub di kere. Niḡi pupoosai qamu tamo yai nanḡi Qotei aqa kumbra geregere dauryeqñub di niḡi qaliesai qamu. ²⁰ E quem, niḡi koroeqñub di niḡi Tamo Koba a qa are qalsib iḡi uyqajqa deqa koroosaieqñub. ²¹ Niḡi qudei qunjan bolet deqa niḡi namo boqnsib Qotei tal miligiq di iḡi uyekriteqñab Kristen was qudei nanḡi bunu boqnsib mamnjreqnu. Niḡi qudei koroq di wain koba dego uyoqnsib nanarieqñub. ²² Nunḡo kumbra dena niḡi Qotei tal ugetoqnsib tamo iḡi saiḡoji nanḡi jemai enjreqñub. Nunḡo segi segi tal unu deqa niḡi mati nunḡo talq di iḡi ti ya ti uysib bunuqna bosib Qotei louqa korooiy. Ariya niḡi degyosaieqñub. Deqa e anjam kiyersiy mernḡwai?

E nungo kumbra deqa areboleboleibeqnu degsi merngwai e? Sai. E degsi merngwasai.

Pol a benjem qa anjam marej

²³⁻²⁴ Ariya benjem qa anjam e nami merngem qaji di olo merngwai. Anjam di Tamo Koba Yesus na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas na Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej. Qolo qujai deqa Yesus a bem osiqa Qotei pailyosiqa bem di gingenyosiqa aqa angro nanji enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E na ninji aqaryaingwa osim deqa engonum. Deqa ninji osib uyyi. Bunuqna ninji gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁵ Degsi minjrnaqa nanji bem uynab koboonaqa a na olo wain gamban osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gamban endi ijo lej. Lej di aisim Qotei aqa anjam bunuj singilatqas. Deqa ninji osib uyyi. Bunuqna ninji gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁶ O ijo was, ninji Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai bem ti wain gamban ti di uyoqnsib anjam endegsib palontoqniy, “Tamo Koba a jaqatin osiq moiyej.” Palontoqnsib soqniq mondonj a olo bqas.

Ninji bem ti wain ti uyqa osibqa ninji mati nunjo segi so peleiyiy

²⁷ Deqa tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a kumbra uge bei yqas di a Yesus aqa jejamu ti lej ti ugetqas. Dena a une yqas. ²⁸ Deqa tamo bei a bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a mati aqa segi so peleiyosim di a uyem. ²⁹ A Yesus aqa jejamu geregere peleiyosaiosim bem ti wain gamban ti uyqas di a une yqas. Deqa Qotei na a kamba gulbe yqas. ³⁰ Utru deqa ninji gargekoba singila saiqoji sosib maingeqnu. Osib ninji qudei moreneqnu. ³¹ Iga gago segi segi so geregere peleiyosim bem ti wain gamban ti uyqom di iga unetqasai. Deqa Qotei na iga gulbe egwasai. ³² Tamo Koba a gago kumbra uge qudei qa iga pegigoqnsiq gulbe egeqnu. Di a iga tingitgwajqa deqa. Yim mondonj iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanji ti une osim padalqasai.

³³ Deqa ijo was kalil, ninji bem ti wain gamban ti uyqa korooqnsibqa ninji urur uyab. Ninji nunjo Kristen was nanji qa tarinoyi. ³⁴ Ninji qudei mamngimqa ninji mati nunjo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooiy. Ninji namo bosib koroosib Qotei tal miligiq di ingi koba uyekritaib. Ninji degyqab di ninji une yqab. Deqa Qotei na kamba ninji gulbe enjwas.

Ijo anjam qudei e mati nenjrenyqasai. Bunuqna e nungoq bosiy anjam di nunjo ulatamuq di gereiyqai.

12

Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu

¹ O ijo was, Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu. E deqa ningi merngit quiy. ² Ningi qalie, nami ningi Qotei qalieosaisonabqa gisan qotei nanqi na ningi titngeqnaabqa ningi nanqi daurnjroqneb. Gisan qotei nanqi di anjam marqa keresai. ³ Deqa ningi endegsi poingem. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, “Yesus a tamo uge.” Tamo bei a Mondor Bole ti sqasai di a endegsi marqa keresai, “Yesus a Tamo Koba.”

⁴ Mondor na iga singila segi segi egeqnu ariya Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga wau segi segi ojeqnum ariya Tamo Koba qujai segi unu. ⁶ Qotei na iga kumbra segi segi egeqnu ariya Qotei qujai dena iga kalil keretgeqnu. ⁷ Mondor na iga segi segi aqaryaigeqnu. Di kiyaaqa? Iga na Kristen tamo ungasari kalil nanqi geregereinjraqajqa deqa. ⁸ Mondor na tamo qudei nanqi aqaryainjreqnu deqa nanqi Qotei aqa powo babteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjreqnu deqa nanqi Qotei aqa qalie babteqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjreqnu deqa nanqi Yesus qa nanjo areqalo tulan singilaboletaqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanqi aqaryainjreqnu deqa nanqi tamo mainjro qaji nanqi boletnjreqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanqi Qotei aqa manwa babteqnu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Tamo qudei na mondor kalil nanqi peginjroqnsib mareqnu, “Mondor nanqi di bole. Mondor nanqi di uge.” Tamo qudei nanqi men bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam marelejeqnu. Tamo qudei nanqi qure utru segi segi nanjo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa ubteqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena aqa segi areqalo na tamo nanqi segi segi keretnjreqnaqa nanqi wau di yeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo kalil nanqi segi segi jejamu qujai. Nanjo ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti osib jejamu qujaiq di turtosib unub. Kristus a dego degsi unu. ¹³ Agi Mondor qujai na iga kalil yansgobulosiqa turtgej deqa iga kalil jejamu qujaiq di unum. Iga qudei Juda. Iga qudei Grik. Iga qudei kangal tamo. Iga qudei kangal tamo sai. Di unqum. Iga kalil Mondor qujai osim ya jumbumq dena ya uyobuleqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq di ban segi sosai. Singa segi sosai. Ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub. ¹⁵ Singa a marqas, “E ban sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Ban a segi unu.” Di bolesai. Singa a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁶ Dabkala a marqas, “E namdamu sai.

Deqa e jejamu miligiq di sosai. Namdamu a segi unu.” Di dego bolesai. Dabkala a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁷ Gago jejamu a namdamu segi sqas di iga kiyersim anjam quqwom? Keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga kiyersim inji quleqgwas? Di dego keresai. ¹⁸ Gago jejamu a degsi sosai. Qotei na ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti osiqa jejamu qujaiq di atelenej unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a namdamu segi sqas kiyo, a ban segi sqas kiyo, a singa segi sqas kiyo di gago jejamu a kiyersi sqas? A bole sqa keresai. ²⁰ Gago jejamu a degsi sosai. Ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub.

²¹ Namdamu na ban minjqas, “Ni ulan. E segi wauqa kere.” Degsi minjqa keresai. Gate na singa minjqas, “Ni ulan. E segi wauqa kere.” Degsi minjqa keresai. ²² Nanji kalil jejamu qujaiq di unub. Bole, nanji qudei singila kiñala unub. Ariya nanji wau bole yeqnub deqa iga na nanji uratnjrqa keresai. ²³ Iga nanji qudei kiñala bolesai qa mareqnum. Ariya iga na olo nanji gereinjreqnum. Nanji qudei iga jemai qa mareqnum. Ariya iga olo gara na nanji kabutnjreqnum. ²⁴ Nanji qudei uno boledamu deqa iga na nanji kabutnjrosaeqnum. Ariya Qotei na nanji kalil jejamu qujaiq di atelenej unub. Deqa nanji qudei ñam saiqoji unub qaji di Qotei na olo ñam soqtetnjreqnu. ²⁵ Gago jejamu a poelenaim deqa Qotei a degyeqnu. Deqa jejamu miligiq di nanji segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnub. ²⁶ Bei a jaqatin oqas di nanji kalil dego jaqatin oqab. Bei a ñam koba oqas di nanji kalil a ombla areboleboleinjrqas.

²⁷ Ninji kalil Kristus aqa jejamu qujai. Ninji segi segi aqa jejamu miligiq di unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo ungasari nanji wau segi segi enjreqnu. Nanji qudei a na qarinjnjreqnaqa nanji aqa anjam mare mare laqnub. Nanji qudei a na wau enjreqnu deqa nanji aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub. Nanji qudei a na wau enjreqnu deqa nanji aqa anjam plalteqnub. Nanji qudei a na singila enjreqnu deqa nanji aqa manwa babteqnub. Nanji qudei a na singila enjreqnu deqa nanji tamo mainjro qaji nanji boletnjreqnub. Nanji qudei a na wau enjreqnu deqa nanji na tamo ungasari nanji aqaryainjreqnub. Nanji qudei a na Kristen gate atelenej deqa nanji na aqa wau taqateqnub. Nanji qudei a na men bulyetnjreqnu deqa nanji qure utru segi segi nanjo anjam marelenjreqnub. ²⁹ Deqa e ninji endegsi nenemngwai. Qotei na nanji kalil qarinjnjreqnaqa nanji aqa anjam mare mare laqnub e? Sai. Nanji kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnub e? Sai. Nanji kalil Qotei aqa anjam plalteqnub e? Sai. Nanji kalil Qotei aqa manwa babteqnub e? Sai.

³⁰ Nanġi kalil tamo mainjro qaji nanġi boletnjreqnub e? Sai. Nanġi kalil meġ bulyoqnsib qure utru segi segi nanġo anjam mareleġeqnub e? Sai. Nanġi kalil qure utru segi segi nanġo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa ubteqñub e? Di dego sai. Qotei na nanġi kalil wau segi segi enjreqnu. ³¹ O ijo was, Mondor aqa siġgila segi segi kalil di bolequja. Niġi siġgila di oqajqa are qaloqñiy.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom

Ariya kumbra tulaġ boledamu bei e na ubtosiy niġi mernġit quiy.

13

¹ Kumbra boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. Niġi quiy. E meġ bulyosiy qure utru segi segi nanġo anjam kiyo laġ anġro nanġo anjam kiyo maroqñqai ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di laġa noul bulosim qatronkobaqas. Osim gruma bul laġa anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palonteqñqai kiyo, e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru babtelenqai kiyo, e qalie koba ti sqai kiyo, e Qotei qa ijo areqalo tulaġ siġgilaboletosiy dena mana kobaquja minjitqa a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa ŋamgalaq di bolesai. ³ E ijo iġi iġi kalil elenqosiy tamo sougetejunub qaji nanġi jeisiy enjrqai kiyo, e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nanġo baġq di atitqa nanġi na osib ŋamyuwo na koitqab kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo unġasari nanġi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanġi gaigai lawo na sqab. Sosib tamo kalil nanġi kumbra bole enjroqñqab. Tamo bei a ŋoro koba ti soqñim nanġi a qa are ugeinjrqasai. Nanġi nanġo segi ŋam soqtqasai dego. ⁵ Nanġi diqoqnsib sqasai. Nanġi nanġo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Nanġi urur ŋirinqasai. Tamo bei na nanġi kumbra uge enjrimqa nanġi deqa a kambatqasai. ⁶ Nanġi kumbra uge qa areboleboleinjrqasai. Nanġi kumbra bole qa areboleboleinjrroqñqas. ⁷ Nanġi gulbe kalil qoboioqnsib siġgila na tigelesqab. Sosib gaigai Qotei qa nanġo areqalo siġgilatoqnsib a qa tarinjoqñqab.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di koboqa keresai. Tamo qudei nanġi Qotei aqa medabu oqnsib aqa anjam palonteqñub. Wau di koboqas. Tamo qudei nanġi qure utru segi segi nanġo anjam mareleġeqnub. Wau di dego koboqas. Tamo qudei nanġi Qotei aqa qalie babteqñub. Wau di dego koboqas. ⁹ Bole, iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu.

Iga Qotei aqa medabu oqnsim anjam palonteqnum. Anjam di dego oto oto deqa iga truquigeqnu. ¹⁰ Mondon Yesus a olo bosim ingi ingi kalil keretinqa bati deqa qalie ti anjam ti iga truquigeqnu qaji di torei koboqas. ¹¹ Nami e angro kiñala sosimqa e angro kiñilala nanjo anjam ti powo ti areqalo ti oqnsim walweloqnem. Ariya bunuqna e tamo kobaqu-jaosimqa e angro kiñilala nanjo kumbra di uratem. ¹² Dego kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu. Iga ya qolbiq di gago ulatamu geregere unqa keresai dego kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Mondon iga Qotei aqa ulatamu unsimqa bati deqa iga a qa geregere qalieqom. A iga qa geregere qalieeqnu dego kere iga kamba a qa geregere qalieqom. ¹³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di gaigai sqas. Iga Qotei qa tariñeqnum kumbra di dego gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di dego gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulan boledamu. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulan bunjrejunu.

14

Iga Qotei aqa anjam palontqom di wau bolequja

¹ Deqa ijo was kalil, ningi gaigai qalaqalaiyo kumbra dau-ryoqniy. Osib wau kalil Qotei aqa Mondor na ningi engeqnu qaji di yqajqa tulan singilaoqniy. Wau boledamu bei agiende. Ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontqniy. ² Ningi qalie, tamo nanji men bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam mareqnu di nanji Qotei segi minjeqnu. Nanji tamo nanji minjrosaijeqnu. Mondor na nanji singila enjreqnaqa nanji uli anjam mareqnu. Deqa tamo bei a qusim poiyya keresai. ³ Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji anjam aqa damu babteqnu di tamo nanji quoqnsib poinjeqnu. Deqa anjam dena nanji singilatnjroqnsiq nanji kumbra bole yqajqa are tigeltetnjroqnsiq nanjo are miligi latetnjreqnu. ⁴ Tamo nanji men bulyeqnu di nanji nanjo segi are miligi singilateqnu. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji anjam aqa damu babteqnu di nanji na Kristen kalil nanji dego singilatnjreqnu. ⁵ Ijo are endegsi unu. Ningi kalil men bulyoqnaq di bole. Ariya ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontqnaq di tulan bolequja. Ningi quiy. Tamo bei a men bulyosim qure utru bei nanjo anjam marim tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiyyim ubtqas di kere. Anjam dena Kristen kalil nanji singilatnjrqas. Ariya anjam ubtqajqa tamo bei sqasai di men bulyo tamo a anjam maraiq. Aqa anjam dena Kristen nanji singilatnjrqasai. ⁶ O ijo was, ningi ijo anjam endeqa are qaliy. E nunjoq bosiy men bulyosiy qure

utru bei nanngo anjam merngit ningi qusib poinjwasai di anjam dena ningi kiyersim aqaryainjwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtosiy merngitqa kiyo, Qotei aqa qalie bei babbtitqa kiyo, Qotei aqa medabu osiy anjam palontitqa kiyo, anjam bei plaltitqa kiyo ningi qusib poinjwas di bolequja. Anjam dena ningi aqaryainjwas.

⁷ Ingi qudei nambile sosai qaji e deqa ningi merngit quiy. Tamo bei na yumba qamimqa kiyo gombinj anjamimqa kiyo ariya aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di iga kiyersim aqa lou poigwas? Di keresai. ⁸ Tamo nanji qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di tamo yai nanji qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹ Dego kere ningi menj bulyosib qure utru bei nanngo anjam marqab di tamo nanji kiyersib qusib poinjrqas? Keresai. Nunngo anjam di dego jagwa na osi taqal waiyobulqas. ¹⁰ Bole, mandamq endi qure utru segi segi nanngo anjam gargekoba unub. Anjam kalil di damu ti. ¹¹ Ariya tamo bei na qure utru bei nanngo anjam e merbim qusiy aqa damu poibqasai di a e qa marqas, "A yaun tamo." Yim deqa e kamba a qa marqai, "A dego yaun tamo." ¹² O ijo was kalil, e qalieonum, ningi Qotei aqa Mondor aqa wau ojqajqa tulan arearetneqnu. Deqa ningi na Kristen nanji sinjilatnjqajqa wauoqniy.

Menj bulyo kumbra

¹³ Ariya nunngo ambleq di tamo bei a menj bulyosim qure utru bei nanngo anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailyem, "O Abu, ni na powo ebimqa e anjam endi marsiy olo aqa damu ubtqai." ¹⁴ Ningi are qaliy. E menj bulyosiy qure utru bei nanngo anjam na Qotei pailyqai di ijo mondor ijo are miligiq di unu qaji a segi pailyimqa ijo areqalo a lanja quqwas. ¹⁵ Deqa e endegyqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy pailyoqnqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy louoqnqai dego. ¹⁶ Ni ino mondor na segi Qotei pailyosim binjiyqam di tamo lanaj bei a sosim ino pailyo di poiyqasai. Deqa a endegsi marqa keresai, "Ni bole maronum." ¹⁷ Bole, ni Qotei pailyoqnsim binjiyeqnum di bolequja. Ariya tamo bei a ino pailyo poiyqasai di ino pailyo dena a sinjilatqa keresai. ¹⁸ E ningi kalil tulan bunjosim bati gargekoba menj bulyeqnum. Deqa e Qotei minjeqnum, "Keretonum." ¹⁹ Ariya Kristen nanji Qotei louqa koroesoqnbqa e nanngo koroq di anjam truquyala segi minjroqnit nanji qusib poinjrqas di tulan bolequja. E menj bulyosiy qure utru segi segi nanngo anjam olekoba totoryosiy nanji minjroqnit nanji poinjrqasai di bolesai.

²⁰ O ijo was kalil, ningi angro kiñilala nanği bulosib nanari-oqnaib. Ningi tamo bole bole nanği bulosib areqalo bole na soqniy. Ningi angro mom nanği dego bulosib kumbra uge qa nanariosib soqniy. Ningi qalie, angro mom nanği kumbra uge qa poinjrosaieqnu. ²¹ Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo Koba a marqo, ‘E qure utru bei bei nanğo meñ na ningi anjam mernğit ningi ijo anjam quetbqasai.’ ” ²² Deqa ijo was, meñ bulyqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo unğasari a qa nanğo areqalo sinğilatosaieqnu b qaji nanği aqa mañwa osornjreqnu. Tamo unğasari a qa nanğo areqalo sinğilateqnu b qaji nanği qa sai. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam palontqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo unğasari a qa nanğo areqalo sinğilateqnu b qaji nanği aqa mañwa osornjreqnu. Tamo unğasari a qa nanğo areqalo sinğilatosaieqnu b qaji nanği qa sai.

²³ Deqa Kristen koroq di ningi kalil meñ bulyoqnsib qure utru segi segi nanğo anjam maroqnqab di bolesai. Ningi degyqab di tamo lanaj qudei kiyo tamo qudei Qotei qaliesai qaji nanği kiyo nunğo koro miligiq gilsib nunğo anjam di qusib ningi qa marqab, “Nanği nanarionub deqa anjam di mareqnu b.” ²⁴ Ariya ningi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqnqab di tamo bei Qotei qaliesai qaji kiyo tamo lanaj bei kiyo a nunğo koro miligiq gilsim nunğo anjam di qusim a poiyqas. Yim anjam dena aqa are qametim a aqa une qa geregere qalieqas. ²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim sinğa pulutosim Qotei aqa ñam soqtosim ningi mernğwas, “Bole, Qotei a nunğo ambleq endi unu.”

Qotei louqajqa kumbra

²⁶ Deqa ijo was, ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi qudei lou babtoqniy. Ningi qudei Qotei aqa anjam plaltoqniy. Ningi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqniy. Ningi qudei meñ bulyoqnsib qure utru segi segi nanğo anjam maroqniy. Ningi qudei qure utru segi segi nanğo anjam aqa damu poingim ubtoqniy. O ijo was, nunğo wau segi segi dena ningi na Kristen tamo unğasari nanği sinğilatnjroqniy. ²⁷ Tamo qudei nanği meñ bulyqa are soqnimqa ningi na minjrib nanği aiyel kiyo nanği qalub kiyo segi meñ bulyqab. Tamo gargekoba nanği meñ bulyqab di bolesai. Ariya nanği koba na turtosib meñ bulyaib. Bei namoqna meñ bulyim bei bunuqna meñ bulyqas. Ariya nanği meñ bulyosib anjam maroqnibqa ningi na anjam ubto tamo bei minjib a nanğo anjam di aqa damu ubteme. Yim tamo unğasari kalil nanği qusib poinjrqas. ²⁸ Kristen koroq di anjam ubtqajqa tamo bei sosaiamqa meñ bulyo tamo nanği

anjam maraib. Nanġi mequmosib nanġo segi are miligiq di Qotei pailyebe. ²⁹ Nanġi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi dego minjribqa nanġi aiyel kiyo nanġi qalub kiyo segi anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanġi anjam palontoqnaib. Nanġi anjam palontoqnbqa tamo qudei na nanġo anjam di geregere pegiyoqnebe. ³⁰ Tamo bei a Qotei aqa anjam palontoqnim ariya Qotei na tamo bei awejunu qaji a anjam bei osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentim tamo di a kamba tigelosim anjam palonteme. ³¹ Nanġi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. Palontoqnb Kristen kalil nanġi quoqnsib poinjroqnim anjam dena nanġi singilatnjroqnas. ³² Nanġi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi minjribqa nanġi nanġo segi so geregere taqatoqnsib anjam palontoqnebe. ³³⁻³⁴ Qotei a aqa segi wau kalil geregere yoqnsiqa aqa wau bei niñaqyosaieqnu. A are lawo qa utru.

Ariya unġasari nanġi Kristen koroq di anjam maraib. Nanġi mequmesoqnebe. Qure qure kalilq di Kristen unġasari nanġi degyeqnub. Deqa unġasari nanġi nanġo segi ñam aguq atoqnsib nanġo tamo nanġo sorgomq di geregere mequmosib soqnebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu. ³⁵ Deqa Kristen koroq di unġasari nanġi anjam bei aqa damu geregere qalieqajqa are soqnim ninġi na nanġi endegsib minjriy, “Yaintim nunġo segi talq di ninġi nunġo gumbulun nanġi nenemnjrib nanġi na anjam aqa damu mernġwab.” Ninġi na unġasari nanġi degsib minjriy. Di kiyaaqa? Unġasari nanġi Kristen koroq di anjam marqab di kumbra bolesai. ³⁶ O ijo was, Qotei aqa anjam nunġoq dena namoqna brantej e? Ninġi segi na Qotei aqa anjam osib nunġo areqaloq di singilateb ariya Kristen tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam osaieqnu e? Sai.

³⁷ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. E Qotei aqa Mondor ti unum.” A kere degsi are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiym, “Anjam Pol na nenġrenyosiq gagoq qarinyqo qaji endi Tamo Koba aqa segi dal anjam tintinj.” ³⁸ Tamo di a ijo anjam endi urataiq. A uratqas di ninġi na endegsib minjiy, “Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.” ³⁹ Deqa ijo was, ninġi Qotei aqa medabu osib anjam palontqajqa tulanġ singilaoqniy. Kristen koroq di tamo qudei nanġi meñ bulyoqnb ninġi na nanġi saidnjraib. ⁴⁰ Ninġi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere taqatosib dauryosib soqniy.

15

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

¹ O ijo was kalil, Yesus aqa anjam bole e nami palontoqnsim mernġoqnem qaji di bini e olo pulutosiy ninġi mernġwai.

Anjam di agi ningi osib singila na tigelejunub. ²E qalie, anjam e palontoqnem qaji di ningi torei ojsib nungo areqaloq di singilateb. Deqa Qotei na ningi elenjej. Ningi lanja baban na singilateb qamu Qotei a ningi elenqa keresai qamu.

³Anjam bole e ningi merngoqnem qaji di e Kristus aqa banq na em. Anjam di tulan kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiyej. Anjam di agi nengrenq di unu. ⁴A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nengrenq di unu. ⁵A subq na tigelosiqqa Pita aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa angro 12 nanqoq di dego brantonaq uneb. ⁶Osiqa bunuqna bati qujai qa a Kristen was 500 nanqoq di dego brantonaq uneb. Nanji gargekoba bini unub. Ariya nanji qudei morenej. ⁷Bunuqna a Jems aqaq di dego brantonaq unej. Osiqa aqa anjam maro tamo kalil nanqoq di dego brantonaq uneb.

⁸Olo bunuqna a ijoq di dego brantonaq unem. Unja bei a bati grotosim aqa angro ougetqas dego kere Kristus a ijoq di brantonaq unem. ⁹E nami Qotei aqa tamo ungasari nanji ugeugeinjroqnem. Deqa ningi e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai edegwab di kere. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanji na e bunbejunub deqa ijo nam tulan aguq aijejunu. ¹⁰Ariya Qotei a e qa are boleiyey deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyey aqa kumbra di lanja ulonjosai. E aqa kumbra di osim singila na waukobaeqnum. Ijo wau di tulan kobaoqnsiq Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanqo wau bunyejunu. Ariya e ijo segi singila na wau di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyey deqa aqa singila na e wau di yeqnum. ¹¹Qotei aqa anjam maro tamo qudei na kiyo e na kiyo wau di yeqnum di unqum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil koba na palonteqnum. Anjam di qujai ningi osib nungo areqaloq di singilateb.

Tamo ungasari moreno qaji nanji olo subq na tigelqab

¹²Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palontoqnsim laqnum. Ariya kiyaga ningi qudei mareqnum, "Tamo moreno qaji nanji olo subq na tigelqasai"? ¹³Tamo moreno qaji nanji olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁴Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonej qamu. ¹⁵Qotei na tamo moreno qaji nanji olo subq na tigeltnrqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu iga Qotei aqa kumbra qa mare mare laqnum di iga gisan anjam mare mare laqnum qamu. Agi iga endegsi mare mare laqnum, "Qotei a Kristus subq na tigeltej." ¹⁶Qotei na tamo moreno

qaji nan̄gi olo subq na tigelt̄njrqas anjam di bolesai qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁷ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu nun̄go areqalo Kristus qa singilateq̄nub qaji di laña ulon̄ej qamu ningi nun̄go uneq di unub qamu. ¹⁸ Deqa tamo nan̄gi nami Kristus qa nan̄go areqalo singilatosis moreñeb qaji nan̄gi torei padaleb qamu. ¹⁹ O ijo was kalil, iga ingi bole bole Kristus na mondon̄ egwas qaji deqa tariñeq̄num. Ariya iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu iga mandam qa ingi ingi qa segi tariñeq̄num qamu iga tulan̄ sougetejunum qamu. Gago so uge dena mandam tamo kalil nan̄go so uge tulan̄ bun̄yjunu qamu.

²⁰ Ariya iga degsi sougetosai. Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Kristus a tamo kalil nami moreñeb qaji nan̄gi qa namoosiq subq na tigelej. ²¹ Ningi qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moiyo qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelu qa utru. ²² Adam aqa moma kalil nan̄gi moreñeq̄nub. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nan̄gi olo ñambile oqab. ²³ Iga gago segi segi bati dauryosim subq na tigelosim ñambile oqom. Namona Kristus a subq na tigelej. Mondon̄ a olo lañ qureq na bamqa iga aqa segi tamo ungasari unum deqa iga dego subq na tigelqom.

²⁴ Iga subq na tigelamqa diño bati brantqas. Bati deqa mandor nan̄gi ti mondor uge uge ti gate kokba ti nan̄go singila ti kalil Kristus na kobot̄njrqas. Osim a na ingi ingi kalil elen̄osim aqa Abu Qotei aqa ban̄q di uratqas. Yim Qotei a Mandor Koba sosim ingi ingi kalil di taqatqas. ²⁵ Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim diño bati brantimqa Qotei a Kristus aqa jeu tamo kalil nan̄gi joqsim aqa sorgomq di atim a na nan̄gi taqat̄njresqas. ²⁶ Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nan̄gi di kobot̄njrsim ariya a moiyo dego kobotqas. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Qotei na ingi ingi kalil elen̄osim Kristus aqa sorgomq di atqas.” O ijo was, Qotei na ingi ingi kalil di elen̄osim Kristus aqa sorgomq di atqas deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸ Mondon̄ Qotei na ingi ingi kalil di Kristus aqa sorgomq di atim soq̄nim Qotei aqa Niri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Deqa Qotei a segi na ingi ingi kalil di tulan̄ bun̄njrsimqa a nan̄go Mandor Koba sosim bati gaigai nan̄gi taqat̄njroq̄nas.

²⁹ Ningi qalie, tamo qudei na tamo moreño qaji nan̄gi aqaryain̄roq̄nsib nan̄go sawa osib yanso eq̄nub. Tamo moreño qaji nan̄gi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nan̄gi kiyaaqa kumbra degyeq̄nub? ³⁰ Od, tamo moreño qaji nan̄gi olo subq na tigelqab anjam di iga mare mare laq̄num. Mare mare laq̄nam tamo gargekoba nan̄gi iga qa ñiriñoq̄nsib

bati gaigai iga padaltgwa laqñub. Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab anjam di bolesai qamu iga kiyaaq anjam di mare mare laqñsim dena gulbe eqnum? ³¹ O ijo was, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqñum. E ninği qa are qaloqñsim deqa moiqa laqñum. Ninği gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunub deqa e ninği qa tulañ areboleboleibeqnu. ³² Jeu tamo nanği wagme juwan bul unub deqa nanği na e moiyoqbqa laqñub. E Efesus qureq di nanği ti qotoqñem. E mandam qaji inği inği oqajqa marsim nanği ti qotosaiqñem. Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegsi mare mare laqñum qamu, “Iga nebe kiyo moiqom deqa unğum, iga alañoqñsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqñim inği ti ya ti uyoqñqom.” Degsi mare mare laqñum qamu.

³³ O ijo was kalil, tamo qudei na ninği gisañgaib deqa ninği geregere ñam atoqñiy. Anjam bei unu di ninği qalie. Anjam agiende, “Ninği tamo uge uge nanği koba na laqñnaib. Laqñqab di nanği na nuño areqalo niñaqyetñgibqa ninği kumbra bole uratosib nanği daurnjrqaab.” Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa ninği areqalo bole ti sosib olo une yoqñnaib. Ninği quiy. Nuño ambleq di tamo qudei nanği Qotei qaliesai bole sai. Ninği jemaingwajqa deqa e ninği degsi mernğonum.

Tamo moreño qaji nanği jejamu kiyero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya ijo was kalil, tamo bei na e endegsi nenembqas, “Tamo moreño qaji nanği kiyersib olo subq na tigelqab? Nanği jejamu kiyero osib olo tigelqab?” ³⁶ O ijo was kalil, tamo di a nanariosim deqa degsi nenembqas. Ninği qalie. Kurgus bunuj breiyibqa mandamq aisim a laña mandamq di sqas. Ariya kurgus moiyo breiyib a olo ñambile sosim qoqitosim oqwas. ³⁷ Kurgus kiyo saga kiyo qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moiyo segi yagim dena oqwas. ³⁸ Tamo bei na kurgus yago kiyo saga yago kiyo yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nanği tanu segi segi enjrqaas. Nanği tanu di uno segi segi. ³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nanği dego nanği jejamu uno segi segi. ⁴⁰ Lan goge qaji inği inği nanği uno bei. Mandam qaji inği inği nanği uno bei. Lan goge qaji inği inği nanği wala bei. Mandam qaji inği inği nanği wala bei. ⁴¹ Sen ti bai ti bongar ti nanği rian segi segi. Bongar kalil dego nanği rian segi segi.

⁴² Tamo subq na tigelqab qaji nanği kere dego. Tamo nanği moreñeqñab nanği jejamu subq ateqñub di qusaqñu. Nanği subq na tigelabqa nanği jejamu olo qusaqñasai. Nanği ñambile gaigai sqab. ⁴³ Tamo nanği moreñeqñab nanği jejamu subq ateqñub di jejamu uge. Nanği subq na tigelabqa nanği jejamu

tulan boledamu sqas. Tamo nanği moreñeqnab nanço jejamu subq ateqnub di singila saiqoji. Nanği subq na tigelabqa nanço jejamu singila ti sqas. ⁴⁴Tamo nanği moreñeqnab nanço jejamu subq ateqnub di mandam qaji jejamu. Nanği subq na tigelabqa nanço jejamu lan qure qaji jejamu sqas.

Mandam qaji jejamu unu. Lan qure qaji jejamu dego sqas. ⁴⁵Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Adam namo qaji a mandamq endena brantej. Deqa a mandam qaji ñambile osiq soqnej.” Ariya Adam bunu qaji a Mondor ti soqnej. Deqa a na iga lan qure qaji ñambile egwas. ⁴⁶Lan qure qaji ñambile a namoqna brantosai. Mandam qaji ñambile a namoqna brantej. Lan qure qaji ñambile a bunuqna brantqas. ⁴⁷Qotei na Adam namo qaji a mandam na gereiyej. Deqa a mandam tamo. Ariya Adam bunu qaji a lan qureq na bej. ⁴⁸Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa aqa moma kalil nanği dego mandam tamo unub. Ariya Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa aqa tamo kalil nanği dego lan qure qaji tamo sqab. ⁴⁹Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa iga a bulosim mandam tamo unum. Dego kere Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa mondon iga a bulosim lan qure qaji tamo sqom.

⁵⁰O ijo was, e niñgi endegsi mernğwai. Qotei na mandam tamo nanği elenqa keresai. A nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnırqa keresai dego. Gago jejamu moisiq qusaeqnu qaji di ñambile gaigai sqa keresai. ⁵¹Deqa e uli anjam bei niñgi endegsi mernğwai. Iga kalil moiqasai. Iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵²Qotei na gul bunu geteñ qaji anjamimqa tamo nami moreñeb qaji nanği subq na tigelqab. Deqa nanço jejamu olo bunu qusaqasai. Iga tamo moiyoasai unum qaji iga dego jejamu bulyosim nanği ti koba na jejamu bunuj oqom. O ijo was, kumbra di urur brantoqujatqas. ⁵³Gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nenğrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Qotei a tulan singilaosiq deqa a qoto bunyosiq moiyo kobotej. ⁵⁵O Moiyo, ni gaigai singilaoqnsim tamo nanği qoto itnreqnum. Ariya ino singila di qabi unu? A koboej. O Moiyo, ni gaigai tamo nanği qaja na ñumeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej.”

⁵⁶O ijo was niñgi quiy. Moiyo aqa qaja agi gago une. Une aqa singila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷Ariya gago Tamo Koba

Yesus Kristus aqa wau na iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. Qotei a segi na iga sinjilatgeqnu deqa iga a tulan binjiyoqnqom.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, ningi singila na tigelesosib Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniy. Ningi wau di uratosib asgingaiq. Ningi qalie, ningi Yesus aqa wau ojeqnu di ningi lanja wau-osaieqnu. Wau di ulonqa keresai. Deqa ningi gaigai singila na wauoqniy.

16

Korin Kristen nanqi silali koroiyqab

¹ Ariya ijo was, ningi na Jerusalem Kristen nanqi qa silali koroiyiy. Silali koroiyqajqa gam di e nami Galesia Kristen nanqi osornjnam nanqi dauryeb. E ningi dego gam di osornjit dauryiy. Gam agiende. ² Yori bati gaigai olo nebeoqnimqa ningi segi segi silali soqnim oto oqnsib nunjo segi talq di atoqniy. Bunuqna silali kobaamqa e botqa ningi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem aiqas. Deqa bati di ningi olo silali qa namqasai. ³ E botqa ningi na tamo qudei giltnjrib e nengren bei nanqi enjrsiy qarinyit nanqi silali di osib Jerusalem aiqab. ⁴ E dego aiqa are soqnim nanqi na e daurbosib iga koba na aiqom.

Pol a Korin Kristen nanjoq bqa marej

⁵ Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy dia Kristen nanqi unjrsiy bunuqna e nunjoq bqai. ⁶ E nunjoq bosiy ningi koba na sqai kiyo. E qaliesai, e bati olekoba kiyo ningi koba na soqnit ulili bati koboqas. E ningi koba na sosiy olo uratngosiy sawa beiq gilqa laqnit ningi na e silali qa aqaryaibib e gilqai. ⁷ Ijo are endegsi unu. E bati truquyala ningi koba na sqasai. Tamo Koba a na odbimqa e bati olekoba ningi koba na sqai. ⁸ Ariya e Efesus qureq endi soqnit Juda nanjo yori bati koba nam Pentikos di brantqas. ⁹ Qotei na gam waqtetbej deqa e qure endia Yesus aqa wau yoqnsim tamo ungasari gargekoba nanqi are bulyetnjreqnum. Yeqnam jeu tamo gargekoba nanqi ijo wau di ugeugeiyqajqa laqnu.

¹⁰ Timoti a nunjoq bamqa ningi a osib gereiyiy. Yim a ulaqasai. A ningi koba na are lawo sqas. Ningi quiy. Timoti a e ombla Tamo Koba aqa wau ojeqnum. ¹¹ Deqa tamo bei na Timoti aqa nam ugetaiq. Ariya Timoti a olo ningi uratngosim walwelqa laqnimqa ningi a silali qa aqaryaiyosib lawo na suweiyib a olo ijoq bqas. A Kristen was qudei nanqi koba na ijoq bqab deqa e nanqi qa tarijoqnqai.

¹² Gago was Apolos a endi unu. E a qa ningi saingit quiy. E bati gargekoba singila na Apolos minjoqnem, "Gago Kristen

was qudei nan̄gi Korin Kristen nan̄goq giloq̄nib ni nan̄gi dau-
rn̄rsim gile.” Onaqa a gilqa uratoq̄nej. Bunuq̄na a nun̄goq
bqajqa bati kereamqa a nun̄goq bqas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³ Ariya ijo was, nin̄gi geregere ñam atoq̄niy. Osib siñgila na
tigeloq̄nsib Yesus qa nun̄go areqalo siñgilaq̄niy. Nin̄gi gulbe
bei qa ulaaib. Nin̄gi siñgila na soq̄niy. ¹⁴ Osib nin̄gi kumbra bei
yqa maroq̄nsib qalaq̄alaiyo kumbra na yoq̄niy.

¹⁵ Tamo kalil Akaia sawaq di unub qaji nan̄gi are bulyo-
saisonabqa Stefanas aqa tal qujai nan̄gi namoq̄na are bulyeb.
Stefanas aqa tal qujai nan̄gi Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi qa
wauoq̄nsib unub. O ijo was nin̄gi di qalie. Deqa e nin̄gi siñgila
na endegsi mern̄gwai. ¹⁶ Nin̄gi tamo deqaji nan̄go sorgomq̄ di
geregere soq̄niy. Sosib tamo kalil Qotei aqa wau ojeq̄nub qaji
nan̄go sorgomq̄ di dego soq̄niy.

¹⁷ Nun̄go ambleq̄ dena Stefanas na Fortunatus na Akaikus
na nan̄gi qalub ijoq̄ beb deqa e tulan̄ areboleboleibej. Nin̄gi
kalil ijoq̄ bq̄ keresai deqa nan̄gi kamba ijoq̄ beb. ¹⁸ Bosib ijo
are latetbeb. Nan̄gi nami nun̄go are dego latet̄ngoq̄neb. Deqa
nin̄gi tamo deqaji nan̄gi qa tulan̄ arebolebolein̄goq̄neme.

¹⁹ Ariya tamo un̄gasari Esia sawaq̄ endi Qotei qa loueq̄nub
qaji nan̄gi na nin̄gi kaiyein̄gonub. Akwila Prisila wo nan̄gi
aiyel dego nin̄gi qa tulan̄ arebolebolein̄jreq̄nu deqa nan̄gi
Tamo Koba aqa ñam na nin̄gi kaiyein̄gonub. Tamo un̄gasari
kalil nan̄go aiyel talq̄ di Qotei qa loueq̄nub qaji nan̄gi dego
nin̄gi kaiyein̄gonub. ²⁰ Kristen was kalil q̄ure endia unub
qaji nan̄gi na dego nin̄gi kaiyein̄gonub. Ariya nin̄gi na nun̄go
Kristen was nan̄gi segi segi kundoq̄njriy. Kumbra di agi Qotei
aqa segi tamo un̄gasari kalil nan̄gi yeq̄nub.

²¹ E Pol. E ijo segi ban̄ na kaiye anjam endi nen̄gren̄yosim
nun̄goq̄ qar̄in̄yonum.

²² E ijo anjam getentq̄ai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus
qalaq̄alaiyq̄asai di Qotei na kamba tamo di q̄oreiyosim
ñolawotq̄as. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³ Tamo Koba Yesus a nin̄gi qa are boleiyeme. ²⁴ E Kristus
Yesus aqa ñam na nin̄gi kalil qalaq̄alain̄geq̄num. Bole.

2 KORIN

Pol a Yesus Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyonum. Nengrenyosim ninđi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji ninđi ti Qotei aqa segi tamo unđasari kalil Akaia sawaq di unub qaji nanđi qa ti qarınyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanđi aiyel ninđi qa are boleinjrimqa ninđi lawo na soqniy.

Qotei a gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Abu unu deqa a iga qa dulqajqa utru. A gago are tulañ latetgwajqa Qotei. ⁴ Deqa a gago gulbe kalil qa iga are latetgeqnu. A kumbra degyeqnu deqa iga na olo kamba Kristen tamo unđasari gulbe ti unub qaji nanđo are latetnjreqnum. ⁵ Kristus a jaqatinñ koba qoboıyej deqa iga a ombla jaqatinñ koba qoboıyeqnum. Dego kere Kristus a are tulañ laesonaqa iga a ombla are tulañ laejunum. ⁶ O ijo was kalil, aqo Timoti wo gulbe eqnum di aqa utru agiende. Gago gulbe dena Qotei na nunđo are latetnđosim ninđi elenqas. Ariya Qotei na gago are latetgeqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena dego Qotei na nunđo are latetnđoqnqas. Yimqa jaqatinñ iga qoboıyeqnum qaji di ninđi dego qoboıyoqnsib sinđila na tigelesqab. ⁷ Iga ninđi qa gago areqalo sinđilatosim endegsi mareqnum, bole, ninđi sinđila na tigelesqab. Iga qalieonum, ninđi iga ti beterosim jaqatinñ eqnum deqa Qotei na ninđi iga ti gago are latetgoqnqas.

⁸ O ijo was kalil, iga Esia sawaq di gulbe kobaquja item. Gulbe dena iga ugeugeigosıqa gago sinđila tulañ bunyej. Deqa iga endegsi are qalem, gulbe dena iga moiyoťgwas. O ijo was, ninđi gago gulbe deqa qalieoiy. ⁹ Bole, iga are qalem, gulbe dena iga moiyoťgwas. Anjam pegıyo tamo na tamo bei minjqas, “Ni une ti unum deqa ni moiqam.” Dego kere iga are qalem, gulbe dena iga moiyoťgwas. Qotei na gulbe di iga egej. Di kıyaqa? Iga gago segi sinđila qa are qalaim deqa. Iga Qotei aqa sinđila qa are qaloqnqom. Agi a na qujai moiyo tamo nanđi olo subq na tigeltñreqnu. ¹⁰ O ijo was, gulbe dena iga moiyoťgwa laqnaqa Qotei na gulbe di taqal atetgej. Bunuqna dego a na gago gulbe taqal atetgoqnqas. Deqa iga Qotei qa gago areqalo sinđilatoqnsim mareqnum, bole, a na olo gago gulbe taqal atetgoqnqas. Yim iga bole sqom. ¹¹ O ijo was ninđi iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa Qotei

a nungo pailyo de ti tamo ungasari gargekoba nanjo pailyo ti quoqnsim iga aqaryaigoqngas. Gam dena ninji na dego iga aqaryaigoqngab. Yim tamo ungasari gargekoba nanji Qotei tulan binjiyoqngab.

Pol a Kristen nanji gisanjnrosaiognej

¹² O was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, e kumbra bole tinjin segi dauryoqnsim unum. E ijo kumbra deqa tulan arebolebolebeqnu. Kumbra bole kalil Qotei na osorbeqnu qaji di segi e dauryoqnsim unum. E mandam tamo nanjo powo na kumbra di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyuqnsiq kumbra osorbeqnu qaji di segi e yeqnum. Deqa e na tamo ungasari kalil nanji kumbra bole gaigai enjreqnum. Agi e na ninji dego kumbra tulan boledamu engoqnem. ¹³⁻¹⁴ Ijo anjam endi ninji sisiyosib poingwajqa deqa e nengrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa ninji geregere poingosai unu. Ariya ijo are endegsi unu. Ninji ijo anjam kalil qa poingekritim gilsib dinjo bati itqab. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bqajqa batiamqa ninji e qa tulan areboleboleingim e kamba dego ninji qa tulan areboleboleibqas.

¹⁵⁻¹⁶ Ijo are miligiq di e nami qalieem, ninji ijo kumbra kalil qa tulan areboleboleingim sqab. Utru deqa e na ninji merngem, “E mati nungoq bosiy ninji uratngosiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy nungoq olo bqai.” Od, e bati aiyel nungoq bqajqa are qalem. Di kiyaaqa? Qotei na ninji gereingo aiyelngwajqa deqa. E nungoq olo bosiy dena Judia sawaq aiqa laqnitqa ninji silali qa aqaryaibibqa e gamq di inji bei qa truquaim deqa ti are qalem. ¹⁷ Ninji endegsib are qaleqnu kiyu, “Pol aqa anjam di a dauryosai. A na iga gisanjeje. A mandam tamo nanjo kumbra dauryoqnsiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateqnu. A laja odoqnsiq olo saideqnu.” O ijo was ninji e qa degsib are qalaib. ¹⁸ Qotei a tamo bole unu deqa a aqa segi anjam kalil dauryeqnu. Deqa e dego anjam bole segi ninji merngeqnum. E laja odoqnsim olo saidosaieqnum. ¹⁹ Nami aqo Timoti wo Sailas ombla na wauoqnsim Qotei aqa Niri Yesus Kristus aqa anjam palontoqnsim ninji merngoqnem. Ninji qalie, Yesus a dego laja odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu. ²⁰ Qotei a nami inji bole bole iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu deqa Qotei na inji di iga egwas. Deqa iga Kristus aqa ñam na mareqnum, “Bole.” Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum. ²¹ Qotei a segi na ninji iga ti singilatgeqnu. Singilatgeqnaqa ninji iga ti Kristus beteryejunum. A na qujai iga aqa segi qa marsiq giltgej. ²² Osiqa aqa toqor egsiqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor di aqa Mondor Bole. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum,

bunuqna inġi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

Pol a Korin Kristen nanġi gulbe enjrq a uratosiq deqa a nanġoq olo bosai

²³ O ijo was, e Qotei aqa ñam na niġi endegsi mernġwai. E niġi gulbe enġwa uratosim deqa e olo Korin qureq bosai. ²⁴ Nunġo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di iga na laña taqatosai eqnum. Iga niġi ti koba na Yesus aqa wau oje-qñum. Di kiyaaqa? Niġi tulañ areboleboleiñġwajq a deqa. Iga qalieonum, niġi nunġo areqalo Yesus qa geregere singilatosib tigelejunub.

2

¹ Ariya e olo Korin qureq bosai. E marem, e olo are gulbe na nunġoq bqasai. ² E niġi are gulbetetġwai di tamo yai na olo ijo are boletetbqas? Niġi segi na ijo are boletetbqa kere. ³ Deqa e nunġoq olo bosiy are gulbe oqa uratonum. E nunġoq bosiy areboleboleibqas di kere. Utru deqa e anjam bei nami nenġrenyosim nunġoq qarinyem. E qalieem, e areboleboleibqas di niġi kalil dego ijo arebolebole di unsib e koba na areboleboleigwas. ⁴ Bole, e are gulbe ti akam ti sosim anjam di nenġrenyem. E niġi are gulbetetġwa osim anjam di nenġrenyosai. E niġi tulañ qalaqalainġeqnum di niġi qalieqajq a deqa e anjam di nenġrenyem.

Niġi na tamo une atej qaji aqa une kobotetiy

⁵ Tamo qujai nami une atej qaji di aqa une qa e anjam koba mernġwasai. Tamo dena e are gulbetetbosai. A niġi kalil are gulbetetġej. ⁶ Aqa une aqa awai uge niġi gargekoba na a yeb di kereqo. ⁷ Deqa bini niġi olo aqa une kobotetosib aqa are latetiy. Yim a are boleqas. Niġi degyqasai di a olo are tulañ gulbe ti so uge. ⁸ Deqa niġi a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqñiy. Yim a qalieqas, niġi a torei qoreiyosai. ⁹ E nunġo kumbra tenemtosi y niġi ijo anjam kalil dauryeqñub kiyosai di qalieqajq a deqa e nami anjam nenġrenyosim nunġoq qarinyem. ¹⁰ Niġi tamo bei aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e niġi qa osiy Kristus aqa ñamgalaq di kobotetqai. ¹¹ Tamo uge Satan na iga gisanġosim ugeugeigaim deqa e degyqai. Satan aqa areqalo uge ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol a Taitus unqa marej

¹² O ijo was kalil, e Kristus aqa anjam bole palontqa osim walwelosim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba a na gam waqtetbonaqa e dia aqa wau ojoqñem. ¹³ Bati di e

ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqnem. Deqa e Troas Kristen nanği olo uratnjrsim Masedonia sawaq gilem.

Yesus aqa wau tamo nanği qoto bunyeqnum

¹⁴ Qotei a gaigai iga aqaryaieqnaqa iga Kristus aqa singila na qoto bunyeqnum. Deqa e Qotei tulanj binjyeqnum. Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Qotei qa bole poinjreqnu. Nanço powo di saban quleq ti bolequja bul. ¹⁵ Od, gago wau di qurem quleq ti bul Kristus na Qotei atraiyeqnu qaji. Quleq di tamo unğasari Qotei na elenqnu qaji nanği ti tamo unğasari padalqa gamq di unub qaji nanği ti nançoq aiyeqnu. ¹⁶ Quleq dena tamo unğasari padalqa gamq di unub qaji nanği moiyojnreqnu. Osiqa tamo unğasari Qotei na elenqnu qaji nanği nambile enjreqnu. Tamo yai nanği Qotei aqa wau di yqa kere? Tamo dego bei sosai. ¹⁷ Ningi qalie, Qotei aqa anjam maro tamo gargekoba nanği silali oqajqa deqa osib Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Ariya iga nanği bul sai. Qotei na iga wau egej deqa iga gisanj na wauosaieqnum. Iga Kristus koba na are qujaitosim Qotei aqa nıamgalaq di aqa anjam mare mare laqnum.

3

Yesus aqa wau tamo nanği anjam bunuj mare mare laqnum

¹ Iga gago segi nıam soqtqajqa are unu e? Sai. Tamo qudei na kiyo ningi na kiyo iga qa anjam bolequja nengrenjyqab di unğum. Ningi na kiyo tamo qudei na kiyo anjam bolequja di sisiyosib gago nıam soqtetgwab di dego unğum. Iga deqa are qalosaieqnum. ² Ningi segi nengrenj bulosib gago kumbra qa saooqsib laqnum. Ningi nengrenj bul unub deqa tamo kalil nanği nengrenj di sisiyoqnsib iga qa poinjreqnu. Nengrenj di gago are miligiq di unu. ³ Kristus a segi na anjam di nengrenjyobulej. Nengrenj di Kristus aqaq na bosiq boleq di unu. Nengrenj di ningi segi. Agi iga ningi wauetngeqnum. Kristus a mandam tamo bei aqa singila na anjam di nengrenjyosai. A Qotei nambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa singila na anjam di nengrenjyey. A meniñq di nengrenjyosai. A tamo unğasari nanço are miligiq di nengrenjyey.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa nıam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas. ⁵ Bole, iga segi na wau di yqa keresai. Deqa iga gago segi singila na Qotei aqa wau yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga singila egeqnaqa iga aqa wau yeqnum. ⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj palontoqnsim laqnum. Anjam bunuj di tamo qudei na dal anjamq di nengrenjyosai. Qotei aqa

Mondor a segi na babtej. Dal anjam na tamo ungasari nanġi moyotnjreqnu. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo ungasari nanġi nġabile enjreqnu.

⁷ Od, dal anjam na tamo ungasari nanġi moyotnjreqnu. Dal anjam aqa wau agide. Dal anjam di Qotei a nami meniġq di nenġrenjyonaqa a rian ti brantej. Deqa Moses aqa ulatamu rianonaqa Israel tamo ungasari nanġi aqa ulatamu koqyqa keresai. Nam qamotnjrej. Bunuqna rian di olo koboej. ⁸ Ariya Mondor aqa wau bunuj unu. Aqa wau dena dal anjam aqa wau tulan bunyejunu. Mondor aqa wau di olo torei rianosiġ goge oqej. ⁹ Dal anjam aqa wau agiende. A na gago une qa iga mergoqnsiq padaltgeqnu. Bole, dal anjam aqa wau di nami rian ti bej. Ariya Qotei na iga tamo bole une saiġoji sqajqa gam babtej. Wau di olo tulan rian koba ti bej. Rian dena dal anjam aqa rian tulan bunyejunu. ¹⁰ Wau bunuj di rian koba ti unu. Rian dena wau namij aqa rian tulan bunyejunu. Deqa iga wau namij aqa rian uneqnum di a torei koboej. ¹¹ Wau namij di gaigai sqa keresai. A koboqas. Bole, a rian ti bej. Ariya wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulan rian koba ti unu. Rian dena wau namij aqa rian tulan bunyejunu.

¹² Rian koba di mondon bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa iga tariġoqnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rian deqa mare mare laqnum. ¹³ Iga Moses soqnej dego sai. Moses aqa ulatamu rian ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiqa dena aqa ulatamu kabutoqnej. Di kiyaaqa? Israel nanġi unaib deqa. Ariya wau namij aqa rian di koboej. ¹⁴ Israel nanġo areqalo getenġresojnej deqa nanġi anjam namij sisiyoqneb di nanġo areqalo gara mutu na kabutobulesojnej. Nanġi nami deġsib soqneb agi bini unub. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus a segi na gara di olo taqal ateqnu. ¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanġi Moses aqa dal anjam sisiyeqnum di nanġo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanġi nami deġsib soqneb agi bini unub. ¹⁶ Ariya tamo nanġi are bulyosib Tamo Koba aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnjrqas. ¹⁷ Tamo Koba a segi Mondor. Niġi Tamo Koba aqa Mondor ti sqab di nunġo une na niġi olo taqatnġwa keresai. Niġi bole sqab. ¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesqasai. Iga kalil Tamo Koba aqa rian ya jeqiloq di unobuloqnmom. Unoqnm rian di gagoq di tulan kobaoqnmqa dena iga Tamo Koba a segi buloqnsim sqom. Tamo Koba a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Mondor Bole.

4

Qotei aqa wau tamo nanġi web bul unub

¹ Qotei a iga qa dulosiqa wau egej deqa iga aqa wau di ojqajqa asgigosaieqnu. ² Kumbra uge uge kalil tamo nanji na ulitoqnsib yeqnu qaji di iga olo qoreiyeqnum. Iga gisañ kumbra na walweloſaieqnum. Iga Qotei aqa anjam bubulyosaieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Deqa tamo kalil nanji gago kumbra di unoqnsib nanjo are miligiq di qalieeqnub, iga Qotei aqa ñamgalaq di wau bole yeqnum. ³ Ariya tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanji Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjrosaieqnu. ⁴ Mandam endeqa gisañ qotei Satan a na tamo ungasari Kristus qa nanjo areqalo ſingilatosaieqnub qaji nanjo areqalo getentetnjrejunu. Deqa Kristus aqa anjam bole nanjo are miligiq aiqa keresai. Nanji Kristus aqa suwan unqa keresai dego. Kristus a segi Qotei. A segi rian ti unu.

⁵ Niñgi quiy. Iga gago segi kumbra qa saosaieqnum. Iga anjam endegsi palonteqnum, “Kristus Yesus a gago Tamo Koba unu deqa iga aqa ñam na niñgi wauetñgeqnum.” Iga anjam degsi palonteqnum. ⁶ Tulañ nami Qotei a iñgi iñgi kalil gereiyqa osiqa endegsi marej, “Ambru aqaq na suwan brantqas.” Ariya bunuqna Qotei aqa suwan di gagoq bosiqqa gago are miligi suwantetgej. Deqa iga Kristus aqa ulatamu geregere uneqnum. Kumbra dena iga suwan bole unoqnsim Qotei aqa rian poigeqnu.

⁷ O ijo was, iñgi tulañ boledamu iga deqa mare mare laqnum qaji di gagoq di unu. Bole, iga ſingila ſaiqoji unum. Iga web jagi na gereiyo qaji di bul unum. Deqa tamo kalil nanji iga nugoqnsib endegsib qalieeqnub, “Pol a aqa segi ſingila na wau di yosaieqnu. A Qotei aqa ſingila kobaquja na wau di yeqnu. ſingila dena mandam qaji ſingila tulañ bunyejunu.” Tamo kalil nanji degsib qalieeqnub. ⁸ Gulbe segi segi gargekoba gagoq beqnu. Ariya gulbe dena iga padaltgoſaieqnu. Iñgi iñgi gargekoba na gago areqalo niñaqyetgeqnu. Ariya iñgi iñgi dena gago areqalo torei ugetetgosaieqnu. ⁹ Jeu tamo nanji na iga jaqatin egeqnu. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Jeu tamo nanji dena iga lugoqnsib ñeiotgeqnu. Ariya nanji na iga torei ugeugeigosaieqnu. ¹⁰ Gago jejamuq di tamo ungasari nanji gaigai Yesus aqa moiyo unobuleqnu. Deqa Yesus aqa ñambile dego gago jejamuq di branteqnaq nanji uneqnu. ¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo nanji na bati gaigai iga moiyo tawa laqnu. Nanjo kumbra dena Yesus aqa ñambile dego gago jejamuq di branteqnaq tamo ungasari nanji uneqnu. ¹² Deqa moiyo a gagoq di waueqnu. Ariya ñambile a nuñgoq di waueqnu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo ſingilateqnum deqa Qotei aqa anjam bei nenğrenq di unu qaji a gagoq di branteqnu. Anjam

agiende, “E Qotei qa ijo areqalo sinḡilateqnum deqa e aqa anjam mare mare laqnum.” O ijo was, iga dego Yesus qa gago areqalo sinḡilateqnum deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁴ Iga qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltej deqa mondoḡ a na iga dego subq na tigeltgwas. Osim iga niḡi ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas. ¹⁵ E anjam di niḡi mernḡonum. Di kiyaaq? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqnu qaji dena niḡi aqaryainḡeqnu. Gam dena Qotei a tamo unḡasari tulaḡ gargekoba naḡi qa are boleiyeqnu. Deqa naḡi Qotei binjiyoqnsib aqa ñam soqteqnum.

Iga laḡ qure qaji inḡi inḡi qa are qaleqnum

¹⁶ Deqa iga Qotei aqa wau ojqaḡqa asḡigosaieqnu. Bole, gago jejamu a uge qa laqnu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleoqnsiq sinḡilaeqnu. ¹⁷ Iga qalieonum, gulbe ti jaqatiḡ ti iga bini qoboiyeqnum qaji di tulaḡ kokba sai. Naḡi sokiñalayosib koboqab. Iga gulbe di eqnum deqa iga qalieonum, mondoḡ iga laḡ qureq di so bole gaigai sqom. Inḡi bole bole iga mondoḡ oqom qaji di tulaḡ boledamu. Inḡi bole bole dena mandam qa inḡi inḡi tulaḡ bunḡnjrejunu. ¹⁸ Inḡi inḡi iga gago ḡamdamu na uneqnum qaji di sokiñalayosim koboqas. Deqa iga inḡi inḡi di koqyosaieqnum. Inḡi bole bole iga gago ḡamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga inḡi bole bole di koqyoqnsim unum.

5

¹ Iga qalie, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Mondoḡ Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di laḡ qureq di bati gaigai sqas. ² Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqnsim unum. Iga gago laḡ qure qaji tal osim gara bul jugwajqa deqa are koba unu. ³ Iga tal di jugwom di iga olo laḡa sqasai. Iga jejamu bunuj oqom. ⁴ Iga mandam qaji talq endi unum deqa iga are gulbeiqnaqa akamoqnsim unum. Iga jejamu bunuj osim gara bul jugwajqa are qaleqnum. Od, iga gago jejamu moiqas qaji endi uratosim olo jejamu ḡambile sqas qaji di oqajqa are qaleqnum. Iga jejamu saiqoji sqajqa asḡigeqnu. ⁵ ḡambile sqajqa gam di Qotei a segi na gereiyetgosiqqa aqa Mondor iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inḡi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

⁶ Deqa iga gaigai are sinḡilatoqnsim unum. Iga qalie, iga mandam qaji jejamu ti unum deqa iga laḡ qureq di Tamo Koba a ombla sosaiunum. ⁷ Bini iga Yesus unosaieqnum. Ariya iga a qa gago areqalo sinḡilatoqnsim walweleqnum. ⁸ Od, iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba a ombla

sqajqa are qaleqnum. Lan qure a gago qure utru sqas. ⁹ Deqa iga bini mandamq endi sqom kiyo lan qureq oqsim dia sqom kiyo di unqum. Iga kumbra Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁰ Iga qalieonum, mondon iga kalil Kristus aqa ulatamuq di tigelamqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endi sosimqa iga kumbra bole yoqnem kiyo kumbra uge yoqnem kiyo di a unsim awai segi segi egwas.

Iga tamo unqasari nanqo are bulyetnjrqajqa deqa waueqnum

¹¹ Iga Tamo Koba a qa ulaoqnsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo unqasari nanqo are bulyetnjreqnum. Iga wau di ugetosaieqnum. Qotei a iga qa qalie bole. Nunqo are miligiq di ningi dego iga qa qalie bole. E degsi are qalonum. ¹² O ijo was, iga gago segi ñam soqtqa marsim anjam endi nenqrenyosai. Ningi gago kumbra qa areboleboleingwajqa deqa are qalsim anjam endi nenqrenyonum. Tamo qudei nanqi lanq baban na kumbra bole yqajqa arearetnjreqnu. Nanqi are miligiq na kumbra bole yqajqa arearetnjrosaeqnu. Deqa ijo was, ningi na tamo nanqi di tingitnjroqnsib dalnjroqniy. ¹³ Tamo nanqi di endegsib mareqnuq, "Pol a nanari tamo." Nanqo anjam di bole. Iga Qotei qa are qalsim nanari tamo unum. Ariya iga ningi qa are qalsim areqalo bole ti unum. ¹⁴ Kristus na iga tulan qalaqalaigej aqa kumbra dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Yesus a iga kalil qa moiyej deqa iga kalil dego morenobulem. ¹⁵ Od, a iga kalil qa moiyej. Iga ñambile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Yesus a iga qa moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qaloqnsim walweloqnoqom.

¹⁶ Deqa bini iga gago areqalo namij na tamo unqasari nanqi peginjrosaeqnum. Bole, nami iga gago areqalo namij na Kristus pegiyonem. Ariya bini iga degyosaieqnum. ¹⁷ Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas. Ningi quiy. Aqa kumbra namij torei koboej. Kumbra bunuj olo brantej.

¹⁸ Kumbra bunuj di Qotei aqaq na bej. Nami iga Qotei ti jeu sonamqa Qotei a olo Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa bini iga a ombla are qujaitosim unum. Jeu kobotqajqa wau di Qotei na iga egej deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁹ Anjam agiende. Tamo unqasari mandamq endi unub qaji nanqi nami Qotei ti jeu sonabqa Qotei na nanqi a ombla are qujaitosib sqajqa marsiq Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa a nanqo une qa olo are qalosaieqnu. Iga Kristus aqa anjam di mare mare laqajqa deqa Qotei na wau egej. ²⁰ Kristus na iga qarinqej deqa Qotei a gago medabu na tamo

kalil nanġi metnjreqnu. Iga Kristus aqa anjam palontoqnsim tamo kalil nanġi endegsi metnjreqnum, “Niġi jeu kumbra uratosib bosib Qotei ombla are qujaitosib soqniy.” ²¹ O ijo was, Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo bulej. Kristus a segi une yosaieqnu. Deqa iga Yesus beteryosim dena iga Qotei aqa segi tamo bole une saiqoji sqom.

6

Qotei aqa wau tamo nanġi gulbe iteqnub

¹ Iga Qotei ombla waueqnum deqa iga niġi siġila na endegsi mernġwom, “Qotei a niġi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di niġi laña urataib.” ² Agi Qotei a nami marej, “E ni padalo sawaq dena oqajqa bati atem. Bati di brantonaqa e ino pailyo qusim ni aqaryaimem.” O was niġi quiy. Qotei na iga aqaryaigwajqa bati brantqo. A na iga padalo sawaq dena elenqajqa bati bini qujai.

³ Tamo unġasari nanġi gago wau endi uge qa marsib ulonjosib uneq aiyai deqa iga na nanġi kumbra uge bei osornjro-saieqnum. ⁴ Iga Qotei aqa wau tamo unum deqa iga gaigai tamo unġasari kalil nanġi kumbra bole osornjreqnum. Iga siġila na tigeloqnsim gulbe qoboieqnum. Gago gulbe agiende. Tamo qudei na iga ugeugeiqnub. Une bei bei na iga niñaqgwa laqnu. Iga are jaqatingeqnu. ⁵ Jeu tamo nanġi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breiqnub. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareleqnu. Iga gaigai nes na ti jaqatin na ti waukobaeqnum. Iga gegerere neiosaieqnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum. ⁶ Iga gulbe kalil di oqnsim kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga qalie bole ti unum. Iga urur minjin oqosaieqnu. Iga na tamo unġasari nanġi kumbra bole bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa siġila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanġi qalaqalainjreqnum. Iga laña medabu na nanġi qalaqalainjrosiaieqnum. ⁷ Iga Qotei aqa anjam bole gaigai mareqnum. Iga Qotei aqa siġila oqnsim waueqnum. Iga gago ban wo na ti ban qonan na ti qoto qa inġi inġi ojoqnsim dena kumbra bole tinġin dauryoqnsim waueqnum.

⁸ Tamo qudei nanġi gago ñam soqteqnu. Ariya tamo qudei nanġi gago ñam olo ugeteqnu. Tamo qudei nanġi iga yomuieqnu. Ariya tamo qudei nanġi olo gago kumbra bole babteqnu. Tamo qudei nanġi are qaleqnu, iga gisan tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqnum. ⁹ Tamo qudei nanġi iga qa qaliesai. Ariya tamo gargekoba nanġi iga qa bole qalieqnu. Iga moiyo tamo bulonum. Ariya iga olo nambile unum. Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq deqa iga

gulbe egeqnu. Ariya gulbe dena iga moiyoṭgosaieqnu. ¹⁰ Iga are gulbeigeqnu. Di unḡum. Iga gaigai areboleboleigeqnu. Iga ñoro saiḡoji unum. Di unḡum. Iga na tamo unḡasari nanḡi aqaryainjreqnam nanḡi laḡ qure qaji ñoro koba eleḡeqnub. Iga inḡi inḡi saiḡoji unum. Di unḡum. Iga inḡi bole bole kalil olo ejunum.

¹¹ O Korin tamo unḡasari, iga anjam kalil endi boleḡ at-sim ninḡi mernḡonum. Iga gago are miligi waḡtosim ninḡi enḡekritonum. ¹² Iga gago are miligi getentosai. Iga ninḡi tulanḡ qalaqalaingeqnum. Ariya ninḡi nunḡo are miligi getentejunub. Ninḡi iga koba na are qujaitosaieqnu. ¹³ Ninḡi ijo anḡro bul unub deḡa e ninḡi endegsi mernḡwai. Iga gago are miligi waḡtosim ninḡi qalaqalaingeqnum deḡo kere ninḡi kamba nunḡo are miligi waḡtosib iga qalaqalaigoqniy.

Iga Qotei aqa atra tal bul unum

¹⁴ Tamo unḡasari Kristus qa nanḡo areqalo sinḡilatosaeqnuḡ qaji nanḡo kumbra nunḡo kumbra ti ombla kerekere sai. Deḡa ninḡi nanḡi ti beterosib koba na laqnaib. Ninḡi kumbra bole dauryo qaji tamo unub. Ariya nanḡi Qotei aqa dal anjam gotranḡo qaji tamo unub. Deḡa ninḡi nanḡi ti beteqa kere e? Sai. Ninḡi suwanḡoḡ di unub. Ariya nanḡi ambruḡ di laqnuḡ. Deḡa ninḡi nanḡi ti beteqa kere e? Sai. ¹⁵ Kristus Satan wo nanḡi aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Keresai. Ninḡi Kristus qa nunḡo areqalo sinḡilateqnuḡ. Tamo unḡasari qudei nanḡi Kristus qa nanḡo areqalo sinḡilatosaeqnuḡ. Deḡa ninḡi nanḡi ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di deḡo keresai. ¹⁶ Qotei aqa atra tal ti gisanḡ qotei nanḡo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di deḡo keresai. Qotei ḡambile gaigai unu qaji aqa atra tal aḡi iga segi. Deḡa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu, “E nanḡo ambleḡ di sosiy walweloqnḡai. E nanḡo Qotei sqai. Nanḡi ijo segi tamo unḡasari sqab.” ¹⁷ Tamo Koba a nami degsi marsiqa olo anjam bei deḡo endegsi marej, “ ‘Ninḡi na tamo unḡasari e qa qaliesai qaji nanḡi uratnjrsib sasaloiy. Ninḡi nanḡo kumbra jigat bei ojaib. Ojḡasai di e ninḡi eleḡosiy boletḡḡwai. ¹⁸ Osiy e nunḡo Abu soqnit ninḡi ijo segi anḡro tinḡinḡ sqab.’ Tamo Koba sinḡila ti unu qaji a nami degsi marej.”

7

¹ O ijo was bole, inḡi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. Deḡa kumbra jigat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di iga torei uratekritḡom. Osim dena iga Qotei aqa ḡamgalaḡ di une saiḡoji sosim a qa ulaoqnḡom. Ulaoqnsim gago jejamu ti gago are miligi

ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnoqm.

Pol a Korin Kristen nanği qa tulaŋ areboleboleiyej

² Deqa niŋgi nuŋgo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy. Iga nami tamo qudei kumbra uge bei enjrosaiognoqm. Iga tamo qudei ugeugeinjrosaiognoqm. Iga tamo qudei nanği inği inği gisaŋ na yainjrosaiognoqm. ³ E nuŋgo jejamuq di une qametŋgwa osim anjam endi merŋgosai. Agi e maronum, iga niŋgi tulaŋ qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiqom kiyo iga ŋambile sqom kiyo di unğum. Iga gago are miligi waqtosim niŋgi qalaqalaingoqnsim sqom. ⁴ E qalieonum, nuŋgo kumbra bolequja. Deqa e niŋgi qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Ijo are miligi niŋgi qa tulaŋ laejunu. Iga gulbe koba eqnum di unğum. E niŋgi qa are qaloqnsim dena e tulaŋ areboleboleibeqnu.

⁵ Ariya iga Masedonia sawaq di brantosim bati deqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia iga gulbe gargekoba itoqnoqm. Tamo qudei nanği iga ti anjam na qotoqnoqm. Iga ulaoqnsim are tonŋtongoqnej. ⁶ Niŋgi qalie, tamo unğasari are gulbeinjreqnu qaji nanği Qotei na olo are latetnjreqnu. Deqa Qotei na Taitus qarinyonaqa a gagoq bonaqa iga unsimqa gam dena gago are olo laej. ⁷ Od, gam dena Qotei na gago are latetgej. Gam dena segi sai. Taitus a nami nuŋgo ambleq di sonaqa niŋgi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetgej. Taitus a niŋgi qa iga endegsi saigej. Niŋgi e olo nubqajqa are koba qaloqnsib nuŋgo une qa are ugeinğeqnu. Osib niŋgi e ombla are qujaitosib sqajqa siŋgilaeqnub. Taitus a niŋgi qa iga degsi saigej deqa e tulaŋ areboleboleibeqnu.

⁸ E qalieonum, anjam e nami nenğrenyem qaji di niŋgi sisiyosib are gulbeinğej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. Anjam e nenğrenyem qaji dena niŋgi are gulbeinğej. Sokiñalayonaq nuŋgo are gulbe di olo koboej. ⁹ Deqa e bini areboleboleibeqnu. Niŋgi are gulbeinğej e deqa areboleboleibosai. Niŋgi are gulbeinğej ariya bunuqna niŋgi olo are bulyeb deqa e areboleboleibeqnu. Qotei a segi na are gulbe di niŋgi enğej. Deqa gago anjam nenğrenyem qaji dena niŋgi yala ugeugeinğosai. ¹⁰ Are gulbe Qotei na tamo unğasari nanği enjreqnu qaji dena nanği are olo bulyetnjreqnu. Deqa Qotei na nanği eleneqnu. Nuŋgo are gulbe di inği uge sai. Di inği bole. Iga deqa are ugeigwasai. Ariya mandam tamo nanği are gulbe eqnub di inği uge. Dena nanği moiyo gam tureqnu. Di kiyaaqa? Nanği are bulyosai deqa. ¹¹ Niŋgi geregere are qaliy. Are gulbe Qotei na niŋgi enğej qaji dena niŋgi olo siŋgilatŋej. Agi bini niŋgi kumbra

bole bole yeqñub. Are gulbe dena Qotei na nuñgo are tigeltetñgonaqa niñgi tamo qujai nami une atej qaji di a ñiriñteb. Osib niñgi Qotei ulaiyosib aqa sorgomq di geregere soqñeb. Qotei na nuñgo are tigeltetñgej deqa niñgi iga qa are koba qalsib tamo une atej qaji di aqa une gereiyetqa waukobaeb. Niñgi kumbra kalil di yeb deqa iga qalieonum, niñgi tamo bole une saiqoji unub.

¹² O ijo was, e nami anjam neñgreñyosim nuñgoq qarinyem. Niñgi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa osim anjam di neñgreñyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego e are qalsim anjam di neñgreñyosai. Niñgi na iga tulañ qalaqalaigeqñub nuñgo kumbra di Qotei aqa ñamgalaq di boleq dqajqa deqa e anjam di neñgreñyem. Yim niñgi qalieqajqa, nuñgo kumbra di bolequja. ¹³ Nuñgo kumbra bole degsi unu deqa gago are tulañ laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleigeqñu. Ariya iga olo tulañ areboleboleigeqñu. Di kiyaaqa? Niñgi na Taitus aqa are gulbe kobotetosib are boleteteb deqa. ¹⁴ Anjam kalil e niñgi qa Taitus saiyeñ qaji di bole. Deqa e ijo anjam deqa jemaibosai. E nuñgo kumbra bole kalil qa Taitus saiyoñim nuñgo ñam soqtem. Taitus a qalie, anjam iga niñgi qa a saiyeñ qaji di bole. ¹⁵ Bati Taitus a nuñgoq bonaqa niñgi a ulaiyosib a osib aqa anjam dauryoqñeb. Nuñgo kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na niñgi tulañ qalaqalaingeqñu. ¹⁶ E niñgi qa are siñgilatosisim qalieonum, niñgi kumbra bole kalil yoqñsib sqab. Deqa e niñgi qa tulañ areboleboleibeqñu.

8

Kristen nañgi silali koroiyeb

¹ O ijo was niñgi quiy. Qotei a Kristen tamo uñgasari Masedonia sawaq di unub qaji nañgi qa are boleiyej. Iga deqa niñgi saingonam quiy. ² Masedonia Kristen nañgi iñgi iñgi tulañ saiqoji sosib gulbe qoboieyqñab bati deqa Qotei na nañgi siñgilatnjrnaqa nañgi areboleboleinjrnaqa Judia Kristen nañgi aqaryainjrqa marsib silali koba koroiyeb. ³ E deqa niñgi merngwai. Masedonia Kristen nañgi nañgo segi areqalo na silali di koroiyeb. Nañgo silali kiñala soqnej di nañgi koroiyeb. Osib nañgi na nañgo kumbra di buñyosib olo silali tulañ koba koroiyeb. ⁴ Nañgi na iga waingosib endegsib mergoqñeb, “Niñgi iga odgibqa iga niñgi beterngosim Qotei aqa tamo uñgasari nañgi silali qa aqaryainjrqom.” ⁵ O ijo was, iga nami are qalem, Masedonia Kristen nañgi silali koroiyqab. Ariya nañgi kumbra di olo buñyosib Qotei aqa areqalo dauryosib nañgo segi jejamu Tamo Koba Yesus yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Qotei a nami nin̄gi qa dego are boleiyey deqa Taitus a silali koroiyqajqa wau di nun̄go ambleq di tigeltej. Deqa iga Taitus sin̄gila na minjem, “Ni olo Korin Kristen nan̄goq aisim wau di kobotime.” ⁷ O ijo was, bati gaigai nin̄gi kumbra tulan boledamu yeqnub. Agi nin̄gi Qotei qa nun̄go areqalo sin̄gilatoqnsib aqa anjam palontqajqa waukobaeqnu. Nin̄gi Qotei qa bole qalieeqnu deqa nin̄gi aqa wau ojqajqa tulan sin̄gilaeqnu. Osib nin̄gi na iga tulan qalaqalaigeqnu. Ariya Qotei a nin̄gi qa are boleiyey deqa nin̄gi silali koroiyqajqa wau di dego yosib silali koba atib soqnem.

⁸ E nin̄gi wau di yqajqa wain̄gwasai. Kristen tamo un̄gasari qudei nan̄gi wau di yqajqa tulan sin̄gilaeqnu. Nan̄go kumbra deqa agi e na nin̄gi saingonum. Deqa nin̄gi dego qalaqalaiyo kumbra qa tulan sin̄gilaosib silali koroiyqajqa wau di yiy. Yibqa e unsiy marqai, “Bole, nin̄gi qalaqalaiyo kumbra yeqnu.” ⁹ O ijo was nin̄gi qalie, gago Tamo Koba Yesus Kristus a nin̄gi qa are boleiyey. A nami lan̄ qure qaji ñoro koba ti soqnej. Sosiqa a nin̄gi qa osiqa ñoro di olo uratosiqa in̄gi tulan saiqoji soqnej. Di kiyaaqa? Nin̄gi kamba lan̄ qure qaji ñoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Silali koroiyqajqa wau deqa e olo ijo areqalo bei ubtosiy mern̄gwai. Wausau bei nami nin̄gi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigelteb bati deqa nin̄gi wau di yqajqa tulan arearetn̄gej. ¹¹ Deqa bini nin̄gi wau di olo kobotqa sin̄gilaoy. Nin̄gi degyqab di bolequja. Nami nin̄gi wau di yqajqa are tulan prun̄goqnej. Deqa bini nin̄gi silali soqnim sin̄gilaosib wau di kobotiy. ¹² Nin̄gi silali koroiyqa are soqnim nin̄gi koroiyiy. Yim Qotei a nin̄gi qa tulan areboleboleiyqas. Nin̄gi silali saiamqa di un̄gum. Koroiyaib. Qotei a deqa njirin̄qasai. Nin̄gi silali soqnim di koroiyiy.

¹³ Nin̄gi gulbe koba qoboyesoqnuib tamo qudei nan̄gi olo gulbe saiqoji sqab e deqa nin̄gi mern̄gosai. Iga kalil kerekere unum. ¹⁴ Deqa bini nin̄gi in̄gi koba ejunub qaji nin̄gi na tamo qudei in̄gi qa truqueqnu qaji nan̄gi aqaryain̄jroqniy. Bunuqna nin̄gi in̄gi qa truquabqa nan̄gi na kamba olo nin̄gi aqaryain̄gwab. Nin̄gi kumbra degyqab di nin̄gi kalil kere na sqab. ¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo nan̄gi in̄gi koba koroiyeb qaji nan̄gi in̄gi uynab menetn̄jrnaqa in̄gi oto bei uratosai. Tamo nan̄gi in̄gi kiñala koroiyeb qaji nan̄gi dego in̄gi uynab menetn̄jrnaqa in̄gi bei qa truquosai.”

Pol a tamo qudei nan̄gi qarijn̄jrnaqa Korin Kristen nan̄goq aiyeb

¹⁶ E Qotei tulan bin̄jyeqnum. Di kiyaaqa? A na Taitus are prugtetonaaqa a iga ti are qujaitosiqa nin̄gi qa are koba soqnej.

¹⁷ Iga Taitus minjem, “Ni olo Korin Kristen nanḡoq aiyē.” Onaqa Taitus a aqa segi areqalo na odosiq silali koroiyqajqa wau deqa tulan siḡgilaosiq nunḡoq aiyēj. ¹⁸ Iga Kristen was bei osim Taitus ombla qarinjrnām nunḡoq aiyēb. Was bei di a ñam ti unu. A Yesus aqa anjam bole maro qaji tamo. Kristen tamo unḡasari qure qure kalilq di unub qaji nanḡi a qa qalie bole. ¹⁹ Di segi sai. Kristen nanḡi na a gilteb deqa a iga ti koba na walweloqnsimqa silali koroiyqajqa wau di taqateqnum. Wau di aqa utru agiende. Qotei a Kristen nanḡi sougetejunub qaji nanḡi qa are boleiyeqnu. Iga wau di taqateqnum deqa Tamo Koba aqa ñam tulan goge oqeqnaqa tamo kalil nanḡi unoqnsib iga qa mareqnu, “Bole, nanḡi wau di yqajqa tulan siḡgilaeqnu.” ²⁰ O ijo was kalil, silali koroiyqajqa wau di tamo qudei na yomuiyaib deqa iga was bei di osim koba na silali di taqateqnum. ²¹ Gago are endegsi unu. Iga kumbra bole segi gaigai yoqnqom. Tamo unḡasari kalil Tamo Koba a ombla nanḡo ḡamgalaq di iga kumbra di yoqnqom.

²² Ariya iga gago Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus was de wo nanḡi aiyel daurnjrsiq koba na nunḡoq aiyēb. Was bei di agi iga nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoqnem. A Qotei aqa wau ojqajqa siḡgilaoqnej iga degsi unoqnem. Bini a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulan siḡgilaeqnu. A qalie, ninḡi kumbra bole yo qaji tamo unub. A degsi qalieosiq deqa a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulan siḡgilaeqnu.

²³ Ninḡi Taitus qalie. A e ombla ninḡi qa are qaloqnsim waukobaqnum. Ninḡi gago Kristen was aiyel nanḡi di dego qalie. Nanḡi Qotei aqa tamo unḡasari qure qure kalilq di unub qaji nanḡi qa wau bole yeqnu. Nanḡo wau dena nanḡi Kristus aqa ñam tulan soqteqnu. ²⁴ Deqa ninḡi na was aiyel nanḡi di kumbra bole enjroqniy. Yim Kristen kalil nanḡi nunḡo kumbra di unsib marqab, “Bole, nanḡi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnu.” Osib qalieqab, “Pol a Korin Kristen nanḡo kumbra bole qa iga saigeqnu di a gisaḡosaieqnu. A anjam bole saigeqnu.”

9

Silali koroiyqajqa wau

¹ Iga silali koroiyqajqa wau di Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi aqaryainjrqajqa deqa. Ninḡi wau di qalieonub deqa e olo anjam olekoba tortoryosiy nenḡrenḡyasai. ² E qalieonub, ninḡi wau di yqajqa are tulan prunḡeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nanḡo ḡamgalaq di nunḡo ñam soqteqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Wausau bei nami Akaia sawaq di Korin Kristen nanḡi silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb.” Od, ninḡi wau di yqajqa tulan siḡgilaeqnu. E na

Masedonia Kristen nanḡi nuḡo kumbra deḡa sainjreqnam quoqnsib nanḡi gargekoba deḡo wau di yqajqa are prugnjreqnu. ³ E nanḡi endegsi minjrem, “Korin Kristen nanḡi silali koroiyqajqa tulaḡ siḡilaeqnuḡ.” Ariya e nuḡo ḡam laḡa soqto uḡe deḡa niḡi silali di koroiyiy. Utru deḡa e was qalub nanḡi di qariḡnjrnām nuḡoq aiyeb. ⁴ E qalieonum, niḡi silali di koroiyosib atib sqas. Soqnim Masedonia Kristen qudei nanḡi e ombla na nuḡoq bosim niḡi nami silali di ateb unu degsi unqom. Iga bosim degsi unqasai di iga niḡi ti jemaigo uḡe. ⁵ E are qalem, e was qalub nanḡi di minjritqa nanḡi namoqna aisib nuḡo silali niḡi nami koroiyqa mareb qaji di niḡi koba na gereiyqab. Gereiyibqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo unḡasari kalil nanḡi silali di unsib qalieqab, bole, niḡi nuḡo segi areqalo na silali di ateb unu. E niḡi silali di koroiyqajqa waiḡgosaiognem nanḡi deḡsib qalieqab.

⁶ Niḡi geregere are qaliy. Tamo a iḡi kiḡala yagwas di a iḡi kiḡala olo oqas. Tamo a iḡi koba yagwas di a iḡi koba olo oqas. ⁷ Deḡa niḡi segi segi kalil silali atqajqa are soqnim silali atoqniy. Niḡi are gulbe na silali ataib. Niḡi tamo bei na waiḡim deḡa silali ataib. Niḡi nuḡo segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqniy. Yim Qotei na niḡi tulaḡ qalaqalainḡoqnaqas. ⁸ Qotei a niḡi qa are boleiyosim iḡi bole bole gaigai enḡoqnaqas kere. Deḡa niḡi tulaḡ kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniy. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu,

“Tamo qudei nanḡi saga yago breiyo bul nanḡo iḡi iḡi jeiyoqnsib tamo iḡi saiḡoji nanḡi enjreqnuḡ.

Deḡa nanḡo kumbra bole bati gaigai sqas.”

¹⁰ O ijo was niḡi qalie, Qotei a na qujai tamo nanḡi saga yago enjreqnaqnaqnaḡi breiyeqnuḡ. Osiqa tamo nanḡi bem enjreqnaqnaḡi uyeqnuḡ. Deḡo kere Qotei na iḡi iḡi enḡoqnimqa niḡi tulaḡ kere na sqab. Deḡa niḡi Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi aqaryainḡroqniy. Tamo nanḡi saga yago breiyeqnaḡ iḡi koba oqeleḡeqnu deḡo kere nuḡo silali koroiyqa wau di tulaḡ boleqnaqas. ¹¹ Qotei na iḡi iḡi koba enḡoqnimqa niḡi na kamba Kristen nanḡi silali qa aqaryainḡrqajqa tulaḡ kere na sqab. Deḡa niḡi silali di koroiyosib gago baḡq di atib iga na osi aisim Kristen nanḡi enjrimqa nanḡi deḡa Qotei biḡiyoqnsib sqab. ¹² Nuḡo wau dena Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi aqaryainḡrimqa nanḡi kere na sqab. Nanḡi iḡi bei qa truquqasai. Di segi sai. Nuḡo wau deḡa nanḡi Qotei tulaḡ biḡiyoqnaqab. ¹³ Niḡi wau di yqab di Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi unsib qalieqab, bole, niḡi Kristus aqa anjam bole siḡila na ojoqnsib aqa medabu dauryeqnuḡ. Od, niḡi na Kristen nanḡi silali kobaquja na aqaryainḡroqnaqab

di nanġi nunġo kumbra di unoqnsib Qotei aqa ñam soqto-qnqab. ¹⁴ Osib qalieqab, “Bole, Qotei a Korin Kristen nanġi qa are tulañ boleiyeqnu.” Nanġi degsib qalieosib ninġi tulañ qalaqalaingosib ninġi qa Qotei pailyoqnqab. ¹⁵ O ijo was ninġi quiy. Qotei a inġi tulañ kobaquja iga egej. Inġi di agi Kristus. Inġi di aqa utru iga geregere ubtosim marqa keresai. Qotei na inġi di iga egej deqa iga a tulañ binjyoqnqom.

10

Tamo qudei nanġi Pol qa yomuoqneġ

¹ Ninġi qudei e qa yomuoqnsib endegsib mareqnuġ, “Pol a nami iga koba na sosiqa aqa segi ñam aguq atoqnsiqa laesoqnej. Ariya a sawa isaġ di sosiqa iga qa ñirinjoqnsiqa anjam sinġila na mergeqnu.” O ijo was ninġi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliy. A aqa segi ñam aguq atoqnsiqa laesoqnej. ² Deqa e nunġoq bosiy Kristus aqa kumbra di dauryosiy laesqai. E ninġi qa ñirinqasai. Ariya tamo qudei nanġi are qaleqnuġ, iga mandam tamo nanġo kumbra dauryoqnsim laqnum. Tamo nanġi di e na ñirinjnrsiy anjam sinġila na minjrqai. E laesqasai. ³ Bole, iga mandamq endi laqnum. Ariya iga mandam tamo nanġo kumbra na qotosaieqnum. ⁴ Qotei na qoto qa inġi inġi iga egej. Inġi inġi di Qotei aqa sinġila ti unu. Di mandam qaji inġi inġi sai. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanġo sinġila gotranjeqnum. ⁵ Areqalo uge ti gisañ anjam ti di iga na gotranjeqnum. Kumbra uge kalil ninġi Qotei qalieqajqa gam getentetnġeqnu qaji di dego iga na gotranjeqnum. Gago wau agiende. Iga na tamo unġasari nanġo are tigeltetnġreqnam nanġi nanġo areqalo kalil Kristus yekriteqnuġ. ⁶ Deqa ijo was, iga ninġi qa tarinġeqnum. Ninġi gago anjam kalil dauryekritibqa iga na tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjeqnuġ qaji nanġi ñolawotnġrqom.

⁷ Ninġi laña baban na tamo nanġo kumbra tenemtoqnaib. Ninġi geregere tenemtoqniy. Tamo bei a endegsi marqas, “E Kristus aqa tamo.” Ariya tamo di a olo endegsi poiym, a Kristus aqa tamo qa marqo deqa iga dego Kristus aqa tamo unum. A degsi poiym. ⁸ Tamo Koba a na iga sinġila egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga ninġi sinġilatnġwajqa deqa wau ojeqnum. Iga ninġi ugeuġeñnġwajqa deqa wau ojosaieqnum. E gago wau deqa gago ñam kiñala soqtqai. E degyqai di e jemaibqasai. ⁹ Ariya ninġi endegsib are qalaib, “Pol a iga ula egwajqa deqa anjam sinġila na nenġrenjoqnsiq gagoq qarinyeqnu.” Ninġi degsib are qalaib. ¹⁰ Bole, tamo qudei nanġi e qa endegsib yomueqnuġ, “Pol a anjam sinġila na nenġrenjoqnsiq gagoq qarinyeqnu. Ariya a gago ambleq endi sosiq anjam mergoqnej di a sinġila saiqoji soqnej. Anjam

palontqa wau dego a qaliesai bole sai.” ¹¹ Tamo qudei nanġi e qa degsib yomueqñub. Deqa tamo deqaji nanġi endegsi poinjrem. Anjam iga sawa isaq endi sosim nenġrenjyeqñum qaji di iga nuñgo ambleq di sosim dauryeqñum.

¹² Tamo qudei nanġi diqoqñsib nanġo segi ñam soqteqñub. Iga nanġi unub dego sai. Gago kumbra ti nanġo kumbra ti ombla kerekere sai. Tamo nanġi di mareqñub, “Gago kumbra bole. Tamo kalil nanġo kumbra bolesai.” Nanġi degsib mareqñub. Di kiyayaqa? Nanġi powo tulañ saiqoġi unub deqa.

¹³ Iga nanġi unub dego sai. Iga gago segi ñam soqtoqñqasai. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago ñam soqtoqñqom. Wau bei Qotei na egej qaji agiende. Iga na niñġi Korin Kristen wauetñgeqñum. ¹⁴ Iga Qotei aqa wau tamo kalil qa namoosim nuñgoq di wau utru atsim Kristus aqa anjam bole niñġi mernġoqñem. Iga tamo qudei nanġo wau bajinosaioqñem.

¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di segi iga ojqaqqa siñgilaoqñsim gago ñam soqteqñum. Iga tamo qudei nanġo wau Qotei na egosai qaji deqa gago ñam soqtosaieqñum. Gago are endegsi unu. Nuñgo areqalo Yesus qa siñgilateb qaji di tulañ boleqñnimqa gago wau dego nuñgoq di tulañ kobaoqñqas. ¹⁶ Kobaoqñnimqa iga nuñgo sawaq dena tigelosim sawa sawa isaq giloqñsim dia Yesus aqa anjam mare mare laqñqom. Tamo qudei nanġi nami wauoqñeb qaji sawa iga deq gilqasai. Iga nanġo wau qa gago ñam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenjyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqtme.” ¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi ñam soqtqas di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam saiqoġi sqas. Ariya Tamo Koba a na tamo bei aqa ñam soqtetqas di a ñam bole oqas.

11

Tamo qudei nanġi gisañjoqñsib Qotei aqa wau tamo buleqñub

¹ Niñġi e odbibqa e olo nanari anjam kiñala mernġwai. Niñġi e odbqa kereamqa e odbiy. ² Aqo Qotei wo gago are koba endegsi unu. Niñġi Kristus a segi qujai areiyosib aqa sorgomq di soqñiy. Tamo bei na aqa duñge nami sambalaosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere e niñġi Kristus aqa bañq di adem. ³ E amal uge Satan qa are qalsim deqa e niñġi qa ulaeqñum. A nami Iv gisañyonaqa a une atej. Une dena nuñgo areqalo ugetetñimqa niñġi Kristus a segi qalaqalaiyqa urataib deqa e ulaeqñum. ⁴ E qalieonum, tamo qudei nanġi nuñgoq boqñsib gisañgoqñsib Yesus bei qa anjam palontoqñsib mernġeqñub. Yesus bei deqa iga nami anjam palontosaiioqñem. Tamo nanġi di mondor bei qa dego niñġi mernġeqñub. Di gisañq mondor. Mondor bei deqa iga nami

ningi merngosaiognem. Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di dego tamo qudei nanngi bubulyoqnsib olo anjam bei ningi merngeqnu. O ijo was ningi kiyaga gisan anjam di quoqnsib bole edegeqnu?

⁵ Ningi qudei endegsib are qaleqnu, “Tamo nanngi di Qotei na bole qarinnjrnaq gagoq beb.” Di sai. Qotei na nanngi qarinnjrosai. Ningi quiy. Tamo nanngi di ñam ti unub ariya e dego ñam ti unum. Deqa tamo nanngi dena e bunbosai. ⁶ Bole, e anjam marqajqa medabu gulbeibeqnu. Di unqum. E powo qa truquosaieqnum. Kumbra kalil e nunngo ambleq di yoqnem qaji dena e ijo powo babteqnam ningi unoqneb.

⁷ Ningi qalie, e Qotei aqa anjam bole ningi merngoqnem bati deqa e nunngo silali ingi ingi yaingosaiognem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqnem. Di kiyaga? Nunngo ñam olo goge oqwajqa deqa. E kumbra di yoqnem di e une atoqnem e? Sai. ⁸ E Kristen tamo ungasari qure qureq di unub qaji nanngoq dena silali oqnsim olo nunngo ambleq di Qotei aqa wau lanja ojoqnem. E nunngo silali yaingosaiognem. Ijo kumbra dena e qure qureq di Kristen nanngo silali bajinobuloqnem. ⁹ Bati e nunngo ambleq di ingi ingi qa truquoqnsimqa e na tamo bei gulbe yosaiognem. E ningi gulbe engwajqa tulan uratoqnem agi bini e degsi unum. Bati bei Kristen was qudei nanngi Masedonia sawaq dena Korin qureq bosib ingi ingi qa e aqaryaioboqneb. Gam dena e ningi gulbe engwajqa uratoqnem. ¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e ningi endegsi merngwai. E nunngo silali yaingwa urateqnum. Ijo kumbra deqa e ijo segi ñam soqteqnum. E degoqnsiy sqai. Akaia sawaq di tamo qudei na e getentbqasai. ¹¹ E ningi qalaqalaingosaiqnum deqa e kumbra di yeqnum kiyo? Sai bole sai. Qotei a qalie, e ningi tulan qalaqalaingeqnum.

¹² E nunngo silali yaingwa urateqnum. E degoqnsiy sqai. Tamo qudei nanngi nunngo ñamgalaq di iga bul sqa marsibqa nanngo segi ñam soqteqnu. Deqa e nanngi gam getentetnjroqnai. ¹³ Tamo nanngi di Qotei na qarinnjrosai. Nanngi Yesus aqa wau tamo bolesai. Nanngi gisanjoqnsib nanngo segi kumbra uge bulyoqnsib tamo bole buleqnu. Yeqnab tamo ungasari nanngi na unjroqnsib mareqnu, “Nanngi Kristus aqa wau tamo bole.” ¹⁴ O ijo was ningi nanngo kumbra di unsib deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisanjoqnsiqa aqa segi kumbra uge bulyoqnsiqa Qotei aqa lan angro bole suwanjoq di unub qaji nanngi buleqnu. ¹⁵ Satan a kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nanngi dego nanngo kumbra uge bulyoqnsib Qotei aqa wau tamo bole buleqnu. Deqa iga nanngo kumbra di unsim tulan prugwasai. Mondonj Qotei na tamo nanngi di nanngo une deqa kambatnjrsim awai ugedamu enjrqas.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a gulbe gargekoba itoqnej

¹⁶ E olo mernḡwai. Niḡgi e nanari tamo edegaib. Uḡgum, niḡgi e nanari tamo edegwab di kere. Deqa niḡgi e odbibqa e olo ijo ñam kiñala soqtqai. ¹⁷ E Tamo Koba aqa areqalo dauryosim anjam endi marosaieqnum. E nanari tamo bulosim deqa e anjam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum. ¹⁸ Tamo gargekoba naḡgi mandam tamo naḡgo kumbra dauryoqnsib naḡgo segi ñam soqteqnum. Deqa e dego kumbra di dauryosiy olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁹ Niḡgi segi qa mareqnum, “Iga powo koba ti unum.” Ariya niḡgi kiyaaq olo nanari tamo naḡgi odnjreqnabqa naḡgi nanari anjam niḡgi mernḡeqnum? ²⁰ Nuḡgo kumbra agiende. Tamo bei na niḡgi a laḡa kaḡgalyqajqa mernḡimqa kiyo, nuḡgo iḡgi iḡgi saitimqa kiyo, nuḡgo iḡgi iḡgi gisaḡ na yaḡḡimqa kiyo, aqa segi ñam soqtimqa kiyo, nuḡgo ula ponḡimqa kiyo niḡgi a odyqab. ²¹ O ijo was, iga tamo naḡgi di bul sai. Iga siḡgila saiqoji unum deqa iga na gulbe deqaji niḡgi eḡgwa keresai. E deqa jemaibqas e? Sai.

Tamo naḡgi di naḡgo segi ñam soqtqajqa ulaosaieqnum. Deqa e kamba dego ijo segi ñam soqtqai. O ijo was, e nanari tamo bulosiy deqa anjam endegsi mernḡwai. ²² Tamo naḡgi di mareqnum, “Iga Hibu tamo.” Ariya e dego Hibu tamo. Naḡgi mareqnum, “Iga Israel tamo.” E dego Israel tamo. Naḡgi mareqnum, “Iga Abraham aqa moma tiḡtiḡ.” E dego Abraham aqa moma tiḡtiḡ. ²³ Naḡgi mareqnum, “Iga Kristus aqa wau tamo.” O ijo was, e nanari tamo bulosiy endegsi marqai, e dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo naḡgi di tulaḡ bunḡjrsimqa ḡes na ti jaqatiḡ na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo naḡgi na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekobatoqneb. Bati gargekoba e moiqa jojomoqnem. ²⁴ Bati 5 Juda naḡgi na e kumbainḡbo gargekobatoqneb. Sisiyeb 39. ²⁵ Bati qalub naḡgi bu toqoḡ na e luboqneb. Bati qujai naḡgi na e moiyoḡbqa marsib meniḡ na luboqneb. Bati qalub e qobuḡ na gileqnam qobuḡ a padalej. Qobuḡ a padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem. ²⁶ Bati gargekoba e sawa isaḡ siḡga na walweloqnem. Yeqnam ya koba doqnsiqa ya na e padaltbqa jojomoqnej. E gamq di walweleqnamqa bajiḡ tamo naḡgi gam getentoqnsibqa e lubqa laqneb. Juda naḡgi ti sawa bei bei qaji naḡgi ti dego e lubqa laqneb. Qure qureq di, wadau sawaq di, yuwalq di dego e padalqa jojomoqnem. Gisaḡ Kristen naḡgi na dego e ugeugeibqa laqneb. ²⁷ E ḡes na ti jaqatiḡ na ti waukobaoqnem. Qolo gargekoba e waukobaoqnsim ḡeiosaiqnem. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati gargekoba e iḡgi saiqoji soqnem. Bati gargekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu

kabutqajqa gara saiqoji soqnem. ²⁸ Ariya bini gulbe qudei dego ijoq di branteqnub. Gulbe kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanqi qa are koba qaleqnum. Nanqi bole unub kiyo sai kiyo deqa e nanqi qa tulan are koba qaleqnum. ²⁹ Deqa Kristen was bei aqa singila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e dego singila saibqas. Ingi bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ O ijo was, gam bei saibqo deqa e ijo segi ñam soqtqai. Gulbe bei bei ijoq beqnu deqa ningi poinqeqnu, e singila saiqoji unum. E deqa qujai ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai. ³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole mareqnum. E gisanjosaiqnum. Deqa iga bati gaigai Qotei binjiyoqnqom. ³² Damaskus qureq di Mandor Aretas a na qure taqato qaji tamo minjnaqa a qoto tamo qudei nanqi qarinjrnnaqa nanqi qure aqa siranme kalil taqatoqneb. Di kiyaaqa? E ulanqa laqnitqa nanqi na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa. ³³ Ariya Kristen was qudei nanqi na e aqaryaibosib gumbaq di jigsib qure aqa jen gogetosib sil na gumba tontosib jen aqa siranme kiñalaq dena e ura uratbonab jen oqeq aiyem. Aisim qure taqato qaji tamo aqa banq dena ulanem.

12

Qotei na ñeibilqei Pol osoryej

¹ E gam bei saibqo deqa e olo ijo ñam soqtqai. Bole, e ijo ñam soqtqai kumbra dena e aqaryaibqqa keresai. Di unqum. Tamo Koba a na ñeibilqei bei e nami osorbej deqa ningi saingit quiy. ² Ñeibilqei agiende. Wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsiqa torei lan qureq oqej. Lan qure di tulan goge koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. ³⁻⁴ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsiqa lan qureq oqej. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A lan qureq oqsiq dia anjam bei quej. Anjam di aqa damu tamo bei na ubtosim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba. ⁵ E tamo di aqa ñam soqtqai. E ijo segi ñam soqtqasai. E singila saiqoji unum deqa qujai e ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

⁶ E ijo segi ñam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaaqa? E anjam bole marqai. E gisanqasai. Ariya e ijo segi ñam soqtqa uratonum. Tamo qudei nanqi ijo kumbra qa ti ijo anjam qa ti are qalsib ijo ñam soqtetbqab di kere. Nanqi ijo ñam lanja soqtetbaib.

Qotei a gulbe qarinyonaq Pol aqa jejamuq aiyej

⁷ Qotei a nejobilqei tulan boledamu e osorbonaq unem. Ariya e di unsiy olo diqaim deqa Qotei na gulbe uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jejamuq aiyej. Gulbe di Satan na ojsiq dena e ugeugeibeqnu. ⁸ Deqa e singila na Qotei pai-lyoqalubtem, “O Abu, ni na gulbe di olo taqal atetbime.” ⁹ Onaqa Qotei a saidosiq endegsi merbej, “Ni singila saiqoji unum deqa e ni olo singilatmoqnqai. Osiy ni qa are boleboleiboqnqas. Dena ni keretnqas.” Qotei na e degsi merbej deqa e singila saiqoji unum di unqum. E olo areboleboleiboqnqas. Yim Kristus aqa singila ijoq di sqas. ¹⁰ E Kristus aqa ñam qa singila saiqoji sqai kiyo, tamo qudei na e misilingboqnqab kiyo, e gulbe oqnqai kiyo, jeu tamo nanqi na e ugeugeiboqnqab kiyo, e waukobaoqnqai kiyo di unqum. E deqa areboleboleiboqnqas. Di kiyaaqa? E singila saiqoji sqai bati di e Kristus aqa singila ti sqai.

Korin Kristen nanqo areqalo Yesus qa singilateb qaji di Pol na olo singilatetnjrej

¹¹ Anjam e mareqnum qaji endi nanari anjam. Ninqi segi na ijo are tigeltetbeqnub deqa e nanari anjam endi mareqnum. Ninqi ijo kumbra bole ubtosaieqnub deqa e segi kamba ijo kumbra bole ubteqnum. Bole, e ñam saiqoji. Ariya kiyaaqa ninqi na olo tamo qudei nanqo ñam soqtoqnsib mareqnub, “Tamo nanqi di Qotei aqa anjam maro tamo bolequja”? O ijo was ninqi quiy. Tamo nanqi dena e bunbosai. ¹² Agi e nunqo ambleq di sosim manwa gargekoba babtoqnem dena ninqi endegsib qalieeb, Qotei na e qarinqej. E singila na tigeloqnsim gulbe qoboioqnsim manwa ti wau singila ti gargekoba nunqo ambleq di babtoqnem. Kumbra dena ninqi osorngoqnej, e Qotei aqa wau tamo bole. ¹³ Kumbra kalil e qure qureq di Kristen nanqo ambleq di yeqnum qaji di e nunqo ambleq di dego yoqnem. Ariya kumbra qujai e nunqo ambleq di yosai. E ninqi gulbe engwa uratosim deqa e nunqo silali ingi ingi yaingosaiqnem. Di e une yoqnem e? Sai. Ninqi e une yoqnem edegsib ijo une di olo kobotetbiy.

¹⁴ E nami nunqoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nunqoq bqajqa are qaleqnum. E nunqoq bqai di e ninqi gulbe engwasai. E nunqo silali ingi ingi yaingwajqa are qalosaieqnum. E ninqi segi elenqajqa are qaleqnum. Ninqi qalie, anqro kiñilala nanqi na nanqo ai abu nanqi silali qa aqaryainjrosaiqnub. Ai abu nanqi na nanqo anqro nanqi silali qa aqaryainjreqnub. ¹⁵ E ninqi tulan qalaqalainqeqnum deqa e ijo ingi ingi ti ijo jejamu ti ninqi tore i engwajqa areboleboleibeqnu. Ariya kiyaaqa ninqi kamba olo e kiñala segi qalaqalaibeqnub?

16 Ningi qudei e qa endegsib mareqñub, “Bole, Pol a gago silali inñi inñi boleq di yaigosaiocñej. Ariya a na iga walawalaigoqñsiq gago silali inñi inñi gisañ na yaigoqñej.” 17 O ijo was, e nami Kristen was qudei nanñi qarinqñnam nuñgoq aiyeb. Aisib ninñi gisañgeb e? Osib nuñgo silali inñi inñi laña yaingosib olo bosib e ebeb e? Sai. 18 E na Taitus minñnam a nuñgoq aiyej. E Kristen was bei dego qarinqñyonam a Taitus dauryosiq ombla na aiyeb. Aisib Taitus a ninñi gisañgosiq nuñgo silali inñi inñi qudei bajinñej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoqñem.

19 Ningi ijo anjam kalil endi sisiyosib endegsib are qalaib, “Pol a segi une saiqoji degsi iga mergwa osiqa anjam nenñrenñeyej.” Di sai. O ijo was bole, anjam kalil e nenñrenñyonum qaji endi ninñi singilatñgwajqa deqa nenñrenñyonum. E Kristus aqa tamo unum deqa e Qotei aqa ñamgalaq di anjam endi nenñrenñyonum. 20 E ninñi qa ulaeqñnum. E nuñgoq bosiy nuñgo kumbra unsiy e areboleboleibqas kiyo sai kiyo? Ningi dego ijo kumbra unsib areboleboleinñwas kiyo sai kiyo? E deqa ulaeqñnum. E nuñgoq bosiy nuñgo kumbra endi unqai kiyo? Ningi anjam na qoteqñub. Ningi nuñgo Kristen was nanñi qa are ugeinñeqñnu. Ninñi minñinñ oqeqñnu. Ninñi pupoelenñeqñub. Ninñi nuñgo Kristen was qudei nanñi mis- ilinñnreqñub. Ninñi yomueqñub. Ninñi diqeqñub. Ningi Qotei aqa wau ugeugeiyeqñub. E nuñgoq bosiy nuñgo kumbra di unqai kiyo? 21 E bosiy nuñgo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqñeb qaji nanñi are bulyosai degsi unqai kiyo? Degsi unqai di ijo Qotei na nuñgo ñamgalaq di e olo jemai ebqas. Tamo nanñi di nami une endeqaji yoqñeb. Nanñi kumbra uge jigat yoqñeb. Nanñi sambala kumbra yoqñeb. Nanñi kumbra uge yqajqa are prugnñroqñej. E nuñgoq bosiy tamo nanñi di nanño une qoreiyosai degsi unqai di e nanñi qa are gulbeibqas. E deqa ulaeqñnum.

13

Pol a Korin Kristen nanñoq olo bqajqa are qaleqñnu

1 E nami nuñgoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nuñgoq bqajqa are qaleqñnum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenñrenñyeb unu, “Tamo bei a une atimqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanñi aqa une unsib babtibqa iga qusim marqom, ‘Bole, tamo di a une yqo.’ ” 2 E nami nuñgoq bosim ninñi uratñgosim bati bei e olo nuñgoq bosim ninñi endegsi merñgem, “E bunuqna nuñgoq olo bosiy tamo une ateqñub qaji nanñi ñolawotñjrñqai.” Ariya bini e sawa isaq endi sosim anjam di ninñi ti tamo nami une atoqñeb qaji nanñi ti olo

merngeqnum. ³ Ningi qalieqajqa, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu kiyo sai kiyo. E nungoq bosiy tamo nanji une ateqnub qaji nanji di n̄olawotnjrit ningi unsib qalieqab, bole, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu. Ningi quiy. Kristus a singila saiqoji sosim ningi tingitngwasai. A na aqa singila kobaquja ningi osorn̄gwas. ⁴ Bole, Kristus a n̄amburbasq di gainesoqnej bati deqa a singila saiqoji soqnej. Ariya a olo Qotei aqa singila osiq deqa bini a n̄ambile unu. Iga Kristus beteryejunum deqa iga dego singila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa singila osim Kristus ombla n̄ambile sqom. Iga nungoq bosim singila di ningi osorn̄gwom.

⁵ Ningi nungo segi segi so tenemtoqniy. Ningi degyqab di ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnu kiyo sai kiyo di qalieqab. Yesus Kristus a nungo are miligiq di unu di ningi poin̄gosai kiyo? A nungo are miligiq di sqasai di ningi endegsib qalieqab, ningi aqa tamo bolesai. ⁶ Ariya ningi iga qa endegsi poin̄gem, iga Kristus aqa wau tamo bole unum. ⁷ Iga ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanji aqaryainjrimqa nanji kumbra uge kalil uratoqnsib kumbra bole bole yoqn̄qab.” O ijo was, iga wau bole yeqnum ningi di qalieqajqa deqa iga pailiosaieqnum. Ningi iga wau tamo bolesai edegwab di un̄gum. ⁸ Ningi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam singilatqajqa waueqnum. ⁹ Deqa iga singila saiqoji soqnim ningi singila ti sqab di iga areboleboleigwas. Iga gaigai ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanji aqaryainjrimqa nanji tore kere na sqab.” ¹⁰ Tamo Koba a na e giltbej deqa e aqa wau taqateqnum. E nungoq bosiy n̄irin̄ anjam na nungo kumbra tingitetngwa uratonum. Deqa e isaq endi sosim anjam endi nen̄gren̄yonum. E ningi singilatngwajqa deqa Tamo Koba a na e wau ebej. E ningi ugetngwajqa sai.

Pol a anjam getentosiq Kristen nanji kaiyeinjrej

¹¹ Ariya ijo was, e ijo anjam getentqai. Ningi areboleboleingoqnem. Ningi kumbra bole kalil qa kere na sqajqa singilaoqniy. Ningi ijo anjam quoqnsib dauryoqniy. Ningi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Yim Qotei a ningi ti sqas. Agi a na ningi tulan̄ qalaqalain̄geqnu. A are lawo qa utru.

¹² Ningi na nungo Kristen was kalil nanji segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo un̄gasari kalil nanji yeqnub. Qotei aqa tamo un̄gasari kalil qure endia unub qaji nanji na ningi kaiyein̄gonub.

¹³ Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyeme. Qotei na ningi qalaqalain̄geme. Mondor Bole na ningi kalil aqaryain̄gimqa ningi a beteryosib koba na are qujaitosib soqniy. Bole.

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarınbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanđi segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej. ² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanđi e ti anjam endi nunđoq qarınyonum. Ninđi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanđi aiyel ninđi qa are boleinjrimqa ninđi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsıqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. A na iga elenamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa nıam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a ninđi qa are boleiyey deqa Qotei na ninđi aqa segi tamo unđasari sqajqa osiq metnđej. Ariya kiyaqa ninđi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nunđo kumbra deqa qusim tulan pruguetem. ⁷ Ninđi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nanđi nunđo areqalo niıaayetnđwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa ninđi quiy. Iga na kiyo lanđ angro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami ninđi mernđoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernđwom di Qotei na iga ojsim nıamyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ninđi mernđoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernđwas di Qotei na a ojsim nıamyuwoq waiyeme.

¹⁰ Ninđi kiyersib are qalonub? Mandam tamo nanđi e qa arearetnjrqajqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e waueqnum? Ninđi quiy. Mandam tamo nanđi e qa arearetnjrqajqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole mernđgonum. Yesus aqa anjam bole e nami ninđi mernđoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosi q osorbej.

¹³ Ninđi qalie, e nami Juda nanđo kumbra sińgila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo unđasari nanđi ugeugeinjroqnem.

Osim e nanği torei padaltnjrçajqa singila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma nanço kumbra kalil dauryçajqa tulañ singilaoqnem. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombla louoqnem çaji nanği bunjroqnem.

¹⁵ Ariya e nambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiqa e qa are boleiyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej çaji di brantonaga a na aqa Njiri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo unçasari sawa bei beiq di unub çaji nanği minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo qudei nanği Yesus qa anjam bei nenemnjosaiioqnem. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanği unjrçajqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanği di namoqna Yesus aqa wau ojoqneb. E bunuqna aqa wau ojem. Ariya e nanği unjrosai. E Arebia sawaq aisim di soqnem. Sosim bunuqna e olo puluosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau çalub koboonaqa e Pita segi unçajqa Jerusalem aiyem. Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a segi unem. ²⁰ Ijo anjam e nenğrenyonum çaji endi anjam bole. E Qotei aqa nğamgalaq di anjam bole segi nenğrenyonum. E gisañosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati deqa Kristus aqa tamo unçasari Judia sawaq di soqneb çaji nanği ijo ulatamu poinjosaisoqnej. ²³ Nanği e qa laña endegsib quoqneb, “Pol a nami iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej çaji di palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Nanği e qa degsib quoqnsib tulañ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

2

Kristen gate nanği Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiyem. E Barnabas ombla aiyoqnsim Taitus dego osi aiyem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo lañaj nanği koba na çairosaiioqnem. E Kristen gate nanği segi koba na çairoqnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqnem çaji di e na ubtosim minjroqnem. E tamo lañaj bei minjosai. Di kiyaya? Yesus aqa wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum çaji di ulonjo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate nanği e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim muluñ waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei nanği uli na gago koro miligiq aiyeb. Nanği Kristen tamo bolesai. Nanği gisañ tamo. Iga nami kañgal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga elenej deqa bini dal anjam

na iga olo taqatgosai. Ariya gisanj tamo nanġi dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Nanġo are koba endegsi soqnej. Nanġi na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga taqatgim iga kanġal tamo bulqom. Nanġo are koba degsi soqnej deqa nanġi gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ninġi Taitus muluŋ waiyiy.” Onaqa iga nanġo anjam di quetnjrosai. Nanġi Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanġi saidnjrem. Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam bole di nunġoq di gaigai sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanġi ñam ti unub di laŋa. Qotei a tamo nanġo ñam qa are qalosaieqnu. E na Kristen gate nanġi ijo wau qa sainjrnəmqa nanġi qusib mareb, “Di kere.” Nanġi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na muluŋ uno qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na muluŋ unosai qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Qotei a wau di e ebej. Kristen gate nanġi degsib qalieeb deqa nanġi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita siŋgila yej deqa a muluŋ uno qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e siŋgila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. ⁹ Tamo unġasari kalil nanġi mareqnu, “Jems na Pita na Jon na nanġi qalub Kristen gate unub.” Ariya nanġi qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsib qalieosib deqa nanġi na aqo Barnabas wo gago baŋ ojsib mergeb, “Ninġi gago Kristen was bole.” Osib nanġi aqo aiyel ti are qujaitosib anjam endegsib keretosib mergeb, “Ninġi Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqniy. Iga muluŋ uno qaji nanġo ambleq di wauoqnqom.” ¹⁰ Osib nanġi anjam qujai segi aqo aiyel endegsib mergeb, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanġi inġi inġi tulaŋ saiqoji unub. Deqa ninġi nanġi qa are walŋgaiq. Ninġi nanġi aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanġi odnjrem. Nami iga tamo inġi inġi saiqoji nanġi aqaryainjrqaqja are koba soqnej agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babtej

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a nriŋtem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanġi koba na inġi uyoqneb. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei muluŋ unqajqa tulaŋ siŋgilaoqneb qaji nanġi qarinjrnəqa Antiok bonabqa Pita a nanġi qa ulaosiq olo sawa bei bei qaji nanġi di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanġi dego Pita beteryosib gisanj

kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanği daurnjrısiqa nanğo gisan kumbra di yej. ¹⁴ Nanği Yesus aqa anjam bole degsib ugetonabqa e unsimqa nanğo nğamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanğo kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanği bulosim nanğo kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaca ni olo sawa bei bei qaji nanği minjreqnum, ‘Ninği Juda nanğo kumbra dauryiy?’”

Iga Yesus qa gago areqalo sinğilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago len tıntın. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanği uneq di laqñub. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanği Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanği Qotei aqa nğamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanği Kristus Yesus qa nanğo areqalo sinğilatqab gam dena qujai Qotei na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrças. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo sinğilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryem gam dena sai. Tamo a dal anjam dauryças gam dena a Qotei aqa nğamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo sinğilatem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji nanği bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej”? O ijo was, iga degsi marçasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moiyothej deqa bini e olo Qotei ombla nambile unum. E Kristus ombla namburbasq di gainobulem. ²⁰ Osim e olo nambile bunuj em. Nambile di ijo segi nambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di nambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa Niri qa ijo areqalo sinğilatoqnsim yeqnum. Agi Qotei aqa Niri na e tulan qalaqalaibosiq aqa segi nambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyey aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa nğamgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a lanja moiyej qamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo sinğilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo unğasari, ninği tulan nanari. Iga nami ninği Yesus Kristus osornğonam ninği a namburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nunğo areqalo olo niñaqyetñgej

deqa nin̄gi Yesus aqa anjam olo urateq̄nub? ² Ijo nenem qujai agiende. Nin̄gi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Nin̄gi dal anjam dauryeb gam dena nin̄gi Mondor eb kiyo nin̄gi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nun̄go areqalo singilateb gam dena nin̄gi Mondor eb kiyo? ³ Nin̄gi nanarionub e? Nin̄gi nami are bulyosib bati deqa nin̄gi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa singila na walweloq̄neb. Ariya bini kiyaa nin̄gi olo nun̄go segi singila na Yesus dauryqa marsib walweleq̄nub? ⁴ Gulbe nin̄gi nami qoboiyoq̄neb qaji di nin̄gi laña qoboiyoq̄neb e? E are qalonum, nin̄gi laña qoboiyosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor nin̄gi en̄goq̄nsiq nun̄go ambleq̄ di mañwa kokba babteleñeñu. A kiyaa degyeq̄nu? Nin̄gi dal anjam dauryeq̄nub a deqa osiq degyeq̄nu e? Sai. Nin̄gi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nun̄go areqalo singilateb a deqa osiq degyeq̄nu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiq̄oji qa min̄nej.” ⁷ Deqa ijo was, nin̄gi endegsi poingem, tamo nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo singilateq̄nub qaji nan̄gi segi Abraham aqa an̄gro t̄nt̄ñ unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, “Bunuq̄na sawa bei bei qaji nan̄gi Yesus aqa anjam bole qusib nan̄go areqaloq̄ di singilatib gam dena e na nan̄gi tamo bole une saiq̄oji qa min̄jr̄qai.” Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham min̄nej. A endegsi min̄nej, “O Abraham, ino moma nan̄goq̄ dena tamo bei brantim aqa wau na e sawa bei bei qaji nan̄gi boletn̄jr̄qai.” O ijo was, anjam di agi nen̄gren̄q̄ di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na tamo un̄gasari kalil Yesus qa nan̄go areqalo singilateq̄nub qaji nan̄gi Abraham a ti boletn̄jr̄qas. ¹⁰ Tamo qudei nan̄gi endegsib are qaleq̄nub, “Iga dal anjam dauryq̄om gam dena iga Qotei aqa ñamgalaq̄ di tamo bole une saiq̄oji sqom.” O ijo was, tamo nan̄gi di Qotei na min̄jr̄qas, “Nin̄gi tamo uge.” Osim nan̄gi padaltn̄jr̄qas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo nan̄gi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritq̄asai di a na min̄jr̄qas, ‘Nin̄gi tamo uge.’ Osim nan̄gi padaltn̄jr̄qas.” ¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo nan̄gi Qotei qa nan̄go areqalo singilatq̄ab di a na nan̄gi tamo bole une saiq̄oji qa min̄jr̄qas. Yim nan̄gi ñambile gaigai sqab.” Deqa iga qalieonum, tamo nan̄gi dal anjam dauryq̄ab gam dena Qotei na nan̄gi tamo bole une saiq̄oji qa min̄jr̄qasai. ¹² Dal anjam dauryq̄ajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatq̄ajqa ti di ombla kerekere sai. Nan̄gi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritq̄as di a ñambile sqas.”

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dau-ryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa njamgalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo kalil njamtaᅇ goge di gainᅇjunub qaji nanᅇi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltnjreqnu.”
¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nanᅇi Abraham a ti boletnjqas. Iga Yesus qa gago areqalo siᅇgilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nanᅇo kumbra qa ninᅇi endegsi mernᅇwai. Tamo bei a moiyoᅇsaisosimqa a na aqa ᅇnoᅇo kalil aqa anᅇro nanᅇo banᅇq di uratqa marsim a anjam bei nenngrenyosim siᅇgilatqas. Deqa bunuqna a moiyim aqa anᅇro nanᅇi aqa ᅇnoᅇo di oqab. Aqa anjam nenngrenyeyᅇ qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nenngrenyqa keresai. ¹⁶ Dego kere inᅇi bole bole Qotei na mondonᅇ iga egwas qaji di a ubtosiqᅇ Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargəkoba nanᅇi minjrosai. A aqa moma qujai segi minnej. Anjam di nenngrenᅇq di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e ninᅇi degsi mernᅇgonum di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na inᅇi bole bole iga laᅇa egwa marej awai saiqoji. Osiqa anjam di siᅇgilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iga dal anjam dauryqom gam dena iga inᅇi bole bole di onum qamu Qotei na inᅇi di iga laᅇa egwa keresai qamu. Iga qalieonum, Qotei a inᅇi bole bole di iga laᅇa egwajqa are qalsiqᅇ Abraham ombla anjam qoseb. ¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyaaqᅇ olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bᅇqas. Moses a Israel nanᅇi Qotei ti nanᅇo ambleq di tigelesosiqa yeba waiyonaqa lanᅇ anᅇro nanᅇi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nanᅇi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanᅇo ambleq di tigelesosim yeba waiyosim nanᅇo anjam gereiyetnjqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei siᅇgilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosisqa iga Kristus aqa areq joqsij gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti inġi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iga nambile egwa kere qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoġi so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo unġasari kalil nanġo une na nanġi tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nengrenyeb deqa iga Yesus Kristus qa gago areqalo sinġilatem gam dena iga inġi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iga Yesus qa gago areqalo sinġilatqa bati brantosaionaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iga Yesus qa gago areqalo sinġilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosisqa iga Kristus aqa areq joqsij gilej. Gilnaqa iga Kristus qa gago areqalo sinġilatem. Deqa bini iga Qotei aqa nambialaq di tamo bole une saiqoġi unum. ²⁵ Iga Kristus qa gago areqalo sinġilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo sinġilatqas gam dena a Qotei aqa anġro tinġin sqas

²⁶ Niġi kalil Kristus Yesus qa nunġo areqalo sinġilateb deqa niġi Qotei aqa anġro tinġin unub. ²⁷ Niġi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa niġi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa niġi endegsib maraib, “E Juda qaji” o “E Grik tamo” o “E kanġal tamo” o “E kanġal tamo sai” o “E tamo” o “E unġa.” Niġi degsib maraib. Niġi Kristus Yesus beteryejunub deqa niġi kalil tamo qujaiosib unub. ²⁹ Niġi Kristus aqa segi tamo unġasari unub deqa niġi Abraham aqa anġro tinġin dego unub. Agi inġi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqqa minjej qaji di niġi oqab.

4

Iga Qotei aqa anġro tinġin unum

¹ Ijo anjam agiende. Anġro matu a na bunuqna aqa abu aqa inġi inġi kalil oqas. A anġro kiñala sosim a aqa abu aqa kanġal tamo lanġaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei nanġi a taqatoqnqab. Taqatesoqnib bati aqa abu nami atej qaji di brantimqa nanġi a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami anġro kiñilala bulosim mondor uge uge lanġ ti mandam ti taqatejunub qaji nanġo kanġal tamo bul soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa Niri Yesus qarinyonaq mandamq aiyej. Aisij aqa ai na nambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di

soqnej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di soqneb qaji nanqi olo elenosim nanqo uneq na awainjrqaajqa deqa. Yim iga Qotei aqa anqro tintin sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ningi Qotei aqa anqro tintin unub. Qotei na aqa Niri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, "O ni gago Abu." ⁷ Deqa ningi olo kanqal tamo bul sosai. Ningi Qotei aqa anqro tintin unub. Ningi aqa inqi inqi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanqi qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ningi Qotei qalieosaisosib bati deqa ningi gisan qotei nanqo kanqal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ningi Qotei qalieonub. A ningi qa dego qalieqo. Deqa kiyaaqa ningi olo puluosib mondor uge uge nanqo kanqal tamo bul sqajqa are qaleqnum? Ningi qalie, mondor uge uge nanqi di singila saiqoji unub deqa nanqi na ningi aqaryainqwa keresai. ¹⁰ Ningi gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wasau bunuj ti di unqajqa are qaleqnum. ¹¹ Deqa e ningi qa ulaeqnum. Wau kalil e nunqo ambleq di yoqnem qaji di lanq ulonqaim deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ningi bul soqnem. Bati deqa ningi na e une bei ebosaiqneb. Deqa ijo was, e ningi endegsi mernqwai. Ningi kamba e bul soqniy. ¹³ Ningi are qaliy. E maibej bati deqa e nunqoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na mernqoqnem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqnej deqa e ningi gulbe koba enqoqnem. Ariya ningi deqa e qoreibosai. Ningi e gereibqa asgingosai. Qotei aqa lanq anqro bei kiyo Kristus Yesus a segi kiyo nunqoq bqas di ningi a osib gereiyqab dego kere ningi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ningi e qa tulanq areboleboleinqonej. Deqa e qalieonum, e na ningi mernqgem qamu ningi nunqo nqamdamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaqa bini ningi e qa areboleboleinqosaieqnu? ¹⁶ E ningi anjam bole mernqeqnum dena e ningi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ningi quiy. Gisan anjam maro tamo nanqi na ningi walawalainqeqnub. Nanqi ningi aqaryainqwjajqa deqa are qalosaieqnum. Nanqi na ningi tintinqibqa ningi e qoreibosib olo nanqi daurnjrqaajqa deqa are qaleqnum. ¹⁸ Iga gago Kristen was nanqi kumbra bole bole enjrqaajqa singilaoqnmom di bolequja. Deqa ningi gaigai kumbra di yoqniy. E ningi koba na soqnim bati deqa segi sai. Ningi gaigai yoqniy. ¹⁹ O ijo anqro, ningi quiy. Unq anqrotqa osiq jaqatinqyeqnu dego kere e ningi qa are jaqatinqbeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nunqo are miligiq di soqnimqa ningi a bulosib aqa kumbra geregere dauryoqniy. ²⁰ Bini e ningi koba na sosai. E ningi koba na so qamu e ningi lawo anjam mernqo qamu. O ijo was kalil,

e ningi qa are koba qaleqnum. E kiyersiy ningi aqaryaingwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Ningi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qaleqnum deqa e ningi nenemngwai. Kiyaqa ningi dal anjam geregere poiŋgosaieqnu? ²² Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu. Abraham a angro mel aiyeltej. Angro bei Hagar na nambabtej. Hagar a kanjal uŋa. Angro bei Sara na nambabtej. Sara a kanjal uŋa sai. A Abraham aqa naur tintin. ²³ Abraham a mandam tamo nanŋo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nrenjosib angro qujai Ismael nambabteb. Ariya Sara aqa angro a gam bei na nambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a aqaratonaq aqa angro qujai Aisak nambabtej. ²⁴ Sara Hagar wo nanŋo anjam di yawo anjam bul. Nanŋi aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma nanŋi kanjal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil nanŋi a ombla kanjal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a lanŋ goqe di unu. A kanjal uŋa sai. A gago ai. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O uŋa, ino miligi ugee deqa ni angtotqa keresai. Di unŋum, ni areboleboleimeme. Ni angro oqajqa jaqatinmosaieqnu. Di unŋum, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaqa? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na uŋa kalil gumbulun ti unub qaji nanŋi bunŋrsimqa angro tulanŋ gargekoba oqam.” ²⁸ O ijo was, uŋa di agi Sara. Ningi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a nambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa ningi Qotei aqa angro tintin branteb unub. ²⁹ Abraham a mandam tamo nanŋo kumbra dauryosiq Hagar wo nrenjosib angro qujai Ismael nambabteb. Deqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiq a ugeugeiyeqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na nambabtej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgoqnsibqa ugeugeiqe qnub. ³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O Abraham, ni na kanjal uŋa di aqa angro Ismael wo nanŋi winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kanjal uŋa aqa angro sai. A ino naur tintin aqa angro. Deqa ino inŋi inŋi kalil a na oqas. Ismael a na ino inŋi inŋi oqasai.” ³¹ O ijo was, iga kanjal uŋa aqa angro sai. Iga Abraham aqa naur tintin aqa angro unum.

5

Iga kanjal tamo bul sqasai

¹ Kristus na iga elenej deqa iga olo kanjal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, ningi singila na tigelesosib tamo qudei na olo ningi dal anjam aqa sorgomq di sqa merngoqnib saidnjroqniy.

² E Pol. E na ningi endegsi merngit quiy. Ningi mulun aiqab di Kristus na ningi aqaryaingwa keresai. ³ Ningi qudei mulun aiqa mareqnub deqa e na endegsi merngwai. Ningi mulun aiqab di Qotei na merngwas, “Ningi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotai.” ⁴ Ningi qudei mareqnub, “Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas.” Ningi degsib mareqnub di ningi Kristus urateqnub. Qotei a ningi qa are boleyej aqa kumbra di dego ningi qoreiyeqnub. ⁵ O was ningi degaib. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondon a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tariñoqnsim unum. ⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyyas, “Iga mulun aiqom di laña. Iga mulun aiqasai di dego laña. Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatosim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti.” A degsi poiyyas.

⁷ Nami ningi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqneb. Ariya tamo yai na gam getentetnjej deqa ningi olo anjam bole dauryqa urateqnub? ⁸ Nungo areqalo ningi bini ojejunub qaji di bolesai. Qotei agi ningi metnjej qaji a na areqalo di ningi engosai. ⁹ Nungo areqalo uge di sum bul. Ningi qalie, tamo nanji sum kiñala oqnsib bem ti bulyeqnab bem tiyekritoqnsiq tulan kobaqujaeqnu. Dego kere nungo areqalo uge di tulan kobaqujaqas. Deqa ningi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, ningi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryaingimqa ningi degyqab. Di e qalieonum. Tamo yai nanji nungo areqalo niñaqyetngwajqa waueqnub di e qaliesai. Tamo nanji di awai ugedamu oqab.

¹¹ Ariya “Ningi mulun aiyiy” e anjam di tamo nanji minjreqnum qamu kiyaaq jeu tamo nanji na e ugeugeibeqnub? O ijo was, e anjam di tamo nanji minjreqnum qamu Yesus a namburbasq di moiyej anjam dena jeu tamo nanjo areqalo ugetetnjrosai qamu. ¹² Jeu tamo nanji dena nungo areqalo niñaqyetngeqnub. Nanji mulun aiqajqa tulan singilaeqnub deqa unqum, nanji nanjo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesus a ningi elenej deqa dal anjam na olo bunu ningi taqatngwasai. Qotei a deqa are qalsiq ningi

metnjej. Ariya ninge endegsib are qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnqom.” Ninge degsib are qalaib. Ninge kumbra endegyiy. Ninge nunqo Kristen was nanqi aqaryainjroqnsib qalaqalainjroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanqi degsim geregerinjroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa ninge segi segi njiriñoqnsib qotoqnaib. Qotoqnqab di ninge segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Ninge Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Degsib walwelqab di ninge nunqo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole ninge yqajqa arearetnjeqnu qaji di ninge yosaieqnu. ¹⁸ Ariya ninge Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di ninge olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di ninge qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugnoqa, ²⁰ gisan qotei qa louoqa, gumaninoqa, was bei jeutoqa, njiriñoqa, was bei aqa ingi ingi qa maulngoqa, minjin oqoqa, are ugeoqa, nunqo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was nanqi pupoaiyeltjroqa, ²¹ tamo ñoro ti nanqi qa are ugeingoqa, ya uysib nanarioqa, alan kobaoqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo ungasari kumbra deqaji yeqnu qaji nanqi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqasai. E nami ninge degsi merngem agi olo merngonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minjin oqosaiqa, gago was nanqi aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tintin dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo ungasari Kristus Yesus beteryejunub qaji nanqi na nanqo areqalo namij ti are prugnjqajqa kumbra ti kalil hamburbasq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga hambile egej deqa iga aqa kumbra na walweloqnqom. ²⁶ Iga gago segi ñam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanqo are ugetetnjroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was nanqo ñoro qa maulgoqnqasai dego.

6

Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa niġi Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji niġi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyetiy. Satan na niġi dego uneq breiġim ulonjaib deqa niġi geregere nam atoqniy. ² Osib niġi na nuġo Kristen was nanġi aqaryainjroqnsib nanġo gulbe qoboiyetnjroqniy. Degsib qoboiyqab di niġi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nuġo ambleq di tamo bei a marqas, “E ñam koba ti unum.” Ariya a ñam ti sosai. A ñam saiqoji unu deqa a na aqa segi jejamu gisanjyqo. ⁴ Deqa niġi nuġo segi segi wau geregere peleyiy. Osib nuġo wau di bole kiyo sai kiyo di niġi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleyaim. ⁵ Tamo kalil nanġi nanġo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanġi Qotei aqa anjam plaltoqnsib niġi merngeqnub deqa niġi na kamba nanġi inġi inġi qa aqaryainjroqniy.

⁷ Niġi nuġo segi jejamu gisanjosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, niġi Qotei maquiyqa keresai. Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam. ⁸ Tamo bei a inġi uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge uge babtoqnim a padalqas. Ariya tamo bei a inġi bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a nambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnoqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnim iga na tamo unġasari kalil nanġi kumbra bole enjroqnoqom. Osim tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġi kumbra bole enjrqajqa tulan sinġilaqom.

Kristus a namburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyaqnej

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nenġrenyonum. E nenġren kokba ijo segi ban na atelenonum di uniy. ¹² Niġi quiy. Tamo nanġi niġi mulu breiġwa sinġilaeqnub qaji nanġi nuġo jejamuq dena ñam koba oqajqa deqa areboleboleinjreġnu. Kristus a namburbasq di moiyej anjam deqa nanġi nanġo areqalo sinġilatqa ulaeqnub. Osib mareqnub, “Jeu tamo nanġi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa nanġi na niġi mulu breiġwa sinġilaeqnub. ¹³ Nanġi segi nami mulu aiyeb. Ariya nanġi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnub. Nanġi na niġi mulu breiġosib nuġo jejamuq dena ñam koba oqajqa deqa

areboleboleinjreqnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi ñam soqtqa keresai. E tamo bei aqa ñam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam segi soqtqai. A ñamburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqnqas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqnej qaji di Kristus ombla moreñeb. E segi dego ñamburbasq di moiyoqblem. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqa uratem. ¹⁵ Iga muluñ aiqom di laña. Iga muluñ aiqasai di dego laña. Qotei na gago are bulyetgonaq a iqa tamo ungasari bunuj brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo ungasari kumbra di ojsib dauryeqnub qaji nañgi qa Qotei a duloqnsiq are latetnjreqnu. Tamo ungasari nañgi di Israel nañgo moma bole. Nañgi Qotei aqa tamo ungasari tiñtiñ.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo nañgi na e luboqneb. E luboqneb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Niñgi di unsib endegsi poingwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a niñgi qa are boleiyosim nuñgo qunuñ taqatoqneme. Bole.

EFESUS

Yesus na Pol qarinyej

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinyej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari Efesus qureq di unub qaji. Ningi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. E anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Kristus na lan qaji inji bole bole iga egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa singila na lan qaji inji bole bole iga egej. A gago qunun qa are qalsiq deqa inji di iga egej. ⁴ Qotei a mandam atosaisosiq bati deqa a na iga giltgej. Di kiyaaqa? Iga Kristus beteryosim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. ⁵ Tulan nami Qotei na iga qalaqalaigosiq iga aqa segi angro sqa marsiq Yesus Kristus aqa wau na iga elenej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej. ⁶ Aqa kumbra dena a iga qa are boleiyej. Aqa Niri Yesus a tulan qalaqalaiyeqnu qaji aqa singila na a degyej. Deqa aqa ñam tulan goge oqoqnqas.

⁷ Qotei a iga qa are tulan boledamuiyej. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinyonaqa a gago uneq na iga awaigwa marsiq moiyej. Moisiq aqa len aiyej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej. ⁸ A iga qa are tulan boleiyosiq qalie ti powo ti kalil iga egej. ⁹ Nami Qotei a are qalej, “Kristus a wau di yqas.” Osiqa aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini a na olo aqa areqalo di boleq atsiq iga osorgeqnu. ¹⁰ Deqa iga qalieonum, Qotei na inji inji kalil mandam ti lan qure ti di unub qaji nanngi taqatnjroqnqas. Osim gilsim gilsim bati a nami atej qaji di brantimqa a inji inji kalil di olo osim Kristus aqa banq di atim Kristus a nanngo gate sqas.

¹¹ Qotei a mareqnaqa inji inji kalil babeleneqnu. Tulan nami a aqa segi areqalo dauryosiq iga na Kristus beteryosim iga aqa segi tamo ungasari sqajqa marsiq giltgej. ¹² Iga Juda unum deqa iga namoqna Kristus qa gago areqalo singilattem. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulan goge oqoqnqas.

¹³ Ningi sawa bei bei qaji ningi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Yesus aqa wau na ningi elenej. Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilatosib a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marej qaji di dauryosiq aqa toqor ningi engej. Deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub.

Toqor di aqa Mondor Bole. ¹⁴ Iga Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga inği bole bole Qotei a nami aqa segi tamo unğasari nanği enjrqa marej qaji di oqom. Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa iga inği bole bole di oqom. Iga deqa bini tarinjoqnsim unum. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulan goge oqoqnqas.

Pol a Efesus Kristen nanği qa pailyej

¹⁵ E endegsi quem. Niği Tamo Koba Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği qalaqalainjreqnub. ¹⁶ Deqa e gaigai Qotei binjiyoqnsim niği qa pailyeqnum. ¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu rian koba ti unu qaji. Deqa e niği qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Efesus Kristen nanği areqalo bole enjrimqa nanği ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnqab.” ¹⁸ O ijo was, ijo are koba endegsi unu. Qotei na nungo areqalo suwantetngimqa inği tulan bole bole a nami niği engwa osiq metnğej qaji di niği qalieqab. Agi niği inği di oqajqa tarinjoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo unğasari unum deqa a na inği di iga egwa marsiq gereiyetgej unu. ¹⁹ Qotei a singila koba ti unu. Singila dena a na gaigai iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryaigeqnu. Qotei aqa singila di tulan kobaquja. Deqa iga na ubtosim marqa keresai. Aqa singila kobaquja di gagoq di waueqnu. Niği singila di qalieqajqa deqa e niği qa Qotei pailyeqnum. ²⁰ Singila di nami Kristus aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila kobaquja dena a na Kristus olo subq na tigeltosiq lan qureq osi oqsıq aqa ban woq di awotej. ²¹ Deqa Kristus na mondor singila nanği ti gate kokba ti mandor nanği ti tamo kokba ti kalil nanği tulan bunjrsıqa goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa ñam koba ejunub qaji nanği ti tamo kalil bunuqna ñam koba oqab qaji nanği ti tulan bunjrsıqa goge kobaq di unu. ²² Qotei na inği inği kalil osıqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa Kristus a inği inği kalil di nanngo gate koba sosıqa Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği taqatnjreqnu. ²³ Tamo unğasari nanği di agi Kristus aqa jejamu qujai unub. Kristus a nanği ti inği inği kalil ti ekritosiq tulan keretnjrejunu.

2

Iga moreñesobulonam Qotei a iga qa are boleiyosiq qalaqalaıgej

¹ Nami niği une yoqnsib laqneb deqa niği moreñesobuleb. ² Bati deqa niği mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Niği mondor uge uge lan goge di unub qaji nanngo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a segi

mondor singila koba. Deqa a tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjeqnu qaji nanngo are miligiq di singila na waueqnu. ³ Nami iga kalil dego nanngi koba na laqnsimqa gago jejamu qa areqalo uge uge namij dauryoqnem. Deqa Qotei a iga ti nanngi qa ti minjin ani oqetej.

⁴⁻⁵ Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga morenesobulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa tulan dulosiq qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla nambile egej. A iga qa are boleiyej aqa kumbra dena a na iga elenjej. ⁶ Osiqa iga Kristus Yesus ombla olo subq na tigeltgobulosiqa iga lan qureq joqsi oqsiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej. ⁷ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boledamuiyosiq iga boletgej. Aqa kumbra di a na tamo ungasari kalil bunuqna brantoqnqab qaji nanngi osornjroqnqas. ⁸ Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilatonabqa Qotei a ningi qa are boleiyej. Aqa kumbra dena a na ningi elenjej. Ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenosai. Qotei a ningi lanja elenjej awai saiqoji. ⁹ Od, ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenosai. Deqa ningi nunngo segi nam soqtqa keresai. ¹⁰ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a gago are bulyetgonaqa iga tamo ungasari bunuj brantem. Deqa kumbra bole bole kalil Qotei a nami iga dauryqajqa gereiyetgej qaji di iga dauryoqnsim walweloqnqom.

Kristus a moiyej dena a jeu kobotej

¹¹ Ningi qalie, Juda nanngi mulun aiyeqnu. Di nanngo kumbra. Deqa nanngi na ningi misilingoqnsib endegsib mernjeqnu, “Ningi mulun aiyosai qaji tamo.” Nanngi nanngo segi ban na tamo nanngi mulun breinjreanu. Ariya ningi geregere are qaliy. Ningi Juda sai. Ningi sawa bei bei qaji. ¹² Deqa ningi nami Kristus aqaq di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi nami Israel nanngi ti sosai dego. Qotei a marej, “E na Israel nanngi inji bole bole enjrqi.” Osiqa aqa anjam di singilatosiq soqnej. Ariya a na inji bole bole di ningi engwa marosaioqnej. Deqa ningi inji bole bole deqa tarinosaiioqneb. Ningi mandamq endi lanja Qotei qaliesai soqneb. ¹³ Ariya bini ningi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jomq di unub. Nami ningi isaq di sonabqa bati deqa Kristus a ningi qa moisiq aqa len aiyej. Aqa kumbra dena a na ningi joqsiqa Qotei aqa areq bej. ¹⁴ Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga kalil koba na so bole unum. Nami Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti jeu atoqnsib soqneb. Deqa jen a nanngo ambleq di sosiqa nanngi potnjrej. Ariya Kristus a moisiq dena jen di waqtosiq jeu kobotosiq Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrsiq sawa qujaiq di atej. ¹⁵ A moiyej gam dena a na Moses aqa dal anjam mutu kalil taqal atekritej. A na Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrej deqa nanngi tamo bunuj brantosib tamo qujaosib

unub. Kumbra dena Kristus na jeu kobotosiqa iga kalil lawo kumbraq di atej unum. ¹⁶ A na Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrim nanngi koba na tamo qujaiosib sqajqa deqa marsiq namburbasq di moiyej. Moisiq dena a jeu kobotej. ¹⁷ A bosiq anjam bole endegsi palontoqnej, “Bini ningi jeu turyqajqa kumbraq di unub.” A na anjam bole di ningi sawa isaq di unub qaji ti tamo ungasari jojom di unub qaji nanngi ti palontosiq merngoqnej. ¹⁸ Kristus aqa wau dena iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga kalil are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantoqnqom.

Kristen nanngi Qotei aqa tal bul unub

¹⁹ Deqa bini ningi olo yaun tamo sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi ti koba na was bole unub. ²⁰ Ningi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereiyej. Qotei aqa anjam maro tamo nanngi ti aqa medabu o qaji tamo nanngi ti tal ai bul tigelejunub. Qotei a segi na tal di tigeltej. Kristus Yesus a segi tal ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejunu. ²¹ Tal di aqa tanu kalil nanngi Kristus beteryejunub deqa nanngi kalil koba na singila na tigelejunub. Qotei na tal di gereiyosiq unu. Deqa tal di kobaqujaoqnsiqa Tamo Koba aqa segi tal bul tigelejunu. ²² Ningi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi ti aqa segi tamo ungasari kalil nanngi ti koroingej unub. Deqa ningi aqa segi so tal bul unub. Qotei aqa Mondor wo nanngi aiyel na tal di gereiyosib miligiq di unub.

3

Pol na sawa bei bei qaji nanngi Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnu

¹ O ijo was, Qotei a ningi kumbra tulan boledamu engej. E kumbra deqa saoqnsim laqnam tamo qudei na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. E Pol. E na ningi sawa bei bei qaji aqaryaingwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum. ² Ningi queb, Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej. O ijo was kalil, Qotei a ningi qa dego are boleiyqajqa deqa e wau yeqnum. ³ Qotei na jeu kobotej anjam di nami ulitesoqnej ariya a na olo boleq atsiqa e osorbej. E deqa anjam truquyala endi nengrenyonum. ⁴ Ningi ijo anjam endi sisiyosib qalieosib mariy, “Bole, Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di aqa utru Pol a geregere poiyeqnu.” ⁵ O ijo was, Qotei na uli anjam di tamo ungasari nami soqneb qaji nanngi minjrosaiocnej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na uli anjam di babtosiqa aqa anjam maro tamo nanngi ti aqa medabu o qaji tamo nanngi ti minjreqnu. ⁶ Uli anjam di aqa

utru agiende. Qotei na sawa bei bei qaji nanġi ti Juda nanġi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej. Nanġi Yesus aqa anjam bole ojejunub deqa nanġi kalil tamo qujaiosib inġi bole bole Qotei a nami Kristus Yesus aqa wau na nanġi enjrqa marej qaji di oqab. ⁷ E Yesus aqa anjam bole di mare mare laqajqa deqa Qotei a e qa are boleiyosiqa e wau tamo atej. Osiqa aqa segi singila kobaquja e ebej. ⁸ E tamo bolesai. Qotei aqa segi tamo unġasari kalil nanġi na e tulaġ bunbejunub. Di unġum. Qotei a e qa are boleiyej deqa e sawa bei beiq di Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Kristus aqa anjam agiende. A na inġi tulaġ bole bole iga egwas. Inġi bole bole di aqa utru iga na ubtosim marqa keresai. ⁹ Ningi qalie, Qotei a mandam ti inġi inġi kalil ti atelenej unub. Ariya kumbra a yqajqa nami aqa areqaloq di soqnej qaji di a na ulitej. Bini a na aqa areqalo di olo boleq atqa marsiq e wau ebej. ¹⁰ Od, a na aqa segi qalie ti powo ti boleq atqa marsiq e wau ebej. Deqa laġ anġro singila kokba ti mondor laġ goge di unub qaji nanġi ti bini Qotei aqa areqalo di unoqnsib geregere poinjreqnu. Qotei aqa areqalo agiende. A na Juda nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti turtnjrsim sawa qujaiq di atqas. ¹¹ Tulaġ nami Qotei a kumbra di yqajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di yeqnu. ¹² Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ulaosaieqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq di brantqajqa gam agi Yesus a segi qujai. ¹³ Deqa ninġi quiy. E ninġi qa osim Yesus aqa wau ojeqnum. E wau di ojeqnum deqa e gulbe koba qoboiyeqnum. Ninġi deqa are koba qalaib. Ninġi are koba qalqab di ninġi ulonqab. Deqa ninġi ijo gulbe deqa areboleboleinġem. Ijo gulbe dena ninġi aqaryaingimqa ninġi Qotei ombla so bole gaigai sqab.

Pol a Efesus Kristen nanġi qa pailyeqnu

¹⁴ Deqa ijo was, e singa pulutoqnsim Abu Qotei binjiyeqnum. ¹⁵ A tamo unġasari kalil laġ ti mandam ti di unub qaji nanġo Abu. Deqa a na nanġo ñam segi segi breiyetnjreqnu. ¹⁶ E ninġi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni nami inġi tulaġ bole bole Efesus Kristen nanġi gereiyetnjrem. Deqa ni nanġo are miligiq di ino Mondor atim soqnim dena nanġi tulaġ singilaqab. ¹⁷ Amqa nanġi Kristus qa nanġo areqalo singilatesoqrib kumbra dena Kristus a nanġo are miligiq di sqas. O Abu, ni na Efesus Kristen nanġi singilatnjrimqa qalaqalaiyo kumbra nanġo are miligiq di tulaġ singilatib soqneme. Mandam na ñam jirim ojesonaqa ñam a singila na tigelejunu dego kere.” O ijo was, e ninġi qa degsim Qotei pailyeqnum. ¹⁸⁻¹⁹ Deqa ninġi ti Qotei aqa segi tamo unġasari kalil nanġi ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra qa

geregere qalieosib soqniy. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulan kobaquja. A tulan olekoba. A tulan goge koba. A tulan guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulan bunyejunu. Deqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Soqnib ingi bole bole kalil Qotei na ekritosiq keretejunu qaji di dego nungoq di maqesqas.

²⁰ Qotei aqa singila a gago are miligiq di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo ti pailyo ti kalil tulan bunyejunu. ²¹ Deqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi Kristus Yesus aqa ñam na bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Bole.

4

Iga Kristus aqa jejamu qujai

¹ E Pol. E Tamo Koba aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ningi a dauryqa osiq metnjej. Deqa e nungo are tigeltetnjitqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqniy. ² Osib ningi nungo segi ñam aguq atoqnsibqa ningi segi segi qa lawo kumbra yoqniy. Kristen tamo qudei na ningi une bei engibqa ningi kamba olo nanngi qa urur minjin oqaiq. Ningi nanngi qalaqalainjroqnsib gulbe nanngi na ningi engeqnuq qaji di qoboiyetnjroqniy. ³ Osib ningi nungo Kristen was kalil nanngi koba na are qujaitosib lawo na sqajqa singilaoqniy. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu. ⁴ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Qotei na ningi ingi qujai qa tarinqa osiq metnjej. Ingi qujai di agi lan qureq di unu. ⁵ Tamo Koba qujai dego unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo singilateqnum. Iga kalil yanso qujai em. ⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo ungasari kalil nanngi taqatnjreqnu. A nanngo are miligiq di waueqnu. A nanngo ambleq di unu.

⁷ Kristus a iga kalil qa are boleiyosiq segi segi singila egej. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Qotei a tonto tamo gargekoba nanngi elenosiqa joqsiq lan goge oqej.

Oqsiq dia nanngi singila enjrej.”

⁹ O ijo was, Kristus a lan goge oqej anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moiyo qureq aiyej. ¹⁰ Aisiq dena olo tulan goge oqsiq lan qure kalil bunyekritosiq torei oqej. A degyej. Di kiyayaqa? A na ingi ingi kalil ekritosim keretqajqa deqa. ¹¹ Deqa a segi qujai na tamo nanngi singila enjreqnu. Tamo qudei nanngi a na singila enjreqnaqa nanngi aqa anjam mare mare laqnuq. Tamo qudei nanngi a na singila enjreqnaqa nanngi aqa medabu oqnsib aqa anjam babteqnuq. Tamo qudei nanngi

a na singila enjreqnaqa nan̄gi aqa anjam bole palontoqnsib tamo un̄gasari nan̄gi are bulyetnjreqnub. Tamo qudei nan̄gi a na singila enjreqnaqa nan̄gi Qotei aqa anjam plaltoqnsib Kristen tamo un̄gasari nan̄gi taqatnjreqnub. ¹² Kristus na tamo nan̄gi di singila enjreqnu. Di kiyaaqa? Nan̄gi na kamba iga Qotei aqa segi tamo un̄gasari singilatgimqa iga Kristus aqa wau geregere ojqaqqa deqa. Gago wau dena Kristus aqa jejamu a so bole sqas. Kristus aqa jejamu agi iga segi. ¹³ Wau di gilsim gilsim mondon̄ iga kalil gago areqalo torei Kristus qa singilaboletosim koba na are qujaitosim sqom. Sosim bati deqa iga kalil Qotei aqa Niri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulan̄ boleoqnsim singila ti sosim Kristus aqa segi kumbra bole kalil ekritosim keretqom. ¹⁴ Gisan̄ tamo nan̄gi maqu kumbra yoqnsib anjam koba lan̄a lan̄a maroqnsib laqnub. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aiyeqnu dego kere anjam dena tamo un̄gasari qudei nan̄go areqalo niñaqyetnjreqnu. Ariya iga angro kiñilala bul sqasai deqa anjam dena gago areqalo niñaqyetgwasai. ¹⁵ Iga gisan̄ anjam di qusim dauryqasai. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqnqom. Osim dena iga kalil boleoqnsim singilaoqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom. ¹⁶ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum deqa iga qudei aqa ban̄ bul. Iga qudei aqa singa bul. Iga qudei aqa ñamdamu bul. A na aqa ban̄ ti singa ti ñamdamu ti di turtoqnsiqa qujaitejunu. Deqa iga segi segi kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqnqom. Kumbra dena iga tulan̄ boleoqnsim singilaoqnqom.

Nin̄gi so bunuj ti areqalo bunuj ti soqniy

¹⁷ Deqa e Tamo Koba aqa ñam na nin̄gi singila na endegsi mern̄gwai. Sawa bei bei qaji nan̄go areqalo tulan̄ niñaqejunu deqa nin̄gi na nan̄go kumbra uge uge olo dauryosib walwe-laib. ¹⁸ Nan̄go qalie ti powo ti tulan̄ ambruejunu. Nan̄gi tulan̄ nanarioqnsib laqnub. Nan̄go are miligi getenejunu. Deqa Qotei aqa ñambile nan̄goq di sosai. ¹⁹ Nan̄gi kumbra uge uge yoqnsib ariya nan̄gi deqa jemainjrosaieqnu. Nan̄gi torei kumbra ugeq aiyejunub. Nan̄gi kumbra uge jigat yqajqa are tulan̄ prugn̄reqnu.

²⁰⁻²¹ E qalie, nin̄gi Kristus aqa anjam ojejunub deqa nin̄gi sawa bei bei qaji nan̄go kumbra uge di dauryosaieqnu. Nami anjam plalto tamo nan̄gi na Kristus aqa anjam mern̄geqnab nin̄gi quoqneb. Anjam di gisan̄ sai. Di Yesus aqa anjam bole. ²² Nin̄gi so namijq di sosib walweloqneb bati deqa so namij dena nin̄gi gisan̄geqnaqa nin̄gi kumbra uge uge yqajqa are prugn̄goqnej. Nun̄go kumbra dena nin̄gi padalqa gamq di brein̄goqnej. Deqa bini nin̄gi so namij di torei urat̄iy.

²³ Uratosib areqalo bunujq di soqniy. ²⁴ Ningi so bunuj osib gara bul jigsib soqniy. Qotei na ningi a bul sqa marsiqa nungo so bunuj di gereiyetnjej. Ningi qalie, tamo nanngi so bunujq di unub qaji nanngo kumbra tulan bole tintinj branteqnu. Deqa nanngi Qotei aqa segi kumbra boleq di unub.

²⁵ Deqa ningi gisanj kumbra kalil uratekritisib anjam bole segi Kristen tamo ungasari nanngi minjroqniy. Ningi kalil Kristus aqa jejamu qujai unub deqa ningi kumbra degyoqniy. ²⁶ Ningi minjinj oqimqa ariya ningi urur minjinj kobotiy. Ningi minjinj ti soqnib qoloaiq. Qoloqas di ningi olo une bei ato uge. ²⁷ Ningi urur minjinj kobotqasai di ningi Satan gam waqtetibqa a na ningi olo uneq breingwas. ²⁸ Ariya bajinj tamo nanngi olo bajinjaib. Nanngi nanngo segi ban na wauoqnsib dena inji inji oqnsib tamo ungasari inji qa truqueqnu qaji nanngi aqaryainjroqnebe. ²⁹ Ningi nunngo medabu waqtoqnsib anjam uge maroqnaib. Ningi anjam bole segi maroqnsib dena tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanngi singilatnjroqniy. Yimqa nanngi nunngo anjam quoqnsib dena Qotei a nanngi qa are boleiyosim kumbra bole enjroqnas. ³⁰ Qotei na aqa toqor ningi engej deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di agi aqa Mondor Bole. Dinjo batiamqa a nunngo uneq na ningi torei awainjwas. Deqa ningi na Mondor di are gulbe yaib. ³¹ Ningi are uge ti minjinj ti njirinj ti qoto ti misilinj anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratij. ³² Osib ningi na nunngo Kristen was nanngi kumbra bole bole enjroqnsib nanngi qalaqalainjroqnsib nanngo une kobotetnjroqniy. Qotei a Kristus aqa nam na nunngo une kalil kobotetnjej deqa ningi na kamba olo nunngo Kristen was nanngo une dego kobotetnjroqniy.

5

Ningi suwanj qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniy

¹ Qotei na ningi tulan qalaqalainjeqnu. Ningi aqa segi angro tintinj unub deqa kumbra a segi yeqnu qaji di ningi dego dauryosib yoqniy. ² Kristus na iga tulan qalaqalaigosiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Dego kere ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib walweloqniy. Atra tamo nanngi atraiyo inji inji sabanj quleq ti bolequja di oqnsib Qotei atraiyeqnu dego kere Kristus na aqa segi nambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulan areboleboleiyej.

³ Ningi sambala kumbra yaib. Ningi kumbra jigat dego yaib. Ningi tamo qudei nanngo inji inji qa mamaulngaiq. Nunngo ambleq di kumbra uge deqaji saiq. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa iga kumbra kalil deqaji dauryosai. ⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alanj anjam ti di

dego ningi maroqnaib. Iga anjam deqaji marqom di kumbra bolesai. Deqa ningi anjam bei marqa oqnsib anjam bole segi maroqnsib Qotei binjiyoqniy. ⁵ Ningi endegsib qalieoiy. Tamo bei a sambala kumbra ti kumbra jiga ti mamaul kumbra ti dauryqas di Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel na a taqatqasai. Osib aqa Mandor Kokba sqasai dego. Mamaul kumbra di gisan qotei qa louo bul.

⁶ O ijo was, tamo qudei na ningi kumbra uge deqaji yqa-jqa titngoqnsib anjam laña laña merngoqnbqa ningi nanqo anjam di qusib dauryaib. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjeqnu b qaji nanqi kumbra uge deqaji yeqnu b deqa Qotei a nanqi qa tulan minjin oqeteqnu. ⁷ Deqa ningi tamo ungasari deqaji nanqi ti beteroqnaib. ⁸ Ningi nami ambruq di soqneb. Ariya bini Tamo Koba a na ningi elenosiq aqa suwanjoq di atej unub. Deqa ningi suwan qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniy. ⁹ Suwan a na kumbra endeqaji babteqnu. Tamo ungasari suwanjoq di unub qaji nanqi kumbra bole bole yeqnu b. Nanqi kumbra tintin dauryeqnu b. Nanqi anjam bole mareqnu b. ¹⁰ O ijo was, kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di ningi geregere qalieqa osib dauryoqniy. ¹¹ Osib tamo ungasari ambruq di sosib kumbra uge uge yeqnu b qaji nanqi ti beteroqnaib. Nanqi kumbra deqaji yeqnu b deqa nanqi kumbra bole bei babtosaieqnu b. Deqa ningi na tamo ungasari nanqi di endegsib minjroqniy, "Nunqo kumbra di uge." ¹² Tamo ungasari ambruq di unub qaji nanqi ulioqnsib kumbra yeqnu b. Di kiyayaqa? Nanqo kumbra di tulan ugedamu. Deqa iga nanqo kumbra uge qa yala marqasai bole sai. Marqom di iga jemaigwas. ¹³ Ariya suwan a na kumbra kalil boleq ateqnu. ¹⁴ Suwan a kumbra bei boleq atqas di a suwanjobulqas. Agi anjam bei endegsi unu, "O tamo neiejunum qaji ni olo subq na tigel. Yim Kristus na ni suwan emqas."

¹⁵ Deqa ijo was, ningi nunqo segi segi walwel geregere taqatosib soqniy. Ningi nanari tamo bulosib walwelaib. Ningi powo ti sosib walweloqniy. ¹⁶ Bini bati uge. Deqa ningi bati laña ñanquiyai b. Bati soqnim ningi Qotei aqa kumbra yoqniy. ¹⁷ Ningi nanari kumbra yoqnaib. Ningi Tamo Koba aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniy.

¹⁸ Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena ningi ugeugeingwas. Deqa ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqnbqa a na ningi taqatngesqas. ¹⁹ Ningi nunqo Kristen was nanqi ti koba na anjam maroqnsibqa bati deqa ningi Qotei qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunqo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniy. Osib nunqo medabu na ti

nunġo are miligi na ti Tamo Koba a qa louoqniy. ²⁰ Kumbra kiye nunġoq di brantoqnim, unġum, ninġi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjiyoqniy.

Pol a tamo unġa wo nanġi anjam minjrej

²¹ Kristus a nunġo Tamo Koba unu deqa ninġi a qa ulaoqn-sibqa Qotei aqa tamo unġasari kalil nanġo sorgomq di soqniy.

²² O unġasari, ninġi Tamo Koba aqa sorgomq di unub deqa ninġi nunġo gumbulun nanġo sorgomq di dego soqniy.

²³ Kristus a gago gate koba unu dego kere nunġo gumbulun nanġi nunġo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. A na iga elenej. ²⁴ O unġasari, Qotei aqa tamo unġasari nanġi Kristus aqa sorgomq di unub dego kere ninġi bati gaigai nunġo gumbulun nanġo sorgomq di soqniy.

²⁵ O tamo, ninġi na nunġo nġaun nanġi tulan qalaqalainjroqniy. Agi Kristus na aqa segi tamo unġasari nanġi tulan qalaqalainjrseq aqa segi nġabile uratosiq nanġi qa moiyej dego kere. ²⁶ Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti nanġi yansnjrej deqa nanġi Qotei aqa kumbra boleq di unub.

²⁷ Kristus a nanġi qa moiyej. Di kiyaaqa? A na nanġi aqa segi qa marsim nanġi Qotei aqa kumbra boleq di atim nanġi tulan boledamu une saiġoji sqajqa deqa. ²⁸ Deqa tamo, ninġi nunġo nġaun nanġi dego tulan qalaqalainjroqniy. Agi ninġi nunġo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere. Tamo nanġi nanġo nġaun nanġi qalaqalainjrqab di nanġi nanġo segi jejamu dego qalaqalaiyqab. ²⁹ Iga qalie, tamo nanġi nanġo segi jejamu jeutosaieqnu. Nanġi nanġo jejamu geregereiyoqnsib inġi bole bole anaiyeqnu. Kristus na aqa segi tamo unġasari nanġi geregereinjreqnu dego kere. ³⁰ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga segi segi aqa sinġa ti ban ti unum.

³¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenjeb unu, “Tamo bei na aqa ai abu nanġi uratnjrsimqa aqa segi nġaun wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.” ³² Qotei aqa uli anjam di tulan kobaquja. E na Kristus a ti aqa segi tamo unġasari nanġi ti sigitnjrsim agi ninġi mernġonum. ³³ O tamo, Qotei a ninġi qa osiq anjam di marej. Deqa ninġi na nunġo nġaun nanġi qalaqalainjroqniy. Ninġi nunġo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere. Ariya unġasari, ninġi kamba dego nunġo gumbulun nanġo sorgomq di sosibqa nanġi kumbra bole enjroqniy.

6

Pol a anġro nanġi ti nanġo ai abu nanġi ti anjam minjrej

¹ O anġro, ninġi na Tamo Koba a beteryejunub deqa ninġi nunġo ai abu nanġo anjam dauryoqniy. Ninġi kumbra deġqab di bolequja. ²⁻³ Agi Qotei a dal anjam endegsi marej, “Ni

ino ai abu nanjo sorgomq di sosim nanjo anjam dauryoqne.” Osiqa olo anjam endegsi totoryej, “Ni degyqam di ni bole sosim mandamq endi so kobaiyqam.” Qotei a anjam degsi totoryej. A nami dal anjam bei marqa osiqa anjam degsi totoryosaioqnej.

⁴ O abu, ningi na nunjo angro nanjo areqalo ugetetnjraib. Nanji minjin oqetnjro uge. Ningi Tamo Koba aqa namgalaq di nanji dalnjroqnsib tingitnjroqniy.

Pol a kanjal tamo nanjo wau qa gate nanji ti anjam minjrej

⁵⁻⁶ O kanjal tamo ningi quiy. Ningi nunjo wau qa gate nanjo sorgomq di sosibqa nanji qa ulaoqniy. Ningi Kristus qa wau bole yeqnub dego kere ningi gaigai nunjo wau qa gate nanji qa wau bole yoqniy. Ningi gisan na nanjo namgalaq di lanja wau bole yobulaib. Ningi Kristus aqa kanjal tamo dego unub. Deqa ningi nunjo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nunjo wau qa gate nanji qa wau bole yoqniy. ⁷ Ningi mandam tamo nanji segi wauetnjrosaieqnu. Ningi Tamo Koba a dego waueteqnu. Ningi deqa are qaloqnsib are bole na nunjo wau qa gate nanji wauetnjroqniy. ⁸ Ningi are qaliy. Ningi wau bole yqab di Tamo Koba a na kamba awai boledamu enjwas. Ningi kanjal tamo unub kiyi ningi kanjal tamo sai kiyi di unum. Ningi wau bole yoqniy.

⁹ Ariya wau qa gate, ningi dego nunjo kanjal tamo nanji kumbra bole enjroqniy. Ningi nanji ula enjroqnaib. Tamo Koba a lanj goge di unu. A nunjo Tamo Koba unu. A kanjal tamo nanjo Tamo Koba dego unu. Aqa namgalaq di tamo ungasari kalil nanji kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanji peginjreanu. Ningi deqa are qaloqnsib nunjo kanjal tamo nanji kumbra bole enjroqniy.

Ningi qoto tamo bulosib qoto qa ingi ingi jigelenoy

¹⁰ Ariya e ijo anjam getentqai. Ningi Tamo Koba a beterye-junub deqa ningi aqa singila kobaquja osib singila na tigelesoqniy. ¹¹ Osib qoto qa ingi ingi Qotei na ningi engeqnu qaji di jigelenosib singila na tigelosib Satan aqa gisan anjam ti aqa uli kumbra ti gotranjoqnsib qotoqniy. ¹² Ningi geregere are qaliy. Iga mandam tamo ungasari nanji ti qotosaieqnum. Iga lanj goge qaji singila ti Satan aqa mondor uge uge nanji ti aqa gate kokba nanji ti qoteqnum. Nanji kalil ambru qa bati endeqa mandam taqatoqnsib unub. ¹³ Deqa bati uge endi ningi qoto qa ingi ingi Qotei na engeqnu qaji di elenosib singila na tigelosib qotoqniy. Yim bunuqna qoto koboamqa ningi singila na tigelesqab.

¹⁴ Deqa ningi singila na tigelesqa marsibqa anjam bole alalag bul di tigsib tigeloiy. Osib kumbra bole tintin gara

jugo bul jigsib dena nungo are targa kabutiy. ¹⁵ Qotei na jeu kobotej deqa iga a ti are qujaitosim unum. Anjam bole di ningi singa tatal bul jigsib mare mare laqniy. ¹⁶ Ningi qoto qa inji inji kalil di jigekritosib ariya Yesus qa dego nungo areqalo singilatosib soqniy. Nungo areqalo di dumu bul osib tigeloiy. Yimqa tamo uge Satan na qaja ti nhamyuwo ti ningi qa waiyoqnimqa nungo dumu dena ningi na qaja ti nhamyuwo ti di gotranjoqniqab. ¹⁷ Qotei na ningi elenej aqa kumbra di ningi gate tatal bul jigsib soqniy. Sosib Mondor aqa sebru dego ojsib dena qotoqniy. Sebru di Qotei aqa anjam. ¹⁸ Ningi Mondor aqa singila na gaigai Qotei pailyoqniy. Ningi aqarataib. Ningi Qotei na aqaryaingwa maroqnsib pailyoqniy. Ningi pailyoqniy urato uge deqa ningi geregere nham atoqnsib soqniy. Sosib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi qa pailyoqniy. ¹⁹ Osib e qa dego endegsib pailyoqniy, "O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ulaqasai. A ino anjam bole nami uliesoqnej qaji di ubtoqnsim tamo ungasari nanngi minjroqniqas." ²⁰ O ijo was kalil, Qotei na e qarinqbonaqa e aqa anjam bole di mare mare laqnem deqa jeu tamo nanngi na e tonto talq endi waibeb unum. E anjam bole di marqajqa wau ti. Deqa ningi e qa Qotei pailyoqniqabqa a na e singilatboqnim e ulaqasai. E aqa anjam di singila na tamo ungasari nanngi minjroqniqai.

Anjam getento

²¹ Ariya Tikikus a nungoq bgo deqa a na ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bole. ²² E na a qarinyonum nungoq bgo. Iga kiyersim unum di a na ningi merngwas. Osim nungo are singilatetngwas.

²³ O Kristen was kalil, Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel na nungo are latetngebe. Osib ningi aqaryaingibqa ningi nanngi aiyel qa nungo areqalo singilatoqnsib qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. ²⁴ Tamo ungasari kalil gago Tamo Koba Yesus Kristus qalaqalaiyqajqa uratosaeqniqab qaji nanngi qa Qotei a are boleiyeme. Bole.

FILIPAI

¹ E Pol. Aqo Timoti wo Kristus Yesus aqa wau tamo unum. Aqo aiyel na anjam endi nengrenyonum. Nengrenyosim ninqi Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari Filipai qureq di unub qaji nungoq qarinyonum. Nungo Kristen gate nanqi ti nungo wau tamo nanqi qa ti dego anjam endi qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ninqi qa are boleinjrimqa ninqi lawo na soqniy.

Pol a Filipai Kristen nanqi qa Qotei pailyeqnu

³ E bati gaigai ninqi qa are qaloqnsim deqa e ijo Qotei binিয়েqnum. ⁴ Osim gaigai arebolebole na ninqi kalil qa pailyeqnum. ⁵ Ninqi nami iga betergosib Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb. Agi bini ninqi degyeqnub. Deqa e ninqi qa tulan areboleboleibeqnu. ⁶ E endegsi qalieonum, Qotei a nungo are miligiq di wau boledamu yeqnu. A nami wau di utru atej. Ariya bini a wau di yeqnu dena gilsim gilsim mondonj Kristus Yesus olo bqajqa batiamqa a na wau di kobotqas. ⁷ Ninqi ijo are miligiq di unub deqa e kere ninqi qa are qaleqnum. E tonto talq endi sqai kiyo e walwelosiy Yesus aqa anjam bole singilatoqnsiy mare mare laqnqai kiyo di unqum. Qotei a e qa are boleyosiq wau ebej deqa ninqi kalil e beterbosib e ti koba na Qotei aqa wau ojeqnum. ⁸ Kristus Yesus a na iga tulan qalaqalaieqnu. Aqa kumbra dena ijo are tigeltetbej deqa e ninqi kalil olo nungwajqa are koba unu. Di Qotei a segi qalie.

⁹ E bati gaigai ninqi qa endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filipai Kristen nanqi aqaryainjrimqa nanqi qalaqalaiyo kumbra nanqo are miligiq di tulan singilatosib dauryqab. Osib powo koba ti areqalo bole ti sqab.” ¹⁰ O ijo was, ninqi kumbra kalil geregere tenemtosis kumbra bole segi yoqniy. Ninqi degyqab di mondonj Kristus a olo bosim tamo ungasari nanqi peginjrqqa batiamqa ninqi une saiqoji sqab. ¹¹ Kumbra bole kalil Yesus Kristus a segi na babteqnu qaji di nungoq di tulan kobaoqnmqa Qotei aqa ñam goge oqoqnqas. Utru deqa e ninqi qa Qotei pailyeqnum.

Pol a tonto talq di unu

¹² O ijo was, ninqi endegsib qalieoiy, jeu tamo nanqi na e tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanqi Yesus aqa anjam bole getentosai. Anjam bole di olo tulanj singilaeqnu. ¹³ Tamo kalil nanqi qalie, e Kristus Yesus aqa wau ojoqnm deqa jeu tamo nanqi na e tonto talq endi waibeb unum. Tonto talqato tamo nanqi dego qalie. ¹⁴ E tonto talq endi unum deqa

Kristen was gargekoba nanġi Tamo Koba a qa nanġo areqalo sinġilatoqnsib aqa anjam palontqajqa ulaosaieqñub.

15-17 Bole, tamo qudei na ijo ñam tentib aguq aiqajqa deqa are qaloqnsib nanġo are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqñub. Nanġi nanġo segi ñam soqtqajqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqñub. Nanġi tamo aqaryainjrqaajqa deqa are qalosaieqñub. E tonto talq endi soqñit nanġi ijo are ugetetbqajqa deqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqñub. Ariya tamo qudei nanġi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqñub. Tamo di nanġi qalie, e Yesus aqa anjam bole sinġilatqajqa waueqñamqa jeu tamo nanġi na e tonto talq endi waibeb unum. Deqa nanġi e tulañ qalaqalaiboqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqñub. 18 Deqa unġum. Tamo nanġi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqñub kiyo tamo nanġi are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqñub kiyo di kere. Nanġi kalil koba na Kristus aqa anjam mare mare laqñub deqa e tulañ areboleboleibeqñu.

Pol a are qalej, “E mandamq endi sosiy Filipai Kristen nanġi aqaryainjroqñai”

19 Deqa ijo was, e tulañ areboleboleibim sqai. Di kiyaaqa? E qalieonum, Qotei a nunġo pailyo na ti Yesus Kristus aqa Mondor na ti e aqaryaibosim tonto talq endena oqeq atim e bole sqai. 20 Deqa ijo are koba endegsi unu. Wau kalil Qotei na ebej qaji di e geregere ojoqñqai. Yim deqa e jemaibqasai. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e sinġila na tigeloqnsiy ijo jejamu Kristus torei yekritosiy aqa ñam soqtoqñqai. Agi e kumbra degyeqnum. Deqa e moiqai kiyo e sqai kiyo di unġum. E ijo kumbra kalil qa Kristus aqa ñam soqtoqñqai. 21 Ijo are koba endegsi unu. E sqai di e Kristus ombla sqai. Ariya e moiqai di e olo inġi tulañ boledamu oqai. 22 E mandamq endi sosiyqa e tamo unġasari gargekoba nanġi aqaryainjroqñqai. E gam kiye dauryqai di e qaliesai. 23 E areqalo aiyeltejunum. Ijo areqalo bei agiende. E lañ qureq oqsiy Kristus ombla sqai. E degyqai di tulañ bolequja. 24 Ariya e mandamq endi sosiy ninġi aqaryainjroqñqai di dego bolequja. 25 Deqa e are qalonum, e mandamq endi sqai. E qalieonum, e urur moiqasai. E mati sosiy ninġi koba na Yesus aqa wau ojoqñqai. Yim wau dena ninġi Yesus qa nunġo areqalo geregere sinġilatoqnsib areboleboleinġim sqab. 26 Deqa ijo was ninġi quiy. E olo nunġoq bosiy ninġitqa bati deqa ninġi e qa tulañ areboleboleinġim Kristus Yesus aqa ñam soqtoqnsib sqab.

Ninġi Kristus aqa ñam qa jaqatinj oqñqab

27 Ijo anjam kobaquja bei agiende. Niŋgi Kristus aqa anjam bole geregere dauryoqniy. Niŋgi degyqab di e anjam endegsi quqwai, “Bole, Filipai Kristen naŋgi are qujaitoqnsib waukobaeqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari naŋgi Yesus aqa anjam bole naŋgo areqaloq di siŋgilatqajqa deqa.” O ijo was, e olo nuŋgoq bosiy nuŋgwai kiyo e tonto talq endi sqai kiyo di unqum. 28 E qalieqai, niŋgi nuŋgo jeu tamo naŋgi qa ulao-saieqnu. Nuŋgo kumbra dena jeu tamo naŋgo are qamet-njreqnaqa naŋgi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga padalqom.” Ariya ijo was, niŋgi padalqasai. Qotei na niŋgi elenam niŋgi so bole gaigai sqab. 29 Niŋgi quiy. Qotei na niŋgi giltŋgej. Di kiyaaqa? Niŋgi Kristus qa nuŋgo areqalo siŋgilatqajqa deqa. Deqa segi sai. Niŋgi aqa ñam qa jaqatiŋ oqajqa deqa ti niŋgi giltŋgej. 30 Nami e jeu tamo naŋgi ti Qotei aqa anjam na qoteqnam niŋgi e nuboqneb. Agi bini e jeu tamo naŋgi ti qoteqnam niŋgi deqa queqnu. Niŋgi dego e beterbosib jeu tamo naŋgi ti qoteqnum. Dena niŋgi jaqatiŋ eqnu.

2

Niŋgi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryiy

1 O ijo was, Kristus a gaigai nuŋgo are siŋgilatetŋgoqnsiqa niŋgi qalaqalaiŋgoqnsiqa nuŋgo are latetŋgeqnu. Qotei aqa Mondor a nuŋgoq di beterejunu. Niŋgi nuŋgo Kristen was naŋgi qa are boleŋgeqnaqa naŋgi qa duleqnu. 2 E deqa niŋgi qa areboleboleibeqnu. Ariya niŋgi olo kumbra qudeji dego yoqniqna dena e tulaŋ areboleboleiboqnaqas. Kumbra agiende. Niŋgi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy. Sosib niŋgi areqalo qujai na Qotei aqa wau yoqniy. 3 Niŋgi nuŋgo segi jexamu qa are qalaib. Niŋgi nuŋgo segi ñam soqtoqnaib. Niŋgi nuŋgo segi ñam aguq atoqnsib olo nuŋgo Kristen was naŋgo ñam soqtetnjroqniy. 4 Niŋgi nuŋgo segi iŋgi iŋgi qa are qaloqnsib gereiyooqnaib. Niŋgi nuŋgo Kristen was naŋgi qa are qaloqnsib naŋgo iŋgi iŋgi dego gereiyetnjroqniy.

Yesus a aqa segi ñam aguq atej deqa

Qotei na a olo ñam kobaquja yej

5 Niŋgi Kristus Yesus aqa areqalo ojsib dauryoqniy. 6 Yesus a segi Qotei sosiqa ariya a deqa are qalosaioqnej. 7 A aqa ñam kobaquja di ojqa uratosiqa a tamo bulyosiqa a kanjal tamo laŋaj bul soqnej. 8 Deqa tamo kalil naŋgi a unoqneb di a mandam tamo soqnej. Sosiqa aqa segi ñam aguq atsiqa Qotei aqa anjam dauryosiq moiyej. Od, a ñamburbasq di moiyej. 9 Onaqa Qotei na a laŋ qureq osi oqsiqa ñam kobaquja yej. Deqa bini aqa ñam dena ñam kalil tulaŋ buŋnjrejunu. 10 Qotei na ñam di Yesus yej deqa mondon laŋ aŋgro kalil naŋgi ti

tamo kalil nan̄gi ti Yesus aqa areq di singa pulutqab. Od, in̄gi in̄gi kalil lan̄ ti mandam ti mandam sorgom ti dia unub qaji nan̄gi Yesus aqa areq di singa pulutqab. ¹¹ Osib nan̄go medabu qujaitoqnsib maroqnqab, “Yesus Kristus a segi Tamo Koba.” Yim kumbra dena Abu Qotei aqa ñam tulan̄ goge oqoqnqas.

Nin̄gi suwan̄ qa kumbra tamo un̄gasari nan̄gi osorn̄jroqniy

¹² O ijo was bole, e qalieonum, nin̄gi gaigai ijo anjam dauryeqnub. Ariya nin̄gi olo singila na dauryoqniy. E nin̄gi koba na sqai bati deqa segi sai. Bini e isaq endi soqnit nin̄gi ijo anjam dauryqa urataib. Nin̄gi ijo anjam olo singila na dauryoqniy. Qotei a nin̄gi padalo sawaq na elenej deqa nin̄gi ulaoqnsib lan̄ qureq oqwajqa singilaoqniy. ¹³ E qalieonum, Qotei a nun̄go are miligiq di waueqnu deqa nin̄gi kumbra a tulan̄ areareteqnu qaji di yeqnub. Nin̄gi kumbra di yqajqa are koba sonaqa agi yeqnub.

¹⁴ Ariya nin̄gi ñirin̄oqnsib anjam na qotoqnaib. Kumbra kalil nin̄gi yeqnub qaji di nin̄gi lawo na yoqniy. ¹⁵⁻¹⁶ Nin̄gi degyqab di nin̄gi Qotei aqa an̄gro tintin̄ une saiqoji sqab. Sosib nin̄gi ñambile gaigai sqajqa anjam ojoqnsib mandam qaji tamo un̄gasari nan̄go ambleq di laqnsib suwan̄ qa kumbra nan̄gi osorn̄jroqnqab. Tamo un̄gasari nan̄gi di kumbra bole dauryqa uratoqnsib kumbra uge uge yeqnub. Deqa mondoñ Kristus a olo bosim nan̄go une deqa nan̄gi peginjr̄qas. Yim bati deqa e nun̄go kumbra bole kalil qa tulan̄ areboleboleibqas. Areboleboleibim qalieqai, wau kalil e nun̄go ambleq di yoqnem qaji di e lan̄a yosaiqnem.

¹⁷ O ijo was, nun̄go areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di Qotei atraiyo in̄gi bul. Jeu tamo nan̄gi na e lubib moiqai kiyo? Moisiy nun̄go areqalo de ti ijo len̄ wain bul aiqas qaji de ti turtosiy Qotei atraiyobulqai. E moiqai di un̄gum. Bini e nin̄gi ti koba na areboleboleigwas. ¹⁸ Nin̄gi dego e ti koba na areboleboleigwas.

Pol na Timoti qarinyim a Filipai Kristen nan̄goq gilqa marej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na e odbimqa sokiñala e Timoti qarinyit a nun̄goq gilqas. Gilsim olo puluosim ijoq bosim nun̄go kumbra kalil qa e saibqas. Yim e qusiy are singilatqai. ²⁰ Timoti a gaigai nin̄gi qa are qaloqnsiq deqa a na nin̄gi aqaryain̄gwajqa gam ñameqnu. Tamo deqaji bei endi sosai. Aqo Timoti wo segi nin̄gi qa are qaleqnum. ²¹ Tamo kalil nan̄gi nan̄go segi jejamu qa are koba qaleqnu. Nan̄gi Yesus Kristus aqa wau qa are qalosaieqnu. ²² Timoti aqa kumbra tulan̄ boledamu di nin̄gi qalie. A na e wauetboqnsiqqa Yesus aqa anjam bole mare mare laqnu. An̄gro nan̄gi na nan̄go abu nan̄gi wauetn̄jreqnu dego kere Timoti na e wauetbeqnu. ²³ Deqa e kiñala

tariņosiy kumbra kiye jeu tamo nanġi na e ebqab di qalieosiy Timoti qarinyit a nuņgoq boqujatosim saingwas. ²⁴ E endegsi qalieonum, Tamo Koba a na e gam waqtetbinqa sokiñala e segi dego nuņgoq bosiy nuņgwai.

Pol a Epafroditus qarinyqa marej

²⁵ E endegsi are qalonum, e Epafroditus dego qarinyit a nuņgoq gilqas. A gago Kristen was bole. A e ombla wau qujai. Aqo ombla qatqarosim jeu tamo nanġi ti qoteqnum. Niņġi nami a qarinyonab ijoq bosiq a qaryaiboqnej. ²⁶ Bini a niņġi nuņgwajqa are koba unu. A qalie, a qure endia maiyonaqa niņġi deqa qusibqa a qa are gulbeinġej. ²⁷ A makobaiyonaq moiqa jojomonaqa Qotei na a boletosiqa a qa dulej. A qa segi dulosai. Qotei a e qa dego dulej. Di kiyaaqa? E are tulaņ gulbekobaibaim deqa. ²⁸ Deqa ijo was, e arebolebole na Epafroditus olo qarinyonum nuņgoq gilqo. Di kiyaaqa? Niņġi a unsib tulaņ areboleboleinġwajqa deqa. Yim e olo niņġi qa are koba qalqasai. ²⁹ Deqa Epafroditus a nuņgoq bamqa niņġi a qa tulaņ areboleboleinġim Tamo Koba aqa ñam na gereiyoniy. Niņġi na tamo bole deqaji kalil naņgo ñam gaigai soqtetnjqoniy. ³⁰ Epafroditus a aqa segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaieqnu. A Kristus aqa wau ojoqnsiq deqa a moiqa jojomej. Bati deqa niņġi na e aqaryaibqa keresai deqa niņġi Epafroditus qarinyonab ijoq bosiq a kamba e aqaryaiboqnej.

3

Tamo a Kristus qa aqa areqalo sinġilatqas di a tamo bole sqas

¹ Ariya ijo was kalil, e ijo anjam getentqai. E anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Niņġi Tamo Koba a qa tulaņ areboleboleinġim soqniy. E anjam di olo nenġrenjya asgibosaieqnu. E are qalonum, anjam dena niņġi aqaryainġwas.

² Niņġi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei nanġi baun juwan bul sosib kumbra uge uge yeqnub. Tamo deqaji nanġi muluņ aiqajqa tulaņ sinġilaeqnu. Naņgo muluņ di bolesai. Di gisaņ muluņ. ³ Ariya iga tamo deqaji sai. Iga muluņ bole aiyo qaji. Iga Qotei aqa Mondor aqa sinġila na Qotei qa louoqnsimqa Kristus Yesus aqa ñam soqteqnum. Iga qalie, jejamu qa kumbra na iga aqaryaigwa keresai bole sai. ⁴ E nami jejamu qa kumbra dauryqajqa tulaņ sinġilaoqnem. Tamo qudei nanġi mareqnu, "Gago jejamu qa kumbra na iga aqaryaigwa kere." O ijo was, e tamo nanġi di tulaņ bunġrejunum. ⁵ Ijo jejamu qa kumbra agiende. E ñambabonamqa bati 8 onaqa ijo ai abu nanġi na e osib muluņ waibeb. E Israel tamo. Ijo moma utru Benjamin. E Hibru anjam qalie bole. E dal anjam sinġila na dauryoqnem. Od, e Farisi naņgo kumbra na dal anjam

dauryoqnem. ⁶ E Qotei aqa wau ojqajqa tulan singilaoqnem deqa e na Kristen nanngi ugeugeinjroqnem. E dal anjam kalil dauryekritem deqa tamo kalil nanngi na e nubooqsib ijo une bei babtosaioqneb. ⁷ Deqa e are qaloqnem, “Ijo jejamu qa kumbra dena tamo kalil nanngo kumbra tulan bunyeqnu.” E degsi are qalsimqa ariya bunuqna e are bulyosim ijo jejamu qa kumbra kalil unem di kumbra bolesai. Degsi unsimqa e kumbra di uratosim olo Kristus aqa gam dauryoqnem. ⁸ Di segi sai. E mandam qa kumbra kalil dego uratekritem. Di kiyaaqa? E Kristus segi ojqajqa deqa. E ijo Tamo Koba Kristus Yesus qa bole qalieem. Kristus qa qalieqajqa kumbra di tulan bolequja e degsi unem. E poibej, mandam qa kumbra kalil di qalam jiri bul. Deqa bini e Kristus segi ojqajqa are koba unu. ⁹ E a segi beteryejunum. E dal anjam dauryqai gam dena e Qotei aqa nangalaq di tamo bole sqa keresai. Deqa e gam bei na tamo bole une saiqoji unum. Gam agiende. E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum. Od, iga Kristus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga mergwas, “Ninggi ijo nangalaq di tamo bole une saiqoji unub.” ¹⁰ Deqa e Kristus qa qalieqajqa are koba unu. A subq na tigelosiq singila kobaquja ej. E singila deqa qalieqajqa are koba unu. A jaqatin osiq moiyej. Deqa e a beteryosiy a ombla jaqatin osiy moyobulqajqa are koba unu. ¹¹ E qalieonum, mondon e olo subq na tigelqai.

Pol a Yesus aqa kumbra dauryqajqa singila na waueqnu

¹² E Kristus Yesus aqa kumbra di torei dauryekritosai unum. E gaigai kumbra di ojqajqa singila na waueqnum. Nami Yesus na e ojsiqa aqa segiq di atej deqa bini e kamba aqa kumbra ojqajqa singila na waueqnum. ¹³ O ijo was kalil, e Yesus aqa kumbra di torei ojekritosai unum. Ijo areqalo qujai agi merngwai. Jejamu qa kumbra kalil e nami dauryoqnem qaji di e uratekritisoy awai bole Qotei na mondon ebqas qaji di oqajqa singila na waueqnum. ¹⁴ Tamo nanngi gurguroqnsib bubuneqnu di nanngi awai oqajqa. Dego kere e awai oqa maroqnsim singila na urureqnum. Awai agiende. Kristus Yesus aqa wau na Qotei na e metbimqa e lan qureq oqsiy dia a ombla so bole gaigai sqai.

¹⁵ E areqalo bole ti sosim anjam endi nengrenyonum. Ninggi qudei Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub deqa ningi dego areqalo bole ti soqniy. Ariya ningi qudei areqalo bei ejunub kiyo? Degam Qotei na nungo areqalo di olo gereiyetngwas. ¹⁶ Kumbra bole bole iga ojeqnum qaji di iga singila na ojesqom. Iga uratqasai.

¹⁷ O ijo was, ningi kalil gaigai ijo kumbra dauryoqniy. Osib tamo ungasari ijo kumbra dauryeqnub qaji nanngi unjroqnsib

nanjo kumbra dego dauryoqniy. ¹⁸ Kristus a namburbasq di moiyej anjam di tamo gargekoba nanji na jeuteqnu. E nanji qa bati gargekoba ninji sainjoqnem. Deqa bini e akam ti olo ninji sainjeqnum. ¹⁹ Tamo nanji di nanjo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnu. Nanjo kumbra di nanji na gisan qotei bul ateqnu. Nanji bati gaigai mandam qa inji inji oqajqa are tulan prugnreqnu. Osib jema kumbra yqajqa areboleboleinjreqnu. Deqa mondon nanji namyuwoq di torei padalqab. ²⁰ Ariya iga lan qure qaji tamo ungasari unum deqa mondon Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na mandamq aisim iga elenqas. Deqa bini iga a qa tarijoqnsim unum. ²¹ Yesus a singila koba ti unu deqa a na inji inji kalil elenosim aqa segi sorgomq di atim sqas. Aqa singila dena a na gago jejamu bulyetgimqa gago jejamu di Yesus aqa jejamu bulosim so bole gaigai sqas. Gago jejamu di agi bini gulbe ti jaqatin ti unu.

4

Ninji Tamo Koba Yesus qa areboleboleinjgoqneme

¹ Deqa ijo was bole, ninji Tamo Koba a beteryosib singila na tigelesoqniy. Agi e nami ninji degsi merngem. E ninji tulan qalaqalainjeqnum deqa e ninji qa are koba qaleqnum. Osim ninji qa tulan areboleboleibeqnu. Ninji segi ijo awai bole bul. E awai di oqajqa waukobaeqnum.

² Ariya Yuodia Sintike wo, ninji aiyel Tamo Koba a beterye-junub deqa ninji aiyel ombla are qujaitosib geregere soqniy. ³ Tamo bei e ombla wauo qaji a dego Filipai di unu. E tamo di minjqai, "O was, ni na unja aiyel nanji di aqaryainjime. Nanji aiyel unja bole. Nanji aiyel e ombla na Yesus aqa anjam mare mare laqnem. Tamo qudei nanji Klemen a ti dego e koba na wauoqnem. Nanjo nam Qotei a nambile qa buk miligiq di nenjrenyej unub."

⁴ O ijo was, ninji bati gaigai Tamo Koba a qa areboleboleinjgoqneme. E olo merngwai. Ninji tulan areboleboleinjgoqneme.

⁵ Ninji lawo kumbra dauryoqniyqa tamo kalil nanji nunjo kumbra di unoqnaqab. Sokiñala Tamo Koba a olo bqas. ⁶ Deqa ninji inji bei qa areqalo kobaiyaib. Ninji gaigai nunjo gulbe kalil qa Qotei pailyoqnsib a binjoqnsib endegsib minjoqniy, "O Abu, ni na iga aqaryaigoqne." ⁷ Ninji degyoqniyqa Qotei na ninji are latetngwas. Osim a na nunjo are miligi ti nunjo areqalo ti taqatetngwas. Yimqa ninji Kristus Yesus beteryosib are lawo sqab. Qotei aqa are lawo di tulan bolequja. Are lawo di aqa utru iga geregere poigwa keresai.

⁸ Ariya ijo was, e anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Niŋgi kumbra bole ti kumbra tintiŋ ti kumbra jiga saiqoji deqa ti kumbra Qotei a tulaŋ areareteqnu qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. Kumbra kalil tamo naŋgi yeq nab iga un-oqnsim biŋiyeqnum qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. ⁹ Od, Qotei aqa anjam kalil e nami niŋgi merŋgeqnam quoqneb qaji di niŋgi dauryosib soqniy. Ijo kumbra kalil e nami nungo ambleq di yeqnam niŋgi unoqneb qaji di dego niŋgi dauryosib soqniy. Yimqa Qotei a niŋgi ti sqas. Agi Qotei a are lawo qa utru.

Filipai Kristen naŋgi na Pol aqaryaiyeb deqa a naŋgi qa tulaŋ areboleboleiyej

¹⁰ O ijo was, niŋgi bini e olo aqaryaiqbajqa are qaleqnu deqa e Tamo Koba a qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Bole, nami niŋgi e qa are qaloqneb ariya bati di niŋgi e aqaryaiqbqa gam saiqoji. ¹¹ E iŋgi iŋgi qa truqueqnum e deqa are qalo-saieqnum. Niŋgi na e aqaryaiqbajqa e deqa are qalsim anjam endi merŋgosai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa gulbe kiye ijoq di brantqas di uŋgum, e ulaqasai. ¹² E iŋgi saiqoji sqai kiyo e iŋgi koba ti sqai kiyo di uŋgum, e are lawo sqai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa e iŋgi kere sqas kiyo e mambqas kiyo e iŋgi koba ti sqai kiyo e iŋgi qa truquoqnqai kiyo di uŋgum, e are lawo sqai. Gulbe kiye ijoq di brantqas di uŋgum, e are lawo sqai. ¹³ Kristus a segi na e siŋgilatbeqnu deqa e kumbra kalil yqa kere.

¹⁴ E gulbe ti sonamqa niŋgi e beterbosib silali qa aqaryai-boqneb di niŋgi keretoqneb. ¹⁵ O Filipai tamo uŋgasari, niŋgi qalie, e nami Yesus aqa anjam bole palontqajqa wau utru atsim Masedonia sawa uratosim walweleqnamqa niŋgi segi e qa are qaloqnsib silali qa aqaryai-boqneb. Kristen qudei naŋgi e silali qa aqaryai-bosai-oqneb. ¹⁶ Agi e Tesalonaika qureq di sonamqa niŋgi e silali qa aqaryai-boqneb. ¹⁷ Niŋgi olo e silali ebqajqa e deqa are qalosaieqnum. Niŋgi kumbra bole dauryibqa Qotei na kamba niŋgi awai bole eŋgwajqa e deqa are qaleqnum. ¹⁸ E silali iŋgi iŋgi kere unu. E iŋgi bei qa truquosai. Di kiyaaqa? Niŋgi na silali Epafroditus yeb a na osi bosiq ebej. Niŋgi silali qa e aqaryai-beb deqa niŋgi Qotei atraiyobuleb. Atraiyo iŋgi di quleq bole ti. Qotei a atraiyo iŋgi deqa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ¹⁹ Qotei a Kristus Yesus aqa ñam na iŋgi tulaŋ bole bole iga egoqnqas. Deqa niŋgi iŋgi bei qa truquoqnibqa a na engoqnimqa niŋgi tulaŋ kere na sqab. ²⁰ Qotei a gago Abu. A segi Qotei bole. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

Pol a Filipai Kristen naŋgi kaiyeinjej

²¹ Niŋgi Kristus Yesus aqa tamo uŋgasari unub. E na niŋgi kalil kaiyeiŋgonum. Kristen was e koba na endi unum qaji naŋgi na dego niŋgi kaiyeiŋgonub. ²² Qotei aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub. Kristen tamo uŋgasari Mandor Sisar aqa talq di waueqnuub qaji naŋgi dego niŋgi kaiyeiŋgonub.

²³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyosim nuŋgo qunuŋ geregere taqateme. Bole.

KOLOSI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. ² Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim nungoq qarınyonum. Nıngi gago Kristen was bole. Nıngi Qotei aqa segi tamo ungasari Kolosi qureq di unub qaji. Nıngi Kristus qa nungo areqalo singilateqnub. Gago Abu Qotei a nıngi qa are boleiyımqa nıngi lawo na soqniy.

Kolosi Kristen nanıgi Yesus qa nanıgo areqalo singilateb

³ Aqo Timoti wo gaigai nıngi qa pailyoqnsımqa gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei bıniyeqnum. ⁴ Aqo aiyel nıngi qa anjam bei endegsi quem. Nıngi Kristus Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanıgi qalaqalainjreqnub. ⁵⁻⁶ Nami Yesus aqa anjam bole nungoq bonaqa nıngi queb. Qusibqa bini ıngi bole bole Qotei na lan goge dia gereiyetıngej qaji di nıngi oqa-jqa tariıeqnub. Yesus aqa anjam bole di sawa sawa kalilq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanıgi quoqnsib nanıgo areqaloq di singilatoqnsib kumbra bole bole yeqnub. Nıngi dego kumbra bole bole yeqnub. Qotei a ıga qa are boleiyej anjam bole di nıngi qusib poıngonaqa bati deqa nıngi kumbra bole yqajqa utru ateb. ⁷ Anjam di Epafras a nıngi mernıgonaq qusib poıngej. Epafras a ıga ti Kristus aqa wau tamo bole unum. Iga Epafras tulan qalaqalaiyeqnum. A singila na nıngi aqaryainıgoqnsıqa Kristus aqa wau ojeqnu. ⁸ A nıngi qa endegsi ıga saıgej, “Qotei aqa Mondor na Kolosi Kristen nanıgi singilatnıreqnaqa nanıgi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub.”

Pol a gaigai Kolosi Kristen nanıgi qa Qotei pailyeqnu

⁹ Iga nami quem, nıngi kumbra bole di yeqnub. Bati deqa ıga nıngi qa pailyqa utru atem. Bini ıga gaigai nıngi qa pailyoqnsım unum. Iga endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Kolosi Kristen nanıgi aqaryainjrimqa nanıgi ino areqalo geregere poınjrıqas. Amqa ino Mondor na nanıgi powo koba enıjroqnımqa nanıgi ino anjam kalil bole qalıeoqnqab. ¹⁰ Osib nanıgi kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqnqab. O Qotei, ni na nanıgi aqaryainıjroqnımqa nanıgi wau bole bole yoqnsib ni qa geregere qalıeoqnb nanıgo qalie di tulan kobaoqnqas. ¹¹ Ni ino segi singila kobaquja na nanıgi singilatnıjroqnım nanıgi gulbe kalil qoboıyoqnqab. Osib lawo na sosib tulan areboleboleınıjroqnqas.” ¹² O ıjo was, ıga degsim nıngi qa Abu pailyeqnum. Deqa nıngi a bıniyoqnsib soqniy. A na nıngi keretıngej deqa ıngi bole bole a nami lan

goge dia gereiyetŋgej qaji di nŋngi mondonŋ oqsib oqab. Agi nŋngi ti Qotei aqa segi tamo unŋgasari kalil suwanŋoq di unub qaji nanŋi ti iŋgi di oqab. ¹³ Nami iga ambruq di soqnem. Ambru aqa singila dena iga taqatgesoqnej. Onaqa bunuqna Qotei na iga ambruq dena elenŋosiqa aqa segi Niri qujai tulanŋ qalaqalaiyeqnu qaji aqa sorgomŋ di iga atej unum. Deqa bini Yesus a gago Mandor Koba sosisq iga taqatgeqnu. ¹⁴ A na iga awaigosiqa gago une kobotetgej.

Pol a Yesus aqa kumbra ti wau ti deqa anjam saej

¹⁵ Yesus a segi Qotei. Gago ŋamdamu na iga Qotei unqa keresai. Inŋi inŋi kalil Qotei na gereinjrej qaji di Yesus a segi utru. ¹⁶ Yesus aqa wau na Qotei na inŋi inŋi kalil lanŋ ti mandam ti di unub qaji di gereinjrej. Inŋi inŋi kalil gago ŋamdamu na uneqnum qaji ti gago ŋamdamu na unqa keresai qaji ti di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej. Lanŋ goge qaji singila ti lanŋ anŋro nanŋi ti mandor kokba ti mondor nanŋi ti kalil di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej unub. Inŋi inŋi kalil di Yesus a segi utru. Di aqa segi inŋi inŋi. ¹⁷ Tulanŋ nami inŋi inŋi kalil di brantosaisonaqa Yesus a soqnej. A na inŋi inŋi kalil di geregere taqateqnu deqa inŋi inŋi kalil degsi bole unub. ¹⁸ Yesus a Kristen tamo unŋgasari nanŋo gate. Nanŋi aqa jejamu bul. A nanŋo ŋambile qa utru. A tamo kalil nanŋi qa namoosiq subq na tigelej deqa a segi qujai inŋi inŋi kalil nanŋo gate. ¹⁹ Qotei aqa are koba endegsi unu. Aqa segi ŋambile ti kumbra ti kalil aqa Niri Yesus aqaq di soqnim Qotei a segi Yesus aqaq di keretosim maqesqas. ²⁰ Osim a Yesus aqa wau na inŋi inŋi kalil mandam ti lanŋ ti di unub qaji nanŋi tingitnjrimqa nanŋi a ombla geregere lawo na sqab. Aqa are koba degsi unu deqa a na Yesus qarinyonaqa a ŋamburbasq di moinaqa aqa lenŋ aiyej qaji dena a jeu kobotosiqa iga olo elenŋej.

²¹ Nami nŋngi Yesus qa isaq di soqneb. Nŋngi nunŋo segi areqalo na laqnsibqa Qotei ti jeu atoqnsib kumbra uge uge yoqneb. ²² Ariya bunuqna Yesus a ŋamburbasq di moiyej aqa kumbra dena Qotei na jeu kobotosiqa nŋngi olo elenŋej. A degyej. Di kiyayaqa? A na nŋngi metŋgim nŋngi aqa areq bosib aqa segi kumbra boleq di sosib aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa deqa. ²³ Deqa ijo was kalil, une bei na nŋngi titŋgwa laqnimqa Yesus aqa anjam bole nŋngi queb qaji di nunŋo areqaloq di olo singilatoqniy. Di urataib. Nŋngi inŋi bole bole Qotei a nami nŋngi enŋgwa marej qaji di oqajqa tarinŋoqniy. Osib singila na tigelesoqniy. E Pol. E Qotei aqa wau tamo. E na Yesus aqa anjam bole di tamo unŋgasari kalil mandamŋ endi unub qaji nanŋi minjre minjre laqnum.

Pol a Kolosi Kristen nanŋi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba eqnu

²⁴ Kristus aqa tamo unŋasari nanŋi aqa segi jejamu bul. A na nanŋi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba ej. Aqa jaqatinj di koboosaiunu deqa e dego nanŋi qa ti ninŋi qa ti osimqa ijo segi jejamuq di jaqatinj koba eqnum. Ijo kumbra dena e na Kristus aqa jaqatinj kereteqnum. E ijo jaqatinj deqa tulanj areboleboleibeqnu. ²⁵ Qotei a segi na e giltbej deqa e Kristus aqa tamo unŋasari nanŋi qa waueqnum. Ijo wau agiende. E Qotei aqa anjam kalil mare mare laqnum. Di ninŋi aqaryaingwajqa deqa. ²⁶ Tulanj nami Qotei aqa anjam di uliesoqnej. Deqa tamo unŋasari kalil nanŋi aqa anjam di qalieosaisoqneb. Uliesosiq bosi bosiq ariya bini Qotei na aqa anjam di olo boleq ateqnaqa aqa segi tamo unŋasari nanŋi quoqnsib poinjreqnu. ²⁷ Qotei aqa segi areqalo na uli anjam di boleq atoqnsiqa iga osorgeqnu. Deqa iga endegsi poigeqnu, bole, Qotei na sawa bei bei qaji nanŋi aqaryainjreqnu. Uli anjam di tulanj bolequja. Aqa damu agiende. Kristus a nunŋo ambleq di unu. Mondonj a na ninŋi elenjosim lanj qureq joqsi oqimqa dia ninŋi inŋi tulanj bole bole oqab. Ninŋi inŋi di oqajqa tarinjoqnsib unub. ²⁸ Iga na tamo unŋasari kalil nanŋi Kristus aqa anjam minjreqnum. Iga powo bole ti sosim anjam di sinŋila na minjreqnum. Iga degyeqnum. Di kiyaaqa? Nanŋi gago anjam di qusib Kristus aqa kumbra torei dauryekritosib soqniŋb iga na nanŋi joqsim Qotei aqa areq di atqajqa deqa. ²⁹ E deqa wau koba yeqnum. Kristus aqa sinŋila kobaquja Qotei na ebej qaji dena e wau koba yoqnsim laqnum.

2

Ninŋi gisaŋ anjam dauryaib

¹ O ijo was, ninŋi endegsib qalieoiy. E ninŋi qa ti Kristen tamo unŋasari Laodisia qureq di unub qaji nanŋi qa ti tamo unŋasari kalil ijo ulatamu unosaieqnuŋb qaji nanŋi qa ti wau koba yeqnum. ² E ninŋi kalil are sinŋilatetnŋitqa ninŋi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib are qujaitosib sqajqa deqa osim wau koba yeqnum. Ijo are koba endegsi unu. Ninŋi powo bole osib Kristus qa nunŋo areqalo torei sinŋilaboletosib dena ninŋi Qotei aqa uli anjam geregere qalieqab. Kristus a segi uli anjam di aqa utru. ³ Qalie ti powo ti kalil aqaq di uliejunu.

⁴ E ninŋi anjam degsi mernŋonum. Di kiyaaqa? Tamo bei na bosim ninŋi gisaŋgosim walawala anjam bei mernŋimqa ninŋi qusib dauryaib deqa. ⁵ E bini ninŋi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ninŋi ijo are miligiq di unub deqa e ninŋi ti sobulejunum. E qalieonum, ninŋi wau bole yoqnsib nunŋo

areqalo Kristus qa gegerere singilatoqnsib unub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu.

Iga Kristus taqyosim nambile bole oqom

⁶ Ningi nami Tamo Koba Kristus Yesus osib nungo areq di ateb deqa ningi aqa kumbra na walweloqniy. ⁷ Mandam na nam jirim ojesonaqa nam a singila na tigelejunu dego kere ningi Yesus osib nungo are miligiq di singilatosib aqa kumbra dauryoqniy. Yesus aqa anjam bole iga na merngoqnem qaji di ningi bati gaigai nungo areqaloq di singilatosib soqniy. Osib ningi gaigai Qotei binjiyoqniy.

⁸ O was ningi gegerere nam atoqniy. Tamo qudei na bosib ningi nanngo anjam dauryqajqa walawalaingwab. Nanngi nanngo segi powo na ti gisan anjam na ti ningi walawalaingwab. Deqa ningi nanngo anjam di dauryaib. Tamo nanngi di nanngo moma nanngo anjam dauryeqnub. Osib mondor uge uge lan ti mandam ti taqatejunub qaji nanngo anjam dego dauryeqnub. Nanngi Kristus aqa anjam dauryosaieqnub.

⁹ Ningi qalie, Kristus a tamo bulyosiq gago ambleq di soqnej. Qotei aqa segi nambile ti kumbra ti kalil Kristus aqaq di keretosiq maqejunu. ¹⁰ Ingi ingi kalil singila ti unub qaji nanngo gate koba agi Kristus. Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa Qotei na ningi nambile engej. Nambile di nungoq di tulan keretosiq maqejunu. ¹¹ Ningi Kristus taqyejunub deqa ningi mulun bole aiyejunub. Di jejamu qaji mulun sai. Ningi Kristus aqa kumbra na nungo areqalo namij kalil urateb. Kumbra di mulun bole aqa utru. ¹² Ningi yanso eb bati deqa ningi Kristus beteryosib a ti moiyoqneleb. Onaqa Qotei na ningi Kristus ombla subq atobulej. Qotei na Kristus olo subq na tigeltej bati deqa a na ningi Kristus ombla subq na tigeltngobulej. Di kiyaaqa? Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateb deqa. ¹³ Nami ningi une yoqnsib laqnsib nungo areqalo namij dauryoqneleb. Dena ningi morenesobuleb. Onaqa Qotei na ningi olo Kristus koba na nambile engsiqa nungo une kalil kobotetngej. ¹⁴ Nami dal anjam a gago une kalil boleq atsiq iga jeutgej deqa iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem. Sonamqa Qotei na olo dal anjam mutu kalil di taqal waiyosiq dal anjam aqa singila kobotosiqa Kristus aqa namburbasq di qamej. ¹⁵ Kumbra dena Qotei na mondor uge uge nanngi ti nanngo gate kokba ti kalil nanngo singila kobotetnjrej. Osiqa qoto singilaosiqa nanngi kalil tulan bunnjrej. Kristus a namburbasq di moiyej wau dena Qotei a qoto singilaonaq tamo ungasari kalil nanngi unekriteb.

Ningi Kristus koba na morenjobuleb deqa ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai

¹⁶ Deqa tamo bei na nunjo jejamuq di anjam qametngosim endegsi merngaiq, “Ningi ingi uyo ti ya uyo ti yori bati ti bai qala bunuj ti getentoqniy.” ¹⁷ O ijo was, kumbra deqaji sen qunun bul damu saiqoji. Kumbra dena ingi bole bole mondon brantqas qaji di iga lan suwi osorgeqnu. Ariya Kristus a segi ingi bole bole deqa utru. ¹⁸ Tamo qudei na ningi endegsib merngwab, “Ningi nunjo segi nam aguq atoqnsib olo lan angro nangi qa louoqniy. Iga neiobilqei na kumbra di unem deqa ningi degyiy.” O ijo was, ningi tamo di nanjo anjam quetnraib. Tamo deqaji nangi nanjo segi areqalo namij dauryeqnub. Osib mareqnub, “Iga powo bole ti unum.” ¹⁹ Tamo deqaji nangi Kristus beteryosaieqnub. Kristus a gago gate. Iga aqa jejamu qujai. Iga aqa singa ti ban ti bul. A na iga singilatgeqnu deqa iga kalil jejamu qujaiq di turtobuloqnsim Qotei aqa wau na boleoqnsim singilaeqnum.

²⁰ Ningi Kristus koba na morenobuleb deqa ningi mondor uge uge lan ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo sorgomq di sosai. Deqa kiyaga ningi olo mandam tamo nanjo kumbra dauryeqnub? Kiyaga ningi nanjo dal anjam dego dauryeqnub? ²¹ Nanjo dal anjam agiende, “Ni ingi di ojaim. Ni ingi di uyaim. Ingi di ino jejamuq di betermayiq.” O ijo was, ningi kiyaga dal anjam di dauryeqnub? ²² Dal anjam di jejamu qa ingi ingi qa anjam. Iga jejamu qa ingi ingi qa are qaloqngom di iga padalqom. Ingi ingi di urur koboqab. Dal anjam deqaji mandam tamo nangi na babteqnub. ²³ Bole, iga endegsi unobuleqnum. Dal anjam dena tamo qudei nanjo are tigeltetnjreqnaqa nangi louoqnsib nanjo segi nam aguq atoqnsib nanjo jejamu qaloqnsib singilateqnub. Deqa nangi are qaleqnub, dal anjam dena powo bole babteqnu. Di sai. Ningi quiy. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Iga dal anjam di dauryeqom dena iga gago segi areqalo namij uratqa keresai bole sai.

3

Kristus a gago nambile qa utru

¹⁻² O ijo was, Qotei a ningi Kristus ombla subq na tigeltngobulej deqa ningi lan goge qaji ingi ingi oqajqa wauoqniy. Kristus a lan goge oqsiq Qotei aqa ban woq di awejunu deqa ningi gaigai lan goge qaji ingi ingi oqajqa are qaloqniy. Ningi mandam qaji ingi ingi qa are koba qaloqnaib. ³ Ningi morenobulosib olo nambile eb. Nunjo nambile di agi Kristus aqaq di uliesonaqa ningi Qotei beteryejunub. ⁴ Kristus a nunjo nambile qa utru. Mondon a boleq dimqa ningi dego a koba na Qotei aqa rian ti wala ti boleq dqab.

Ningi kumbra uge kalil uratekritiy

⁵ Deqa nin̄gi mandam qaji kumbra kalil nun̄go are miligiq di unu qaji di moiyyotiy. Mandam qaji kumbra agi ubtosiy mern̄gwai. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prun̄goqa, mandam qa ingi ingi qa maun̄goqa di kalil moiyyotiy. Mamaul kumbra di gisan̄ qotei qa louo bul. ⁶ Tamo nan̄gi kumbra deqaji yeqnub qaji nan̄gi mondon̄ Qotei na awai uge en̄jsim nan̄gi qa min̄jin̄ oqetqas. Tamo nan̄gi di Qotei aqa anjam gotran̄yo qaji tamo. ⁷ O ijo was, nami nin̄gi dego tamo deqaji nan̄gi koba na laqnsibqa kumbra di yoqneb.

⁸ Ariya bini nin̄gi kumbra kalil di uratekritiy. N̄rin̄ ti min̄jin̄ ti are uge ti yomu anjam ti anjam jiga ti di kalil uratekritiy. ⁹ Nin̄gi nun̄go areqalo namij aqa kumbra uge kalil qoreiyeb deqa nin̄gi olo nun̄go Kristen was nan̄gi gisan̄ anjam min̄jroqnaib. ¹⁰ Nin̄gi so bunujq di unub. Qotei a segi na nun̄go so bunuj di gereiyet̄nej. Osiqa a na gaigai nin̄gi powo bole en̄geqnu. A na nin̄gi a bul sqa marsiqa nun̄go so bunuj di gereiyet̄nej. ¹¹ Iga so bunujq di unum deqa iga kalil kerekere unum. Deqa iga endegsi marqasai, “E Grik qaji” o “E Juda qaji” o “E mulun̄ aiyo qaji” o “E mulun̄ aiyosai qaji” o “E yaun̄ tamo” o “E yamban̄ tamo” o “E kan̄gal tamo” o “E kan̄gal tamo sai.” Iga degsi marqasai. Di kiyaaqa? Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. A segi qujai na iga keretgejunu.

Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi qa duloqniy

¹² Qotei a nin̄gi aqa segi qa marsiq gilt̄nej deqa a na nin̄gi tulan̄ qalaqalain̄geqnu. Deqa nin̄gi kumbra endegyoqniy. Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi qa duloqnsib kumbra bole bole en̄jroqniy. Osib nin̄gi nun̄go segi n̄nam aguq atoqnsib tamo nan̄gi lawo na gerein̄jroqniy. Tamo qudei na nin̄gi une bei engibqa nin̄gi kamba olo nan̄gi qa urur min̄jin̄ oqaiq. ¹³ Kristen tamo bei na nin̄gi gulbe engimqa un̄gum gulbe di qoboiyosib aqa une kobotetiy. Nin̄gi degyiy. Di kiyaaqa? Tamo Koba a na nun̄go une kobotet̄nej deqa. ¹⁴ Nin̄gi qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra na kumbra kalil tulan̄ bun̄jreqnu. Deqa nin̄gi kalil koba na areqalo qujaitosib nun̄go Kristen was nan̄gi qalaqalain̄jroqniy. ¹⁵ Kristus a na iga lawo kumbra egeqnu deqa kumbra dena nun̄go are miligi taqatesoqneme. Qotei na nin̄gi met̄nej deqa nin̄gi jejamu qujai bul sosib Qotei bin̄jyoqniy. ¹⁶ Osib nin̄gi Kristus aqa anjam nun̄go are miligiq di sin̄gilatib soqnem. Soqnim nin̄gi na nun̄go Kristen was nan̄gi areqalo bole ti powo ti osorn̄jroqniy. Nin̄gi nun̄go are miligiq di Qotei bin̄jyoqnsib a qa louoqniy. Lou qudei nen̄gren̄q di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nun̄go are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti nin̄gi Qotei qa louoqniy. ¹⁷ Nun̄go anjam maro na ti nun̄go wau na

ti nunjo kumbra kalil na ti ningi Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Osib ningi aqa ñam na Abu Qotei binjiyoqniy.

Pol a tamo ti unja ti angro ti nanji anjam minjrej

¹⁸ O ungasari, ningi nunjo tamo nanjo sorgomq di soqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulan areboleboleiyqas. ¹⁹ O tamo, ningi nunjo njanj nanji tulan qalaqalainjroqniy. Ningi nanjo are ugetetnjraib.

²⁰ O angro, ningi gaigai nunjo ai abu nanjo anjam dauryoqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulan areboleboleiyqas. ²¹ O abu, ningi na nunjo angro nanjo are ugetetnjraib. Ningi nanjo are ugetetnjraqab di nanji are gulbeinjraqas. Osim nanji wau bole yqajqa asginjraqas.

Pol a kanjal tamo nanjo wau qa gate nanji ti anjam minjrej

²² O kanjal tamo, ningi gaigai nunjo wau qa gate nanjo anjam dauryoqniy. Ningi gisan na nanjo njamdamuq di lanja wau bole yobulaib. Ningi Tamo Koba a qa ulaosib gaigai are bole na nunjo wau qa gate nanji qa wau bole yoqniy. ²³ Wau kalil ningi nanji qa yeqnub qaji di ningi singila na yoqniy. Ningi mandam tamo nanji qa wauosaieqnub. Ningi Tamo Koba a qa waueqnub. ²⁴ Ningi qalie, mondonj Tamo Koba a na ningi awai boledamu engwas. Awai di a nami aqa segi tamo ungasari nanji enjraqa marej. Ningi are qaliy. Ningi Tamo Koba Kristus aqa kanjal tamo unub. A segi nunjo Wau qa Gate. ²⁵ Tamo ungasari une ateqnub qaji nanji Qotei na kamba awai uge enjraqas. Aqa njanjalaq di tamo ungasari kalil nanji kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanji peginjraqas.

4

¹ O wau qa gate, ningi nunjo kanjal tamo nanji kumbra bole enjroqniy. Ningi qalie, nunjo Gate dego unu. Agi a lanj qureq di unu.

Ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy

² Ariya ijo was, ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy. Ningi aqarataib. Ningi pailyoqnsib areqalo bole ti sosib Qotei binjiyoqniy. ³ Ningi iga qa dego Qotei pailyoqniy. Ningi endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa wau qujai nanji ti gam waqtetnjroqnimqa nanji medabu waqtoqnsib Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di mare mare laqnqab.” O ijo was ningi quiy. Jeu tamo nanji Kristus aqa anjam di dauryqa asginjreqnu deqa nanji e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ⁴ Deqa ningi e qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ino areqalo dauryoqnsim Kristus aqa anjam geregere palontoqngas.”

⁵ O ijo was, ningi areqalo bole dauryoqnsib tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanngo ambleq di kumbra bole bole yoqniy. Bati soqnim ningi Kristus aqa kumbra nanngi osornjroqniy. ⁶ Ningi tamo ungasari nanngo are boletetnrqca oqnsib anjam bole segi gaigai minjroqniy. Tamo qudei na ningi anjam bei nenemngibqa ningi kamba anjam kiyersib minjrqa oqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniy.

Pol a Tikikus Onesimus wo qarinyjrnaq nanngi Kolosi Kristen nanngoq gileb

⁷ E na Tikikus qarinyonum nunngoq bqo. A ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago wau qujai. A gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bolequja. ⁸ E na a qarinyonum nunngoq bqo. Iga kiyersim unum di a na ningi saingim qusib dena nunngo are singilatqab. ⁹ E na Onesimus dego qarinyonum a Tikikus ombla nunngoq bonub. A dego gago Kristen was bole. A nunngo len qujai. Nanngi aiyel nunngoq bosib gago kumbra kalil qa ningi saingwab.

Pol na Kolosi Kristen nanngi kaiyeinjrej

¹⁰ Aqo Aristarkus wo ombla tonto talq endi waigeb unum. Aristarkus a na ningi kaiyeingwo. Mak a Barnabas aqa gagai. A dego ningi kaiyeingwo. Mak a nunngoq bo degamqa ningi a osib geregereiyiy. Agi e nami a qa anjam nenngrenyosim nunngoq qarinyem. ¹¹ Jastus a dego ningi kaiyeingwo. Aqa ñam bei Yesus. A Tamo Koba Yesus aqa wa. Nanngi qalub Juda tamo. Juda tamo qudei nanngi e ombla Qotei aqa wau ojosaieqnu. Nanngi segi qalub e ombla Qotei aqa wau ojeqnum. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di nanngi segi qalub e aqaryaiboqnsib mare mare laqnu. Juda tamo bei na degyosaieqnu.

¹² Epafra a dego ningi kaiyeingwo. A nunngo len qujai. A Kristus Yesus aqa wau tamo. A gaigai singila na ningi qa endegsi pailyeqnu, “O Qotei, ni na Kolosi Kristen nanngi aqaryainjrimqa nanngi singila na tigelooqnsib ino kumbra bole kalil keretooqnsib ino areqalo geregere qalieqab.” Epafra a ningi qa degsi pailyeqnu. ¹³ O ijo was, e ningi endegsi merngwai. Epafra a gaigai ningi qa are qaloqnsiq deqa a wau koba yeqnu. A ningi qa ti Laodisia Kristen nanngi qa ti Hierapolis Kristen nanngi qa ti are qaloqnsiq deqa wau koba yeqnu. ¹⁴ Ariya Luk a dego ningi kaiyeingwo. A yu qangra tamo. Iga a tulan qalaqalaiyeqnum. Demas a dego ningi kaiyeingwo.

¹⁵ O was ningi ijo kaiye anjam endi osib Laodisia Kristen nanngi dego minjriy. Osib Kristen tamo ungasari Nimfa aqa talq di korooqnsib loueqnub qaji nanngi a ti ijo kaiye

anjam endi osib nan̄gi min̄jriy. ¹⁶ Nīngi ijo anjam kalil e nēngren̄yonum qaji endi sisiyosib koboamqa qarinyib Laodisia Kristen nan̄goq gilimqa nan̄gi dego sisiyqab. E anjam bei dego nami nēngren̄yosim Laodisia Kristen nan̄goq qarinyem. Ijo anjam di nan̄gi na kamba olo nun̄goq qarinyib nīngi sisiyoiy. ¹⁷ Ariya nīngi na Arkipus endegsib min̄jiy, “Qotei a ni wau emej deqa wau di ni na geregere taqatosim wauoqne.”

¹⁸ E Pol. Ijo anjam bosiq endi koboqo. Deqa e ijo segi ban̄ na kaiye anjam endi nēngren̄yosim nun̄goq qarinyonum. E tonto talq endi unum deqa nīngi e uratbaib. Nīngi e qa are qaloqnsib soqniy. O ijo was, Qotei a nīngi qa are boleiyeme. Bole.

1 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nenngrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nunngoq qarinyonum. Ningi Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel beternjrejunub.

Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Tesalonaika Kristen nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb

² Iga gaigai ningi kalil qa pailyoqnsim Qotei binjiyeqnum. ³ Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilateqnub deqa ningi kumbra bole bole yeqnub. Osib ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsib wau bole ojeqnub. Mondonj gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas. Ningi a qa tarinjoqnsib singila na tigelejunub. Iga nunngo kumbra deqa are qaloqnsim gago Abu Qotei binjiyeqnum. ⁴ O ijo was kalil, Qotei a ningi aqa segi qa marsiq giltngfej deqa a na ningi tulanj qalaqalaingeqnu. Di iga qalieonum.

⁵ Iga nami Yesus aqa anjam bole nunngoq osi bem. Iga lanja anjam maro na osi bosai. Iga singila ti Mondor Bole ti areqalo bole ti dena osi bem. Ningi qalie, iga nunngo ambleq di sosim kumbra boledamu yoqnsim ningi aqaryaingoqnem.

⁶ Ningi Qotei aqa anjam ojesoqneb deqa gulbe gargekoba nunngoq di brantoqnej. Bati deqa ningi gago kumbra ti Tamo Koba aqa kumbra ti dauryoqneb. Ningi uratosaiqneb. Mondor Bole na nunngo areqalo tigeltetngqnej deqa ningi tulanj areboleboleingqnej. ⁷⁻⁸ Ningi Tamo Koba aqa anjam palonteqnab anjam di giloqnsiq Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia brantoqnej. Deqa sawa dia tamo ungasari kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanngi nunngo kumbra qa quoqnsib dauryeqnub. Sawa dia segi sai. Sawa sawa kalilq di dego ningi Qotei qa nunngo areqalo singilateb deqa saoqnsib laqnab tamo ungasari nanngi quekriteqnub. Deqa unqum, iga aitentosisim nunngo kumbra deqa olo mare mare laqasai. ⁹ Iga nami nunngo ambleq di sonamqa bati deqa ningi gago anjam dauryoqneb. Nunngo kumbra deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanngi saoqnsib laqnub. Ningi are bulyosib gisanj qotei nanngi torei uratnjrsib Qotei bole agi nambile gaigai unu qaji a areiyosib waueteqnub. ¹⁰ Osib ningi Qotei aqa Njiri a lanj qureq na bqajqa deqa tarinjoqnsib unub. Nunngo kumbra deqa dego sawa sawa kalilq di nanngi saoqnsib laqnub. Qotei aqa Njiri di agi Yesus. A moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. A na iga padalo sawaq na elenej deqa mondonj Qotei aqa minjin

oqwa bati boqnimqa iga aqa minjin di turqasai. Iga so bole gaigai sqom.

2

Pol a Tesalonaika Kristen nanjo ambleq di wau bole yoqnej

¹ O ijo was ninji segi qalie, iga nami nunjoq bosim nunjo ambleq di wauoqnem gago wau di lanja ulonjosai. ² Ninji qalie, iga nunjoq bosaisosimqa iga Filipai qureq di Qotei aqa wau ojeqnam jeu tamo nanji na iga jaqatin egoqnsib ugeugeigoqneb. Bunuqna iga nunjo qureq bonamqa dia dego jeu tamo nanji na iga ugeugeigoqneb. Gago Qotei na gago are singilatetgej deqa iga jeu tamo nanji qa ulaosai. Iga singila na tigeloqnsim Qotei aqa anjam bole ninji mernjoqnem. ³ Bati deqa iga ninji endegsi mernjoqnem, "Ninji Yesus qa nunjo areqalo singilatiy." Iga anjam uge bei ninji mernjosaiioqnem. Iga nunjo ambleq di sosim kumbra jiga ti gisan kumbra ti yosaiioqnem. ⁴ Qotei a segi gago kumbra tenemtoqnsiq une bei unosaiioqnej deqa a na iga wau egsiqa mergej, "Ninji ijo anjam bole mare mare laqniy." O ijo was, mandam tamo nanji gago wau qa arearetnjroqnaqajqa iga deqa are qalosaioqnem. Iga endegsi are qaloqnem, "Qotei a segi gago are miligi peleiyqnsim gago wau qa arearetoqnaqas." ⁵ Ninji qalie, iga walawala anjam bei ninji mernjosaiioqnem. Osim nunjo inji inji qa maulgonaq lanja gisan na anjam palontosaioqnem. Qotei a segi gago kumbra qa qalie. ⁶ Iga wauoqnem di ninji na kiyo tamo qudei na kiyo gago ñam soqtetgwajqa deqa wauoqnem e? Sai. Iga deqa wauosaioqnem. ⁷ Bole, iga Kristus aqa wau tamo bole unum deqa iga ninji endegsi mernjwa kere, "Ninji silali inji inji qa aqaryaigoqniy." Ariya iga degyosai. Iga nunjo ambleq di angro kiñilala bul lawo na soqnem. Ai nanji na nanjo angro mom nanji munjum anainjreqnub dego kere iga nunjo ai bul sosim ninji gereinjoqnem. ⁸ Osim iga ninji tulan qalaqalainjoqnem. Deqa iga nunjo silali inji inji yaingwajqa are qalosaioqnem. Iga Qotei aqa anjam bole ninji merngwajqa deqa are qaloqnem. Di segi sai. Iga gago segi nambile dego uratosim ninji aqaryaingwajqa are qaloqnem. Di kiyaaq? Ninji gago Kristen was bole unub deqa.

⁹ O was ninji qalie, iga ninji koba na sosimqa Qotei aqa anjam bole mernjoqnem bati deqa iga waukobaoqnem. Iga ninji gulbe enjwa uratosim deqa gago segi ban na qanam ti qolo ti tulan singila na wauoqnem. Osim dena gago segi inji inji awaiyoqnsim uyoqnem. Ninji iga silali qa aqaryaigwajqa deqa mernjosaiioqnem.

10 Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnuḅ qaji iga na kumbra bole bole osorŋgoqnem. Iga kumbra uge bei osorŋgosaiοqnem. Iga Qotei aqa ŋamgalaq di kumbra bole tintiŋ nuŋgo ambleq di yoqnem. Di niŋgi qalie. Qotei a dego qalie. 11 Abu naŋgi na naŋgo aŋgro naŋgi tingitŋjroqnsib dalŋjreqnuḅ dego kere iga niŋgi tingitŋgoqnsim dalŋgoqnem. 12 Iga niŋgi degŋgoqnem. Di kiyaaqa? Niŋgi kumbra Qotei a tulaŋ areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqŋajqa deqa. Qotei aŋi a na niŋgi endegsi metŋgej, “Niŋgi ijoq babqa e nuŋgo Mandor Koba sosiy niŋgi taqatŋgitqa niŋgi laŋ qureq di so bole gaigai sqab.”

Tesalonaika Kristen naŋgi gulbe qoboioqneḅ

13 Iga Qotei aqa anjam niŋgi merngeqnam niŋgi quoqnsib endegsib are qalosaioqneḅ, “Anjam di mandam tamo naŋgo anjam.” Sai. Niŋgi are qaloqneḅ, “Bole, anjam di Qotei aqa anjam tintiŋ.” Deqa bini Qotei aqa anjam di nuŋgo are miligiq di siŋgila na waueqnu. Di kiyaaqa? Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateḅ deqa. Utru deqa iga gaigai Qotei biŋjiyeqnum. 14 O ijo was, tamo uŋgasari Judia sawaq di Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo qa loueqnuḅ qaji naŋgo kumbra aŋi niŋgi dauryeqnuḅ. Tamo uŋgasari naŋgi di Judia naŋgi na gulbe koba enjroqneḅ dego kere nuŋgo segi leŋ qujai naŋgi na niŋgi gulbe koba eŋgeqnuḅ. 15 Judia naŋgi na Tamo Koba Yesus qalsib moiyoḅ. Naŋgi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi dego ŋumoqnsib moiyoḅtŋjroqneḅ. Osib iga dego wigonab iga nuŋgo qure uratosim jaraiyem. Judia naŋgi di kumbra Qotei a tulaŋ areareteqnu qaji di gotraŋyoqnsib tamo uŋgasari kalil naŋgi jeutŋjreqnuḅ. 16 Osib iga na sawa bei bei qaji naŋgi Qotei aqa anjam minjrqa yeqnam gam getentetgeqnuḅ. Qotei na sawa bei bei qaji naŋgi elenaim deqa Judia naŋgi na gam getentetgeqnuḅ. Deqa naŋgi bati gaigai naŋgo segi une tumbol ateqnuḅ. Naŋgi kumbra degyeqnuḅ deqa Qotei aqa minjiŋ bosiq naŋgoq di unu.

Pol a Tesalonaika Kristen naŋgi olo unjrqaŋqa are koba qaleqnu

17 O ijo was, Judia naŋgi na iga wigeḅ deqa iga niŋgi uratŋgosim bati truquyala sawa beiq di soqnem. Deqa iga nuŋgo ulatamu unosaieqnum. Niŋgi gago are miligiq di unub deqa iga niŋgi ti sobulejunum. Deqa iga nuŋgoq olo bosim nuŋgwajqa gam ŋameqnum. Iga niŋgi olo nuŋgwajqa are koba qaleqnum. 18 Od, iga nuŋgoq olo bqajqa are unu. E Pol e segi bati gargekoba nuŋgoq olo bqajqa yeqnam Satan na iga gam getentetgoqnej. 19 Mondon gago Tamo Koba Yesus a laŋ qureq na bamqa bati deqa iga niŋgi qa are siŋgilatosim Yesus aqa

ɲamgalaq di tulan areboleboleigwas. Yim Yesus na mergwas, “Ningi ijo wau tamo bole.” O ijo was, bati deqa iga ningi qa tulan areboleboleigwas. ²⁰ Od, bini dego iga ningi qa tulan areboleboleigqnu. Ningi na gago are tulan boletetgeqnu.

3

Pol a Timoti qarinyonaq Tesalonaika Kristen nanjoq gilej

¹ Iga ningi qa are kobaigoqnej. Deqa iga are qalem, “Ungum, iga olo tarinqa keresai. Aqo Sailas wo Atens qureq endi sqom.” ² Iga degsi are qalsimqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Timoti a gago Kristen was bole. A Qotei aqa wau tamo. A Kristus aqa anjam bole maro qaji tamo. A ningi aqaryaingosim nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di olo singilatetɲwajqa deqa osim qarinyonam nunjoq gilej. ³ Gulbe ti jaqatin ti ningi eqnu qaji dena nunjo areqalo ugetetɲgaim deqa marsim Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Ningi qalie, Qotei a nami ningi ti iga ti gulbe oqajqa marsiq giltgej. ⁴ Agi iga ningi koba na sosimqa endegsi mernjoqnem, “Gulbe gargakoba gagoq boqnqas.” Mernjoqnam gulbe agi gagoq di brantoqnej. Di ningi qalie. ⁵ Utru deqa e tarinqa keresai. Ningi nunjo areqalo Yesus qa bole singilateqnu kiyosai kiyosai di e qalieqajqa deqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. E endegsi are qalem, walawalaiyo tamo Satan na ningi uneq waingonaga ningi gago wau laɲa ulontosib nunjo areqalo Yesus qa singilato qaji di urateb kiyosai? Degsi are qalsim are kobaiboqnej.

Timoti a olo bosiqqa Pol minjej, “Tesalonaika Kristen nanjo so bolequja”

⁶ Ariya Timoti a nunjoq gilsiqqa olo uratɲgsiqqa aqo Sailas wo gagoq di brantosiqa anjam bolequja endegsi mergej, “Tesalonaika Kristen nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnsib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnu. Osib gaigai ningi qa are boleinjreqnu. Ningi nanji unjrɲajqa are koba unu dego kere nanji kamba ningi nunjoqajqa are koba unu.” ⁷ O ijo was, ningi Yesus qa degsib nunjo areqalo singilateqnu anjam di Timoti a bosiqqa aqo Sailas wo saigonaga anjam dena gago gulbe kalil qa olo are singilatetgej. ⁸ Deqa iga qalieonum, ningi singila na Tamo Koba aqa ñam ojejunub. Iga di qalieosim deqa bini iga so bole unum. ⁹ Iga ningi qa are qaloqnsim deqa iga gago Qotei aqa ɲamgalaq di tulan areboleboleigqnu. Gago arebolebole di tulan kobaquja. Qotei na arebolebole di iga egej deqa iga a biɲiyeqnum. ¹⁰ Iga qanam ti qolo ti endegsim Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na odgimqa iga Tesalonaika Kristen nanjoq gilsim unjrɲom. Unjrsim nanjo

areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di truquinjrimqa iga na olo singilatetñjqom.” Iga degsim Qotei pailyeqñum.

Pol a olo Tesalonaika Kristen nanngoq gilqajqa are qaleqnu

¹¹ Gago are koba endegsi unu. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nanği aiyel na gam waqtetgibqa iga nunngoq olo gilqom. ¹² Gago areqalo bei dego agiende. Tamo Koba a na ninği aqaryainğimqa qalaqalaiyo kumbra nunngoq di tulañ kobaeme. Amqa ninği segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsibqa tamo unğasari kalil nanği dego tulañ qalaqalainjroqniy. Agi iga na ninği tulañ qalaqalainğeqñum dego kere. ¹³ Kumbra dena Qotei a nunngo are miligi singilatetñğimqa ninği aqa segi kumbra bole dauryoqnsib tamo unğasari tulañ bolequja brantosib gago Abu Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji soqniy. Soqñib mondoñ gago Tamo Koba Yesus na Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği lañ qureq dena joqsim bças. Bole.

4

Ninği sambala kumbra kalil torei uratıy

¹ O ijo was, kumbra bole kalil Qotei a tulañ areareteqñu qaji di iga na nami ninği osornğoqñem. Kumbra di agi ninği dauryeqñub. Ariya bini iga nunngo are miligi singilatetñgosim Tamo Koba Yesus aqa ñam na endegsi mernğwom, “Ninği kumbra bole di olo torei singilatosib yoqniy.”

² Anjam kalil iga nami Tamo Koba Yesus aqa ñam na ninği mernğoqñem qaji di ninği segi qalie. ³ Anjam agiende. Qotei aqa areqalo agi ubtosiy marqai. Ninği aqa segi kumbra boleq di sosib sambala kumbra kalil torei uratıy. ⁴ Osib ninği nunngo segi so geregere taqatıy. Ninği degyqab di ninği Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib ñam bole oqab. ⁵ Yimqa nunngo areqalo uge uge na ninği titñgosim sambala kumbraq di breiñwasai. Ninği qalie, tamo unğasari Qotei qaliesai qaji nanği sambala kumbra dauryoqnsib unub. ⁶ Ariya ninği kumbra di uratıy. Ninği na nunngo Kristen was nanği kumbra uge bei osornjraib. Osib nanği gisaññrsib nanngo ñauñ ugetñjraib. Tamo Koba a na tamo unğasari kumbra uge deqaji yeqñub qaji nanği awai uge enjrqas. Iga nami ninği singila na degsi mernğoqñem. ⁷ Qotei na iga kumbra jigat yqajqa metgosai. Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa metgej. ⁸ Deqa tamo bei a gago anjam endi gotrañyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. A tamo nanngo anjam gotrañyosai. A Qotei aqa anjam gotrañyqo. Qotei agi a na aqa Mondor Bole ninği engeqñu.

Ninği qalaqalaiyo kumbra torei singilatosib yoqniy

⁹ Ningi nungo Kristen was nanngi qalaqalainjreqnub deqa e olo anjam bei totoryosiy nengrenyqasai. Qalaqalaiyo kumbra di Qotei na osorngekretej. ¹⁰ Agi ningi na Masedonia Kristen kalil nanngi tulan qalaqalainjreqnub. Ariya ijo was, iga nungo are singilatetngimqa ningi qalaqalaiyo kumbra di olo torei singilatosib yoqniy. ¹¹ Osib lawo na sosib nungo segi ingi ingi taqatosib nungo segi ban na wauoqniy. Anjam di iga nami ningi merngoqnem. ¹² Ningi degsib wauoqniyqa ningi ingi bei qa truqingwasai. Deqa tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanngi nungo kumbra di unsib tulan areboleholeinjrqas.

Yesus a olo bosim tamo ungasari moreno qaji ti nambile unub qaji ti nanngi koba na sqab

¹³ Ariya ijo was, tamo ungasari nami moreneb qaji nanngi mondon kumbra kiye turqab di ningi qalieqajqa deqa merngwom. Yim ningi nanngi qa are gulbeingwasai. Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi subq na tigelo bati qa tarinosaiequnub. Deqa nanngo was bei a moiqas di nanngi tulan are gulbeinjrqas. Ariya ningi degsib are gulbeingwasai. ¹⁴ Yesus a moisiqa olo subq na tigelej anjam di ningi iga ti gago areqaloq di singilatejunum. Deqa iga qalieonum, mondon Qotei a tamo ungasari kalil Yesus ombla sosib moreneb qaji nanngi subq na tigeltjrimqa nanngi Yesus beteryosib koba na lan qureq na mandamq aiqab.

¹⁵ Iga Tamo Koba aqa anjam ningi endegsi merngwom. Mondon Tamo Koba a mandamq aiyonimqa iga nambile unum qaji iga na tamo ungasari nami moreneb qaji nanngi bunjrsim namo oqsim Yesus itqasai. ¹⁶ Qotei a anjam singila na marimqa lan angro matu a lelenoqnimqa Qotei a gul anjamqas. Yimqa Tamo Koba Kristus a lan qure uratosim mandamq aiyonimqa tamo ungasari nami Kristus qa nanngo areqaloq singilatosib moreneb qaji nanngi namo subq na tigelqab. ¹⁷ Tigelabqa bati deqa iga nambile unum qaji iga ti nanngi ti tuosim koba na lanbiq na oqsim Tamo Koba a itqom. Osim a ti gaigai sqom. ¹⁸ Deqa ningi anjam di Qotei aqa tamo ungasari nanngi minjroqnsibqa dena nanngo are singilatetnjroqniy.

5

Yesus a bqajqa bati tamo bei a qaliesai

¹⁻² O ijo was, Tamo Koba Yesus a bati gembu bqas di tamo bei a qaliesai. A bqajqa bati di bajin tamo bul brantqas. Bajin tamo nanngi qolo beqnub dego kere Yesus bqajqa bati di lumu brantosim tamo ungasari nanngi pruatnjrqas. Ningi di qalie deqa iga olo anjam bei totoryosim nengrenyqasai. ³ Yesus a bosaisoqnimqa tamo ungasari gargekoba nanngi endegsib maroqnqab, "Iga so bole unum. Iga ingi bei qa ulaqasai."

Degsib maroqñibqa gulbe kobaquja nanjoq di brantoku-jatqas. Unja anjrotqa osiq jaqatin eqnu dego kere. Gulbe di nanji britosib jaraiqa keresai. ⁴ Ariya ijo was, ninji ambruq di sosai deqa Yesus bñajqa bati di bajin tamo bul bñas dena ninji pruoqñgwasai. ⁵ Ninji kalil pulon aqa anjro. Ninji suwan aqa anjro. Iga qolo qaji tamo sai. Iga ambru qaji tamo sai. ⁶ Deqa iga nerenjo ani tamo nanji bul sqasai. Iga nam atoqnsim areqalo bole ti sqom. ⁷ Iga qalie, tamo nanji nerenjoqñub qaji nanji qolo nerenjoqñub. Tamo nanji ya uge uyoqnsib nanarieqñub qaji nanji qolo ya uyeqñub. ⁸ Ariya iga suwan qaji tamo unum deqa iga areqalo bole ti sosim Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim qalaqalaiyo kumbra yoqñom. Gago kumbra di iga qoto qa gara jugo bul jigsim tigelesqom. Osim Qotei na iga padalo sawaq na elenqajqa deqa tarinjoqñom. Gago kumbra di iga qoto qa gate tatal bul atsim tigelesosim nam atoqñom. ⁹ Qotei na iga aqa minjin turqajqa giltgosai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na iga elenqajqa deqa giltgej. ¹⁰ Yesus a iga qa moiyej deqa iga mandamq endi sqom kiyo iga moiqom kiyo di unjum. Iga Yesus a koba na nambile gaigai sqom. ¹¹ Deqa ninji segi segi na Qotei aqa tamo unjasari nanji anjam bole minjoqnsib dena nanji singilatnjoqñiy. Agi bini ninji degyeqñub.

Ninji kumbra bole bole yoqñiy

¹² Ariya ijo was, iga na ninji endegsi mernjwom. Ninji nunjo Kristen gate nanjo sorgomq di soqñiy. Tamo Koba a na nanji gate atelenej deqa nanji ninji aqaryainjwajqa waueqñub. Wauoqnsib Qotei aqa anjam ninji mernjoqnsib nunjo kumbra tingitetñgeqñub. ¹³ Nanji wau di yeqñub deqa ninji nanji qa are boleñgoqñim nanji qalaqalainjoqñiy. Osib ninji nunjo Kristen was kalil nanji koba na are qujaitosib soqñiy.

¹⁴ O ijo was, iga nunjo are tigeltetñgimqa ninji kumbra endegyiy. Ninji na tamo unjasari wauqajqa asginjreqnu qaji nanji tingitnjoqñiy. Osib tamo unjasari are gulbeinjreqnu qaji nanji singilatnjoqñiy. Tamo singila saiqoji unub qaji nanji dego aqaryainjroqñiy. Osib tamo kalil nanji lawo na gereinjroqñiy.

¹⁵ Tamo qudei nanji ninji kumbra uge engibqa ninji na kamba olo kumbra uge enjraib. Ninji na gaigai nunjo Kristen was nanji ti tamo unjasari kalil nanji ti kumbra bole osornjoqñiy.

¹⁶ Osib ninji gaigai areboleboleñgim soqñiy. ¹⁷ Sosib gaigai pailyoqñiy. ¹⁸ Kumbra kiye nunjoq di brantognim, di unjum, ninji olo Qotei binjoqnsib minjoqñiy, "Ni keretonum." Qotei

aqa areqalo agiende. Niŋgi Kristus Yesus beteryesosib degyoqniy.

¹⁹ Qotei aqa Mondor na niŋgi wau bei yqajqa are tigeltetŋgimqa niŋgi olo getentaib. Niŋgi wau di yiy. ²⁰ Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi na anjam merngoqniqbqa niŋgi naŋgi qa olo are ugeiŋgaiq. ²¹ Anjam kalil niŋgi queqnuq qaji di niŋgi geregere tenemtoqnsib pegiyoqniy. Osib kumbra kalil dego pegiyoqnsib kumbra bole segi dauryoqniy. ²² Osib kumbra uge kalil uratoqniy.

²³ Qotei a are lawo qa utru. A na niŋgi torei aqa segi kumbra boleq di atqas. A nuŋgo mondor ti nuŋgo qunuŋ ti nuŋgo jejamu ti kalil taqatesoqniqqa niŋgi so bole gaigai sqab. Deqa mondon gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo laŋ qureq na bamqa niŋgi aqa ŋamgalaq di une saiqoji sqab. ²⁴ Qotei agi niŋgi metŋgej qaji a na niŋgi aqaryaŋgimqa iŋgi bole kalil di nuŋgoq di brantqas. Qotei a gisaŋ tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu.

²⁵ O ijo was, niŋgi iga qa Qotei pailyoqniy.

²⁶ Niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundoqniy. Kumbra di agi Qotei aqa tamo uŋgasari naŋgi yeqnuq.

²⁷ E Tamo Koba aqa ñam na niŋgi endegi merngwai. Niŋgi na Qotei aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi koroinjrsib ijo anjam nenŋrenyonum qaji endi sisiyabqa naŋgi quqwab.

²⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyeme. Bole.

2 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nenngrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nunngoq qarinyonum. Ningi na gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel beternjrejunub.

² Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Gulbe oqa bati qa Tesalonaika Kristen nanngi singila na tigelejunub

³ O ijo was, iga gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjyeyqnum. Iga kere degyeqnum. Di kiyaaqa? Nunngo areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di tulan kobaqujaeqnu deqa. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnub. Nunngo kumbra di dego tulan kobaqujaeqnu. ⁴ Iga qure qure kalilq di Qotei aqa tamo unngasari nanngi nunngo kumbra deqa sainjroqnsim nunngo ñam soqteqnum. Kumbra uge kalil jeu tamo nanngi na ningi engeqnum qaji deqa ti gulbe kalil nunngoq di branteqnu qaji deqa ti iga na Qotei aqa tamo unngasari nanngi sainjreqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Tesalonaika Kristen nanngi gulbe kalil qoboioyqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub.”

Qotei a kumbra bole tintin na tamo unngasari nanngi peginjreqnu

⁵ Gulbe kalil di nunngoq di branteqnu deqa iga endegsi poigwo, Qotei a kumbra bole tintin na iga pegigeqnu. Ningi jaqatin eqnub di aqa utru agiende. Qotei a nunngo jaqatin di unoqnsiq merngeqnu, “Bole, ningi jaqatin di eqnub deqa e nunngo Mandor Koba sosiy ningi taqatngwa kere.” ⁶ Mondon Qotei a kumbra bole tintin endeqaji yqas. Jeu tamo agi ningi gulbe engeqnum qaji nanngi a na kamba gulbe enjrqas. ⁷ Tamo Koba Yesus aqa lan angro nanngi ti namyuwo ti lan qureq na mandamq aisib tamo unngasari kalil nanngo namgalaq di brantqab. Brantib bati deqa Qotei na iga ti ningi ti aqaryaigosim gago gulbe kalil iga bini qoboieqnum qaji di kobotim iga aqaratqom. ⁸ Yesus a mandamq aisim tamo unngasari Qotei qaliesai qaji nanngi ti tamo unngasari gago Tamo Koba Yesus aqa anjam bole dauryqa urateqnub qaji nanngi ti njolawotnjrqas. ⁹ Osim nanngi awai ugedamu enjrqas. Nanngo awai uge agiende. Nanngi Tamo Koba a ombla sqasai. Nanngi aqa singila koba ti rian ti unqasai dego. Nanngi tulan isaq di sosibqa bati gaigai padalosib sqab. ¹⁰ Bati Qotei na nami atej qaji di brantimqa Yesus a bosim nanngi degsim njolawotnjrqas. Ariya Qotei aqa segi tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo

siŋgilateqñub qaji nañgi kalil a mandamq aiyuqñim unsibqa aqa ñam soqtosib a qa tulañ areboleboleinjrim sqab. Niñgi dego nañgi koba na areboleboleiñgim sqab. Di kiyayaqa? Qotei aqa anjam iga nami merñgoqñem qaji di niñgi qusib nuñgo areqaloq di siŋgilateb deqa.

Pol a Tesalonaika Kristen nañgi qa pailyeqnu

¹¹ Deqa ijo was, iga bati gaigai niñgi qa are qaloqñsim gago Qotei endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Tesalonaika Kristen nañgi aqaryainjroqñime. Yimqa kumbra kalil ni nami nañgi dauryqa metnjrem qaji di nañgi dauryoqñibqa ni unoqñsim tulañ arearetmoqñqas. O Abu, ni na nañgi siŋgilatnjroqñimqa nañgi kumbra bole kalil dauryqajqa are koba soqñim dauryoqñqab. Osib Yesus qa nañgo areqalo siŋgilatoqñsib aqa wau geregere ojoqñqab.” O ijo was, iga degsim niñgi qa Qotei pailyeqnum. ¹² Gago Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nañgi aiyel niñgi qa are boleinjreñnu. Deqa niñgi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqñiy. Yimqa a na kamba dego nuñgo ñam soqtetjgoqñqas.

2

Yesus a bosaisoqñimqa Qotei aqa dal anjam gotrañyo qaji tamo kobaquja a namoqna brantqas

¹ O ijo was kalil, mondoñ gago Tamo Koba Yesus Kristus a lañ qureq na boqñimqa niñgi iga ti aqa singaq di koroqom. Iga deqa niñgi anjam kiñala merñgim quiy. ² Tamo qudei nañgi mareqñub, “Tamo Koba a bqajqa bati brantqo koboqo.” Osib olo qudei mareqñub, “Anjam di Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergwo.” Olo qudei mareqñub, “Anjam di Qotei aqa anjam bole.” Olo tamo qudei nañgi mareqñub, “Anjam di Pol aqa wau qujai nañgi ti neñgrenyonab iga sisiyem.” O was, niñgi nañgo anjam di qusib prugaib. ³ Nañgo anjam di gisañ. Nañgi gisañ kumbra dego yeqñub. Deqa niñgi nañgi daurnjraib. Niñgi quiy. Yesus bqajqa bati di laña brantqasai. Bati di brantqa laqñimqa kumbra qudei namoqna endegsi bqas. Tamo gargekoba nañgi Qotei qoreiyuqñsib sqab. Qotei aqa dal anjam gotrañyo qaji tamo kobaquja a dego boleq dqas. Boleq dosim mondoñ a ñamyuwoq aisim padalougetqas. ⁴ Tamo kobaquja di a diqoqñsim aqa segi ñam soqtoqñsim gisañ qotei kalil nañgi tulañ buñnjroqñqas. Osim a Qotei aqa atra tal koba miligiq gilsim di awoosim marqas, “E segi Qotei.” O ijo was, kumbra kalil di namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas.

⁵ E nuñgo qureq di sosimqa tamo kobaquja deqa niñgi saiñgoqñem. Niñgi ijo anjam di olo are walñgwo kiyo? ⁶ Tamo kobaquja di a bosaiunu. A bqajqa bati agi Qotei a nami

atej unu. A namoqna baim deqa tamo bei na a bqajqa gam getentejunu. Gam getentetejunu qaji tamo di ninji qalie. Tamo kobaquja a bqajqa batiamqa Qotei na marim a brantqas. ⁷ Ninji qalie, tamo kobaquja di a Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo unu. A bini ulioqnsiq waueqnu. A uliesoqnmqa Qotei na gam getentejunu qaji tamo di taqal waiyim tamo kobaquja a boleq dqas. ⁸ A boleq dimqa bati deqa Tamo Koba Yesus a rian koba ti bosim aqa me mondor medabuq na puyqas. Puyimqa jagwa koba dosim dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di qalsim moiyoqas. O ijo was, Yesus aqa rian dena tamo kobaquja di tulan padaltougetqas. ⁹ Dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di a Satan aqa singila ti bosim aqa gisan kumbra na manwa gargekoba tamo ungasari nangi osornjroqnas. ¹⁰ Osim aqa kumbra uge dena a na tamo ungasari padalo gam dauryeqnub qaji nangi gisa gisanjroqnas. Tamo ungasari nangi di Qotei na elenqa oqnsiq aqa anjam bole minjreqla nangi deqa arearetnjrosaeqnu. ¹¹ Deqa Qotei na nanjo areqalo niñaqyetnjrimqa nangi aqa anjam bole dauryqa torei uratosib Satan aqa gisan anjam dauryoqnbab. ¹² Deqa iga qalieonum, tamo ungasari kalil Qotei aqa anjam bole nanjo areqaloq di singilatosaieqnub qaji nangi di Qotei na njolawotnjrsim awai ugedamu enjrqas. Di kiyaqa? Nangi kumbra uge uge dauryqajqa areboleboleinjre- qnu deqa.

Qotei na ninji elenqajqa marsiq giltņej

¹³ Ariya ijo was kalil, Tamo Koba a na ninji tulan qalaqalaingeqnu. Deqa iga bati gaigai ninji qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Tulan nami Qotei na ninji elenqajqa marsiq giltņej. A ninji giltņgwa osiq endegsi are qalej, “Ijo Mondor Bole na Tesalonaika Kristen nangi singilatnjrimqa nangi ijo segi tamo ungasari bolequja sqab. Sosib ijo anjam bole nanjo areqaloq di singilatib kumbra dena e na nangi elenqai.” O ijo was, utru deqa Qotei na ninji giltņej. ¹⁴ Aqa are endegsi unu. Ninji gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa rian koba ti aqa singila ti unqab. Aqa are degsi sonaqa a na ninji metņej. A Yesus aqa anjam bole iga mare mare laqnum qaji deqa are qalsiq ninji metņej. ¹⁵ Deqa ijo was, ninji singila na tigelooqnsib Qotei aqa anjam kalil iga nami ninji mernjoqnem qaji di dauryoqniy. Anjam kalil iga nengrenjoqnem qaji di dego ninji dauryoqniy.

¹⁶ Gago Tamo Koba Yesus Kristus wo gago Abu Qotei wo nangi aiyel na iga tulan qalaqalaieqnub. Qotei a gaigai iga singilatgoqnsiq iga qa are boleiyeqnu. Mondon a na iga torei boletgwas. Deqa bini iga a qa tariņoqnsim unum. ¹⁷ O ijo

was, Qotei a nungo are singilatetngosim aqaryaingimqa ningi kumbra bole kalil geregere dauryosib wau bole bole yoqniy.

3

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi minjrej, "Ninggi iga qa Qotei pailyoqniy"

¹ Ariya ijo was, gago anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa a na iga aqaryaigimqa iga Tamo Koba aqa anjam geregere mare mare laqnqom. Laqnimqa aqa anjam di tulan kobaosim sawa sawa kalil keretoqnmimqa tamo ungasari gargekoba nanngi quoqnsib aqa ñam soqtoqnqab. Nami aqa anjam di nungo ambleq di dego tulan kobaej. ² Deqa ningi iga qa Qotei pailyoqnbimqa a na iga aqaryaigosim tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanngo banq dena iga elenqas. Ningi qalie, tamo gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatosaieqnbub.

³ Ariya ningi quiy. Tamo Koba a gisanj tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu. Deqa a ningi singilatetngosim taqatngimqa Satan na ningi ugeugeingwa kere-sai. ⁴ Iga Tamo Koba aqa ñam na qalieonum, anjam kalil iga nami ningi merngoqnem qaji di ningi dauryeqnbub. Bunuqna dego ningi dauryoqnsib sqab.

⁵ Gago are koba endegsi unu. Tamo Koba a na nungo are prugtetingimqa ningi Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra geregere qalieosib dauryoqniy. Osib singila na tigeloqnsib gulbe qoboiyoqniy. Agi Kristus a nami singila na tigeloqnsiq gulbe qoboiyoqnej dego kere.

Ninggi kalil wauoqniy

⁶ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na iga anjam bei ningi endegsi merngwom. Kristen was qudei nanngi gago anjam iga nami ningi merngoqnem qaji di dauryqa uratosib deqa nanngi wauqajqa asginjreqnu. Deqa ningi na was nanngi di qoreinjrsib sasaloiy. Ningi nanngi koba na saib. ⁷ Ningi gago kumbra dauryoqnsib soqniy. Gago kumbra di ningi qalie. Iga nami ningi koba na sosimqa iga wauqajqa asgigosaijoqnej. ⁸ Iga nunngo inji uyo lanja yaingosaijoqnem. Iga gago segi inji awaiyoqnsim uyoqnem. Iga ningi gulbe engwa uratosim deqa iga qanam ti qolo ti waukobaoqnem. ⁹ Bole, iga Qotei aqa anjam maro tamo unum deqa iga nunngo silali inji inji lanja yaingwa kere. Di iga uratoqnem. Iga endegsi are qaloqnem. Iga wauoqnsim gago segi inji awaiyoqnsim uyoqnmimqa gago kumbra di ningi unoqnsib bole qa maroqnsib dauryoqnqab.

¹⁰ Ningi qalie, iga ningi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, "Tamo a wauqasai di a inji uyqasai dego."

¹¹ Ariya iga anjam endegsi quem, “Nun̄go ambleq di tamo qudei nan̄gi wauqajqa asginjreqnu. Nan̄gi lan̄ja sosibqa yomu anjam koba lan̄ja lan̄ja mareqnub.” ¹² Deqa iga Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na tamo nan̄gi deqaji endegsi minjrqom, “Nin̄gi lawo na sosib wauoqnsib nun̄go segi in̄gi awaiyoqnsib uyoqniy.”

¹³ O ijo was, nin̄gi kumbra bole yqajqa asgingaiq. ¹⁴ Kristen was qudei nan̄gi gago anjam iga nen̄gren̄yonum qaji endi urat-ibqa nin̄gi na nan̄gi taqal breinjrib isaq gileb. Yimqa nan̄go kumbra uge deqa nan̄gi jemainjrqas. ¹⁵ Tamo nan̄gi di nun̄go jeu tamo edegaib. Nin̄gi endegsib are qaloqniy, “Tamo nan̄gi di gago Kristen was. Deqa iga Qotei aqa anjam minjroqnsim nan̄gi olo tingitnjroqniqom.” Nin̄gi deqsib are qaloqniy.

Pol a kaiye anjam nen̄gren̄yosiq Tesalonaika Kristen nan̄goq qarinyej

¹⁶ Tamo Koba a are lawo qa utru. Deqa a na nun̄go are latetngimqa nin̄gi gaigai are lawo soqniy. Tamo Koba a nin̄gi kalil koba na soqnebe.

¹⁷ E Pol. E ijo segi ban̄ na kaiye anjam endi nen̄gren̄yosim nun̄goq qarinyonum. E ijo anjam kobotqa laqnsimqa e degye-qnum. Di ijo kumbra.

¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a nin̄gi kalil qa are boleiyeme. Bole.

1 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel na e wau di ebeb. Qotei na iga elenėj deqa iga Yesus a olo lan qureq na bam unqajqa deqa tariñoqnsim unum.

² O Timoti, e anjam endi nenğrenyosim inoq qarınyonum. E nami Yesus aqa anjam bole ni mermonam qusımqa ino areqaloq di sıngilatem. Deqa ni ijo anğro bole bulonum. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanği aiyel ni qa dulosib are boleınjrimqa ni lawo na soqnime.

Iga gisañ anjam kalil gotranjoqnqom

³ E Masedonia sawaq gilqa osımqa ni endegsi mermem, “Ni Efesus qureq di soqne.” Ariya bini e anjam di pulutosiy ni mermqai, “Ni Efesus qureq di olo soqne.” O Timoti, qure dia tamo qudei nanği Qotei aqa anjam marqa oqnsib gisañ anjam bei ti turtoqnsib tamo unğasari nanği minjreqnub. Deqa ni Efesus qureq di sosımqa tamo nanği di sıngila na endegsi minjroqne, “Niñgi gisañ anjam di plaltoqnaib.” ⁴ O Timoti, gisañ tamo nanği di laña sa anjam ti nanğo moma nanğo ñam qa ti anjam koba laña laña mareleneqnub. Deqa ni na tamo nanği di minjrimqa nanğo kumbra di uratqab. Nanğo anjam dena tamo unğasari nanğo areqalo tulañ ugeugeiyet-njreqnu. Deqa tamo unğasari nanği di Qotei qa nanğo areqalo sıngilatqa yeqnab gisañ tamo nanğo anjam dena nanği getentnjreqnu. Deqa inği bole bole Qotei na iga egeqnu qaji di nanği qalieqa keresai. ⁵ Gago wau agiende. Iga na tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam minjreqnam nanği a qa nanğo areqalo sıngilatoqnsib endegsi poinjreqnu, “Bole, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum.” Degsi poinjreqnaqa nanği are bole ti sosib qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub. ⁶ O Timoti, tamo qudei nanği kumbra di urateqnub deqa nanği tulañ nanarioqnsibqa anjam laña laña mareleneqnub. ⁷ Bole, nanği Qotei aqa dal anjam plaltqajqa arearetnjreqnaqa mareqnub, “Anjam iga plalteqnum qaji endi anjam bole.” Ariya anjam nanği plalteqnub qaji di aqa utru nanği segi poinjrosaieqnu.

⁸ Iga qalieonum, Qotei aqa dal anjam a bolequja. Ariya iga dal anjam geregere daurqasai di dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. ⁹ Ni que. Qotei a tamo bole nanği qa osiq dal anjam atosai. A dal anjam gotranjo qaji tamo nanği qa osiq dal anjam atej. Nanğo kumbra uge agiende. Nanği diqoqnsib Qotei qoreiyoqnsib une ateqnub. Osib Qotei aqa kumbra dauryqa uratoqnsib olo mandam qaji kumbra uge

uge yeqñub. Nanği nanęo ai abu ñumsib moiyoñjreqñub. Osib tamo qudei nanği deęo ñumelenęeqñub. ¹⁰ Nanği sambala kumbra yoqñsib laqñub. Nanği unęa wo ñerenęa uratoqñsib tamo bei bei wo ñerenęoqñsib sambala kumbra yeqñub. Nanği tamo qudei bajinęelenęoqñsib nanği kañgal tamo ateqñub. Nanği gisañ anjam koba maroqñsib olo puluoqñsib nanęo gisañ anjam di siñgilateqñub. Osib kumbra uge uge gargekoba yeqñub. Nanęo kumbra de ti Qotei aqa anjam bole ti ombla jeu atoqñsib unub. ¹¹ Qotei na e qarınbej deęa e aqa anjam bole di mare mare laqñum. Anjam di rian koba ti unu. Iga areboleboleigwajqa utru agi Qotei a segi.

Qotei a Pol qa dulej

¹² Gago Tamo Koba Kristus Yesus a na e siñgila ebsiqa marej, “Pol a ijo wau tamo bole sqas. A ijo wau uratqasai.” Osiqa e giltbosiqa aqa wau ijo bañq di atej. Deęa e a tulañ binjiyeqñum. ¹³ Bole, nami e Yesus aqa ñam misilinęyoqñsim a jeutoqñsim a qa anjam uge uge maroqñem. E nanari tamo sosim ijo areqalo Yesus qa siñgilatqa uratoqñem deęa e kumbra uge di yoqñem. Yeqñam bati di Qotei a e qa dulej. ¹⁴ Osiqa a e qa are tulañ boleiyosiq ijo are tigeltetbej deęa bini e gago Tamo Koba Kristus Yesus qa ijo areqalo siñgilateqñsim qalaqalayo kumbra dauryeqñum.

¹⁵ Anjam bei agiende. Kristus Yesus a une tamo nanği elenęa osiq deęa mandamq aiyej. Tamo kalil nanği anjam di qusib marqab, “Bole.” O Timoti, e nami une gargekoba yoqñem deęa e une tamo kalil nanği tulañ buñjroqñem. ¹⁶ Yesus Kristus a une tamo nanği qa tariñsokobaiyeqñu. Aqa kumbra di tamo unęasari kalil nanği qalieqajqa deęa a matiğ e qa dulej. Di kiyaaqa? Nanği Yesus aqa kumbra di qalieosib a qa nanęo areqalo siñgilatosis ñambile gaigai sqajqa deęa. ¹⁷ Qotei a bati gaigai gago Mandor Koba sqas. A moiqa keresai. Iga a unqa keresai deęo. A segi Qotei bole. Deęa iga aqa ñam soqtoqñsim a binjiyoqñom. Bole.

Pol a Timoti minjej, “Ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotrañyoqne”

¹⁸ O ijo anęro Timoti, Kristen gate nanği nami Qotei aqa medabu osib ni qa anjam babtosis wau emeb. E deęa are qalsimqa anjam endi inoq qarınyonum. Deęa ni sisiyosim daurye. Kristen gate nanęo anjam babteb qaji dena ni siñgilatmoqñimqa ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotrañyoqne. ¹⁹ Gotrañyoqñsimqa ino areqalo Yesus qa bole siñgilateqñe. Osim qalieqam, ni Qotei aqa ñamgalaq di une saiçoji unum. O Timoti, tamo qudei nanği nanęo uneq di tulañ sougetejunub deęa nanği Yesus aqa anjam bole qalieqa

keresai. Qotei na nanjo kumbra tingitetnrqa yeqnaq nanji olo urateqnu. Nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqa asginjreqla qobun a sargumq di paraeqnu dego kere nanji areqalo uge uge dauryoqnsib laqnu. Kumbra dena nanji tulan ugetnrqas. ²⁰ Agi Himeneus Aleksander wo nanji aiyel kumbra uge deqaji yeqnu. Deqa e na nanji aiyel Satan aqa banq di adem. Di kiyaaqa? Nanji aiyel endegsi poinjrqaqqa, “Bole, iga olo Qotei misilinyqasai.”

2

Iga tamo ungasari kalil nanji qa pailyoqnqom

¹ O Timoti, e anjam kobaqja bei endegsi mermit ni qusim daurye. Ni na Kristen nanji minjroqnmqa nanji tamo ungasari kalil qa pailyoqnsib Qotei binjyoqnebe. ² Osib mandor kokba ti sawa taqato qaji tamo kalil nanji qa ti dego Qotei pailyoqnebe. Yim nanji na iga geregere taqatgesoqnbqa iga kalil lawo na sosim kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryoqnqom. ³ Pailyo deqaji Qotei aqa njanjalaq di tulan boledamu. Qotei agi iga elenaj qaji. ⁴ Qotei aqa are koba endegsi unu. A na tamo ungasari kalil nanji elenajqa nanji aqa anjam bole poinjrim ojesqab. ⁵ Iga qalie, Qotei a segi qujai Qotei bole. Kristus Yesus a segi qujai iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiq yaeba waiyej unu. ⁶ Yesus a moiqajqa bati kereonaqa a bosiq tamo ungasari kalil nanji elenja marsiq aqa segi nambile uratosiq moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga endegsi osorgej, a na tamo ungasari kalil nanji elenajqa are koba unu. ⁷ Qotei na e giltbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. E aqa anjam palontqajqa wau ti. E bole mermonum. E gisanosai. E aqa anjam plaltoqnitqa sawa bei bei qaji nanji poinjrim Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa osiq e wau ebej.

⁸ Deqa ni na Kristen tamo qure qure kalilq di unub qaji nanji minjroqnmqa nanji minjin ti njirin ti uratosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanjo ban soqtoqnsib pailyoqnebe.

Ungasari nanji Qotei aqa anjam dauryosib wau bole bole yoqnqab di nanjo wala bole

⁹ Ni na Kristen ungasari nanji minjroqnmqa nanji areqalo bole na gara jigoqnebe. Nanji diqoqnsib nanjo gate banja walatoqnaib. Osib kolilei na ti wala bole na ti nanjo jejamu maqtosib gara wala ti jigoqnaib. ¹⁰ Ni na ungasari nanji minjroqnmqa nanji Qotei aqa anjam dauryoqnsib wau bole bole yoqnebe. Di nanjo wala bole. ¹¹ Ungasari nanji nanjo segi nam aguq atoqnsib medabu getentoqnsib Qotei aqa anjam quoqnebe. ¹² Nanji Qotei aqa anjam plaltaib. Osib tamo nanjo

gate saib. E na nanġi saidnjonum. Nanġi medabu getentosib anjam segi quoqnebe. ¹³ Ni que. Qotei a Adam namoqna gereiyosiqa bunuqna a Iv gereiyej. ¹⁴ Satan na Adam gisaŋ anjam minjosai. A na Iv gisaŋ anjam minjnaq qusiqa dauryej. Osiqa deqa a une atej. ¹⁵ Deqa ni na unġasari nanġi minjroqnmqa nanġi anġrotoqnsib anġro qa wauoqnebe. Nanġi wau di yoqnsib gaigai Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqnebe. Osib qalaqalaiyo kumbra dauryosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanġo segi jejamu taqatoqnebe. Yim deqa Qotei na nanġi elenqas.

3

Tamo bei a Kristen nanġo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnem

¹ O Timoti, ijo anjam endi bole. Deqa ni que. Tamo bei a Kristen nanġo gate sqajqa are qalqas di kere. Di wau bolequja. ² Deqa ni unime. Tamo bei a Kristen nanġo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnem. Yim tamo unġasari nanġi aqa jejamuq di une bei unqasai. Tamo di a unġa aiyeltaiq. A unġa qujai segi esoqnem. Osim aqa segi so geregere taqatosim areqalo bole ti soqnem. Tamo lanġaj nanġi aqa meq boqnbqqa oqnsim geregereinjroqnem. A Qotei aqa anjam palontqajqa wau geregere poiym anjam palontqnem. ³ A ya uge uyoqnsim nanarioqnaiq. A urur minjin oqim qotoqnaiq. A lawo na soqnem. A silali koba ti sqajqa are qaloqnaiq. ⁴ A na aqa unġa ti aqa anġro nanġi ti geregere taqatnjroqnome. Yim aqa anġro nanġi aqa anjam geregere quoqnsib dauryoqnebe. ⁵ A aqa segi unġa ti aqa anġro nanġi ti geregere taqatnjrqasai di a Kristen nanġi geregere taqatnjrqqa keresai dego. Deqa a Kristen nanġo gate sqa keresai. ⁶ Ni Kristen tamo bunuj a gate ataim. A gate sqas di a diqosim aqa segi ñam soqtim Qotei na nami Satan ñolawotej dego kere a ñolawotqas. ⁷ Deqa ni tamo bei a Kristen nanġo gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo unġasari Qotei qaliesai qaji nanġo ñamgalaq di ñam bole ti unu. A ñam bole ti sqasai di a gate ataim. Tamo deqaji a gate sqas di tamo qudei nanġi a misilinġyibqa Satan na a tulaŋ ugeugeiyim a aliemq di sobulqas.

Kristen nanġo wau tamo nanġi areqalo bole ti sosib wauoqnebe

⁸ Tamo qudei nanġi Kristen nanġo wau tamo sqa marsibqa nanġi dego areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Nanġi medabu aiyeltaib. Nanġi ya uge uyoqnsib nanarioqnaiq. Nanġi tamo nanġo silali yainjrqajqa are koba qalaib. ⁹ Nanġi Qotei aqa ñamgalaq di are gulbe saiqoji sosibqa uli

anjam Qotei a nami babtej qaji di singila na ojoqnebe. Uli anjam di iga nami qusim Qotei qa gago areqalo singilatem. ¹⁰ O Timoti, ni na Kristen nanjo wau tamo nanji geregere peleinjime. Nanji wau bole yibqa ni di unsim nanji wau tamo ate. ¹¹ Nanjo njanj nanji dego areqalo bole ti sosibqa kumbra bole bole yoqnsib nanjo segi so geregere taqatosib wau kalil Qotei na nanji enjrej qaji di geregere ojoqnebe. Nanji yomu anjam maroqnaib. ¹² Kristen nanjo wau tamo nanji unja aiyeltaib. Nanji unja qujai segi esoqneb. Sosibqa nanjo njanj nanji ti nanjo angro nanji ti geregere taqatnjroqnebe. ¹³ Kristen nanjo wau tamo nanji wau bole yoqncab di nanji ñam bole ti sosib nanjo areqalo Kristus Yesus qa bole singilatoqncab. Deqa nanji Yesus aqa anjam mare mare laqajqa ulaqasai.

Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulan kobaquja

¹⁴ O Timoti, e inoq urur bosiy numqajqa are koba unu. Ariya e mati anjam endi nenjrenyosim inoq qarinyonum. ¹⁵ E inoq urur bqa keresaiamqa ni ijo anjam endi sisiyame. Osim kumbra bole kalil Qotei na Kristen nanji dauryqa areareteqnu qaji di ni geregere poimqas. Kristen nanjo utru agiende. Nanji Qotei nambile so qaji aqa segi tamo ungasari unub. Nanji tal ai bul tigeloqnsib Qotei aqa anjam bole singilateqnum. ¹⁶ Iga kalil medabu qujaitoqnsim endegsi mareqnum, “Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulan kobaquja.” Aqa kumbra agiende,
A segi tamo bulyonaqa tamo ungasari nanji a unoqneb.
Aqa kumbra bole kalil Mondor Bole na babtosiq iga osorgej.
Lan angro nanji dego a unoqneb.
Aqa wau tamo nanji sawa bei beiq giloqnsibqa aqa anjam mare mare laqnum.
Mandamq endi tamo ungasari nanji a qa nanjo areqalo singilateqnum.
Qotei na a olo osiq lan qureq osi oqnaqa a dia ñam kobaquja ej.

4

Gisanj tamo nanji mondonj bqab

¹ Qotei aqa Mondor a anjam endegsi babtej. Diño bati jojomoqnmqa tamo ungasari gargekoba nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqa uratoqncab. Nanji gisanj mondon ti mondon uge uge ti nanjo anjam qusib dauryoqncab. ² Dauryoqncab gisanj tamo nanji na nanjo areqalo tulan niñaqyetnjribqa nanji nanjo segi une poinjrqa keresaiinjrqas. ³ Gisanj tamo nanji dena anjam uge endegsib tamo ungasari nanji minjroqncab, “Ninji unjataib. Ninji tamotaib. Ninji damu uyaib. Di getento kalil.” O Timoti, anjam di gisanj. Qotei na inji inji kalil

atelenej deqa iga inji inji di oqa maroqnsim Qotei binjiyoqnsim oqnqom. Iga Qotei aqa anjam bole qalieosim gago areqaloq di singilatejunum deqa iga inji inji di oqnqom. ⁴ Iga qalie, inji inji kalil Qotei na atej qaji di bole. Deqa iga inji bei getentqasai. Iga Qotei binjiyoqnsim inji inji kalil di oqnqom. ⁵ Inji inji di Qotei aqa segi inji bole tintinj. Qotei a gago pailyo na ti aqa segi anjam na ti inji inji di boleteqnu.

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa wau tamo bole soqne”

⁶ O Timoti, ni na ijo anjam kalil endi gago Kristen was nanji minjroqne. Ni degyqam di ni Kristus Yesus aqa wau tamo bole sqam. Yimqa anjam bole ni ino areqaloq di singilateqnum qaji dena ti powo bole ni osim dauryeqnum qaji dena ti ni olo torei singilatmesqas. ⁷ Tamo qudei nanji lanja sa anjam uge uge mareqnu. Anjam dena tamo ungasari nanji nanaritnjreqnu. Deqa ni anjam di qoreiyosim Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqne. ⁸ Ni qalie, iga gago jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnqom di iga singila oqnsim sqom. Kumbra dena iga kiñala aqaryaigwas. Di gago jejamu segi aqaryaiyqas. Ariya iga Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqnqom di iga mandamq endi so bole sosim mondonj dego iga nambile gaigai sqom. Kumbra dena iga torei aqaryaigwas. ⁹ O Timoti, anjam di bole. Tamo kalil nanji qusib marqab, “Bole.” ¹⁰ Qotei nambile unu qaji a na tamo ungasari kalil nanji elenqajqa waueqnu. Od, a na tamo ungasari a qa nanjo areqaloq singilateb qaji nanji bole elenjej koboqo. Deqa iga Qotei qa tarinjoqnsim unum. Utru deqa iga gaigai singila na aqa wau ojeqnum.

¹¹ Ijo anjam kalil endi ni na plaltoqnsim Kristen nanji minjroqne. ¹² O Timoti, tamo qudei nanji ni qa mareqnu, ni anjro kiñala. Tamo nanji dena ino ñam ugetetmaib. Ino anjam maro ti ino walwel ti di ni geregere taqatosim kumbra bole segi yoqne. Osim qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim Qotei qa ino areqaloq singilateqnsim Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji soqne. Soqnim Kristen nanji ino kumbra di unoqnsib ni daurmoqngab. ¹³ Ariya e inoq urur bqasai di Kristen nanji louqa koroqnbqqa ni tigeloqnsim Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di sisiyoqnsim anjam aqa damu palontogne. Osim nanji Qotei aqa gam bole osornjroqne. ¹⁴ Nami Kristen gate nanji ino gateq di nanjo banj atnabqa Qotei na ni singila emej. Bati di tamo bei na Qotei aqa medabu osiq ni qa anjam bei babtej. Deqa ni singila di oqnsim Qotei aqa wau ojqa asgimaiq. ¹⁵ Ni gaigai wau di geregere taqatosim singila na wauoqne. Yimqa Kristen kalil nanji ino kumbra di unoqnsib maroqngab, “Ni Qotei aqa wau bole yeqnum.” ¹⁶ Ni ino segi kumbra ti ino anjam maro ti geregere taqatosim singila na

Qotei aqa wau yoqne. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ino anjam queqñub qaji nanği ti elenqas.

5

Kristen kalil nanği gago was, jaja, ai abu bul unub

¹ O Timoti, ni na tamo qeli nanği njirintjroqñaim. Ni lawo na nanği tingitnjroqne. Ni nanği tingitnjrqa osimqa nanği ino abu bul lawo na tingitnjroqne. Angro meli nanği ti angro wala nanği ti dego lawo na tingitnjroqne. Ni nanği tingitnjrqa osimqa nanği ino was bul lawo na tingitnjroqne. ² Uña qeli nanği dego tingitnjrqa osimqa nanği ino ai bul lawo na tingitnjroqne. Uña meli nanği dego tingitnjrqa osimqa nanği ino jaja bul lawo na tingitnjroqne. Ni Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sosimqa uña meli nanği tingitnjroqne.

Uña qobul nanği taqatnjrqajqa anjam

³ Nungo ambleq di uña qobul nanği unub. Nanği qudei angro saiqoji. Deqa ni na uña qobul nanği di kumbra bole osornjroqne. ⁴ Uña qobul qudei nanngo angro ti moma ti soqñib ni na nanği endegsi minjre, “Nunگو ai ti moma ti nanği qobulonub deqa ninği na nanği taqatnjroqñsib inği inği enjroqñiy. Nunگو wau bole agide. Ninği nami angro kiñilala sonabqa nanği waukobaoqñsib ninği gereinjoqñeb. Bini nanği qobulonub deqa ninği na kamba nanği taqatnjroqñiy. Ninği kumbra degyqab di Qotei a ninği qa tulan areboleboleiyqas.”

⁵ Uña qobul qudei nanği angro saiqoji. Nanği segi unub. Nanği Qotei qa nanngo areqalo singilatoqñsib a qa tariñoqñsib qolo ti qanam ti pailyoqñsib unub. ⁶ Ariya nanği qudei nanngo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqñub. Deqa nanği moiyoqñsib unub. ⁷ Deqa ni na uña qobul nanği di minjroqñimqa nanği Qotei pailyoqñsibqa kumbra bole bole dauryoqñebe. Nanği kumbra degyqab di nanği tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁸ Ariya ni que. Tamo bei na aqa segi tal qujai nanği gereinjrqaasai di a kumbra tulan ugedamu yqo. A Yesus qa aqa areqalo singilatqa uratobulqo. Ni une. Tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanği kumbra uge deqaji yosaieqñub.

⁹ O Timoti, ni uña qobul nanngo ñam nenğrenyim Kristen nanği na inği inği qa aqaryainjroqñqab. Ni uña qobul endeqaji nanngo ñam nenğrenye. Nanği uña qeli wausau 60 onub. Nanği nami tamo qujai segi esoqñeb. ¹⁰ Nanği wau bole bole yoqñeb deqa nanği tamo ungasari nanngo ñamgalaq di uña bolequja. Nanği na nanngo angro nanği gereinjoqñsib boletnjroqñeb. Tamo lanaj nanği nanngo meq beqñabqa oqñsib gereinjoqñeb. Nanği na Kristen nanngo sinğa yansetnjroqñeb.

Tamo ungasari nanngi gulbe ti sonabqa nanngi na aqaryainjroqneb. Nanngi wau bole bole yqajqa singilaoqneb. O Timoti, ni unja qobul deqaji nanngo ñam nenngrenyim Kristen nanngi na inji inji qa aqaryainjroqñab.

¹¹ Ariya unja qobul meli nanngi singila bole unub deqa ni nanngo ñam nenngrenyim. Nanngi qudei olo tamo oqajqa are prugnjqreñaqa Kristus qoreiyeqnub. ¹² Nanngi nami anjam singilatosib mareb, “Iga olo tamo oqasai. Iga Kristus aqa wau segi ojqom.” Ariya nanngo anjam di nanngi bunuqna uratosib olo tamo oqajqa are prugnjqreñu. Deqa nanngi unetonub. ¹³ Nanngo kumbra uge bei agiende. Nanngi lalie kobaeqñub. Di segi sai. Nanngi ta talq giloqnsib anjam laña laña maroqnsib yomu anjam quqwajqa tulan arearetnjqreñu. Anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di nanngi mare mare laqñub. ¹⁴ Deqa e are qalonum, unja qobul meli deqaji nanngi olo tamo osib angrotoqnsib nanngo segi tal gereiyeqñab di kere. Nanngi degyqab di jeu tamo nanngi na Kristen nanngi misilinjrq keresai. ¹⁵ Ni qalie, unja qobul meli qudei nanngi Qotei aqa gam bole uratoqnsib olo Satan dauryeqñub. ¹⁶ Ariya Timoti, ni que. Ungasari qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngo ai nanngi qobulonub. Deqa ni na nanngi minjrimqa nanngi nanngo ai nanngi taqatnjroqnsib inji inji enjroqñab. Yimqa Kristen nanngi na gulbe di qoboiquasai. Unja qobul angro saiqoji unub qaji nanngi segi Kristen nanngi na taqatnjroqnsib inji inji qa aqaryainjroqñab.

Kristen gate nanngi wau bole yeqñub deqa iga na nanngi gereinjroqñom

¹⁷ Kristen gate nanngi wau bole yeqñub deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa nanngi Kristen gate nanngo ñam soqtetnjroqnsib inji inji qa aqaryainjroqnebe. Kristen gate qudei nanngi Qotei aqa anjam palontqajqa waukobaoqnsib Qotei aqa gam bole tamo ungasari nanngi osornjqreñub. Deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa nanngi Kristen gate nanngi di tulan geregereinjroqnebe. ¹⁸ Iga qalie, tamo nanngi wauqab di nanngo awai oqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Makau nanngi waukobaoqnsib inji ñenngi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqñub. Deqa ninngi na makau nanngi damu uyqa saidnjraib.” ¹⁹ Ariya Timoti, tamo qujai na ni mermqas, “Kristen gate bei a une yqo.” Degsi mermqas di ni aqa anjam quetaim. Ariya tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanngi na degsib mermibqa ni nanngo anjam di quetnjre. ²⁰ Kristen gate qudei nanngi une yoqñibqa ni na nanngi joqsim Kristen gate kalil nanngo ulatamuq di tigeltnjrsim nanngo une boleq atsim njirintnjre. Yimqa Kristen gate kalil nanngi ino kumbra di unsib nanngi dego une yqajqa ulaqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatime”

²¹ O Timoti, Qotei aqa lan angro nanji ti Kristus Yesus ombla nanjo namgalaq di e singila na anjam endegsi ni mermqai. Wau kalil e ino banq di atem qaji di ni bole taqatosim wauoqne. Ni que. Ni ino leŋ qujai nanji ti tamo ñam ti nanji segi geregereinjroqnaim. Ni tamo kalil nanji turtnjrsim geregereinjroqnime. ²² Ni tamo bei a Kristen nanjo gate atqa osimqa ino banq aqa gateq di urur ataim. Ni grotqam di a bunuqna une yimqa ni a ombla une oqam. Deqa ni ino segi so geregere taqatosim Qotei aqa namgalaq di une saiqoji soqne.

²³ Ariya Timoti, ni mene jaqatinmeqnu deqa ni bunuqna ya segi uyaim. Ni ya ti wain ti turtosim uyoqne. Yim ino mene olo boleqas.

²⁴ Tamo qudei nanjo une boleq di unu. Qotei na tamo nanji di awai uge enjrqas. Tamo qudei nanjo une uliejunu. Bunuqna nanjo une di dego boleq dqas. ²⁵ Dego kere tamo nanjo kumbra bole qudei boleq di unu. Kumbra bole qudei boleq dosaiunu. Kumbra di dego boleq dqas. Kumbra di gaigai uliesqa keresai.

6

Kanjal tamo nanji kumbra bole segi yoqnebe

¹ Ni na Kristen kanjal tamo nanji minjrimqa nanji nanjo wau qa gate nanjo ñam soqtoqnsib nanjo sorgomq di geregere soqnebe. Yimqa wau qa gate nanji Qotei aqa ñam ti Yesus aqa anjam ti misilinyqa keresai.

² Kristen kanjal tamo qudei nanjo wau qa gate nanji dego Kristen. Deqa ni na kanjal tamo nanji di minjrimqa nanji endegsib are qalaib, “Gago wau qa gate nanji gago Kristen was. Deqa unqum, iga nanjo anjam gotranjoqnqom.” Nanji degsib are qalaib. Ni na nanji minjrimqa nanji endegsib are qalqab, “Gago wau qa gate nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu. Deqa iga nanji qalaqalainjroqnqom.” Nanji degsib are qalqab di nanji nanjo wau qa gate nanji geregere wauetnjroqnqab. O Timoti, ni ijo anjam di plaltoqnsim Kristen nanji minjroqne.

Tamo nanji silali koba oqajqa are qalqab di Satan na nanji uneq breinjrqas

³ Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa anjam kalil bole. Di gisan anjam sai. Iga anjam di ojgom gam dena iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosim dauryqom. Ariya tamo qudei nanji degyosaieqnu. Nanji Yesus aqa anjam di uratoqnsib olo anjam bei Yesus aqa anjam ti ombla kerekereosai qaji di palonteqnu. ⁴ Tamo deqaji nanji nanjo segi areqalo dauryqajqa tulan arearetnjreqlaqa diqoqnsib laqnu. Nanji

powo saiqoji sosibqa anjam qudei qa laña laña ñirinoqnsib ñam qudei qa anjam na qotoqnsib unub. Anjam dena nanjo are ugetetnjreqnaqa nanji qotoqnsibqa misilin anjam koba maroqnsib areqalo uge ti laqnub. ⁵ Osib nanji gaigai ñirin anjam koba maroqnsib areqalo uge uge na niñaqoqnsib laqnub. Nanji Qotei aqa anjam bole poinjrosai bole sai. Deqa nanji endegsib are qaleqnub, “Iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga ñoro koba ti sqom.” O Timoti, nanjo anjam di gisanj.

⁶ Bole, iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga lanj goge qaji ñoro koba oqom. Jexamu qa inji inji Qotei na egeqnu qaji di iga oqnsim mareqnum, “Inji di iga qa kere.” Iga degsi mareqnum gam dena dego iga lanj goge qaji ñoro bole oqom. ⁷ Iga qalie, iga nami ñambabem di iga inji inji ti ñambabosai. Bunuqna iga moiqom di iga inji inji ti olo moiqasai dego. ⁸ Deqa iga endegsi marqom, “Iga inji uyo ti gara ti yala eqnum di kere.” ⁹ Ariya tamo nanji silali koba oqajqa are qaleqnub qaji nanji Satan na walawalainjroqnsiq uneq breinjreqnu. Aliem na wagme nanji ojeleneqnu dego kere. Deqa nanji kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreqnaqa kumbra dena nanji tulanj ugetnjreqnu. Mondoñ nanji torei padalqab. ¹⁰ Tamo deqaji nanji silali tulanj qalaqalaiyeqnu. Nanjo kumbra di agi kumbra uge uge kalil qa utru. Kumbra dena tamo qudei nanji titnjreqnaqa nanji Yesus qa nanjo areqalo sinjilatqa uratoqnsib gulbe gargekoba iteqnub.

Tamo unjasari Yesus qa nanjo areqalo sinjilateqnu qaji nanji ñambile bole oqab

¹¹ O Timoti, ni Qotei aqa tamo bole unum deqa ni kumbra uge kalil torei qoreiyosim taqal ate. Osim ni kumbra bole bole yoqnsim Qotei aqa kumbra dauryoqnsim a qa ino areqalo sinjilatoqnsim tamo unjasari nanji qalaqalainjroqne. Osim ni sinjila na tigeloqnsim gulbe kalil qoboioqnsim tamo unjasari nanji lawo kumbra osornjroqne. ¹²⁻¹³ Tamo unjasari Yesus qa nanjo areqalo sinjilateqnu qaji nanji sinjila na gurgurobuloqnsib bubuñeqnub. Deqa Timoti, ni sinjila na ururoqne. Osim dena ni ñambile gaigai sqam. Ñambile di Qotei na ni emqajqa are qalsiq metmej. Qotei a na qujai inji inji kalil ñambile enjreqnu. Ni tamo unjasari gargekoba nanjo ñamgalaq di Kristus Yesus aqa ñam ubtoqnem. Deqa Yesus agi nami Pontius Pailat aqa ulatamuq di anjam maroqnej qaji aqa Abu Qotei wo nanjo ñamgalaq di e ni sinjila na endegsi mermqai. ¹⁴ Anjam ni qusim ojejunum qaji di ni geregere dauryoqne. Ni anjam di ugetaim. Ugetqasai di tamo nanji ni misilinmqa keresai. Ni anjam di dauryosim gilsim gilsim gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lanj qureq na brantim ni unqam. ¹⁵ Yesus

bqajqa bati di Qotei a segi na bati atim a bqas. Gago are boletetgwajqa utru agi Qotei a segi. A segi qujai mandam ti inġi inġi kalil ti taqatejunu. A mandor kokba kalil nanġo Mandor Koba. A tamo kokba kalil nanġo Tamo Koba. ¹⁶ A segi qujai moiyoſaieqnu. A suwaŋoq di unu. Aqa suwaŋ di kobaquja. Deqa iga aqa areq di brantqa keresai. Tamo bei na nami aqa ulatamu unosaioqnej. Tamo bei na a unqa keresai. Deqa iga kalil gaigai aqa ñam soqtoqnqom. A bati gaigai ſiŋgila koba ti sqas. Bole.

Ñoro tamo nanġi Qotei qa nanġo areqalo ſiŋgilatoqnebe

¹⁷ O Timoti, ni na Kristen tamo unġasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji nanġi endegsim minjre, “Niŋgi diqosib nuŋgo segi ñam soqtaib. Nuŋgo ñoro urur koboqas deqa niŋgi ñoro qa are ſiŋgilataib. Niŋgi Qotei qa nuŋgo areqalo ſiŋgilatosib soqniy. Qotei na inġi bole bole kalil iga egeqnaqa iga oqnsim areboleboleigeqnu. ¹⁸ Deqa niŋgi kumbra bole bole yoqnsib tamo unġasari nanġi aqaryainjroqniy. Osib gaigai nuŋgo inġi inġi jeiyuqnsib tamo unġasari inġi inġi qa truqueqnu qaji nanġi enjroqniy. Mandam qa ñoro a inġi bole edegaib. Inġi bole agi tamo unġasari aqaryainjrqaqja kumbra.” O Timoti, ni na tamo unġasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji nanġi deqsim minjroqne. ¹⁹ Nanġi ino anjam di dauryqab di mondon nanġi laŋ goge qaji inġi inġi tulaŋ koba koroiyib inġi inġi dena nanġi tulaŋ aqaryainjrqaſ. Yimqa nanġi nambile bole gaigai sqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatesoqne”

²⁰ O Timoti, Qotei na ni wau emej deqa ni wau di geregere taqatesoqne. Tamo qudei nanġi anjam uge laŋa laŋa mareqnu deqa ni nanġo anjam di qoreiye. Tamo nanġi di mareqnu, “Iga powo bole ti unum.” Di gisaŋ. Nanġi Qotei jeutoqnsib aqa areqalo dauryqa asġinjreqnu. ²¹ Tamo deqaji nanġi Yesuſ qoreiyuqnsib a qa nanġo areqalo ſiŋgilatqa urateqnu.

O ijo was, Qotei a niŋgi kalil qa are boleiyeme. Bole.

2 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej deqa e na tamo ungasari nanği endegsi minjreqnum, “Ninği Kristus Yesus qa nuńgo areqalo sinğilatqab di ninği ńambile oqab.” Nambile di Qotei a nami iga egwa marej.

² O Timoti, ni ijo anğro bole bulonum. E anjam endi nenğrenyosim inoq qarınyonum. Tamo Koba Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel ni qa dulosib are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Iga Yesus aqa anjam bole qa jemaigwasai

³ Ijo moma nanği nami Qotei aqa wau ojoqneb dego kere e bini Qotei aqa wau ojeqnum. Ijo moma nanğo are miligiq di nanği qalieeb, nanği Qotei aqa ńamgalaq di une saiqoji soqneb. E segi dego ijo are miligiq di degsi qalieonum. Deqa Timoti, e qolo ti qanam ti Qotei pailyoqnsim ni qa are qaloqnsim Qotei binıyeqnum. ⁴ Nami e ni uratmqa laqnamqa ni e qa are ugeimonaqa akamem. E deqa are qaloqnsim ni olo numqajqa are koba unu. E ni numsiyqa tulan areboleboleibqas. ⁵ Nami ino moma Lois wo ino ai Yunis wo nanği aiyel Yesus qa nanğo areqalo sinğilatoqneb dego kere bini ni Yesus qa ino areqalo sinğilateqnum. Utru deqa e ni numqajqa are qaloqnsim unum. ⁶ Nami e ijo ban ino gateq di atnamqa Qotei na ni aqa wau ojajqa deqa sinğila emej. Deqa e ino areqalo tigeltetmitqa ni sinğila deqa olo are qaloqnsim wau di sinğilatoqne. Tamo a ńam puyim pulońosim kobaqas dego kere ni ino wau di olo sinğilatim kobaqas. ⁷ Ni qalie, Qotei na iga ulaqajqa deqa aqa Mondor egosai. Iga sinğila ti qalaqalaiyo kumbra ti areqalo bole ti sqajqa deqa osiq aqa Mondor egej.

⁸ Deqa ni gago Tamo Koba aqa anjam qa jemaimaiq. Ni e qa dego jemaimaiq. E Yesus aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanği na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Deqa ni na e beterbosim Qotei aqa sinğila ti sosim Yesus aqa anjam bole mare mare laqne. Osim dena ni e ombla gulbe oqnsim sqom. ⁹ Qotei na iga elenosiqa iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa are qalsiq metgej. Iga wau bole bole yoqnem Qotei a deqa osiq iga metgosai. Tulan nami a inği inği kalil atosaisosiqa a aqa segi areqalo na iga metgej. Osiq iga qa are boleiyosiqa Kristus Yesus qarınyosiq dena iga elenjej. ¹⁰ Bati kereonaqa Kristus Yesus agi iga elenjej qaji a boleq dosiq moiyo aqa sinğila kobotej. Aqa kumbra dena Qotei a iga qa are boleiyej. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum

gam dena tamo ungasari nanqi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga moiqasai. Iga nambile gaigai sqom.”

¹¹ E Yesus aqa anjam bole palontqajqa ti plaltqajqa ti deqa Qotei na e giltbej. ¹² Deqa unqum, e gulbe oqnsiy sqai. E deqa jemaibqasai. E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum. E a qa qalie bole. A e wau ebej deqa e qalieonum, a na wau di geregere taqatoqnsim gilsim a olo bqajqa bati brantqas.

¹³ O Timoti, anjam bole kalil e nami ni mermoqnem qaji di ni geregere dauryoqnsim palontoqne. Osim Kristus Yesus qa ino areqalo singilateqnsim a qalaqalaiyoqne. ¹⁴ Qotei na aqa anjam bole di ino banq di atej. Anjam di tulan bolequja. Deqa ni anjam di geregere taqatesoqne. Mondor Bole agi gago are miligiq di unu qaji a na ni aqaryaimoqnmqa ni Qotei aqa wau geregere ojsim laqne.

¹⁵ Ni qalie, tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanqi e uratbosib jaraiyeb. Figelus Hermogenes wo nanqi aiye dego e uratbosib jaraiyeb.

¹⁶ E endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, ni Onesiforus aqa tal qujai nanqi qa dulame.” O Timoti, Onesiforus a bati gargekoba ijo are boletetboqnej. E tonto talq di soqnem bati deqa a e qa jemaiyosai. ¹⁷ A Rom qureq bosiq dia e qa namosiq itbej. ¹⁸ Deqa e a qa endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, mondon ni na tamo ungasari nanqi peginjrqa batiamqa ni Onesiforus a qa dulame.” O Timoti, nami Efesus qureq di dego Onesiforus a e qa wau gargekoba yoqnsiq aqaryaiboqnej. Di ni qalie.

2

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiyesoqne”

¹ O ijo anqro Timoti, Kristus Yesus a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena ni singilatmoqneme. ² E tamo gargekoba nanqo nangalaq di Qotei aqa anjam palontoqnem di ni quonem. Anjam di ni na olo tamo qudei Yesus bole dauryeqnub qaji nanqi dego minjroqnmqa nanqi kamba tamo qudei nanqi minjroqnaqab.

³ Ni e ombla Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiyesoqne. ⁴ Qoto tamo nanqo kumbra di ni qalie. Nanqi qotqajqa wau ojoqnsib olo wau bei qa are qalosaieqnub. Nanqi qotqajqa wau segi ojeqnub. Deqa nanqo gate a nanqi qa tulan areboleboleiyeqnu. ⁵ Tamo bei bei wo gurgurosib hubunjosib bei na bei bunyosim di a awai oqas. A ururqajqa kumbra geregere dauryqasai di a awai oqasai. ⁶ Tamo bei a wuosim ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Deqa tamo lanaj bei a namoqna bosim ingi uyqasai. ⁷ O Timoti, ijo

anjam e ni mermeqnum qaji endi ni qusim ino areqaloq di singilatime. Yimqa Tamo Koba a na powo emimqa ni ijo anjam kalil endi gegerere poimqas.

8-9 Ni gaigai Yesus Kristus qa are qaloqne. A moisiq olo subq na tigelej. A Mandor Koba Devit aqa moma. E aqa anjam bole palontoqnsim laqnam jeu tamo nanqi na e tamo uge bul nuboqnsib gulbe koba eboqneb. Deqa nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanqi Qotei aqa anjam getentqa keresai. ¹⁰ E tamo unqasari Qotei na giltnjrej qaji nanqi qa are qaloqnsim gulbe kalil qoboieqnum. E degyeqnum. Di kiyaaqa? Qotei na nanqi elenjamqa nanqi Kristus Yesus aqa ñam na ñambile osib a ombla so bole gaigai sqajqa deqa.

¹¹ Qotei aqa anjam bei unu. Anjam di gisañ sai. Anjam di bole. Deqa iga gago areqaloq di singilatqa kere. Anjam agiende.

“Iga Yesus ombla moiyoqbulen deqa iga a ombla olo ñambile gaigai sqom.

¹² Iga gulbe kalil qoboioqnsim singila na tigelesqom di mon-don iga Yesus ombla mandor kokba sqom.

Iga a qoreiyqom di a na kamba iga qoreigwas.

¹³ Iga aqa anjam dauryqa marsimqa olo dauryqa uratqom di Yesus a segi aqa anjam uratqa keresai. A dauryoqnsim sqas.”

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau tamo bole soqne”

¹⁴ O Timoti, Kristen nanqi ijo anjam deqa are walnjraim deqa ni na gaigai minjroqne. Osim Qotei aqa ñamgalaq di nanqi endegsim minjroqne, “Niñgi anjam qudei qa laña laña ñiriñoqnaib. Osib ñam qudei qa anjam na qotoqnaib. Anjam dena niñgi aqaryainqwa keresai. Niñgi anjam di qusib dauryqab di nunqo areqalo niñaqesqas.”

¹⁵ O Timoti, ni Qotei aqa wau tamo boledamu sosimqa aqa anjam bole gegerere palontoqnaqajqa singilaoqne. Yim Qotei a ino wau kalil qa tulañ arearetoqnaqas. Deqa ni aqa ñamgalaq di jemaimqasai. ¹⁶ Tamo qudei nanqi anjam uge laña laña mareleñeqnub deqa ni nanqo anjam di qoreiye. Nanqo anjam di tulañ ugedamu. Anjam dena tamo unqasari nanqi are prugtetnjroqnim nanqi Qotei aqa kumbra torei uratoqnaqab. ¹⁷ Anjam di yu uge bulosim tulañ kobaqujaosim tamo unqasari nanqi ugeugeinjroqnaqas. Tamo aiyel anjam uge deqaji mareq-nub agi Himeneus Filetus wo. ¹⁸ Nanqi aiyel anjam bole qa gam uratosib gisañ anjam endegsib mareq-nub, “Tamo unqasari kalil nanqi nami subq na tigeleb koboej. Deqa nanqi olo bunuqna subq na tigelqasai.” O Timoti, gisañ anjam dena

tamo ungasari qudei nami Yesus qa nanngo areqalo sinjilateb qaji nanngo areqalo olo niñaqyetnjreanu.

¹⁹ Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi tal ai bulosib sinjila na tigelejunub. Tal aiq di Qotei aqa anjam endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo Koba a aqa segi tamo ungasari nanngi qa qalie bole.” Anjam bei dego tal aiq di nenngrenyeb unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam ejunub qaji nanngi kumbra uge uge qoreiyebe.”

²⁰ E yawo anjam bei mermqai. Tal kobaquja bei miligiq di tabir qudei gol na ti silva na ti gereiyebe. Tabir qudei ñamtañ na gereiyebe. Tabir qudei jagi na gereiyebe. Tabir qudei wau bole qa gereiyosib olo tabir qudei wau kiñilala qa gereiyebe. ²¹ Deqa tamo bei a kumbra uge kalil uratosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqas di a tabir wau bole qa gereiyebe qaji di bul sqas. Deqa a ñam bole osim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim Gate Koba Yesus geregere wauetoqnqas. A wau bole kalil yoqnqajqa tulañ kere na sqas.

²² Deqa Timoti, areqalo uge uge angro wala nanngi dauryeqnub qaji di ni na qoreiye. Osim ni kumbra bole yoqnqajqa wauoqnsim Qotei qa ino areqalo sinjilatoqnsim tamo ungasari nanngi qalaqalainjroqnsim lawo na soqne. Tamo ungasari are bole ti sosib Tamo Koba aqa ñam na pailyeqnub qaji nanngi ni ombra kumbra kalil di yoqniy. ²³ Tamo ungasari areqalo bole ti sosai qaji nanngi nanari anjam laña laña mareleñeqnub deqa ni nanngo anjam di quoqnaim. Ni qalie, anjam dena qoto ti ñirinñ ti tigelteqnu. ²⁴ Tamo Koba aqa wau tamo nanngi anjam na qotoqnsib ñirinoqnaib. Nanngi na tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole bole enjroqnsib Qotei aqa anjam plaltosib minjroqnebe. Tamo qudei na nanngi gulbe enjribqa nanngi deqa ñirinoqnaib. Nanngi kamba olo kumbra lawo nanngi osornjroqnebe. ²⁵ Nanngi lawo na Qotei aqa anjam gotranño qaji tamo nanngo areqalo olo gereiyetnjroqnebe. Yim Qotei na nanngo are bulyetnjrimqa nanngi aqa anjam bole poinjrim dauryqab. ²⁶ Nami Satan a tamo nanngi di sinjila na ojesonaqa nanngi aqa anjam dauryoqnebe. Deqa Qotei aqa wau tamo nanngi lawo na nanngi tingitnjribqa nanngi Qotei aqa anjam bole qa poinjrim olo areqalo bole osib Satan aqa banq dena jaraiyosib sawa boleq di sqab.

3

Diño bati jojomoqnmqqa tamo nanngi kumbra uge uge yoqnqab

¹ O Timoti, ni endegsi poimem. Mondonñ diño bati jojomoqnmqqa gulbe gargekoba mandamq endi brantelenqab.

² Tamo nanngi kumbra uge uge endeqaji yoqnqab. Nanngi

nanngo segi jejamu qa tulan areboleboleinjroqngas. Nanngi silali koba oqajqa are prugnroqngas. Nanngi nanngo segi ñam soqtoqnsib diqoqnsib ñirin anjam koba maroqnsib tamo nanngi misilinjnroqngab. Nanngi nanngo ai abu nanngo anjam go-tranjoqngab. Tamo qudei na nanngi aqaryainjroqngabqa nanngi kamba olo nanngi qa are boleinjroqngasai. Nanngi Qotei aqa kumbra bole kalil qoreiyogngab. ³ Nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryqa uratoqngab. Nanngi ñiriñoqnsib jeu atoqnsib olo jeu turyogngasai. Nanngi yomu anjam gargekoba maroqnsib nanngo segi jejamu taqatqajqa asginjroqngas. Nanngi laña laña qotoqnsibqa tamo nanngi ñumoqnsib kumbra bole jeutoqngab. ⁴ Nanngi tamo qudei nanngi ugeugeinjroqngab. Nanngi urur kumbra uge uge yoqngab. Nanngi kumbra di yqajqa ulaogngasai. Nanngi nanngo segi ñam soqtoqnsib mandam qa inngi inngi qa tulan areboleboleinjroqngas. Nanngi Qotei qa yala arearetnjroqngasai. ⁵ Nanngi laña baban na Qotei aqa kumbra bole dauryobuloqnsib sqab. Kumbra bole aqa singila nanngi yala poinjrqasai. O Timoti, tamo deqaji brantoqngabqa ni na nanngi beternjraim. Torei uratnjrsim isaq gile.

⁶ Tamo deqaji nanngi kumbra uge endegyegngub. Nanngi unja qudei nanngo tal miligiq giloqnsib nanngi walawalainjroqnsib areqalo titetnjreqngub. Unja nanngi di areqalo bole ti sosai. Nanngi une gargekoba yeqngab nanngo une dena nanngi singila na ojeqnaqa nanngi kumbra uge uge yqajqa are prugnjreqngu. ⁷ Unja nanngi di gaigai qalie oqajqa are qaloqnsib ariya nanngi anjam bole aqa utru poinjrqa keresainjreqngu. ⁸ Gisan tamo nanngi di Qotei qa nanngo areqalo singilatosaieqngub. Nanngo areqalo tulan niñaqejunu. Nami Janes Jambres wo nanngi aiyel Moses jeutoqneq dego kere gisan tamo nanngi na Qotei aqa anjam bole jeuteqngub. ⁹ Ariya nanngo kumbra di tulan kobaqasai. Nami Janes Jambres wo nanngi aiyel kumbra deqaji yeqngabqa tamo ungasari kalil nanngi unoqnsib maroqneq, “Nanngo kumbra di nanari.” Dego kere gisan tamo nanngi kumbra uge uge yoqngabqa tamo ungasari kalil nanngi unoqnsib maroqngab, “Nanngo kumbra di nanari.”

Pol na Timoti minjeq, “Ni Qotei aqa anjam singila na ojesoqne”

¹⁰ O Timoti, ni nami e ombla soqngem deqa ijo anjam kalil e na plaltoqngem qaji di ni qalie. Ijo walwel ti ijo kumbra ti di ni qalie bole. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqngsim ijo are miligiq dego gaigai singilatoqngsim waukobaoqngem. Osim tamo ungasari nanngi qalaqalainjroqngsim singila na tigelogngsim gulbe qoboiyoqngem. Di ni qalie bole. ¹¹ Antiok qure ti Aikoniam qure ti Listra qure ti dia jeu tamo nanngi na e kumbra uge uge ebeqngabqa e jaqatin koba oqngem. Qure

qureq di kumbra uge kalil e qa brantoqnej qaji di ni qalie. Ariya bati deqa Tamo Koba a na e aqaryaiboqnsiqa gulbe kalilq dena e oqnsiq taqal atoqnej. Deqa bini e bole unum. ¹² Ni qalie, jeu tamo nanqi na tamo unqasari kalil Kristus Yesus beteryesosib Qotei aqa kumbra dauryqa singilaeqnuq qaji nanqi ugeugeinjroqngab. ¹³ Tamo uge uge nanqi ti gisanj tamo nanqi ti tulanj ugeoqngab. Ugeoqnsib gisanj anjam gargekoba maroqrib Satan na kamba dego nanqi olo gisa gisanjnroqngas. Yim nanqo kumbra di tulanj ugedamuqas.

¹⁴ Ariya Timoti, anjam iga nami ni mermonam qusim ino areqaloq di singilatam qaji di ni olo singila na ojesoqne. Ni iga qa bole qalieonum deqa ni degyoqne. ¹⁵ Nami ni anqro kiñala sosimqa ni Qotei aqa anjam nenqrenq di so qaji di qalieosim bosim agi qalieosim unum. Anjam dena ni powo bole emonaqa ni Kristus Yesus qa ino areqalo singilatamqa Qotei na ni padalo sawaq dena ej. ¹⁶ Qotei aqa anjam kalil nenqrenq di so qaji di Mondor a segi na babtej. Anjam dena iga aqaryaigoqnsiqa gam bole osorgoqnsiqa gago areqalo tingitetgeqnu. Osiqa gago walwel gereiyetgoqnsiqa iga kumbra bole dauryqajqa singilatgeqnu. ¹⁷ Deqa anjam dena Qotei aqa tamo unqasari nanqi keretnjreqnaqa nanqi kumbra bole kalil yoqnsib wau bole bole ojeqnuq.

4

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa anjam palontqajqa tulanj singilaoqne”

¹ Qotei aqa Niri Kristus Yesus wo nanqo nqamgalaq di e ni singila na endegsi mermqai. Mondonj Yesus a lanj qureq na brantosim tamo unqasari kalil nqabile so qaji nanqi ti nami morenej qaji nanqi ti peginjrqas. Osim a bati gaigai Mandor Koba sqas. ² Deqa ni Yesus aqa anjam palontoqne. Tamo unqasari nanqi ino anjam quqwa arearetnjroqngas kiyo asginjroqngas kiyo di unqum. Ni na nanqi tingitnjroqnsim dalnjroqnsim are tigeltetnjroqne. Ni asgimaiq. ³ O Timoti, ni que. Bunuqna tamo gargekoba nanqi Qotei aqa anjam quqwa asginjroqnmqa olo anjam utru bei bei quqwajqa are prugnjroqngas. Osib nanqo segi areqalo dauryosib anjam plalto tamo qudei nanqi metnjroqrib bosib gisanj anjam minjroqrib qusib arearetnjroqngas. ⁴ Deqa nanqi anjam bole quqwa uratosib lanja sa anjam quqwajqa dab atoqngab. ⁵ Ariya Timoti, ni kumbra degyaim. Ni gaigai areqalo bole na sosimqa gulbe ti jaqatinj ti qoboioqne. Osim ni na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanqi minjre minjre laqne. Ni nanqi aqaryainjrqajqa wau ti unum deqa ni wau di keretosim yoqne.

Pol a moiqa bati jojomej

⁶ Ni qalie, jeu tamo nanġi na e lubsib moiyoṭbqa bati jojomqo. Israel nanġi wain bilentoqnsib Qotei atraiyeqṇub dego kere e moisiyqa ijo leṇ aiqas qaji dena Qotei atraiyobulqai. ⁷ Tamo nanġi gurguroqnsib bubuṇeqṇub dego kere e nami siṅgila na ururosīm Yesus dauryoqṇem aġi bini e degyeqṇum. E ijo wau kalil kobotonum. E Qotei qa ijo areqalo siṅgilatoqṇem di e uratosaiyoqṇem. Aġi bini e ijo areqalo di siṅgila na ojejunum. ⁸ Tamo nanġi gurguroqnsib bubuṇeqṇub di nanġi awai oqajqa. Ijo awai bole aġi Qotei a laṇ qureq di atej unu. E awai di oqajqa tariṇoqṇsim unum. Ijo awai aġiende. Mondon Tamo Koba a na e tamo bole une saiqoġi qa merbqas. Di ijo awai bole. Tamo Koba a kumbra bole tintiṇ na tamo unġasari nanġi peginjrqas. Peginjrqas bati deqa a awai bole di e ebqas. A e segi awai ebqasai. Tamo kalil Yesus a laṇ goge na brantim unqajqa deqa areboleboleinjreqṇu qaji nanġi dego awai bole enjrqas.

Pol na Timoti minjej, "Ni ijoq urur au"

⁹ O Timoti, ni ijoq urur au. ¹⁰ Ni que. Demas a mandam endeqa kumbra qa tulaṇ areareteqṇu. Deqa a na e uratbosiqa Tesalonaika qureq gilej. Kresens a Galesia sawaq gilej. Taitus a Dalmesia sawaq gilej. ¹¹ Aqo Luk wo segi unum. Deqa ni Mak osimqa endeq boiy. Mak a tamo bole. A na e aqaryaiboqnsiqa wau bole yeqṇu. ¹² Tikikus aġi e na qarinyonam Efesus qureq aiyej.

¹³ Ni ijoq bqa osimqa ijo gara jugo Troas qureq di uratem qaji di osim osau. Aġi Karpus aqa talq di uratem unu. Ijo buk qudei dego osau. Ariya ijo pepa lulumo qudei wagme nanġo jegara na gereiyo qaji di dego osim osbetbe. Ni are walmaiq.

¹⁴ Bras na inġi inġi gereiyo tamo aqa ñam Aleksander a na e ugeugeiboqnej. Deqa mondon Tamo Koba a na kamba Aleksander ṇolawotqas. ¹⁵ Aleksander a nami iġa jeutgoqnsiqa gago anjam tulaṇ ugeugeiyoqnej. Deqa ni a qa geregere ṇam atoqne.

¹⁶ Jeu tamo nanġi nami e ojsib anjam pegiyo talq di tigeltbeb bati deqa tamo bei na e taqbosai. Tamo kalil nanġi e uratbosib jaraiyeb. Deqa e Qotei endegsi pailyem, "O Abu, ni nanġo une deqa olo kambatnjraime." E degsi Qotei pailyem. ¹⁷ Ariya Tamo Koba Yesus a segi na e taqbosiqa siṅgila ebej deqa e anjam pegiyo talq di tigelosim Yesus aqa anjam bole mareqnamqa sawa bei bei qaji nanġi quoqneḅ. Qotei na e aqaryaibosiqa baun juwan nanġo medabuq na e osiq taqal waibej. ¹⁸ Deqa e endegsi qalieonum. Jeu tamo nanġi boqnsib kumbra uge uge ebqa maroqṇib Qotei na e aqaryaiboqṇsim nanġo baṇq dena e oqṇsim taqal waiboqṇqas. Osim bunuqna

a na e laɗ qureq osi oqsim dia e taqatbosim ijo Mandor Koba sqas. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

¹⁹ O Timoti, ni na ijo kaiye anjam endi osim tamo naɗgi Onesiforus aqa talq di unub qaji naɗgi ti Prisila Akwila wo naɗgi koba na minjime. ²⁰ Erastus a Korin qureq di unu. Trofimus a Miletus qureq di ma ti sonaq e na uratem unu.

²¹ Ni ijoq urur boqumat. Ni tariñoqnim ulili bati bo uge.

Yubulus na Pudens na Linus na Klodia na naɗgi qolqe Kristen tamo kalil naɗgi ti koba na kaiye anjam endi inoq qarinyonub.

²² Tamo Koba a na ino qunuɗ geregere taqateme. Osim niɗgi kalil qa are boleyeme. Bole.

TAITUS

¹ E Pol. E Qotei aqa wau tamo. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Tamo unğasari Qotei na gıltnjrej qaji nanđi aqa anjam minjroqnitqa qusib Yesus qa nanđo areqalo sıngilatqajqa deqa qarınbej. E na nanđi aqaryainjritqa nanđi Qotei aqa anjam geregere qalieosib aqa kumbra dauryqajqa deqa ti qarınbej. Qotei aqa anjam di gısanı sai. Di anjam bole. ² E na nanđi aqaryainjritqa nanđi nambile gaigai sqajqa deqa e waueqnum. Nanđi nambile di oqajqa tarınoqnsib unub. Tulađ nami Qotei a inđi inđi kalil atosaisosıqa a na nambile di ıga egwajqa marej. A bole marej. A gısaıosaieqnu. ³ Bati kereonaqa a na aqa anjam maro tamo nanđi wau enjrej. Kumbra dena a na aqa segi anjam babtej. A na e dego wau ebej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Anjam dena a na ıga padalo sawaq na elenej.

⁴ O Taitus, e anjam endi nengrenyosim inoq qarınyonum. Aqo ombla Kristen tamo unğasari kalil nanđi koba na areqalo qujaitosim Yesus qa gago areqalo sıngilateqnum. Deqa ni ijo anđro bole bul. Gago Abu Qotei wo Kristus Yesus ađi ıga elenej qaji wo nanđi aiyel ni qa are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Pol na Taitus minjej, "Ni na Kristen nanđo gate atelen"

⁵ O Taitus, e ni Krit nuiq di uratmem unum. Krit nuiq di Qotei aqa wau koboosai unu. Deqa ni na wau di kobotosim qure segi segiq di Kristen nanđo gate atelen. Ađi e nami wau deqa ni mermem. ⁶ Deqa ni unime. Ni tamo bei a Kristen nanđo gate atqa osımqa a peleiyosim aqa kumbra kalil unsim di ni a gate ate. Tamo di a tamo unğasari kalil nanđo nımgalaq di une saıqoji soqneme. A unı aiyeltaıq. Aqa anđro nanđi Yesus qa nanđo areqalo sıngilatısib soqnebe. Nanđi kumbra uge uge yoqnaib. Nanđi diqoqnsib nanđo ai abu nanđo anjam gotranıyoqnaib. ⁷ Ni qalie, Kristen nanđo gate nanđi Qotei aqa wau taqateqnum. Deqa ni tamo bei a gate atqa osımqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo unğasari kalil nanđo nımgalaq di une saıqoji unu. A aqa segi nıam soqtosaieqnu. A Kristen tamo unğasari nanđi nırın taqatnjrosaisieqnu. A urur minjın oqetosaieqnu. A ya uge uyoqnsıq nanariosaisieqnu. A qoto ani tamo sai. A silali koba oqnqajqa tulađ arearetosaisieqnu. ⁸ Tamo lanaj nanđi aqa meq beqnaıba oqnsıq geregereinjreqnu. A kumbra bole bole dauryqajqa are qaloqnsıq areqalo bole ti unu. A kumbra tınjın ti Qotei aqa segi kumbra bole ti di dauryqajqa tulađ

areareteqnu. A aqa segi so geregere taqateqnu. ⁹ A Yesus aqa anjam bole iga plalteqnum qaji di singila na ojeqnu. Deqa a anjam di geregere palontoqnsiq Kristen nanjo are tigeltetnjreqnu. Tamo qudei nanji anjam di gotranjyeq nab a na nanji tingitnjroqnsiq dalnjreqnu.

Krit nuiq di tamo gargekoba nanji gisanjreqnub

¹⁰ O Taitus, Krit nuiq di anjam gotranjo qaji tamo gargekoba unub. Tamo nanji di anjam laja laja maroqnsib tamo ungasari nanji gisa gisanjreqnub. Tamo nanji di Juda tamo. Deqa nanji na tamo muluj breinjrqajqa tulan singilaeq nub. ¹¹ Nanji na Kristen nanjo silali yainjrqa are qaloqnsib anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di plaltoqnsib minjreqnub. Nanji degyeq nub deqa nanji na Kristen qudei nanjo angro ti nanjo was nanji ti areqalo ugetetnjreqnabqa nanji Qotei aqa gam bole olo urateq nub. Deqa Taitus, ni na tamo uge deqaji nanjo medabu getentosim saidnjre. ¹² Nami Krit nuiq di qalie tamo bei a anjam endegsi marej, “Krit tamo kalil nanji gisanj ani. Nanji tamo uge. Nanji wagme juwan bul. Nanji qunjan bolet. Nanji wauqa asgim ani.” ¹³ O Taitus, aqa anjam di bole. Deqa ni singila na tamo uge uge nanji tingitnjroqne. Yimqa nanji Yesus qa nanjo areqalo geregere singilatqab. ¹⁴ Osib nanji Juda nanjo gisanj anjam ti tamo nanji Qotei aqa anjam bole qoreiyeq nub qaji nanjo dal anjam ti quqwa uratqab.

¹⁵ Tamo ungasari Qotei aqa njamgalaq di jiga saiqoji unub qaji nanji qalie, ingi uyo kalil jiga saiqoji unu. Deqa nanji oqnsib uyeq nub. Ariya tamo ungasari kumbra jigat dauryoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatosaieq nub qaji nanji torei jiga ti. Deqa nanji mareq nub, “Ingi ingi kalil jigat.” Nanjo areqalo ti nanjo are miligi ti tulan jigat. ¹⁶ Nanji segi mareq nub, “Iga Qotei qa qalie bole.” Di gisanj. Nanji kumbra uge uge yeq nub dena iga poigeqnu, nanji Qotei qoreiyeq nub. Deqa Qotei na nanji torei walinjreqnu. Nanji Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo unub. Nanji kumbra bole bei dauryqa keresai bole sai.

2

Tamo qeli nanji kumbra bole bole yoqnebe

¹ O Taitus, ni Qotei aqa anjam bole plaltoqne. ² Ni na tamo qeli nanji anjam endegsim minjroqne, “Ningi nunjo so geregere taqatiy. Osib areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqniy. Ningi Qotei aqa anjam bole geregere qalieosib qalaqalaiyo kumbra yoqnsib gulbe kalil qoboioqnsib singila na tigelesoqniy.” O Taitus, ni na tamo qeli nanji anjam degsim minjroqne.

³ Ni na uŋa qeli nanŋi anjam endegsim minjroqne, “Kumbra bole kalil Qotei a areareteqnu qaji di niŋgi dauryosib soqniy. Niŋgi yomuqnaib. Wain uyoqnsib nanarioqnaib. Niŋgi na Kristen nanŋi kumbra bole osornjroqniy. ⁴⁻⁵ Osib uŋa meli nanŋi dalnjribqa nanŋi kumbra endegsib yoqnebe. Nanŋi nanŋo tamo ti nanŋo anŋro ti qalaqalainjroqnebe. Nanŋi areqalo bole na walwelosib Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji soqnebe. Nanŋi Kristen nanŋi gereinjroqnebe. Nanŋi nanŋo tal geregere taqatosib nanŋo tamo nanŋo anjam dauryoqnebe. Nanŋi kumbra bole degyoqribqa nanŋo tamo nanŋi na unjrsibqa Qotei binjyosib aqa anjam yomuiyqa uratqab.” O Taitus, ni na uŋa qeli nanŋi anjam degsim minjroqnim.

Pol na Taitus minjej, “Ni kumbra bole yoqnim anŋro meli nanŋi unsib dauryoqab”

⁶ Ariya ni na anŋro meli nanŋi dego are tigeltetnjroqnimqa nanŋi areqalo bole na walweloqnebe. ⁷ O Taitus, ni kumbra bei yqa osimqa kumbra bole segi yoqne. Yimqa anŋro meli nanŋi ino kumbra di unoqnsib dauryoqnaib. Ariya ni gisanj anjam maroqnaim. Ni anjam palontqa osimqa anjam bole segi palontoqne. Alanj anjam koba maroqnaim. Diqoqnaim. Areqalo bole ti sosim kumbra bole bole yoqne. ⁸ Ni anjam bole segi palontoqnimqa tamo nanŋi ino anjam di uge qa marqa keresai. Deqa jeu tamo nanŋi na iga yomuigwa kere-saiinjrimqa nanŋi jemainjrqas.

Kanŋal tamo nanŋi gaigai nanŋo wau qa gate nanŋo sorgomq di soqnebe

⁹ O Taitus, ni na kanŋal tamo nanŋi anjam endegsim minjroqne, “Niŋgi gaigai nuŋgo wau qa gate nanŋo sorgomq di sosibqa wau bole bole nanŋi arearetnjreanu qaji di yoqniy. Niŋgi nanŋo medabu ojoqnaib. ¹⁰ Osib nanŋo inŋi bei bajinjaib. Niŋgi nanŋo anjam geregere dauryosib nanŋi kumbra bole bole enjroqniy. Yimqa nanŋi nuŋgo kumbra deqa tulanj areboleboleinjrqas. Niŋgi kumbra bole kalil yoqribqa nuŋgo wau qa gate nanŋi unoqnsib Qotei agi iga elenŋe qaji aqa anjam tulanj binjyoqnsib maroqnaib, ‘Di anjam bolequja.’” O Taitus, ni na kanŋal tamo nanŋi anjam degsim minjroqne.

Iga Yesus bqajqa bati qa tarijoqnaqom

¹¹ Iga qalie, Qotei a iga qa are boleiyeqnu. Aqa kumbra di a na boleq atsiq iga osorgej. Deqa a na tamo unŋasari kalil nanŋi padalo sawaq dena elenŋa kere. ¹² Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqnu, iga Qotei qoreiyqajqa kumbra ti mandam qaji areqalo uge uge ti torej uratekritqom. Osim iga mandam tamo unŋasari nanŋo ambleq di sosimqa areqalo bole na ti kumbra bole na

ti Qotei aqa kumbra na ti walweloqnoqom. ¹³ Walweloqnsim inji bole bole iga mondoŋ oqom qaji di oqajqa tariŋoqnoqom. Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. A na iga elenjej. Mondoŋ a wala bole ti rianj koba ti osim laŋ qureq na bqas. Iga di unqajqa tariŋoqnoqom. ¹⁴ Yesus a gago uneq na iga awaigosim iga aqa segi tamo ungasari tinŋin sqajqa deqa marsiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Deqa iga gaigai kumbra bole dauryqajqa singilaoqnoqom.

¹⁵ O Taitus, ni gaigai Kristen tamo ungasari nanŋi anjam di minjroqnimqa nanŋi quoqnsib dauryoqnoqab. Ni na tamo ungasari anjam gotranjyeqnuub qaji nanŋi tingitnjroqnsim dalnjroqne. Tamo bei na ino anjam di uge qa maraiq.

3

Qotei a iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej

¹ O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanŋi anjam endegsim minjroqne, “Ninŋi na mandor nanŋi ti sawa taqato qaji tamo kokba ti nanŋo sorgomq di sosibqa nanŋo anjam dauryoqniy. Osib gaigai wau bole yqajqa are qaloqniy.

² Ninŋi tamo qudei nanŋi misilin anjam minjroqnaib. Osib anjam na qotoqnaib. Gaigai lawo na sosib tamo ungasari kalil nanŋi kumbra bole osornjroqniy.” O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanŋi anjam degsim minjroqne.

³ Ni qalie, iga dego nami areqalo uge ti sosimqa Qotei aqa anjam gotranjyoqnem. Bati deqa Satan na iga gisa gisanqeanaqa iga Qotei aqa gam bole dauryqa uratoqnsim kumbra uge uge dauryqajqa are pruggeqnaqa gago segi jejamu qa tulan areboleboleigoqnej. Kumbra dena iga singila na taqatgesoqnej. Deqa iga minjin ti are uge ti sosim walweloqnem. Tamo qudei na iga jeutgeqnaqqa iga kamba dego nanŋi jeutnjroqnem.

⁴ Ariya bati di Qotei agi iga elenjej qaji a na iga tulan qalaqalaigosiqqa iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej. Aqa kumbra di a segi na boleq atej. ⁵ Osiqqa iga elenjej. Gago segi wau bole bole iga yoqnem qaji a deqa osiq iga elenjosai. A iga qa dulosiqqa iga laŋa elenjej awai saiqoji. Osiqqa gago are miligi yansetgosiqqa aqa Mondor Bole egsiqqa iga angro bunuj bul nambabtgej. ⁶ Yesus Kristus agi iga elenjej qaji aqa wau na Qotei na aqa Mondor Bole qarinyonaqa gago are miligiq aiyej.

⁷ Yesus a iga qa are boleiyej deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa mondoŋ iga nambile gaigai sqom. Iga nambile di oqajqa tariŋoqnsim unum. ⁸ Qotei aqa anjam di tulan boledamu. Deqa iga anjam di gago areqaloq di singilatqom.

O Taitus, ni Qotei aqa anjam di singila na palontoqnimqa tamo ungasari Qotei qa nanŋo areqalo singilateqnuub qaji nanŋi

quoqnsib kumbra bole bole yoqñqab. Anjam dena tamo unğasari nañgi aqaryainjreqnu. ⁹Tamo qudei nañgi laña laña ñirinjoqnsib nanari anjam maroqnsib laqñub. Nañgi Moses aqa dal anjam qa ti nañgo moma nañgo ñam qa ti anjam na qoteqñub. Nañgi anjam di marqajqa tulañ arearetnjreqnu. Iga qalie, anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Taitus, ni tamo deqaji nañgo anjam di quetñjraim. Torei urat.

¹⁰Tamo bei na Kristen tamo unğasari nañgo areqalo ugetetñjrsim nañgi pupoinjrimqa ni na tamo di minjimqa aqa kumbra di uratem. A ni quetmosaiamqa olo minje. Minjimqa olo quetmosaiamqa ni a uratosim torei qoreiye. ¹¹Ni qalie, tamo deqaji nañgi Qotei aqa gam torei urateqñub. Nañgi une yo qaji tamo unub. Nañgo une dena nañgi osornjreqnu, nañgi tamo uge.

Pol na Taitus minjej, “Ni urur bosim e itbe”

¹²Ariya Taitus, ni que. E na Artemas kiyo Tikikus kiyo qarinyitqa a inoq gilqas. Gilsim mermimqa ni urur bosim Nikopolis qureq di e itbe. Yuwal ugeo bati qa e dia sqai. Soqñit ni bosim dia e itbe. ¹³Apolos wo dal anjam qalie tamo Senas wo nañgi aiyel ino qure uratosib walwelqa laqñibqa ni na aqaryainjrimqa nañgi gamq di inñgi bei qa truquqasai.

¹⁴Ni na Kristen nañgi anjam plaltosim minjroqñimqa nañgi wau bole yoqñqajqa geregere qalieosib tamo qudei inñgi inñgi qa truqueqñub qaji nañgi aqaryainjroqñebe. Nañgi laña sosib wau bole bole yosaio uge.

¹⁵Kristen kalil e koba na endi unum qaji nañgi na ni kaiyeimonub. Deqa ni na kamba tamo unğasari iga tulañ qalaqalaigeqñub qaji nañgi gago kaiye anjam endi minjprime. Tamo unğasari nañgi di iga koba na Yesus qa gago areqalo siñgilateqnum.

O ijo was, Qotei a niñgi kalil qa are boleiyeme. Bole.

FILEMON

¹ O Filemon, e Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanji na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. Ni gago Kristen was bole. Ni iga koba na wau qujai. ² Aqo aiyel anjam endi ni qa ti gago jaja Apia qa ti Arkipus qa ti Kristen tamo ungasari kalil ino talq di loueqnub qaji nanji qa ti qarinyonum. Arkipus a iga koba na qoto tamo bulosim Qotei aqa wau ojeqnum.

³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanji aiyel ninji qa are boleinjrimqa ninji lawo na soqniy.

Filemon a kumbra tulan boledamu yoqnej deqa Pol a areboleboleiyonej

⁴ E gaigai ijo Qotei binjiyoqnsim ni qa pailyeqnum. ⁵ E ni qa anjam endegsi queqnum, ni na Tamo Koba Yesus tulan qalaqalaiyoqnsim a qa ino areqalo singilateqnum. Osim ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji dego qalaqalainjreqnum. ⁶ Ni iga ti beterosim koba na Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa e endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filemon iga ti aqaryaigimqa iga powo bole osim inji bole bole Kristus a iga egeqnu qaji di geregere poigwas.” ⁷ Od, was, e qalieonum, ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji qalaqalainjroqnsim nanjo are tulan singilatetnjreqnum. Ino kumbra dena ijo are latetbeqnaqa e areboleboleibeqnu.

Pol na Filemon minjej, “Ni na Onesimus qalaqalaiyime”

⁸ O Filemon, e qalieonum, ino kumbra kalil bole. Deqa e ni kumbra bei yqajqa mermitqa ni ijo anjam daurye. E Kristus aqa ñam na ni singila na mermqa kere. ⁹ Ariya e ni tulan singila na mermqasai. Aqo ombla qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum deqa e ni lawo na mermqai. E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanji na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ¹⁰ E tonto talq endi sonamqa ino kanjal tamo Onesimus a ni uratmosiq ulanosiq Rom qure endeq bosiq e itbej. E itbonaqa e Yesus aqa anjam minjnamqa a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej. Deqa bini a ijo angro bul unu. Deqa e ni mermqai, ni a kumbra bole osoryime. ¹¹ A nami kanjal tamo bolesai soqnej deqa a ni qa wau bole yosaiqnej. Ariya bini a kanjal tamo bolequja unu deqa a ni qa wau bole yoqnqa kere. A e qa dego wau bole yoqnqa kere.

¹² Ariya endego e Onesimus qarinyonum a inoq olo bqo. Deqa e a qa are ugeibqo. Di kiyaaqa? E a tulan qalaqalaiyeqnum deqa. ¹³ E Yesus aqa anjam bole qa waueqnum deqa e tonto talq endi unum. Ariya ijo are koba endegsi unu. E Onesimus olo osiy a e ombla tonto talq endi sosim a na e aqaryaiboqnqas. A ino kanjal tamo unu deqa a na e aqaryaibqas di ni na dego e aqaryaibqam. ¹⁴ Ariya e Onesimus qarinyonum inoq olo bqo. E endegsi are qalonum. Ni na e aqaryaibqa are soqnim ni ino segi areqalo na e odbosim Onesimus olo ijoq qarinye. E singila na ni mermqasai.

¹⁵ Bole, Onesimus a bati truquyala ni uratmej. E are qalonum, Qotei a segi na gam gereiyonaqa Onesimus a ni uratmej. Di kiyaaqa? Ni na a olo osim ningi ombla bati gaigai sqajqa deqa. ¹⁶ Onesimus a ino kanjal tamo segi sai. A ino Kristen was bole. A ijo Kristen was dego. Deqa e a tulan qalaqalaiyeqnum. A ino kanjal tamo bolequja. A ni ombla Tamo Koba beteryejunub. Deqa e qalieonum, ni a olo tulan qalaqalaiyoqnum.

¹⁷ Ni e ombla Yesus aqa wau tamo unum edegosim Onesimus osim geregereiyoque. Ni e osim geregereibeqnum dego kere. ¹⁸ Onesimus a une bei ni emej kiyo? A ino silali bei nami yaimosiq olo ni emqajqa mermosiq bunuqna ni emosai kiyo? Degamqa ni na merbimqa e kamba silali di keretosiy ni olo emqai. ¹⁹ E Pol. Anjam endi e ijo segi ban na nengrenyonum. Ni e merbimqa Onesimus a ino silali bei yaimej qaji di e na kamba olo ni emekritqai. Ariya ni que. Nami e Yesus aqa anjam ni mermonam qusim are bulyem. E ino qunun qa aqaryaimem. Deqa e ni endegsi mermqa kere, ni na kamba olo ino segi njambile e ebekritime. Ariya e degsi ni mermqa uratonum. ²⁰ O ijo was Filemon, ni que. Aqo ombla Tamo Koba Kristus aqa tamo unum deqa ni aqa ñam na olo Onesimus ijoq qarinyosim dena ijo are boletetbe.

²¹ E qalieonum, ni ijo anjam endi dauryqam. Osim ijo anjam endi bunyosim olo Onesimus ijoq qarinyqam. Utru deqa e anjam endi nengrenyonum. ²² Ijo anjam qujai bei agiende. E are qalonum, Qotei a nunjo palyo qusim gam waqetbimqa e nunjoq olo bqai. Deqa Filemon, e ino talq di nejajqa warum bei ni na gereiyetbe.

Pol aqa wau qujai nanqi na Filemon kaiyeiyeb

²³ Aqo Epafras wo ombla tonto talq endi unum. Epafras a dego Kristus Yesus aqa wau tamo. A Yesus aqa anjam mare mare laqnej deqa jeu tamo nanqi na a ojsib tonto talq endi waiyeb unu. A na ni kaiyeimqo. ²⁴ Mak na Aristarkus na Demas na Luk na nanqi qolqe dego ni kaiyeimonub. Nanqi e koba na wau qujai.

²⁵Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleyosim nungo qunun geregere taqatoqneme. Bole.

HIBRU

Qotei aqa Niri a na iga anjam mergeqnu

¹ Nami Qotei na gago moma utru nanġi anjam minjroqnej. A gam endena nanġi anjam minjroqnej. A na aqa medabu o qaji tamo nanġi qarinjreqnaqa nanġi giloqnsib bati gargekoba gago moma utru nanġi anjam minjroqneb. ² Ariya bini Qotei na iga dego anjam mergeqnu. Diġo bati jojomoqo deqa a na aqa Niri aqa medabu na iga anjam mergeqnu. Qotei na aqa Niri giltej deqa a inġi inġi kalil oqas. Aqa baġ na Qotei na mandam atej unu. ³ A na Qotei aqa rian koba iga osorgeqnu. Aqa so ti Qotei aqa so ti ombla kerekere. Aqa anjam singila ti unu. Anjam dena a na inġi inġi kalil singilatejunu. A gago une kobotetgosiqa laġ qureq oqsiq Qotei singila koba ti unu qaji aqa baġ woq di awejunu.

Qotei aqa Niri a laġ anġro nanġi tulaġ buġnjrejunu

⁴ Qotei na aqa Niri ñam kobaquja yej. Ñam dena laġ anġro nango ñam tulaġ buġnejunu. ⁵ Nami Qotei na aqa Niri endegsi minnej,

“Ni ijo segi Anġro.

Bini e ino Abu unum.”

Osiqa olo anjam bei dego aqa Niri qa endegsi marej, “E aqa Abu sqai. A ijo Anġro sqas.” Ariya Qotei na aqa laġ anġro nanġi anjam degsi minjrosaiioqnej. ⁶ Nami Qotei na aqa Niri matu qarinjyim mandamq aiqa osiqa a qa olo anjam endegsi marej, “Ijo laġ anġro kalil nanġi aqa sorgomq di sosib a qa louoqnaqab.” ⁷ Ariya Qotei a laġ anġro nanġi qa anjam degsi marosaiioqnej. A nanġi qa endegsi marej,

“E ijo laġ anġro nanġi wau enjrem.

Deqa nanġi jagwa ti namyuwo ti bulosib ijo wau ojeqnu.”

⁸ Ariya Qotei na aqa segi Niri endegsi minnej,

“O Qotei, ni bati gaigai Mandor Koba sqam.

Ni tamo bole unum deqa ni na ino segi tamo unġasari nanġi taqatnjroqnaqam.

⁹ Ni kumbra bole yqajqa tulaġ arearetmeqnu.

Ni kumbra uge yqajqa arearetmosaieqnu.

Deqa ino Qotei na ni giltmosiqa ino gateq di gorenj bilentosiq ñam kobaquja emej.

Deqa ni tulaġ areboleboleimeqnu.

Ino arebolebole dena ino was nango arebolebole tulaġ buġnejunu.”

¹⁰ Qotei na aqa Niri degsi minjsiqa olo anjam bei dego endegsi minnej,

“O Tamo Koba, ni nami mandam atem unu.

Osim lan dego ino segi ban na gereiyem.

¹¹ Lan ti mandam ti koboqab.

Ariya ni bati gaigai sqam.

Lan ti mandam ti gara jugo bulosib sariosib ugeqab.

¹² Tamo bei na aqa gara lubtoqnsiq taqal ateqnu dego kere ni na lan ti mandam ti lubtosim taqal atqam.

Tamo bei na aqa gara piqtoqnsiq taqal ateqnu dego kere ni na lan ti mandam ti piqtosim taqal atqam.

Ariya ni segi bulyqasai.

Ni bati gaigai degsi sqam.

Ino sqajqa bati koboqasai.”

¹³ Qotei na aqa Niri degsi minjsiqa olo minjej,

“Ni ijo ban woq endi awesoqnmqa

e na ino jeu tamo kalil nanngi elenjosiy ino singaq di atelenqai.”

Qotei na anjam deqaji aqa lan angro nanngi minjrosaijoqnej.

¹⁴ Lan angro nanngi Qotei aqa Niri bul sai. Nanngi Qotei aqa wau ojo qaji mondor. A na nanngi qarijnjreqlaqa nanngi aqa wau ojeqnu. Nanngo wau agiende. Nanngi giloqnsib tamo ungasari a na elenqas qaji nanngi aqaryainjreqla.

2

Qotei na iga elenjej aqa wau di tulan kobaquja

¹ Deqa ijo was, anjam ningi nami quoqneb qaji di ningi olo singila na ojsib dauryiy. E dego anjam di dauryqai. Iga dauryqasai di iga ulonjosim anjam di torei urato uge. ² Nami Qotei na aqa lan angro nanngo medabu na gago moma utru nanngi anjam minjroqnej. Anjam di singila koba. Deqa tamo ungasari kalil anjam di gotranjoqneb qaji nanngi Qotei na kambatnjroqnsiqa awai uge enjroqnej. ³ Bunuqna Qotei na iga padalo sawaq na elenjej. Aqa wau di tulan kobaquja. Iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai tulan ugedamu turqom. Awai di iga britosim jaraiqa keresai.

Namoqna gago Tamo Koba a na iga elenqajqa anjam di mare mare laqnej. Onaqa tamo nanngi aqa anjam di quoqneb qaji nanngi kamba olo mare mare laqneb. Osib iga endegsib mergoqneb, “Anjam di bole.” ⁴ Yeqnaqa Qotei na nanngo anjam di singilatoqnej. A gam endena nanngo anjam singilatoqnej. A Mondor Bole aqa wau segi segi jeisiq enjreqlaqa nanngi manwa ti kumbra singila ti babtoqneb. Qotei aqa segi areqalo na a degyoqnej.

Qotei na iga elenjej aqa wau di Yesus a segi na tigeltej

⁵ Mondonj Qotei na mandam bunuj atqas. Iga qalieonum, Qotei na aqa lan angro nanngi mandam bunuj di taqatqajqa

wau enjrosai. ⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,

“O Qotei, ni kiyaaqa tamo nanngi qa are qaleqnum?

Osim nanngi qa duloqnsim aqaryainjreqnum?

⁷ Ni na tamo nanngi lan angro nanngo sorgomq di atem unub.

Deqa nanngi lan angro nanngo sorgomq di sokiñala soqnib

bunuqna ni na nanngo ñam olo soqtetnjrimqa

nanngo ñam tulan kobaosim lan angro nanngo ñam bunyqas.

⁸ Od, ni na inngi inngi kalil osim tamo nanngo sorgomq di atim sqab.”

O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, a na inngi inngi kalil osim tamo nanngo sorgomq di atim sqab. A inngi bei uratqasai. Ariya bini iga uneqnum di inngi inngi kalil tamo nanngo sorgomq di sosai. ⁹ Ariya iga Yesus uneqnum. Nami a lan angro nanngo sorgomq di sokiñala soqnej. Bati deqa Qotei a tamo kalil nanngi qa are boleiyonaqa kumbra dena Yesus a nanngo padalo sawa osiq moiyej. A jaqatin koba osiq moiyej deqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiqa ñam kobaquja yej.

¹⁰ Qotei a inngi inngi kalil qa utru. A na inngi inngi kalil gereiyej. A na aqa angro gargekoba nanngi joqsim lan qureq oqwajqa deqa are qalsiq Yesus singilatonaqa a jaqatin koba ej. Osiqa aqa jaqatin dena a Qotei aqa anjam torei dauryekritosiq tamo nanngi elenqajqa wau tigeltej. Qotei a degsi Yesus singilatej di kumbra bolequja. ¹¹ Iga qalie, Yesus aqa angro kalil a na aqa segi kumbra boleq di atej qaji nanngi a ombla Abu qujai. Deqa a na nanngi minjreqnu, “Ninngi ijo was tintin.” A nanngi was qa minjrqajqa jemaiyosaieqnu. ¹² Deqa a na aqa Abu endegsi minnej,

“O Qotei, e na ijo was nanngi di ino ñam qa sainjroqnqai.

Nanngi louqa korooqnibqa e nanngo ambleq di tigeloqnsiy ino ñam soqtoqnqai.”

¹³ Yesus a degsi aqa Abu minjsiq olo endegsi marej, “E Qotei qa ijo areqalo singilatosiy a qa tarinjoqnsiy sqai.” Osiqa marej, “Ninngi e nubiy. Angro kalil Qotei na ebej qaji nanngi di e koba na unum.”

Yesus na iga aqaryaigwa osiqa tamo bulyosiq moiyej

¹⁴ Yesus aqa angro nanngi di mandam tamo. Deqa Yesus a dego mandam tamo bulyosiq moiyej. A Satan aqa singila kobotqa marsiq deqa moiyej. Satan a moiyo qa utru. A na tamo ungasari nanngi moyotnjrqajqa singila ti unu. ¹⁵ Deqa nanngi moiqa ulaeqnab Satan a nanngi singila na ojeleneqnu. Ariya nanngi degsib ulaoqnsib sonabqa Yesus a nanngi Satan aqa banq dena elenqajqa marsiq moiyej.

¹⁶ Yesus a lan angro nanngi aqaryainjrqa osiq moyosai. A Abraham aqa moma nanngi aqaryainjrqa osiq moiyej. ¹⁷ Utru

deqa a aqa was kalil nanḡi bulosiq tamo yuej. Deqa bini a atra tamo gate sosiq Qotei aqa wau ojeqnu. A tamo unḡasari nanḡi qa dulosim nanḡi aqaryainjrqaqqa deqa marsiq atra tamo gate brantej. A tamo bole unu deqa a Qotei aqa anjam kalil dauryoqnsiqa aqa wau ojeqnu. Aqa wau agiende. A na tamo unḡasari nanḡo une kobotetnjroqnsiqa Qotei aqa minjin taqal waiyeqnu. ¹⁸ Gulbe gargekoba Yesus aqa jejamuq di branteqnaqa a jaqatin koba oqnej. Deqa a na tamo unḡasari gulbe oqnsib uneq aiqa laqnuḡ qaji nanḡi geregere aqaryainjrqa kere.

3

Yesus aqa ñam na Moses aqa ñam tulanḡ bunḡeyunu

¹ O Kristen was kalil, Qotei lanḡ qureq di unu qaji a na ninḡi metnḡej deqa ninḡi Yesus qa are qaloqniy. Yesus a Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa qarinyej. A gago atra tamo gate unu. Deqa iga aqa ñam boleq di maroqnoqom. ² Qotei na Yesus minnej, “Ni ijo wau oje.” Onaqa Yesus a Qotei aqa wau di uratosai. A wau di geregere ojoqnej. Moses a dego nami Qotei aqa wau geregere ojoqnej. A Qotei aqa tamo unḡasari nanḡo ambleq di wauoqnej. Tamo unḡasari nanḡi di Qotei aqa tal bul soqneb. ³ Iga qalie, tamo nanḡi tal ateqnuḡ qaji nanḡo ñam kobaquja. Tal aqa ñam kiñala. Yesus a tal ato qaji tamo bul soqnej deqa Qotei na a ñam kobaquja yej. Yesus aqa ñam dena Moses aqa ñam tulanḡ bunḡeyunu. ⁴ Tal kalil agi tamo nanḡi na ateqnuḡ. Ariya Qotei a segi na inḡi inḡi kalil atelenej. ⁵ Moses a kanḡal tamo bul sosiqqa Qotei aqa tamo unḡasari nanḡo ambleq di wauoqnej. Deqa Moses aqa ñam kiñala. Tamo unḡasari nanḡi di agi Qotei aqa tal bul soqneb. Moses a nanḡo ambleq di wau geregere yoqnej. A Qotei aqa medabu oqnsiqa kumbra bunuqna brantqas qaji deqa anjam maroqnej. ⁶ Ariya Kristus a Qotei aqa Niri. Deqa Qotei na a wau yonaqa a Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi taqatnjroqnej. Tamo unḡasari nanḡi di agi Qotei aqa tal bul unub. Kristus a wau di geregere yoqnej. A Qotei aqa Niri deqa iga gaigai gago areqalo a qa sinḡilatoqnsim a mondoḡ olo bosim iga boletgwajqa deqa tariḡoqnsim sqom. Iga degyqom di iga dego Qotei aqa tal bul sqom.

Tamo qudei nanḡi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqasai

⁷ Iga Qotei aqa tamo unḡasari unum deqa iga Mondor Bole aqa anjam qusim dauryqom. Aqa anjam agiende, “Bini bati endi ninḡi Qotei aqa medabu quoqniy.

⁸ Ninḡi nunḡo are miligi getentaib.

Ninḡi nunḡo moma utru nanḡi bul saib.

Agi nami nunḡo moma utru nanḡi ijo medabu quqwa asginjreḡnaqa gotranḡoqneb.

Nanġi wadau sawaq di ijo sinġila lanja tenemtoqneb.

⁹ Nanġi ijo sinġila bati gaigai unoqneb gilsu gilsiq wausau 40 koboej.

Ariya nanġi deqa e qa are qalosaioqneb.

¹⁰ Deqa e nanġi qa minjin oqnaqa marem,

'Nanġi nanġo are miligiq di e daurbosaieqneb.

Nanġi gaigai ijo gam bole urateqneb.'

¹¹ Deqa e nanġi qa minjin oqnaqa endegsi minjrem,

'Ninġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.' "

¹² O ijo was, ninġi geregere nam atoqniy. Ninġi nam atqasai di ninġi qudei nunġo are miligi ugeqas. Amqa ninġi Yesus qa nunġo areqalo sinġilatqa uratosib Qotei nambile gaigai unu qaji a qoreiyqab. Degaib deqa ninġi nam atoqniy. ¹³ Iga mareqnum, "Bini bati endi." Deqa ninġi bati gaigai nunġo Kristen was nanġi sinġilatnroqniy. Une aqa kumbra na ninġi qudei gisanġosim nunġo are miligi getentaim deqa ninġi degyoqniy.

¹⁴ Iga nami Qotei qa gago areqalo sinġilatoqnem. Ariya gago areqalo di iga olo sinġila na ojesosim gilsim moiqom. Iga degyoqom di iga Kristus aqa segi tamo unġasari tintin sqom.

¹⁵ Iga qalie, anjam endegsi unu,

"Bini bati endi ninġi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ninġi nunġo are miligi getentaib.

Ninġi nunġo moma utru nanġi bul saib.

Agi nami nunġo moma utru nanġi ijo medabu quqwa asginjreqnaqa gotranjoqneb."

¹⁶ O ijo was, yai nanġi Qotei aqa medabu quoqnsib olo quqwa asginjreqnaqa gotranjoqneb? Di Israel tamo unġasari agi Isip sawaq di sonabqa Moses na joqsiq gilej qaji nanġi.

¹⁷ Qotei a yai nanġi qa minjin oqnaqa gilsu gilsiq wausau 40 koboej? Di Israel tamo unġasari agi une yoqnsib wadau sawaq di morenoqneb qaji nanġi. ¹⁸ Qotei na yai nanġi endegsi minjrej, "Ninġi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai"? Osiqa minjrej, "E bole merngonum"? Di tamo unġasari aqa medabu gotranjoqneb qaji nanġi. ¹⁹ Deqa iga qalieonum, Israel tamo unġasari nanġi di Qotei qa nanġo areqalo sinġilatosaiioqneb. Utru deqa nanġi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqa keresai.

4

Qotei aqa tamo unġasari nanġi aqarato sawa miligiq gilqab

¹ Qotei a nami marej, "Ijo segi tamo unġasari nanġi ijo aqarato sawa miligiq gilqab." O ijo was, sawa di miligiq gilqajqa bati koboosai unu. Deqa ninġi ulaoiy. Ninġi qudei sawa di miligiq gilqa uratosib ulono uge. ² Moses aqa bati qa Israel tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam bole quoqneb. Iga dego Qotei aqa anjam bole quoqnem. Ariya Israel nanġi

anjam di lanja quoqnsib nanjo areqaloq di singilatosaiqneb. Deqa anjam dena nanji yala aqaryainjrosaiqnej.

³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa a na odgim iga aqa aqarato sawa miligiq gilqom. Agi nami Qotei a Israel nanji qa endegsi marej,

“E nanji qa minjin oqnaqa minjrem,

‘Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.’ ”

Kumbra di Moses aqa bati qa brantej. Ariya iga qalie, tulan nami Qotei a mandam atsiqa aqa wau kalil kobotej. ⁴ Agi aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, “Qotei na aqa wau kobotosiqa bati 7 onaqa a aqaratej.” ⁵ Osib bunuqna anjam endi nengrenyeb, “Nanji ijo aqarato sawa miligiq gilqasai.”

⁶ Deqa iga qalieonum, aqarato sawa di miligiq gilqajqa bati koboosai unu. Tamo ungasari qudei nanji miligiq gilqa kere. Tamo ungasari nami Qotei aqa anjam bole quoqnsib gotranjyoqneb qaji nanji aqa aqarato sawa miligiq gilosai.

⁷ Deqa wausau gargekoba gilnaqa Qotei a olo aqarato bati bunuj atej. Agi a Devit aqa medabu na endegsi marej,

“Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ningi nunjo are miligi getentaib.”

Devit aqa bati qa Qotei a marej, “Bini bati endi.” Anjam dena iga endegsi osorgeqnu, Qotei a tamo ungasari nanji aqa aqarato sawa miligiq gilqajqa olo bati bunuj atej.

⁸ Josua na aqarato di Israel nanji enjrosai. Enjrej qamu Qotei a bunuqna olo bati bunuj atqa marosai qamu. ⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa segi tamo ungasari nanjo aqarato bini unu. Iga yori bati gaigai aqarateqnum dego kere. ¹⁰ Iga qalie, tamo a Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqas di a aqa wau kobotosim aqaratqas. Agi Qotei a nami aqa wau kobotosiq aqaratej dego kere. ¹¹ Deqa iga aqarato sawa di miligiq gilqajqa tulan singilaqom. Singilaqasai di ningi qudei Israel nanjo kumbra dauryosib Qotei aqa anjam gotranjosib ulonjo uge.

¹² Qotei aqa anjam a nambile ti unu. Anjam di singila na waueqnu. A serie bul tulan qalat. Deqa anjam dena tamo nanjo are gametnjroqnsiqa nanjo qunun ti tanu ti singa ti miligiq aiyuqnsiqa nanjo areqalo ti nanjo are miligi ti geregere pegiyeqnu. ¹³ Ingi bei a Qotei qa uliqa keresai. Ingi inji kalil Qotei a atelenej qaji di a na geregere nam atoqnsiq uneqnu. Deqa mondon a na qujai gago kumbra kalil qa iga pegigwas.

Yesus a gago atra tamo gate unu

¹⁴ Gago atra tamo gate unu. A lan qureq oqsiq di unu. A Qotei aqa Njiri Yesus. Deqa iga aqa nam boleq di maroqnsim ojesqom. ¹⁵ Iga segi singila saiqoji. Deqa iga na gago une aqa

siŋgila kobotqa keresai. Ariya gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa iga endegsi are qalqasai, Yesus a gago une qa iga aqaryaigwa keresai. Iga degsi are qalqasai. Satan na iga walawalaigoqnsiqa uneq waigwa laqnu. A nami Yesus dego uneq waiyqa maroqnsiq walawalaiyoqnej. Ariya Yesus a segi une saiqoji. ¹⁶ Deqa ijo was, iga Qotei aqa areq gilqajqa ulaqasai. Iga aqa areq giloqnqom. A iga qa are boleiyeqnu deqa iga aqa areq giloqnim a iga qa duloqnqas. Iga gulbe ti soqnim a iga qa are boleiyeqnsim gago gulbe qa aqaryaigoqnqas.

5

Atra tamo gate nanjo wau

¹ Qotei a mandam tamo qudei nanji giltjroqnsiqa nanji atra tamo gate ateqnu. Atra tamo gate nanjo wau agiende. Nanji na tamo ungasari nanjo une qa aqaryainjrqa maroqnsib wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqnu. ² Atra tamo gate nanji di iga bul mandam tamo. Nanji dego siŋgila saiqoji unub deqa nanji une yoqnqa kere. Deqa nanji na tamo ungasari powo saiqoji unub qaji nanji ti tamo ungasari Qotei aqa gam groteqnu qaji nanji ti lawo na aqaryainjreqnu. ³ Nanji dego une ti unub deqa nanji tamo ungasari nanjo une qa ti nanjo segi une qa ti are qaloqnsib wagme inji inji oqnsib Qotei atraiyeqnu.

⁴ Tamo lanaj bei a aqa segi areqalo na atra tamo gate sqa keresai. Qotei a segi na atra tamo gate nanji metnjroqnsiqa ñam koba enjreqnu. Agi Qotei a nami Aron metosiq atra tamo gate atej.

⁵ Kristus a dego aqa segi ñam soqtosiq atra tamo gate sqa marosai. Qotei na Kristus giltosiq atra tamo gate atej. Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej, “Ni ijo segi Angro.

Bini e ino Abu unum.”

⁶ Osiqa olo anjam bei dego Kristus minjej,

“Melkisedek a atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

⁷ O ijo was, Yesus a mandamq endi sosiqa a siŋga pulutoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A qalieej, Qotei na a oqa kere. Yim a moiqasai. Deqa a siŋgila na Qotei pailyoqnej. A lelen ti akam ti pailyoqnej. A aqa segi areqalo uratoqnsiqa Qotei aqa sorgomq di soqnej. Deqa Qotei na aqa pailyo quetoqnej. ⁸ Yesus a Qotei aqa Niri. Ariya a jaqatinj koba oqnej dena a powo osiqa Qotei aqa anjam dauryqajqa qalieej. ⁹⁻¹⁰ Qalieosiq deqa a Qotei aqa anjam torei dauryekritej. Deqa Qotei na a giltosiq minjej, “Ni atra tamo gate sqam. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.” Qotei na Yesus degsi minjej deqa

Yesus a tamo kalil Qotei aqa anjam dauryeqnub qaji nanġi elenqas. Nanġi elenqajqa utru agi Yesus qujai. Deqa nanġi nambile gaigai sqab.

Iga anġro mom bul sqasai

¹¹ O ijo was kalil, e Yesus aqa wau deqa anjam gargekoba niġi mernġwajqa unu. Ariya nunġo areqalo getenjejunu deqa niġi anjam di aqa utru gegerere poinġwa keresai. Deqa e niġi anjam di mernġwajqa baġi koba. ¹² Niġi nami are bulyeb bati olekoba gilqo. Deqa niġi Qotei aqa anjam plaltqa kere. Ariya nunġo powo kobaosai unu deqa niġi anġro mom munġum uyeqnub dego bul unub. Niġi inġi sinġila uyqa keresai unub. Deqa tamo qudei na olo Qotei aqa anjam utruq na plaltosib niġi mernġwab di kere. ¹³ Iga qalie, anġro mom nanġi munġum segi uyeqnub. Nanġi kumbra bole qa gam gegerere poinġrosai unu. ¹⁴ Tamo nanġi kokbaonub qaji nanġi inġi sinġila uyeqnub. Nanġi nami bati gargekoba kumbra bole ti kumbra uge ti pegiyoqneb. Deqa nanġi areqalo bole ti powo bole ti unub.

6

Iga Qotei qa tariġoqnqom

¹ Deqa ijo was kalil, iga Kristus aqa anjam nami utruq na quoqnem qaji dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqnqom. Yim anjam dena iga sinġilatgoqnqas. Anjam iga nami utruq na quoqnem qaji di niġi qalie. Anjam agiende. Iga Qotei qa gago areqalo sinġilatoqa, moiyo qaji kumbra uratosim are bulyoqa, ² yanso oqa, Kristen gate nanġo gateq di baġ atoqa, subq na tigeloqa, Qotei na tamo kalil nanġi peginġroqa, tamo qudei nanġi namyuwoq di gaigai soqa. O ijo was, Kristus aqa anjam di iga nami utruq na quoqnem. Ariya bini iga anjam dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqnqom. ³ Qotei na marim iga degyqom.

⁴ O ijo was, niġi qalie. Nunġo ambleq di tamo qudei nanġi Qotei na areqalo suwantetnġrnaqa nanġi lan qureq oqwjajqa gam bole qalieeb. Nanġi Mondor Bole esoqneb. ⁵ Nanġi Qotei aqa anjam uyo oneiyoqnsib maroqneb, "Anjam di bolequja." Nanġi Qotei aqa sinġila mondoġ brantqas qaji di dego qalieosib ojesoqneb. ⁶ Ariya bati bei tamo nanġi di olo uloġosib Qotei aqa anjam qoreiyeb. Deqa nanġi bunuqna puluosib are bulyqajqa gam saiinjrej. Nanġo une dena nanġi Qotei aqa Niri olo namburbasq di qamobulosib tamo unġasari kalil nanġo nambgalaq di aqa ñam tulan ugeugeiyeb.

⁷ Tamo deqaji nanġi qa e yawo anjam endegsi mernġwai. Wau lanja nanġi inġi yageqnabqa awa boqnsiq mandam aqa miligiq aiyeqnu. Aiyeqnaqa Qotei a mandam di boleteqnu

deqa ingi bole oqoqnsiq melieqnaqa wau lanja nanği boqnsib ingi oqnsib uyeqñub. ⁸ Ariya sil luwit oqsim ingi kabutñjrqaş di ingi bole oqwasai. Mandam di ugeqas. Deqa sokiñala Qotei na mandam di torei waliyosim ñamyuwo na koitqas.

⁹ O gago was bole, anjam siñgila di iga na niñgi merngonum. Ariya iga qalieonum, niñgi degsib padalqasai. Qotei na niñgi elenqas. ¹⁰ Qotei a tamo uge sai. A tamo bole. Deqa a nuñgo kumbra bole kalil unoqnsiq olo are walyosaieqnu. Nuñgo kumbra bole agiende. Niñgi gaigai wau bolequja yoqnsib Qotei tulañ qalaqalaiyoqnsib aqa segi tamo unğasari nanği geregereinjqñub. Niñgi nami degyoqñeb agi bini niñgi degyeqñub. ¹¹ Gago are koba endegsi unu. Niñgi kumbra bole di siñgila na ojoqnsib mondoñ Qotei na niñgi boletñgwajqa deqa tariñoqñiy. ¹² Niñgi asgiñgaiq. Qotei aqa tamo unğasari nuñgo kumbra agiende. Nanği Qotei qa nuñgo areqalo siñgilatoqnsib olo asgiñjrosaieqnu. Deqa mondoñ nanği ingi bole bole Qotei a nami aqa anğro nanği enjrqa marej qaji di oqab. O ijo was, nuñgo kumbra di niñgi dego degsib dauryoqñiy.

Qotei aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di a na siñgilatej

¹³⁻¹⁴ Nami Qotei na Abraham minjej, “E ni boletmosiy ino moma nanği tulañ kobatñjrqai.” Osiqa aqa anjam di siñgilatej. Mandam tamo nanği na Qotei bunyqa keresai. Deqa Qotei a mandam tamo bei aqa ñam na anjam siñgilatqa keresai. Deqa a anjam di Abraham minjsiqa aqa segi ñam na anjam di siñgilatosisiq minjej, “E bole mermonum.” ¹⁵ Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq tariñosiq soqñej. A tariñqa asgiyosai. A tariñesosiq bunuqna anjam Qotei na minjej qaji di aqa damu brantonaq unej.

¹⁶ Anjam siñgilatqa kumbra agiende. Tamo bei na anjam siñgilatqa osimqa a tamo kobaquja bei aqa ñam na anjam siñgilatqas. Yim tamo qudei nanği qusib marqab, “Anjam di bole.” Deqa tamo qudei nanği anjam di olo uge qa marqa keresai. ¹⁷ Qotei na Abraham minjej, “E ino moma nanği kobatñjrqai.” Osiqa aqa anjam di siñgilatej. Aqa kumbra dena a na Abraham aqa moma nanği osornjrej, a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. ¹⁸ Deqa Qotei aqa kumbra aiyel unu. A na anjam di Abraham minjej. Osiqa aqa segi ñam na anjam di siñgilatej. Aqa kumbra aiyel di unu deqa a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. A gisañqa keresai dego. Deqa iga Qotei aqa anjam di gago are miligiq di atsim Qotei aqa jojomq giloqnsim a qa tariñoqñom. ¹⁹ Qotei agi iga a qa tariñeqnum qaji a anka bul siñgila koba. Deqa iga Qotei qa gago are miligi siñgilatoqnsim Warum Tulañ Getento Koba gara gainejunu qaji di torei miligiq giloqñom. ²⁰ Yesus a getento warum di iga qa waqtosisqa a segi namoosiq miligiq gilej. Deqa bini a getento

warum dia unu. A di sosimqa bati gaigai a gago atra tamo gate sqas. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.

7

Melkisedek a ñam koba ti soqnej

¹ Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej. A Qotei Goge Koba aqa atra tamo dego soqnej. Bati deqa Abraham a mandor qudei nanji ti qotsiqa nanji ñumej. Ñumsiqa olo aqa qureq beqnaqa Melkisedek a gamq di Abraham turosiqa aqa gateq di ban atetosiqa a qa pailyej. ² Onaqa inji inji kalil Abraham a mandor nanjoq dena elenjej qaji di a na poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Melkisedek aqa ñam aqa damu agiende, Kumbra Bole Yeqnu Qaji Mandor. Qure ñam Salem aqa damu agiende, Are Lawo. Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej deqa aqa ñam aqa damu bei agiende, Are Lawo Qaji Mandor. ³ Melkisedek a abu saiqoji. A ai saiqoji. A moma bei dego saiqoji. Aqa ñambabo bati di iga qaliesai. Aqa moiqajqa bati di dego iga qaliesai. Deqa a Qotei aqa Njiri bulosiq a bati gaigai atra tamo unu.

⁴ Melkisedek aqa ñam tulan kobaquja. E deqa ninji sainjwai. Gago moma utru Abraham a mandor nanjoq dena inji inji boledamu elenosiqa poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. ⁵ Bunuqna Qotei na Livai aqa moma nanji minjrej, “Ninji atra tamo sqab.” Agi dal anjam endegsi unu, “Israel nanji na inji inji poto 10 yoqnsib oto qujai Livai aqa moma nanji atrainjroqnaqab.” Israel nanji Abraham aqa lej na ñambabeb. Nanji Livai aqa moma nanjo was. ⁶ Melkisedek a Livai aqa lej sai. Ariya Abraham a inji inji poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Atraiyonaqa Melkisedek a Abraham aqa gateq di ban atetosiqa a qa pailyej. Abraham agi nami Qotei na minjej, “E ino moma nanji kobatnjrqai.” ⁷ Iga qalie, tamo ñam ti nanji na tamo ñam saiqoji nanjo gateq di ban atetnjroqnsib nanji qa pailyeqnu.

⁸ Israel nanji na Livai aqa moma nanji inji inji atrainjre-qnu. Livai aqa moma nanji morenejqnu. Ariya Melkisedek agi Abraham na inji inji atraiyej qaji aqa moiqajqa bati nanji nami nenjrenyosaiqne. Deqa a bati gaigai sobule-junu. ⁹ Livai aqa moma utru qujai di agi Abraham. Deqa iga endegsi marqom, Livai na inji inji di osiq Melkisedek atraiyobulej. ¹⁰ Melkisedek a Abraham gamq di turej bati di Livai a ñambabosaisoqnej. Abraham a inji inji di Melkisedek atraiyej bati deqa Livai a Abraham aqa jejamu miligiq di soqnej. Bunuqna Livai a Abraham aqa lej na ñambabeb. Deqa iga endegsi marqom, Livai a dego inji inji di Melkisedek atraiyobulej.

Yesus a atra tamo gate bunuj unu

¹¹ Livai aqa moma nanği atra tamo sosib wauoqneb nanğo wau dena tamo unğasari nanği boletnjrosaiognej. Nanği boletnjrej qamu atra tamo bei a olo brantosai qamu. Bole, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanği atra tamo sqab. Dal anjam di Israel nanği nami esoqneb. Ariya Qotei a olo marnaqa Yesus a gago atra tamo brantej. A Aron bulosiq atra tamo brantosai. A Melkisedek bulosiq atra tamo brantej. ¹² O ijo was, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanği atra tamo sqab. Ariya bunuqna Qotei a nanği kobotnjrsiqa olo atra tamo bei agi Yesus atej. Qotei aqa kumbra dena a na dal anjam bulyosiq olo dal anjam bei atej. ¹³ Yesus a Livai aqa leñ na ñambabosai. A leñ bei nanğoq na ñambabej. Leñ nanği di atraiyqajqa wau nami ojosaiogneb. ¹⁴ Iga qalie, gago Tamo Koba a Juda aqa leñ na ñambabej. Leñ dena atra tamo nanği brantqajqa Moses a deqa marosaiognej.

¹⁵ Yesus a atra tamo bunuj brantosiq Melkisedek bulonaq iga unem. Deqa iga poigeqnu, atra tamo bunuj dena atra tamo kalil nami soqneb qaji nanği tulañ bunñnjrejunu. ¹⁶ Dal anjam a marej, atra tamo nanği Livai aqa leñ na brantqab. Ariya Yesus a gam bei na atra tamo brantej. A ñambile ti siñgila ti unu. A gaigai degsim sqas. Gam dena a atra tamo brantej. ¹⁷ Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej,

“Melkisedek a atra tamo soqnej
dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

¹⁸ O ijo was, anjam dena iga poigeqnu, dal anjam nami soqnej qaji di siñgila saiqoji. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyej. ¹⁹ Dal anjam dena iga boletgosaiognej deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyosiqa olo gam bunuj waqtetgej. Gam bunuj di tulañ bolequja. Gam dena dal anjam namij di tulañ bunyejunu. Deqa iga gam bunuj di dauryosim Qotei aqa areq giloqnsim a qa tariñoqnqom.

²⁰⁻²¹ Qotei na Yesus giltosiqa minjej, “Ni atra tamo sqam.” Degsi minjsiqa aqa anjam di siñgilatej. Atra tamo nami soqneb qaji nanği dego Qotei na giltñjroqnsiqa minjroqnej, “Ninği atra tamo sqab.” Ariya a aqa anjam di siñgilatosaiognej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo Koba a na Kristus endegsi minjej, ‘Ni bati gaigai atra tamo sqam.’

Osiqa aqa anjam di siñgilatej. Deqa aqa anjam di a olo uratqa keresai.”

²² Deqa iga qalieonum, Qotei aqa anjam bunuj di tulañ bolequja. Di kiyaaqa? Yesus a segi na anjam di gereiyey deqa. Anjam dena dal anjam namij tulañ bunyejunu.

²³ Nami tamo gargekoba nanġi atra tamo soqneb. Nanġi moreñoqneb deqa nanġi gaigai atra tamo sqa keresai. ²⁴ Ariya Yesus a gaigai sqa deqa a gaigai atra tamo sosim wauoqnqas. Tamo bei na aqa sawa oqa keresai. ²⁵ Deqa tamo unġasari Yesus aqa ñam na Qotei aqa areq gileqnu b qaji nanġi Yesus na torei elenqa kere. Di kiyaaqa? A gaigai ñambile sosisq nanġi qa Qotei pailyeqnu.

²⁶ Yesus a atra tamo gate deqaji unu deqa a na iga tulan aqaryaigwa kere. A gaigai Qotei aqa segi kumbra boleq di sosisq dauryeqnu. A une bei saiqoji. A Qotei aqa ñamgalaq di tamo tulan bolequja. Qotei na a osi oqsiiq lan qureq di awotej unu. Deqa a une tamo nanġo ambleq di sosai. A isaq di unu. ²⁷ Atra tamo gate nami qaji nanġi bati gaigai wagme inġi inġi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Mati nanġi nanġo segi une qa wagme inġi inġi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib olo tamo unġasari nanġo une qa dego Qotei atraiyeqnu. Ariya Yesus a wau degyosaieqnu. A bati qujai qa aqa segi jejamu ñambile sonaq osiqa Qotei atraiyej. ²⁸ Dal anjam a nami marej, mandam tamo nanġi atra tamo gate sqab. Tamo nanġi di sinġila saiqoji. Ariya bunuqna Qotei na olo anjam bei marsiqa anjam di sinġilatej. Anjam di aqa damu agiende. A na aqa segi Niri torei keretosiqa a atra tamo gate atej. Deqa a bati gaigai atra tamo gate sqa.

8

Yesus a lan qureq oqsiiq dia atra tamo gate unu

¹ Ijo anjam di aqa utru agiende. Atra tamo gate deqaji unu. Di Yesus qujai. A lan qureq oqsiiq Mandor Koba aqa ban woq di awejunu. ² A lan qure qaji atra talq di atraiyo wau ojeqnu. Atra tal di Qotei aqa segi tal bole. Tamo bei na tal di atosai. Tamo Koba a segi na tal di atej.

³ Atra tamo gate nanġo wau di ninġi qalie. Nanġi wagme inġi inġi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa Yesus a dego atra tamo gate sosisqa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. ⁴ Yesus a mandamq endi so qamu a atra tamo sosai qamu. Di kiyaaqa? Livai aqa moma nanġi segi mandamq endi atra tamo sosib wagme inġi inġi Qotei atraiyeqnu. Dal anjam a degsi unu. ⁵ Livai aqa moma nanġi gaigai mandam qaji atra tal miligiq di wauqnu. Atra tal dena lan qure qaji atra tal iga lanja suwi osorgeqnu. Moses a nami atra tal di atqa laqnaqa Qotei na tal sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi atej. Agi Qotei na Moses endegsi minnej, “E mana goge dia atra tal sigitosim ni osormem. Deqa ni atra tal ti aqa inġi inġi kalil ti degsim gereiyime.” Qotei na nami Moses degsi minnej. ⁶ Ariya bini Yesus a atraiyo wau ojeqnu di wau tulan bolequja. Aqa wau

dena atra tamo nami qaji nanjo wau tulan bunyejunu. Yesus a Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Deqa anjam bunuj dena anjam namij di tulan bunyejunu. Ingi bole bole bunuj Yesus na iga egwa marej qaji dena ingi bole bole namij dego tulan bunyejunu.

Anjam bunuj a na anjam namij tulan bunyejunu

⁷ O ijo was ningi are qaliy. Anjam namij dena iga aqaryaigwa kere qamu Qotei a olo anjam bunuj marosai qamu. ⁸ Ariya Tamo Koba a na tamo ungasari nanjo une babtetnrjsiqa endegsi marej, “Ningi quiy. E bati atonum unu. Bati di brantimqa e anjam bunuj qosisiy Israel nanji ti Juda nanji ti minjrit nanji qusib dauryqab. ⁹ Ijo anjam bunuj di anjam namij dego sai. E nanjo moma nanji Isip sawaq dena joqsim gilsim mana goge dia ijo anjam namij nanji enjrem. Bati deqa nanji ijo anjam di dauryqa uratosib gotranjoqneb deqa e na kamba nanji qoreinjrem. ¹⁰ Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy Israel nanjo areqaloq di atqai. Osiy nanjo are miligiq di dego nengrenyqai. Deqa e nanjo Qotei soqnit nanji ijo segi tamo ungasari sqab. ¹¹ Sosib bati deqa nanji kalil e qa geregere qalieqab. Deqa nanji olo bunuqna nanjo was nanji endegsi minjrqsai, ‘Ningi Tamo Koba a qa qalieoiy.’ Degsi minjrqsai. Nanji kalil e qa qalieqab. Tamo ñam ti tamo ñam saiqoji nanji ti kalil e qa qalieqab. ¹² Di kiyaca? E nanji qa dulosiy nanjo une kobotetnrqai. Deqa bunuqna e nanjo une qa olo are qalqasai.” Tamo Koba a nami degsi marej.

¹³ Agi Qotei a marej, “E anjam bunuj qosqai.” A degsi marej deqa iga qalieonum, anjam a nami qosej qaji di olo namijej. Deqa anjam di sokiñalayosim torei koboqas.

9

Atra tamo gate nami qaji nanji wagme aqa leñ atraiyeqñub

¹ Israel nanji anjam namij dauryoqneb bati deqa nanji mandam qaji atra talq di Qotei qa louoqneb. ² Atra tal di jagwa oqajqa tal bul. Tal miligiq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Getento Warum.” Warum miligiq di nanji lam ti atra bijal ti atraiyqa bem ti atnab soqnej. ³ Getento warum qoreq di nanji gara kobaquja bei gainteb. Gara aqa qoreq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Warum Tulan Getento Koba.” ⁴ Qa sum koitib qurem quleqwajqa deqa marsib atra bijal gol na gereiyosib warum dia atnab soqnej. Qotei aqa dal anjam so qaji ñam monqum dego warum dia soqnej. Ñam monqum aqa qalaq di gol na walateb. Ñam monqum miligiq di lan qure qa ingi uyo Qotei na nami

Israel nanġi anainjrej qaji di tabirq di atnab soqnej. Tabir di dego gol na gereiyeb. Nam moŋgum miligiq di Aron aqa walwelqa toqon nami qenjilitej qaji di atnab soqnej. Meniŋ aiyel Qotei a nami nanġo quraq di aqa dal anjam nenġrenyej qaji di dego nam moŋgum miligiq di atnab soqnej. ⁵ Nam moŋgum aqa quraq di lan anġro aiyel nanġo sigito qunun atnab soqnej. Lan anġro aiyel nanġi di Qotei aqa singila sigitoqnsib unub. Nanġo bari na nam moŋgum di kabutesoqnej. Nam moŋgum aqa qura di tamo unġasari nanġo une kobotetnrqajqa sawa. Bini e inġi inġi kalil deqa anjam koba marqasai.

⁶ Inġi inġi kalil deqaji atra tal miligiq di atnab sonabqa atra tamo nanġi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa warum dia Qotei louqajqa wau yeqnu. ⁷ Ariya atra tamo gate a segi bati qujai qa wausau gaigai Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq giloqnsiqa aqa segi une qa ti tamo unġasari nanġo une qa ti leŋ oqnsiqa Qotei atraiyeqnu. Tamo unġasari nanġi di powo bole ti sosai deqa nanġi une yeqnu. ⁸ O ijo was kalil, Mondor Bole na iga endegsi osorgeqnu, atra tal namij sonaqa iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq gilqajqa gam geteŋejunu. ⁹ Atra tal dena kumbra bunuj bini branteqnu qaji di iga laŋa suwi osorgeqnu. Tal dia atra tamo nanġi wagne inġi inġi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Ariya wagne inġi inġi dena tamo unġasari Qotei qa loueqnu qaji nanġo are miligi gereiyetnrqa keresai. Deqa nanġi endegsi qalieqa keresai, “Bole, Qotei na gago une kobotetgekritqo.” Degyqa keresai. ¹⁰ O ijo was, anjam namij di a inġi uyo qa ti ya uyo qa ti yanso oqajqa ti jejamu inġi inġi qa ti segi mareqnu. Qotei na Israel nanġi anjam namij di enjrej. Di kiyaqqa? Nanġi anjam di dauryosib soqni b bunuqna a na olo gam bunuj gereiyqas.

Kristus na aqa segi leŋ osiqa Qotei atraiyej

¹¹ Ariya Kristus a brantosiq a gago atra tamo gate sosiqa inġi bole bole Qotei na mondon iga egwas qaji di osiqa lan qure qa atra tal miligiq gilej. Atra tal di tulaŋ bolequja. Atra tal dena mandam qaji atra tal tulaŋ bunyejunu. Mandam tamo nanġi na lan qure qaji atra tal di gereiyosai. ¹² Kristus a makau ti kaja du du ti nanġo leŋ osiqa atra tal di miligiq gilosai. A aqa segi leŋ osiqa bati qujai qa atra tal di miligiq gilej. Aqa wau dena a gago uneq na iga olo awaigej deqa iga nambile gaigai sqom. ¹³ Atra tamo nami qaji nanġi makau ti kaja du du ti nanġo leŋ oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib makau nanġo damu koiteqna skuleqnaq sum oqnsib tamo unġasari nanġo gateq di bilenteqnu. Nanġi na tamo unġasari une ti unub qaji nanġo jejamu yansetnrqajqa marsib kumbra degyeqnu. ¹⁴ Ariya Kristus aqa leŋ na wagne nanġo leŋ tulaŋ bunyejunu. Kristus a jiga bei saiqoji. A gago jejamu

yansetgosai. A gago are miligi yansetgej. Mondor gaigai sqas qaji a na Kristus singilatonaqa aqa segi nambile osiqa Qotei atraiyej. Osiqa aqa leŋ aiyej qaji dena gago are miligi yansetgej. Deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa nŋamgalaq di une saiqoji unum. Deqa iga moiyo qaji kumbra kalil uratqom. Osim Qotei nambile gaigai unu qaji a qa are qaloqnsim waue-toqnqom.

Kristus aqa leŋ na anjam bunuj singilatej

¹⁵ Yesus aqa leŋ aiyej qaji dena iga bole aqaryaigej. Deqa iga Qotei aqa nŋamgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Yesus a na Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Nami iga anjam namij aqa sorgomq di sosim bati deqa iga une yoqnsim laqnem. Onaqa Yesus a iga qa moisiq dena a iga olo awaigosiqa gago une kobotetgej. Deqa iga ti tamo ungasari kalil Qotei na metnjreqnu qaji naŋgi ti nambile gaigai sqom. Qotei a nami marej, “E na nambile di ijo segi angro tintin naŋgi enjrqi.”

¹⁶ E mandam tamo naŋgo kumbra qa mernŋwai. Tamo bei a qalieqo, a bunuqna moiqas. Deqa a pepa bei osim aqa angro naŋgi aqa inŋi inŋi kalil oqajqa marsim naŋgo nŋam nenŋrenjim sqas. A moiyo saisoqnimqa aqa angro naŋgi aqa inŋi inŋi oqa keresai. A moiyimqa naŋgi aqa inŋi inŋi oqab. ¹⁷ Tamo di a nambile soqnimqa aqa anjam nenŋrenyej qaji di a laŋa sqas. Ariya a moiyimqa aqa anjam di singila ti sqas. ¹⁸ Dego kere nami atra tamo naŋgi anjam namij singilatqa osibqa naŋgi na wagme naŋgi nŋumeq nab naŋgo leŋ aiyoqnej. ¹⁹ Agi Moses a dal anjam kalil plaltosiq tamo ungasari naŋgi minjrsiq koboonaqa a na makau ti kaja du du ti naŋgo leŋ osiqa ya ti sil lent ti nŋamtaŋ aqa dani aqa nŋam hisop de ti turtosiq tamo ungasari naŋgo gateq di bilentej. Osiqa Qotei aqa lou gara nenŋren aqa qoreq di dego bilentej. Sil lent di kaja du du naŋgo junŋum na gereiyo qaji. ²⁰ Moses a leŋ bilentosiq marej, “Leŋ endi aisiq Qotei aqa anjam singilatqo. Agi Qotei a nami nŋi endegsi mernŋej, ‘Nŋi anjam di dauryiy.’ ” ²¹ Osiqa Moses a olo leŋ bilentonaqa atra tal ti atraiyqajqa inŋi inŋi ti naŋgoq dego aiyej. ²² Deqa iga qalieonum, leŋ na inŋi inŋi kalil yansqas. Leŋ aiqasai di Qotei na tamo ungasari naŋgo une kobotqasai. Dal anjam a degsi marqo.

Kristus a gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu Qotei atraiyej

²³ Atra tal namij aqa inŋi inŋi dena laŋ qaji inŋi inŋi laŋa sigitejunu. Atra tamo naŋgi na wagme naŋgo leŋ oqnsib dena inŋi inŋi di yanseqnub. Ariya wagme naŋgo leŋ na laŋ qaji inŋi inŋi yansqa keresai. Leŋ tulaŋ boledamu na segi laŋ qaji

inġi inġi yansqas. ²⁴ Iga qalie, Kristus a mandam qaji atra tal miligiq gilosai. Mandam qaji atra tal di tamo nanġi na ateb. Tal di Qotei aqa atra tal bole laġa sigitejunu. Kristus a laġ qureq oqej deqa bini a Qotei aqa areq di sosiqa iga qa waueqnu.

²⁵ Atra tamo gate nami qaji a wausau gaigai wagme nanġo leġ oqnsiqa Warum Tulaġ Getento Koba di miligiq gileqnu. A aqa segi leġ osaieqnu. A wagme nanġo leġ oqnsiq miligiq gileqnu. Ariya Yesus a degyosaieqnu. A laġ qureq oqsiq bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. A bati gargekoba degyosai oqnej. ²⁶ A bati gargekoba degyoqnej qamu Qotei na nami mandam atej bati deqa a jaqatin oqnsiq bosu bosiq agi bini olo jaqatin eqnu qamu. Ariya diġo bati jojomqo deqa Kristus a bati qujai qa mandamq aisiq gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ²⁷ Iga qalie, tamo kalil nanġi bati qujai qa moiyeqnu. Mondon nanġi Qotei aqa ulatamuq di brantib a nanġo une qa nanġi peginjrqas. ²⁸ Dego kere Kristus a bati qujai qa tamo gargekoba nanġo une qoboiyetnjrqas marsiqa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Ariya mondon a laġ qureq na bqas. Bati deqa a na tamo unġasari nanġo une olo qoboiyetnjrqasai. A bosim tamo unġasari a qa tariġeqnub qaji nanġi torei elenqas.

10

Wagme nanġo leġ na gago une kobotqa keresai

¹ Moses aqa dal anjam aqa wau agiende. Dal anjam na inġi bole bole Qotei a mondon iga egwas qaji di iga laġa suwi osorgeqnu. Damu osorgosaieqnu. Atra tamo gate nanġi wagme inġi inġi oqnsib wausau gaigai Qotei atraiyeqnu deqa iga qalieonum, dal anjam na tamo unġasari Qotei aqa areq gileqnu qaji nanġi torei boletnjrqas keresai. ² Wagme inġi inġi dena tamo unġasari Qotei qa loueqnub qaji nanġo une yansetnjrqas kere qamu atra tamo gate nanġi na olo atraiyosai qamu. Deqa tamo unġasari nanġi nanġo une qa olo are gulbeinjrosai qamu. ³ Ariya atra tamo gate nanġi wausau gaigai wagme inġi inġi di oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa tamo unġasari nanġi nanġo une qa olo are qaloqnsib are gulbe ti unub. ⁴ Kumbra di aqa utru agiende. Makau ti kaja du du ti nanġo leġ na tamo unġasari nanġo une kobotetnjrqas keresai bole sai.

⁵ Deqa Kristus a mandamq aiqa osiqa endegsi pailyej, "O Abu, ni atraimqajqa wagme inġi inġi qa arearetmosaieqnu.

Deqa e ijo segi jejamu osiy ni atraimqai. Ijo jejamu di agi ni na e gereiyetbem.

6 O Abu, atra tamo nanġi na tamo unġasari nanġo une qa aqaryainjrqa maroqnsib wagme inġi inġi oqnsib nġamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqñub.

Ni inġi inġi deqa arearetmosaieqñu.

7 Deqa e ni endegsi pailmonum,

‘O Qotei, e bonum.

Agi nami anjam degsib e qa nengrenyeb.

Bini e ino areqalo dauryqa bonum.” Kristus a mandamq aiqa osiqa degsi Qotei pailyej.

8 Agi Kristus a namoqna pailyej, “O Abu, ni atraimqajqa wagme inġi inġi qa arearetmosaieqñu. Atra tamo nanġi na tamo unġasari nanġo une qa aqaryainjrqa maroqnsib wagme inġi inġi oqnsib nġamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqñub. Ni inġi inġi deqa arearetmosaieqñu.” O ijo was, dal anjam a nami atraiyqajqa inġi inġi deqa marej. 9 Ariya bunuqna Kristus a olo pailyej, “O Qotei, e ino areqalo dauryqa bonum.” A degsi pailyej deqa iga qalieonum, a kumbra namij di taqal waiyosiq a olo kumbra bunuj atej. 10 Yesus Kristus a Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Wau dena Yesus na iga elenjosiq a Qotei aqa segi kumbra boleq di atej.

Yesus aqa leñ na gago une kobotetgej

11 Atra tamo kalil nanġi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa nanġo wau yeqñub. Nanġi bati gargekoba wagme inġi inġi oqnsib Qotei atraiyeqñub. Inġi inġi dena tamo unġasari nanġo une kobotetnrqqa keresai. 12 Ariya Kristus a bati qujai qa gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Osiqu lan qureq oqsiqu dia Qotei aqa ban woq di awoej. Deqa aqa atraiyo wau di gaigai sqas. 13 A Qotei aqa ban woq di awesosiqa mondoñ Qotei na aqa jeu tamo kalil nanġi osim aqa sinġaq di koroinjrqaqqa deqa tariñeqñu. 14 Yesus a bati qujai qa aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. Wau dena a na tamo unġasari a nami Qotei aqa segi kumbra boleq di atej qaji nanġi torei boletnrrej. Deqa nanġi bati gaigai une saiqoñi sqab.

15 Anjam deqaji Mondor Bole na dego iga mergeqñu. Agi a endegsi mergeqñu, 16 “Tamo Koba a marej, ‘Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy tamo unġasari nanġo are miligiq di atqai. Osiy nanġo areqaloq di dego nengrenyqai.’” 17 Osiqu olo anjam bei dego totoryosiq endegsi marej, “E nanġo une kobotetnrqai deqa bunuqna e nanġo une qa olo are qalqasai.” 18 O ijo was, Qotei na gago une torei kobotej deqa atraiyo inġi bei na gago une olo kobotqa keresai bole sai.

Iga Warum Tulañ Getento Koba di miligiq gilqa kere

19 O ijo was kalil, Yesus aqa lenj aiyej qaji dena gago une kobotetgej. Deqa iga Warum Tulañ Getento Koba di miligiq giloqnqom. Iga ulaqasai. Warum di agi Qotei aqa atra talq di unu. 20 Yesus a segi na nãmbile qa gam bunuj waqtetgosiqa a segi namoosiq warum di miligiq gilsiq gara gainjejunu qaji dena torei miligiq gilej. Gara di Yesus aqa segi jejamu. 21 Gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa a na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanqi taqatnjreqnu. 22 A gago kumbra uge kalil qa are qalsiqa aqa segi lenj bilentonaqa aisiq gago are miligi yansetgej. Deqa iga ya na yanso em. Yesus aqa wau dena iga qalieonum, iga Qotei aqa namgalaq di une saiqoji unum. Deqa kumbra gisañ kalil gago are miligiq di unu qaji di iga taqal waiyqom. Osim Qotei qa gago areqalo torei siñgilatosim aqa areq giloqnqom. 23 Iga qalie, inqi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. A uratqasai. Deqa iga Qotei aqa ñam siñgila na ojsim boleq di maroqnsim inqi bole bole deqa tariñoqnqom. Iga areqalo aiyeltqasai. 24 Iga gago Kristen was nanqo are tigeltetnjroqnmqa nanqi qalaqalaiyo kumbra ti kumbra bole bole ti dauryoqnqab. 25 Osim iga Qotei aqa ñam qa koroqnqom. Iga kumbra di uratqasai. Kristen was qudei nanqi koroqajqa asginjreqnu. Deqa iga nanqi siñgilatnjroqnqom. Niñgi qalie, Yesus a olo bqajqa bati jojomqo.

Iga Qotei aqa Niri qoreiyqasai

26 Niñgi quiy. Iga Yesus aqa anjam bole qalieonum deqa bunuqna iga diqosim gago segi areqalo na une yoqnqasai. Yoqnqom di Qotei na gago une kobotetgwasai. Osim atraiyqajqa inqi bei iga egwasai. 27 Iga une yoqnqom di iga pegigwajqa bati qa ulaosim tariñqom. Pegigwajqa bati deqa Qotei na aqa jeu tamo kalil nanqi ojelenosim nãmyuwo kankan kobaq di breinjraqas. 28 Iga qalie, tamo bei a Moses aqa dal anjam gotranymqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo aqa une unsib boleq di maribqa tamo ungasari nanqi a qa dulqasai. Nanqi a qalib moiqas. 29 Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri qoreiyosim aqa ñam ugeugeiyqas di aqa une deqa a gulbe tulañ kobaquja oqas. Aqa gulbe dena dal anjam gotranjo qaji tamo aqa gulbe tulañ bunyqas. Tamo di a nami Qotei aqa anjam bunuj Yesus aqa lenj na siñgilatej qaji di dauryoqnej. Osiqa a Qotei aqa segi kumbra boleq di soqnej. Ariya a olo Yesus aqa lenj di ugeugeiyosim Qotei aqa Mondor iga qa are boleiyeqnu qaji aqa ñam ugetqas di a gulbe tulañ kobaquja oqas. 30 Iga qalieonum, Qotei a nami endegsi marej, “Tamo nanqo une kalil e segi na kambatosiy awai uge enjraqai. Di ijo segi wau.” Osiqa marej, “Tamo Koba a na aqa tamo ungasari nanqo une

qa peginjrqas.” ³¹ O ijo was, Qotei nambile unu qaji a na tamo bei njolawotqas di a tulan ulaugetqas.

Nunگو areqalo Yesus qa singilateq nub qaji di geregere ojesoqniy

³² Ningi are qaliy. Nami Qotei a nunگو areqalo suwan-tetngonaqa bati deqa jeu tamo nanگی na gulbe ti jaqatinј ti gargekoba ningi enگوqneb. Engeq nab ningi singila na tigeloqnsib gulbe di gotranگوqneb. ³³ Jeu tamo nanگی dena nunگو Kristen was qudei nanگی joqoqnsib tamo ungasari kalil nanگو njamdamuq di tigeltjnroqnsib nanگو nam misilinyoqnsib nanگی ugeugeinjroqneb. Yeqnab ningi na nunگو Kristen was nanگی di beternjroqnsib singilatjnroqneb. ³⁴ Jeu tamo nanگی dena nunگو Kristen was qudei nanگی ojoqnsib tonto talq di breinjreqnab sonabqa ningi na tonto tamo nanگی deqa are qaloqnsib nanگی geregereinjroqneb. Bati di jeu tamo nanگی dena ningi qudei nunگو ingi ingi yaingoqneb. Ariya ningi deqa are ugeingosaijne. Ningi areboleboleingoqnej. Di kiyaqqa? Ningi qalie, ingi di lanja mandam qaji ingi. Ingi bati gaigai sqas qaji di tulan bolequja. Mondonј ningi ingi di oqab. Di ningi qalie.

³⁵ Kumbra bole ningi nami yoqneb qaji deqa olo are qaloqnsib yoqniy. Osib nunگو areqalo Yesus qa singilateq nub qaji di geregere ojesoqniy. Ningi olo urataib. Ningi uratqasai di mondonј ningi awai tulan boledamu oqab. ³⁶ Ningi nunگو gulbe kalil qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy. Ningi degyqab di Qotei na ningi singilatngimqa ningi aqa areqalo dauryekritosib mondonј ingi bole bole a nami ningi engwa marej qaji di ningi oqab. ³⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenјyeb unu, “Sokiñala tamo bunuqna bqas qaji di a bqas. Deqa a tariñsokobaiyqasai. A urur boqujatqas. ³⁸ Ijo segi tamo ungasari bole nanگی e qa nanگو areqalo singilatqab di nanگی nambile sqab. Nanگی na e qoreibqab di e nanگی qa areboleboleibqasai.”

³⁹ O ijo was, iga Qotei qoreiyosim padalqasai. Tamo qudei nanگی degyeq nub. Ariya iga tamo deqaji sai. Iga Qotei qa gago areqalo singilato qaji tamo. Deqa iga nambile gaigai sqom.

11

Iga Qotei qa gago areqalo singilatqajqa kumbra

¹ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum di aqa utru agiende. Iga qalieonum, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di iga oqajqa tariñesoqnimqa a na egwas. Iga gago njamdamu na ingi di unqa keresai di ungu. Iga ingi di oqom.

² Qotei aqa tamo ungasari nami soqneb qaji nanگی a qa nanگو areqalo singilatoqneb deqa a nanگی qa maroqnej, “Nanگی tamo bolequja.” ³ O ijo was, iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum

deqa iga endegsi poigeqnu, bole, Qotei a anjam segi marnaqa laj ti mandam ti brantej. Ingi ingi iga unqa keresai qaji di Qotei na elejosiq dena a ingi ingi kalil iga uneqnum qaji di gereinjrej. Iga degsi poigeqnu.

Abel na Enok na Noa na nanği qalub

Qotei qa nanngo areqalo singilateb

⁴ Abel a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a ingi bei Qotei atraiyonaqa Qotei a ingi deqa tulan arearetej. Kein a dego ingi bei Qotei atraiyej. Ariya Qotei a Kein aqa atraiyo ingi deqa arearetosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Abel a Qotei aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji soqnej. Abel a moiyej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa bini a Qotei aqa anjam iga mergobuleqnu.

⁵ Enok a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a moiyo-sai. A nambile sonaqa Qotei na a osiq laj qureq oqej. Oqnaqa tamo ungasari nanği a qa namoqneb a olo unosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Qotei na Enok laj qureq osi oqosaisosiq a Enok aqa kumbra qa tulan arearetoqnej. ⁶ O ijo was, ningi Qotei aqa areq gilqa osibqa ningi mati a qa nungo areqalo singilatosib endegsib mariy, “Bole, Qotei a unu. Deqa iga a qa namosim gilsim itonam a na awai boledamu egwas.” O ijo was, ningi degsib marqab di Qotei a ningi qa tulan arearetqas. Tamo nanği Qotei qa nanngo areqalo singilatqasai di a nanği qa arearetqa keresai.

⁷ Noa a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na minjej, “E bunuqna awa qarinyit bosim mandam kalil keretqas. Deqa ni qobun gereiyime.” Noa a awa unosaisosiq a Qotei aqa anjam di dauryosiq aqa angro nanği ti aqa unja a ti padalaib deqa qobun gereiyej. Aqa kumbra dena a na tamo ungasari kalil mandamq di soqneb qaji nanngo une babetnjrej. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.

Abraham Sara wo nanği Qotei qa nanngo areqalo singilateb

⁸ Abraham a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na Abraham metonaqa a Qotei aqa anjam dauryosiq mandam mutu bei Qotei na a yqajqa minjej qaji deq gilej. A sawa qabitqas kiyo di a qalieosaisosiq gilej. ⁹ A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a gilsiq mandam mutu dia brantosiqa yaun tamo soqnej. Mandam mutu di agi Qotei na a yqajqa minjej. A di sonaqa Qotei na minjej, “Mondon e na ino moma nanği mandam mutu endi enjrqi.” Onaqa Abraham a mandam mutu dia laqnsiq jagwa oqajqa tal gereiyoqnsiq di neioqnej. A na Aisak Jekop wo nanği joqsiqa koba na soqneb. Qotei na nanği aiyel dego minjrej, “Mondon e na nungo moma

nanği mandam mutu endi enjrqai.” ¹⁰ Abraham a lan qureq oqsim dia sqajqa deqa are qaloqnsiq tariñoqnej. Lan qure di bati gaigai sqas. Lan qure agi Qotei a segi na gereiyey unu.

¹¹ Abraham aqa njan Sara a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a tulan qeliosiq marej, “Bole, e angtrotqai. Anjam Qotei na merbej qaji di a uratqasai. A dauryqas.” Sara a degsi marej deqa Qotei na aqa miligi gereiyetonaqa a gumaney. ¹² Abraham a dego qeliosiq a moiqajqa bati jojomon-aqa Qotei na a singila yonaqa a angtro mel qujai nambabtej. Onaqa bunuqna aqa moma nanği tulan gargekobaeb. Bongar tulan gargekoba unub dego kere Abraham aqa moma nanği ulul bul tulan gargekobaeb. Deqa sisiyqa keresai.

¹³ O ijo was, Abel na Enok na Noa na Abraham na Sara na nanği kalil Qotei qa nanžo areqalo singilatesosib moreneb. Nanği mandamq endi sosibqa ingi bole bole Qotei a nami nanği enjrqa minjrej qaji di nanği osai. Nanği ingi di oqajqa tariñesosibqa isaq na ingi di unsib deqa areboleboleinjrej. Deqa nanği maroqneb, “Iga mandamq endi so boleiyqasai. Iga mandamq endi yanjan tamo bulosim sokiñala sosim bunuqna iga mandam endi uratqom.” ¹⁴ O ijo was, iga qalieonum, tamo ungasari anjam degsib mareqnub qaji nanği nanžo segi sqajqa sawa boleq oqwajqa are qaleqnub. ¹⁵ Nanği nanžo qure utruq olo aiqajqa deqa are qaleb qamu nanği puluosib aiyeb qamu. ¹⁶ Ariya nanği nanžo qure utruq olo aiqajqa are qalosaieqnub. Nanği sawa tulan boledamu agi lan qureq di unu qaji deq oqwajqa are qaleqnub. Tamo ungasari nanği dena Qotei endegsib minjeqnub, “Ni gago Qotei.” Yeqnaqa Qotei a nanžo Qotei sqajqa jemaiyosaieqnu. Nanği a qa nanžo areqalo singilateqnub deqa a nanžo qure agi lan goge dia gereiyetnjrej unu.

¹⁷ Abraham a Qotei qa aqa areqalo bole singilatej kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq endegsi minjej, “Ni ino segi angtro qujai Aisak qalsim e atraibe.” Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di uratosai. Bole, Qotei na nami minjej, “E na ino moma nanği mandam mutu endi enjrqai.” Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Aisak osiq Qotei atraiyqa gilej. ¹⁸ Agi Qotei a nami Abraham minjej, “Aisak aqa lej na ino moma nanği bumbranqab.” ¹⁹ Abraham a Aisak qalqa osiq endegsi are qalej, “E Aisak qalitqa, ungtum, Qotei na a olo subq na tigeltqa kere.” Abraham a degsi are qalsiq sonaqa Qotei na saidyey, “Ni Aisak qalaim.” Deqa iga yawo anjam endegsi marqom, Qotei na Aisak subq na tigeltobulosiq olo Abraham yey.

Aisak na Jekop na Josep na nanği qalub Qotei qa nanžo areqalo singilateb

²⁰ Aisak a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiqa Jekop Iso wo nanngo gateq di aqa ban atetnjrsiqa nanngi qa pailyosiqa kumbra bunuqna nanngoq di brantqas qaji deqa nanngi minjrej.

²¹ Jekop a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiqa Josep aqa angro aiyel nanngo gateq di aqa ban atetnjrsiqa nanngi qa pailyej. A tulan qeliosiqa moiqa jomosiqa deqa a na aqa walwelqa toqon ojsiq singa pulutosiq Qotei qa louej.

²² Josep a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tulan qeliosiqa moiqa jomosiqa a na aqa was nanngi endegsi minjrej, “Ninngi na nunngo moma agi Israel nanngi minjribqa bunuqna nanngi Isip sawa uratoqnsibqa bati deqa nanngi ijo tanu osi gilqab.”

Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatej

²³ Ariya Moses aqa ai abu nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilateb. Deqa Moses a nambabonaqa nanngi a osib bai qalub a ulitonab soqnej. Nanngi qalieeb, Moses a angro tulan bolequja. Nanngi Isip nanngo mandor koba ulaiyosai deqa nanngi aqa anjam gotranjosib Moses ulitonab soqnej.

²⁴ Sosiqa tamo kobaqujaonaqa Isip tamo ungasari nanngi na minjoqneb, “Ni Isip nanngo mandor koba aqa asi aqa angro.” Onaqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a aqa segi nam aguq atsiqa nanngo anjam di quqwa uratoqnej. ²⁵ A endegsi are qalej, “Qotei aqa tamo ungasari agi Israel nanngi gulbe ti unub. Deqa ungun, e nanngi koba na sosiy gulbe oqnqai. Une qa arebolebole a sokiñalayosim koboqas. Di e uratqai.” ²⁶ Osiqa olo endegsi are qalej, “E Kristus aqa nam qa jemai oqai di kere. Mondon e awai tulan boledamu oqai. Awai dena silali ti ñoro ti kalil Isip sawaq endi unu qaji di tulan bunyejunu.” Moses a awai boledamu di oqa marsiq deqa a degsi are qalej. Osiqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

²⁷ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. Isip nanngo mandor koba a Moses qa minjin oqetej ariya Moses a deqa ulaosai. Qotei agi iga unosaieqnum qaji di Moses na unobulosiq deqa a singila na tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. ²⁸ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a na Israel tamo ungasari nanngi minjrnaqa nanngi kaja du du ñumsib nanngo damu uyebe. Uysib kaja du du nanngo len ainaqa di osib Qotei na aqa lan angro bei qarinyim bosim Israel nanngo angro matu nanngi ñumaim deqa len di nanngo siranmeq di liyeb.

Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb

²⁹ Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Yuwal Lentq di gentosib mandam boleq aisib walwelosib

gileb. Gileq nab Isip nanği na nanği daurnjrsib yuwal ambleq aisib ya uysib moreñeb.

³⁰ Bunuqna Israel nanği Qotei qa nanço areqalo singilatosib deqa nanği Jeriko qure agutosib kalilyo bati 7 yonabqa qure aqa dadan kalil ululoñeb.

³¹ Sambala unça Rahap a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Israel tamo aiyel nanği lumu na Jeriko qure unça bonabqa a na nanği aiyel osiqa lawo na gereinjrsiqa ulitnjrej. Qure deqaji tamo unçasari nanği Qotei aqa anjam gotranjoqneñ deqa Qotei na nanği kalil padaltnjrej. Rahap a segi Qotei na uratonaq bole soqneñ.

³² Gideon na Barak na Samson na Jepta na Devit na Samuel na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego Qotei qa nanço areqalo singilatoqneñ. E nanği qa olo ninği sainğwajqa bati keresaiibqo. ³³ Nanği Qotei qa nanço areqalo singilatoqneñ deqa nanği na mandor kokba nanği qoto itnjroqnsib qoto bunjoqneñ. Osib kumbra bole tinğinjoqneñ. Inği bole bole Qotei na nami nanği enjrq minğrej qaji di nanği elenjoqneñ. Laion nanği boqnsib nanği uyqa laq nab nanği na nanço medabu getentetnjroqneñ. ³⁴ Namyuwo na nanği koitnjrq laqnaq nanği olo namyuwo mosotoqneñ. Jeu tamo nanği boqnsib serie na nanği ñumqa laq nab nanği jaraiyoqneñ. Nanği segi singila saiçoji sonab Qotei na olo nanği singilatnjroqneñ. Nanği singilaoqnsib qotoqnsib sawa bei bei qaji nanği teteinjroqneñ. ³⁵ Unçasari qudei nanço anğro nanği moreñeq nab Qotei na olo subq na tigeltnjroqneñ. Jeu tamo nanği na Qotei aqa tamo qudei nanği tonto talq di breinjroqnsib jaqatin koba enjroqneñ. Osib minjroqneñ, “Ninği Qotei qoreiyib iga ninği uratnğim ninği tonto talq dena oqedqab.” Onaqa nanği na saidosib minjroqneñ, “Sai. Mondon iga olo subq na tigelosim nambile tulan boledamu oqom. Deqa unğum, bini iga jaqatin oqnsim unum di kere.”

³⁶ Jeu tamo nanği na Qotei aqa tamo unçasari qudei nanği misilinjroqnsib kumbainjroqneñ. Osib nanği tonto talq di breinjroqnsib sil singila kokba na nanği tontnjroqneñ. ³⁷ Osib Qotei aqa tamo unçasari qudei nanği menin na ñumoqnsib moiyo tnjroqneñ. Osib olo qudei nanği serie na ginğenjnreq nab moreñoqneñ. Osib olo qudei nanço jejamu qaja na qametnjroqneñ. Nanği qudei gara bolesai deqa nanği kaja nanço junğum na gara gereiyoqnsib jugoqneñ. Nanği inği inği tulan saiinğrej deqa nanği laña soqneñ. Jeu tamo nanği na nanği gulbe enjroqnsib tulan ugeugeinjroqneñ. ³⁸ Tamo unçasari nanği di tulan ugeosib soqneñ deqa nanği wadau sawaq di, manaq di, menin kokba miligiq di, sub miligiq di laqneñ. Nanği Qotei qa nanço areqalo singilatoqneñ deqa nanği kumbra bole yoqneñ.

Nanġi tamo unġasari kalil mandamq di soqneb qaji nanġi bul sai. Nanġo kumbra tulaġ bolequja.

³⁹ Nanġi kalil Qotei qa nanġo areqalo sinġilatoqneb deqa nanġi aqa nġamgalaq di tamo unġasari tulaġ bolequja soqneb. Ariya inġi bole bole Qotei na nanġi enjrqqa minjrej qaji di nanġi osaiqneb. ⁴⁰ Di kiyaaqa? Qotei na olo inġi tulaġ boledamu bei iga egwajqa marsiqa gereiyej unu. Mondon a na iga ti nanġi ti turtgosim iga kalil koba na inġi boledamu di egwas. Osim dena a na iga kalil torei boletgwas.

12

Iga Yesus koqyesosim a qa gago areqalo sinġilatqom

¹ Tamo unġasari nami soqneb qaji nanġi di Qotei qa nanġo areqalo sinġilatoqneb deqa bini nanġi lanbi bul iga agutgesonab iga nanġi unjreqnum. Unjreqnum deqa iga sinġila na gurgurobuloqnsim bubuŋoqnqom. Qotei na iga giltgej deqa iga gurguroqnmqqa gulbe qudei na iga getentgwa laqnimqqa iga gulbe di olo gotranjoqnqom. Une qudei gagoq di heterqajqa laqnu qaji di dego iga gotranjoqnqom. ² Osim iga Yesus koqyoqnsim gurgurqom. Iga Qotei qa gago areqalo sinġilateqnum di Yesus a segi utru. Bunuqna a na gago areqalo di torei keretqas. Yesus a nami qalieej, a nġamburbasq di moism bunuqna a olo tulaġ areboleboleiyqas. Jeu tamo nanġi a qa maroqneb, “A tamo uge deqa a moiqa.” Ariya Yesus a deqa jemaiyosai. A aqa are sinġilatosiq nġamburbasq di moiyej. Bini a olo lan qureq di Qotei aqa awo jaram baġ woq di awejunu.

Qotei na iga tingitgwa marsiqa gulbe egeqnu

³ Ninġi geregere are qaliy. Une tamo nanġi Yesus qa tulaġ ugeoqnsib a jeuteqnab a sinġila na tigelesoqnej. Ninġi dego sinġila na tigelesoqniy. Ninġi ulaaib. Osib asġingaiq. ⁴ Bole, ninġi une gotranjqajqa sinġilakobaeqnub. Ariya jeu tamo nanġi na kamba ninġi moiyoŋgosaieqnub. ⁵⁻⁶ O ijo was, Qotei a nami anjam bei ninġi merngej. Ninġi anjam deqa are walngwo kiyo? A ninġi dalngwa osiqa endegsi merngej, “O ijo anġro, e nunġo Tamo Koba. Deqa e ninġi tingitngwa marsiyqa gulbe engoqnit ninġi gulbe di qoboiyqa asġingaiq. Osib are gulbeinġaiq. Ninġi quiy. Tamo unġasari e qalaqalainjreqnum qaji nanġi di e na olo tingitnjreqnum. Tamo unġasari e ijo segi anġro qa mareqnum qaji nanġi di e na olo gulbe enjreqnum.” Qotei a ninġi aqa segi anġro sqa marsiq deqa anjam degsi merngej. Ninġi anjam deqa olo are walngwo kiyo?

⁷ O ijo was, Qotei na ninġi tingitnggoqnsim gulbe engoqnmqqa ninġi sinġila na tigeleqnsib gulbe di qoboioqniy. Abu nanġi na nanġo anġro nanġi gaigai tingitnjreqnub dego kere Qotei

na nin̄gi tingit̄ngeqnu. ⁸ Qotei na aqa an̄gro kalil nan̄gi gaigai tingit̄njreqnu. A na nin̄gi tingit̄ngwasai di nin̄gi aqa an̄gro sqa keresai. Nin̄gi gam qaji un̄a aqa an̄gro bul sqab. ⁹ Nin̄gi are qaliy. Gago mandam qaji abu nan̄gi na iga tingit̄goqneb. Deqa iga nan̄go ñam soqtoqnem. Ariya gago lan̄ qaji Abu a gago qunun̄ taqateqnu. Deqa iga aqa sorgomq di geregere sosimqa aqa ñam tulan̄ soqtoqnqom. Osim dena iga ñambile sqom. ¹⁰ Gago mandam qaji abu nan̄gi sokiñala sosib nan̄go segi areqalo dauryosib iga tingit̄goqneb. Ariya Qotei na iga geregere aqaryaigwajqa osiq iga tingit̄geqnu. Di kiyaya? Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa. ¹¹ Bole, Qotei na iga tingit̄gwa maroqnsiq gulbe egeqnaqa iga areboleboleigosaieqnu. Iga are gulbeigeqnu. Ariya bunuqna gulbe dena iga sin̄gilat̄gimqa iga kumbra bole tin̄tin̄ dauryqajqa geregere qalieqom. Osim dena iga lawo na sqom.

Nin̄gi Qotei aqa segi kumbra bole dauryiy

¹² Deqa nun̄go ban̄ a laesqas di nin̄gi na olo sin̄gilatosib wauoqniy. Nun̄go sin̄ga tombol dego laesqas di nin̄gi olo sin̄gila na tigelesoqniy. ¹³ Tigelesosib gam bole dauryosib walweloqniy. Nin̄gi degyqab di nun̄go sin̄ga ugeqasai. Nun̄go sin̄ga olo boleqas.

¹⁴ Nin̄gi tamo kalil nan̄gi ti koba na geregere lawo na sqajqa sin̄gilaoqniy. Osib nin̄gi Qotei aqa segi kumbra bole dego dauryqajqa sin̄gilaoqniy. Tamo a Qotei aqa segi kumbra bole dauryqasai di a Tamo Koba un̄qa keresai. ¹⁵ Nin̄gi geregere ñam atoqnsib soqniy. Qotei a nin̄gi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di nin̄gi qudei olo uratosib ulon̄o uge. Ñamtan̄ oqsic gei uge uge atelen̄eqnu dego kere nun̄go ambleq di tamo bei a are uge ti sosim kumbra uge uge babtoqnimqa nin̄gi na saidiy. Tamo dena nin̄gi niñaañgimqa nin̄gi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti so uge. ¹⁶ Nin̄gi na Kristen tamo un̄gasari nan̄gi saidnjribqa nan̄gi sambala kumbra yaib. Osib Qotei qoreiyaib. Agi Aisak aqa ñiri Iso a Qotei qoreiyej. Osiqa a an̄gro matu soqnej deqa are qalosaiosiq in̄gi bole bole aqa abu na nami a yqajqa min̄jej qaji di qarinyosiq dena in̄gi uyo bei awaiyosiq uyej. ¹⁷ Nin̄gi qalie, bunuqna Iso a aqa abu aqa in̄gi bole bole di olo oqajqa marnaqa Qotei na saidyej. Deqa a akamugetej. Aqa kumbra uge yej qaji di a olo uratosim are bulyqajqa gam saiiyej.

Nin̄gi Jerusalem bunuj lan̄ goge di unu qaji deq belejeb

¹⁸ Nami Israel nan̄gi Sainai mana utru jojomyosib dia ñamyuwo ti ambru ti jagwa ti unoqneb. Nan̄go ban̄ na mana di ojoqneb. Ariya ijo was, nin̄gi in̄gi in̄gi deq bosai. ¹⁹ Israel nan̄gi Sainai manaq di gul an̄jam quoqnsib Qotei aqa kakro

dego quoqneb. Osib ulaugeteb. Deqa nanği Moses minjeb, “Qotei a olo anjam bei mergaiq.”²⁰ Nanği Qotei aqa anjam di qusib ulaugeteb. Agi Qotei na nanği endegsi minjrej, “Tamo bei kiyo wagme bei kiyo mana endeq oqimqa niği a meniğ na qalib moiym.” Qotei na nanği degsi minjrej.²¹ Manağ di nanği iği iği di unoqnsib deqa nanği tulağ ulaugeteb. Moses a dego mana deqa ulaosiq marej, “E ulaugetosim tulağ ginda gindañeqnum.”

²² Ariya niği iği iği deq bosai. Niği Saion manağ beleneb. Osib Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa segi qureq dego beleneb. Qure di agi Jerusalem bunuj lağ goge di unu qaji. Niği lağ anğro tulağ gargekoba sisiyqa keresai nanğoq dego beleneb.²³ Tamo unğasari Qotei qa korooqnsib loueqnub qaji nanğoq dego niği beleneb. Tamo unğasari nanği di Qotei aqa segi anğro matu tiñtiğ. Nanğo ñam Qotei a lağ qureq di nenğrenyej unu. Niği Qotei qa ti tamo unğasari kumbra bole dauryeqnub qaji nanğo qunuğ qa ti beleneb. Tamo unğasari nanği di Qotei na torei boletnjrej. Qotei agi mondoğ iga kalil pegigwas.²⁴ Ariya niği Yesus qa dego beleneb. Yesus agi Qotei aqa anjam bunuj siğilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Yesus aqa leğ bilenej qaji a qa dego niği beleneb. Deqa leğ dena Qotei aqa anjam niği merñgobuleqnu. Yesus aqa leğ di tulağ bolequja. Leğ dena Abel aqa leğ tulağ bunyejunu. Abel aqa leğ na dego niği anjam merñgobuleqnu.

Niği Qotei aqa anjam quqwa urataib

²⁵ O ijo was, niği geregere ñam atoqniy. Qotei na niği anjam merñgoqnimqa niği aqa anjam dauryqa urataib. Qotei a nami mandamq endi sosiqa Israel nanği anjam siğila na minjroqnej. Minjreqnaqa nanği aqa anjam di dauryqa uratoqneb. Deqa Qotei na nanği awai uge enjrej. Awai uge di nanği britosib jaraiqa keresai. Ariya bini Qotei a lağ goge di sosiqa iga dego anjam siğila na mergeqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a na iga awai tulağ ugedamu egwas. Awai uge di iga britosim jaraiqa keresai bole sai.²⁶ Nami Qotei na Israel nanği anjam siğila na minjreqnaqa aqa kakro dena mandam reñgiyoqnej. Ariya bini a olo anjam endegsi iga mergeqnu, “Bunuqna bati qujai qa e olo mandam reñgiyqai. E mandam segi reñgiyqasai. E mandam ti lağ ti reñgiñjrqi.”²⁷ A marej, “Bati qujai qa.” Deqa iga qalieonum, Qotei na iği iği a nami atej qaji di taqal breinjrim nanği torei koboqab. Iği iği di agi Qotei na reñgiñjrqas. Yimqa iği iği a na reñgiñjrqasai qaji di gaigai sqab.

²⁸ Qotei a gago Mandor Koba sosiğ iga taqatgeqnu. Aqa kumbra di reñgiğqa keresai. Deqa iga Qotei biñiyiqnsim

kumbra a tulan areareteqnu qaji dena a qa louoqnsim aqa ñam soqtoqnsim ulaoqnsim aqa sorgomq di sqom. ²⁹ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Gago Qotei a ñamyuwo bul inġi inġi kalil koitelenjeqnu qaji.

13

Niġi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

¹ O ijo Kristen was, bati gaigai niġi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ² Qure bei qaji tamo nanġi nunġo meq boqni b niġi na oqnsib geregereinjroqniy. Kumbra di niġi urataib. Niġi qalie, qure bei qaji tamo nanġi nami nunġo moma qudei nanġo meq beqnab tamo bole edegoqnsib geregereinjroqneb. Ariya nanġi tamo sai. Nanġi lan angro.

³ Qotei aqa tamo unġasari qudei nanġi tonto talq di unub deqa niġi nanġi uratnjraib. Niġi nanġi qa are qaloqnsib koba na tonto talq di sobulosib nanġi gereinjroqniy. Kristen tamo qudei nanġi jEU tamo nanġi na jaqatinj enjreqnub deqa niġi nanġi qa dego are qaloqnsib koba na jaqatinj obuloqnsib nanġi gereinjroqniy. Niġi qalie, jEU tamo nanġi na nunġo jejamu dego ugeugeiyqa kere.

⁴ Tamo a unġatqas di kumbra bole. Unġa a tamotqas di dego kumbra bole. Deqa niġi kumbra di ugetaib. Niġi kumbra di geregere taqtosib Qotei aqa ñangalaq di jiga saiqoji soqniy. Niġi qalie, tamo unġasari sambala kumbra yeqnu b qaji nanġi Qotei na awai uge enjrqas.

⁵ Niġi silali qa mamaunġgaiq. Niġi endegsib maroqniy, “Iga silali ti inġi ti kiñala eqnum di kere.” Agi Qotei a marej, “E ni uratmqasai. E ni qoreimqasai dego.” ⁶ Deqa iga gago are sinġilatoqnsim endegsi maroqnqom, “Tamo Koba a na e aqaryaibeqnu.

Deqa e ulaqasai.

Tamo bei na e ugetbqa keresai.”

Iga Yesus dauryqajqa jemaigwasai

⁷ O ijo was niġi quiy. Kristen gate nanġi Qotei aqa anjam palontoqnsib niġi mernġeqnub. Osib Qotei qa nanġo areqalo sinġilatoqnsib kumbra bole bole yeqnu b. Nanġo kumbra deqa niġi are qaloqnsib dauryoqniy.

⁸ Yesus Kristus aqa kumbra bulyqasai. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. ⁹ Deqa tamo qudei nanġi bosib anjam utru segi segi na nunġo are tigeltetnġibqa niġi nanġo anjam di dauryaib. Osib Qotei aqa gam urataib. Qotei a niġi qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena nunġo are sinġilatetnġoqneme. Ariya tamo qudei nanġi mareqnu b, “Iga inġi uyo na gago are sinġilatoqnqom.” Di gisanj. Kumbra

di laŋa jejamu qa kumbra. Ingi uyo dena tamo nanŋi yala aqaryainjrosaieqnu.

¹⁰ Gago atra bijal bunuj unu. Atra tamo nanŋi atra tal namij miligiq di waueqnu. Deqa nanŋi atra bijal bunuj dena ingi uyqa keresai. ¹¹ Atra tamo gate nami qaji a tamo unŋasari nanŋo une kobotetnrqa maroqnsiq wagme nanŋo leŋ oqnsiq Warum Tulan Getento Koba di miligiq gileqnu. Atra tamo nanŋi olo wagme nanŋo damu osi aiyooqnsib qure qalaq di atoqnsib koiteleneqnu. ¹² Dego kere Yesus a Jerusalem qure qalaq aisiq dia jaqatin osiq aqa segi leŋ bilentosiq tamo unŋasari nanŋi qa moiyej. Aqa leŋ dena a na tamo unŋasari nanŋi Qotei aqa segi kumbra boleq di atqajqa deqa marsiq nanŋi qa moiyej. ¹³ Deqa iga dego qure qalaq aiyooqnsim Yesus aqa areq di brantoqnsim a ñam uge osiq jemaiyej dego kere iga ñam uge oqnqom. ¹⁴ Iga qalie, mandamq endi qure kalil koboqab. Deqa iga yaun tamo bulosim qure utru saiqoji laŋa unum. Mondon iga laŋ qureq oqsim dia gaigai sqom. Iga qure deq oqwjajqa tariŋeqnum. ¹⁵ Deqa iga Yesus aqa ñam na Qotei binjyoqnsim atraiyobuloqnqom. Osim iga gago medabu na aqa ñam soqtoqnqom. ¹⁶ O ijo was, niŋgi na tamo unŋasari nanŋi kumbra bole bole enjroqniy. Nanŋi ingi qudei qa truquoqnbq niŋgi na aqaryainjroqniy. Niŋgi kumbra di urataib. Niŋgi kumbra degyqab di niŋgi Qotei atraiyobuloqnqab. Yim Qotei a nunŋo kumbra deqa tulan arearetoqnqas.

Yesus Kristus a gago are miligiq di waueqnu

¹⁷ Nunŋo Kristen gate nanŋi na nunŋo qunun taqateqnu. Mondon nanŋi nanŋo wau deqa Qotei minjqab. Deqa niŋgi nanŋo medabu geregere dauryoqnsib nanŋo sorgomq di soqniy. Niŋgi degyqab di nanŋi are gulbe na niŋgi taqatngwasai. Nanŋi arebolebole na niŋgi taqatngwab. Osib nanŋi are gulbe saiqoji sosib niŋgi geregere aqaryainjoqnqab.

¹⁸ Niŋgi iga qa Qotei pailyoqniy. Iga qalieonum, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum. Iga gaigai kumbra bole dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁹ Deqa ijo areqalo agiende. Niŋgi e qa Qotei pailyibqa a na gam waqtetbimqa e nunŋoq urur boqujatqai.

²⁰ Gago Tamo Koba Yesus a kaja nanŋo Mandor sinŋila ti unu qaji. Aqa kaja nanŋi agi iga. Aqa leŋ aiyej dena a na Qotei aqa anjam bunuj gaigai sqas qaji di sinŋilatej. Qotei a are lawo qa utru. A na Yesus olo subq na tigeltej. ²¹ Qotei qujai dena niŋgi aqaryainŋimqa niŋgi aqa areqalo geregere dauryosib kumbra bole yoqniy. A gago are miligi gereiyetŋimqa iga Yesus Kristus aqa wau na kumbra kalil a tulan areareteqnu

qaji di yoqnqom. Iga kalil bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

Anjam getento

²²O ijo was, e na ningi singilatngwajqa deqa anjam truquyala endi nenngrenyonum. Deqa ningi ijo anjam endi geregere qusib dauryoqniy. ²³E ningi endegsi merngwai. Gago was Timoti a tonto talq dena uratonab oqedej. Deqa a urur ijoq bqas di aqo aiyel ombla na nunngoq bosim nungwom.

²⁴Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen gate kalil nanngi ti Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi ti minjriy. Itali tamo qudei bosib endia unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeinjonub.

²⁵Qotei a ningi kalil qa are boleyeme. Bole.

JEMS

¹ E Jems. E Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngo wau tamo. Israel nanngo moma utru 12 nanngo leŋ agi ninŋi. O was ninŋi kalil kaiye. E na anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Ninŋi nunngo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub.

Iga gulbe qoboieqnum dena iga sinŋila eqnum

² O ijo was, gulbe utru segi segi gargekoba nunngoq boqnimqa ninŋi gulbe deqa tulaŋ areboleboleinŋim soqniy. ³ Gulbe deqaji nunngoq boqnimqa ninŋi nunngo areqalo Yesus qa bole sinŋilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a gegerere unqas. Ninŋi qalie, gulbe dena ninŋi sinŋilatnŋeqnaqa ninŋi gulbe qoboieqnum. ⁴ Deqa ninŋi bati gaigai sinŋila na tigeloqnsib gulbe qoboieqniy. Ninŋi degyqab di ninŋi Qotei aqa kumbra bei qa truquoqnsasai. Ninŋi tulaŋ kere na sqab.

Tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyim Qotei na powo yqas

⁵ Ariya tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyem. Yimqa Qotei na a powo yqas. Ninŋi qalie, Qotei a tamo ungasari kalil nanŋi inŋi bole bole enjreqnu. Nanŋi Qotei pailyeqnab a nanŋi qa olo nŋirinosaieqnu. ⁶ Ariya tamo bei a Qotei pailyqa osimqa a are gulbeiyaiq. Osim endegsi maraiq, “Qotei na inŋi bole ebqas kiyo sai kiyo?” A degsi maraiq. A Qotei qa aqa areqalo sinŋilatosim pailyem. Jagwa tigelosiq yuwal korkortoqnsiqa oqe aiyeqnu dego kere tamo are gulbeieqnu qaji a bati bei Qotei qa aqa areqalo sinŋilatoqnsiqa olo bati bei aqa areqalo sinŋilatosaiieqnu. ⁷ Tamo Koba a na tamo deqaji nanŋi inŋi bei enjrqasai. Deqa tamo deqaji nanŋi endegsib are qalaib, “Iga inŋi bole bole oqnqom.” Di sai. ⁸ Nanŋi areqalo aiye aiyeltoqnsib kumbra laŋa laŋa yeqnub deqa Qotei na nanŋi inŋi bei enjrqasai.

Jems a ñoro tamo ti tamo inŋi saiqoji nanŋi ti anjam minjrej

⁹ Kristen was bei a ñam saiqoji soqnimqa a areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ŋamgalaq di ñam koba ti unu deqa. ¹⁰ Tamo bei ñoro koba ti unu qaji a dego areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ŋamgalaq di ñam saiqoji unu deqa. Tamo nanŋi ñoro koba koroiyqajqa arearetnjreqnu qaji nanŋi balamtamo aqa so bulosib sokiñalayosib morenqab. ¹¹ Iga qalie, seŋ oqsim kanŋanamaqa balamtamo aqa so laosim moiym aqa wala bole di koboqas. Dego kere tamo nanŋi ñoro

koba ti unub qaji nanġi wau bei bei yoqnsib bati qujai qa urur morenosib koboqab.

Qotei na iga are qametgosaieqnu

¹² Tamo unġasari gulbe qoboiyoqnsib siġgila na tigelejunub qaji nanġi areboleboleinjreme. Mondonj Qotei a nanġi qa tulan arearetim awai boledamu enjrim nanġi nambile gaigai sqab. Qotei a marej, “E na tamo kalil e qalaqalaibeqnu b qaji nanġi awai bole enjrqai.” Qotei a degsi marej. ¹³ Deqa tamo bei a une atqajqa are prugyimqa a endegsi maraiq, “Qotei na are qametbqoqa e une atqajqa are prugbeqnu.” A degsi maraiq. Iga na Qotei aqa are qametim a une yqa keresai dego kere Qotei na iga une atqajqa are qametgosaieqnu. ¹⁴ Gago segi segi are miligi tigelognsiqa iga titgeqnu. Gam dena gago segi areqalo uge na iga uneq breigwa oqnsiqa walawalaigoqnsiqa gisanġeqnu. ¹⁵ Gago are miligi tigeleqnu di uña a gumañeqnu dego kere. Bunuqna uña a anġroteqnu dego kere gago are miligi tigelognsiqa une babteqnu. Yeqnaqa gago une di tulan kobaeqnaqa iga moiyo gam tureqnum.

¹⁶ O ijo was bole, une aqa kumbra dena niġgi gisanġaim deqa niġgi une kalil uratij. ¹⁷ Inġi bole bole kalil Qotei na iga egeqnu qaji di lanj goge na branteqnaq iga lanja elenġeqnum. Abu Qotei suwanjoq di unu qaji a na inġi di qarinyeqnaqa gagoq beqnu. Qotei a kumbra bubulyosaieqnu. A seņ qunun bul sai. Seņ qunun a olekobaoqnsiqa olo truqueqnu Qotei a degyosaieqnu. ¹⁸ A aqa segi areqalo dauryosiq iga gereigej deqa a gago Abu. A aqa anjam bole na iga gereigej deqa iga inġi meli bunuj bulosim inġi inġi kalil a nami gereinjrej qaji di tulan bunjrejunum.

Iga Qotei aqa anjam lanja quqwasai

¹⁹ O ijo was bole, niġgi endegsi poingem. Niġgi anjam bei marqa osibqa urur medabu waqtaib. Mati didaboqniy. Urur minjin oqaiq. ²⁰ Tamo nanġi urur minjin oqetnjreqnu qaji nanġi Qotei aqa kumbra bole dauryqa keresai. ²¹ Deqa niġgi kumbra uge uge jigat kalil taqal waiyoqniy. Osib nunġo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa anjam a na nami nunġo are miligiq di atej qaji di niġgi ojesoqniy. Ojesqab di Qotei a nunġo qunun oqas. ²² Ariya niġgi Qotei aqa anjam di bole dauryoqniy. Lanja qusib olo urataib. Niġgi lanja quqwab di niġgi nunġo segi jexamu gisanjyqab. ²³ Tamo bei a Qotei aqa anjam lanja quoqnsiq olo dauryqa urateqnu di a tamo ya jeqiloq di aqa ulatamu uneqnu dego bul. ²⁴ A ya jeqiloq di aqa ulatamu unsim olo puluosim giloqnsim aqa ulatamu unqo qaji di a olo are walyqas. ²⁵ Qotei aqa dal anjam bunuj unu.

Dal anjam di bole tĩntĩ. Qotei a gago une aqa singila kobotet-gwa osiqa dal anjam di iga egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. Tamo nanġi dal anjam di geregere peleiyonqnsib dauryonqab di Qotei a nanġo wau kalil boletonqas. Ariya tamo nanġi dal anjam di lanġa qusib olo are walnjrqas di Qotei a nanġo wau bei boletqasai.

²⁶ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E gaigai Qotei qa loueqnum. Deqa e Kristen tamo bole.” Ariya tamo di a aqa segi medabu geregere taqatqasai di a na aqa segi jejamu gisanjyqas. Deqa a Qotei qa loueqnu di a lanġa loueqnu. ²⁷ Iga Kristen tamo unġasari unum deqa iga kumbra bole endeqaji yoqnqom. Iga na anġro mandum nanġi ti unġa qobul nanġi ti geregereinjroqnsim nanġo gulbe kalil qoboiyetnjrqom. Osim iga gago segi walwel taqatosim mandam endeqa kumbra jigat kalil uratekritqom. Iga kumbra deqaji yoqnqom di iga Qotei aqa nġamgalaq di Kristen tamo bole une saiġoji sqom.

2

Ninġi na tamo kalil nanġi turtnjrsib kumbra qujai enjroqniy

¹ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a rianġ koba ti unu. Ninġi a qa nunġo areqalo singilateqnu deqa e ninġi endegsi merġwai. Ninġi na tamo nġam ti nanġi areinjroqnsib olo tamo nġam saiġoji nanġi qoreinjroqnaib. ²⁻³ Nunġo kumbra agiende. Nġoro tamo bei a gara boledamu na walaosim banrĩnġ gol na gereiyo qaji di jigsim nunġo Qotei tal miligiq gilqas di ninġi aqa nġam soqtqab. Osib a geregereiyosib minjibqa awo jaram boleq di awoqas. Ariya tamo bei inġi inġi saiġoji a gara jigat branġo jigsimqa Qotei tal miligiq gilqas di ninġi aqa nġam aguq atsib minjqab, “Ni qalaq di tigelesoqne” o “Ni mandamq di awo.” ⁴ O ijo was, ninġi kumbra degyeqnu di ninġi areqalo uge ti sosib tamo nanġi lanġa peginjreqnub.

⁵ O ijo was bole, ninġi quiy. Tamo unġasari inġi inġi saiġoji nanġi Qotei na giltnjrej deqa nanġi torei a qa nanġo areqalo singilateqnu. Agi Qotei a nami endegsi marej, “Tamo unġasari e qalaqalaibeqnu qaji nanġi di e na taqatnjrsiy nanġo Mandor Koba sqai.” ⁶ O ijo was, ninġi kiyayaqa tamo inġi inġi saiġoji nanġo nġam aguq ateqnu? Ninġi are qaliy. Yai nanġi na ninġi ugeuġeĩnġoqnsib nunġo jejamuq di une enġoqnsib ninġi joqoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltġgeqnu? Nġoro tamo nanġi na ninġi degġgeqnu. ⁷ Tamo nanġi dena Yesus aqa nġam boledamu misilĩnyeqnu. Nġam di agi Qotei a nunġoq di atej unu.

⁸ Mandor Koba Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere tamo unġasari nanġi degsim gereinjroqnime.” O ijo was, ninġi

dal anjam di dauryosib keretqab di ninqi kumbra bolequja yqab. ⁹ Ariya ninqi na tamo qudei nanqi areinjroqnsib olo tamo qudei nanqi qoreinjreqnub di ninqi une ateqnub. Deqa ninqi dal anjam gotranjo qaji tamo brantonub. ¹⁰ Tamo bei a dal anjam mutu kalil dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di a dal anjam mutu kalil grotekritqo. Deqa aqa jejamuq di gulbe sqas. ¹¹ Iga qalie, Qotei a nami dal anjam endegsi marej, “Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim.” Osiqa dego marej, “Ni tamo bei qalsim moiyoaim.” Bole, ni tamo bei aqa uña jejamu ojetosaieqnum. Ariya ni tamo bei qalsim moiyoaim di ni dal anjam gotranjo qaji tamo brantqam. ¹² Qotei a gago une aqa sinqila kobotetgwa osiqa dal anjam bunuj egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. O ijo was ninqi quiy. Qotei a dal anjam deqa are qalsim iga pegigwas. Deqa ninqi nunqo anjam maro ti nunqo kumbra ti kalil geregere taqatoqniy. ¹³ Ninqi tamo nanqi qa dulqasai di une pegiyo bati qa Qotei a kamba dego ninqi qa dulqasai. Ariya ninqi tamo nanqi qa duloqnqab di une pegiyo bati qa ninqi une saiqoji sqab.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo sinqilatqas di a kumbra bole babetqas

¹⁴ O ijo was ninqi quiy. Tamo bei a mareqnu, “E Yesus qa ijo areqalo sinqilateqnum.” A degsi maroqnsiq ariya a kumbra bole bei yala babetqasieqnu. Lanja medabu na anjam mareqnu. Deqa tamo di Qotei na oqasai. ¹⁵⁻¹⁶ Kristen was bei a gara saiqoji kiyo inqi saiqoji kiyo soqnimqa nunqo ambleq di tamo bei na minjqas, “Ni lawo na gilsim gara bei osim jigsim inqi uysim menetmim soqne.” A anjam segi lanja minjqo deqa anjam dena kiyersim a aqaryaiyqas? Keresai. ¹⁷ Dego kere iga Yesus qa gago areqalo sinqilateqsim ariya iga kumbra bole bei babetqasieqnum di iga lanja gago areqalo Yesus qa sinqilateqnum. Deqa iga tamo moisiq aqa jejamu lanja unu dego bul sqom.

¹⁸ Tamo bei a endegsi marqas, “E Yesus qa ijo areqalo sinqilateqnum.” Degsi marimqa e na kamba minjqai, “O was, ni kumbra bole bei babetqasieqnum. Deqa e kiyersiy qalieqai, ni bole Yesus qa ino areqalo sinqilateqnum? E qalieqa keresai. Ariya e Yesus qa ijo areqalo sinqilateqsim kumbra bole dego turtosiy yoqnqai di ni e nubsim merbqam, ‘Bole, ni ino areqalo Yesus qa bole sinqilateqnum.’ ¹⁹ Ni mareqnum, ‘Bole, Qotei a segi qujai unu.’ Ni kere mareqnum. Mondor uge nanqi dego degsib maroqnsib Qotei ulaiyeqnub. ²⁰ Ni nanari tamo. Ni mareqnum, ‘E Yesus qa ijo areqalo sinqilateqnum.’ Ni degsi maroqnsim ariya ni olo kumbra bole bei babetqasieqnum. Deqa ni lanja medabu na mareqnum. Ni ijo anjam endi

poimqa are soqnim poimeme.” ²¹ O ijo was ningi quiy. Nami gago moma utru Abraham a na aqa anqro qujai Aisak osiq Qotei atraiyqa marsiq atra bijalq di atej. Atnaqa Qotei a Abraham aqa kumbra di unsiqa minjej, “Ni degyonum deqa ni ijo nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unum.” ²² Ningi are qaliy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq kumbra bole dego turtosiq yej. Aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji de ti aqa kumbra bole ti aiyeltosiq dauryej. Deqa iga endegsi marqom, Abraham aqa kumbra bole dena aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji di taqyosiq tulan keretej. ²³ Deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji aqa damu brantej. Anjam agiende, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na minjej, ‘Ni ijo nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unum.’ ” Osiqa Abraham minjej, “Ni ijo was bole.” ²⁴ Deqa ijo was ningi qalie, tamo nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatosib ariya nanqi olo kumbra bole bei babtqasai di nanqi Qotei aqa nqamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatoqnsib kumbra bole dego turtosib yeqnub qaji nanqi segi Qotei aqa nqamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

²⁵ Ningi sambala unq Rahap a qa dego are qaliy. Rahap aqa kumbra bole agiende. Josua a tamo aiyel nanqi qarinqjrnaqa Jeriko qureq gilnabqa qure deqaji nanqi na tamo aiyel nanqi di nqumqa laq nab Rahap a nanqi aiyel ulitnjrej. Osiqa gam bei osornjrnaqa nanqi jeu tamo nanqi alelnjrsibqa jaraiyeb. Rahap a kumbra bole di yej deqa a Qotei aqa nqamgalaq di unq bole une saiqoji soqnej. ²⁶ Iga qalie, tamo a me mondor ti sqasai di a moiqas. Dego kere tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosim ariya a olo kumbra bole babtqasai di a tamo moisiq aqa jejamu lanq unu dego bul sqas.

3

Iga gago segi medabu geregere taqatqom

¹ O ijo was kalil, tamo quja quja segi Qotei aqa anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanqi anjam palontoqnaib. Ningi qalie, mondonq une pegiyo batiamqa Qotei na anjam palonto tamo nanqo wau qa geregere peginjrqas. ² Bati gaigai iga kumbra gro groyeqnum. Ariya iga gago anjam maro qa grotqasai di iga tamo bolequja sqom. Sosimqa gago banq ti singa ti jejamu ti kalil geregere taqatqom. ³ Iga hos nanqo medabuq di sil atoqnsim nanqi titnjreqnam nanqi iga daurgeqnu. Iga nanqo medabu segi ojeqnam nanqo jejamu dego iga daurgeqnu. ⁴ Ningi qobunq uniy. Qobunq a tulanq kobaquja. Aqa kuñi tulanq kiñala. Ariya jagwa koba tigelosiq qobunq tutqa laqnaqa qobunq aqa abu na kuñi ojoqnsiq tingiteqnaq qobunq a

dauryoqnsiq gileqnu. ⁵ Dego kere gago medabu kiñala. Ariya a diq koba yeqnu. Iga gago medabu waqtoqnsim gago segi ñam soqtoqnsim diqoqnsim anjam mareqnum.

Iga qalie, ñamyuwo yusiq tulañ kobaqujaoqnsiq ñamtañ kalil yuelenqnu. ⁶ Gago medabu a ñamyuwo bul. Iga gago medabu waqtoqnsim dena iga kumbra uge uge yoqnsim gago jejamu kalil tulañ jigategnum. Mondonj tamo nañgi ñamyuwoq aisib padalqab dego kere gago medabu na gago so tulañ ugeugeiyeqnu. ⁷ Niñgi wagme nañgi qa are qaliy. Wagme ti qebari ti qe ti kalil iga na taqatnjreqnum. ⁸ Ariya iga gago medabu taqatqa keresai. Iga gago medabu na gaigai anjam uge uge marelenqnum. Amal uge na tamo nañgi uñinjroqnsib moyotnjreqnub dego kere gago medabu na iga kumbra uge ugeq breigeqnu. ⁹ Gago kumbra agiende. Iga gago medabu waqtoqnsim gago Tamo Koba Abu Qotei aqa ñam soqtoqnsim olo puluoqnsim medabu qujai dena tamo unğasari nañgi mis-iliñnjreqnum. Tamo unğasari nañgi di Qotei na gereinjrsiq aqa segi so boleq di atej. ¹⁰ Iga kumbra uge deqaji yeqnum. Agi iga gago medabu waqtoqnsim Qotei aqa ñam soqtoqnsim olo medabu qujai dena anjam uge uge marelenqnum. O ijo was, gago kumbra di ugedamu. ¹¹ Ya jumbum qujaiq na ya bole ti ya uge ti brantqa keresai. ¹² Qura na oliv aqa gei oqa kere e? Wain sil na qura aqa gei oqa kere e? Yuwal a ya bole bulyqa kere e? Sai.

Tamo powo bole ti unub qaji nañgi kumbra bole bole yoqnebe

¹³ Nunjo ambleq di tamo qudei nañgi qalie ti powo ti unub kiyo? Sqab di nañgi nañgo segi ñam aguq atoqnsib kumbra bole bole yoqnebe. Yim tamo unğasari nañgi nañgo kumbra di unoqnsib maroqnqab, “Nañgi tamo bole.” ¹⁴ Ariya niñgi olo nunjo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeinjoqnm diqoqnaib. Niñgi degyqab di niñgi gisañ kumbra dauryosib Qotei aqa anjam bole ugetqab. ¹⁵ Osib niñgi powo uge ti sqab. Powo deqaji lañ goge na bosai. Di mandam qaji powo. Di gago areqalo namij aqa powo. Powo di Satan aqaq na beqnu. ¹⁶ Niñgi quiy. Tamo unğasari nañgi nañgo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeinjroqnm diqoqnqab di nañgi so tulañ ugeq di sosib kumbra uge uge yoqnqab. ¹⁷ Ariya tamo unğasari lañ goge na powo eqnub qaji nañgi kumbra tulañ bolequja yeqnub. Nañgi kumbra jigat dauryosaieqnum. Nañgi lawo na sosib tamo nañgi jinga na gereinjroqnsib nañgi qa duloqnsib kumbra bole bole osornjreqnub. Nañgi na tamo kalil nañgi turtnjroqnsib kumbra qujai enjreqnub. Nañgi laña babañ na Qotei aqa kumbra dauryosaieqnum. Nañgi bole dauryeqnub. ¹⁸ Tamo deqaji nañgi lawo na sosib are

qujaitoqnsib jeu turyoqnsib kumbra bole tintin babteqnu. Ingi meli branteqnu dego kere.

4

Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas

¹ O ijo was, ningi qudei nungo segi jejamu qa areboleboleingeqnaqa kumbra uge uge yqajqa are prugneqnu. Utru deqa ningi qotoqnsib niringkobaeqnu. Kumbra di nungo jejamu miligiq di singila na waueqnu. ² Ningi ingi ingi koba oqajqa tulan arearetingeqnaqa mamaulneqnu. Ariya ningi ingi ingi di osaieqnu deqa ningi qoto tigeltognsib tamo nimeqnu. Ningi ingi ingi di osaieqnu di aqa utru agiende. Ningi Qotei pailyosaieqnu deqa. ³ Ningi qudei ingi ingi qa Qotei pailyoqnsib ariya ningi ingi ingi di osaieqnu. Di kiyaga? Ningi nungo segi jejamu qa areboleboleingwajqa maroqnsib areqalo uge na palyeqnu deqa. ⁴ Un̄a bei na aqa gumbulun uratosiq olo tamo bei ombla sambala kumbra yeqnu dego kere ningi Qotei uratoqnsib kumbra uge uge yeqnu. Ningi quiy. Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas. Ningi di qaliesai kiyo? Od, tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqa are qalqas di a Qotei jeutqas. ⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Qotei na aqa Mondor gago are miligiq di atej unu. Mondor di a iga qa tulan areareteqnu." O ijo was, ningi anjam di lan̄a sa anjam edegaib.

⁶ Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu. Deqa aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Tamo un̄gasari nan̄go segi ñam soqteqnu qaji nan̄gi Qotei na olo jeutnjreqnu. Ariya tamo un̄gasari nan̄go segi ñam aguq ateqnu qaji nan̄gi qa Qotei a olo are boleiyeqnu." ⁷ Deqa ijo was, ningi nungo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa sorgomq di soqniy. Sosisbqa Satan gotran̄yoqniy. Yimqa Satan na ningi uratngosim ulan̄qas. ⁸ Ningi Qotei jom̄yoqniyqa a kamba dego ningi jom̄ngooqnas. O une tamo, ningi quiy. Tamo nan̄gi nan̄go ban̄ yansoqnsib jiga koboteqnu dego kere ningi nungo are miligi gereiyognsib bulyoqniy. Ningi areqalo aye aiyelteqnu qaji olo nungo are miligiq dena jiga kalil taqal atoqniy. ⁹ Ningi nungo une qa are gulbeingooqnim akamugetoqniy. Od, ningi nungo kiki uratoqnsib olo akamoqniy. Osib nungo arebolebole kobotosib olo are gulbeingooqneme. ¹⁰ Ningi Tamo Koba aqa ñamgalaq di nungo segi ñam aguq atoqniy. Ningi degyqab di a na nungo ñam olo soqtetngwas.

Ningi nungo Kristen was nan̄gi uge qa minjraib

¹¹ O ijo was, nin̄gi segi segi qa anjam uge maroqnaib. Tamo bei na aqa Kristen was qudei nan̄gi anjam uge minjr̄qas kiyo nan̄go une qa nan̄gi peginj̄r̄qas kiyo di a dal anjam dego uge qa marsiq pegiyqo. Nin̄gi dal anjam pegiyeqnub di nin̄gi dal anjam dauryqa urateqnub. ¹² Qotei a segi na dal anjam babtej deqa a na qujai iga pegigwa kere. A na qujai tamo un̄gasari nan̄gi elen̄qa kere. A na qujai nan̄gi padaltnjr̄qa kere. Nin̄gi tamo kiyero deqa nin̄gi na tamo un̄gasari nan̄gi peginj̄reqnub? Di kumbra uge.

Nin̄gi nun̄go segi ñam soqtoqnaib

¹³ Nin̄gi qudei endegsib mareqnub, “Bini kiyo nebe kiyo iga qure beiq gilsim dia wausau qujai sosim silali qa wauosim olo bqom.” ¹⁴ Nin̄gi degsib mareqnub. Ariya nebe kumbra kiye nun̄goq di brantqas di nin̄gi qalieqa keresai. Nin̄gi ñam qurem bul sokiñalayosib koboqab. ¹⁵ Deqa nin̄gi endegsib maroqniy, “Tamo Koba a marimqa iga kumbra kiye yqa are qalsim yqom.” ¹⁶ Kiyaa nin̄gi qudei olo nun̄go segi ñam soqtoqnsib diqoqnsib laqnub? Nun̄go kumbra di uge. ¹⁷ Ni geregere are qale. Ni kumbra bole qa qalieosim ariya ni dauryqasai di ni une yonum.

5

Tamo nan̄gi ñoro koba ti unub qaji nan̄gi awai ugedamu oqab

¹ O ñoro tamo nin̄gi quiy. Bunuqna gulbe kokba nun̄goq boqnqas. Nin̄gi deqa pailoqnsib akamugetoqniy. ² Nun̄go ñoro ti wala ti kalil ugeelen̄qo. Sisimbiñ na nun̄go gara kalil dego ugeugeiyqo. ³ Nun̄go gol ti silva ti di baisuwi na ugetqo. Deqa mondon̄ baisuwi dena nun̄go une boleq atsim ñamyuwo bulosim nun̄go jejamu koitosim ugeugeiyqas. Nin̄gi ñoro koba koroiyeb deqa diño bati qa nin̄gi awai ugedamu oqab. ⁴ Nin̄gi quiy. Nun̄go wau tamo nan̄gi nun̄go in̄gi meli gentoqnsib nun̄go ban̄q di ateqnab nin̄gi na kamba olo nan̄gi gisan̄j̄roqnsib awai oto nun̄go segi qa getentoqnsib oto segi nan̄gi en̄j̄reqnub. Deqa nan̄gi maoqnsib endegsib Qotei pailyeqnub, “O Tamo Koba, nan̄gi iga kumbra uge degsib egeqnub.” Yeqnaqa Qotei siñgila koba ti unu qaji a nan̄go pailyo di queqnu. Deqa mondon̄ a na nin̄gi awai uge en̄gwas. ⁵ O ñoro tamo, nin̄gi gara bole bole jugoqnsib nun̄go segi jejamu qa arebolebolein̄geqnaqa in̄gi koba uyeqnub. Deqa mondon̄ Qotei na nin̄gi lun̄gwas. Kaja nan̄go jejamu diq diqeqnaq nan̄go mandor nan̄gi na ñumeqnub dego kere Qotei na nin̄gi lun̄gwas. ⁶ Nun̄go kumbra uge bei agiende. Nin̄gi na kumbra bole yo qaji tamo nan̄go jejamuq di une qametn̄j̄roqnsib ñumeqnub. Ariya nan̄gi na kamba olo nin̄gi gotran̄gosaieqnub.

Ningi gulbe qoboioqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tarinjoqniy

⁷ Deqa ijo was, ningi nunjo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tarinjoqniy. Ningi asgingaiq. Ningi wau lanja nanji bul soqniy. Ningi qalie, wau lanja nanji asginjrosaieqnu. Nanji ingi yagoqnsib awa qa tarineqnu. Awa beqnaqa ingi melieqnaqa nanji ingi meli di oqnsib uyeqnu. ⁸ Dego kere ningi nunjo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib tarinjoqniy. Tamo Koba a bqajqa bati jojomqo deqa ningi degyoqniy.

⁹ O ijo was, ningi Qotei aqa tamo ungasari qudei nanji qa njirinjoqnsib yomuqnaib. Qotei a nunjo une di unsim ningi pegingo uge. Ningi quiy. Une Pegiyo Tamo agi bqa jojomqo. A siranmeq di tigelejunu. ¹⁰ O ijo was, ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji qa are qaliy. Nanji nami Tamo Koba aqa ñam na anjam palontoqneb deqa jeu tamo nanji na nanji ugeugeinjroqneb. Ariya nanji Qotei aqa anjam marqa ulaosaiqneb. Nanji nanjo are miligi singilatoqnsib jaqatinjoqnsib gulbe di qoboioqneb. ¹¹ Ningi quiy. Iga endegsi mareqnum, “Tamo ungasari gulbe qoboioqnsib singila na tigelejunub qaji nanji Qotei na taqatnjreqnu. Deqa nanji areboleboleinjreqnu.” Ningi Jop aqa kumbra qa nami queb. Jop a singila na tigelosiqa gulbe kobaquja qoboiesoqnej. Ningi qalie, bunuqna Tamo Koba a na Jop olo boletej. Od, iga qalieonum, Tamo Koba a gaigai iga qa duloqnsiqa iga qa are boleyeqnu.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

¹² O ijo was kalil, e anjam kobaquja bei unu. Anjam agiende. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Ningi lanj qure aqa ñam na anjam singilataib. Ningi mandam aqa ñam na anjam singilataib. Ningi od qa segi mariy. Ningi said qa segi mariy. Ningi degyqab di Qotei na ningi awai uge bei enjwasai.

Tamo nanji kumbra bole bole yeqnub qaji nanjo pailyo singila koba

¹³ Nunjo ambleq di tamo qudei nanji jaqatinjoqnsib kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanji nanjo jaqatinjoqnsib deqa Qotei pailyoqnebe. Nunjo ambleq di tamo qudei nanji areboleboleinjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanji Qotei qa louoqnsib aqa ñam soqtoqnebe. ¹⁴ Nunjo ambleq di tamo qudei nanji mainjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanji Kristen gate nanji metnjrib bosib Tamo Koba aqa ñam na nanjo gateq di banj atetnjrsib goreñ bilentosib nanji qa pailyebe. ¹⁵ Nanji Tamo Koba a qa nanjo areqalo singilatosib pailyoqab di a na tamo mainjro qaji nanji olo tigeltnjrqas.

Osim nanġi une yoqneb degamqa a na nanġo une kalil dego kobotetnrqas. ¹⁶ Deqa ijo was, ninġi nunġo segi segi une palontoqnsib Kristen was nanġi ubtosib minjroqniy. Osib ninġi segi segi qa Qotei pailyoqniy. Yim a na ninġi boletngwas. Tamo nanġi kumbra bole bole yeqnu qaji nanġo pailyo di singila koba. Deqa nanġi pailyeqnab Qotei a quoqnsiqa nanġo anjam dauryeqnu. ¹⁷ Ninġi Elaija qa are qaliy. A iga bul mandam tamo. Ariya a endegsi pailyoqnej, “O Qotei, ni na laj getentimqa awa bqasai.” A degsi pailyeqnaqa Qotei na laj getentonaqa awa bosai. Degsi sonaq wausau qalub bei oto koboej. ¹⁸ Onaqa Elaija a olo pailyonaqa laj waqonaqa awa bej. Bosiq inġi inġi kalil melielenej.

Kristen was bei a gam bole uratqas di iga na aqaryaiyimqa a olo Qotei aqa areq bqas

¹⁹ O ijo was ninġi quiy. Kristen was bei a Qotei aqa anjam bole dauryqa uratimqa tamo bei na a olo are bulyetqas di tamo dena aqa was kumbra bolequja yqo. ²⁰ Ninġi endegsib qalieoiy. Kristen was bei a une ti soqnim tamo bei na aqaryaiyimqa a gam uge di uratqas di tamo dena aqa was aqa qunuġ moiyo sawaq dena oqo. Deqa was di a moiqasai. Qotei na aqa une gargekoba kobotetqas.

1 PITA

¹ E Pita. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Niŋgi nuŋgo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub. Niŋgi Pontus sawa ti Galesia sawa ti Kapadosia sawa ti Esia sawa ti Bitinia sawa ti di unub. E anjam endi nengrenyosim nuŋgoq qarınyonum. ² Tulaŋ nami Abu Qotei a niŋgi qa qalieosiq giltŋgej. A degyej. Di kiyaaqa? Aqa Mondor na niŋgi aqa segi kumbra boleq di atimqa niŋgi Yesus Kristus aqa anjam dauryqajqa deqa. Yim aqa leŋ aiyej qaji dena niŋgi yansıgwajqa deqa. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are tulaŋ boleiyimqa niŋgi geregere lawo na soqniy.

Qotei a ɱambile boledamu laŋ goge dia iga gereiyetgej unu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ɱam soqtoqnqom. Qotei a iga qa tulaŋ dulosıqa ɱambile bunuj egej. A na Yesus Kristus subq na tigeltej gam dena iga ɱambile bunuj egej. ɱambile bunuj dena iga sıngilatgeqnu deqa iga iŋgi bole bole Qotei na mondoŋ egwas qaji deqa tariŋoqnsim unum. ⁴ Iŋgi bole bole di ugeqa keresai. A koboqa keresai dego. Qotei na laŋ goge dia niŋgi gereiyetŋgej unu. ⁵ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo sıngilateqnu deqa Qotei aqa sıngila kobaquja na niŋgi taqatŋgejunu. Deqa diŋo batiamqa Qotei na niŋgi torei elenqas. Kumbra di brantim niŋgi unqab.

⁶ Qotei na niŋgi degsim elenqas deqa niŋgi tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Gulbe utru segi segi na niŋgi jaqatiŋ eŋgeqnu di unqum. Sokiɱala gulbe di olo koboqas. ⁷ Gulbe deqaji nuŋgoq boqnimqa niŋgi nuŋgo areqalo Yesus qa bole sıngilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a unqas. Yimqa mondoŋ diŋo batiamqa Yesus Kristus a brantosim a niŋgi qa tulaŋ areboleboleiyim niŋgi biŋiŋgosim ɱam koba eŋwas. Iga qalie, gol a iŋgi tulaŋ boledamu. Tamo naŋgi ɱamyuwo na gol koitoqnsib dena qalieeqnub, gol di bole kiyo sai kiyo. Dego kere nuŋgo areqalo Yesus qa sıngilateqnu qaji di tulaŋ bolequja. Nuŋgo areqalo dena gol agi ugeosim koboqas qaji di tulaŋ bunyejunu. ⁸ Nami niŋgi Yesus unosaioqneb. Bini dego niŋgi a unosaieqnub. Ariya niŋgi a tulaŋ qalaqalaiyoqnsib a qa nuŋgo areqalo sıngilatoqnsib a qa tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Nuŋgo arebolebole dena mandam qaji arebolebole kalil tulaŋ bunyejunu. Nuŋgo arebolebole di aqa utru iga na dauryosim ubtqa keresai. ⁹ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo sıngilateqnu deqa Qotei na niŋgi elenqas.

¹⁰ Qotei na ningi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi nami maroqneb. Nanngo anjam di aqa utru nanngi qalieqa osib deqa geregere n̄amoqnsib wauoqneb. ¹¹ Kristus aqa Mondor a nanngo are miligiq di sosiq nanngo medabuq na anjam endegsi babtosiq maroqnej, “Bunuqna Kristus a jaqatin̄ osim moisis olo subq na tigelosim lan̄ qureq oqsim dia a ñam koba ti sqas.” Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi endegsib nenemoqneb, “Kristus a bati gembu bqas? Kumbra kiye namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas?” ¹² Onaqa Qotei na kamba nanngi endegsi minjrej, “Anjam ningi mareq nub qaji di aqa damu nunngo bati qa brantqasai. A bunuqna brantqas.” O ijo was, Qotei na ningi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi nami maroqneb. Onaqa bunuqna a na aqa Mondor Bole qarinyonaqa lan̄ goge na aisiq Qotei aqa anjam maro tamo nanngi sin̄gilatn̄jroqnej. Yeqnaqa nanngi Kristus aqa anjam bole plaltoqnsib ningi mern̄goqneb. Anjam bole di aqa utru Qotei aqa lan̄ angro nanngi geregere qalieqajqa are koba unu.

Qotei na iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa osiq metgej

¹³ Deqa ningi nunngo walwel geregere taqatqajqa are qaloniq. Osib mondon̄ Yesus Kristus a olo lan̄ qureq na brantosim ningi qa are boleiyqajqa deqa tariñoqnsib soqniy. ¹⁴ Sosib ningi angro du du bulosib Qotei aqa anjam geregere qusib dauryoqniy. Nami ningi Qotei qaliesai deqa ningi nunngo areqalo uge uge dauryoqneb. Ariya bini ningi kumbra di olo dauryaib. Uratiy. ¹⁵ Qotei a gaigai aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. Deqa ningi dego Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Utru deqa Qotei na ningi metn̄gej. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Ningi ijo kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Di kiyaaqa? E dego ijo segi kumbra boleq di sosim dauryeqnum.”

Kristus aqa len̄ aiyej qaji dena Qotei na iga awaigej

¹⁷ Ningi Qotei endegsib meteqnub, “O gago Abu.” Qotei aqa n̄amgalaq di tamo un̄gasari kalil nanngi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanngo une qa peginjreqnu. A nanngo segi segi wau unoqnsiq dena nanngi peginjreqnu. Deqa ningi endegsib maroqniy, “Mandam endia gago qure utru sosai.” Degsib maroqnsib Qotei qa ulaoqnsib aqa sorgomq di geregere soqniy. ¹⁸ Ningi qalie, nami ningi nunngo moma nanngo kumbra uge uge dauryoqnsib soqneb. Sonabqa Qotei na olo nunngo uneq na ningi awain̄gej. Mandam qa ñoro ti gol ti silva ti koboqas qaji dena Qotei na ningi awain̄gosai. ¹⁹ Kristus aqa len̄ aiyej qaji dena ningi awain̄gej. Kristus aqa len̄ di tulan̄ bolequja. Kaja du du nami Qotei atraiyoqneb qaji nanngo

jejamuq di yu bei saiqoji. Dego kere Kristus aqa jejamuq di une bei saiqoji. ²⁰ Tulaŋ nami Qotei a mandam atosaisosiqa a Kristus qa qalieosiq giltej. Ariya bini diŋo bati jojomoqo deqa Qotei a niŋgi qa osiqa Kristus qarinyonaq bej. ²¹ Bosiq niŋgi aqaryaingej deqa niŋgi Qotei qa nuŋgo areqalo singilatoqnsib unub. Kristus agi moinaqa Qotei na olo subq na tigeltosiq metonaqa a laŋ qureq oqsiq dia ñam kobaquja ej. Utru deqa niŋgi Qotei qa nuŋgo areqalo singilatoqnsib a qa tariŋoqnsib unub.

Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom

²² Niŋgi anjam bole dauryosib nuŋgo qunuŋ yansobuleb. Utru deqa niŋgi na nuŋgo Kristen was naŋgi bole qalaqalainjreqnub. Ariya kumbra di niŋgi olo torei singilatosib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib soqniy. ²³ Niŋgi iŋgi meli bulosib ñambile bunuj eb. Iŋgi meli ugeqas qaji dena niŋgi ñambile osai. Iŋgi meli gaigai sqas qaji dena niŋgi ñambile eb. Iŋgi meli di Qotei aqa anjam. Anjam di ñambile ti. A gaigai sqas. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenjyeb unu, “Tamo uŋgasari naŋgi mandamq endi bati olekoba sqasai. Ñiŋ a gaigai kanŋraŋeqnaqa balamtamo aqa so a sokiñalayoqnsiq ulonŋeqnu dego kere tamo uŋgasari naŋgi urur koboqab. Naŋgo ñam balamtamo aqa so bulosim ulonŋas. ²⁵ Ariya Tamo Koba aqa anjam a bati gaigai sqas.” O ijo was, anjam bole di agi Yesus aqa anjam maro tamo naŋgi palontoqnsib niŋgi mernŋoqneb.

2

Yesus a tal ai bul

¹ Niŋgi ñambile bunuj eb deqa niŋgi kumbra uge kalil uratiy. Gisaŋ anjam ti maqu kumbra ti are uge ti yomu anjam ti kalil di niŋgi torei uratekritiy. ² Iga qalie, aŋgro mom naŋgi muŋgum qaq uyqajqa qarnjreqnu. Dego kere niŋgi muŋgum qaq bolequja Qotei aqaq na beqnu qaji di oqajqa are qaloqniy. Muŋgum qaq di Qotei aqa anjam. A jiga bei saiqoji. Muŋgum qaq dena nuŋgo qunuŋ aqaryaiyimqa niŋgi tulaŋ boleosib singilaqab. Yim Qotei na niŋgi elenqas. ³ Tamo Koba a na niŋgi kumbra bole enŋeqnu. Aqa kumbra di niŋgi uyo oneiyuqnsib mareqnu, “Bole.”

⁴ Tamo Koba a tal ai bul singila na tigelejunu. Tal ai di ñambile unu. Niŋgi tal ai deq boiy. Tal ai di tamo qudei na unsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Ariya Qotei na olo tal ai di giltosiqa marej, “Tal ai di tulaŋ bolequja.” ⁵ Niŋgi dego tal ai bul ñambile unub. Qotei aqa Mondor na niŋgi aqa segi tal sqa marsiqa niŋgi gereiŋgeqnu. Deqa niŋgi Qotei aqa atra tamo

bolequja sosib Yesus Kristus aqa ñam na nungo segi jejamu Qotei atraiyoqñib a ninği qa tulañ arearetoqñqas.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Ninği quiy. E na tal ai qujai giltosim tal singilatqajqa deqa tumaq di tigelttem unu. Tal ai di tulañ bolequja. A singila koba. E na Saion manaq di tigelttem unu. Deqa tamo nanği tal ai di osib nanço areqaloq di singilatqab di nanği jemainjrçasai.”

⁷ O ijo was, tal ai tuma qaji di agi Kristus. Ninği Kristus qa nunço areqalo singilateqñub deqa ninği mareqñub, “Tal ai di tulañ bolequja.” Ariya tamo nanği Kristus qa nanço areqalo singilatosaieqñub qaji nanği tal ai di uge qa mareqñub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tal gereiyo qaji tamo nanği na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.”

⁸ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenğrenyeb, “Tamo gudei nanği tal ai di quraqyoqñsib mangaleqñub.” O ijo was, tamo nanği di Qotei aqa anjam gotranyeqñub. Utru deqa nanği tal ai di quraqyoqñsib mangaleqñub. Qotei a nami marej, “Nanği tulañ padalqab.”

⁹ Ariya Qotei na ninği giltñgej deqa ninği aqa atra tamo sosib a ombla mandor kokba tigelonub. Tigelosib ninği aqa segi kumbra boleq di sosib dauryeqñub. Ninği aqa segi tamo unğasari tiñtiñ unub. A na ninği giltñgej deqa ninği aqa so bole kalil ubtekritoqñsib mare mare laqñub. Nami ninği ambruq di soqñeb deqa Qotei na ninği metñgonaqa ninği ambru uratosib suwañoq beleneb. Suwaño di tulañ bolequja. ¹⁰ Nami ninği tamo unğasari lanaj soqñeb. Ariya bini ninği Qotei aqa segi tamo unğasari unub. Nami Qotei a ninği qa are boleiyosaiioqñej. Ariya bini a ninği qa are boleiyeqñu.

Iga Qotei aqa wau tamo bole sqom

¹¹ O ijo was bole, ninği mandamq endi yaun tamo bulosib unub deqa e ninği endegsi mernğwai. Nunço areqalo namij ti nunço qunun ti ombla qoteqñub. Deqa ninği nunço areqalo namij torei qoreiyiy. ¹² Bini ninği sawa bei bei qaji nanço ambleq di unub. Deqa ninği nanço ñamgalaq di kumbra bole bole dauryoqñiy. Dauryoqñib nanği nunço kumbra di unoqñqab. Unoqñsib nanço yomu anjam ninği qa mareqñub qaji di nanği uratosib mondonj une pegiyo bati qa nanği Qotei aqa ñam soqtoqñqab.

¹³ O ijo was, ninği Tamo Koba a qa are qaloqñsib sawa taqato qaji tamo nanği ti mandor kokba ti nanço anjam dauryoqñiy. ¹⁴ Osib tamo gate nanço anjam dego dauryoqñiy. Tamo gate nanği di agi mandor kokba nanği na qarijnjreqñab giloqñsib tamo unğasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği

kamba awai uge enjreqnub. Osib tamo ungasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanjo ñam soqtetnjreqnub. ¹⁵ Qotei aqa areqalo agiende. Niñgi kumbra bole bole yoqnibqa nanari tamo agi niñgi yomuñgeqnub qaji nanji nunjo kumbra di unsibqa nanjo anjam uge di olo uratosib mequmesqab. ¹⁶ Bole, niñgi tamo bei aqa sorgomq di sosai. Niñgi deqa are qaloqnsib walweloqniy. Ariya niñgi endegsib are qalaib, “Iga tamo bei aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga kumbra uge uge yoqnqom.” Niñgi degsib are qalaib. Niñgi Qotei aqa kanjal tamo bul unub deqa niñgi aqa sorgomq di soqniy. ¹⁷ Niñgi tamo ungasari kalil nanji kumbra bole bole osornjroqniy. Osib nunjo Kristen was nanji qalaqalainjroqniy. Niñgi Qotei ulaiyoqniy. Niñgi mandor kokba nanjo ñam soqtetnjroqniy.

Iga Kristus aqa kumbra dauryoqnsim jaqatin qoboiyoqnom

¹⁸ O kanjal tamo, niñgi nunjo wau qa gate nanjo sorgomq di sosibqa nanjo anjam dauryoqniy. Wau qa gate bole nanjo anjam segi dauryoqnaib. Wau qa gate uge nanjo anjam dego dauryoqniy. ¹⁹ Niñgi Qotei qa are qalsib wau bole yib nunjo wau qa gate nanji lanja jaqatin enqwab di unqum. Niñgi jaqatin di qoboiyoqniy. Yimqa Qotei a nunjo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas. ²⁰ Ariya niñgi wau uge yib nunjo wau qa gate nanji deqa lungib niñgi jaqatin qoboiyqab di Qotei a niñgi awai bole enqwasai. Niñgi wau bole yib nunjo wau qa gate nanji na lungib niñgi jaqatin qoboiyqab di Qotei a nunjo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas.

²¹ Kristus a dego niñgi aqaryaingwa osiqa jaqatin qoboiyosiq moiyej. Aqa kumbra di a na niñgi osorngej deqa niñgi kamba aqa kumbra di dauryosib jaqatin oqnsib soqniy. Qotei a niñgi degyqa osiqa metnjej. ²² Kristus a une bei yosaiyoqnej. Aqa medabu na gisan anjam bei dego marosaioqnej. ²³ Jeu tamo nanji na a misilinjoqnsib anjam uge uge minjeqnab a deqa kamba anjam uge bei nanji minjrosaiyoqnej. Nanji a jaqatin koba yeqnab a deqa olo nanji jaqatin enjrqaqqa marosaioqnej. A aqa segi jejamu osiqa Qotei aqa banq di uratej. Qotei agi iga geregere pegigeqnu qaji. ²⁴ Kristus a gago une kalil qoboiyosiq aqa segi jejamuq di gago une atsiqa a namburbasq di iga qa gainej. Iga moyobulosim olo nambile sosim une aqa kumbra uratosim kumbra bole yoqnqajqa deqa osiqa namburbasq di iga qa gainej. Jeu tamo nanji na Yesus qalougetosib jaqatin koba yeb. Aqa jaqatin dena a na iga olo boletgej.

²⁵ Nami niñgi kaja bul sosibqa nunjo segi areqalo na aleloqnsib laqneb. Ariya bunuqna niñgi Mandor Yesus aqa areq beb deqa a na nunjo qunun geregere taqatejunu.

3

Tamo uña wo nanği kumbra bole yoqnebe

¹ O unğasari, niği nunğo gumbuluñ nanğo sorgomq di soqniy. Nunğo gumbuluñ qudei nanği Qotei aqa anjam dauryosaiabqa di unğum, niği mequmesosib nanğo ñamgalaq di kumbra bole bole yoqniy. Yibqa nanği unsib dena nanği are bulyqab. ² Niği degsib kumbra bole na walwelosib nanğo sorgomq di soqnib nanği unsib marqab, niği unğasari bole. ³ Niği nunğo jejamu walatqajqa are prunğoqnaiq. Niği nunğo gate pranğoqnsib wala bole bole gateq di jugoqnaib. Osib kolilei na nunğo jejamu walatoqnaib. Gara wala ti dego jugoqnaib. İnği inği di laña jejamu qa wala. ⁴ Niği nunğo are miligi walatqab di bolequja. Are miligi aqa wala agiende. Niği are bole na sosibqa tamo unğasari kalil nanği lawo na gereinjroqniy. Are miligi aqa wala di Qotei aqa ñamgalaq di tulañ boledamu. Wala di ugeqa keresai. ⁵ Agi Qotei aqa unğasari nami soqneb qaji nanği nanğo are miligi degsib walatoqneb. Osib Qotei aqa kumbra boleq di sosib a qa tariñoqnsib nanğo gumbuluñ nanğo sorgomq di soqneb. ⁶ Niği Sara uniy. A na aqa tamo Abraham aqa anjam dauryoqnsiqa minjoqnej, “Ni ijo tamo koba.” Deqa unğasari, niği Sara aqa kumbra di dauryosib kumbra bole yoqniy. Niği ulaaib. Niği kumbra bole yoqnaqab di niği Sara aqa anğro tıntiñ sqab.

⁷ O tamo, niği dego areqalo bole dauryosib nunğo ñauñ nanği koba na geregere soqniy. Nunğo ñauñ nanği tamo sai. Nanği uña. Nanğo jejamu singila sai. Deqa niği lawo na nanği kumbra bole bole osornjroqniy. Niği qalie, nunğo ñauñ nanği niği ti koba na ñambile gaigai sqab. Deqa niği nunğo ñauñ nanği geregereinjroqniy. Niği kumbra degyqab di inği bei na nunğo pailyo getentqa keresai. Qotei a nunğo pailyo quoqnaqas.

Niği gaigai kumbra bole yoqniy

⁸ Ariya e na ijo anjam endi kobotqa osiy niği endegsi mernğwai. Niği kalil koba na geregere are qujaitoqnsib tamo unğasari kalil nanği qa duloqniy. Osib niği segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib Kristen was nanği qa are boleınğoqnim nunğo segi ñam aguq atoqniy. ⁹ Tamo qudei na niği kumbra uge enğibqa niği kamba olo nanği kumbra uge enjraib. Tamo qudei na niği anjam uge mernğibqa niği kamba olo nanği anjam uge minjraib. Niği nanği qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na nanği boletnjrime.” Qotei a niği degyqa osiqa metnğej. Deqa niği degyibqa Qotei a kamba niği boletnğoqnaqas.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“Tamo bei a so bole sqa marsimqa a anjam uge bei maroq-naiq.

A gisañ anjam dego maroqnaiq.

¹¹ A kumbra uge kalil torei qoreiyosim kumbra bole segi yoqneme.

Osim tamo ungasari kalil nanği koba na lawo sqajqa siñgilaoqneme.

¹² Tamo ungasari nanği kumbra bole deqaji yoqnqab di Tamo Koba a na nanği geregere taqatnjroqnqas.

Osim nanço pailyo dego quetnjroqnqas.

Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği Tamo Koba a na olo qoreinjroqnqas.”

Iga kumbra bole bole yimqa jeu tamo nanği na iga jaqatin egwab

¹³ O ijo was, ninği kumbra bole bole yqajqa siñgilaoqnqab di tamo yai na ninği olo ugeugeinğwas? ¹⁴ Bole, ninği kumbra bole bole yibqa tamo qudei na ninği jaqatin egwab. Di unğum. Ninği deqa areboleboleinğem. Tamo nanği dena ninği ula engeqñub. Ariya ninği nanği ulainjraib. Osib are gulbeinğaiq.

¹⁵ Ninği nunço are miligiq di Tamo Koba Kristus atsib soqñiy. Soqñibqa tamo qudei na ninği endegsib nenemñwab, “Ninği ingi bole kiye qa tariñoqñsib deqa areboleboleinğeqñu?”

Degsib nenemñgibqa ninği na kamba anjam kiyersib minjrqa oqñsib geregere are qaloqñsib minjroqñiy. ¹⁶ Ariya ninği anjam siñgila na nanği minjraib. Ninği Qotei ulaiyoqñsib lawo na nanği anjam minjroqñiy. Osib ninği gaigai Qotei aqa ñamgalaq di une saiçoji sosib Kristus aqa ñam na kumbra bole bole yoqñiy. Yoqñib jeu tamo agi ninği misilinğeqñub qaji nanği nunço kumbra di unsib jemainjrğas. ¹⁷ Deqa iga kumbra bole bole yoqnqom. Yoqñim Qotei a marim tamo qudei na iga jaqatin egoqnqab di kere. Ariya iga kumbra uge uge yimqa tamo qudei na iga jaqatin egwab di uge. Iga degyqasai.

Kristus a iga qa moisiq olo subq na tigelej

¹⁸ Ninği Kristus qa are qaloqñiy. Kristus a une saiçoji sosiqa a une tamo nanço padalo sawa osiq nanço une qa moiyej. O ijo was, Kristus na ninği joqsim Qotei aqaq oqñwajqa deqa osiq ninği qa moiyej. A bati qujai qa moiyej deqa a olo moiqa kere-sai. A tamo bulyosiqa mandamq endi sonaqa jeu tamo nanği na a qalnab moiyej. Moisiq olo subq na tigelosiq a mondor ti soqñej. ¹⁹ Sosiqa moiyo sawaq aisiq dia mondor uge uge nanği Qotei aqa anjam palontosiq minjroqñej. ²⁰ Noa aqa bati qa mondor nanği di Qotei aqa anjam gotranjoqñeb. Bati deqa tamo ungasari nanço kumbra uge tulañ kobaoqñej. Ariya Qotei a nanço une qa urur kambatnjrosaiqñej. A tariñoqñisq

sokobaiyonaqa Noa a qobun kobaquja gereiyej. Gereiyosiq koboonaqa tamo ungasari 8 segi qobun gogetosib sonabqa awa koba bosiq ya tulan koba dej. Tamo ungasari 8 nanji di Qotei na elenjej deqa nanji bole soqneb. ²¹ Ya di yawo anjam bul. Qotei na nanji yaq dena elenjej dego kere ninji ya na yanso onabqa Qotei a ninji elenjej. Ya dena Qotei a nungo jejamu qaji jiga yansetngosai. Ninji yanso osib Qotei pailyonab a nungo pailyo di qusiqa nungo are miligi qaji jiga yansetngej. Qotei a Yesus Kristus olo subq na tigeltej gam dena a na ninji elenjej. ²² Kristus a lan qureq oqej deqa bini a Qotei aqa ban woq di awejunu. Deqa lan angro nanji ti lan qaji mondor kokba ti lan qaji singila ti kalil nanji Kristus aqa sorgomq di unub.

4

Iga gago areqalo namij uratqom

¹ Kristus na aqa segi jejamu osiq jaqatin koba qoboyosiq moiyej. Dego kere ninji Kristus aqa kumbra di singila na dauryosib nungo segi jejamu osib jaqatin qoboyesiqniy. Ninji degyiy. Di kiyaaqa? Tamo bei na aqa segi jejamu osim jaqatin qoboyiqas di a une uratqas. ² Osim a Qotei aqa areqalo segi dauryoqnqas. A aqa jejamu qa areqalo namij olo dauryqasai. ³ Ninji qalie, sawa bei bei qaji nanji kumbra uge uge yqajqa tulan arearetnjreqnu. Nami ninji dego nungo areqalo namij na walweloqnsib kumbra uge uge yoqneb. Sawa bei bei qaji nanjo kumbra agiende. Nanji sambala kumbra yqajqa are prugnjqreqnu. Qolo jigeeqnaqa nanji ya uge uyoqnsib alan kobaoqnsibqa nanarioqnsib laqnu. Osib Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsib gisan qotei nanji binjnjreqnub. ⁴ Nami ninji nanji daurnjrsib koba na kumbra uge uge deqaji yoqneb. Ariya bini ninji kumbra di urateqnub deqa nanji na ninji nungoqnsib tulan prugoqnsib ninji misilinqeqnub. ⁵ Mondon sawa bei bei qaji nanji di Qotei aqa ulatamuq di tigelosib nanjo une kalil babtosis minjib a quqwas. Bati deqa Qotei na tamo nambile so qaji nanji ti tamo moreno qaji nanji ti peginjrqas. ⁶ Utru deqa Kristus a nami tamo moreno qaji nanji aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Tamo nanji di jejamu ti sonab Qotei na nanji peginjrej. Ariya mondon nanji olo nambile osib Qotei bulosib mondor ti sqab.

Qotei a ninji wau segi segi engej

⁷ Mandam ti inji inji kalil ti koboqajqa bati jojomoqo. Deqa ninji areqalo bole ti sosib nungo kumbra kalil geregere taqatoqniy. Ninji degyqab di ninji Qotei pailyoqnsib geregere pailyoqnqab. ⁸ E anjam kobaquja bei dego ninji endegsi merngit quiy. Ninji segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy.

Qalaqalaiyo kumbra dena une gargekoba kabutejunu. ⁹ Deqa Kristen was nanği nunğo talq boqnibqa ninği nanği oqnsib geregereinjroqniy. Ninği nanği aqaryainjrqaqqa asğingaiq. ¹⁰ Qotei a ninği kalil qa are boleiyosiq wau segi segi engej. Deqa ninği aqa wau tamo bolequja sosibqa aqa tamo unğasari nanği qa wauoqnsib aqaryainjroqniy. ¹¹ Ninği qudei anjam palontqa wau osibqa Qotei aqa anjam geregere palontqniy. Ninği qudei tamo unğasari nanği aqaryainjrqa wau osibqa Qotei na siğgila enğimqa siğgila dena wauoqniy. Amqa wau kalil nanği yeqnub qaji di tamo unğasari nanği na unoqnsib Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjiyoqnaqab. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti siğgila ti sqas. Bole.

Kristus a jaqatin qoboiej dego kere iga jaqatin qoboiey-qnum

¹² O ijo was bole, gulbe ugedamu ñamyuwo bulosiq nunğoq beqnu. Ninği deqa tulañ prugosib endegsib are qalaib, “Gulbe deqaji nami gagoq di brantosaioqnej.” Ninği degsib are qalaib. Ninği nunğo areqalo Kristus qa bole siğgilateqnu kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq deqa gulbe qarinyeqnaqa nunğoq beqnu. ¹³ Kristus a nami jaqatin qoboiej dego kere ninği jaqatin qoboieyqnu. Ninği deqa areboleboleingim soqniy. Yimqa mondonj Kristus a rianj koba ti brantimqa bati deqa ninği olo tulañ areboleboleingim sqab. ¹⁴ Ninği Kristus aqa ñam ojejunub deqa tamo qudei na ninği misilingwab di unğum. Ninği deqa areboleboleingem. Ninği qalie, Qotei aqa Mondor rianj ti unu qaji a na ninği beterngejunu. ¹⁵ Ariya ninği tamo ñumibqa kiyo, inği bajinjibqa kiyo, tamo nanği ugeugeinjribqa kiyo, tamo bei aqa wau ugetibqa kiyo tamo qudei na unsib deqa jaqatin enğwab di kere enğwab. Deqa ijo was, ninği kumbra uge di yaib. ¹⁶ Ninği ñam Kristen ojesoqniy tamo qudei na ñam deqa jaqatin enğwab di kere. Ninği deqa jemaingaiq. Ninği tulañ areboleboleingim Qotei aqa ñam soqtoqniy.

¹⁷ Une pegiyo bati jojomoq deqa Qotei a namoqna aqa segi tamo unğasari nanği peginjrqas. Deqa iga qalieonum, tamo unğasari Qotei aqa anjam bole gotranjeqnu qaji nanği a na peginjrsim awai tulañ ugedamu enjrqa. ¹⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Qotei na tamo unğasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanği elenqajqa banği koba. Deqa iga qalieonum, tamo unğasari Qotei qoreiyosib une yeqnub qaji nanği a na elenqajqa olo tulañ banği koba.” ¹⁹ Deqa ijo was, Qotei a are soqnim ninği qudei jaqatin oqab di kere. Ninği nunğo segi jejamu osib Qotei aqa banq di uratosib kumbra bole bole yoqniy. Qotei a gago Abu. A segi na iga gereigej deqa a bati gaigai iga taqatgesqas.

5

Kristen gate nanği na Qotei aqa tamo unğasari nanği geregere taqatnjroqnebe

¹ O Kristen gate kalil, e ninği anjam endegsi mernğwai. E dego gate. Kristus a jaqatın osiq moinaqa e ijo segi nıamdamu na unem. Mondon a olo rian koba ti brantimqa bati deqa Qotei na lan goqe qaji ingi bole bole ninği e ti egwas. Deqa Kristen gate, ninği wau endegyi. ² Ninği Qotei aqa tamo unğasari nanği geregere taqatnjriy. Nanği kaja bul unub deqa Qotei na nanği joqsıqa nunğo banq di atej. Qotei na ninği wau di engej deqa ninği are bole na wauoqnıy. Tamo qudei na ninği singila na waingibqa ninği deqa wau di ojaib. Ninği silali qa osib wau di ojaib. ³ Ninği nunğo segi nıam soqtosib Qotei aqa tamo unğasari nanği njirin na taqatnjraib. Qotei na nanği joqsıqa nunğo banq di atej deqa ninği kumbra bole na ti lawo na ti nanği taqatnjriy. Yimqa nanği nunğo kumbra di unsib ninği daurnğwab. ⁴ Ninği kumbra degyibqa mondon kaja nanğo Mandor Koba a lan qureq na brantimqa bati deqa ninği awai tulan boledamu oqab. Awai di ugeqa keresai. Gaigai sqas.

Iga gago segi walwel geregere taqatqom

⁵ O anğro wala, ninği Kristen gate nanğo sorgomq di soqnıy. O ijo was kalil, ninği nunğo segi nıam aguq atoqnıy. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, "Tamo unğasari nanğo segi nıam soqteqnub qaji nanği Qotei na olo jeutnjre- qnu. Ariya tamo unğasari nanğo segi nıam aguq ateqnub qaji nanği qa Qotei a olo are boleiyeqnu." ⁶ Deqa ninği nunğo segi nıam aguq atoqnsib Qotei singila ti unu qaji aqa sorgomq di soqnıy. Yimqa bati kereamqa a na nunğo nıam olo soqtetnğwas. ⁷ Qotei a gaigai ninği qa are koba qaleqnu. Deqa ninği na nunğo gulbe kalil oqnsib Qotei aqa banq di uratoqnıy.

⁸ Ninği nunğo segi walwel geregere taqatosib nıam atoqnsib soqnıy. Laion nanği tulan lelenoqnsib tamo nıumoqnsib uye- qnub dego kere nunğo jeu tamo Satan a gaigai tamo unğasari nanği padaltnjrıqajqa nıamoqnsiq laqnu. ⁹ Deqa ninği Yesus qa nunğo areqalo singilatoqnsib Satan gotranıyoqnıy. Ninği qalie, ninği jaqatın eqnub dego kere Qotei aqa tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği degsib jaqatın eqnub. ¹⁰ Qotei a iga qa are boleiyqajqa utru. A Kristus Yesus aqa nıam na ninği metnğej deqa mondon ninği Kristus ombla aqa rian ti so bole gaigai sqab. Deqa ninği mandamq endi sokiñala jaqatın oqn- sib koboamqa Qotei na ninği olo boletnğosim singilatnğimqa ninği gaigai singila na tigelesqab. ¹¹ Qotei a bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Anjam mutu qudei

¹² Anjam truquyala endi Sailas na e aqaryaibosiqqa nenngrenyosiq nunngoq qarinyqo. E qalieonum, Sailas a gago Kristen was bole. O ijo was, Qotei a ningi qa are boleyeqnu. E nunngo areqalo tigeltetngitqa aqa kumbra di ningi gegerere ojsib tigelesoqniy. E aqa kumbra deqa are qalsim anjam endi nenngrenyonum.

¹³ Kristen was nanngi Babilon qureq di Qotei qa loueqnub qaji nanngi na ningi kaiyeingonub. Agi nanngi ningi ti Qotei na giltngelj. Mak a dego ningi kaiyeingwo. Mak a ijo angro bul. ¹⁴ Ningi na nunngo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnrsib qalaqalaiyo kumbra osornjriy.

Ningi kalil Kristus beteryejunub deqa ningi lawo na soqniy. Bole.

2 PITA

¹ E Saimon Pita. E Yesus Kristus aqa wau tamo. A na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Yesus Kristus a gago Qotei. A kumbra bole yeqnu qaji tamo. A iga padalo sawaq na elenej. Ningi iga ti Yesus qa gago areqalo singilateqnum. ² Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel qa bole qalieonub. Deqa Qotei a ningi qa are tulan boleiyosim nunğo are latetngeme.

Ningi Qotei aqa segi tamo unğasari tintin unub

³ Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. Iga a qa bole qalieonum deqa a na iga nambile qa ti Qotei aqa kumbra qa ti tulan keretgej. Osıqa aqa segi rian na ti so bole na ti iga metgej. ⁴ A na lan qure qa ingi bole bole iga egej. A nami ingi di iga egwa marej. Ingi di tulan boledamu. Mandam tamo unğasari nanği kumbra uge uge yqajqa are prugnreqnu. Kumbra dena nanği ugetnjreqnu. Deqa ijo was, ningi kumbra di uratosib Qotei aqa segi kumbraq di soqniy.

⁵ Ningi Yesus qa nunğo areqalo singilateqnum deqa ningi kumbra bole bole yqajqa waukobaoqniy. Osib dena ningi Qotei qa bole qalieosib soqniy. ⁶ Osib dena ningi nunğo segi jejamu geregere taqatoqniy. Osib dena ningi gulbe qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Osib dena ningi Qotei aqa kumbraq di sosib walweloqniy. ⁷ Osib dena ningi nunğo Kristen was nanği geregereinjroqniy. Osib dena ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy.

⁸ Kumbra bole deqaji nunğoq di tulan kobaoqneme. Amqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus qa bole qalieqab. Nunğo qalie di loumqa keresai. Qalie di nunğoq di tulan singilaoqnsim gei gargekoba atelenqas. ⁹ Kumbra bole deqaji tamo qudei nanğoq di sosai deqa nanği nam qandimo bul unub. Nanği geregere nam atqa keresai. Bole, Qotei a nami tamo nanği di nanğo une kobotetnjrej. Ariya nanği deqa olo are walnjreqnu. ¹⁰ O ijo was kalil, Qotei a nami ningi gıltnğosiq metngej deqa ningi aqa segi tamo unğasari tintin sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di ningi ulonqa keresai. ¹¹ Qotei na gam waqtetnğoqnimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenej qaji a nunğo Mandor Koba sosim ningi taqatngimqa ningi so bole gaigai sqab.

¹²⁻¹³ Bole, ningi ijo anjam endi qalieosib Qotei aqa anjam bole kalil singila na ojejunub. Ariya ningi ijo anjam endeqa olo are walngaim deqa e mandamq endi sosiy bati gaigai ningi

merngoqnsiy nungo areqalo tigeltetnngoqnqai. E kere degye-qnum. ¹⁴E qalieonum, sokiñala e ijo jejamu uratosiy moiqai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na e degsi merbej. ¹⁵Deqa e ijo anjam endi ninigi merngoqnqai. Merngoqnsiy bunuqna e moiytqa ninigi ijo anjam endeqa gaigai are qaloqnsib sqab.

Qotei a Yesus ñam kobaquja yej

¹⁶Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila qa ti a bqajqa bati qa ti ninigi anjam merngeqnam ninigi quoqneb. Iga anjam di merngoqnem bati deqa iga mandam tamo nanjo sa anjam dauryosaioqnem. Iga segi na Yesus aqa rian ti manwa ti unsim deqa ninigi saingooqnem. ¹⁷Iga endegsi unem. Abu Qotei na Yesus ñam koba yosiqa aqa segi rian ti manwa ti Yesus aqaq di atej. Osiqa Yesus qa endegsi marej, “Endi ijo Anqro e na qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa tulan areboleboleibeqnu.” ¹⁸Iga Qotei aqa getento manaq di Yesus ombla sonamqa Qotei a lan goge na anjam di marnaq iga quem. ¹⁹Deqa iga bole qalieonum, Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam nami maroqneb qaji di anjam bole. Deqa ninigi nanjo anjam di torei ojij. Ninigi ojgab di bolequja. Nanjo anjam di wanal bul sawa ambruq di puloneqnu. Pulonosiqa nebe qa burbas oqeqnu dego kere nungo are miligiq di suwanqnu.

²⁰⁻²¹O ijo was, ninigi endegsib qalieoiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji nami anjam maroqneb nenqrenq di unu. Nanjo anjam maroqneb qaji di nanji mandam tamo nanjo areqalo na marosaioqneb. Mondor Bole na nanjo areqalo tigeltetnjreqnaqa nanji Qotei aqa medabu oqnsib anjam maroqneb.

2

Bunuqna tamo qudei nanji bosib gisan anjam koba maroqnaqab

¹Bole, gisan anjam maro tamo nanji Israel nanjo ambleq na tigelosib anjam maroqneb. Nanji Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Bunuqna nungo ambleq na dego tamo deqaji nanji lumu tigelosib gisan anjam koba ninigi merngoqnqab. Yimqa ninigi qudei nanjo anjam dauryosib padalqab. Tamo nanji dena Gate Koba Yesus nami nanji awainjrej qaji a qor-eiyooqnaqab. Deqa mondon nanji urur padalqab. ²Gisan tamo nanji di kumbra uge uge yoqnaqnaqab tamo ungasari gargekoba nanji na nanjo kumbra di dauryosib Qotei aqa gam bole misilinyqab. ³Gisan tamo nanji di mamaul ani deqa nanji bosib nungo silali inji inji gisan na yaingoqnqab. Tulan nami Qotei na gisan tamo nanji di peginjrqqa bati atsiqa nanji qa endegsi marej, “E nanji padaltnjrougetqai.” Od, tamo nanji di bole padalqab. Qotei a nanji padaltnjrqqa bati qa tarineqnu.

⁴ Nîngi qalie, nami lan angro qudei nanği une atoqneb. Deqa Qotei na nanği uratnjrosai. A nanği ojsiqa sub guma kobaq di breinjrej unub. Sub di ambru koba. Sub dia nıamyuwo unu. Dia lan angro nanği tarinjesoqñibqa mondonj Qotei a nanğo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ⁵ Tamo unğasari Noa aqa bati qa soqneb qaji nanği Qotei qoreiyeb deqa Qotei na nanği dego uratnjrosai. A nanği padaltnjrej. Awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa dena Qotei na nanği padaltnjrej. Ariya Qotei a Noa padaltosai. Noa a Qotei aqa anjam palontogñsiq tamo unğasari nanği endegsi minjroqnej, “Nîngi kumbra bole dauryoqñiy.” Deqa Qotei na Noa a ti tamo unğasari 7 nanği ti geregere taqatnjrnaqa nanği bole soqneb. ⁶ Sodom qure ti Gomora qure ti nanği dego Qotei na padaltnjrqa marsiqa nıamyuwo qarinyonaqa aisiq nanği koitnjrnaq nanği torei padalekriteb. Deqa bunuqna tamo unğasari nanği Sodom Gomora ti nanği qa are qaloqñsib ulaoqñqab. Osib Qotei qoreiyqa uratqab. ⁷ Lot a kumbra bole yoqnej deqa a Sodom qureq di sosisqa tamo uge uge nanği kumbra ugeteqñabqa di unoqñsiqa are gulbekobaiyoqnej. Deqa Qotei na Lot olo osiqa sawa boleq di atnaqa a padalosai. ⁸ Lot aqa kumbra bolequja. A Sodom qureq di bati gaigai nanğo kumbra uge unoqñsiq nanğo anjam uge dego quoqnej. Aqa are miligi tulan boledamu deqa nanği Qotei aqa dal anjam gotranıyeqñabqa di unoqñsiq a prugugetoqñsiqa are tulan jaqatinıkobaiyoqnej. ⁹ O ijo was nîngi quiy. Tamo Koba Qotei a nami kumbra kalil di yoqnej deqa iga qalieonum, tamo unğasari bini Qotei dauryeqñub qaji nanği gulbe iteqñabqa a na nanği elenqa kere. Nanği elenqajqa gam di Qotei a segi qalie bole. Tamo uge uge nanğo kumbra dego Qotei a qalie bole. Deqa mondonj a na nanği peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanği kumbra tulan uge uge yeqñub deqa nanği awai ugedamu oqab. Tamo nanği di sambala kumbra tulan jigat yoqñqajqa are prugnıreqnu. Osib nanği endegsib are qaleqñub, “Tamo Koba Qotei aqa anjam kalil lanı sa anjam. Deqa iga dauryqasai.”

Gisanj anjam maro tamo nanğo kumbra tulan uge. Nanği kumbra endeqaji yeqñub. Nanği diqoqñsib nanğo segi areqalo dauryeqñub. Nanği lan angro kokba nanği misilinjırqajqa ulaosaieqñub. ¹¹ Lan angro qudei nanği tulan sıngila koba ti unub deqa nanği na lan angro kokba nanği di bunıjreqñub. Ariya lan angro sıngila ti unub qaji nanği di diqosaieqñub. Nanği gisanj anjam maro tamo nanği bul sai. Deqa nanği Tamo Koba Qotei aqa ulatamuq di lan angro kokba nanği misilinjırosaiieqñub.

¹² Gisanj tamo nanği di wagme juwanj bul tulan nanarioqñsib laqñub. Nanği nanğo segi jejamu qa areqalo uge uge

dauryeqnub. Anjam nan̄gi poinjrosai qaji di nan̄gi olo misilin̄yeqnub. Iga wagme juwan̄ nan̄gi ojelen̄oqnsim ñumeqnum dego kere mondon̄ Qotei na gisan̄ tamo nan̄gi di ñumougetqas. ¹³ Nan̄gi kumbra uge uge yeqnub deqa bunuqna nan̄gi gulbe koba itqab. Nan̄go kumbra agiende. Nan̄gi qanam jige alan̄kobaoqnsibqa ya uge uyoqnsib nanarieqnub. Nan̄gi kumbra di yqajqa tulan̄ areboleboleinjreqnu. Nan̄gi nin̄gi ti in̄gi uyoqnsib dena nun̄go ñam ugetoqnsib nin̄gi jiga en̄geqnub. Nan̄gi gisan̄ kumbra dauryqajqa tulan̄ areboleboleinjreqnu. ¹⁴ Nan̄gi gaigai un̄a qa mamaulnjreqnu deqa nan̄gi sambala kumbra yqajqa are koba unu. Nan̄gi une yoqnqajqa tulan̄ arearetnjreqnaqa olo uratosaeiqnub. Nan̄gi na tamo qudei areqalo aiye aiyelteqnub qaji nan̄gi walawalainjreqnabqa nan̄gi daurnjroqnsib une yeqnub. Gisan̄ tamo nan̄gi di tamo qudei nan̄go in̄gi in̄gi qa mamaulnjreqnu. Nan̄gi kumbra di yqajqa qalie bole. Deqa Qotei na nan̄gi torei padaltnjrqas. ¹⁵ Nan̄gi Qotei aqa gam bole uratoqnsib nanarioqnsib laqnub. Osib nan̄gi Beor aqa an̄gro Balam aqa gam dauryeqnub. Balam a nami kumbra uge yoqnsiqa silali oqajqa tulan̄ arearetoqnej. ¹⁶ Donki nan̄gi anjam marqa keresai ariya donki bei a tamo bulosiqa medabu waqtosiqa Balam aqa kumbra uge deqa ñirin̄tej. Onaqa Balam a qusiqa aqa nanari kumbra di olo uratej. Balam a nami gisan̄oqnsiqa maroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁷ Gisan̄ tamo nan̄gi di ya sub bul jeño qaji. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nan̄gi di baban̄ na tamo bole unub ariya nan̄gi kumbra bole bei babto-saeiqnub. Deqa mondon̄ Qotei na nan̄gi sawa ambruq di breinjrqas. Sawa di Qotei na nami nan̄gi gereiyetnjrej unu. ¹⁸ Gisan̄ tamo nan̄gi di medabu waqtoqnsib diqoqnsib anjam uge uge marelen̄eqnub. Nan̄gi na tamo un̄gasari qudei nan̄gi walawalainjreqnabqa sambala kumbra yoqnsib nan̄go segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Tamo un̄gasari nan̄gi di ya ya endi are bulyosib tamo nan̄gi Qotei qaliesai qaji nan̄go kumbra urateb. Ariya gisan̄ tamo nan̄gi na nan̄gi titnjreqnab nan̄gi olo kumbra uge uge dauryeqnub. ¹⁹ Gisan̄ tamo nan̄gi dena tamo un̄gasari nan̄gi walawalainjroqnsib endegsib minjreqnub, “Nin̄gi iga daurgwab di kumbra bei na nin̄gi taqatngwa keresai. Deqa un̄gum, nin̄gi nun̄go segi areqalo na kumbra kiye yqa maroqnsib yoqniy.” Nan̄go anjam di gisan̄. Agi nan̄go segi kumbra uge uge na nan̄gi tulan̄ singila na ojoqnsiq nan̄gi taqatnjreqnu. Nin̄gi qalie, tamo bei aqa kumbra bei na a taqatesqas di a kumbra di aqa kan̄gal tamo bul sqas. ²⁰ Bole, tamo un̄gasari nan̄gi di nami gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elen̄ej qaji a qa bole qalieeb. Nan̄gi degsib

qalieeb deqa nan̄gi mandam qa kumbra jigat kalil urateb. Ariya bini nan̄gi puluosib kumbra jigat di olo dauryeqnub. Deqa kumbra dena nan̄gi singila na ojesonaq nan̄go so tulan ugeeqnu. Nan̄go so uge namij dego sai. Nan̄go so olo tulan ugedamueqnu. ²¹ Nan̄gi nami kumbra bole qa gam qaliesai qamu di kere. Ariya nan̄gi gam di qalieosib Qotei aqa anjam ojesoqneb. Ojesosib olo bini nan̄gi anjam di qoreiyeqnub. Deqa mondoŋ nan̄gi awai tulan ugedamu oqab. ²² Tamo un̄gasari nan̄gi di baun̄ ti bel ti bul. Yawo anjam endegsi unu, “Baun̄ nan̄gi ŋiloqnsib olo puluoqnsib nan̄go ŋilo uyeqnu.” Yawo anjam bei dego unu, “Bel nan̄gi yaq di yaloqnsib olo boqnsib jagiq di brin̄eqnub.”

3

Tamo Koba Yesus a olo bqas

¹⁻² O ijo was bole, e nami anjam bei nengren̄yosim nun̄goq qarinyem. Bini e olo anjam endi nun̄goq qarinyonum. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄gi anjam palontoqneb. Tamo Koba Yesus agi iga elen̄ej qaji aqa wau tamo nan̄gi dego anjam palontoqneb. E nun̄go areqalo tigeltetngitqa nin̄gi nan̄go anjam deqa olo are qaliy. E deqa anjam endi nun̄goq qarinyonum.

³ Ariya e na anjam kobaquja bei nin̄gi mern̄git poin̄gem. Mondoŋ diŋo bati jojomoqnm̄qa meqe meqem tamo nan̄gi boqnsib nan̄go segi areqalo uge uge dauryoqnsib misilin̄ anjam endegsib maroqngab, ⁴ “Qotei a nami marej, ‘Mondoŋ Kristus a olo bqas.’ Ariya a qabi unu? Nin̄gi uniy. Gago moma utru nan̄gi moreŋoqneb bosu bosiq agi bini iga degsi unum. Qotei a nami mandam atej agi bini mandam a degsi unu. Deqa Kristus a qabi unu?” ⁵ O ijo was, meqe meqem tamo nan̄gi di tulan nanariosib deqa nan̄gi anjam degsib maroqngab. Nami Qotei a anjam marnaqa lan̄ brantej di nan̄gi poin̄rosai. Qotei a olo anjam marnaqa mandam a ya ambleq di brantej di dego nan̄gi poin̄rosai. ⁶ Noa aqa bati qa Qotei a olo marnaqa ya koba dosiqa mandam ya maqosiqa in̄gi in̄gi kalil padaltej. ⁷ Bini lan̄ ti mandam ti tariŋoqnsib unub. Tariŋesoqnb̄qa mondoŋ Qotei a olo anjam marimqa nan̄gi ŋamyuwo na yusib koboqab. Bati deqa Qotei na tamo un̄gasari a qoreiyeqnub qaji nan̄go une qa pegin̄rsim nan̄gi torei padaltn̄jqas.

⁸ O ijo was bole, nin̄gi ijo anjam endeqa olo are walngaiq. Qotei aqa areqalo agiende. Bati qujai a wausau 1,000 dego kere. Wausau 1,000 a bati qujai dego kere. Bati qujai ti wausau 1,000 ti nan̄gi ombla kerekere. ⁹ Ariya tamo qudei nan̄gi endegsib mareqnu, “Tamo Koba Qotei a nami in̄gi bole

bole iga egwa marej. Kiyaaqa a inġi di iga egwajqa tariñoqnsiq laja sokobaiyeqnu?” Di sai. Qotei na tamo bei padaltqajqa arearetosaieqnu. Deqa a niġi kalil are bulyqajqa marsiq lawo na niġi qa tariñoqnsiq unu.

Mandam ti laj ti koboqab

¹⁰ Diño bati brantimqa Tamo Koba a bajin tamo bul urur boqumatqas. Bamqa bati deqa laj a poņosim koboqas. Inġi inġi kalil Qotei na atej qaji di dego ŋamyuwo na tulaņ kanķanjam yusib koboqab. Deqa mandam ti aqa inġi inġi kalil ti olo bunu sqasai. ¹¹ Niġi are qaliy. Inġi inġi kalil degsi koboqas deqa e niġi kumbra kiye dauryqajqa mernġwai? Od, niġi kumbra endi dauryiy. Niġi nunġo segi jejamu Qotei yekritosib aqa segi kumbra boleq di soqniy. ¹² Sosib Qotei aqa bati koba brantqajqa deqa tariñoqniy. Bati di urur brantqajqa deqa niġi siġila na wauoqniy. Bati di brantimqa laj a ŋamyuwo na yusim koboqas. Inġi inġi kalil Qotei na atej qaji di dego ŋamyuwo na tulaņ kanķanjam yusib ya bulosib koboqab. ¹³ Qotei a nami endegsi marej, “E na laj bunuj ti mandam bunuj ti gereiyqai.” A degsi marej deqa iga maņwa di unqajqa tariñoqnsim unum. Laņ bunujq dia, mandam bunujq dia kumbra bole tiņtin gaigai sqas.

Niġi ŋam atoqnsib Tamo Koba Yesus qa tariñoqnsib soqniy

¹⁴ O ijo was bole, niġi maņwa di brantqajqa tariņeqnub deqa niġi Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa siġila na wauoqniy. Osib niġi Qotei ombla areqalo qujaitosib lawo na soqniy. Soqni b mondoņ Qotei a nunġo kumbra di unqas. ¹⁵ Gago Tamo Koba a na iga elenqajqa deqa tariņeqnu. Niġi di qalieqajqa deqa e anjam endi nenġrenyonum. Gago was bole Pol a dego Qotei na powo yeqnaqa anjam deqaji nenġrenyoqnsiq nunġoq qarinyoqnej. ¹⁶ Pol a gaigai anjam deqaji nenġrenyoqnej. Bole, Pol aqa anjam qudei iga poigwajqa wau koba. Deqa nanari tamo qudei Yesus qa naņgo areqalo siġilatosai qaji naņgi Pol aqa anjam di bubulyoqnsibqa ugeugeiyeqnu. Osib Qotei aqa anjam kalil nenġrenq di unu qaji di dego ugeugeiyeqnu. Deqa mondoņ naņgi tulaņ padalougetqab.

¹⁷ O ijo was bole, niġi qalie, maņwa kalil di brantqas. Deqa niġi geregere ŋam atoqniy. Niġi ŋam atqasai di dal anjam gotraņyo qaji tamo naņgi bosib niġi gisaņgosib titnġibqa niġi siġila na tigelesqa uratosib uloņo uge. ¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenġ qaji a niġi qa are boleiyeqnu. Niġi a qa qalieonub. Nunġo qalie di kobaqujaeme. Yim Yesus a olo niġi qa are tulaņ boleiyonqas. A rian ti ñam koba ti

unu deqa bini bati endi iga aqa ñam soqtoqnqom. Osim bati
gaigai aqa ñam soqtoqnsim sqom. Bole.

1 JON

Anjam a boleq donaq a iga unem

¹ Anjam a nambile unu. Anjam di nami soqnej. Anjam di iga quoqnem. Gago nAMDAMU na unoqnem. Gago ban na dego ojoqnem. ² Nambile di boleq donaq a iga unem. Nambile di gaigai sqas. Nambile di aqa Abu wo sosiqa boleq donaq a iga unem. Deqa iga a qa ninji sainjeqnum. ³ Iga Anjam di gago nAMDAMU na unoqnem. Iga a quoqnem. Deqa iga a qa ninji sainjeqnum. Di kiyaaqa? Ninji iga ti beterosim are qujaitosim sqajqa deqa. Agi ninji iga ti Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanji aiyel beternjrsim nanji koba na are qujaitosim unum. ⁴ Iga ninji ti tulan areboleboleigwajqa deqa iga anjam endi nenngrenjyosim nungoq qarinyonum.

Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walweloq-qom

⁵ Yesus Kristus a anjam endegsi mergonaq iga quem, “Qotei a pulonj bul. Ambru bei aqaq di sosai.” Iga anjam di qusimqa agi ninji olo mernjeqnum. ⁶ Iga marqom, “E Qotei beteryosim a ombla are qujaitosim unum.” Degsi marsimqa ariya iga olo ambruq di walwelqom di iga gisanjeqnum. Iga kumbra bole dauryosaieqnum. ⁷ Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walwelqom di iga Qotei aqa tamo ungasari kalil nanji ti beterosim are qujaitosim sqom. Degsi sqom di Qotei aqa Niri Yesus aqa lenj aiyej qaji dena gago une kalil yansetgimqa iga aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji sqom.

⁸ Iga marqom, “E une yosaieqnum.” Degsi marqom di iga gago segi jejamu gisanjeqnum. Deqa anjam bole gago are miligiq di sqa keresai. ⁹ Ariya iga gago segi une babtosim marqom, “Od, e une ti.” Degsi marqom di Qotei a iga uratgwasai. A kumbra bole tintinj dauryosim gago une yansetgwas. Osim gago kumbra uge kalil taqal waiyimqa iga aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji sqom. ¹⁰ Iga marqom, “E nami une yo-saiqnem.” Degsi marqom di iga Qotei aqa nam ugetoqnsim a gisanj tamo qa minjobuleqnum. Deqa aqa anjam gago are miligiq di sqa keresai.

2

Yesus a gago aqaryaigo tamo

¹ O ijo angro kiñilala, ninji une yoqnaib deqa e anjam endi nenngrenjyosim nungoq qarinyonum. Ariya ninji qudei une yibqa aqaryaigo tamo Yesus Kristus a na ninji aqaryaingwas. Yesus agi aqa Abu ombla sosiqa gaigai kumbra bole tintinj

yeqnu. ² A gago une kobotetgosim Qotei aqa minjin taqal waiyqajqa bej. A iga segi une kobotetgwajqa bosai. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji dego une kobotetnrqajqa bej.

Tamo a Qotei qa qalieqas di a Qotei aqa anjam dauryoqnqas

³ Iga kiyersi endegsi qalieqom, “Bole, iga Qotei qa qalieonum”? E ubtosiy marqai. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom dena iga bole qalieqom.

⁴ Tamo bei a marqas, “E Qotei qa qalieonum.” Degsi marqas ariya a Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu. Deqa tamo di a gisan tamo. Aqa are miligiq di anjam bole sosai. ⁵⁻⁶ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam dauryoqnqas di Qotei aqa qalaqalaisyqo kumbra tamo di aqa are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnqas.

Tamo bei a marqas, “E Qotei beteryejunum.” A degsi marqas di a kumbra kalil Yesus yoqnej qaji di dauryosim yoqneme. Iga degyqom di iga qalieqom, iga Qotei beteryejunum. ⁷ O ijo was bole, dal anjam e nenjrenyonum qaji endi dal anjam bunuj sai. Endi dal anjam namij ninji nami quoqneb qaji. ⁸ Ariya dal anjam e nenjrenyonum qaji endi dal anjam bunuj dego. A anjam bole. A Kristus aqag di sosisa nungoq di dego unu. Di kiyaaqa? Ambru a koboqa laqnaqa suwan a olo branteqnu deqa.

⁹ Tamo bei a marqas, “E suwanog di unum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was qudei nanji jeutnjreqnu. Deqa tamo di a suwanog di sosai. A ambruq di unu. ¹⁰ Tamo bei na aqa Kristen was nanji qalaqalainjroqnqas di iga unsim qalieqom, bole, tamo di a suwanog di unu. Deqa une bei na a ulontosaieqnu. ¹¹ Ariya tamo bei na aqa Kristen was qudei nanji jeutnjrqas di iga unsim qalieqom, tamo di a ambruq di sosisq walweleqnu. Ambru na aqa namdamu getentetqo deqa a sawa qabiteqnu di a qalieqasai.

¹² O ijo angro kiñilala, ninji quiy. Kristus aqa ñam na Qotei a nungo une kalil kobotetnjej. E deqa anjam endi nenjrenyosim nungoq qarinyonum.

¹³ O abu ninji quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ninji qalieonub. E deqa anjam endi nenjrenyosim nungoq qarinyonum.

O angro wala, ninji Satan gotranjeyqnu. E deqa anjam endi nenjrenyosim nungoq qarinyonum.

¹⁴ O ijo angro, ninji Abu qa qalieonub. E deqa anjam endi nenjrenyosim nungoq qarinyonum.

O abu ninji quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ninji qalieonub. E deqa anjam endi nenjrenyosim nungoq qarinyonum.

O anġro wala niŋgi quiy. Qotei aqa anjam nuŋgoq di unu deqa niŋgi siŋgila ti sosib Satan gotraŋyeqnu. E deqa anjam endi neŋgreŋyosim nuŋgoq qariniyonum.

Niŋgi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyai

¹⁵ O ijo was, niŋgi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyai. Tamo a mandam endeqa kumbra qalaqalaiyqas di a Abu qalaqalaiyqa keresai. ¹⁶ Mandam qaji tamo unġasari naŋgo kumbra agiende. Naŋgi naŋgo segi jejamu qa are prugnjre-qnaqa ñoro koba oqajqa mamaulnjre-qnaqa tulaŋ diqoqnsib laqnu. Kumbra di Abu aqaq na bosai. Di mandam endeqa kumbra. ¹⁷ Mandam endi koboqas. Mandam endeqa are prugyoqa ti mamaulyoqa ti dego koboqab. Ariya tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnaqas di a gaigai sqas.

Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba naŋgi branteqnu

¹⁸ O ijo anġro, diŋo bati jojomqo. Niŋgi nami queb, Kristus aqa jeu tamo kobaquja a bqas. Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba naŋgi branteqnu. Deqa iga qalieonum, diŋo bati jojomqo. ¹⁹ Jeu tamo naŋgi di gago ambleq di sosib olo iga uratgosib jaraiyeb. Di kiyaaqa? Naŋgi gago Kristen was bolesai deqa. Naŋgi gago Kristen was bole qamu naŋgi iga koba na unum qamu. Ariya naŋgi iga uratgosib jaraiyeb deqa iga qalieonum, naŋgi gago Kristen was bolesai.

²⁰ Niŋgi Qotei aqa Mondor Bole ejunub deqa niŋgi kalil powo ti unub. ²¹ E anjam endi neŋgreŋyosim nuŋgoq qariniyonum. Di kiyaaqa? Niŋgi anjam bole qalieonub deqa. Niŋgi anjam bole qaliesai e deqa are qalsim anjam endi neŋgreŋyosai. Niŋgi qalie, anjam bole ti gisaŋ anjam ti ombla kerekere sai. Anjam bole na gisaŋ anjam bei babtqa keresai. ²² Gisaŋ anjam maro tamo naŋgi tal qabe? E niŋgi merŋwai. Tamo naŋgi di endegsib mareqnu, “Yesus a Kristus sai.” Naŋgi degsib maroqnsib deqa naŋgi Abu Qotei aqa Niri wo qoreiyeqnu. Osib Kristus jeuteqnu. ²³ Tamo a Qotei aqa Niri qoreiyqas di a Abu dego qoreiyqas. Tamo a Qotei aqa Niri qa aqa areqalo siŋgilatqas di a Abu qa dego aqa areqalo siŋgilatqas.

Qotei aqa Mondor na niŋgi anjam bole merŋgeqnu

²⁴ Anjam niŋgi nami quoqneq qaji di niŋgi olo siŋgila na ojesoqniy. Ojesqab di niŋgi na Abu Qotei aqa Niri wo beternjrsib naŋgi ti sqab. ²⁵ Nami Kristus na iga endegsi mergonaq quem, “E niŋgi ŋambile eŋgitqa niŋgi ŋambile gaigai sqab.”

²⁶ O ijo was kalil, gisaŋ tamo naŋgi na niŋgi gisaŋwajqa laqnu. E deqa are qalsim anjam endi neŋgreŋyosim nuŋgoq qariniyonum. ²⁷ Niŋgi Kristus aqa Mondor eb agi nuŋgoq di unu deqa niŋgi powo qa truquosaieqnu. Deqa e anjam bei

totoryosiy ningi merngwasai. Mondor a segi na anjam kalil ningi merngeqnaq quoqnsib poingeqnu. Mondor aqa anjam di gisanj sai. Di anjam bole. Deqa ningi Mondor aqa anjam di qusib poingim Kristus beteryosib soqniy.

Iga Qotei aqa segi angro tintin unum

²⁸ Od, ijo angro kiñilala, ningi Kristus beteryosib soqniy. Ningi degyqab di mondon a olo brantimqa ningi jemaingwasai. Ningi are singilatosib aqa ulatamuq di tigelesqab. ²⁹ Ningi qalie, Kristus aqa kumbra kalil tulan bole. Deqa ningi endegsib qalieoiy, tamo kalil kumbra bole yeqnuq qaji nanji Qotei aqa segi angro tintin unub. Nanji olo nambabobulosib Qotei aqa angro branteb.

3

¹ Gago Abu Qotei na iga tulan qalaqalaigeqnu. A na iga aqa segi angro sqa marsiq giltgej deqa iga aqa angro tintin unum. Mandam qaji tamo nanji Qotei qa qaliesai. Deqa nanji iga qa dego qaliesai. ² O ijo was bole, iga Qotei aqa segi angro unum. Ariya mondon iga kiyersim sqom di iga geregere qalieosai unum. Iga qalie, Yesus a olo bamqa iga a unsim iga a bul sqom. ³ Tamo ungasari kalil Yesus bam unqajqa tariheqnuq qaji nanji nanjo une olo urateqnuq. Deqa nanji Qotei aqa nambalaq di jiga saiqoji unub. Agi Yesus a segi jiga saiqoji unu dego kere.

⁴ Une atqajqa kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti di ombla kerekere. Deqa tamo ungasari une ateqnuq qaji nanji Qotei aqa dal anjam gotranjyqajqa. ⁵ Ningi qalie, Yesus a gago une kobotqa bej. A segi une saiqoji. ⁶ Tamo bei a Yesus beteryesqas di a une atoqnqasai. Tamo bei a une atoqnqas di iga poigwas, a Yesus unosaieqnu. A Yesus qa qaliesai dego.

⁷ O ijo angro kiñilala, ningi geregere nam atoqniy. Tamo bei na bosim ningi gisanjo uge. Ningi quiy. Tamo nanji kumbra bole tintin dauryeqnuq qaji nanji tamo bole tintin unub. Yesus a tamo bole tintin unu dego kere. ⁸ Satan a nami une atoqnsiq boqnej agi bini a degyeqnu. Deqa tamo ungasari une ateqnuq qaji nanji Satan aqa angro unub. Ariya Qotei aqa Niri a Satan aqa wau kobotqa bej. ⁹ Tamo bei a olo nambabobulosim Qotei aqa segi angro brantqas di a une atoqnqasai. Aqa are miligiq di Qotei aqa segi nambile unu deqa a une atoqnqa keresai. Di kiyajqa? A Qotei aqa segi angro unu deqa. ¹⁰ Tamo bei a Qotei aqa angro unu kiyo a Satan aqa angro unu kiyo di iga kiyersi qalieqom? E ubtosiy marqai. Tamo ungasari kumbra bole tintin dauryosaieqnuq qaji nanji Qotei aqa angro sai. Tamo ungasari nanjo Kristen was nanji qalaqalainjrosaiqnuq qaji nanji dego Qotei aqa angro sai.

Yesus na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej

¹¹ O ijo was kalil, iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñqom. Anjam di ningi nami queb. ¹² Deqa iga Kein aqa kumbra dauryqasai. Kein a Satan aqa tamo soqnej. A na aqa was Abel qalnaq moiyej. Kiyaqa a na aqa was qalnaq moiyej? Utru agiende. A kumbra uge yoqnej deqa. Ariya Abel a kumbra bole tintinj yoqnej.

¹³ O ijo was, mandam qaji tamo nanji na ningi jeutñgoqñibqa ningi deqa prugosib ulaaib. ¹⁴ Iga gago Kristen was nanji qalaqalainjreqnum deqa iga endegsi qalieonum, iga padalqa gam uratosim ñambile gaigai sqajqa gamq di unum. Ariya tamo nanji nanjo Kristen was nanji qalaqalainjrosaieqñub qaji nanji padalqa gamq di unub. ¹⁵ Tamo nanji nanjo Kristen was nanji jeutñjreqñub qaji nanji leñ ojo tamo bul unub. Ningi qalie, leñ ojo tamo nanji ñambile gaigai sqa keresai. ¹⁶ Yesus a aqa segi ñambile uratosiq iga qa moiyej. Aqa kumbra dena a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej. Deqa iga dego gago segi ñambile uratosim gago Kristen was nanji qa moreñqom. ¹⁷ Tamo bei a mandam endeqa inji inji koba koroiyosimqa ariya aqa Kristen was bei inji saiqoji soqñim unsim a aqaryaiyqasai di iga endegsi qalieqom, Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra tamo di aqa are miligiq di sosai. ¹⁸ O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Iga laña anjam maro na Kristen nanji qalaqalainjrqom di keresai. Iga kumbra bole dego turtosim enjroqñqom di kere.

Iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom

¹⁹⁻²⁰ Iga tamo ungasari nanji qalaqalainjrqom di iga endegsi qalieqom, iga anjam bole dauryeqnum. Deqa gago une bei na iga are gulbetetgwas di unqum, iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom. Qotei aqa qalie kobaquja. Aqa qalie dena gago are tulañ bunyejunu. ²¹ O ijo was bole, gago une bei na iga are gulbetetgwasai di iga are singilatosim Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ²² Osim iga inji bei qa Qotei pailimqa a gago pailyo qusim inji di egwas. Di kiyayaqa? Iga aqa dal anjam dauryoqñsim kumbra a areareteqñu qaji di yeqnum deqa. ²³ Qotei aqa dal anjam agiende. Iga aqa Niri Yesus Kristus aqa ñam qa gago areqalo singilatosim segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñqom. Qotei aqa dal anjam di a na nami iga mergonaq quem. ²⁴ Tamo bei a Qotei aqa dal anjam dauryqas di a Qotei beteryesqas. Qotei a kamba dego tamo di beteryesqas. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, Qotei a iga betergejunu.

4

Ningi na mondor kalil nanji peginjroqñiy

¹ Tamo gargekoba nanġi mandamq endi laqnsibqa endegsib mareqnu, “Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” O ijo was bole, nanġo anjam di gisan. Deqa ninġi nanġo anjam di nuġo areqaloq di sinġilataib. Ninġi na mondor kalil nanġi geregere peginjroqnsib dena ninġi qalieqab, nanġi Qotei aqaq na beqnu kiyo sai kiyo. ² Tamo unġasari Qotei aqa Mondor ti unub qaji nanġi endegsib mareqnu, “Yesus Kristus a tamo bulyosiqa mandamq aiyej.” Dena ninġi qalieqab, tamo unġasari nanġi di Qotei aqaq na beb. ³ Ariya Yesus a tamo bulyosiqa mandamq aiyej anjam di tamo unġasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanġi saideqnu. Dena ninġi qalieqab, tamo unġasari nanġi di Qotei aqaq na bosai. Nanġi mondor uge ti unub. Mondor uge di Kristus aqa jeu tamo kobaquja aqa segi mondor. Ninġi nami queb, mondor uge di a bqas. Agi a bosiq mandamq endi laqnu.

⁴ O ijo angro kiñilala, ninġi Qotei aqaq na beb. Qotei aqa Mondor a nuġoq di unu deqa ninġi na gisan anjam maro tamo nanġi gotrañjreqnu. Qotei aqa Mondor a na mondor agi mandam tamo nanġoq di unu qaji a tulañ bunyeqnu. ⁵ Gisan anjam maro tamo nanġi di mandamq endena bran-
teb deqa nanġi mandam qa segi anjam mareqnu. Mareq-
qab mandam tamo nanġi nanġo anjam quoqnsib dauryeqnu. ⁶ Iga Qotei aqaq na bem deqa tamo unġasari Qotei qa qalieonub qaji nanġi gago anjam quetgeqnu. Ariya tamo unġasari Qotei qa qaliesai qaji nanġi gago anjam quetgosaieqnu. Kumbra dena iga anjam bole qa Mondor ti gisan mondor ti nanġi peginjroqnsim nanġi qa poigeqnu.

Iga Qotei qalaqalaiyom di iga Kristen nanġi dego qalaqalainjqom

⁷ O ijo was bole, Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga gago Kristen was nanġi qalaqalainjqom. Tamo kalil qalaqalaiyo kumbra dauryeqnu qaji nanġi olo ñambabobulosib Qotei aqa segi angro tiñtin unub. Deqa nanġi Qotei qa qalieonub. ⁸ Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa tamo bei a qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di a Qotei qa qalieqa keresai. ⁹ Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na a qarinyonaq mandamq aiyej. Deqa iga aqa ñam na ñambile gaigai sqom. Kumbra dena iga osorgej, Qotei na iga qalaqalaigeqnu. ¹⁰ Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga endegsi are qalqasai, iga namoqna Qotei qalaqalaiyem. Di sai. Qotei a namoqna iga qalaqalaigej. Osiqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aisiqa gago une kobotetgosiqa Qotei aqa minjin taqal waiyej.

¹¹ O ijo was bole, Qotei na iga degsi qalaqalaigeqnu deqa iga kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnoqom.

¹² Iga nami Qotei aqa ulatamu unosaiognem. Ariya iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnoqom di Qotei a gagoq di beteresoqnmqqa aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqngas.

¹³ Iga kiyersim qalieqom, Qotei a gagoq di beteresonaqa iga kamba dego a beteryejunum? E ubtosiy marqai. Qotei na aqa Mondor iga egej dena iga qalieqom. ¹⁴ Abu na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqi elenqa osiq deqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. Aqa kumbra di iga unsim deqa saoqnsim laqnum. ¹⁵ Tamo bei a endegsi marqas, “Yesus a Qotei aqa Niri.” Degsi marqas di Qotei na a beteryesqas. Yimqa a dego Qotei beteryesqas. ¹⁶ Iga qalieonum, Qotei na iga qalaqalaigeqnu. Qalieosim deqa iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum.

Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a na Qotei beteryesqas. Yim Qotei a dego tamo di beteryesqas. ¹⁷ Beteryesoqnm qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqngas. Bole, iga mandamq endi unum. Ariya iga Yesus bulosim unum deqa mondon Qotei na iga pegigwa batiamqa iga are singilatosim aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁸ Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a ulaqasai. Aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra tulan kobaoqnsiq singilaeqnu deqa ulaqajqa kumbra aqaq di sosai. Ulaqajqa kumbra aqa utru agiende. Tamo bei a are qaleqnu, “Mondon Qotei na e nolawotbosim awai uge ebqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa a ulaeqnu. A degsi ulaeqnu deqa iga qalieonum, aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra singilaosaiunu.

¹⁹ Iga gago Kristen was nanqi qalaqalainjreqnum. Di kiyaya? Qotei a namoqna iga qalaqalaigej deqa. ²⁰ Tamo bei a marqas, “E Qotei qalaqalaiyeqnum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was nanqi jeutnjreqnu. A na nanqi qalaqalainjrosaieqnu. Deqa tamo di a gisan tamo. A na aqa Kristen was agi nango ulatamu gaigai uneqnu qaji nanqi qalaqalainjrosaieqnu. Deqa iga qalieonum, a Qotei agi aqa ulatamu nami unosaiognej qaji a dego qalaqalaiyqa keresai. ²¹ Tamo a Qotei qalaqalaiyqas di a aqa Kristen was nanqi dego qalaqalainjreme. Dal anjam di iga Yesus aqaq na em.

5

Iga mandam endeqa singila gotranjyeqnum

¹ Yesus a segi Kristus. Tamo nanqi degsib maroqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatqab di nanqi olo nambabobulosib Qotei aqa angro tinjin sqab. Tamo nanqi Abu qalaqalaiyqab di nanqi aqa angro nanqi dego qalaqalainjrqab. ² Iga Qotei

qalaqalaisyosim aqa dal anjam dauryqom di iga qalieqom, iga Qotei aqa angro nanği dego qalaqalainjreqnum. ³ Qotei qalaqalaisyajqa kumbra agiende. Iga aqa dal anjam dauryqom. Iga aqa dal anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. ⁴ Tamo nanği olo nambabobulosib Qotei aqa segi angro unub qaji nanği mandam endeqa singila gotranjoqnqab. Od, iga Qotei qa gago areqalo singilatqom di iga qoto bunjoqnsim mandam endeqa singila gotranjoqnqom.

Qotei na aqa Niri qa anjam babtej

⁵ Tamo kiyero nanği mandam endeqa singila gotranjoqnqab? E ubtosiy marqai. Tamo nanği di mareqñub, “Yesus a Qotei aqa Niri.” Nanği deqsib maroqñsib Yesus qa nanço areqalo singilateqñub deqa nanği segi mandam endeqa singila gotranjoqnqab. ⁶ Yesus Kristus a bosiqqa ya na yanso ej. Osiqa namburbasq di moinaqa aqa leñ aiej. A ya na yanso oqajqa deqa segi bosai. A moiymqa aqa leñ aiqajqa deqa ti bej. Qotei aqa Mondor a anjam bole qa utru. A Yesus Kristus aqa anjam babteqñu. ⁷ Tamo qalub nanği Yesus aqa anjam babteqñub. ⁸ Tamo qalub agiende. Mondor ti ya ti leñ ti nanği qalub anjam qujaitosib Yesus aqa anjam babteqñub.

⁹ Tamo lanaj nanği iga anjam mergwab di iga qusim marqom, bole. Ariya Qotei na aqa segi Niri qa anjam iga mergeqñu. Anjam dena tamo lanaj nanço anjam tulan bunyejunu. ¹⁰ Tamo nanği Qotei aqa Niri qa nanço areqalo singilatqab di nanği aqa anjam dego nanço are miligiq di atib sqas. Ariya tamo nanği Qotei aqa anjam deqa nanço areqalo singilatqasai di nanği na Qotei aqa ñam ugetosib Qotei a gisan tamo qa minjobulqab. Di kiyaaqa? Nanği Qotei aqa Niri qa anjam Qotei na iga mergeqñu qaji di nanço areqaloq di singilatqasai deqa. ¹¹ Qotei aqa anjam agiende. A na iga nambile gaigai sqajqa marsiq nambile egej. Nambile di Qotei aqa Niri aqaq di unu. ¹² Tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqas di a nambile oqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqasai di a nambile oqasai.

Iga qalieonum, iga nambile gaigai sqom

¹³ O ijo was, ninği Qotei aqa Niri aqa ñam qa nunço areqalo singilateqñub. E na anjam endi nenğrenyosim nunçoq qarinyonum. Di kiyaaqa? Ninği bole qalieqajqa, ninği nambile gaigai sqab. ¹⁴ Iga inği bei qa pailyqa osimqa iga Qotei aqa areqalo dauryosim pailyqom di a gago pailyo quqwas. Deqa iga ulaqasai. Iga are singilatqom Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁵ Iga qalieonum, Qotei a gago pailyo gaigai queqñu. Deqa iga inği bei qa Qotei pailyymqa a na egwas.

¹⁶ Niŋgi na Kristen was bei a une atim unsibqa niŋgi a qa Qotei pailyiy. A moiqajqa une atosai deqa niŋgi a qa pailyibqa Qotei na aqa une kobotim a moiqasai. A ɲambile sqas. Ariya Kristen tamo bei a moiqajqa une atqas di Qotei na a qalim moiqas. Niŋgi a qa pailyqajqa e na merngosai. ¹⁷ Kumbra uge kalil tamo naŋgi yeqnub qaji di une. Ariya une qudei qa Qotei na tamo naŋgi moiyoŋjrosaiqnu.

¹⁸ Iga qalie, tamo uŋgasari Qotei aqa segi aŋgro unub qaji naŋgi une atosaiqnu. Qotei aqa Aŋgro Yesus a na naŋgi taqatnjreqnu deqa tamo uge Satan na naŋgi ugeugeinjrqa keresai. ¹⁹ Iga qalie, iga Qotei aqa segi aŋgro unum. Mandam qaji tamo uŋgasari kalil naŋgi tamo uge Satan aqa sorgomq di unub. Deqa a na naŋgi siŋgila na taqatnjreqnu.

²⁰ Iga qalieonum, Qotei aqa Niri a bosiq iga powo egej deqa iga Qotei qa bole qalie. Iga Qotei beteryejunum. Iga aqa Niri Yesus Kristus dego beteryejunum. Yesus a segi Qotei bole. A segi ɲambile gaigai sqajqa utru.

²¹ O ijo aŋgro kiñilala, niŋgi gisaŋ qotei kalil naŋgi torei qoreinjsib sasaloiy.

2 JON

¹ E Kristen gate. Ni uña Qotei na giltmej qaji. E anjam endi nenngrenyosim ni qa ti ino angro nanngi qa ti qarinyonum. E ningi bole qalaqalaingeqnum. E segi sai. Tamo ungasari kalil anjam bole qalieonub qaji nanngi dego ningi qalaqalaingeqnum. ² Anjam bole gagoq di unu. Anjam di bati gaigai gagoq di sqas. Utru deqa iga ningi qalaqalaingeqnum. ³ Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanngi aiyel anjam bole na ti qalaqalaiyo kumbra na ti iga qa dulosib are boleinjrimqa iga lawo na sqom.

Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

⁴ Ino angro qudei nanngi anjam bole dauryeqnub. E di quoqnsim tulan areboleboleibeqnu. Abu a nami iga mergej, “Ningi anjam bole di dauryiy.” ⁵ Ariya uña, e anjam bei nenngrenyitqa ni sisiyosim daurye. Anjam agiende. Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnoqom. Anjam di dal anjam bunuj sai. Di dal anjam iga nami quoqnem qaji. ⁶ Qalaqalaiyo kumbra agiende. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom. Dal anjam di agi ningi nami quoqneb. Deqa ningi dauryosib walweloqniy.

Ningi Kristus aqa anjam singila na ojesoqniy

⁷ Ningi quiy. Gisanj tamo gargekoba nanngi mandamq endi laqnum. Laqnsibqa Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di nanngi na olo saideqnum. Tamo deqaji bei a Kristus aqa jeu tamo kobaquja. A gisanj ani tamo. ⁸ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Ningi nam atqab di gago wau iga nami nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi olo ulontqasai. Ningi singila na tigelesosib mondon awai tulan boledamu oqab. ⁹ Ningi Kristus aqa anjam ojqa uratosib olo anjam bei totoryosib dauryqab di ningi Qotei ombla sqa keresai. Ningi Kristus aqa anjam singila na ojesqab di ningi Abu Qotei aqa Niri wo nanngi aiyel koba na gaigai sqab. ¹⁰ Tamo bei a nungoq bosim ariya a Kristus aqa anjam ti bqasai di ningi a ban ojetaib. Ningi a osib nungo talq osi gilaib dego. ¹¹ Ningi a ban ojetqab di ningi a beteryesosib a ombla wau uge yqab.

Jon a Kristen nanngoq bosim anjam kalil minjrekritqas

¹² E anjam gargekoba nenngrenyosiy nungoq qarinyqa kere. Ariya e nenngrenyqasai. E bosiy ningi nungsiy anjam kalil merngekritqai. Yim ningi qusib areboleboleingwas.

¹³ Ino jaja agi Qotei na giltej qaji aqa angro nanngi na ni kaiyeimonub. Bole.

3 JON

¹ E Kristen gate. O ijo was bole Gaius, e anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. E ni bole qalaqalaimeqnum.

² O ijo was bole, e ni qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Gaius aqa wau kalil boletime. Osim a singilatim a ma saiqoji soqneme.” O Gaius, e qalieonum, ino qunun a bole unu. ³ Nami Kristen was qudei nanngi e nubqa bosib merbeb, “Gaius a anjam bole dauryeqnu.” Degsib merbonab e qusim tulan areboleboleibej. Od, Gaius, e qalieonum, ni anjam bole dauryeqnum. ⁴ Ijo anngro nanngi anjam bole dauryeqnub e di quoqnsim deqa tulan areboleboleibeqnu. Ijo arebolebole dena arebolebole kalil tulan bunyejunu.

Gaius na aqa Kristen was nanngi gegerereinjqnu

⁵ O ijo was bole, e qalie, ni kumbra bole dauryoqnsim ino Kristen was nanngi gegerereinjqnum. Osim Kristen was qudei nanngo ulatamu ni qaliesai qaji nanngi qure beiq na beq nabqa nanngi dego ni na gegerereinjqnum. ⁶ Was nanngi di ino qalaqalaiyo kumbra qa saeq nab Kristen tamo unngasari qure endia unub qaji nanngi queq nub. Deqa ni que. Was nanngi di olo ni uratmosib walwelqa laqnibqa ni na inngi inngi qa nanngi aqaryainjrim nanngi walwelqab. Qotei a ino kumbra deqa tulan arearetoqngas. ⁷ Was nanngi di Yesus aqa wau oj qajqa are qaloqnsib aqa ñam osib walweleq nub. Nanngi sawa bei bei qaji nanngo ambleq di waueq nub. Nanngo wau dena nanngi silali inngi inngi osaieq nub. ⁸ Deqa iga tamo deqaji nanngi aqaryainjroqngom. Iga degyqom di iga nanngi koba na wau ojoqnsim anjam bole singilatoqngom.

Diotrefes a kumbra uge yeqnu

⁹ Nami e anjam qudei nenngrenyosim Kristen tamo unngasari ino qureq di unub qaji nanngo qarinyem. Ariya Diotrefes a gago anjam quetgosaieqnu. A tulan diqoqnsiqa a na Kristen kalil nanngi bunngjrsim aqa segi ñam soqtqajqa singilaeqnu. ¹⁰ Deqa e nunngoq bosiy Diotrefes aqa kumbra qudei qa olo saingwai. Aqa kumbra bei agiende. A iga qa anjam uge uge mareneqnu. Di segi sai. Kristen was nanngi walwelosib nunngo qureq beq nab a na nanngi aqa meq joqsi gilqa urateqnu. Yeqnaqa tamo qudei na was nanngi di nanngo meq joqsi gilqa laq nab a na nanngi dego getentnjreqnu. Osiqa nanngi Qotei tal miligiq gilqa saidnjreqnu.

Demitrius a kumbra bole yeqnu

¹¹ O ijo was bole Gaius, ni kumbra uge dauryaim. Ni kumbra bole segi daurye. Tamo a kumbra bole dauryqas di a Qotei aqa tamo sqas. Ariya tamo nanği kumbra uge uge dauryeqnub qaji nanği Qotei unqa keresai.

¹² Tamo kalil nanği Demitrius a qa mareqnub, aqa kumbra bole. Anjam bole a segi dego tamo sigitosiqa Demitrius aqa kumbra bole qa mareqnu. E segi dego a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Ni qalie, ijo anjam a bole.

Jon a Gaius unqajqa bosim a ombla anjam qairqab

¹³ E anjam gargekoba nenğrenjyosiy inoq qarinyqa kere. Ariya e nenğrenjyqasai. ¹⁴ Sokiñala e inoq bosiy ni numsiy aqo ombla anjam marqom.

¹⁵ Ni lawo na soqnime. Kristen was qure endia unub qaji nanği ni qa kaiye anjam qarinyonub. E dego Kristen was kalil ni koba na unub qaji nanği qa kaiye anjam qarinyonum. Ijo kaiye anjam endi ni na nanği minjrime. Bole.

JUT

¹ E Jut. E Yesus Kristus aqa wau tamo. E Jems aqa was. E anjam endi nenngrenyosim ninngi tamo unngasari Qotei na metngejj qaji nunngoq qarinyonum. Abu Qotei na ninngi qalaqalaingeqnu. Yesus Kristus a segi na ninngi taqatngeqnu. ² Qotei a ninngi qa tulan dulosim qalaqalaingimqa ninngi geregere lawo na soqniy.

Jeu tamo nanngi uliosib Kristen nanngo ambleq aiyeb

³ O ijo was bole, Qotei na ninngi e ti padalo sawaq na elenjej. Qotei aqa wau deqa e na nenngrenyosiy nunngoq qarinyqajqa are koba unu. Ariya e anjam bei dego nenngrenyosiy nunngoq qarinyqajqa are unu. Anjam agiende. Gago areqalo Yesus qa singilatem qaji di jeu tamo nanngi na ugeugeiyqa laqnu. Deqa ninngi na tamo nanngi di gotranjnroqniy. Ninngi qalie, Qotei na gam waqtetgonaga iga Yesus qa gago areqalo singilatem. Iga Qotei aqa tamo unngasari unum deqa tamo bei na gago areqalo di ugeugeiyqa keresai. ⁴ O ijo was, tamo qudei nanngi uliosib nunngo ambleq aiyeb. Qotei a nami tamo nanngi deqa endegsi marej, “Mondon e nanngo une qa peginjrsiy padaltnjrqi.” Od, tamo nanngi di Qotei qoreiyeqnu. Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra di tamo nanngi dena olo bubulyoqnsib mareqnu, “Qotei a iga qa are boleiyeqnu deqa unngum, iga kumbra uge uge yoqnqom.” Nanngi degsib maroqnsib gago Gate Koba Yesus Kristus qoreiyeqnu.

⁵ Ninngi qalie, nami Israel nanngi Isip sawaq di sonabqa Tamo Koba a nanngi joqsiq sawa beiq gilej. Joqsiq gilsiq ariya nanngi qudei a qa nanngo areqalo singilatosa deqa a na nanngi padaltnjrej. E nunngo are tigeltetngitqa ninngi Israel nanngo kumbra deqa are qaliy. ⁶ Ninngi lan angro uge uge nanngi qa dego are qaliy. Tulan nami nanngi lan qureq di Qotei aqa wau ojoqnsib olo lan qure uratosib jaraiyeb. Deqa Qotei na nanngi ojelenosiq sawa ambruq di breinjrsiq tontnrej. Nanngi sawa dia tarijsokobaiyib mondon dijo batiamqa Qotei na nanngi olo osimqa nanngo une qa nanngi peginjrqa. ⁷ Nami Sodom ti Gomora ti qure kalil jom di soqneb qaji nanngi ti lan angro uge uge nanngo kumbra di dauryoqnsib sambala kumbra tulan ugedamu yoqneb. Nanngo sambala kumbra di tulan bei. Deqa mondon Qotei na nanngi nanyuwoq di breinjrim nanngi bati gaigai dia sqab.

Qotei na nanngi degsim padaltnjrqa deqa iga ulaoqnsim nanngo kumbra uge di dauryqa uratqom. ⁸ Ariya tamo nanngi nunngo ambleq aiyeb qaji nanngi dego kumbra uge deqaji

dauryeqnub. Agi nanği ɲeiobilqeiqnsib dena nanço segi jeku jiga yeqnub. Osib Qotei a nanço Tamo Koba sqajqa deqa asginjreqnaqa olo diqoqnsib Qotei aqa lan ançro kokba nanği misilinjreqnub. ⁹ Lan ançro gate Maikel a kumbra degyosaieqnu. A nami Satan ombla ɲirinosis nanği Moses aqa qusa oqajqa deqa anjam na qotoqnsib ariya Maikel a Satan misilinjosai. A Satan misilinjoq uratosiq minjej, “Tamo Koba a segi na ni saidmim medabu getentqam.” ¹⁰ Tamo nanği nunço ambleq aiyeb qaji nanği di tulan diqoqnsib kumbra nanği poinjrosai qaji di olo misilinjeqnu. Nanği wagme juwan bul tulan nanarioqnsib nanço segi jekamu qa areboleboleinjreqnu. Nanço kumbra deqa mondon Qotei na nanği ɲumougetqas. ¹¹ Od, tamo nanği di tulan padalougetqab. Kein a nami kumbra uge yoqnej dego kere tamo nanği di Kein dauryosib kumbra uge yeqnub. Nanği silali koba oqajqa deqa maroqnsib gam grotognsib Balam aqa kumbra uge dauryosib laqnu. Kora agi nami Qotei aqa anjam gotranjoqnej qaji aqa kumbra uge dego nanği dauryeqnub. Deqa nanği padalougetqab.

¹² Tamo nanği di tulan ugedamu. Ningi ingi uyqa ko-rooqnsibqa Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra dauryqa oqnsib awoeqnab tamo nanği di uli na boqnsib nunço ambleq di kumbra tulan jigat yeqnub. Nanği kumbra di yqajqa jekmainjrosai qaji di olo misilinjeqnu. Nanği nanço segi jekamu qa are qaleqnu. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanği di kumbra bole bei babtosaieqnu. Qura geitqa batieqnaqa a geitosaieqnu dego kere tamo nanği di kumbra bole bei babtosaieqnu. Iga ɲamtan moyo otoroqnsim taqal breinjreqnum dego kere tamo nanği di Qotei na osim sawa ugeq di breinjraq. Deqa mondon nanği moyougetosib torei padalqab. ¹³ Jagwa na yuwal tigelteqnaqa yuwal korkortoqnsiq morman aiyeqnu dego kere tamo nanği di kumbra uge uge babtelenoqnsib nanği nanço kumbra uge deqa jekmainjrosai qaji di olo misilinjeqnu. Nanği bongar bul dego unub. Agi bongar nanği lan goge di gam grotognsib lan lan laqnu. Deqa mondon Qotei na tamo nanği di breinjrim sawa ambruq aiyelenosis bati gaigai dia sqab. Sawa ambru di Qotei na nami nanği gereiyetnrej unu.

¹⁴ Nami Enok a Qotei aqa medabu osiq tamo uge nanği deqa anjam maroqnej. A Adam aqa silei 7q dena ɲambabej. A anjam bei endegsi marej, “Ningi uniy. Mondon Tamo Koba a na aqa segi lan ançro tulan gargekoba nanği joqsim bqas. ¹⁵ Bosim tamo kalil a qoreiyeqnub qaji nanço une qa peginjrsim ugeugeinjraq. Osim nanço kumbra uge uge kalil nanği osornjrimqa nanği deqa are koba qalsib gulbe kokba

oqab. Tamo nanği di Qotei qa misiliñ anjam koba maroqnsib kumbra ugedamu yeqnub. Deqa Qotei na nanği gulbe tulañ kokba enjrças.” Enok a nami anjam degsi marej. ¹⁶ Tamo nanği di gaigai ulatamu ugeinjreçnaqa tamo nanço jejamuq di anjam laña laña çamelençoqnsib nanço segi areqalo uge uge dauryeqnub. Nanği nanço medabu waqtoqnsib diçoqnsib nanço segi ñam soqteqnub. Osib tamo unçasari nanği walawalainjreçnab nanği na nanği daurnjreçnub.

Nunço areqalo Qotei qa sinçilateqnub çaji di ninçi ojesoçniy

¹⁷ Ariya ijo was bole, ninçi kumbra mondoñ brantças çaji deqa are çaloçniy. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na aça anjam maro tamo nanği çariñjreçnaqa nunçoq boçnsib kumbra deqa merñçoqneb. Nanço anjam deqa ninçi olo are çaloçniy. ¹⁸ Açi nanği anjam endegsib merñçoqneb, “Mondoñ diño bati jojomamça meçe meçem tamo nanği boçnsib Qotei çoreiyoçnsib nanço segi areqalo uge uge dauryoçnqab.” ¹⁹ O ijo was kalil, meçe meçem tamo nanği dena Kristen nanği potoaiyeltnjreçnub. Osib mandam qa inçi inçi qa are koba çaleqnub. Qotei aça Mondor a nançoq di sosai deqa nanği kumbra uge di yeqnub.

²⁰ Ariya ijo was bole, nunço areqalo Qotei qa sinçilateqnub çaji di ninçi ojesosibça dena ninçi tulañ sinçilaqab. Osib ninçi Mondor Bole aça sinçila na pailyoçniy. ²¹ Qotei a ninçi çalaçalainçeçnu deqa ninçi a beteryesoçniy. Yimça a gaigai ninçi çalaçalainçoqnaças. Ninçi gago Tamo Koba Yesus Kristus a iga qa dulçajça tariñoçniy. Ninçi degyçab di ninçi ñambile gaigai sçab. ²² Tamo çudei Yesus qa nanço areqalo sinçilateqnub çaji nanço areqalo olo gulbeinjreçnu. Deqa ninçi nanği qa duloçniy. ²³ Tamo çudei nanği une ti unub deqa nanği ñamyuwoq aiça laçnub. Deqa ninçi nanği urur minjribça nanği nanço une uratosib are bulyçab. Osib deqa nanği ñamyuwoq aiçasai. Qotei na nanği elenças. Tamo çudei nanği nanço areqalo namij dauryeqnub deqa nanği gara sari bulosib tulañ jiga ti unub. Deqa ninçi nanği qa olo duloçnsib nanço une qa ulaosib kumbra jigat deçaji kalil uratosib sasaloiy.

Iga Qotei aça ñam soqtoçnqom

²⁴ O ijo was kalil, Qotei na ninçi taçatnçimça ninçi ulonçasai. Mondoñ a na ninçi joçsim lañ çureq osi oçimça ninçi aça rianç unsib une saiçoji sçab. Bati deqa ninçi tulañ areboleboleinçim sçab. ²⁵ Qotei a segi çujai Qotei bole. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aça wau na iga elençej. Deqa iga aça ñam soqtoçnqom. A gago Mandor Koba sinçila ti unu çaji. A na

inji inji kalil taqatejunu. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. Bole.

ULI ANJAM KRISTUS NA BABTEJ QAJI

¹⁻³ Nami anjam endi uliesonaqa Yesus Kristus na babtej. Qotei na anjam endi Yesus minjnaqa a babtej. E Jon. E Yesus aqa wau tamo. E Qotei aqa medabu osim anjam endi nenngrenjyonum. Kumbra kalil e unem qaji di e ubtosim buk endia nenngrenjyonum. Osim Qotei aqa anjam ti Yesus Kristus aqa anjam ti bole qa marsim palontonum. Tamo a Qotei aqa anjam endi sisiyqas di a tulan areboleboleiyqas. Tamo ungasari anjam endi quoqnsib dauryeqnub qaji nanği dego tulan areboleboleinjrqas. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nenngrenjyonum qaji di brantqajqa bati jojomqo. Kumbra di urur brantqas deqa Yesus na aqa wau tamo nanği osornjrej. A gam endena nanği osornjrej. A na aqa lan anğro qarinjyonaqa ijoq bosiqqa anjam endi e merbej. Merbej deqa agi e nenngrenjyonum.

*Jon a anjam endi Kristen tamo ungasari
qure 7 di unub qaji nanğoq qarinjyej*

⁴ E Jon. E anjam endi nenngrenjyosim ninği tamo ungasari qure 7 di unub qaji nanğoq qarinjyonum. Ninği Yesus aqa ñam qa koroeqnub qaji. Ninği Esia sawaq di unub. Qotei bini unu, nami soqnej, bunuqna bqas qaji a ninği qa are boleiyimqa ninği lawo na soqniy. Mondor 7 Qotei aqa awo jaram koba namoq di unub qaji nanği dego ninği qa are boleinjrimqa ninği lawo na soqniy. ⁵ Yesus Kristus a Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnu. A tamo kalil nanği qa namoosiq subq na tigelej. A mandor kokba kalil mandamq endi unub qaji nanğo Tamo Koba. A dego ninği qa are boleiyimqa ninği lawo na soqniy.

Yesus a iga qalaqalaigeqnu. A moisiqa aqa len aiyej dena a na gago une kalil kobotetgej. ⁶ Iga aqa Abu Qotei aqa atra tamo sqajqa deqa ti iga a ombla mandor kokba sqajqa deqa ti marsiq iga giltgej. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti sinğila koba ti sqas. Bole.

⁷ Ninği uniy. Yesus a lanbi ambleq na boqnimqa tamo kalil nanği a unqab. Tamo kalil nami a qaja na qameb qaji nanği dego a unqab. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği a qa are ugeinjrimqa tulan akamugetqab. Od, kumbra di brantqas. Bole.

⁸ Tamo Koba Qotei sinğila koba ti unu qaji a marej, “E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai.” Di bole. Qotei a segi qujai nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.

Jon a Kristus unej

⁹ E nungo was Jon. Iga kalil koba na Yesus aqa tamo ungasari unum. E nangi ti gulbe qoboiyoqnsim jaqatin eleneqnum. Qotei a gago Mandor Koba sosisq iga taqatgeqnu. Deqa iga singila na tigelocqnsimqa gulbe qoboiyejunum. E Qotei aqa anjam ti Yesus aqa anjam ti palontocqnsim laqnem deqa jeu tamo nangi na e taqal waibosib nui ñam Patmos endia e ateb unum. ¹⁰ E Patmos nui endi sonamqa Tamo Koba aqa bati brantej. Bati brantonaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaqa ijo qoreq di tamo bei lelenonaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenkobaej. Gul anjameqnu dego kere. ¹¹ Lelenosisq merbej, “Kumbra kalil ni unqam qaji deqa anjam nenngrenye. Nenngrenyosim qarinyimqa tamo ungasari qure 7 dia Yesus aqa ñam qa koroeqnu qaji nanqoq gilem. Tamo ungasari nangi di agi Efesus qureq di, Smerna qureq di, Pergamum qureq di, Taiataira qureq di, Sardis qureq di, Filadelfia qureq di, Laodisia qureq di Yesus aqa ñam qa koroeqnu.”

¹² Onaqa e tamo anjam merbej qaji di unqajqa bulosim nam atsimqa lam 7 gol na gereiyo qaji di sonab unjrem. ¹³ Lam nanqo ambleq di tamo bei sonaq e unem. Tamo di a Tamo Angro bul. A gara olekoba jugnaq aisiq singa kabutej. Aqa are targaq di alalag gol na gereiyo qaji dena kainyej. ¹⁴ Aqa gate ti gate banqa ti lanbi bul tulan qat soqnej. Aqa namdamu nam pulon bul pulonqnej. ¹⁵ Aqa singa minjaloqnej. Bras namyuwo na koiteqna minjaleqnu dego kere. E aqa kakro quem di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqnu dego kere. ¹⁶ Aqa ban wo na bongar 7 ojelenesoqnej. Aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge qala aiyel brantej. Aqa ulatamu sen bul tulan suwanjoqnej.

¹⁷ E tamo di unsimqa tulan ulaugetosim nam ambruibonaqa e aqa singa jojomoq di ulonosim moyobulem. Onaqa a na aqa ban wo ijo gateq di atsiqa merbej, “Ni ulaaim. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. ¹⁸ E nambile gaigai sqajqa utru. Nami e moyiem. Bini ni e nube. E olo nambile unum. E bati gaigai nambile sqai. E segi na moyio ti moyio qure ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa kumbra ni unonum qaji deqa nenngrenye. Kumbra bini unu qaji ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji deqa ti nenngrenye. ²⁰ Bongar 7 ijo ban woq di unub qaji nangi ti lam 7 gol na gereiyo qaji nangi ti di ni unjronum. Di anjam ulito qaji. Aqa utru mermqai. Bongar 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqnu qaji nanqoq lan angro 7 nangi sigitnjrejunub. Lam 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqnu qaji nangi sigitnjrejunub.”

2

Jon a Efesus qure nanqoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Efesus qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘E ijo ban wo na bongar 7 ojejunum. E lam 7 gol na gereiyo qaji nanjo ambleq di walweleqñum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ² Ino kumbra ti ino wau ti di e qalieonum. E qalie, ni singila na tigeloqñsimqa tamo uge nanji qa tulan asgimeqñu. Tamo nanji di endegsib mermeqñub, “Iga Qotei aqa anjam marqajqa qaringej qaji tamo.” Di gisanj. Qotei na nanji qarinjrosai. Ni nanjo anjam di tenemtosis endegsi poimqo, nanji gisanj tamo. ³ Ni ijo ñam ojejunum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqñub. E qalieonum, ni singila na tigeloqñsimqa gulbe di qoboiyeqñum. Ni asgimosaiqñu.

⁴ “Ariya ino kumbra uge qujai e ubtosiy mermqai. Nami ni e qa ino areqalo singilatqa utru atsim bati deqa ni na e tulan qalaqalaiboqñem. Bini ni degsim e qalaqalaibosaieqñum. ⁵ Nami ni kumbra bole dauryoqñem. Bini ni kumbra di uratosim ni ulononum. Deqa ni que. Kumbra ni nami yoqñem qaji deqa olo are qalsimqa are bulyosim kumbra di daurye. Ni dauryqasai di e inoq bosiy ino lam olo taqal atetmqai. ⁶ Ariya ino kumbra bole bei agi ubtosiy mermqai. Nikolas aqa wau tamo nanji kumbra uge uge yeqñub. Nanjo kumbra di ni tulan urateqñum. Keretosim urateqñum. E dego urateqñum.

⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanji minjreñu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lan qure qa ñam gei osiy anaiyit a uysim dena ñambile gaigai sqas. Ñam di Qotei aqa lan qureq di unu.’ O Jon, ni anjam degsi nenngrenyosim Efesus nanjo lan angro aqaq qarinye.”

Jon a Smerna qure nanjoq anjam qarinye

⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Smerna qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. Nami e moyiem. Bini e olo ñambile unum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁹ Ni gulbe ti jaqatinj ti ejunum di e qalie. Ni inji tulanj saiqoji unum di dego e qalie. Ariya ni lan qure qa inji inji koba elenjejunum. E qalie, tamo qudei na ni misilinjmoqñsib anjam uge uge mermeqñub. Nanji segi qa mareqñub, “Iga Juda tamo.” Di gisanj. Nanji Satan aqa angro. ¹⁰ Bunuqna ni jaqatinj koba oqñqam. Ni deqa ulaaim. Ni que. Satan na ninji qudei ojelenosim tonto talq di breingwas. Ninji ijo ñam geregere ojgab kiyoi sai kiyoi di Satan a qalieqajqa deqa ninji tonto talq di breingwas. Ninji bati 10 gulbe ti jaqatinj ti sqab. Bati deqa ninji e qa nunjo

areqalo singilatosib soqniy. Soqni b jeu tamo nanġi na ninġi luġib morenqab. Amqa e ninġi awai boledamu enġwai. Awai agiende. Ninġi nambile gaigai sqab.

11 “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam gegerere quem. Anjam di Mondor na tamo unġasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnub qaji nanġi minjreqnu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di a moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena a ugetqa keresai. Sai bole sai.’ O Jon, ni anjam degsi nenġrenyosim Smerna nanġo lan anġro aqaq qarinye.”

Jon a Pergamum qure nanġoq anjam qarinyej

12 Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Pergamum qureq di tamo unġasari ijo ñam qa koroeqnub qaji nanġo lan anġro qa anjam endegsi nenġrenye, ‘E serie olekoba tulan qala uge qala aiyel ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. 13 E qalie, qure ni unum qaji di Satan na taqatejunu. Aqa awo jaram koba qure dia unu. Ariya e qalie, ni ijo ñam singila na ojesosimqa e qa ino areqalo singilateqnum. Ino areqalo di ni na ulitosaieqnum. Nami ijo anjam palonto tamo Antipas a nunġo ambleq di wauoqnej. Antipas a ijo anjam gegerere dauryoqnej deqa jeu tamo nanġi na a qalnab moiyej. Moinaqa ni di unsimqa ni deqa ulaosai. Osim e qoreibosai. Qure dia Satan a unu.

14 “Ariya ino kumbra uge qudei e ubtosiy mermqai. Tamo qudei Pergamum qureq di unub qaji nanġi Balam aqa kumbra uge singila na ojesonab ni na nanġi saidnjrosaeqnum. Balam aqa kumbra uge agiende. Nami a na Balak gam osoryonaqa gilsiqqa Israel nanġi gisa gisanjnroqnsiqqa kumbra ugeq breinjroqnej. Breinjroqnsiqqa areqalo tigeltetnjreqnaqa nanġi gisan qotei atrainjro qaji inġi uyoqnsib sambala kumbra yoqnsib laqneb. 15 Tamo qudei dego Pergamum qureq di unub qaji nanġi Nikolas aqa wau tamo nanġo anjam dauryeqnub. 16 Deqa ni are bulye. Ni are bulyqasai di e urur inoq bosiy serie olekoba ijo medabuq di unu qaji dena tamo nanġi di qoto itnjrqai.

17 “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam gegerere quem. Anjam di Mondor na tamo unġasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnub qaji nanġi minjreqnu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lan qure qa inġi uliejunu qaji di anaiyit uyqas. Meniñ qat dego yqai. Osiy meniñ quraq di ñam bunuj nenġrenyqai. Ñam di tamo bei a qalieqasai. Tamo meniñ oqas qaji a segi ñam di qalieqas.’ O Jon, ni anjam degsi nenġrenyosim Pergamum nanġo lan anġro aqaq qarinye.”

Jon a Taiataira qure nanjoq anjam qarinyej

¹⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Taiataira qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa Niri. Ijo ñamdamu ñam pulon bul puloneqñu. Ijo singa minjaleqñu. Bras geregere ñomyeqñab minjaleqñu dego kere. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁹ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni qalaqalaiyo kumbra dauryoqñsim e qa ino areqalo singilatoqñsim wau bole bole yeqnum. Osim gulbe kalil inoq di branteqñu qaji di geregere qoboioqñsim singila na tigelejunum. Kumbra ni nami yoqñem qaji di bolequja. Ariya kumbra ni bini yeqnum qaji di olo tulan boledamu. Di e qalie.

²⁰ “ ‘Ariya ino kumbra uge qujai agi ubtosiy mermqai. Uña Jesebel a ni ombla sosisq waueqñaq na na a wiyosaieqñum. A segi qa mareqñu, “E Qotei aqa medabu o qaji uña.” Di sai. A na ijo wau tamo nanji gisa gisañjroqñsiqa gam osornjreqñaq nanji sambala kumbra yoqñsibqa gisañ qotei atrainjro qaji inji uyeqñub. ²¹ A are bulyqajqa e bati yem di a are bulyosim aqa sambala kumbra uratqajqa saidej. ²² Deqa ni que. E na uña di jaqatin koba yitqa a makobaiyqas. Tamo nanji a ombla sambalaoqñsib laqñub qaji nanji dego jaqatin ti gulbe koba ti enjrqai. Nanji aqa kumbra uge uge uratosib are bulyqasai di e nanji degnjrqai. ²³ Aqa angro nanji dego ñumit moreñqab. Amqa tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanji qalieqñab, e tamo kalil nanjo are miligi ti areqalo ti geregere unoqñsim peleiyeqñum. Deqa ninji quiy. E nunjo kumbra segi segi keretosiy awai engwai.

²⁴ “ ‘Ariya ninji qudei Taiataira qureq di unub qaji nunjo kumbra bole agi ubtosiy merngwai. Ninji Jesebel aqa anjam dauryosaieqñub. Tamo nanji mareqñub, “Di Satan aqa uli anjam.” Anjam di ninji qaliesai. Deqa e ninji gulbe bei engwasai. ²⁵ Kumbra bole kalil ninji ojejunub qaji di singila na ojesoqñib e bqai.

²⁶ “ ‘Tamo a Satan ombla qotsim singilaosim ijo kumbra dauryosim gilsim gilsim diño bati itqas di e singila yitqa a na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji taqatñjroqñqas. ²⁷ A na nanji tulan singila na taqatñjroqñqas. Tamo nanji web paraparainjreqñub dego kere. E na tamo di singila yitqa a wau di yqas. Ijo Abu na e singila ebej dego kere a singila yqai. ²⁸ Nebeqa burbas bunuj oqeqñu qaji di dego a yqai. ²⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanji minjreqñu.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Taiataira nanjo lan angro aqaq qarinye.”

3

Jon a Sardis qure nanngoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Sardis qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘E Qotei aqa Mondor 7 ejunum. E bongar 7 dego ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. Kumbra ni yeqnum qaji di e qalieonum. Ino kumbra di bolesai. Nanngi ni qa mareqñub, “Ni ñambile unum.” Di sai. Ni moiyyem. ² Deqa ni ñam sirosim olo tigel. Ino kumbra bole qudei moiyyosaiunu qaji di ni na olo singilat. E ino kumbra kalil unonum di ijo Qotei aqa ñamgalaq di keresai. ³ Anjam bole ni nami qusim dauryem qaji deqa olo are qale. Are qalsim anjam di geregere dauryosim are bulye. Ni ñam sirosim tigelqasai di e bajin tamo bul inoq boqujatqai. Bati gembu e inoq bqai di ni qalieqa keresai.

⁴ “‘Ariya tamo ungasari qudei Sardis qureq di unub qaji nanngo kumbra bolequja. Nanngo gara jigatosai deqa nanngi gara qat jigsib e ombla walweloqñqab.

⁵ “‘Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na gara qat jigetqai. Aqa ñam ñambile qa buk miligiq di unu qaji di e na olo nuntqasai. Aqa ñam di e na ijo Abu ti aqa lan angro nanngi ti nanngo ulatamuq di ubtqai. ⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngi minjreñnu.’ O Jon, ni anjam degsi nenngrenyosim Sardis nanngo lan angro aqaq qarinye.”

Jon a Filadelfia qure nanngoq anjam qarinyej

⁷ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Filadelfia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘E Qotei aqa tamo bole une saiqoji unum. E kumbra bole qa utru. Devit a nami mandor koba soqnej dego kere e kamba Mandor Koba unum. Deqa e siran waqtqai di tamo bei na getentqa keresai. E getentqai di tamo bei na olo waqtqa keresai. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁸ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Deqa ni unime. Ino ulatamuq di e siran bei waqtetmonum. Di tamo bei na getentqa keresai. E qalie, singila kiñala inoq di unu. Ni ijo anjam geregere ojoqnsim dauryeqnum. Ni ijo ñam urato-saieqnum. ⁹ Deqa ni que. E na maritqa Satan aqa wau tamo nanngi bosib ino singaq di singa pulutosib endegsib qalieqab, e ni qalaqalameqnum. Nanngi segi qa mareqñub, “Iga Juda tamo.” Di gisan. Nanngi Juda tamo sai. ¹⁰ Ni ijo anjam dauryoqnsim gulbe qoboieyunum deqa e ni taqatmesoqnitqa Satan na tamo ungasari kalil nanngi uneq breinjraqa batiamqa

a ni uneq breimqasai. ¹¹ E inoq boqujatqai. Deqa anjam ni ojejunum qaji di singila na ojesoqne. Amqa tamo bei na ino awai bole yaimqasai.

¹² “Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na a osiy ijo Qotei aqa tal ai bul namoq di tigeltit sqas. Deqa a olo bunu Qotei aqa talq dena oqedqasai. Aqa jejamuq di e na ijo Qotei aqa ñam ti ijo Qotei aqa qure koba agi Jerusalem bunuj aqa ñam ti ijo segi ñam bunuj ti nenngrenyqai. Jerusalem bunuj agi lan goge di unu. Qure di ijo Qotei aqaq dena mandamq aigas. ¹³ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnub qaji nanqi minjreqnu.’ O Jon, ni anjam degsi nenngrenyosim Filadelfia nanqo lan angro aqaq qarinye.”

Jon a Laodisia qure nanqoq anjam qarinyej

¹⁴ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Laodisia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnub qaji nanqo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘Ijo ñam Anjam Bole. E Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnum. Ingi ingi kalil Qotei na gereiyej qaji di aqa utru agi e segi. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁵ Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni ulili sai. Ni kanqan sai. Ni ulili sqam di kere. Ni kanqan sqam di kere. ¹⁶ Ni tulan kanqan sai. Ni tulan ulili sai. Ni kanqan kiñala segi. Deqa e ni ingi qusa bul ijo miligiq na oqsim ijo medabuq na beqmqai. ¹⁷ Ni ino segi ñam soqtoqnsim mareqnum, “E silali koba ti unum. E ñoro koba ejunum. E ingi bei qa truquosaieqnum.” Di ni gisanonum. Ni ingi ingi tulan saiqoji. Ni sougetejunum. Ni ñam qandimo unum. Ni yosi laqnum. Di ni segi poimosai. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni ijoq dena gol ñamyuwo na yusiq milalej qaji di awaiyosim dena ni ñoro bole ti sqam. Ni gara qat dego awaiyosim jugwam dena ino jejamu kabutim tamo bei na ino yosi unqasai. Amqa ni jemaimqasai. Ni goren dego awaiyosim dena ino ñamdamu piyim ñam poimqas. ¹⁹ Tamo nanqi e qalaqalainjreqnum qaji di e na olo ñirinjnroqnsim dalnjreqnum. Deqa ni ino kumbra tingitqa singilaosim are bulye.

²⁰ “Ni e nube. E siranmeq di tigelesosim kindokin-doneqnum. Tamo bei a ijo kakro qusimqa siran waqtetbqas di e miligiq gilsiy aqo ombla ingi uyqom. ²¹ Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na minjitqa aqo ombla ijo awo jaram kobaq di awoqom. Nami e segi qoto singilaosimqa aqo ijo Abu wo aqa awo jaram kobaq di awoem dego kere. ²² Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di

ijo ñam qa koroeqñub qaji nanği minjreqnu.’ O Jon, ni anjam degsi nenğrenyosim Laodisia nanğo lanğ anğro aqaq qarınje.” Yesus na e degsi merbej.

4

Lanğ qureq di nanği Qotei binjiyoqnsib loueqñub

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa lanğ goge dia siranğ bei waqesonaq unem. Unsim koqyeqñamqa tamo nami lelenonaq aqa kakro gul anjamobulonaq quem qaji a na endegsi merbej, “Ni goge endeq au. Bamqa kumbra kalil bunuqna brantelenğas qaji di e ni osormqai.” ² Onaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor na e sinğilatbonaqa e tarosim lanğ goge dia awo jaram kobaquja sonaq unem. Tamo bei a awo jaramq di awesoqnej. ³ Aqa jejamu tulanğ minjalej. Meninğ jaspas tulanğ minjaleqnu dego kere. Aqa jejamu meninğ konilian bul tulanğ lent. Tuembinğ na awo jaram di kalilyesoqnej. Tuembinğ aqa nenğrenğ di tulanğ minjalej. Meninğ emeral tulanğ minjaleqnu dego kere. Tuembinğ di ñam banğa gesgi bul. ⁴ Ariya e olo ñam atsimqa awo jaram kokba 24 unjrem. Awo jaram kokba 24 dena awo jaram kobaquja ambletesoqñeb. Tamo gate 24 nanği awo jaramq di awoelenğesoqñeb. Nanği gara qat olekokba jigelenğosib mandor kokba nanğo gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di atelenğosib soqñeb. ⁵ Awo jaram kobaqujaq dena minjal branteqnaq unem. Qatronğ ti kola anjam ti dego branteqnaq quem. Awo jaram namoq di ñam pulonğ 7 pumblonğelenğeb. Ñam pulonğ dena Qotei aqa Mondor 7 nanği sigitnjrejunub. ⁶ Awo jaram namoq di inği kobaquja bei sonaq unem. Inği di yuwal banğa bul. A qununğ bul dego. A tulanğ jeqilo.

Ariya e olo ñam atsimqa wagne ñambile so qaji qolqe unjrem. Nanği na awo jaram kobaquja agutosib tigelesoqñeb. Nanğo bile ti qore ti dia ñamdamu gargekoba soqñeb. ⁷ Wagne ñambile so qaji namba 1 a laion bul. Wagne ñambile so qaji namba 2 a makau bul. Wagne ñambile so qaji namba 3 aqa ulatamu tamo ulatamu bul. Wagne ñambile so qaji namba 4 a baira kobaquja tiosiq laqnu dego bul. ⁸ Wagne qolqe ñambile so qaji nanği di segi segi bari 6 ti. Bileqsi qoreqsi bariqsi ñamdamu gargekoba soqñeb. Qanam ti qolo ti nanği gaigai louoqnsib endegsib mareqñub, “Qotei a sinğila koba ti unu. Sinğila kalil aqaq di unu. A nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.” Nanği degsib louoqnsib maroqnsib olo wainoqnsib mareqñub, “Qotei a getento koba. Qotei a getento koba. Qotei a getento koba.” Wagne qolqe nanği gaigai degsib louoqnsib mareqñub. Nanği aqaratosaeqñub.

⁹ Tamo awo jaram kobaqujaq di awejunu qaji a ñambile gaigai unu. Deqa wagne qolqe ñambile so qaji nanği a qa

tulan areboleboleinjreqlaqa aqa ñam soqtoqnsib binjyeynub.
¹⁰ Yeqnaqa tamo gate 24 nanği sinğa pulutoqnsibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a qa loueqnub. Tamo di agi ñambile gaigai unu qaji. Tamo gate nanği nanğo gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di awo jaram kobaquja namoq di breiyoqnsibqa endegsib loueqnub,

¹¹ “O gago Tamo Koba Qotei, ni segi qujai lan goge di unum. Deqa tamo kalil nanği ni qa tulan areboleboleinjreqlaqa ino ñam soqtoqnsibqa ino sinğila binjyeynub.

Nanği ni kumbra degmeqnub. Di kiyaaqa? Ni na qujai mar-nam inği inği kalil branteb unub.

Ni ino segi areqalo na inği inği kalil gereiyem.

Gam dena qujai inği inği kalil branteb unub.”

5

Jon a buk bei unej

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ban woq di buk bei ojesonaq unem. Buk di aqa banğa olekokba. Banğa di lulumesonaq unem. Buk aqa miligiqsi qoreqsi nenğrej ti soqnej. Buk di tamo bei na plaltosim aqa miligi unaim deqa nanği na aqa banğa lulumyosib kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. ² Onaqa e olo ñam atsimqa lan anğro sinğila koba bei brantonaq unem. Lan anğro di a tulan lelenosiq marej, “Tamo yai a tamo bole unu deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere?” ³ Onaqa tamo bei na buk di plaltosim aqa miligi unqajqa tamo dego bei sosai. Lan qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di tamo dego bei sosai. ⁴ E degsi unsim deqa e tulan akamugetem. ⁵ Onaqa tamo gate bei na merbej, “O Jon, ni akamaim. Ni que. Laion a Juda aqa len na ñambabej deqa a qoto sinğilaosiq aqa jeu tamo nanği tulan bunñrej. A Mandor Koba Devit aqa len na ñambabej deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere.”

Jon a Kaja Du unej

⁶ Onaqa e olo ñam atsim Kaja Du tigelesonaq unem. A qalnab moiyej olo ñambile so bulonaq unem. A awo jaram ti wagme ñambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate nanğo awo jaram kokba ti ambleq di tigelesonaq unem. A qala 7 ti ñamdamu 7 ti soqnej. Ñamdamu 7 dena Qotei aqa Mondor 7 nanği sigitnjrej unub. Mondor di Qotei na qarijnjrnaqa sawa sawa kalilq gileleneb qaji. ⁷ Onaqa Kaja Du a bosiqqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ban woq dena buk di yaiyej. ⁸ Buk di yaiyonaqa wagme ñambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate 24 nanği ti bosib Kaja Du aqa areq di sinğa puluteb. Nanği kalil segi segi gombin ti tabir gol na gereiyo

qaji ti ojelenesoqneb. Tabirq dena qurem oqoqnsiqa Qotei aqa ulatamuq di branteqnu. Qurem di quleq boledamu. Qurem di aqa utru agiende. Qotei aqa segi tamo ungasari nanjo pailyo qurem bul oqoqnsiqa aqa ulatamuq di branteqnu. ⁹ Wagne qolqe nanji ti tamo gate nanji ti bosib Kaja Du aqa areq di singa pulutosibqa lou bunuj na endegsib louoqneb,

“O Kaja Du, ni buk di osimqa kandel aqa namur buk qandratejunu qaji di waqtqa kere.

Ni lumnab moisis ino lej aiyej deqa ni na ino segi tamo ungasari nanji awainjrsimqa Qotei aqa banq di atelenem unub.

Od, ni na tamo ungasari lej segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi, sawa segi segi nanji awainjrsimqa Qotei aqa banq di atelenem.

¹⁰ Ni na nanji giltjrem deqa nanji Qotei aqa atra tamo ti mandor kokba ti sosib mandamq di tamo ungasari nanji taqatnjroqgab.”

Inji inji kalil nanji Kaja Du aqa ñam soqtoqneb

¹¹ Ariya e olo ñam atsimqa lan angro tulan gargekoba tigelesonab unjrem. Nanji di iga na sisiyqa keresai. Nanji handet milion dego. Nanji tigelosibqa awo jaram ti wagne ñambile so qaji nanji ti tamo gate 24 nanji ti agutnjresosibqa tulan murqumyeqgab e nanjo kakro quem. ¹² Nanji endegsib lelenjoqnsib maroqneb,

“Kaja Du agi nami qalnab moiyej qaji a singila ti ñoro ti powo ti ñam ti rian ti arebolebole ti oqa kere.

Deqa tamo ungasari kalil nanji aqa ñam soqtoqnsibqa a qa tulan areboleboleinjroqnimqa a binjiyoqnsib sqab.”

¹³ Onaqa inji inji kalil Qotei na gereinjrej qaji nanji anjam mareqgab e nanjo kakro quem. Inji inji kalil lan qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di, yuwal miligiq di unub qaji nanji anjam mareqgab e nanjo kakro quem. Od, inji inji kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo kakro quem. Nanji endegsib maroqneb,

“Tamo awo jaramq di awejunu qaji nanji Kaja Du wo bati gaigai arebolebole ti ñam ti rian ti singila ti oqnsib sqab.

Deqa iga bati gaigai nanji aiyej binjinjroqnom.”

¹⁴ Onaqa wagne qolqe ñambile so qaji nanji maroqneb, “Anjam di bole.” Degsib mareqgabqa tamo gate nanji singa pulutoqnsib louoqneb.

6

Kaja Du a kandel aqa namur 7 waqtelenej

¹ Onaqa Kaja Du a buk di ojesonaq e unem. Buk di kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. Kaja Du a kandel aqa namur

namba 1 waqtonaqa wagme nambile so qaji matu a namoosiq marej, “Ni au.” Aqa kakro di kola anjam ato bulonaq e quem. ² Degsi marnaqa e nam atsimqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji a an ti. Nanqi na gate tatal wala ti yonabqa aqa gateq di atsiqa qoto singilaqa marsiqa gilsiq qoto singilaoqnej.

³ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 2 waqtonaqa wagme nambile so qaji namba 2 na marnaq e quem, “Ni au.” ⁴ Degsi marnaqa hos bei brantej. Hos di lent. Nanqi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji a singila yeb. Yonabqa a na tamo ungasari mandamq di soqneb qaji nanjo areqalo niñaqyetnjrnaqa nanqi lawo kumbra uratosib tamo nanqi ñumoqnsib moiyoqnej. Nanqi na a serie kobaquja yonabqa gilsiq wau di yoqnej.

⁵ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 3 waqtonaqa wagme nambile so qaji namba 3 na marnaq e quem, “Ni au.” Degsi marnaqa e nam atsimqa hos tulu brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa banq di skel ojesonaq e unem. ⁶ Unsimqa wagme qolqe nambile so qaji nanjo ambleq di tamo bei na anjam marnaq e aqa kakro quem. A na tamo hos quraq di awesoqnej qaji di minjej, “Ni na tamo ungasari nanqi mam koba enjre. Yimqa nanqi silali kobaquja na bem sum tabir qujai segi awaiyoqngab. Silali kobaquja na bali dego tabir qalub segi awaiyoqngab. Deqa ni na oliv namtan ti wain sil ti ugeugeiyaim.”

⁷ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 4 waqtonaqa e wagme nambile so qaji namba 4 aqa kakro quem. A marej, “Ni au.” ⁸ Degsi marnaqa e nam atsimqa hos merient brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam Moiyo. Moiyo Qure na a dauryosiq laqnej. Onaqa nanqi aiyel singila osib tamo ungasari mandam taqal qujaiq di so qaji nanqi serie na ti mam na ti ma uge na ti wagme juwan na ti ñumnab morenej. Mandam taqal qalubq di so qaji nanqi uratnjrnab soqneb. Nanqi ñumosai.

⁹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 5 waqtonaqa Qotei aqa tamo ungasari nami ñumnab morenej qaji nanjo qunun atra bijal sorgomq di sonab e unjrem. Tamo ungasari nanqi di Qotei aqa anjam singila na ojesosib mare mare laqneb deqa jeu tamo nanqi na nanqi ñumnab morenej. ¹⁰ Nanjo qunun tulan lelenoqnsib Qotei endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, ni ingi ingi kalil nanjo Mandor Koba. Ni gaigai kumbra bole yeqnum. Ni getento koba. Ni kumbra bole segi yeqnum. Deqa ni iga merge. Iga bati gembub tarijonamqa jeu tamo mandamq di unub qaji nanqi na iga lugnab gago len aiyej deqa ni kamba peginjrsim awai uge enjrqam?” ¹¹ Onaqa

Qotei a gara jugo qat olekokba elenosiqa nanği segi segi jigetnrjsiqa minjrej, “Ninği mati kiñala aqaratosib tariñoqnsib soqniy. Jeu tamo nanği na ninği lunğnab nunço leñ aiyej dego kere nunço wau qujai nanği ti nunço was nanği ti degsib ñumqab. Tamo gembub jeu tamo nanği na ñumqab di e segi maritqa nanği kalil ñumekritib kereamqa bati deqa e kamba nanği peginjrjsiy awai uge enjrqai.”

¹² Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 6 waqtonaqa e ñam atsimqa mimin tulan kobaquja donaq unem. Unem di señ ambruosiq gara tulu bulej. Bai lentosiq leñ bulej. ¹³ Onaqa bongar nanği lan goge na ululoñosib mandamq aiyeleneb. Jagwa koba boqnsiq qura qunjimyeqnaqa gei qoqi ululoñosib mandamq aiyeleneqnub dego kere. ¹⁴ Lan dego loumej. Qobun rer qalsib lubteqnub dego kere. Mana ti nui ti kalil nanço so sawa uratosib jaraiyeb. ¹⁵ Jaraiyonabqa mandor kokba ti tamo ñam ti qaja tamo nanço gate ti ñoro tamo ti tamo singila ti kanğal tamo ti tamo nanço segi wau ojo qaji nanği ti kalil gulbe di unsibqa ulaugetosib meniñ kokba miligiq di ulieleneb. Osib mana miligiq di dego ulieb. ¹⁶ Uliesosib tulan lelenkobaoqnsib mana ti meniñ kokba ti kalil endegsib minjroqneb, “Ninği bosib iga kabutgibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a na iga nugwasai. Kaja Du aqa minjin dego gagoq bqasai. ¹⁷ Nanği aiyel tamo unğasari nanği qa minjin oqetnrjqa bati brantqo deqa tamo yai na nanço singila gotranjyqa kere? Tamo dego bei sosai.”

7

Israel tamo 144,000 nanği Qotei aqa toqor eb

¹ Onaqa lan anğro qolqe nanği lan utru qolqeq di tigelesonab e unjrem. Jagwa qolqe nanği na mandam ti yuwal ti ñam banğa ti puynjraib deqa lan anğro qolqe nanği dena jagwa qolqe di getentnjresoqneb. ² Lan anğro nanği di Qotei na mandam ti yuwal ti niñaqnjrjajqa singila enjrej. Onaqa lan anğro bei señ oqo sawaq dena brantonaq e unem. A na Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa toqor ojesosiqa tulan lelenosiqa lan anğro qolqe nanği di minjrej, ³ “Ninği mandam ti yuwal ti ñam banğa ti nami niñaqnjraib. Iga mati gago Qotei aqa wau tamo nanço lanjaq di toqor atnam soqnimqa di ninği na inği inği kalil di niñaqnjriy.” ⁴ Onaqa tamo gembub toqor eleñeb di marnab e quem. Tamo 144,000 nanço lanjaq di toqor ateleñeb. Tamo nanği di Israel nanço moma utru 12 nanço leñ. ⁵ Juda aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Ruben aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Gat aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. ⁶ Aser aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleñeb. Naptali aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor

eleneb. Manase aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. ⁷ Simeon aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. Livai aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. Isakar aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. ⁸ Sebulun aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. Josep aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb. Benjamin aqa leŋ na tamo 12,000 nanŋi toqor eleneb.

Tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nanŋi koroesosibqa Qotei binjiyoqneb

⁹ Onaqa bunuqna e olo ŋam atsimqa tamo unŋasari tulaŋ gargekoba koroesonab unjrem. Tamo unŋasari nanŋi di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanŋi leŋ segi segi, sawa segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi. Nanŋi awo jaram ti Kaja Du ti nanŋo areq di tigelosibqa gara jugo qat olekokba jigelenosib nanŋo baŋ na tuwom baŋga ojelenesoqneb. ¹⁰ Osib nanŋi siŋgila na endegsib maroqneb, “Iga padalqa laqnamqa gago Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanŋi Kaja Du wo na iga elenosib boletgeb.”

¹¹ Onaqa laŋ anŋro kalil nanŋi na awo jaram ti tamo gate nanŋi ti wagme qolqe ŋambile so qaji nanŋi ti agutnjrsib tigelesoqneb. Tigelesosibqa awo jaram namoq di siŋga pulutoqnsib Qotei qa endegsib louoqneb, ¹² “Bole. Gago Qotei a bati gaigai arebolebole ti rianŋ ti powo ti ŋam ti siŋgila ti sqas. Deqa iga a binjiyoqnsim sqom. Bole.”

Qotei na aqa tamo unŋasari nanŋo gulbe kalil kobotetnjrqas

¹³ Onaqa tamo gate bei na nenembej, “Tamo unŋasari gara qat olekokba jigejunub qaji di yai nanŋi? Nanŋi tal qabe?” ¹⁴ Onaqa e na kamba minjem, “O ijo tamo koba, ni segi qalie.” Onaqa merbej, “Tamo unŋasari nanŋi di jeu tamo nanŋi na tulaŋ ugeugeinjsib gulbe ti jaqatinŋ ti enjreb. Nanŋi Kaja Du aqa leŋ aiyej qaji dena nanŋo gara yanselenonab qatej. ¹⁵ Deqa nanŋi Qotei aqa awo jaram namoq di tigeloqnsibqa bati gaigai qanam ti qolo ti Qotei aqa atra tal miligiq di sosibqa a waueteqneb. Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a segi nanŋi koba na sosimqa taqatnjroqnaqas. ¹⁶ Deqa nanŋi olo bunu mamnjrqasai. Nanŋi bunu ya qarnjqasai. Sen na olo nanŋi kaŋkaŋnjrqasai. Inŋi bei na dego nanŋi kaŋkaŋnjrqasai. ¹⁷ Kaja Du awo jaram jojomq di unu qaji a nanŋo Mandor Koba gaigai sqas. A nanŋi joqoqnsim ŋambile gaigai sqajqa ya jumbumq giloqnaqas. Qotei na nanŋo ŋam ya kalil nuntetnjrimqa nanŋi olo bunu akamqasai.”

8

Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtej

¹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqton-aqa laŋ qureq di nanŋi kirikiriosib sonab sawa dabkonosiq sokiñalayej. ² Sokiñalayonaq e na laŋ anŋro 7 Qotei aqa ulatamuq di tigelesoqneq qaji nanŋi unjrem. Unjrem di nanŋi gul 7 ojsib tigelesoqneq.

³ Onaqa laŋ anŋro bei bosiq a atra bijal jomq di tigelesoqnej. A tabir gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Di kiyaaqa? A ŋam sum osim tabir miligiq di bilentosim koitimqa qurem quleq ti oqwajqa deqa. Onaqa nanŋi ŋam sum koba a yonabqa osiqa Qotei aqa segi tamo unŋasari kalil nanŋo pailyo ti ŋam sum de ti turtosiqa atra bijal gol na gereiyo qaji dia Qotei atraiyej. Atra bijal di awo jaram namoq di unu. ⁴ Atraiyonaqa Qotei aqa segi tamo unŋasari nanŋo pailyo ti qurem quleqt de ti laŋ anŋro aqa baŋq dena oqsiqa Qotei aqa ulatamuq di brantej. ⁵ Onaqa laŋ anŋro a tabir di osiqa atra bijalq dena ŋamyuwo osiqa tabirq di jugonaq maqonaqa waiyonaq mandamq aiyej. Ainaqa kola anjam ti qatron ti minjal ti mimin koba ti brantej.

Laŋ anŋro qolqe nanŋi gul anjameb

⁶ Onaqa laŋ anŋro 7 gul 7 ojesoqneq qaji nanŋi gul anjamqa-ja tigelosib rarieb.

⁷ Laŋ anŋro namba 1 a namo aqa gul anjamej. Gul anjamonaqa ais awa bul ŋamyuwo ti leŋ ti turtosib mandamq aiyeb. Ainabqa ŋamtaŋ ti ñin ti mandam taqal qujaiq di so qaji di kalil yuekriteb. Mandam taqal aiyel uratonab soqnej.

⁸ Onaqa laŋ anŋro namba 2 na aqa gul anjamonaqa ingi bei mana kobaquja bul yusiq puloneqnaqa osib waiyonab yuwalq aiyej. Ainaqa yuwal taqal qujai leŋ bulyej. Yuwal taqal aiyel leŋ bulyosai. ⁹ Degonaqa wagme kalil yuwal taqal qujaiq di ŋambile so qaji nanŋi morenej. Qobuŋ kalil dego yuwal taqal qujaiq di so qaji nanŋi padalekriteb.

¹⁰ Onaqa laŋ anŋro namba 3 na aqa gul anjamonaqa bongar kobaquja tor bul yusiq pulonosiq laŋ qure uratosiq ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq aiyej. Mandam taqal aiyelq di sai. ¹¹ Bongar di aqa ñam Isa Koba. Bongar di ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq ainaqa ya di isakobaeb. Deqa tamo gargekoba nanŋi ya di uysib isakobainjrnaqa morenej.

¹² Onaqa laŋ anŋro namba 4 na aqa gul anjamonaqa sen taqal qujai ugeej. Bai taqal qujai dego ugeej. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanŋi dego ugeeleneb. Laŋ taqal aiyelq di sai. Deqa qanam sen taqal qujai ambruej. Qolo bai taqal qujai ambruej. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanŋi dego ambrueleneb.

¹³ Onaqa e olo ñam atsimqa baira kobaquja lan sorgomq di tiosiq laqnaq unem. A tulan lelenosiq endegsi marnaq e quem, “O aiyó! Lan angro qalub nanqi gul anjamosaiunub. Nanqi gul anjamabqa tamo ungasari mandamq di unub qaji nanqi gulbe tulan kokba osib padalougetqab.”

9

Lan angro namba 5 na aqa gul anjamej

¹ Onaqa lan angro namba 5 na aqa gul anjamonaga bongar bei lan uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Unem di nanqi na bongar di singila yonabqa a gilsiq sub guma koba waqtej. ² Waqtonaga qurem koba subq dena oqej. Liki yusiq qurem koba oqeqnu dego kere. Subq dena qurem oqsqa sen ti lan ti ambrutej. ³ Onaqa quremq dena sis tulan gargekoba nanqi brantosib mandamq aiyeleneb. Mandamq ainabqa Qotei na nanqi singila koba enjrej. Singila di belqalaqala nanjo singila ti kere. ⁴ Singila enjrsiq minjrej, “Ningi na ñin ti ñam banqa gesgi ti ñamtan ti ugeugeinjraib. Nanqi uratnjrib soqneb. Tamo ungasari nanjo lanjaq di Qotei aqa toqor osai qaji nanqi segi ugeugeinjriy. ⁵ Ugeugeinjrsib jaqatin koba enjroqnbqa bai 5 nanqi jaqatin oqnsib sqab. Ariya ningi na nanqi moiyojnraib. Jaqatin segi enjroqniy.” Onaqa sis nanqi dena tamo ungasari Qotei aqa toqor osai qaji nanqi jaqatin tulan uge enjroqneb. Belqalaqala na tamo ungasari nanqi uñinjreqnub dego kere. ⁶ Bati deqa tamo ungasari nanqi morenqa gam ñamab ñamab ugeinjrqas. Nanqi morenqa are soqnim nanqi morenqa keresai.

⁷ E sis nanqi unjrem di hos qoto qa gilqajqa walatnjreqnub dego kere. Sis nanjo gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji atelenesoqneb. Nanjo ulatamu tamo ulatamu bul. ⁸ Nanjo gate banqa olekoba. Unja nanjo gate banqa bul. Nanjo qalagei laion nanjo qalagei bul. ⁹ Nanjo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba atesoqneb. Nanjo bari aqa anjam ato hos gargekoba rongom ti qoto qa gurgur ti gileqnab singa anjam ateqnub dego kere. ¹⁰ Sis nanjo weru belqalaqala nanjo weru bul, qaja ti. Nanjo singila weruqsi unu. Weru dena tamo ungasari nanqi jaqatin enjrqa kere. Yim nanqi bai 5 jaqatin oqnsib sqab. ¹¹ Sis nanjo mandor agi sub guma koba taqato qaji lan angro. Aqa ñam Hibru anjam na Abadon. Gago anjam na Tamo Padaltnjro Qaji.

¹² Gulbe kobaquja namba 1 agi koboqo. Ningi quiy. Gulbe kokba aiyel brantosai unub. Sokiñalayosib brantqab.

Lan angro namba 6 na aqa gul anjamej

¹³ Onaqa laŋ angro namba 6 na aqa gul anjamonaqa atra bijal gol na gereiyo qaji aqa qala qolqe nanjo ambleq dena tamo bei aqa kakro brantonaq e quem. Atra bijal di Qotei aqa ulatamuq di unu. ¹⁴ Onaqa tamo dena laŋ angro namba 6 gul ojesoqnej qaji di minjej, “Laŋ angro qolqe Yufretis ya koba qalaq di tontnjreb unub qaji nanŋi di palontnjre.” ¹⁵ Onaqa laŋ angro namba 6 a anjam di qusiqa gilsiq laŋ angro qolqe nanŋi di palontnjrej. Nanŋi na tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanŋi ñumib morenqajqa deqa osiq nanŋi palontnjrej. Tamo ungasari mandam taqal aiyelq di so qaji nanŋi ñumqasai. Nanŋi bole sqab. Bati Qotei a nami giltej qaji di brantimqa laŋ angro qolqe nanŋi dena tamo ungasari nanŋi ñumqab. Nanŋi deqa tariŋosib sonab bati di tintiŋ brantonaqa laŋ angro namba 6 a gilsiq nanŋi palontnjrej. ¹⁶ Onaqa qaja tamo tulaŋ gargekoba hos quraq di awesoqneb qaji nanŋi branteb. Nanŋi 200 milion e degsi quem. ¹⁷ E ñeio bulosimqa tamo hos quraq di awesoqneb qaji nanŋi unjrem di nanjo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba jigelenesoqneb. Gara jugo qudei di nanjo wala lent. Qudei qenjent. Qudei merient. Hos nanjo gate laion nanjo gate bul. Nanjo medabuq na ñamyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti branteleneb. ¹⁸ Gulbe qalub dena tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanŋi ñumeleneb. Mandam taqal aiyel urateb. Ñamyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti hos nanjo medabuq na branteleneb qaji dena tamo ungasari nanŋi ñumeleneb. ¹⁹ Hos nanjo singila nanjo medabuqsi weruqsi unu. Nanjo weru amal bul, gate ti. Nanjo weru dena tamo ungasari nanŋi ugeugeinjreknub.

²⁰ Ariya tamo ungasari gulbe qalub dena ñumosai qaji nanŋi are bulyosai. Nanŋi mondor uge uge ti gisaŋ qotei nanjo sulum ti biŋinjroqneb. Nanjo kumbra uge di nanŋi urato-saioqneb. Nanjo segi baŋ na sulum di gereiyoqneb. Gol na silva na bras na meniŋ na ñamtaŋ na ti gereiyoqneb. Sulum di qunuŋ saiŋoŋi. Deqa nanŋi ñam atqa keresai. Nanŋi anjam quqwa keresai. Nanŋi walwelqa keresai. ²¹ Tamo ungasari nanŋi di leŋ ojoqneb. Nanŋi gumanjoqneb. Nanŋi quñam qaloqneb. Nanŋi sambalaoqneb. Nanŋi bajijoqneb. Nanjo kumbra uge uge kalil di nanŋi uratosaioqneb. Osib are bulyosaioqneb.

10

Jon a buk kiñala uyej

¹ Onaqa laŋ angro bei a laŋ goge na aiyeqnaq e unem. A laŋ angro singila koba. A laŋbi na kabuosiqa aqa gateq di tuembiŋ atesoqnej. Aqa ulatamu sen bul suwaŋoqnej. Aqa siŋga tal ai yusiq ñanŋao bul. ² Aqa baŋq di buk kiñala bei

waqesonaq ojesoqnej. Aqa singa wo yuwalq di atej. Singa qonaq mandamq di atej. ³ A tulan lelenej. Laion anjameqnu dego kere. Lelenonaqa kola 7 nanqi anjam ateb. ⁴ Kola 7 nanqi anjam atnabqa e nanqo anjam qusim nenngrenyqa laqnamqa lan goge dia tamo bei anjam marnaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Kola 7 nanqo anjam di qusim tent. Nenngrenyaim.”

⁵ Onaqa lan anqro yuwalqsi mandamqsi singa atsiq tigelesonaq e unem qaji a na aqa ban wo soqtonaqa lanq oqej. ⁶ Osiqa Qotei lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyelenej qaji aqa ñam na endegsi marej, “E bole marqai. Diño bati jojomqo. Deqa Qotei a tariñsokobaiyqasai. ⁷ Lan anqro namba 7 na aqa gul anjamamqa Qotei aqa uli anjam nami aqa medabu o tamo nanqi minjroqnej qaji di a na babtekritqas. Uli anjam di Qotei aqa anjam bole. Aqa medabu o tamo nanqi di aqa wau tamo.”

⁸ Onaqa tamo lan goge dia anjam merbonaq e aqa kakro quem qaji a na olo merbej, “Ni gilsim lan anqro aqa singa yuwalqsi mandamqsi atsiq tigelejunu qaji aqa banq di buk waqejunu di yayiosim am.” ⁹ Onaqa e lan anqro di aqa areq gilsim minjem, “Ni buk kiñala ino ban na ojejunum qaji di e ebe.” Onaqa merbej, “Ni osim uye. Uyimqa ino medabuq di bisim qaq bul tulan qaqatinmqas. Aisim ino bi aniq di isakobaimqas.” ¹⁰ A degsi merbonaqa e aqa banq dena buk kiñala di yayiosim uyem. E uynamqa ijo medabuq di bisim qaq bul tulan qaqatinbej. Aisiq ijo bi aniq di isakobaibej.

¹¹ Onaqa nanqi na olo merbeb, “Ni Qotei aqa medabu osimqa anjam palontoqnqam. Tamo unqasari len segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi nanqo kumbra qa ni anjam palontoqnqam. Mandor kokba gargekoba nanqo kumbra qa dego ni anjam palontoqnqam.”

11

Tamo aiyel nanqi Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Onaqa nanqi na e walwelqajqa toqon ebsibqa merbeb, “Ni toqon endi waiyosim Qotei aqa atra tal aqa ole keret. Osim atra bijal aqa ole dego keret. Tamo unqasari atra tal miligiq di loueqnub qaji nanqi dego sisiy. ² Ariya ni que. Koro sawa atra tal meq di unu qaji di keretaim. Di urat. Qotei na koro sawa di tamo Juda sai nanqi enjrimqa nanqi aqa qure koba niñaqyoqnbqqa bai 42 gilqas. ³ Bati deqa e na ijo anjam palonto tamo aiyel qarinjritqa nanqi are ugeo qaji gara jigsib ijo anjam palontoqnbqqa bati 1,260 gilqas.”

⁴ Tamo aiyel di kanar qeli bul. Nanqi aiyel lam bul dego. Nanqi mandam taqato qaji Tamo Koba aqa ulatamuq di tigelejunub. ⁵ Tamo qudei na nanqi aiyel ugeugeinjraqa

maribqa nanjo aiyel medabuq na njamuwu brantosim nanjo jeu tamo nanji di koitnjrim yuekritisib morenqab. Tamo bei na nanji aiyel ugeugeinjrqa marimqa kumbra dena qujai a segi moiqas. ⁶ Qotei na nanji aiyel singila enjrimqa nanjo anjam maro bati qa nanji lan getentibqa awa bqasai. A na nanji aiyel singila enjrimqa nanji maribqa ya kalil len bulyqas. Nanji aiyel na tamo ungasari nanji gulbe uge uge enjroqna kere. Yim dena nanji tulan niñaqoqnaqab. Nanji aiyel manwa di babtqajqa are soqnim babtoqnaqab.

⁷ Nanjo aiyel anjam maro bati koboamqa wagme juwan sub guma kobaq di unu qaji a subq dena brantosim nanji aiyel qoto itnjrsim a qoto singilaosim nanji ñumim morenqab. ⁸ Morenabqa nanjo aiyel jejamu qure aqa gam koba ambleq di uratnjrib sqab. Qure di aqa ñam iga sasirosim mareqnum, “Sodom ti Isip ti.” Qure dia nami nanjo Tamo Koba namburbasq di qamnab moiyej. ⁹ Nanjo aiyel jejamu gam ambleq di soqnaqab tamo ungasari jejamu segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, len segi segi kalil nanji belenosib nanjo aiyel jejamu koqnjroqnaqab bati qalub bei oto gilqas. Nanjo aiyel jejamu subq atqa saidoqnaqab. ¹⁰ Nanji aiyel morenonub deqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanji tulan areboleboleinjroqnaqab inji uyoqnsib lou tuoqnsib nanjo was nanji lueinjroqnaqab. Nanji kumbra degyoqnaqab. Di kiyaaq? Qotei aqa medabu o tamo aiyel nanji dena tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanji jaqatin koba enjroqneq deqa.

¹¹ Bati qalub bei oto di koboonaqa Qotei na jagwa qarinyonaqa nanjo aiyel miligiq aiyej. Ainaqa nanji aiyel olo mondor osib nambile sosib tigeleb. Tigelonabqa tamo ungasari nanji na nanji aiyel unjrsib tulan ulaugeteb. ¹² Onaqa lan goge dia lan angro bei a tulan lelenosiqqa nanji aiyel metnjrej, “Ninji goge endeq boiy.” Metnjrnaqa nanji aiyel aqa kakro qusibqa lanbi miligiq na lan qureq oqeqnaqabqa nanjo jeu tamo nanji na nanji koqnjresoqneq. ¹³ Onaqa bati qujai deqa mimin tulan kobaquja dosiq qure koba di renjinyonaqa qure taqal qujai padalej. Qure taqal 9 padalosai. Mimin dena tamo ungasari 7,000 padaltnjrej. Onaqa tamo ungasari mimin dena padaltnjrosai qaji nanji tulan ulaugetosib Qotei lan qureq di unu qaji aqa ñam soqteb.

¹⁴ Gulbe kobaquja namba 2 agi koboqo. Ninji quiy. Sokiñalayimqa olo gulbe kobaquja namba 3 brantqas.

Lan angro namba 7 na aqa gul anjamej

¹⁵ Onaqa lan angro namba 7 na aqa gul anjamonaqa tamo ungasari kalil lan qureq di so qaji nanji tulan lelenosib endegsib marnab e quem, “Gago Tamo Koba aqa Kristus wo

Mandor Kokba sqajqa bati brantqo. Deqa nanği aiyel bati gaigai Mandor Kokba sosib mandam taqatqab.”¹⁶ Onaqa tamo gate 24 Qotei aqa ulatamuq di nanğo awo jaramqsi awesoqneb qaji nanği sinğa pulutosib ñam quosib Qotei louetoqneb.¹⁷ Osib endegsib pailyoqneb,

“O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Ni bini unum. Ni nami soqnem.

Ni na ino singila osim ni Mandor Kobaonum.

Deqa iga ni binjimeqnum.

¹⁸ Sawa bei bei qaji nanği tulañ minjin oqetnjreqnu.

Ino minjin oqwajqa bati dego brantqo.

Ni na tamo unğasari moreño qaji nanği peginjraqajqa bati brantqo.

Ni na ino wau tamo kalil nanği awai bole enjraqajqa bati dego brantqo.

Ino wau tamo nanği di agi ino medabu o qaji tamo ti, ino segi tamo unğasari bole nanği ti, tamo kalil ino ñam qa ulaeqnub qaji nanği ti.

Ino wau tamo nanği di agi tamo ñam kokba ti tamo ñam saiqoji ti. Ni na nanği awai bole enjraqajqa bati brantqo.

Ariya tamo unğasari mandam ugeugeiyeqnub qaji nanği ni na kamba ugeugeinjraqa bati dego brantqo.”

¹⁹ Tamo gate 24 nanği degsib Qotei qa loueqnabqa lañ anğro nanği na Qotei aqa atra tal lañ qureq di unu qaji aqa siran waqteb. Waqtosibqa Qotei aqa dal anjam so qaji ñam monğum tal miligiq di sonaq uneb. Onaqa minjal ti qatron ti kola anjam ti mimin ti ais onğol kokba awa bul ti aiyeleneb.

12

Jon a unğa bei amal uge wo unjrej

¹ Lañ goge dia Qotei aqa mañwa bei brantonaq e unem. E unem di unğa bei tigelesoqnej. Unğa di a sen na kabuosiqa baiq di tigelesoqnej. Aqa gateq di bongar 12 atsiq soqnej.

² Unğa di a gumañ ti. A anğro oqajqa jejamu jaqatinjyeqnaqa tulañ pailoqnej. ³ Onaqa lañ goge dia mañwa bei brantonaq e unem. E unem di amal lent kobaquja soqnej. Amal di aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqnej. Aqa gateq di dego gate tatal 7 soqneb. Gate tatal di mandor kokba nanği na ateqnub deqaji bul. ⁴ Aqa weru na bongar kalil lañ taqal qujaiq di so qaji nanği butuynjrnaqa ululoñosib mandamq aiyeleneb. Lañ taqal aiyelq di sai.

Unğa di anğrotimqa amal dena anğro a qalsim uyqajqa deqa osiq unğa aqa areq di tigelesosiq koqyosiq tarinoqnej. ⁵ Onaqa unğa di aqaratonaga aqa anğro mel ñambabej. Anğro di mondon Qotei na singila yimqa a bu toqon ojsim tamo unğasari kalil

sawa sawa kalilq di unub qaji nanği singila na taqatnjroqnaqas. Anğro mel nambabey qaji di Qotei na oqujatosiq lañ qureq osi oqej. Oqsıqa aqa awo jaramq di awotej. ⁶ Onaqa uña di a ulanosiqa wadau sawaq gilej. Dia aqa segi so sawa Qotei na nami gereiyetej. A di soqnimqa Qotei na bati 1,260 a taqatesosim inği anaiyoqnaqas.

⁷ Ariya lañ goge dia qoto koba brantej. Lañ anğro gate Maikel aqa lañ anğro nanği ti tigelosib amal qoto iteb. Onaqa amal aqa lañ anğro nanği ti kamba tigelosib Maikel aqa lañ anğro nanği ti qoto itnjreb. ⁸ Onaqa amal aqa lañ anğro nanği ti qoto singilaqajqa keresaiinjrej deqa nanği lañ qureq di sqa keresai. ⁹ Qotei aqa lañ anğro nanği na amal kobaquja aqa lañ anğro nanği ti breinjrnab mandamq aiyeleneb. Amal di nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Unğasari Kalil Nanğo Ñam Ugetetnjro Qaji.” A na tamo unğasari kalil mandamq di unub qaji nanği gisa gisanjnreqnu.

¹⁰ Onaqa olo lañ goge dia lañ anğro bei tulañ lelenonaqa e aqa kakro quem. A anjam endegsi marej, “Tamo unğasari nanği padalqa laqnabqa gago Qotei na nanği elenqo. A kumbra di yqo deqa aqa singila boleq dekritqo. A gago Mandor Koba unu. Amal na qolo ti qanam ti Qotei aqa ulatamuq di gago Kristen was nanğo ñam ugetetnjreqnu. Amal di waiyonub mandamq aiqo. Deqa bini Qotei aqa Kristus a ñam koba ti singila koba ti unu. ¹¹ Gago was nanği nanğo segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaioqneb. Kaja Du a moisiq aqa leñ aiyej deqa nanği qoto bunyoqnsib endegsib are qaloqneb, ‘Unğum, jeu tamo nanği na iga lugwajqa marsib lugwab di kere. Iga deqa ulaqasai.’ Nanği degsib are qaloqnsib Yesus aqa anjam mare mare laqneb. ¹² Deqa lañ qure ti tamo unğasari lañ qureq di unub qaji nınği ti areboleboleingeme. Mandam ti yuwal ti nınği geregere ñam atiy. Gulbe kobaquja nunğoq di brantqas. Satan a sokiñalayosim padalqas di qalieosiq deqa minjin ani oqetqoqa nınği ugeugeingwa aiqo.” Lañ anğro a anjam degsi marej.

¹³ Amal di waiyonab mandamq aiyej di unsiqa a na uña anğro mel nambabtej qaji di qalim moiçajqa deqa dadauryoqnej. ¹⁴ Onaqa nanği na baira kobaquja aqa bari aiyel uña di yonabqa jigsiqa amal di uratosiq pururuosiq aqa segi so sawaq gilsiq wadau sawaq di brantej. Dia Qotei na uña di geregere taqatosimqa wausau qalub bai 6 inği anaiyoqnaqas. ¹⁵ Onaqa e olo ñam atsimqa amal aqa medabuq na ya beqyonaqa ya meli do bulosiq uña di dauryonaq unem. Ya dena uña di qalsim moiçotqajqa deqa amal na ya di beqyej. ¹⁶ Onaqa mandam na uña aqaryaiyosiq meanosiq ya amal na beqyej qaji di kalil uyekritej. ¹⁷ Deqa amal a uña qa minjin

ani oqetonaqa unja aqa angro qudei nanği qoto itnjrqajqa gilej. Unja aqa angro nanği di agi tamo unğasari Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus aqa anjam mare mare laqñub qaji. ¹⁸ Ariya amal a gilsıqa alile di tigelesoqnej.

13

Wagme juwan aiyel nanği branteb

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa wagme juwan unem. A yuwalq dena brantonaq unem. Aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqñeb. Aqa qalaq di gate tatal 10 soqñeb. Gate tatal di mandor kokba nanği na ateqñub deqaji bul. Aqa gateq di ñam qudei nengrenjonab soqñeb. Ñam di Qotei misilinjo qaji ñam.

² Wagme juwan e unem qaji di pusi juwan bul kobaquja. Pusi di aqa ñam lepat. Aqa sinğa bea aqa sinğa bul. Aqa medabu laion aqa medabu bul. Amal na aqa segi sinğila wagme juwan di yosiqa minjej, “Ni e ombla mandor kokba sqom.” Osiqa a ñam kobaquja yej. ³ Wagme juwan di aqa gate bei nami qalñab moisiq yu ti so bulonaq e unem. Yu di olo mosoonaq e aqa pirigi unem. Onaqa tamo unğasari kalil wagme juwan di uneb qaji nanği tulan prugugetosib a dauryoqñeb. ⁴ Amal na aqa segi ñam wagme juwan di yej deqa tamo unğasari nanği amal a qa louoqñeb. Osib wagme juwan a qa dego louoqnsibqa maroqñeb, “Tamo yai aqa sinğila wagme juwan aqa sinğila ti kere? Tamo yai na a qoto itqa kere? Tamo dego bei sosai.”

⁵ Onaqa Qotei na wagme juwan di odyonaqa tigelosiqa diqoqnsıqa Qotei misilinjoqnej. Qotei na a sinğila yonaqa bai 42 a kumbra di yoqnej. ⁶ Yoqnsıqa aqa segi medabu waqtoqnsıqa Qotei misilinjoqnej. Osiqa Qotei aqa ñam ti aqa tal ti tamo unğasari lan qureq di unub qaji nanği ti misilinjnroqnej.

⁷ Onaqa Qotei na wagme juwan di olo odyonaqa tigelosiqa Qotei aqa segi tamo unğasari nanği qoto itnjroqnsıqa nanği ñumoqnsıqa a segi qoto sinğilaqnej. Onaqa Qotei na a olo sinğila yonaqa a na tamo unğasari kalil leñ segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanği taqatnjroqnej. ⁸ Deqa tamo unğasari kalil mandamq di unub qaji nanği na wagme juwan di binjoqnsib aqa ñam tulan soqtoqñab. Tamo unğasari nanği di Qotei a nami mandam atosaisosiqa nanği ñambile gaigai sqajqa saidosiq ñambile qa buk miligiq di nanço ñam nengrenjoq uratej. Buk di agi Kaja Du nami qalñab moiyej qaji aqa buk.

⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam endi geregere qusim poiyem. ¹⁰ Qotei a tamo bei tonto talq di waiyqa marimqa tamo di osib tonto talq di waiyqab. Tamo bei na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qalib moiqas. Kumbra

deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi Yesus qa nanqo areqalo sinqilatoqnebe. Osib gulbe qoboioyqnsib soqnebe.

¹¹ Onaqa wagme juwan bei mandam miligiq na brantonag e unem. Wagme di aqa gateq di qala aiyel soqneb. Qala di kaja du nanqo qala bul. E aqa anjam maro quem di amal aqa anjam maro bul. ¹² Wagme juwan dena wagme juwan e nami unem qaji aqa sinqila kalil yayiej. Yayiosiq a na mandam ti tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi ti nanqo areqalo tigeltetnjreqnaqa nanqi wagme juwan e nami unem qaji aqa loueqnub. Wagme juwan e nami unem qaji di agi qalnab moisiqa aqa yu olo mosoonag e aqa pirigi unem. ¹³ Wagme juwan bunu brantej qaji di a manwa tulan kokba babteqnaq e unem. A manwa bei endegsi babteqnu. A na tamo ungasari nanqo ulatamuq di namyuwo meteqnaqa lan goge na namyuwo brantqnsiq mandamq aiyeqnu. ¹⁴ Qotei na odyej deqa a manwa di wagme juwan nami brantej qaji aqa ulatamuq di babteqnu. Osiqa kumbra dena a na tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi gisa gisanjnroqnsiq endegsi minjreqnu, “Ninji sulum bei gereiyiy. Gereiyqa osibqa wagme juwan aqa ulatamu bul gereiyosib aqa ñam soqtoqniy.” Wagme juwan di agi nami serie na qalnab moisiq olo tigelosiq nambile soqnej. ¹⁵ Qotei na wagme juwan bunu brantej qaji di odyonaqa a na sulum di mondor yonaqa a nambile osiq anjam mareqnu. A degyeqnu. Di kiyaca? Tamo ungasari nanqi sulum di binjiyoqnsib aqa louoqnqajqa deqa. Tamo ungasari sulum di binjiyqa urateqnu qaji nanqi di a na ñumim morenqab.

¹⁶ Ariya wagme juwan bunu brantej qaji a na aqa wau tamo nanqi endegsi minjreqnu, “Ninji na tamo ungasari kalil nanqo ban woqsi lanjaqsi ijo toqor atetnjriy.” Degsi minjreqnaqa nanqi giloqnsib toqor atetnjreqnub. Tamo ñam saiqoji nanqi ti tamo ñam ti tamo ñoro ti tamo inji inji saiqoji nanqi ti kanjal tamo ti tamo nanqo segi wau ojo qaji nanqi ti kalil nanqo ban woqsi lanjaqsi toqor ateleneqnub. ¹⁷ Tamo bei aqac di toqor atqa minjib saidqas di a olo bunuqna inji awaiyqajqa getentqab. A inji bei qarinyosim silali oqajqa dego getentqab. Toqor di wagme juwan aqa segi ñam. Iga ñam di sisiyqom di aqa utru brantqas. ¹⁸ Tamo a areqalo bole ti sqas di a wagme juwan aqa ñam di geregere sisiyosim poiyem. Ñam di tamo nanqo ñam bul. Iga ñam di sisiyqom di 666 brantqas.

14

Kaja Du aqa tamo ungasari nanqi lou bunuj na louoqneb

¹ Onaqa e olo nam atsimqa Kaja Du a Saion manaq di tigelesonaq unem. Tamo 144,000 nanqi dego a koba na

tigelesonab unjrem. Unjrem di nanngo lanjaq di Kaja Du aqa ñam ti aqa Abu aqa ñam ti nenngrenjonab soqnej. ² Onaqa lan goge dia tamo ungasari tulan gargekoba nanngi anjam bei murqumyoqnsib mareqnaqqa e nanngo kakro quem. E nanngo kakro quem di ya koba meli dosiq anjam ato bul. Kakro di kola aisiq anjam atobulej. E kakro quem di tamo nanngi gombin anjamo bul. ³ Tamo ungasari nanngi di Qotei aqa awo jaram namoq di tigelesosibqa wagme qolqe ñambile so qaji nanngi ti tamo gate nanngi ti nanngo ñamdamuq di lou bunuj na louoqneb. Tamo 144,000 Qotei na nami mandamq dena awaiyelenej qaji nanngi segi lou di qalieqa kere. Tamo qudei nanngi lou di qalieqa keresai. ⁴ Tamo 144,000 nanngi di nami uña ti sambalaosaiqneb. Deqa nanngo jejamu yala jigatosai. Nanngi une saiqoji. Kaja Du a walweloq sawa sawaq gileqnaqa nanngi a dauryosib laqneb. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanngo ambleq dena Qotei na tamo 144,000 nanngi di awaiyelenej. Deqa nanngi inngi meli bunuj bulosib Qotei aqa Kaja Du wo nanngo segi tamo unub. ⁵ Nanngi nami gisan anjam bei marosaioqneb. Nanngo jejamuq di une bei saiqoji.

Lan angro qalub nanngi Qotei aqa anjam maroqneb

⁶ Onaqa lan angro bei lan sorgomq di pururueqnaqa e unem. Lan angro dena Qotei aqa anjam bole bati gaigai sqas qaji di osi giloqnsiqqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanngi minjroqnsiq laqnej. A na tamo ungasari len segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanngi turtnjroqnsiq anjam bole di minjroqnsiq laqnej. ⁷ A tulan lelenoqnsiqqa endegsi minjroqnej, “Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqaqqa bati brantqo. Deqa ninngi Qotei ulaiyoqnsib aqa ñam soqtoqniy. Qotei a lan ti mandam ti yuwal ti ya jumbum ti kalil gereiyej. Deqa ninngi a qa louoqniy.”

⁸ Onaqa lan angro bei na lan angro di dauryosiq bej. Bosiq endegsi marej, “Qure koba Babilon a tulan padalougetqo! Od, a tulan padalougetqo! Babilon a na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanngo are tigeltetnjreqnaqa nanngi aqa sambala kumbra dauryoqneb. Osiqqa a na wain singila koba bul nanngi anainjreqnaq nanarioqneb.”

⁹ Onaqa lan angro bei a lan angro aiyel nanngi di daurnjrsiq bej. Bosiqqa tulan lelenosiqqa marej, “Tamo bei a wagme juwan aqa sulum wo qa louoqnsimqa aqa lanjaqsi banqsi toqor oqas di a wain singila koba uyobulqas. ¹⁰ Wain dena Qotei aqa minjin singila koba sigitejunu. Qotei a wain di ya ti bulyosai. A na aqa minjin gambanq di qamsim tamo di anaiyim uyqas. Uysimqa Qotei aqa lan angro nanngi Kaja Du ombla nanngo ulatamuq di ñamyuwo na ti meniñ yuo na ti jaqatin koba

oqnsim sqas. ¹¹ Namyuwo di aqa qurem bati gaigai oqoqngas. Tamo nanği wagme juwan aqa ñam ti aqa toqor ti osib aqa sulum wo biñinjreqnub qaji nanği bati gaigai qanam ti qolo ti jaqatin koba oqnsib sqab. Nanği aqaratqa keresai.”

¹² Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo unğasari nanği gulbe qoboioqnsib siñgila na tigelesoqnebe. Nanği di Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanço areqalo siñgilateqñub.

¹³ Onaqa lan goge dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Ni anjam endegsi nengrenye, ‘Bini qa ti bunuq qa ti tamo unğasari Tamo Koba a qa nanço areqalo siñgilatosis moreñqab qaji nanği tulan areboleboleinjrim sqab.’” Onaqa Qotei aqa Mondor a dego merbej, “Od, nanği mandam qa wau kalil uratosib lan qureq oqsib dia aqaratosib sqab. Kumbra bole kalil nanği mandamq di yoqneb qaji di aqa awai bole nanği lan qureq oqsib itqab.”

Mandam qa inği meli gentqa batıqo

¹⁴ Onaqa e olo ñam atsimqa lanbi qat unem. Tamo bei a lanbiq di awesoqnej. Tamo di a Tamo Anğro bul. Aqa gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji di atsiq soqnej. Aqa banq di sarep olekoba tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁵ Onaqa lan anğro bei a Qotei aqa atra talq dena brantosiqa tulan lelenosiqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji di minjej, “Inği meli gentqa batıqo. Mandam qa inği kalil meliekritonub deqa ni ino sarep osimqa inği meli giñgenye.” ¹⁶ Onaqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji a na aqa sarep ganiñyosiqa mandamq di inği melieleñej di kalil giñgenyej.

¹⁷ Onaqa olo lan anğro bei a Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji dena brantej. A dego sarep tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁸ A brantonaqa olo lan anğro bei a Qotei aqa atra bijalq dena brantej. Lan anğro di Qotei na siñgila yonaqa a ñamyuwo taqatesoqnej. A brantosiqa tulan lelenosiqa lan anğro sarep qala uge ojesoqnej qaji di minjej, “Mandam qa wain sil aqa gei meliekritonub. Deqa ni ino sarep qala uge di osimqa wain sil aqa gei giñgenyosim sawa qujaiq di koroinjre.” ¹⁹ Degsi minjnaqa lan anğro dena tigelosiqa aqa sarep osiqa ganiñyej. Ganiñyosiqa mandamq di wain sil aqa gei melieleñej qaji di kalil giñgenyekritosiqa sawa qujaiq di koroinjrej. Osiqa wain gei parato qaji kulum kobaqujaq di breinjrej. Kulum dena Qotei aqa minjin sigitejunu. ²⁰ Kulum di qure koba aqa polomq di ateb unu. Kulum miligiq di nanği na wain sil aqa gei paraparainjrnabqa kulumq dena len koba aisiqa mandamq di tulan maqosiqa oqsıq hos nanço medabu tinq di diñej. Osiqa sawa tulan kobaquja kabutej. 300 kilomita dego.

15

Lan angro 7 nanngi gulbe uge uge 7 ojesoqneb

¹ Onaqa manwa kobaquja bei lan goge di brantonaq e unem. Unsimqa tulan prugugetem. Lan angro 7 nanngi gulbe uge uge 7 ojesoqneb. Gulbe uge uge di koboamqa Qotei aqa minjin torei koboqas. Amqa gulbe uge deqaji olo bunu brantqasai.

² Onaqa e inji bei yuwal banqa bul unem. A tulan jeqilosiq qunun bulej. Yuwal baban gogeq di namyuwo pulonjoqnej. Tamo ungasari nami qoto singilaosib wagme juwan ti aqa sulum ti aqa nam aqa toqor ti gotranjreb qaji nanngi yuwal qalaq di tigelosib Qotei aqa gombin ojelenesoqneb. ³ Osib Qotei aqa wau tamo Moses aqa lou ti Kaja Du aqa lou na ti endegsib louoqneb,

“O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Wau kalil ni yeqnum qaji di singila koba.

Iga ino wau di unoqnsim deqa tulan prugeqnum.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo Mandor Koba agi ni segi.

Kumbra kalil ni yeqnum qaji di tulan boledamu.

⁴ O Tamo Koba, ni segi qujai kumbra tulan bolequja yeqnum. Ino jejamuq di une bei saiqoji.

Deqa tamo ungasari kalil nanngi bati gaigai ni binimoqnsibqa ino nam soqtoqnsib sqab.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi ino areq boqnsib ni qa louoqnqab.

Ino kumbra bole kalil ni segi na boleq babtekritonum.”

⁵ Onaqa e olo nam atsimqa Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji aqa siran waqesonaq unem. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babteqnu. ⁶ Onaqa lan angro 7 gulbe uge uge 7 di ojesoqneb qaji nanngi Qotei aqa atra talq dena brantosib oqedeb. Nanngi gara jugo qat tulan boledamu jigelenosib alalag gol na gereiyo qaji dena nanngo are targaq di kainyosib soqneb.

⁷ Onaqa wagme nambile so qaji bei a brantosiq tabir 7 gol na gereiyo qaji di elenosiqa lan angro 7 nanngi di enjrej. Tabir 7 di Qotei bati gaigai sqas qaji aqa minjin na maqesoqneb.

⁸ Onaqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti dena qurem koba oqsiqu Qotei aqa atra tal getentej. Deqa tamo bei a Qotei aqa atra tal miligiq gilqa keresai. Lan angro 7 nanngi gulbe uge uge 7 di bilentib koboamqa bati deqa tamo nanngi olo Qotei aqa atra tal miligiq gilqa kere.

16

Lan angro 7 nanngi tabir 7 bilentonab mandamq aiyej

¹ Onaqa tamo bei Qotei aqa atra tal miligiq di soqnej qaji a anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenosiqa

lanj angro 7 nanği di endegsi minjrej, “Niği tabir 7 Qotei aqa minjin na maqelenjejunu qaji di bimblenyib mandamq aiyem.”

² Onaqa lanj angro matu a gilsıqa aqa tabir namo bilentonaqa mandamq aiyej. Mandamq ainaqa tamo ungasari wagne juwan aqa toqor osib aqa sulum binıyoqneb qaji nanjo jejamuq di yu sıngıla kokba tulan uge bumbranıyeleneb.

³ Onaqa lanj angro namba 2 a olo gilsıqa aqa tabir yuwalq di bilentej. Bilentonaqa yuwal a tamo moiyo qaji nanjo lenj bulej. Onaqa ingi ingi kalil yuwal miligiq di nımbile so qaji nanği morenıekriteb.

⁴ Onaqa lanj angro namba 3 a kamba gilsıqa aqa tabir bilentonaqa ya ti ya jumbum ti deq aiyej. Ainaqa ya kalil lenj na ugee. ⁵ Onaqa lanj angro bei a olo brantej. Lanj angro di ya kalil taqato qaji lanj angro. A na endegsi marnaq e quem, “O Qotei, ni bini unum. Ni nami soqnem. Ino kumbra kalil tulan bolequja. Ino jejamuq di une bei sıaiqoji. Ni segi getento koba. Utru deqa ni na jeu tamo nanği peginjrsimqa gulbe endi nanjoq qarınjonum. O Qotei, ino kumbra di tulan bole tıntın. ⁶ Jeu tamo nanği dena ino medabu o qaji tamo nanği ti ino segi tamo ungasari nanği ti moiyo tınjreqnab nanjo lenj aıyoqnej. Deqa ni na kamba lenj anainjronum nanği uynub. Keretosim anainjronum.” ⁷ Onaqa atra bıjal a endegsi marnaq e quem, “Od, Tamo Koba Qotei, sıngıla kalil inoq di unu. Ni na jeu tamo nanği di peginjreqnum di ni kumbra bole tıntın yeqnum.”

⁸ Onaqa lanj angro namba 4 a gilsıqa aqa tabir senq di bilentonaqa Qotei na odonaqa senj tulan kanıanıosıqa tamo nanjo jejamu koitetnjrej. ⁹ Senj aqa nıamyuwo di tulan kanıanıosıq tamo nanjo jejamu koitetnjrej. Qotei na gulbe uge di qarınıyej deqa nanği aqa nıam misilınıyoqnsib aqa nıam soqtqa urateb. Osib nanği are bulıyosai.

¹⁰ Onaqa lanj angro namba 5 a gilsıqa aqa tabir osıqa wagne juwan aqa awo jaramq di bilentej. Bilentonaqa tamo ungasari wagne juwan na taqatnjresoqnej qaji nanği ambrukobainjrnıaq soqneb. Sosib jaqatın tulan koba osib qala bisiriqtıqneb. ¹¹ Nanjo jaqatın qa ti yu uge uge nanjo jejamuq di bumbranıyeleneb qaji deqa ti nanği tulan minjin oqetnjrnıaqa Qotei lanj qureq di unu qaji a misilınıyoqneb. Nanjo kumbra uge uge yoqneb qaji di nanği uratosai. Nanği are bulıyosai dego.

¹² Onaqa lanj angro namba 6 a gilsıqa aqa tabir Yufretis ya kobaq di bilentej. Bilentonaqa ya jınosıq mandor kokba nanği senj oqo sawaq dena bıajıqa gam waqej. ¹³ Onaqa e mondor uge qalub unjrem. Mondor uge qalub di balum du du bul. Nanği amal aqa medabuq na ti wagne juwan aqa medabuq na ti gısanj anjam maro qaji wagne juwan aqa

medabuq na ti brantelenjeb. ¹⁴ Mondor uge qalub dena manjwa gargekoba yoqnsibqa mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanjoq giloqnsib minjreqnub, “Ningi na nunjo qaja tamo kalil koroinjrsib minjribqa Qotei a tamo ungasari nanji peginjrqqa batiamqa nanji qotelenjqab.” Qotqajqa bati di Qotei singila ti unu qaji aqa bati koba.

¹⁵ Onaqa Yesus a marej, “Ningi quiy. E bajinj tamo bul nunjoq boqujatqai. Deqa tamo bei a nam sosim aqa gara tigsim sqas di a areboleboleiyqas. A yosi laqasai. Tamo ungasari nanji aqa jemai unqasai.”

¹⁶ Ariya mondor uge qalub dena mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanji joqnsibqa Armagedon sawaq di koroinjreb. Nam Armagedon di Hibru anjam. Aqa damu, Megido mana.

¹⁷ Onaqa lan angro namba 7 a gilsiqqa aqa tabir jagwaq di bilentej. Bilentonaqa atra tal miligiq di tamo bei a anjam marnaqa e aqa kakro quem. Tamo di a Qotei aqa awo jaram jomomq di tigelesoqnej. A tulan lelenosiqqa marej, “Gulbe kalil koboobub.” ¹⁸ Onaqa minjal ti qatroj ti kola anjam ti branteb. Miminj dego brantej. Miminj di tulan kobaquja. Miminj deqaji nami brantosaiqnej. Qotei na Adam gereiyej bati deqa miminj deqaji brantosai dena bosibosiq agi bini unum. ¹⁹ Miminj dena Babilon qure koba tulan niñaqyosiqqa potoqalubtej. Qure kalil dego padalelenjeb. Babilon aqa kumbra tulan ugedamu. Aqa kumbra deqa Qotei a are qalsiqqa wain singila koba gambanq di qamsiq Babilon anaiyonaq uysiq nanariej. Wain dena Qotei aqa minjinj koba sigitejunu. ²⁰ Onaqa nui kalil nanjo so sawa uratosib jaraiyelenjeb. Mana kalil dego jaraiyosib koboeb. ²¹ Bati deqa ais onjol kokba awa bul aiyelenjeb. Ais onjol di tulan kokba. Ais onjol segi segi nanjo gulbe 50 kilogram. Ais di lan goge na tamo nanjo jejamuq aisiqa nanji tulan ugeugeinjrej. Qotei na ais di qarinyej deqa tamo nanji Qotei misilinyoqneb.

17

Qotei na sambala unja kobaquja awai ugedamu yqas

¹ Onaqa lan angro 7 tabir 7 ojesoqneb deqaji bei na bosiqqa merbej, “Ni endeq au. Bamqa Qotei na sambala unja kobaquja a pegiyosim awai ugedamu yim ni osormit unqam. Sambala unja di ya kokbaq di awejunu. ² Mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanji a ombla na sambalaoqnsib laqneb. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanji dego a ti sambalaoqnsib laqneb. Deqa nanji wain bul uyoqnsib nanarioqneb.”

³ Onaqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa lan angro dena e osiqqa wadau sawaq osi gilej. Osi gilnaqa e nam atsim

uņa bei sonaq unem. Uņa di a wagne juwan bei lent aqa quraq di awesoqnej. Wagne juwan aqa jejamuq di ñam gargekoba nenğrenjonab soqneb. Ñam di Qotei misilinyo qaji ñam. Wagne juwan di aqa gate 7 soqneb. Aqa qala 10 dego soqneb. ⁴Uņa di gara lent utru aiyela dena kabuosiq soqnej. Gol ti meniņ naimyo ti kolilei boledamu na ti walaosiq awe-soqnej. Aqa banq di gamban gol na gereiyo qaji ojesoqnej. Aqa kumbra uge uge na ti aqa sambala kumbra jigat dena ti gamban miligiq di maqelenesoqnej. Aqa kumbra di Qotei aqa ñamgalaq di tulan ugedamu. ⁵Uņa aqa lanjaq di aqa ñam nenğrenjonab soqnej. Ñam di sasir anjam. Aqa ñam bole agiende, “Babilon qure kobaquja. A sambala uņa kalil nanğo ai. Mandam qa kumbra uge uge kalil nanğo ai agi a segi.” Aqa ñam bole agide. ⁶Uņa dena Qotei aqa segi tamo unğasari nanği ugeugeinğroqnsiqa ñumeleñeqnaq moreñoqneb. Tamo unğasari nanği di Yesus qa nanğo areqalo singilatosib aqa ñam mare mare laqneb qaji. Uņa dena nanği ñumeqnaq nanğo leñ aiyeqnaqa a leñ di wain bul uyoqnsiq nanarioqnej. Yeqnaqa e di unsimqa tulan prugugetosim are koba qaloqnem.

⁷Onaqa lanğro dena e merbej, “Ni kiyaga are koba qaleqnum? Uņa de wo wagne juwan lent wo nanğo kumbra di sasir anjam. Wagne juwan di agi gate 7 ti qala 10 ti unu. A na uņa di qolaiyejunu. Nanğo aiyel sasir anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbittqa ni que. ⁸Wagne juwan ni unonum qaji di a nami soqnej. A bini sosai. Bunuqna a olo sub guma kobaq dena brantosim torei padalqas. Amqa tamo unğasari kalil mandamq di unub qaji nanği na wagne juwan di unsibqa tulan prugugetqab. Wagne juwan di a nami soqnej. A bini sosai. A olo bunuqna brantqas. Tamo unğasari nanği di Qotei a nami mandam atosaisosiqa nanği ñambile gaigai sqajqa saidosiq ñambile qa buk miligiq di nanğo ñam nenğrenyqa uratej.

⁹“Tamo a areqalo bole ti sqas di a anjam endi geregere poiyem. Wagne juwan aqa gate 7 nanği dena mana 7 sigitnjrejunub. Uņa di a mana 7 goge quraq di awejunu. ¹⁰Gate 7 nanği dena mandor kokba 7 sigitnjrejunub. Mandor 5 nanği nami padaleb. Qujai unu. Qujai a mandor brantosaiunu. A mandor brantqajqa tariñeqnu. A bunuqna mandor brantosim sokiñalayosim padalqas. ¹¹Wagne juwan a dego mandor koba bei. A mandor kokba 7 nanğo ambleq di unu. A mandor koba namba 8. A dego torei padalqas. A nami soqnej bini sosai.

¹²“Ariya qala 10 ni unğronum qaji di nanğo utru e na ubttit ni quqwm. Nanği na mandor kokba 10 sigitnjrejunub. Nanği dego mandor brantosaiunub. Nanği bunuqna wagne juwan

aqa ñam osib a ombla mandor kokba sqab. Sokiñalayosib olo padalqab. ¹³ Nanği mandor kokba sosibqa areqalo qu-jaitosib nanço segi siñgila ti ñam ti kalil wagme juwan di yqab. ¹⁴ Osib Kaja Du qa nriñosib qoto itqab. Amqa Kaja Du a qoto siñgilaosimqa nanği bunñjqas. Kaja Du a tamo kokba kalil nanço Tamo Koba. A mandor kokba kalil nanço Mandor Koba. Tamo unğasari a ombla unub qaji nanği a ti qoto siñgilaqab. Nanği di Kaja Du na metnjrsiq aqa segi tamo unğasari sqajqa giltñjrej qaji. Deqa nanği aqa anjam bole dauryeqnub.”

¹⁵ Onaqa lañ anğro dena olo merbej, “Ya kokba sambala uña a di awesonaq ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Ya kokba dena tamo unğasari tulañ gargekoba nanği sigitñjrej unub. Nanği di leñ segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi nanği. ¹⁶ Qala 10 ni unjronum qaji nanği ti wagme juwan a ti nanği na sambala uña di jeutosib a tulañ ugeugeiyosib gara bumbranyetosib aqa damu uyekritosib tanu ñamyuwo na koitqab. ¹⁷ Qotei a segi na mandor kokba 10 nanço are tigeltetñjrej deqa nanği aqa areqalo dauryosib uña di degsib ugeugeiyqab. Deqa bati brantimqa nanği areqalo qujaitosib nanço segi siñgila ti ñam ti kalil wagme juwan di yibqa Qotei aqa anjam kalil nami marej qaji di aqa damu brantqas. ¹⁸ Uña ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Uña di a qure kobaquja. A mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanço mandor koba sosiqa nanği taqatñjreqnu.”

18

Babilon qure kobaquja a tulañ padalougetej

¹ Onaqa lañ anğro bei a lañ qure uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Lañ anğro di tulañ siñgila koba. Aqa qasar na walaej dena mandam kalil suwanekritej. ² A tulañ lelenosiqa endegsi marej, “Babilon qure kobaquja a padalougetqo! Od, a padalougetqo! Babilon qure di mondor uge uge kalil nanço so sawa. Mondor uge nanği ti qebari jigat nanği ti qebari uge kalil dego qure dia unub. ³ Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Deqa nanği wain siñgila koba bul uyoqnsib nanarioqneb. Mandor kokba mandamq di unub qaji nanği dego Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Silali qa wauo tamo nanği Babilon aqa kumbra uge uge dena silali koba oqneb. Babilon a kumbra tulañ ugedamu yoqnej. Aqa kumbra deqa a jemaayosaiyoqnej.”

⁴ Onaqa lañ goge dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A endegsi marej, “O ijo tamo unğasari, niñgi Babilon

qure di uratosib ijoq boiy. Une kalil a yeqnu qaji di ningi yo uge. Aqa une deqa a gulbe tulan ugedamu oqas. Ningi a beteryosib gulbe di o uge. ⁵ Babilon aqa une kalil di tum-bolosi qoqsiq lan qure ojjoqa e unonum. Aqa kumbra uge deqa Qotei a are walyosaieqnu. ⁶ Ningi aqa kumbra uge kalil deqa a kambatiy. A kumbra uge yoqnsiqa olo di bunyoqnsiqa kumbra tulan ugedamu yeqnu. Ningi aqa kumbra uge deqa keretosib a kambatiy. A wain singila koba gambanq di qamsiq bulyeqnu. Deqa ningi olo wain tulan singila koba bulyosib a kamba anaiyy. ⁷ A na aqa segi ñam soqtoqnsiqa sambalaoqnsiqa kumbra uge uge yeqnu. Ningi aqa kumbra deqa keretosib a jaqatin koba yibqa a akamugetqas. A segi qa mareqnu, 'E mandor koba unum. E ijo segi awo jaram kobaqujaq di awejunum. E uña qobul sai. Gulbe bei ijoq bqa keresai. Deqa e akanqasai.' ⁸ A degsi mareqnu deqa bati qujai qa gulbe tulan uge uge aqaq ayelenosim a makobaiyim akamugetqas. Osim a mamyimqa aqa jejamu ñamyuwo na yugwas. Qotei Koba singila ti unu qaji a degsim Babilon aqa kumbra uge qa pegiyosim tulan padaltougetqas.

⁹ "Mandor kokba mandamq di unub qaji nanqi Babilon ombla na sambalaoqnsib kumbra tulan ugedamu yoqneb. Deqa Babilon a ñamyuwo na yuim qurem oqoqnmqa mandor kokba nanqi qurem di unsibqa akamaniosib tulan are gulbeinjrqas. ¹⁰ Nanqi Babilon aqa jaqatin koba di unsibqa tulan ulaugetqab. Osib isaq di tigelesosib maroqnqab, 'O Babilon, ni qure kobaquja! Ni nami qure singila koba soqnem! Ariya bini ni tulan padalougetonum! Bati qujai qa ino kumbra uge aqa awai agi ni itonum!'

¹¹ "Silali qa wauo tamo sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi Babilon aqa jaqatin di unsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulbeinjroqnqas. Di kiyaya? Tamo qudei nanqi olo nanjo ingi ingi awaiyoqnqasai. ¹² Nanjo ingi ingi agi gol, silva, meniñ boledamu, kolilei tulan boledamu, gara qat naimyo, gara lent utru segi segi, gara yauno pirqaqo. Nanjo ñoro qudei agi ñamtañ quleqt bole bole, ingi ingi elefan aqa qalagei na gereiyo qaji, ingi ingi ñamtañ boledamu na gereiyo qaji, ingi ingi bras na gereiyo qaji, ingi ingi ain na gereiyo qaji, ingi ingi meniñ naimyo na gereiyo qaji. ¹³ Nanjo ingi ingi qudei agi meiwo, lei uyo qaji, sum koitib quleq oqwajqa, namur quleqt, goren quleqt, wain, goren goiyo qaji, bem sum. Nanjo ñoro qudei agi makau, kaja, hos ronqom ti, kanqal tamo nanjo jejamu ti nanjo qunun ti. Ingi ingi kalil deqaji tamo qudei nanqi olo bunu awaiyoqnqasai. ¹⁴ Deqa silali qa wauo tamo nanqi na Babilon endegsib minjoqnqab, 'Ingi ingi kalil ni tulan arearetmoqnej qaji agi ni uratmosib koboounub. Ñoro bole

bole kalil ni silali kobaquja na awaiyem qaji de ti ino wala bole bole ti agi koboönub. Deqa inḡi inḡi kalil deqaji ni olo bunu unqasai bole sai.’

15 “Silali qa wauo tamo nanḡi na inḡi inḡi deqaji gargekoba qarinyeqnabqa Babilon na awaiyoqnsiqa silali tulaḡ koba enjroqnej. A kumbra di yoqnej deqa bunuqna a jaqatinḡkobaikyqas. Yimqa silali qa wauo tamo nanḡi di unsibqa ulaugetosib isaḡ di tigelesosibqa akamaniyoqnsib are tulaḡ gulbeinjroqnqas. 16 Osib endegsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni tulaḡ padalougetonum! Nami ni gara qat tulaḡ naimyo na kabuoqnsimqa gara lent utru segi segi jugoqnsimqa ino jejamu gol na ti meniḡ boledamu na ti kolilei boledamu na ti walatoqnsim soqnem. 17 Deqa bati qujai qa ino silali ti ino wala ti kalil agi saiekritonub.’ Silali qa wauo tamo nanḡi degsib Babilon minjoqnqab.

“Qobuḡ ojo tamo nanḡi ti tamo qobuḡ na laqnub qaji nanḡi ti tamo qobuḡq di waueqnub qaji nanḡi ti tamo yuwalq dena silali eqnub qaji nanḡi ti kalil Babilon qure koqyosibqa isaḡ di tigelesqab. 18 Tigelesosib ḡamyuwo na a yuim qurem oqoqnmimqa di unsibqa tulaḡ leleḡoqnsib maroqnqab, ‘Qure endi tulaḡ kobaquja. Qure bei qure ende ti keresai.’ 19 Nanḡi degsib maroqnsibqa wi sum oqnsib nanḡo gateq di atoqn-sibqa akamaniyoqnsibqa are tulaḡ gulbeinjroqnqas. Osib tulaḡ leleḡoqnsib endegsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni padalougetonum! Qobuḡ taqato tamo yuwalq di laqnub qaji nanḡi inoq dena silali tulaḡ koba oqneb. Deqa nanḡi ino jaqatinḡ di unsibqa are tulaḡ gulbeinjroqnqas. O aiyo! Bati qujai qa ni torei padalougetonum!’

20 “O laḡ qure ti Qotei aqa segi tamo unḡasari niḡi ti tamo kalil Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa qarinyej qaji niḡi ti Qotei aqa medabu o tamo niḡi ti Babilon qure padalougetqo di unsib areboleboleḡgeme. Babilon aqa kumbra uge kalil Qotei na unekritosiqa deqa keretosiḡ awai uge yqo. Babilon na niḡi ugeugeḡḡoqnej deqa Qotei na kamba a ugeugeiyqo.”

21 Ariya anjam di koboonaqa laḡ anḡro siḡgila koba bei a bosiqqa bem sum kuroyo qaji meniḡ kobaquja osiq soqtosiqa yuwalq di waiyej. Osiqa marej, “Qotei na degsim Babilon qure koba siḡgila na waiyim tamo qudei na olo bunu a unqasai. 22 O Babilon qure, bunuqna tamo nanḡi inoq di gombinḡ ti yumba ti gul ti nanḡo anjam ato olo quoqnqasai. Inḡi inḡi gereiyo tamo nanḡi dego olo bunu inoq di sqasai. Bem sum kuroyibqa inoq di olo anjam atim quqwasai. 23 Wanjal inoq di olo pulonqasai. Inoq di tamo unḡa wo olo baḡ ojqasai. Deqa nanḡo aiyeḡ anjam inoq di bunu quqwasai. Nami ino silali qa

wauo tamo nan̄gi tamo kokba soqneḅ. Ariya bini nan̄gi ko-boonub. O Babilon, ni ino gumanin̄ kumbra na tamo un̄gasari sawa sawa kalilq di unub qaji nan̄gi gisa gisan̄jroqneḅ.

²⁴“Babilon qure a na Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄gi ti Qotei aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi ti ñumeqnaq moreñoqneḅ. Aqa une di aqa jejamuq di sonaqa Qotei a unqo. Tamo un̄gasari kalil jeu tamo nan̄gi na ñumoqneḅ qaji nan̄go leñ aiyeqnaq Qotei a unsiqa une di Babilon aqa jejamuq di atqo.”

19

Tamo un̄gasari nan̄gi Qotei aqa ñam soqtoqneḅ

¹ Onaqa lan̄ goge dia tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi murqumyeqnaḅqa e nan̄go kakro quem. Nan̄gi murqumyoqnsib endegsib maroqneḅ, “Iga gago Qotei aqa ñam soqtoqneḅ! A ñam koba ti sin̄gila koba ti unu. Iga padalqa laqnamqa a na iga elen̄ej. ² A kumbra bole tintin̄ na tamo un̄gasari nan̄gi pegin̄jreḅnu. Agi a na sambala un̄ja kobaquja pegiyqo. Un̄ja dena aqa sambala kumbra na tamo un̄gasari kalil mandamq di so qaji nan̄gi ugeugein̄jroqneḅ. Osiqa Qotei aqa wau tamo nan̄gi dego ñumeqnaq moreñoqneḅ. Aqa une deqa Qotei na a awai uge yqo.”

³ Ariya nan̄gi olo lelen̄yoqnsib endegsib maroqneḅ, “Iga Qotei aqa ñam soqtoqneḅ! Namyuwo na Babilon qure yuim aqa qurem bati gaigai oqoqnaq!” Nan̄gi degsib maroqneḅ.

⁴ Onaqa tamo gate 24 nan̄gi ti wagne qolqe ñambile so qaji nan̄gi ti sin̄ga pulutosibqa Qotei awo jaramq di awejunu qaji a qa louoqnsib maroqneḅ, “Bole. Iga Qotei aqa ñam soqtoqneḅ!” ⁵ Onaqa awo jaram jojomq di tamo bei a tigelosiq anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A lelen̄osiq endegsi marej, “Qotei aqa wau tamo nin̄gi ti tamo un̄gasari Qotei qa ulaeqnub qaji nin̄gi ti tamo lan̄aj ti tamo ñam ti kalil nin̄gi Qotei aqa ñam soqtoqniy!”

Kaja Du aqa un̄ja ban̄ ojqa batiqo

⁶ Onaqa lan̄ goge dia tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi murqumyoqnsib anjam mareqnaḅqa e nan̄go kakro quem. Nan̄go kakro di ya kobaquja meli dosiq anjam atobulej. Nan̄go kakro di kola aisiq anjam atobulej. Nan̄gi tulan̄ lelen̄yoqnsibqa endegsib maroqneḅ, “Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqneḅ! Sin̄gila kalil aqaq di unu. Deqa bini a Mandor Koba sosisiq in̄gi in̄gi kalil taqateḅnu! ⁷ Bini iga Qotei qa tulan̄ areboleboleigoqnimqa aqa ñam soqtoqneḅ. Di kiyaaqa? Kaja Du na aqa un̄ja ban̄ ojqa bati brantqoqa aqa un̄ja a walaosiq aqa jejamu gereiyqo. ⁸ Qotei na a gara qat tulan̄ naimyo jigetqo. Gara di tulan̄ milalosisq suwaneḅjunu.” Gara

qat naimyo dena kumbra bole tintin kalil sigitejunu. Kumbra bole di Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi dauryeqnub.

⁹ Onaqa lan angro dena olo merbej, “Ni anjam endegsim nengrenye, ‘Kaja Du aqa unja ban ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na ingi koba goiqo. Goisiq aqa segi tamo ungasari nanngi metnjrqoqa ingi uyqa bonub. Bonub qaji nanngi tulan areboleboleinjrqas.’” Osiaq merbej, “Anjam endi Qotei aqa anjam bole.” ¹⁰ Lan angro na e degsi merbonaqa e aqa areq di singa pulutosim a binijyqa laqnamqa a na olo merbej, “Ni e binibaim! E ni bul. E ni ti tamo kalil Yesus aqa anjam qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanngi ti koba na wau qujai. Iga kalil was. Deqa ni Qotei segi binijyoqnime. Iga qalie, Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo are tigeltetnjreqnaqa nanngi aqa anjam palonteqnub.”

Jon a tamo hos quraq di awesonaq unej

¹¹ Onaqa e olo nam atsimqa lan waqonaqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa nam agiende, “Qotei aqa wau geregere taqateqnu qaji tamo.” Aqa nam bei, “Kumbra bole yeqnu qaji tamo.” A kumbra bole tintin na tamo ungasari nanngi peginjroqnsiqqa nanngi qoto itnjreqnu. ¹² Aqa namdamu nam pulon bul puloneqnu. Aqa gateq di gate tatal gargekoba atejunu. Gate tatal di mandor kokba nanngi na ateqnub deqaji bul. Aqa jejamuq di nam bei nengrenyeb unu. Nam di a segi qalie. Tamo bei a nam di qaliesai. ¹³ A gara olekoba osiaq lenq di tuqtosiq dena kabuejunu. Aqa nam endegsib mareqnub, “Qotei aqa Anjam.” ¹⁴ Qaja tamo tulan gargekoba lan qureq dena hos segi segi osibqa hos quraq di awoelenosib tamo di dauryosib gileq nab e unjrem. Hos nanngi di qat kalil. Qaja tamo nanngi di gara qat tulan naimyo milalo jigejunub. ¹⁵ Tamo di aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge branteqnu. A serie di osimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi numelenqas. A bu toqon ain na gereiyo qaji di dego ojsimqa dena tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi singila na taqatnjroqnas. Osimqa wain gei parato qaji kulumq di aqa singa waiyosim wain gei paraparainjrqas. Kulum dena Qotei singila koba ti unu qaji aqa minjin sigitejunu. ¹⁶ Tamo di aqa gara olekobaqsi aqa qaloqsi nam endegsib nengrenyeb unu, “Mandor kokba kalil nanngo Mandor Koba. Tamo kokba kalil nanngo Tamo Koba.”

¹⁷ Onaqa lan angro bei senq di tigelesonaq e unem. A tulan lelenosiqqa qebari kalil lan sorgomq di pururueqnub qaji nanngi endegsi minjrej, “Ninngi bosib koroabqa Qotei na ingi koba atsim metnjgim ninngi uyiy. ¹⁸ Mandor kokba ti qaja tamo nanngo gate kokba ti tamo singila ti hos nanngi ti tamo hos quraq di

awejunub qaji nanği ti nanęo qusa nięni bosib uyi. Kanęal tamo ti tamo nanęo segi wau ojo qaji nanęi ti tamo lanęaj ti tamo ñam ti kalil nanęo qusa nięni bosib uyi.”

¹⁹ Onaęa e olo ñam atsimęa mandam qaji mandor kokba kalil nanęi ti nanęo qaja tamo nanęi ti wagme juwanę a ti bosib koroesonab unjrem. Nanęi na tamo hos quraę di awesoęnej qaji aęa qaja tamo nanęi ti qoto itnjręa marsib koroesoęneb. ²⁰ Ariya tamo dena wagme juwanę wo gisaņ anjam maro qaji wagme juwanę wo nanęi aiyel oje. A na nanęi aiyel ñambile sonab ojsięa wainjrnaę ñamyuwoę aiyeb. Ñamyuwoę di meniņ kalil yusiq ñanęaeęnu. Wagme juwanę aęa ulatamuę di gisaņ anjam maro qaji wagme na maņwa tulaņ kokba yoęnej. Aęa kumbra dena a na tamo unęasari nanęi gisa gisaņnjroęnej. Tamo unęasari nanęi di wagme juwanę aęa toęor osib aęa sulum biņiyoęneb. ²¹ Onaęa tamo hos quraę di awesoęnej qaji a na wagme juwanę aęa qaja tamo kalil nanęi ñumeęnaę moreņoęneb. Serie olekoba aęa medabuę na brantej qaji dena nanęi ñumoęnej. Onaęa qebari kalil nanęi bosib qaja tamo nanęo qusa uynab mene dięnjrej.

20

Satan a wausau 1,000 sub guma kobaę di sqas

¹ Onaęa lanę anęro bei lanę goęe na mandamę aiyeęnaę e unem. Qotei na a siņgila yonaęa a sub guma koba taęatqajęa marsiq sil raunęa osiq mandamę aiyej. ² Aisię amal kobaęuęa ojsiq sil dena tontej. Amal di wausau 1,000 tontim sqas. A nami soęnej qaji. Aęa ñam Satan. Aęa ñam bei, “Tamo Unęasari Kalil Nanęo Ñam Ugetetnjro Qaji.” ³ Lanę anęro dena Satan ojsiq tontosięa sub guma kobaę di waiyej. Waiyosięa sub me kabutosięa qandimtej. A dia wausau 1,000 sqas. Deęa a na sawa bei bei qaji nanęi olo gisa gisaņnjręasai. A subę di tariņosim soęnimęa wausau 1,000 di koboamęa a olo uratib oęęodosim sokiñalayęas.

⁴ Onaęa e awo jaram kokba qudei unjrem. Awo jaram kokbaę di tamo qudei nanęi awoelenęesoęneb. Tamo nanęi di Qotei na wau enjrnaęa nanęi awo jaram kokbaę di awoosib tamo unęasari nanęi peginjroęneb. Onaęa e tamo unęasari tulaņ gargekoba nami moreņeb qaji nanęo qunuņ unjrem. Tamo unęasari nanęi di nami Yesus aęa ñam maroęnsibęa Qotei aęa anjam siņgila na ojesoęneb deęa jeu tamo nanęi na nanęo kakro giņęeņnjrnab nanęi moreņeb. Tamo unęasari nanęi di wagme juwanę aęa sulum wo biņinjrosaiyoęneb. Nanęo lanęaqsi baņęsi wagme juwanę aęa toęor osai. Deęa nanęi olo ñambile osib wausau 1,000 Kristus ombła mandor kokba sqab. ⁵ Di subę na tigelu namo qaji. Tamo unęasari Yesus qa nanęo

areqalo singilatosai qaji nanği bati deqa ɲambile oqasai. Nanği mati tariɲosib soqɲibqa wausau 1,000 di koboamqa nanği subq na tigelqab. ⁶ Tamo uɲgasari namoosib subq na tigelqab qaji nanği di Qotei aqa segi tamo uɲgasari bole. Deqa nanği tulaɲ areboleboleinjrɲas. Nanği moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena nanği taqatɲrɲa keresai dego. Nanği Qotei aqa Kristus wo nanği atra tamo sosib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab.

Satan a bati gaigai ɲamyuwo kobaq di jaqatiɲ oqnsim sqas

⁷ Wausau 1,000 di koboamqa sub guma koba aqa me olo waqtibqa Satan a subq dena oqedqas. ⁸ Oqedosim sawa sawa kalilq giloqnsimqa tamo uɲgasari nanği gisa gisaɲɲroqɲas. Tamo uɲgasari nanği di Gok sawa ti Magok sawa ti dena belenqab. Satan na nanği koroinjrimqa qoto qa gilqab. Nanği qaja tamo nanği tulaɲ gargekoba. Nanği ulul bul sisiyqa keresai. ⁹ Nanği sawa sawa kalilq dena bosib Qotei aqa qure koba a na tulaɲ qalaqalaiyeqnu qaji di agutesqab. Osib Qotei aqa segi tamo uɲgasari nanği so sawa dego agutesqab. Yim bati deqa laɲ goge na ɲamyuwo aisim qaja tamo nanği di koitɲrɲas. ¹⁰ Satan a nanği gisa gisaɲɲroqnej aqa une deqa Qotei na a waiyim ɲamyuwoq aiqas. ɲamyuwoq di meniɲ kalil yusiq ɲaɲgaeqnu. Wagme juwaɲ wo gisaɲ anjam maro qaji wagme juwaɲ wo nanği aiyeɲ nami ɲamyuwoq di breinjreb unub. Deqa Satan a dego Qotei na waiyim ɲamyuwoq aisim nanği aiyeɲ koba na bati gaigai qolo ti qanam ti ɲamyuwoq di jaqatiɲ oqnsib sqab.

Qotei a awo jaram kobaqujaq di awesoqnej

¹¹ Onaqa e awo jaram kobaquja bei tulaɲ qat unem. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ulatamuq dena mandam ti laɲ ti jaraiyosib loumeb. ¹² E ɲam atsimqa tamo uɲgasari nami moreɲeb qaji nanği awo jaram namoq di tigelesonab unjrem. Tamo ɲam ti tamo laɲaj ti kalil e unjrem. Unjreqnam laɲ aɲgro qudei nanği na buk qudei osi bosib waqteleneb. Buk miligiq di kumbra kalil tamo uɲgasari nanği nami yoqneɲ qaji di Qotei na nenɲrenyonaq soqnej. Buk bei dego laɲ aɲgro nanği osi bosib waqteb. Buk di ɲambile gaigai sqajqa buk. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a buk miligiq di anjam sisiyosiq anjam dena tamo uɲgasari moreɲo qaji nanği peginjrej. ¹³ Tamo uɲgasari kalil nami yuwalq di moreɲeb qaji nanği yuwal na uratɲrɲnaq tigeleb. Moiyo Qure na dego tamo uɲgasari nami moreɲeb qaji nanği uratɲrɲnaq tigeleb. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a na tamo uɲgasari nanği segi segi kumbra kalil dena nanği peginjrej. ¹⁴ Osiqa Moiyo Qure osiq ɲamyuwo kobaq di waiyej. ɲamyuwo koba di moiyo

bunu qaji. ¹⁵ Tamo unğasari kalil nanğo ñam ñambile qa buk miligiq di sosai qaji nanğı di Qotei na breinjrnac ñamyuwo kobaq aiyelenjeb.

21

Lañ bunuj ti mandam bunuj ti brantqab

¹ Onaqa e lañ bunuj ti mandam bunuj ti unjrem. Lañ namij ti mandam namij ti koboeb. Yuwal dego koboej. ² Onaqa e Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj di dego unem. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lañ goge dena mandamq aiyeqnaq e unem. Qure di aqa wala tulañ boledamu. Uña a tamo bañ ojqa osim walaqas dego kere. ³ Onaqa awo jaram namoq di tamo bei a tigelosiq anjam marnaqa e aqa kakro quem. A tulañ lelenosiqa marej, “Niñgi quiy. Bini Qotei aqa tal aisiq tamo unğasari nanğoq di unu. Deqa Qotei a nanğo ambleq di sqas. Nanğı aqa segi tamo unğasari sqab. Od, Qotei a nanğı koba na sqab. A nanğo Qotei sqas. ⁴ A nanğo ñam ya kalil nuntetnjrqas. Deqa nanğı olo akamqasai. Nanğı olo moreñqasai. Nanğı olo are gulbeinjrqasai. Nanğı olo jaqatın oqasai. Kumbra namij kalil di koboqas.”

⁵ Onaqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a marej, “Niñgi quiy. E inğı inğı kalil bunuj atonum.” Osiqa merbej, “Ni ijo anjam kalil endi nengrenye. Anjam endi bole. Tamo nanğı qusib marqab, ‘Bole.’ ” ⁶ Osiqa olo merbej, “Bati kereqo. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E inğı inğı kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum. Tamo a ya qaryimqa e na ñambile qa ya jumbumq dena tigsiiy anaiyit uyqas. Ya di awai saiqoji. E na laña anaiyqai. ⁷ Tamo a Satan ombla qotsim siñgilaqas di e na inğı inğı kalil di laña yqai. E aqa Qotei soqnit a ijo anğro sqas.

⁸ “Ariya tamo ulakobaecqub qaji nanğı ti tamo Yesus qa nanğo areqalo siñgilatosaiequb qaji nanğı ti ñamyuwo kobaq aiqab. Tamo kumbra uge uge yo qaji, leñ ojo qaji, sambala kumbra yo qaji, gumaniño qaji, quñam qalo qaji, gisañ qotei biñinjro qaji, gisañ anjam maro qaji nanğı di ñamyuwo kobaq aiyelenqab. Ñamyuwoq di meniñ yusiq ñanğaeqnu. Ñamyuwo di moiyo bunu qaji.”

Jon a Jerusalem bunuj unej

⁹ Onaqa lañ anğro 7 tabir 7 ojesoqneb nanğı deqaji bei bosiq a ijo areq di tigelej. Tabir 7 miligiq di nami gulbe uge uge 7 jigsib bilentonab mandamq aisiq tamo unğasari nanğı tulañ ugeugeinjrsiq Qotei aqa minjin kobotej. Lañ anğro dena merbej, “Ni endeq au. Bamqa Kaja Du aqa uña bunuj walaqo qaji di osormit unqam.” ¹⁰ Onaqa Qotei aqa Mondor na e siñgilatbonaqa lañ anğro dena e osiq mana tulañ goge

kobaq oqej. Oqsiq dia Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj osorbej. Qure di Qotei aqaq di sosiqa lan goge dena mandamq aiyeqnaq e unem. ¹¹ Qure di Qotei aqa rian na tulan suwantej. Qotei aqa rian di tulan bolequja. A menin boledamu bul. A tulan suwanosiq menin jaspalej. Osiq tulan jeqilosiq qunun bulej. ¹² Qure di nanqi na dadanye. Dadan di tulan goge koba. Dadan di aqa siranme 12 soqneb. Siranme jomq di lan angro 12 nanqi tigelesoqneb. Siranmeq di Israel tamo ungasari nanqo moma utru 12 nanqo nam nenqenyonab soqneb. ¹³ Dadan guta qa di siranme qalub soqneb. Dadan taun qa di siranme qalub soqneb. Dadan beben qa di siranme qalub soqneb. Dadan guma qa di siranme qalub soqneb. ¹⁴ Menin kokba 12 na dadan aqa utru sinqilateb. Menin quraq di tamo 12 Kaja Du na qarinqirnaq aqa anjam mare mare laqneb qaji nanqo nam atnab soqneb.

¹⁵ Lan angro e anjam merbej qaji a toqon bei gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Ojsiq qure ti qure aqa dadan ti dadan aqa siranme ti nanqo ole keretej. ¹⁶ Qure aqa par ti ole ti kerekere. Lan angro dena toqon di osiq qure keretej di aqa par ti ole ti goge ti 2,200 kilomita. Qure aqa par ti ole ti goge ti kerekere. ¹⁷ Lan angro na qure aqa dadan keretej di aqa goge 144 meta. Toqon lan angro na ojesoqnej qaji di mandam qaji toqon. Kereto dena a na dadan keretej.

¹⁸ Qure aqa dadan di Qotei na menin jaspalej na gereiyej. Qure di gol na gereiyej. Qure di tulan rianosiq qunun bulej. ¹⁹ Menin boledamu segi segi na dadan aqa utru walatej. Menin boledamu namba 1 aqa nam jaspalej. Menin namba 2 aqa nam sapaia. A qenjent. Menin namba 3 aqa nam aget. Menin namba 4 aqa nam emeral. A nam banqa gesgi bul. ²⁰ Menin namba 5 aqa nam sadonikis. A lentosiq qatej dego. Menin namba 6 aqa nam konilian. A lent. Menin namba 7 aqa nam krisolait. A merient. Menin namba 8 aqa nam beril. A nam banqa gesgi bul. Menin namba 9 aqa nam topas. A merient. Menin namba 10 aqa nam krisopres. Menin namba 11 aqa nam haiasin. Menin namba 12 aqa nam ametis. A lent. ²¹ Dadan aqa siran 12 di menin qat kokba 12. Menin kokba di kolilei tanu bul. Siran segi segi di menin qat qujai. Qure aqa gam kalil gol na gereiyej. Gam di tulan jeqilosiq qunun bulej.

²² Qure dia e atra tal bei unosai. Tamo Koba Qotei sinqilalej ti unu qaji aqa Kaja Du wo nanqi segi aiye qure di aqa atra tal. ²³ Qure di sen ti bai ti na suwantosai. Qotei aqa segi rian na qure di suwanteqnu. Kaja Du a segi qure di aqa pulon. ²⁴ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi qure di aqa rian na walweloqnaq. Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanqi na nanqo noro bole bole

oqnsib qure miligiq osi boqnqab. ²⁵ Dadan aqa siranme kalil waqesqab. Olo kabuesqasai. Bati gaigai waqesqab. Qure dia qolooqnqasai. Gaigai suwanq sqas. ²⁶ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi na nanqo wala ti nanqo ñoro bole bole ti oqnsib qure koba di miligiq osi boqnqab. ²⁷ Ariya tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanqi ti tamo gisan anjam mareqnub qaji nanqi ti ingi ingi jiga ti kalil qure di miligiq gilqa keresai. Tamo ungasari nanqo ñam ñambile qa buk miligiq di Qotei na nengrenyej qaji nanqi segi qure di miligiq gilqa kere. Ñambile qa buk di agi Kaja Du aqa segi buk.

22

Jon a ñambile qa ya ti ñam ti unej

¹ Onaqa lan anqro dena e ya bei osorbej. Ya di ñambile qa ya. Ya di tulan rianosiq qunun bulej. Ya di Qotei aqa Kaja Du wo nanqo awo jaramq dena bosiq qure aqa gam koba dauryosiq sumoqnej. ² Ya qalaq di ñambile qa ñam bei tigelesoqnej. Ñam di bai segi segi gei utru yoqnqas. Bai bei gei utru bei yqas. Bai bei gei utru bei yqas. Degsim gilsim gei utru 12 yqas. Aqa banqa na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqo ma kobotetnjroqnqas. ³ Ingi kalil Qotei a uge qa mareqnu qaji nanqi qure dia sqasai.

Qure dia Qotei aqa Kaja Du wo nanqo awo jaram sqas. Qotei aqa wau tamo nanqi a qa louoqnqab. ⁴ Osib aqa ulatamu unoqnqab. A na aqa segi ñam nanqo lanjaq di nengrenyim sqas. ⁵ Qure dia ambruqasai. Deqa wanal qatrentqasai. Sen suwanqasai. Tamo Koba Qotei a segi na tamo ungasari nanqi suwantnjroqnim nanqi bati gaigai mandor kokba sqab.

Yesus a boqujatqas

⁶ Onaqa lan anqro dena olo merbej, “Anjam endi bole kalil. Tamo nanqi qusib marqab, ‘Bole.’ Tamo Koba Qotei na aqa lan anqro qarinyqoqa bosiq aqa wau tamo nanqi kumbra urur brantqas qaji di osornjrqo. Qotei na aqa medabu o qaji tamo nanqo are tigeltetnjreqnaqa nanqi aqa anjam palonteqnub. ⁷ Ninqi quiy. Yesus a marqo, ‘E nunqoq boqujatqai.’ ”

Tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum qaji di dauryqab di nanqi tulan areboleboleinjrqas.

⁸ E Jon. E anjam kalil endi quem. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di e unem. Unsimqa lan anqro kumbra di osorbej qaji aqa areq di singa pulutosim a binjiyqa laqnamqa a na merbej, ⁹ “Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti ino was agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi ti koba na wau qujai. Tamo ungasari buk endia anjam dauryeqnub qaji nanqi dego iga koba na wau qujai. Deqa ni Qotei segi

binjyoqnime.”¹⁰ Osiqa merbej, “Qotei aqa anjam ni buk endia nengrenjonum qaji di tentaim. Kumbra kalil ni ubtosim buk endia nengrenjonum qaji di brantqa bati jojomqo.”¹¹ Deqa unqum. Tamo unqasari kumbra uge uge yeqnuv qaji nanqi olo kumbra uge uge yoqnebe. Tamo unqasari kumbra jigat yeqnuv qaji nanqi olo kumbra jigat yoqnebe. Tamo unqasari kumbra bole bole yeqnuv qaji nanqi olo kumbra bole bole yoqnebe. Tamo unqasari Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryeqnuv qaji nanqi olo aqa kumbra boleq di sosib dauryoqnebe.”

¹² Yesus a mareqnu, “Ningi quiy. E urur boqujatqai. Bosiy tamo nanqo kumbra segi segi pegiyosiy awai enjrqai.”¹³ E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E segi namo qaji. E segi bunu qaji dego. E inqi inqi kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum.

¹⁴ “Tamo unqasari nanqo gara yansonab qatej qaji nanqi tulan areboleboleinjrim sqab. Nanqi nambile qa nam gei osib uyqa kere. Nanqi Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqa kere. Deqa nanqi areboleboleinjrim sqab.”¹⁵ Ariya tamo unqasari kumbra uge uge yeqnuv qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab. Tamo unqasari gumanino qaji, quñam qalo qaji, sambala kumbra yo qaji, leñ ojo qaji, gisan qotei binjinjro qaji, gisan kumbra dauryqajqa tulan arearetnjro qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab.”¹⁶ E Yesus. E na ijo lan angro qarinyonumqa ningi qure qureq di ijo ñam qa koroeqnuv qaji nunqoq aisiq anjam endi palontosiq mernqwo. E Mandor Koba Devit aqa leñ na nambabem qaji. E Devit aqa Angro. Nebeqa burbas bunuj oqeqnu dego kere e degsim minjaleqnum.”

¹⁷ Qotei aqa Mondor wo Kaja Du aqa unq bunuj wo nanqi aiyel na mareqnuv, “Yesus, ni aue.” Tamo kalil ijo anjam endi queqnuv qaji nanqi marebe, “Yesus, ni aue.” Tamo bei a ya qaryimqa bosim nambile qa ya osim uyem. Ya di awai saiqoji. Qotei na lanq anaiyqas.

Jon a anjam bei sinqila na marej

¹⁸ E Qotei aqa anjam buk endia nengrenjonum. Tamo kalil anjam endi queqnuv qaji nanqi e sinqila na endegsi minjrqai. Tamo bei a anjam bei osim Qotei aqa anjam ende ti turtqas di gulbe uge uge kalil e ubtosim buk endia nengrenjonum qaji di Qotei na kamba tamo di yqas.”¹⁹ Tamo bei a Qotei aqa anjam e buk endia nengrenjonum qaji mutu bei osim taqal waiyqas di Qotei na kamba tamo di taqal waiyimqa a nambile qa nam gei osim uyqasai. A Qotei aqa qure koba miligiq gilqasai dego.

²⁰ Tamo a kumbra endi kalil ubtosiq marqo qaji a olo marqo, “Bole, e boqujatqai.”

Anjam endi bole. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²¹ Tamo Koba Yesus a tamo ungasari kalil nanɣi qa are
boleyeme. Bole.